

Pontifice expetere confueuerunt, & ab illo paternæ charitatis affectu pro facultate præstari; cuius rei innumera sunt exempla.

XIV. MAGNA AMBROSII FIDUCIA IN ELEMOSYNTIS PAUPERVM.

Sed & ad Ambrosium redeamus hæc itidem de Arianis subdentem: Sed inuidiam faciunt, quia aurum erogatur. Nec ego hanc inuidiam perborresco. Habeo ariarios: ariarj mei pauperes Christi sunt: hunc noui congregare thesaurum. Vtinam hoc mihi semper crimen adscribant, quia aurum pauperibus erogatur. Quod si obijciunt quod defensionem ab ijs requiram: non nego, sed etiam ambio: habeo defensionem, sed in orationibus pauperum, Cæci illi & claudi, debiles & senes robustis bellatoribus fortiores sunt. Deniq; munera pauperum Deum obligant: quia scriptus est: Qui largitur pauperi, Deo scenerat præsidia bellatorum: diuinam sepe gratiam non merentur. hæc ipse.

a Pro. 19.

XV.

b Ambrosii in Auxentio Obsecratio Ariarum desacris hymnis.

Sed quid rursus in eum Ariani liuore tabescentes obijcerent, ipsum audi b: Hymnorum, inquit, quoque meorum carminibus deceptum populum ferunt. Planè nec hoc abnuo. Grande carmen istud est, & quo nihil potentius. Quid enim potentius, quàm confessio Trinitatis, quæ quotidie totius populi ore celebratur? Certauit omnes student fidei fateri, Patrem & Filium, & Spiritum sanctum norunt versibus prædicare. Facti sunt igitur omnes magistri, qui vix poterant esse discipuli. hæc idcirco S. Ambrosius, quod in omnibus tunc a se editis hymnis & in Ecclesia canendis populo traditis, ad finem cuiusq; ipsorum (vt apparet) conglorificatio esset sanctissimæ Trinitatis. Haud enim pridem eiusmodi hymnodiam cœpisse, in Ecclesia Mediolanensi, S. Augustinus, qui eam audiebat, & ipsius concentu magnopere demulcebatur animo, testatur his verbis: Quantum fletu in hymnis & canticis tuis, suauè sonantis Ecclesia tua vocibus commotus acriter. Voces illæ insuebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea astuabat affectus pietatis, & currebant lacryma, & benè mihi erat cū eis. Non longè cœperat Mediolanensis Ecclesiagenus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Iustina Valentiniari pueri mater hominem tuum Ambrosium persequeretur, hæresis suæ causâ, quâ fuerat seducta ab Arianis.

c Aug. Confess. lib. 9. cap. 6. 7.

XVI.

Excubabat p̄ a plebs in Ecclesia, mori parata cum Episcopo suo, seruo tuo. Ibi mater mea, ancilla tua, sollicitudinis & vigiliarum primas partes: tenens, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidi à calore spiritus tui, excitabamur tamen ciuitate attonitâ atque turbatâ. Tunc hymni & psalmi vt canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mæroris radio contabesceret, institutum est, & ex illo in hodiernum retentum, multis iam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera Orbis imitantibus. hæc de hymnodia tunc temporis Augustinus. In Oriente quidem præter Dauidicos psalmos, canendi hymnos eâ occasione introductum fuisse vsum diximus, quod cum qui minus sanæ fidei essent, eiusmodi hymnos suis canendos tradidissent (vt primò factum dicitur à Bardefane Syro, inde à Paulo Samosateno, denique ab Apollinari Laodiceno) sanctissimi Patres Catholicæ fidei defensores illis aduersos scripsere sacros hymnos: quod præstitisse diximus Ephræm Syrum, & alios atque vltimo loco Greg. Nazianzenum. De eiusmodi quoque hymnodia atque vigilijs hæc Paulinus d: Hoc in tempore primò antiphonæ, hymni, ac vigilia in Ecclesia Mediolanensi celebrari cœperunt, ex quibus planè videas, quàm procul abhorreat à veritate quod effictor ille sermonum nomine S. Augustini insipienter effutijt, & a S. Ambrosio vigilias esse sublatas, quas constat auctore eodem, in Mediolanensi Ecclesia hymnis auctas. Verùm de his in notis pluribus egimus.

d Paul. in vita S. Ambrosii.

e Aug. ad frat. de e. rem. ser. 25.

XVII.

DE POTESTATE IMP. ET IVRE ECCL. EST.

Sed idem rursus S. Ambrosius eidem concioni apponens coronidè, quo modo se habeat Imperatoris potestas cum Ecclesiastico iure, hæc ad postremum addit: Soluimus quæ sunt Cesaris Cesari, & quæ sunt Dei Deo. Tributum Cesaris est, non negatur. Ecclesia Dei est, Cesari vtique non debet addici, quia ius Cesaris esse non potest Dei templum. Quod cum honorificentia Imperatoris nemo dictum potest negare: quid enim honorificentius, quàm vt Imperator Eccl. filius esse dicatur? Quod cum dicitur, sine peccato dicitur, cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est. Bonus enim Imperator querit auxilium Ecclesie, non refutat. Hæc vt

humiliter dicimus, ita constanter exponimus. Sed incendia aliqui, gladium, deportationem minantur. Didicimus Christi seruuli non timere. Non timentibus nunquam est grauis terror, & c. ita ipse, ex quibus perspicue intelligis, quàm velit illibate integreque seruatum, cultoditumque ius Ecclesiasticum sacerdotibus, & quàm longè longius ablit, vt Imperatores Ecclesijs, earumque ministris sacerdotibus dominantur.

XVIII.

Quæ autem contigerint post illam ad populum habitam concionem, idem ipse sanctus Ambrosius prout gesta sunt, ad sororem Marcellinam exactè describit f, cum ait: Sequenti die (erat autem Dominica) post lectionem atque tractatum, & cæ. per diem illam Dominicam, Palmarum solemnitatem intelligit, quæ de asina & pullo solutis atque ad Christum deductis Euangelium (vt dictum est) confueuit in Ecclesia recitari. Quod verò ait, post tractatum habitum: per tractatum vtique intelligit habitam more maiorum ad populum concionem. Sed & quod subdit, eadem ipsâ die tradidisse symbolum competentibus baptizandis: eandem diem Dominicam, Palmarum dictam, significat, quo antiquitus dari symbolum competentibus confueuit, vt Isidorus & alij testantur. Quæ autem tunc eâ die contigerint, vt sciamus, ipsam Ambrosij epistolam hic recitemus; sic enim se habet b:

f Ambrosii epist. 33. RATIO TEMPORIS ET CONTINUATIO ACTORVM.

g Isidor. de Diuin. offi. cap. 27. h Ambrosii epist. 33.

Quoniam omnibus serè epistolis sollicitè queris de Ecclesia: accipe quid agatur. Postridè quàm accepi litteras tuas, quibus significaueras quod te exagitarent somnia tua, moles inquietudinum gradulum caput moueri. Nec iam Portiana, hoc est extramurana basilica petebatur, sed basilica noua, hoc est intramurana, quæ maior est. Conuenient me primò Principes, virtutum viri, Comites Consistoriam, vt & basilicam traderem; & procurarem ne quid populus turbatum moueret. Respondi quod erat mei ordinis: Templum Dei tradi à sacerdote non posse. Acclamatum est sequenti die in Ecclesia. Etiam Prefectus eo venit: cœpit suadere, vt basilicâ Portianâ cederemus. Populus reclamauit. Ita tunc discessum est, vt intimaturum se Imperatori diceret: hæc omnia hucusque recitata, duobus diebus ante Dominicam gesta esse, superius dictum est. Quid verò postea acciderit, ita subdit:

i Epist. AMBROSII AD MARCELLINAM.

Sequenti die (erat autem Dominica) post lectionem atq; tractatum, dimisis cathemenis, symbolum aliquibus competentibus in baptisterijs tradebam basilicæ. Illic nunciatum est mihi, cœpero quod ad Portianam basilicam de Palatio Decanos mississent, & vela suspenderent, populi partem eo pergere. Ego tamèn mansi in munere: Missam facere cœpi.

XX.

Dum offero, raptum cognoui à populo Castulum quendam, quem presbyterum dicerent Ariani: hunc autem in platea offenderant transeuntes. Amarissimè flet & orare in ipsa oblatione Deum cœpi, vt subueniret, ne cuius sanguis in causa Ecclesiæ fieret: certè vt meus sanguis pro salute non solum populi, sed etiam pro ipsi impijs effunderetur. Quid multa? Missi presbyteris & diaconibus, eripui iniuria virum. Condemnationes illico grauissimæ decernuntur, primò in corpus omne mercatorum. Itaque sanctis diebus hebdomadis vltimæ, quibus solebat debitorum relaxari vincula, stridunt catenæ, imponuntur collo innocentium, exiguntur ducenta pondo auri intra totum triduum. Respondent aliqui, se tantum & duplum, si peterentur, daturos, dummodo seruent fidem. Erant pleni carceres negotiatoribus: Palatina omnia officia, hoc est, memoriales, Agentes in rebus, apparitores diuersorum Comitum temperare à processu iubentur, specie quâ seditioni interesse prohibebantur: Honoratis multa minabantur grauissimæ; nisi basilicam traderent.

XXI. CASTVLVS ARIANVS CAPTVS RELAXATVR.

Feruebat persecutio, ac si aperuissent portæ, prorupturi in omne facinus videbantur. Conuenio ipse à Comitibus & Tribunis, vt basilicæ fieret matur a traditio dicentibus. Imperator è iure suo vti, eò quod in potestate eius essent omnia. Respondi: si à me peteret, quod meū esset, id est fundū meum, argentū meū, ius huiusmodi meum, me non refragaturum; quamquam omnia quæ mea sunt essent pauperum: verùm ea quæ diuina, Imperatori potestati non esse subiecta: hæc tunc ipse: ex quibus illud considera, quàm longè ablit vt iura Ecclesiarum, vel eis deferuentium ministrorum sibi vindicare valeat Imperator, si nec in ipsam ædificatam Ecclesiam ius aliquod sibi legitime valeat v-furpare. Quod si ab his Imperator acceteri, quantâ teme-

XXII. NIHLIVRS VINDICARE IMP. IN ECCL. SIAM.

ritate dicam, & impietate interiores Principes caeteri audeant vindicare? Sed quid ad haec tunc addidit? idem subdit: Si patrimoniam petitar, inuadite: si corpus, occurrat. Vultis in vinula rapere? vultis in mortem? voluptati est mihi: non ego me vallabo circumfusione populorum: nec altaria tenebo, vitam obsecrans: sed pro altaribus gratius immolabor.

XXIII. AMBROS. REDARGUIT GOTHOS. Horrebam quippe animo, cum armatos ad Basilicam Ecclesie occupandam missos cognoscerem: ne dum basilicam vendicant, aliqua strages fieret, qua in perniciem totius vergeret ciuitatis. Orabam ne tate urbis, vel totius Italiae busto superiuerem. Detestabar inuidiam fundendi cruoris: offerebam iugulum meum. Aderant Gothi Tribuni: adoriebant eos, dicens: Propterea vos possessio Romana suscepit, vt perturbationis publicae vos praebeat ministris? Quo transibitis si haec deleta fuerint? Exigebatur a me, vt compecerem populum. Referebam, in meo iure esse, vt non excitaretur, in Dei manu, vt mitigaret. Postremo, si me inuentorem putarent: iam in me vindicari oportere, vel abduci me in quas vellet terrarum solitudines. His dictis, illi abierunt, ego in basilica veteri totum exegi diem; inde domum cubitum me recepi, vt si quis abducere vellet, iuueniret paratum.

XXIV. MILITES MISSI AB IMP. AUGUSTINO. Ante lucem, vbi pedem limine extuli, circumfuso milite, occupatur basilica: idq; a militibus Imperatori mandatu dicitur, vt si pro dire vellet, haberet copia, se tamen praesto futuros, si viderent eam cu Cathol. conuenire, alioquin se ad eam curum, que Ambrosio cogeret, transiuros. Prodire de Arianis nullus audebat, quia nec quisquam de ciuibus erat, pauci de familia regia, nonnulli etia Gothi, quib. v. olim planstrum sedes erat, ita nunc planstru Ecclesiae est. Quocumq; femina ista, nempe Iustina, processerit, secum suos omnes caeteri vehit. Circumfusi basilicam esse gemitu populi intellexi: sed diligenter lectiones, intimatur mihi plena populi esse basilicam etia nouam, maiore videri plebem, qua omnes cum essent liberi: lectore efflagitari. Quid plura? Milites ipsi qui videbantur occupasse basilicam, cognito quid praecipissent vt abstinerentur a communicationis consortio, ad conuentu hanc nostru venire caeperunt, quibus visis, turbabatur mulieru animi: proripit se vna. Ipsi tamen milites se ad oratione venisse, non ad praesidium loquebantur. Clamauit aliqua populus quam moderate, qua constant, qua fideliter, posebat vt ad illam pergeremus basilicam: in illa quoq; basilica fertur quod populus praesentiam flagitabat meam. Tunc ego hunc adorsus sermonem sum: Audistis, filij libri Iob hodie legi, &c.

XXV. DE IVRE IMP. ET ECCLIAE. At in eodem quem tunc ad populum sermonem habuit, haec inter alia: Mandatur demique: Trade basilicam. Respondeo nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere, Imperator, expedit. Domu privati nullo potes iure temerare: domum Dei existimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondeo: Noli te grauari, Imperator, vt putes te in ea qua diuina sunt, imperiale aliquid ius habere. Noli te extollere: sed si vis diuitius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est. Qua Dei, Deo: qua Caesaris, Caesari. Ad Imp. palatia pertinet: ad sacerdotem Eccles. publicoru tibi mentiu ius commissum est, non sacroru. haec cum adeo constanter atque frequenter affirmet & inculcet Ambrosius, compello te, Christiane Principes: quem tutius audies, Ambrosium, an recentiore harelarcha omnia Principibus tribuentem? Cui Ambrosius doctrina secundus, si scientia quaeris? si vita mores; quem habes, que eidem vel minima ex parte conferre queas? si pietatem, certam, tutamq; Catholicam fidem; ex miraculis ab eo viuente atque defuncto editis proba doctrinam. In tam aperta luce adeo ceceuto, vt adhuc lucem tenebras, & tenebras lucem dicas? Sed quod reliquum est historiae profequamur: subdit enim haec ipse.

XXVI. AMBROS. GRATIA RVMACTIO. Dum hac tracto, fug gestum est mihi, cortinas regias esse collectas, reflectam autem basilicam praesentiam mei poscere. Statimque eo conuerti sermonem meum, dicens: Quam alta & profunda oracula sunt Spiritus sancti! Matutinis horis lectum est, vt memineris fratres quod summo animi dolore respondemus: Deus venerunt Gentes in hereditatem tuam. Et re vera venerunt Gentes, & plus etiam quam Gentes venerunt. Venerunt enim Gothi, & diuersarum nationum viri, venerunt cum armis & circumfusi occupauerunt basilicam, hoc nos ignari tuae altitudinis dolebamus, sed nostra imprudentia aliud opinabatur. Venerunt Gentes, sed vere in hereditatem tuam venerunt. Qui enim Gentes venerunt, facti sunt Christiani: Qui ad inuadendam hereditatem venerunt, facti sunt coharedes Dei: Defensores habeo, quos hostes putabam:

fortos teneo, quos aduersarios existimabam. Completum est illud quod de Domino Iesu Dauid Propheta cecinit: Quia factus est in pace locus eius, & confregit cornua arcuum, scutum, & gladium, & bellum. Cuius enim hoc munus, cuius opus, nisi tuum, Domine Iesu? Videbas ad templum tuum armatos venire, hinc gemere populum, & frequentem adesse, ne basilica Dei traderetur. Inde vim militibus, Imperatori; mortem ante oculos mihi: ne quid inter haec furori liceret, inseruisti te, Domine, medium, & fecisti vtraque vnium: compeceisti armatos, dicens profecto: Si ad arma concurrerit, si in templo meo lis commouetur, qua vilitas in sanguine meo? Gratias itaque tibi Christus: non Legatus, neq; nuncius, sed tu Domine saluum fecisti populum tuum: concidisti saccum meum, & praecinxisti me letitia.

Haec ego dicebam, ratus Imperatoris animum studio militum, obsecratione Comitum, precatu populi posse mitescere. Interea nunciat mihi, missum Notarium qui mandata deferret. Concessi paululum: mandatumque intimat: Quid tibi visum est, inquit, vt contra placitum faceres? Respondi: Quid placitum sit, ignoro: quid tunc temere factum dicitur, incertum habeo. At: Cur presbyteros ad basilicam destinasti? Si tyrannus es, scire volo, vt sciam quem admodum me aduersus te praepararem. Retuli, dicens, me nihil in praedictum fecisse Ecclesiae: eo tempore quo audieram occupatam esse a militibus basilicam, gemitum tantummodo liberiorum habuisse; multis que adhortantibus vt ed pergerem, dixisse: Tradere basilicam non possum, sed pugnare non debeo. Postea verum quid cognouerim cortinas regias inde esse sublatis, cum me populus edire deposceret, direxisse presbyteros: me tamen voluisse ire, sed dixisse: Credo in Christo, quod ipse nobiscum faciet Imperator. Si haec tyrannis videtur, habeo arma, sed in Christi nomine: habeo offerendi mei corporis potestatem. Quid moraretur ferire, si tyrannum putaret?

Veteri iure a sacerdotibus donata Imperia, non usurpata. Et vulgo dicit, quod Imperatores sacerdotum magis optauerunt, quam Imperium sacerdotes. Christus fugit, ne Rex fieret. Habemus tyrannidem nostram. Tyrannis sacerdotis, infirmitas est: Cum infirmior, inquit, & tuum potens sum. Caueret tamen, ne ipse sibi tyrannum faceret, cui Deus aduersarium non excitauit. Non hoc maximum dicere, quod tyrannus ego sim Valentini, qui se meae legationis obiectu queritur ad Italiam non potuisse transire. Adidi quia nunquam sacerdotis tyrannus fuerunt, sed tyrannos sepe sunt passi. Exactus est totus ille dies in morore nostro: scisse tamen ab illudentibus pueris cortina regia, erant illae veluti affixus titulus, quo significaretur basilica vendicata ab Imperatore: quod enim putaretur illuc venturus Imperator, ex more cortinis tensis locus paratus eidem fuit. Sed pergit: Ego domum redire non potui, quia circumfusi erant milites, qui basilicam custodiebant. Cum fratribus psalmos in Ecclesia basilica minore diximus.

Sequenti die (fuit haec feria secunda maioris hebdomadae) lectus est de more liber Iona: qua completo, hunc sermonem adorsus sum: Liber lectus est fratres, quo prophatur, quod peccatores in penitentia reuertantur. Acceptus est ita, vt speraretur in praesenti futurum, & post pauca: Nec moram nunciatur, Imperatoris inisse, vt recederet milites de basilica: negotiatoribus quoq; quod exactu de condemnatione fuerat, redderetur. Qua tunc plebis totius letitia fuit? qui totius populi plausus? qua gratia? Erat autem dies quo sese Dominus pro nobis tradidit, quo in Ecclesia penitentia relaxatur. Certatim hoc nunciare milites, irruentes in altaria osculis significare pacis insigne. Tunc agnouit quod Deus verum ante lucam percussit, vt tota ciuitas seruetur. Haec gesta sunt, at que vtrina iam sunt, sed grauiore motus futuros plena commotionis Imperialia verba indicat. Ego tyrannus appellor, & plus etiam quam tyrannus. Nam cum Imperatorem Comes obsecrarent, vii prodiret ad Ecclesiam, idq; petitu militum facere se dicerent, respondit: Si vobis iusserit Ambrosius vincitum me tradetis. Quid post hac vocem superstit considerat. Quam vocem omnes cohorrerunt, sed habet a quibus exasperetur.

Denique etiam speciali expressione Calligonis propositus cubiuli mandare mihi ausus est: Me viuo, tu contemnis Valentianu? caput tibi tollo. Respondi: Deus permittat tibi, vt impleas quod minaris: ego enim patiar quod Episcopi, tu facies quod spadones. At vtrina Dominus auertat eos ab Ecclesia, & in me omnia sua tela conuertant, me sanguine strim sua expleant, haectenus ad Martellina forore Ambrosius. At quid post haec de Calligono praefecto

psal. 75.

XXVII. NOVA QVERELA EXAGITATA AMBROSIO.

XXVIII. IOAN. 6. EMINENS SVPERAIMPERIVM DIGNITAS SACERDOTALIS. 2. Cor. 12.

XXIX. RES AMBROSIO SECVNDIO RES ASPIRANT.

XXX. CALLIGONI IMPROBENTIA DIGNO PUNITA SVPTICIO.

præfecto cubiculi adeo impudenti, vltimum supplicium Ambrosio comminanti? Inultam eunuchi procaciam siuit abire Dominus? minimè gentium. Sed quid in eum? Res digna memoriâ, cum ab ipso Ambrosio, tum à Paulino prætermissa, haud voluit Deus vt relinquere penitus obuoluta silentio: siquidem S. Augustinus aliâ occasione agens contra Iulianum Pelagianum de eunuchorum concupiscentia, inter alia attingit hæc obiter his verbis: *Est tamen concupiscentia spadonum, pudicæque comprimitur, ne concumbendi, quamuis irritus ipse conatus in eam turpitudinem veniat, propter quam Calligonum Valentianum iunioris eunuchum gladio nouimus vltore punitum, meretricis confessione conuictum. ita Augustinus. Vides ex his, quàm Deus feuerus sit vindex seruorum suorum, cum sicut Euthymio antè, ita & Calligono postea æquâ lance pensatû reddidit, quod in sanctum fuerant supplicium comminati.*

Aug. contra Iulianum Pelagianum. l. 6. ca. 14.

XXXI.

Damasus Imag. orat. 2.

At de rebus triduo illo gestis idem S. Ambrosius epistolam scripsit ad omnes Italiae Episcopos, quæ penitus excidit, tantumque superest breue fragmentum, quod S. Iohannes Damascenus ex ea recitat: sic enim ait b: *At Mediolani Pontifex Ambrosius in Epistola quam ad vniuersam Italiam scripsit, hæc habet: Mibi autem, tertiâ nocte, cum ex inedia corpus laboraret, non dormienti, sed in mentis stupore constituto, sese ostenderunt cum quadam persona beato Paulo Apostolo simili, vt eius effigies picturâ in tabulis expressa facillè declarabat. hæc tantum ibi ex Ambrosio. Vtinam ipsâ integra extaret epistola.*

XXXII.

OMNIA FAVENT AMBROSIO IVS IPE PVGNANT TL.

Sed quæ post hæc sunt subsecuta? admiratione planè digna. Vni Ambrosio pro Ecclesiastica libertate pugnant, populus ac milites, subditi atque Principes, terra cœlumque, mortales & superi, viuentes atque vitâ functi, & quid insuper? ipsi denique spiritus aduersarij, licet inuiti, ei tamen præsto fuere. Dicamus de singulis. Mirandum sanè fuit, vniuersum populum Mediolanensem Episcopo potius quàm Imperatori, tanto periculo suorum capitum atque bonorum, studere ardentissimis conatibus delegisse; ipsos mercatores lucri cupidos, vt aduersus Imperatorem fauerent Ambrosio, omnia contempsisse; & nobiles quos Honoratos vocat, prætulisse Regis ignominiam Regiæ Pharaonis: sed maioris admirationis illud accessit, milites qui ad expugnandam basilicam accessissent, momento temporis esse conuersos in defensores; & qui venerant fundere in basilica sanguinem, mutatos vnâ fuisse cum Catholicis ad Deum preces. Sed quòd ne sic quidem emolliretur Iustinæ animus, quem impietas in silicem obdurarat, & filium Imperatorem in Ambrosium acrius concitare vrgereq; fœmineo furore pergeret: Deus pro Ambrosij defensione Maximum Imperat. comotuit: qui primò (vt par erat) his datis litteris voluit Valentianum admonuisse c.

Tom. 1. p. Rom. Pont. XXXIII.

ERISTOLA MAXIMI IMP. AD VALENTIN. AVG.

Nisi clementia nostra circa serenitatem tuam fides simplex esset, & gratia plena concordia, confido etiam quòd commoda rationibus meis esse possent hæc, quæ nunc agi dicuntur in partibus tranquillitatis tuæ Catholica legis turbatio atq; conuulsio. Quid enim tam optandum potest esse ei, si quis esset inimicus, quàm aduersus Ecclesiam Dei, hoc est aduersus Deum ipsum, & aliqua molari, & vbi error excusabilis non est, ibi velle peccare? Sed quoniam serenitati nostræ, & in Deum religio maior, quam violari etiam ab inimicissimo quoq; non optabile nobis arbitramur, & circa serenissimam iuuentutem tuam tam arcta nostri cura, tam sedula est, vt rectè facta magis nos sua, quàm errata delectent: idcirco perennitatem tuam credidimus commonendam, vt in respectu à ratione nominis summi, & maiestatis ipsius consideratâ potentia, quid agere debeas solida mente perpendas. Audiui enim (nam fama no patitur occultari, præsertim quòd agatur in populo) nouis clementia tua edictis, Ecclesiam Catholicam vim illatam fuisse, obduri in basilicis sacerdotibus, multam esse propositam, poenam capitis adiectam, & legem sanctissimam sub nomine nescio cuius legis euerti. Hoc quàm graue sit, poteris intueri, si Dei magnitudinem volueris cogitare. Erubescio, si quàm crediderit serenitas tua astruere velle rationem, & Dei agere causam.

XXXIV INNITENTVM VERT

Quid enim si hoc solum esset? Si enim iam per tot secula coalita & confirmata mutares, par nam ne excitare discordia nvideris? Ipsis humanis legibus in hac mortalitate habet nostra reueren-

*tiam conuictudo; & in re iam vetusta atq; rursata aliquid nouum fecisse, reprehensio est. Italia omnis atq; Africa hoc sacramento credunt: hæc fide gloriantur Gallia, Aquitania, omnis Hispania, Roma ipsa venerabilis, cuius etiam in hac parte principatus est, quòd Deum scire sequi voluit, agnouit. Confitebor ipse, quòd nò sine merore dictum est, solum dissentiebat Illyricum: vtinam quòd errâisset, non extaret exemplum. Vtinam illud incolume * Ariana legis Marcense oppidum permaneret, & non ad iudicium quoddam erroris miseri concidisset; quia ipsos erudisset auctores, ne præcipuâ irati nimis vltione procumberent. Periculosè, mihi crede, diuina tentantur.*

VSV RECEPTÆ RELIGIONI.

* columè

Venerabilis memoria diuus Valentianus pater clementia tua hæc fide fideliter imperauit: nihil ille attingere voluit, quòd bene constitutum videbat. Hi certe sub eodem, Episcopi iam fuerunt. Quæ tanta mutatio, vt qui antea sacerdotes, nunc sacrilegi iudicentur? ipsi dem certe præceptis, ipsi dem sacramentis dicati, eadem fide credunt, quâ antè crederunt. An putat venerabilis mihi serenitas tua, conceptam semel in animis hominum religionem, quam Deus ipse constituit, posse conuelli? Quanta ex hoc discordia excitantur? quanta contentiones oboriuntur? quanta crebra ac pestiferæ seditiones? quanta & quæ peruenientia ad Deum vota iustorum? cum inter Christianos (quòd dictu nefas sit) quædam persecutionis imago nascatur?

XXXV.

XXXVI

Videris in quam partem hanc sedulitatem nostram interpretaris: nullo certe maior: genere curam meam circa clementiam tuam probare tibi possem, quàm sit horret, vt desinas. Puto enim recognoscas, quòd nemo hoc suaderet inimicus. Hæc ambulator à nobis dicta esse, opto vt intelligas, spero quòd credas. Vnde æquum admodum est, ne sancto nummi dicata conuellas; Italiam omnem, & venerabilem Romam; ceterasq; provincias suis Ecclesijs, suis sacerdotibus reddas, neque te medium interferas; cum fas sit, iustis eos qui à Catholica Ecclesia Arianorum interpretatione dissociaverint, errorem suum vt à religione mutare, quàm rectè sententibus suam immittere prauitatem. hæc tamen Maximus ad Valentianum: quibus planè apparet, non Mediolanensem dumtaxat Ecclesiam ipsam Valentianum vexasse, sed omnes existentes in prouincijs sibi subditis, illo edito, quòd scripsisse Auxentium diximus, edicto, quò iubebantur ab Ecclesijs eijs Catholicis sacerdotibus, resistentes feri ri gladio, Curiales proscribi, nisi Imperatoris mandatû implerent. Porro de Maximi Imperatoris studijs pro defensione fidei, & Ambrosij liberatione, Theodoretus hæc habet d: *Vbi, inquit, Maximus tyrannus de fascino contra præclarissimum veritatis præconem Ambrosium per Valentianum admissio certior factus esset, scribit ad Valentianum litteras, hortaturq; vt tum à bello contra pietatem faciendo desistat, tum ne paternam pietatem prodere moliat. Postremò minatur bellû, si non obtemperaret, se contra eum suscepturum, &c. addit ipsum Maximum hac ex causa confestim in Italiam contendisse. Verum nisi Theodoretus in alias diuersas à recitatis Maximî litteris inciderit, de bello indico nulla in his mentio fit.*

* interuentione.

PERSECUTIO VALENTIANI.

Theod. l. 5. c. 14.

At cum nec sic compesceretur Iustinæ in exagitando Sancti Ambrosium petulantia: è cœlo ex sanctis, è terra ex refoffis sanctorum martyrum sacris reliquijs impertitur à Deo dignissimo sacerdoti præsidium: quoniam autem modo id acciderit, à S. Augustino, qui interfuit, primum hæc accipe c: *Tunc memorato Antistiti tuo per visum aperuisti, quo loco laterent martyrum corpora Protasij & Geruasij, quæ per tot annos incorrupta in thesauro secreti tui recondideras, vnde opportunè promeres ad coercedendam rabiem fœmineâ, sed regiam. Cum enim propalata & effossa, digno cum honore transferrentur ad Ambrosianam basilicam: non solum quos immundi vexabant spiritus, confessos eisdem demonibus sanabant; verum etiam quidam plures annos cæcus, cuius ciuitatis, notissimus, cum populi tumultuantis læticia causam quaesset, atque audisset, exiit, eoque se vt duceret; suum ducem rogauit. Quò perductus, impetravit admitti, vt sudario tangeret feretrum preiis in conspectu tuo mortis sanctorum tuorum. Quòd vbi fecit, atque admoit oculis: confestim aperti sunt. Inde fama discurrens, vnde laudes tua feruentes, lucentes; inde illius inimica animus et si ad credendi sanitatem non applicitus, à persequenti tamen furore compressus est. Gratiâs tibi, Deus meus, hæc in Confessionibus Augustinus, eademque in commentarijs de Ciuitate*

XXXVII.

Aug. Conf. lib. 9. cap. 7.

Aug. de
in. Dei.
. 22. c. 8.
Aug. ser.
le diuers.
19.
Paul. in
ita S.
Ambros.

Dei: sed & alibi sic habet b: *Tanta, inquit, glorie martyrum etiam ego restis fui, ubi Mediolani eram facta miracula noui, & c.* recentem enim miraculum de cæco tunc luci reddito tactu sacrorum pignorum. *Erant enim dictorum martyrum corpora (inquit Paulinus) in basilica posita, in qua sunt hodie corpora Naboris & Felicis martyrum. Sed sancti martyres Nabor & Felix celeberrimè frequentabantur; Protasii verò & Gervasii martyrum ut nomina, ita etiam sepultura incognita erant, in tantum ut supra ipsorum sepulchra ambularent omnes qui uellent ad cancellos peruenire, quibus sanctorum Naboris & Felicis martyrum corpora ab iniuria sepulchri defendebantur, & car. subdit de curatione à fatana arreptorum, & de illuminatione cæci.*

XXXVIII.
Ambros. pist. 85.
S. AMBROSII EPISTOLA AD SOROREM

Sed hæc eadem pluribus ipse Ambrosius in epistola ad Marcellinam forem d, ubi & de occasione horum perquirendorum corporum martyrum oblata ex dedicatione Ecclesiæ hæc habet exordio ipsius epistolæ his uerbis:

Domina sorori vitæ atque oculis præferenda frater. Quia nihil sanctitatem tuam soleo eorum præterire, quæ hic te gerantur absente: sicut etiam sanctos martyres à nobis esse repertos. Nam cum basilicam dedicasset: multi tanquam uno ore interpellare cæperant, dicentes: Sic in Romana basilica dedices. Respondi: Faciam, si martyrum reliquias inuenero. Statimque subijt uelut cuiusdam ardor præagij. Quid multa? Dominus gratiam dedit. Formidantibus etiam clericis, iussi eruderi terram ed loci quæ est ante cancellos sanctorum Felicis atque Naboris. Inueni signa conuenientia: adhibitis etiam quibus per nos manus imponenda foret; sic sancti martyres eminare cæperunt, ut adhuc nobis silentibus arripeteret uirna, & sterneretur prona ad locum sancti sepulchri. Inuenimus miræ magnitudinis viros duos, ut præscia etas ferebat, ossa omnia integra, sanguinis plurimum. Ingens concursus populi per totum illud biduum. Quid multa? Condidimus integra ordine, transfultimus uespere iam incumbente ad basilicam Faustæ; ibi uigilia tota nocte, manus impositio. Sequenti die transfultimus ea in basilicam, quam appellant Ambrosianam. Dum transferrimus, cæcus sanatus est. Talis mihi ad populum fuit sermo: Cum tam effusam, &c.

XXXIX

Voluissimus sermonem integrum descripsisse ex ea Ambrosij epistola, ad renouandam memoriam sacrorum antiquorum Catholice Ecclesiæ rituum, de quibus sæpè pluraque superiùs, nimirum de usu dedicandarum Ecclesiarum non sine reliquijs sanctorum martyrum, ipsoque cultu sanctorum; nisi nimia prolixitas fastidium attulisset. Porro de immensitate miraculorum hæc notatu digna eadem oratione ipse Ambrosius e: *Cognouisti, immo uidisti ipsi multos à demonijs purgatos, plurimos etiam ubi uellem sanctorum manibus contigerunt, his quibus laborabant debilitatibus absolutos: reparata uetusti temporis miracula, quo se per aduentum Domini Iesu gratia terris maior infuderat, umbrâ quâdam sanctorum corporum plerosque sanatos cernitis. Quanta oraria iactitantur? quanta indumenta super reliquias sacratissimas, ut tactu ipso medicabilia reposcantur? Gaudent omnes extrema linea contingere; & qui contigerit saluus erit. hæc ipse summam: quibus intelligas huius temporis Fidelium propensionem cultum erga sacras reliquias sanctorum martyrum, quarum cultum operatione miraculorum Deus sæpius comprobauit. Et in fine orationis: *Acclamauit populus, ut in Dominicum differretur diem martyrum depositio: sed tandem obtentum, ut sequenti feret die. Sequenti die talis mihi ad populum sermo fuit: Hesterno die tractaui uersiculum: Dies diei eructat uerbum, &c. ubi agit de Arianorum perfidia conantium obscurare infidelitatis caligine claritudinem martyrum tot miraculis coruscantium; ait enim de illis: Ariani dicunt: Non sunt isti martyres, nec torquere diabolus possunt, nec aliquem liberare: cum tormenta demonum ipsorum uoce probentur, & beneficia martyrum remedijs cæcorum & absolutorum indicijs declarentur. Negant cæcum illuminatum, sed ille non negat se sanatum. Ille dicit: Video, qui non uidebam. Ille dicit: Cæcus esse desui: & probat facto. Isti beneficium negant, qui factum negare non possunt. Notus homo est, publicis cum ualere, mæcipatus obsequijs, Seuerus nomine, lanuus ministerio: deposuerat officium, postquam incidere impedimentum. Vocat ad testimonium homines quorum ante suscipiebatur obsequijs,**

Ambros. epist. 85.

Ambros. ser. 91.

eos iudices sue uisionis accersit, quos habebat testes & arbitro cecitatis. Clamat, quia ut contigit sinitiam de ueste martyrum, quæ sacra reliquia uestiuntur, redditum sibi lumen sit, &c. inferiùs autem quo modo ipsi spiritus nequam redarguerent, coacti licet, Arianorum impietatem, hæc habet:

Audiuimus hodie dicentes eos: quibus manus imponebatur: neminem posse esse saluum, qui Patrem & Filium, & Spiritum sanctum negaret, qui Trinitatis omnipotentem uirtutem non crederet: confisitor hoc diabolus, sed Ariani nolunt fateri. Dicit enim diabolus, sic torquetur, quem admodum ipse à martyribus torquebatur, qui Spiritus sancti Deitatem negat. Non accipio à diabolo testimonium, sed confessionem: inuitus dixit diabolus, sed exactus & tortus: quod nequitia supprimit, extorquet iniuria. Cedit diabolus plagis, & adhuc cedere nesciuit Ariani? Quæta perpepsi sum? & quæ admodum Pharaon, malis suis induratur. Dicebat diabolus, ut scriptum legitur: Scio te quis sis: Tu es Filius Dei uiu. Dicebat Iudæi: Nescimus quis sis. Dicebant hodie & superiori die uel nocte demones: Scimus quia martyres estis; & Ariani dicunt: Nescimus, nolimus intelligere, nolimus credere. hæc & alia de ueritate miraculorum sanctorum martyrum.

Postea uerò accidit, quod addit his Paulinus, ingens prodigium, quo didicerunt Ariani in martyres non oblatrare; ait enim: *Deus tamen qui gratiam Ecclesiæ sue augere consuevit, non passus est diu insultari à perfidis, sanctis suis. Vnus itaque ex ipsa multitudine subito arreptus spiritu immundo clamare cepit, ita torqueri eos, ut ipse torquebatur, qui negarent martyres, uel qui non crederent in Trinitatis unitatem, quam docet Ambrosius. At illi hac uoce confusi, qui conuerti debuerant, & dignam tali confessione agere penitentiam, in piscinam demersum hominem necauerunt, perfidia homicidium iurgentes. Magna hæc: at illud quidem cæteris excellentius rectè intuenti miraculum uideri potuit, quod furor ille incitatus flammæ rabie fœmineæ à sanctis martyribus, mox ut apparere, extinctus fuit; ad eò ut qui negabant ore, opere ueritatem timore martyrum confirmaret, de quibus hæc Paulinus g: *Denique ex hoc tempore, quo feliciter inuentæ sunt reliquias martyrum, sedari cepit persecutio, quæ Iustine furor accendebatur, ut sacerdos de Ecclesia pelleretur. Tamen adhuc intra Palatium multitudo Arianorum cum Iustina constituta deridebat tantam Dei gratiam, quam Ecclesiæ suæ Catholice Dominus Iesus meritis martyrum suorum conferre dignatus est: uenerabilem quæ uirum Ambrosium narrabat pecuniâ comparasse homines, qui se uicari ab immundis spiritibus mentirentur, atque ut ab illo, sic & à martyribus se torqueri dicerent. Subdit inferiùs, ipsos demones clamare solitos, non à martyribus tantum, sed etiam ab Ambrosio se torqueri: quod etiam S. Augustinus testatur in commentario de Cura agenda pro mortuis h. At quo modo hoc? in puero Probi Præfecti, quem diabolus arripuerat, aperte demonstratum est, ut idem Paulinus inferiùs tradit.**

Absoluta igitur Ambrosius concione, sacra pignora, ut dicebat, suo loco recondidit; ita tamen, ut ex eis partem aliquam sibi seruarèt, erogandam in diuersas Ecclesias, quæ ardentissimo studio eorundem sanctorum martyrum reliquias ex diuersis locis expeterent, ut in eorum honorem basilicas uel erigerent, uel in iam ædificatis reponerent. Allatæ sunt ipsæ quidem Romam, ubi nomine eorundem sanctorum à Vestina nobili ac prædiuiti fœmina erectus est Titulus, qui postea ab Innocentio Papa fuit dedicatus: id enim habet liber de Romanis Pontificibus in Innocentio. Accepit easdem quoque reliquias martyrum S. Paulinus, quas collocauit in nuper à se erecta Fundana basilica: testatur id ipse ad Seuerum i scribens. Insuper S. Gaudentius Brixianus Episcopus acceptas ab eodem Ambrosio ipsas reliquias condidit in basilica dicta, Concilium sanctorum; tradit id ipse in sermone quem habuit in eiusdem dedicatione. In Gallias quoque easdem perlatas fuisse reliquias, atque in honorem eorundem martyrum erectas esse Memorias, affirmat Gregorius Turonensis k. Fuerunt quoque eorundem martyrum reliquias perlatae in Africam, ibiq; in Victoriana uilla triginta millibus ab Hippone collocata, ubi ipsorum nomine erectam fuisse Ecclesiam S. Augustinus l enarrat. Sed & Eugipius in Actis S. Scuerini affirmat, ad Noricos etiam

XL.
TESTIFICATIO EXORTATA AD AMONIBUS.

XLI.

SED ATVR INVTINÆ PERSECVTIO.

Paul. in ita S. Ambros.

Aug. de cura agend. pro mortuis.

XLII.
RELIQUIA MARTYRYM MISERAB AD ECCLESIAS.

Paul. epist. 12.
Greg. Turon. de Glo. mart. 1. c. 31.
Aug. de Ciu. Dei 1. 22. c. 8.

etiam peruenisse eorundem martyrum veneranda pignora. Vide ex his flagrans Catholicorum Fidelium studium erga reliquias sanctorum martyrum cuius insinuandi antiqui vsus causâ hæc recensuisse volumus. Sed iam ad res Mediolanenses, ad ipsum, inquam, S. Ambrosium reuocetur oratio.

XLIII.

Paulin. in Vita S. Ambros.

At quid Iustina post hæc? Quæ palam Ambrosium persequi rubore suffusa desierat, eundem clam aggredi percontauit: nam sicarium in eum, proh scelus, immisit; id enim Paulinus a testatur his verbis: *Alius etiam gladium feruens ad cubiculum vsque peruenit, vt interficeret sacerdotem. sed cum eleuasset manum districto gladio, dexterâ obrigente, remansit. Tunc se missum a Iustina postquam confessus est; brachium, quod iniquè cum extenderetur, rignerat, sanatum est confessione.* hæc Paulinus. Sed miraris missum esse ad necem sancti sicarium? Scito ad hoc ipsum obeundum inductos & dæmones: quod non prius cognitum est, quam post ipsius Iustinæ mortem. Angelo extorquente à fonte perpetrati delicti confessionem, res gesta ita describitur ab eodem Paulino: *Mortua verò Iustina, quidam Aruspex, Innocentius nomine, non opere, in causa malefactorum cum à Iudice torqueretur: aliud quam interrogaretur faceri cepit: Clamabat enim, ab Angelo maior tormenta sibi adhiberi, eo qui custodiret Ambrosium: quoniam temporibus Iustinæ ad excitanda odia populorum in Episcopum, cacumen tecti Ecclesiæ conscendens, medio noctis sacrificauerit: Sed quanto instantius & sollicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa eam Catholicam & Domini sacerdotem conualescebat. Mississe etiam se & demones, qui illum internecarent, fateretur: sed demones renuicississe, se non solum ad ipsum appropinquare minime posse, verum etiam nec ad fores domus, in qua manebat Episcopus: quia ignis insuperabilis omne illud adificium communiret, vt etiam longè positi vrentur, atque ita cessasse artes suas, quibus aduersus Domini sacerdotem se aliquid posse arbitratur. hæc Paulinus.*

XLIV.

Paul. 102

AMBROSIUS ROGATVR A IUSTINA OBIRE LEGATIONEM.

At quis tandem finis adeò immanis in Dei sacerdotem Ambrosium pertinacissimæ sceminæ persecutionis? Accidit planè secundum illud propheticum: *Inimicos eius induam confusione: super ipsum autem effloret sanctificatio mea.* Ipsa enim etsi non cedens, victa tamen atque confusa, omnibus facta ludibrio remansit Augusta delusa; cum è contrâ magnus Antistes, de prostrata cum impijs impietate victorij gloriosior, ore omnium prædicaretur; adeò vt demones etiam ipsi eius præconia celebrare, quantumlibet inuiti compellerentur. Sed parua adhuc Deo visa hæc sunt sacerdotem suum amplioribus honoribus prosequenti, quos illi exhiberi voluit ab ipsdem Principibus qui eum fuerant persecuti, ab ipsa, inquam, Iustina Augusta atque Valentiniano Imperatore; idque hoc ipso anno, vt ex hoc violentior diuina demonstraretur exactio, quòd celerior fuit ab inimicis extorta: factumque fermè momento temporis, vt qui mille nocendi artibus incessabili indefessoque studio Dei Antistitem appetissent, ipsdem mox ipsum adirent supplices, ipsumque suæ ipsorum salutis arbitrum & seruatorem Imperij profitentes, in summo discrimine constituti, sibi atque Imperio supplicias ab eo quamprimùm ferri rogarent. At quamnam erant tunc ipsorum præsentissimæ, quibus adeò premebantur, angustia? Dicam paucis.

XLV.

Maximus in Gallijs Imperator, quod diu mente conceperat, Alpes cum exercitu superare, summâque rerum potiri Occidentalis Imperij, hoc ipsum proximè expleturum nunciatur. Vna in Ambrosio spes; vt, quod aliàs antè experti fuerant, legatione suâ Maximum talia conantem coërceat. Sicque magno dispensationis diuinæ iudicio, qui paulo antè ab ipsdem Augustis Ambrosiustyrannus appellabatur, modò vt tyrannum coërceat, in Gallijs Legatus proficisci rogatur. Suscepit ipse munus haud inuitus, qui sciret cum Christianorum omnium, tum præsertim Antistitis esse muneris, exemplo & doctrinâ Christi, beneficiorum cumulo acceptas iniurias compensare. At non vt prior, ita posterior hæc Ambrosij legatio feliciter cessit; nimirum quòd iustâ fuisset iam

diuinâ sententia definitum, eos qui de pellendis (vt dictum est) ab Ecclesijs Catholicis sacerdotibus promulgassent edictum, à suo ipsorum fore expellendos Imperio, & paternâ hereditate priuandos; vt sic posterius inteligerent Principes, quanto periculo lacescant Ecclesias & sacerdotes. Quæ autem suscepta eiusmodi legatio contulerit, summa eius ab eodem Ambrosio alibi sic exprimitur: *Ego tuus iterum Legatus repetui Gallias, & mihi dulce illud officium fuit, pro salute tua primo, deinde pro pace atque pietate, quasi æternas reliquias postulabas, nondum pro te securus, & iam pro fraterna sepultura & honore sollicitus. hæc ipse. Porro in huius muneris functione ita se gefit Ambrosius, vt prætextus omnes, quibus Maximus nitetur velare tyrannidem, iustumque adornare bellum, ipse certis rationibus constantiâ sacerdotali dissolueret, probaretque Valentinianum iniuriam passum esse, nec quid leue in ipsum Maximum contulisse. Sed & prudenter specie petendi cadaveris Gratiani, eiusmodi legationem ad explorandum Maximianimum, velandam putauit; cum tamen re verâ vt istud ipsum ageret, mitteretur. Quid autem ab eo hac in legatione actum sit, scripta ab ipso epistola ad Valentinianum Augustum declarat, quâ singularem rerum gestarum relatio continetur, quæ sic se habet:*

Ambrosius Valentiniano Imperatori.

Etsi superioris legationis meæ fides ita approbata sit tibi, vt ratio eius à me non quereretur (satis enim claruit, eo ipso quòd aliquot dies retentus sum intra Gallias, me violentiam à Maximo non recepisse, neque is ad stipulatum, quæ ad voluntatem eius magis, quam ad pacem propenderent: denique non commississe secundam legationem, nisi primam probasset) quia tamen regredienti mihi decernendi secum imposuit necessitatem: ideo hæc epistolâ expositionem legationis meæ insinuandam putavi; ne cuiusquam sermo veris prius vana intexeret, quam reditus meus integra & sincera veritatis expressa signacula manifestaret.

Cum peruenissem Treuiros, postridie processi ad Palatium. Egressus est ad me vir Gallicanus propositus cubiculi, eunuchus regius. Poposi adeundi copiam. Quæsiuit, num rescriptum haberem clementiæ tuæ. Respondi, habere. Retulit, non posse me nisi in Consistorio videri. Dixi, non esse hunc morem sacerdotalem: certe esse aliqua, de quibus secretò * deberem cum suo Principe confabulari. Quid plura? Consuluit eum: sed eadem referenda credit, vt liqueret etiam priora ex illius arbitrio de prompta. Dixi tamen, alienum id quidem à nostro munere, sed me recepto officio non defuturum: gratiam mihi esse humilitatè in tuo præsertim, & quòd verum est, fraterna pietatis negotio. Vt sedui in Consistorio, ingressus sum: assurrexit, vt osculum daret. Ego inter Consistorianos steti, Hortari cœperunt alij vt ascenderem: vocare ille. Respondi ego: Quid oscularis eum, quem non agnoueris? si enim me agnouisses, non hoc loco videres. Commotus es, inquit, Episcope. Non, inquam, iniuriâ, sed verecundiâ, quòd alieno consisto loco. Et primâ, inquit, legatione ingressus es Consistorium. Nec illud, inquam, mei erroris fuit: vocantis non ingredientis vitium est. Cur, inquit, ingressus es? Quia, inquam, tunc vt inferiori pacem petebam, nunc vt equali. Cuius, inquit, beneficio equali? Respondi: Omnipotentis Dei, qui Valentiniano regnum, quòd dederat, reseruauit.

Ad postremum erupit, dicens: Quomiam me iussisti, vt ille Bauto, qui sibi regnum sub specie pueri vendicare voluit, qui etiam barbaros mihi immisit, quasi ego non habeam quos possum adducere, cum mihi tot millia barbarorum militent, & annonas à me accipiant. Quòd si ego tunc, quando venisti, non essem retentus: quis mihi obstitisset, & virtuti meæ? Ad hæc ego leniter: Non opus est, inquam, vt commouearis, cum causa nulla sit commotionis: sed patienter audias quæ referantur istis. Propterea & ego veni, quia primâ legatione dum mihi credis, per me deceptè te esse asserebas. Gloriosum mihi est hoc pro salute pupilli Imperatoris. Quos enim Episcopi magis quam pupillos debemus tueri? Scriptum enim est: *Iudicate pupillo, & iustificate viduam, & eruite iniuriam accipientem, & alibi: Iudices viduarum & patres orphanorum. Tamen non exprobrabo beneficium meum Valentiniano. Vt verum eloquar: Vbi ego eius legationibus obstiti, quòd minus influeres in Italiam? quibus rupibus? quâ acie? quibus numeris? An vero corpore meo clausisti Alpes? Vtinam hoc meum esset: obiectio*

SUMMA LEGATIO NIS AMBROSII. Ambros. ora. de obitu Valen.

Ambros. epist. 27. XLVII.

RELATIO AMBROSII DE SUA LEGATIONE.

XLVIII. AMBROSII VS QVERITVR HABEREBER CONTEMPTI. scerio.

XLIX. QVERELA MAXIMI IN AMBROSIVM.

Esa. 1.

Psal. 67.

AMBROSII FORTIS DEFENSIO.

nen non timerem, non vererer criminationes tuas. Quibus promissis lusi te, vt paci acquiesceres? Nonne intra Gallias iuxta urbem Moguntiacum Comes Victor occurrit tibi, quem direxisti, vt pacem rogaret? In quo ergo te sefellit Valentinianus, qui prius pacem à te rogatus est: quam postularet? In quo sefellit Bauto, qui deuotionem Imperatori exhibuit suo? an quia Principem suum non prodidit? In quo ego te circumscripsi? Qui vbi primum veni, cum diceres quod Valentinianus ad te quasi filius ad patrem venire deberet: responderim, non esse equum, vt aspero hiemis tempore puer cum matre vidua penetraret Alpes, sine matre autem tanto itinere dubijs rebus committeretur. De pace nobis legationem commissam, non de aduentu eius promissionem: spondere nos id non potuisse, certum est, quod mandatum non erat, me certe nihil spondisse; adeo vt diceres: Expectemus quid Victor responsi ferat. Ilum autem, liquet, me retento, peruenisse Mediolanum, negatumque ei quod postulabat: de pace tantum conspire studia, non de aduentu Imperatoris, quem moueri non oportet. Praesens eram, vbi victor rediit. Quo modo ergo reuocauit Valentinianum.

L. AMBROS. MAGIS VERGET MAXIMUM.

Legati iterum misisti ad Gallias, qui eius aduentum negarent, apud Valentinianum Gallorum merepererunt: milites vtriusque partis, qui custodirent iuga montium, offendi reuertens. Quos ego tuos reuocauit exercitus? quas de Italia reflexi aquilas? quos immisit barbaros Bauto Comes? Et quid mirum, si hoc Bauto fecisset Transrhenum genere, cum tu mitteres Imperio Romano barbarorum auxilia, & turmas translimitanas, quibus commeatu prouincialium tributa soluebant? Vide autem quid intersit inter tuas criminationes & Valentinianum Augusti pueri mansuetudinem. Tu flagitabas quod barbarorum stipatus agminibus Italia te infunderes: Valentinianus Hunnos atque Alanos appropinquantes Gallia per Alemannia terras reflexit. Quid habet inuidia, si Bauto barbaros cum barbaris fecit decernere? Quoniam dum tu militem Romanum occupas, dum is aduersum se vtriusque prae tendit, in medio Romani Imperij sinu Iuthungi populabantur Rhaetias, & ideo aduersus Iuthungum Hannus accitus est. Idem tamen quia de finitimo proterebat Alemanniam, & iam vicinia mali urgebat Gallias, coactus est triumphos suos deserere, ne tu timeres. Confer vtriusque factum. Tu fecisti incursum Rhaetias: Valentinianus suo tibi auro pacem redemit.

LI. APOLOGIA PRO VALENTINIANO.

Aspice illum quoque, qui tibi ad dexteram assistit, quem Valentinianus, cum posset suum dolorem vlisci, honoratum ad te redire fecit: tenebat eum in suis terris, atque in ipso nuncio necis fraternae frenauit impetus; nec tibi vicem, etsi non parilis dignitatis, eiusdem tamen necessitudinis retulit. Confer ergo, te iudice, vtriusque factum. Ille tibi fratrem tuum viuentem remisit: tu illi vel mortuum redde. Quid illi reliquias germani abnegas, qui tibi aduersum se auxilia non negauit? Sed vereris, ne exuuiarum reditu renouetur militibus dolor: hoc enim allegas. Quem viuentem deseruerunt, eum defendend peremptum? Quid eum mortuum times, quem occidisti, cum posses referuare? Hostem, inquis, meum peremi. Non ille tuus hostis, sed tu illius. Ille iam non sentit defensionem: tuam causam considera. Si quis aduersum te hodie Imperium in his partibus vsurpandum putet: quero, vtrum te hostem illius dicas, an illum tibi? Ni fallor, vsurpator bellum infert, Imperator ius suum tuetur. Ergo quem non debueras occidere, eius reliquias negas? Habet Valentinianus Imperator vel fratris exuuias, pacis tuae obsides. Et quo modo allegabas, quod eum non mandaueras occidi, quem prohibes sepeliri? Poterit igitur credi, quod ei non inuideris vitam, cui etiam sepulchrum inuides?

LII. INVECTIVA IN MAXIMUM.

Sed ad me reuertar. Audio te queri, quod se ad Theodosium Imperatorem potius contulerim, qui sunt cum Valentiniano Imperatore. Quid igitur futurum sperabas, cum tu refugientes eos ad penam posceres, captos necares, Theodosium autem muneribus daret, donaret honoribus? Quos, inquit, occidi? Respondi ei, Balionem: at quem virum? qualem bellatorem? Haccine fuit iusta causa exitij, quod Imperatori suo fidem seruauit? Non ego, inquit, eum iussu occidi. Respondi: Hoc audiuiimus, quod occidi iussus sit. Sed, inquit, si ipse sibi vim non intulisset, iusseram eum deduci Cabillonum, & ibi viuere eximi. Respondi: Ergo propterea & illud creditum est, quod eum occideris? Quis autem sibi parcendum putaret, cum occisus sit bellator strenuus, miles fidelis, Comes vtilis?

LIII.

Ita tum ille cessit, vt se tractaturum diceret. Postea cum videret me abstinere ab Episcopis, qui communicabant ei, vel qui aliquos

deos licet à fide ad necem petebant; commotus eis iussu me sine mora regredi. Ego vero libenter, etsi me plerique, insidias euasurum non crederent, ingressus sum iter, hoc solo dolore percitus, quod Hyginum Episcopum senem in exilium duci conperiri, cui nihil iam nisi exitum superesset spiritus, cum de eo conuenirem comites eius, ne sine veste, sine plumatio paterentur extrudi senem; extrusus ipse sum. Haec est expositio legationis meae. Vale Imperator, & esto tuus aduersus hominem pacis inuolucro bellum tegentem. haec tunc ad Valentinianum Ambrosius.

Ad ipsam etiam Maximum idem alludit, dum in oratione habita in funere Valentiniani haec ait: Felicitus Episcopos persequantur Imperatores, quam diligant. Quantum mihi beatius Maximum minabatur? in illius odio laus erat, in horum amore supplicij feralis hereditas. Meminit huius ad Valentinianum Ambrosij relationis Paulinus, atque ait: Ipsum vero Maximum à communionis consortio segregauit, admonens, vt effusi sanguinis domini sui, & (quod est grauius) innocentis ageret poenitentiam. sibi apud Deum vellet esse consultum. haec ipse: quae quidem fi intelligenda sunt, quod ibi Treueris cum esset, nec cum ipso voluit communicare, nec cum Episcopis illi communicantibus, quod essent partis Ithacianae, cuius superioris mentio facta est.

Quisnam autem Hyginus ille fuerit, quem in exilium adeo inhumanè crudeliterque deportari à satellitibus tradidit Ambrosius, haud facile colligi omnino potest; scimus tamen eius nominis Episcopum hoc tempore vixisse in Hispania hostem acerbissimum Luciferianorum schismaticorum, in quem Marcellinus ac Faustinus eo libello, quem Theodosio obtulerunt, vehementer oblatrant, more suo Catholicos omnes magni nominis viros calumnijs fugillantes. Fortasse hic idem ipse, qui apud Seuerum Adiginus scriptus reperitur, Episcopus Cordubensis, primus qui aduersus Priscillianum haereticum, detegendo nefanda eius scelera, concitare Episcopos cepit.

Quod autem ad Valentinianum Imperatorem spectat: imprudens nimis Ambrosij admonitionem illam neglexit, quae cauendum sibi Maximum esse, quod sub pacis inuolucro bellum regeret, vltimis verbis epistolae inculcabat. Sed minimè considerans, Dei sacerdotem eo modo, diuino spiritu eam tractasse causam, quo dolo agentis Maximi detegeret animum, vt cautum ipsum redderet, ne pulchro pacis & securitatis nomine ab eo decipi posset: incaute nimis alium mox ad eundem Maximum Legatum mittit, Dominum nomine, qui ab eo deceptus est, nesciensque Maximum post se in Italiam duxit. Haec autem quo modo se habuerint, Zosim. ita describit: Itaque Valentinianus

Domnum hanc ob causam, ob pacem scilicet firmiorem statuendam, ablegat, hominem natione quidem Syrum, sed nota meliorem familiarem, quippe regni potestatisque particeps, fide pariter & vsurum pro praesertim ceteris videbatur: & quicquid alioquin Princeps alio nemine conscio facere volebat, huic in primis credendum statuerat. Igitur profectus ad Maximum Dominus, capitibus legationis omnibus expositis, omni tum obseruantia comitateque, receptus est: nam & dignabatur eum honore Maximum eximio, & tantam munerum molem satiabat, vt Imperatorem Valentinianum nullum huic parem habiturum amicum Dominus existimaret. Ac poterat vsque, ad Dominum decipere Maximum, vt etiam partem exercitus sui cum eo mitteret, quae Imperatori Valentiniano auxilio contra barbaros Pannonijs imminentes esset. Postquam haec consecutus Dominus abisset, sequi iactaret copia, & magnitudine munerum, quae acceperat, & concessorum sibi sociorum satellitio; viam ducentem ab Alphis imprudens Maximo faciliorem cundebatur. Quod Maximum futurum prospiciens, eoque nomine cuncta molitus, vniuersis cum copijs subsecuebatur, tacite praemis in itineribus custodibus, qui omnem curam adhibebant, ne cursu quis praetergressus, Maximi transitum in Italiam Domini comitibus renunciaret. Quae sane custodia erat perfacilis: nec enim latere poterant, qui parte Alpium arctissima proficisciebantur. Cum igitur intelligeret, Dominum cum suis Alpes, quae sunt angustissima, cum montibus inuis penetrasse; atque ijs praeterea locis, quae post Alpes erant palustria, militumque copias impedire poterant, hostile se nullum agmen aduersum inuenturum speraret; omni cum celeritate Italiam, nemine praepediente, ingressus,

AMBROS. ABSTINET A COMMUNICATI O NEEPI S. COPORU M

LIV. Paulin. In Vita S. Ambros. MAXIMVS QVO MO DO EK COM MV NIC AVTS AB AMBROSIO.

LV. DE HYGINO EPISCOPO.

LVI. LEGATIO DOMINI QUALIS.

Zos. l. 4.

Aquileiam copias ducit. hæc de aduentu clandestino Maximi in Italiam Zosimus.

LVIH. IN NEGOTIORVM SVNCTIO NIBVS VIRI DEI CÆTERIS PRÆSTANT.

Puto sentis, lector, ambarum legationum exemplis, quàm præsent prudentiâ & consilio, instinctu diuini spiritûs, Dei serui in obeundis magnis negotijs, illis, qui prudentiâ tantum innitentes sæculi, in grauissimas prolabantur difficultates. Ecce tibi S. Ambrosius spiritu consilij & forsitudinis, quo detegat strophas Maximi, magnis animis in eum Legatus inuehitur; Dominus verò vanis deceptus illecebris, cladem secum in Italiam intulit. Quis autem primâ facie factum vtriusque inspiciens, non Ambrosium inurbanum, illiberalemque eo modo tam asperè dureque agentem cum Maximo iudicasset, Dominum verò dexterrimum virum, & in obeundis negotijs solertissimum, quippe qui arte suâ adeo sibi deuinxisset, addixissetque Maximum Valentiniانو, cum tot tantisque ab eo muneribus donatus & frequentatus officijs esset, atque auxiliares ab illo copias ad oppugnandos ingruentes barbaros accepisset? Sed exitus declarauit, cuiusnam functio diuini dono consilij administrata fuerit.

LVIII. VALENTINIANI VIGINTI ANNI.

At quid Valentiniانو, cum Maximus superatis ex improviso Alpibus, visus est in Italia? pergit narrare Zosimus in hæc verba: Valentiniانو tam repentino casu præter spem omnem oppresso, metus incessebat ipsius familiares, ne Maximus eum viuum in potestatem redactum occideret. Quapropter nauem ingressus, Thessalonicam profectus est cum socia nauigationis Iustina matre, qua Magnentium prius maritum habuerat (vix diximus) & illo sublato, propter eximiam formam venustatem Valentiniانو Principi iuncta matrimonio fuerat: hæc Gallam quoque filiam secum adducebat. Cum tot emensi maria Thessalonicam appulissent, vsi legatione ad Theodosium Imperatorem, petebant, vt in hoc tempore petulantiam aduersus omnem Valentiniანი familiam exercitum vindicaret. Theodosius ad ipsam rem famam obstupescens, luxus quidem illius nimij nonnihil obliuiscatur, & paulum de infano voluptatum studio remittebat, verum habito consilio, visum fuit, vt ipse cum nonnullis in Senatu Thessalonicam se conferret. Quod vbi factum fuisset, de integro consultabatur, quid agendum esset: communiq; decreto placuit, vt Maximi facinora punirentur: non enim illi homini vitæ amplius concedendam, qui & Gratianum occidisset, eiusq; regnum occupasset, & hunc successum adeptus, viâ quasi quâdam progressus fuisset, ac fratrem illum relicto sibi principatu exiisset. hæc Zosim. qui addit de federe nuptiarum hoc eodem anno tunc inito, cum Gallam ex Iustina & Valentiniانو seniori genitam Theodosius accepit in coniugem; licet anno superiori id factum Marcellinus tradat in Chronico. Quod verò ad Zosimum spectat: hic præmonuisse lectorem oportuit, ipsum more suo, quod iurasset proelium stylo agere, cum esset Gentilis, aduersus omnes Christianos Imperatores, Theodosium sæpè fugillare, hominemque delicijs deditum affirmare, atq; foecordiæ accusare: quæ quidem quàm procul à veritate abhorreant, acta ipsa declarant: vt non sit opus pro eo texere apologiam; quam tamen, teste S. Hieronymo, scimus elaboratam fuisse à sanctissimo atq; doctissimo viro Paulino.

THEODOSII NVPTIÆ CVM GALLA.

LIX. Aug. de Ciuit. Dei l. 5. c. 26.

Commendatum fuit Theodosij studium atque pietas in suscipiendo Valentiniانو profugo Imperatore cū suis; de quo S. Augustin. hæc ait: Post mortem Gratiani, pulsus ab eius interfeclore Maximo Valentiniانو. eius paruulum fratrem, in suis partibus Imperij, tanquam Christianus, excepit pupillum: paterno custodiuit affectu, quem destitutum omnibus opibus nullo negotio posset auferre, si latius regnandi cupiditate magis quàm benefaciendi charitate flagraret. Vnde potius eum seruauit à eius Imperatoris dignitate susceptum ipsa humanitate & gratia consolatus est, &c. quantis verò laboribus, periculis, & impensis eum in regnū restituere Theodosius conatus fuerit, inferius subdit; sed de his suo loco. Cæterum hanc ipsam contigit vindictam ob contemptum atque persecutione exagitationem dignissimum sacerdotem Ambrosium, omnibus eius sæculi rem considerantibus perspicuum satis fuit, cum reces esset eiusdem anni rei gestæ memoria: quod & Rufinus atq; alij post eum æquè confirmant. Factum etiam diuino consilio, Pacatus ait, vt & Maximus innocens Gratiani sanguinis reus, scelere scelus adderet, quo

VITIO DI VINA IN PERSECVTORIS AMBROSII. b. Rufi. l. 2. c. 16. Pacat. in Panegyr. Theod.

Theodosio in eum pugnandi vincendique necessitas imponeretur, daretq; tandem ille de cruenta violentaq; tyrannide pœnas. Sed quæ Maximi sunt reliqua, profequamur.

Auctor est Socrates d, Maximum misisse Legatos ad Theodosium Imperatorem: à quo nec excepti, neque exclusi fuere, cum tamen ad vindicandum scelus sub silentio expeditionem in sequentem annum pararet, de cuius apparatu dicemus inferius. Porro ipse ingressus Maximi in Italiam, sicut repentinus, ita terribilis visus est: instar enim exundantis torrentis montium angustijs contracti, in planiciem se totum effluentis, cunctaque sibi obuia secum trahentis; eam Italiae partem, quæ ipsi post Alpium descensum occurrit, immensâ affecit clade; nobilisque tunc cruitates Placentiam, Rhegium, Claternam, Mutinam, Bononiam, & alias dire exagitant, prædatis diuitijs, adductis ciuibus in captiuitatem, vt Pacatus e affirmat; quæ & pertingit Sanct. Ambrosius in epistola ad Faustinum, cum de fororis obitu illum consolatur; vbi hæc inter alia: Verum, inquit, hoc nobis commune non solum cum hominibus, sed etiam cum ciuitatibus terrisq; ipsis est. Nempe de Bononiensi veniens vrbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas: in dexterâ erat Brixillum: à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilitatem ipso adhuc nomine sonans: ad leuam apennini inculta miseratus, & florentissimorum quondam populorum castella considerabas, atq; affectu relegebas dolenti. Tot igitur semitaram vrbiū cadavera, & errantium, sub eodem conspectu exposita funera non te admonet, vnus, sancta licet et admirabilis femina decesserem consolabilem habendam: præsertim cum illa in perpetuum posstrata ac diruta sit; hæc autem ad tempus quidem erepta nobis, meliorem illic vitam exigit? hæc Ambrosius, quod adeo immani clade ciuitates illæ affectæ essent, vt planè earum restitutio desperata penitus videri posset.

LX. d. Socrat. l. 5. c. 12. CLADES ILLATA A MAXIMO IN ITALIAM.

Pacat. in Panegyr. Theod. Ambros. epist. 3.

Huius quoque perditissimi temporis idem Sanct. Ambrosius meminit in epistola ad Seuerum Episcopum in Campania; vbi inter cætera: Nos autè obiecti barbaricis motibus & bellorum procellis, in medio versamur omnium molestiarum, & pro his laboribus & periculis grauiora colligimus: futura vitæ pericula, &c. at licet de Maximo nihil expresserit; tamen quod ipso existente Mediolanensi Episcopo, nunquam nisi sub Maximo cõtingit Galliam Cisalpinam eiusmodi afflicti cladibus, sanè quidem ea omnia de bello per Maximum hoc anno illato sunt necessarîo intelligenda. Sed & illud obserua, hoc ipso anno Ambrosium, quod ipse testatur, vitam produxisse ad annum ætatis quinquagesimum tertium: ex quibus quot ipse vixerit annos, facile colligi possit; quod in Vita eiusdem à nobis collecta pluribus differuimus; quam tamen (quod posteriores cogitationes iuxta illud Pyndaricum perfectiores esse soleant) in his præsertim quæ ad chronologiam spectant, secundum præsentem Annalium editionem restitue.

LXI. g. Ambros. epist. 57.

AMBROSII ÆTAS

Sed mirâ quâdam dispensatione factum est, vt licet in S. Ambrosium Maximus perinfectus esse videretur, cum ipsius communionem & ipsi communicantium Episcoporum (vt vidimus) paulò antè fuerit execratus, verbisq; durioribus eundem compellârit, adeoque ab eo alienatus discesserit, vt percussores post eum fore mittendos facile crederetur: nihilominus nec ipsi, nec eius Ecclesiæ Mediolanensi quicquam negotij factitatum appareat. Atqui licet ab incurfione & gratiatione hostium liber effect: alijs tamen ea mala patientibus socium se Christianæ charitatis vnione coniunxit; quippe qui totus fuit in subleuandis egenis atq; redimendis captiuis, quorum causâ sacra etiam vasa confregit; ex quo Ariani in eum oblatrandi occasione arripuere: ea enim erant vasa, quæ hoc eodem anno (vt vidimus) requisita nomine Imperatoris dare negauit. De his autem agens idem S. Ambrosius hæc habet: Hoc maximum incertium misericordiæ, vt compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorum quam possimus inuenimus, & plus interdum quam possimus: melius est enim pro misericordiâ causas præstare, vel inuidiam perpeti, quam prætere tendere inclementiam: vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confregimus vasa mystica, vt captiuos redimeremus quod

LXII. AMBROSII TOTVS IN REDEMPTIONE CAPTIVO RVM.

h. Ambros. Offic. lib. 1. cap. 28. FRANGIT AMBROSII SACRA VASA PRO REDEMPTIONE CAPTIVORVM.

Ariani

Arianis displicere poterat, nec tam factum displicere, quam ut esset quod in nobis reprehenderent. Quis autem est tam durus, immitis, ferreus, cui displiceat quod homo redimatur a morte, fœmina ab impuritatibus barbarorum, quæ grauioribus morte sunt; adolescentiæ, vel pueruli, vel infantes ab idolorum contageis, quibus mortu netu inquamabantur? Quam causam nos etsi non sine ratione aliqua gessimus; tamen ita in populo profecuti sumus, ut confiteremur multoq; fuisse commodius asserueremus, ut animas Domino quam aurum seruariemus. Qui enim sine auro misit apostolos, & Ecclesias sine auro congregauit. Aurum Ecclesia habet, non ut seruet, seu ut erogat, & subueniat in necessitatibus. hæc ipse. Laudasse id in Ambrosio S. Augustinum, eundemq; imitatum esse, Postulatus a tradit. Egregium factum in erogando aurum, iuliam tutamq; ciuitatem seruauit, sic ipse dixit loco militum pauperes armans contra tyrannum.

Cum verò exemplo vicinarum ciuitatum ciues Mediolanenses sibi quoque timerent; nisi cohibuisset Ambrosius, omnes ferè solum vertentes, solitariam ciuitatem reliquissent: ipse verò quod sciret, diuina existimo reuocatione, citò torrentem illum excandam, crebris eos sermonibus continuit intra mœnia; unum illud vehementer inculcans, ut quoniam propter peccata eiusmodi flagella cœlitus immitterentur, mox fore securos affirmaret, si peccata pœnitentiâ dignâ delerēt: nam inter alia: Ciuitati etiam non nisi propter ciuium peccata infertur excidium. Desine ergo peccare, & ciuitas non peribit. Quid fugis patriam, si vis saluus esse? tua potius peccata subterfuge. Si tu peccare desieris, victus est inimicus. hæc & alia pluribus, aliisque sermonibus continens subditos sibi in officio pœnitentiæ. Errare quidem certum est Socratem, qui hæc refert ad tempora neis Gratiani: nam tunc Maximus stetit in Gallia, nec Valentinianum fugam arripuit.

Ceterum Maximus eo terrore ita exagitata illâ Italia parte, cum timorem vehementem alijs prouincijs incussisset, ad eum ut nullum sibi iam aduersari videret, Imperatoris aggressus est personam agere, non tyranni: & quo sit, cum Senatam, tum etiam populum conciliaret, cunctis morem gerere etiam plus æquo studebat, indulgere Gentilibus, reddere illis dempta per Gratianum sacrificia, restituereque sublatam in Capitolio aram Victoricæ; quineriam pro Iudæis rescripsit, & alia id genus multa: sed & ne hac ex parte Catholicum populum concitaret, aliâ viâ illis inseruire videri volebat, nempe in patrocinio Catholicæ fidei. Sed videamus in primis in quibus magno scandalo Iudæis fauiri. Sanct. Ambrosius rem gestam sic narrat: Nonne propterea Maximus destitutus est, quia ante ipsos expeditionis dies, cum audisset Romæ synagogam incensam, edictum Romam miserat, quasi vindex discipline publicæ? Vnde populus Christianus ait: Nihil boni huic imminet. Rex iste Iudæus factus est: defensores istum discipline audiuiimus, &cæt. hucusque Ambrosius, qui quidem impietati adscribit eiusdem Maximi cladem.

Sed ad conciliandos (vt dictum est) Christianorum animos, quam acerrimum se fidei Catholicæ exhibuit defensorem: indicat enim id eiusdem epistola ad Siricium Papam data, quæ sic se habet:

Victor Maximus perpetuus triumphator Augustus Domino verè sancto Apostolico viro Siricio Episcopo salutem. Accepimus literas sanctitatis tuæ, quæ nobis fuere gratissima, quæq; planè & nomini sacerdotis & dignitati Vrbs splendidissima conuenirent. Fidei verò Catholicæ, de qua clementiam nostram consulere voluisti, quo maius circa me et speciale iudicium diuinitatis experior, hoc me confiteor curam habere maiorem, qui videlicet ad Imperium ab ipso statim salutari fonte conscenderim, & cui in omnibus semper conatibus atque successibus Deus factor affuerit, cuiusq; hodiè, & vt spero, perpetuò protector & custos esse dignetur. Pater carissime. Ceterum de Agricio, quem indebitè ad presbyterij gradum concessisse commemoras, quid religioni nostræ Catholicæ possim prestare reuerentius, quam in vt de hoc ipso, cuiusce. mod. esse videatur, Catholici iudicent faceret dotes? quorum conuictum ex opportunitate omnium vel qui intra Gallias, vel qui intra quinque prouincias commorantur, in qua elegerint vrbe constituam; vt ipsi dem residentibus & cognoscentibus, quid habeat consuetudo, quid legis sit, uti dicitur: hæc enim quæ libris sunt asserenda, & maiorum

nostrorum religiosis institutis, ipsi possunt melius asserere quæ norunt.

Ceterum id nobis animi & voluntatis esse profiteamur, vt fides Catholica, procul omni dissensione summat, & concordantibus vniuersis sacerdotibus, & vniuersim Deo seruientibus, illasa & inuolabilis perseueret. Nam nosfer aduentus ita inquinata aliqua, & sceleratorum labe polluta apprehendit, & reperit, vt nisi nostra purificatio atq; medicina, quæ ex Dei summi timore veniebat, his opem celeriter attulisset, ingens profectò diuulso atq; perditio fuisset exorta, & vix sananda postea vitia concreuissent. Ceterum quid adhuc proximè proditum sit Manichæos sceleris admittere, non argumentis, neq; suspitionibus dubijs vel incertis, sed ipsorum confessione inter iudicia prolatis, malo quod ex gestis ipsis tua sanctitas, quæ ex nostro ore cognoscat: quia huiusmodi non modò factu turpia, verum etiam fœda dictu, proloqui sine rubore non possumus. manu Imperatoris. Diuinitas te seruet per multos annos. hæc Maximus.

Quod autem ait de Manichæis, puto intelligendum de Priscillianitis, quorum hereses Manichæis cognatas idem Maximus (vt vidimus) etiam gladio fuerat infectus. Quod autem ad Gentiles pertinet, vix credi potest quod plausu Maximus ab illis exceptus fuerit: quippe qui in Gratianum olim infensi & in Valentinianum puerum, quod ille sacra ipsorum vetuisset, hic autem petita licet non reddidisset, lætis aspiciunt oculis, quem idololatriæ vindicem factorumq; relictorem diu desideratū essent consecuti, nactiq; Pontificem. Maximi verò tunc laudes Symmachus Consularis, Libro eo argumento conscripto, atq; coram ipso (vt ait Socrates) recitato; insigniter prolecutus est. At de Maximo hæc tenens.

Ad postremum, illud non excidat, hoc anno, cum toturbis Orbis & Vrbs rerum nouarum motibus cocutere-tur, Urbanam Præfecturam gessisse Pinianum, prout Imperator rescripta g ad ipsum data declarant: qui adhuc Gentilis Melaniam iuniorem, senioris neptem duxit uxorem, vt auctor est Palladius: ab ipsa autem coniuge perfectum esse redditum Christianum, idem affirmat; de quo suis locis plura inferius dicturi sumus. Corrigendum autem tum ex Codice Theodosiano, tum ex eiusdem Sanct. Augustini epistolis, quod interdum Pimanus ab alijs, interdum verò idem Alpinianus, vel alio modo dictus reperitur,

IESV CHRISTI Annus 388.

SIRICII PAP. Annus 4.

VALENTIN. 13. IMPP. THEODOSII IO.

TRICESIMO octogesimo octauo Christi anno Theodosius Imperator secundum adiit Cōsulatam, habuitq; collegam Cynegium: cuius exordio idem Imperator aduersus Maximum expeditionem parauit, atq; eius causâ tributum nouum indixit: quod cum inter alios permolestè ferrent ciues Antiocheni, quâdam animi perturbatione agitati, profluentes in forum, vesano impetu irruentes in statuum Placillæ Augustæ iam biennio antè vitâ functæ, loco emotam cum ignominia protraxerunt. In quos Theodosius vehementer commotus, perditurus propè erat ciuitatem cum ciuibus, nisi operâ monachorū & legatione Flauiani eius ciuitatis Episcopi vix tandem placatus esset. hæc quidem summatim complexa, fusio-rem rei gestæ tractationem cōtinent: quam oratione profecuturi, primùm de tempore, quo hæc acciderunt, discerendum est.

Scimus Theodoretum i atque Sozomenū hæc referre ad tempus posterioris aduentus Theodosij in Italiam aduersus Eugenium tyrannum: quibus aduersatur in primis Zosimus, qui hoc tempore expeditionis in Maximum ea omnia contigisse refert. Sed & Sanctus Ambrosius absque aliqua dubitatione eadem satis probata reliquit, dum ad Theodosium scribens epistolam eo tempore,

LXVI. MAXIMI STDIVM PRO FIDE CATHOLICA.

LXVII.

Socrar. l. 5. c. 14.

LXVIII

3 l. 4. de Prin. Agē. in reb. c. Theod. de l. 13. de medic. & profes. eod. cod. h. p. ad. in Lasfac.

apost. vii S. Au. c. 2. AMBROSII AD SVOS EXHORTATIO. LXIII.

Ambros. ser. 85.

Socrar. l. 5. c. 11.

LXIV. MAXIMI MITTIOR REPTIVS ORNES SIRI CONCILLIA RESTVDET.

Ambros. epist. 29.

LXV. QVID MAXIMI AD SIRICIVM PAPAM. EXTAT. 1. epist. Rom. Pont. pag. 48.

I. ANTOCHENDE ICIVNT STATVAS THEODOSIET PLACILLÆ.

II. Theo. l. 5. ap. 10. k. 90. l. 7. ap. 25. Ambros. epist. 28.

quo idem Theodosius Maximum in Italia expugnauit, de indulgentia Antiochenis concessa meminit. At rem gestam per singula ordine prosequamur.

Quid autem eiusmodi seditionem præcesserit, Sozomenus sic narrat: *Autum precedente nocte, postquam succedente die seditio mota fuit, spectrum mulieris visum esse, magnitudine inuisitatum & aspectu horrendum: quod quidem in sublime per ciuitatis plateas discurrens, aërem diuerberaret flagello horrifono: ut quemadmodum ad iram bestias incitat iij, qui ad huiusmodi spectaculum operam suam nauant, ita hanc seditionem demonum insidius genus aliquis malus commouerit. Ac fuisse sanè eodem ingens secuta, nisi iram suam Imperator sacre supplicationis reuerentiâ motus remisisset.* hæc Sozomenus.

III.

Quod verò pertinet ad subsecutum ciuium piaculum, quod occasione noui impositi tributi ob bellum hoc anno gerendum aduersus Maximum, Theodoretus b admissum affirmat: deturbationem æneæ Placillæ Augustæ defunctæ statuae, eiusdemque per urbem cum ludibrio protractionem fuisse, idem tradit: licet Sozomenus c & Zosimus d non Placillæ tantum simulacrum, sed & Theodosij statuas eâ contumeliâ affectas narrent; quod & ex oratione Flauiani coram Theodosio habita veriùs demonstratur. Misos autem ab Imperatore ad vltionem Elebechum quendam duce exercitus, necnon Cæsarium Præfectum Palatii, Theodoretus testatur. Quod verò ad Cæsarium spectat, procul à veritate recedit Nicephorus e dum hunc illum putauit esse Cæsarium fratrem Gregorij Nazianzeni, quem longè antè hæc tempora, nempe sub Valente, extremum diem clausisse diximus: erroreque lapsus est hic Theodoretus, & alij, qui dixerunt à Theodosio dilatam esse vindictam, ex eo quòd lege à se lata, iubente S. Ambrosio, prohiberetur statim gladio in eos agi. Nam nondum Theodosius in Italiam venerat, neque cum Ambrosio quicquam ante hac negotij habuit.

IV.

Quid verò singulis fermè diebus fieri contigerit, ex S. Ioanne Chrysofomo hic reddemus ex orationibus quas Græcè (vt testatur Suidas f) Adriantas nominant, nempe de statuis: quarum prima illa censenda est, quam post septem dies à facinore perpetrato in Ecclesia habuit ante aduentum eius sceleris vltorum Iudicum: est eius exordium g: *Quid dicam? aut quid loquar? lacrymarum præsens tempus, non verborum, luctuum, non sermonum, deprecationis, non concionis. Tanta patrum magnitudo, tam immedicabile vulnus, tam vastâ plaga & omni medicamine maior, & superni indigens auxiliij. & paulò post: Tacuimus diebus septem, sicut & amici Iob. Date mihi hodiè os aperire, & hanc communem lugere calamitatem, & cæt. prosequitur pluribus nouitatem atque immanitatem delicti; nouitatem, inquam, quòd, vt ait ciuitas illa pacifica ac quieta, minimè autem factiosa & insolens esse solet: Quis nobis, inquit, inuidit, carissimi? quis nobis zelatus est? vnde tantâ facta est mutatio? Nihil fuerat nostrâ ciuitate venerabilius, nihil factum est miserabilius: populus tam compositus & mansuetus, veluti equus manibus affues factus, & domesticus semper acceptus manibus adueniens, repente tantum nunc nobis resiliit, vt tot mala gesserit, que neg, dicere fas. Lamentor & lugeo nunc, non propter expectatæ comminationis magnitudinem, sed propter nimitam patrum insaniam. Licet enim non irritaretur Imperator, neque puniret & castigaret: quo modo, dic mihi, commissorum ignominiam ferremus? Luctu interdicitur mihi dicitur sermo, & cæt. luget, & ad luctum excitat populum audientem. Addit post multa, talia Deum fieri permisisse quòd eadem ciuitas blasphemantes Deum minimè cohibuerit: Pluribus demùm eos hortatus est ad penitentiam peragendam.*

V.

Aduenerat Quadragesimæ tempus, quo cum frequens esset ad Ecclesiam Antiochenorum concursus, cum nullam aliam consolationem haberent, quam ad Ecclesiam conueniendi, omni spe destituti, præter illam quam collocarant in Deum: ipse Chrysofomus verbum Dei eisdem affatim propinabat: incendebatur enim vehementer eorum commiseratione, quos ad penitentiam hortabatur. Extant ipsæ homiliae, in quibus quantum valeat eloquentia necessitati coniuncta, monstratur. Cum verò Iu-

dices vindices sceleris Antiochiam peruenissent; ijdem primùm sanè omnium ciuitatem illam nobilissimam metropolis totius Syriæ dignitate spoliare: etenim loca publica publico vsui mancipata, nempe balnea, theatra, fora, & alia id genus clausere. Translatam quidem fuisse Syriæ metropolim in Laodicensem ciuitatem, scriptores affirmât. Inde verò nobilium complures, qui admissi sceleris vel auctores videri poterant, vel socij affectatoresq; fuisse in suspitionem adducebantur, captiui ducti sunt, ijdemque repleti carceres: exhibentur tortores atque tormenta: armantur milites pro foribus stantes, ne quid à ciuibus dira timentibus tentaretur. Præparantur à Iudicibus de singulis cognituris atrocissimæ quaestiones: eorùq; quos magis suspicio exagitabat, bona cuncta còtinuò proscribuntur, affixis domorum ipsorum ianuis tabulis proscriptionis.

Ciuium omnium triperitus status hic erat. Pars magna post admissum atrox maiestatis crimen, cum audissent Antiochiam mitti ab Imperatore exercitum atque Iudices, fugâ sibi consuluit, vt potè timens, tradendam ciuitatem militibus diripiendam, ciuesq; more captæ urbis ab hostibus cædendos. Qui verò in ciuitate remanserant, horum partem alteram non mediocrem carcer incluserat; alteram verò vehemens metus exagitabat, ad horas singulas expectantes lictores, à quibus conijcerentur in vincula, atque subijcerentur, vt alij, quaestionibus: quorum vnù erat confugium Ecclesia, vnaque tantùm reliqua spes in Deo, quos Chrysofomus. Dei verbo erigebat, ad preces ad Deum fundendas, penitentiamq; agendam, assiduis concionibus admonens.

Cum sic deploratissimus esset status ciuitatis Antiochenæ, omni que ex parte terra præsentium rerum facies, & deteriorum expectatione tererrima: ecce in ipsorum auxilium è montibus properant à Deo missi cœlestes milites, quorum arma ab Apostolo describuntur non esse carnalia, sed spiritualia, Deo potentia. Erant hi qui carnem suam crucifixerat cum vitijs & concupiscentijs, monachi præclarissimi, quorum cum iugis conuersatio in cœlis esset, inferorum spiritibus terrori erant, hominibus verò maximæ reuerentiæ. Hi igitur cū audissent, fortassè fugientium ore, res Antiochenæ ciuitatis in summo versari discrimine, tanquã quodam classico excitati, còserto agmine, properant Antiochiam. Quidnam verò egerint, simulac peruenissent, Ioannes Chrysofomus pluribus narrat, cum meliori de omnium salute spe, horum ope, conceptâ, homilia illam ordine decimam septimam ad populum habuit; vbi inter alia. *Quando, inquit, à Rege missi ad commissorum inquisitionem tremendum illud constituere iudicium omnesq; ad malefactorum pœnis vocabant, & variæ mortis omnibus erat expectatio: tunc verices montium habitantes monachi propriam exhibuere sapientiam. Namq; tot annis in cauernis suis conclusi, nemine aduocante, suadente nemine, postquam nubem tantam ciuitatem circumstantem viderunt, tabernacula speluncasq; suas derelinqentes, vndiq; confluerunt, velut Angeli quidâ de celo profecti. Et erat cernere tunc ciuitatem vni similem homini. Vbiq; tunc vidisses sanctos illos, manifestos vel ex aspectu solo, dolore pressos consolantes & ad omnem calamitatis contemptum inducentes.*

Quis enim illos conspicatus, mortem non derisisset, non despexisset vitam? Nec hoc solum erât mirabile, sed quòd Principibus ipsis accidentes, cum fiducia loquebantur pro reis, & omnes sanguinem effundere parati erant, & capita deponere, vt captos ab expectatis tribulationibus eriperent: & dixerunt se non prius recessuros, quam Iudices parcerent ciuitatis populo, vel se communiter cum reis ad Regem Legatos mitterent: Religiosus est, inquit, qui nostra genti dominatur, fidelis cum pietate viuens. Nos igitur ipsam omnino reconciliabimus, non permittemus vobis, neque concedemus enses polluere, nec vilius abscondere caput. Si verò hoc non fertis, & nos cum ipsis omnino moriemur. Grauiâ quidem patrata, & nos constemur: sed Regis humanitatem non excedit gestorum iniquitas. Dicitur quidam illorum aliud verbum sapientia plenum dixisse, quòd statua quidam deiecta, rursum erecta fuerunt, & propriam receperunt formam, & factum correctionem habuit celerrimam: Si vos autem Dei imaginem occideritis: quo modo

VI.

STATVS MISERANDVS ANTI OCHENORVM CIVIVM.

VII.

MONACHIFFERVNT SVPETIAS PERVENNTE CIVITATI.

VIII.

EGREGIA MONACHORVM CONSTANTIA.

Sozomen. l. 7. c. 23. S. P. B. C. TRVM. VII. SVM.

Theodor. l. 5. c. 19.

Sozomen. l. 7. c. 23. Zosim. l. 4. QVI MISIA THEODOSTIO AD VLTIONAM.

Niceph. l. 12. c. 44.

Suid. ver. Placilla. CHRYSOSTOMI CONCIONES EIVS TEMPORIS. Chrysof. hom. 2. ad pop.

MVLCTA ILLATA IN ANTOCHENOS.

rursum poteritis commissum reuocare? quomodo perditos resuscitare, & animas corporibus reddere? hunc fuisse Macedonium vitam insignem monachum, Theodoretus affirmat, qui rem paulo fufius profecutus, hæc ait:

Theod. li. 5. c. 19. IX. MACEDONII IN SIGNIFICANTIA NVS.

Ex quorum, nempe monachorum, numero fuit sanctissimus Macedonius, vir tunc rerum que in communi vita geruntur inscius, tum litterarum sacrarum prorfus ignarus. Iste in montium verticibus vitam agens noctes dieque omnium Saluatori sinceræ preces offerre solebat, qui neque Imperatoris violentiam pertimescere, neque de potestate eorum qui misis fuerant, laborare visus est: sed in media vrbe, prebendo alterius Iudicum pallio, ambos ex equis descendere iubet. Illi verò cum viderent senem naturam à exigua pannis sordidus amictum, primò indignari quidem: sed ut primum à quibusdam illorum qui antecederant, viri illius virtutem didicerant, desilire de equis, illius genua amplecti, veniam denique precari ceperunt. Macedonius diuinâ imbutus sapientia, tali eos oratione compellat: Dicite, viri carissimi, Imperatori hæc verba; Non solum Imperatorem eum esse, sed hominem etiam. Itaque ne oculos tantummodo ad Imperium adiciat, sed suam ipsius naturam mente complectatur. Nam cum homo sit, illis imperat qui sunt eiusdem nature participes: humanam autem naturam ad Dei imaginem & similitudinem esse fabricatam. Quare ne tam crudeliter & inhumane imaginem Dei è medio tolli iubeat: nam bilem mouet opifisci, cum eius imaginem contumeliosè tractet. Consideret enim, quam iniquo animo tulerit ipse aneam coniugis imaginem contumeliâ affectam esse: se tamen in imaginem Dei contumeliosum esse non dubitare. At quatum inter sit inter imaginem inanem, & animatam, viuiam ac rationis compotem, omnibus qui sunt mente præditi, perspicuum est. Illud præterea secum cogitet, nobis per facile esse, pro vna anea imagine multas fabricare; sed eum non posse omnino facere vel pilum vnum illorum qui interfecti sunt. Hæc auditâ oratione, viri illi admirabiles eam ad Imperatorem retulerunt, &cæt. Porro de eodem Macedonio plura habetidem Theodoretus b in libro sanctorum Patrum: aitque eum hanc ob causam quòd nihil aliud nisi ordeum madefactum solum comederet, fuisse cognomèto dictum *πρωτοειδος*. Subdit autem Chrysofomus ad hæc: Multa & de iudicio ipsi differuere. Quis non consterneretur? quis non vir orum sapientiam admiraretur?

Theod. lib. sanct. Pat. cap. 13.

Quoniam quadam reorum mater nudato capite, & canis ostensis, iudicaturus equum freno apprehendit, & per forum prætercurrens, sic ad iudicium simul ingressa est: omnes obstupescit sumus, omnes admirati pietatem & magnanimitatem. Quo modo non magis ad hos obstupescere oportet? illa enim etiam si mortua esset profilio, nihil mirandum: magna enim natura vis, & inexpugnabilis viscerum necessitas. Hi verò non genuerunt, nec educarunt: immo verò quos non nouerunt, quorum nomen non audierunt, quibus cum nunquam conuersati sunt, quos ex sola nouerunt calamitate, in tantum amauerunt, ut etiam si insinias habuissent animas, omnes pro illorum salute trudere vellent. Neque mihi dicas hoc, quòd non iugulati sunt, nec sanguinem effuderunt; sed quòd tantâ contra Iudices vsi sunt libertate, quantâ solos de salute suâ desperatos vti verisimile fuit, & tali cum sententia de montibus ad tribunal currerunt. Nec enim nisi prius se neci præparassent cui libet, tam liberè potuissent Iudices alloqui, & tantam tunc exhibere magnanimitatem. Etenim ante Prætorij ianuam totos dies agebant sedentes, abducendos de carnificum manibus eripere parati. hæc de studio monachorum Chrysofomus.

X. MULIERIS SPECTATA CONSTANTIA

Quæ verò subdit de philosophis tum Antiochiæ commorantibus, planè redarguunt grande mendacium Zosimi, quo tradit, Libanium vnâ cum Hilario pro salute ciuitatis legationem suscepisse ad Theodosium Imperatorem: ait enim ipse Chrysofomus: Vbi nunc sunt palli gestantes, & profundam ostentantes barbam, & bacula dexterâ ferentes, extermorum philosophi, Cynica piacula, submensalibus canibus miseresiores, ventrisque causâ cunctâ facientes? Omnes tunc ciuitatè deseruerunt, resiliuerunt omnes, in cauernas conditi sunt: soli verò qui per opera verè philosophiam exhibent, ac si nullum ciuitatem malum comprehendisset, sic intrepide in foro apparuerunt: & vrbe quidem habitantes, ad montes & desertâ auolauerunt, eremi verò incolæ in vrbem ingressi sunt, &cæt. Quod autem ad Libanium spectat: quis, quæto ipsum rediuuuum ad hoc munus legationis obeundum ab inferis reuocauit, quem alij sub Valente tradunt defunctum, alij vix ad ipsum initium Imperij Theodosij vitam produxisse confirmant? Cum verò

XI. ZOSIMI. 4. DELIBANO ZOSIMI RE-DARGVITVR.

idem Ioannes Chrysofomus hæc & alia plura in comendationem egregiæ per eosdem monachos nauatæ tunc operæ: per eos quidem illud obtentum tradit, vt sententia de necesse fontium differretur, donec quid de his decernendum esset, Imperatori significaretur. At quanto id illi temporis spatio perfereretur? & quamdiu ea de causa Antiochiæ commorati? audi quod mireris: Hi, inquit Chrysofomus, die vnâ & descenderunt, & differuerunt, & soluerunt, calamitatem, & ad propria reuersi sunt tabernacula: tanti est philosophia à Christo introducta. At non hic quidem hæc intelligenda puto, vt vnus diei duntaxat spatio tot tractatus cõfici potuissent, cum præsertim eodem superius tradat, eosdem ad fores Prætorij totos dies excubasse, vt si qui ducerentur ad supplicia, eriperent carnificum manibus: sed illud planè significare voluerit, eâ diligentia celerius opus impletum, decretaque legatione, eosdem tanquam aues quam citissimè è ciuitate conuolasse in solitudinem, inanes auras omnium ore iactatæ gloriæ euitantes, quod Christianorum philosophorum tantum mos est. Quatriduum in ea actione infumptum esse, idem Chrysofomus alibi affirmat, dum de concessis à Iudicibus ad Principem ad eundem induciji homiliam ipse tunc ad populum habuit, quâ illius quatridui concinnans historiam, eandem potterorum memoria voluit commendasse, quam par est hic eodem texturæ filo connectere. Quis non libenter audiat vera certaque à tanto auctore descripta, qui & oculis cuncta spectauit, & his qui interfuerunt tunc eadem in memoriam reuocauit, sic exorsus est?

idem Ioannes Chrysofomus hæc & alia plura in comendationem egregiæ per eosdem monachos nauatæ tunc operæ: per eos quidem illud obtentum tradit, vt sententia de necesse fontium differretur, donec quid de his decernendum esset, Imperatori significaretur.

XII. CHRYSO. dicta hom. COMMORATIO MONACHORVM ANTIOCHIA.

Ab eodem principio & isdem proemijs, quibus heri & nudius tertius capsi, & hodiè incipiam dicam & nunc: Benedictus Deus. Quale præteritum vidimus quatriduum, & quale nunc videmus præsens? Quanta in illo obscuritas tunc erat? quanta nunc in præsentis tranquillitas? Tremendum in ciuitate tribunal illud & omnium corda conuassauit, & nocte fecit diem nihilo esse meliorem, non radijs obtenebratis, sed tristitiâ & timore oculis offuscantibus vestro. Vt igitur & nos maiorem capiamus voluptatem, pauca eorum que tunc acciderunt, commemorare volo Et vobis enim & posteris omnibus vilem horum esse video narrationem: quoniam & de nauis agio saluatis iucundum est fluctu meminisse, & tempestatis & ventorum, postquam in portum nauigauerint; & valetudine detentis desiderabile post agritudine, febres, per quas paulò minus ad mortem venerunt, alijs enarrare. Cum enim grauius præterierint, voluptatem habet eorum commemoratio, animâ non amplius formidante, sed maiorem capient delectationem: continua enim præteritorum malorum memoria præsentem tranquillitatem diligentius cognosci facit.

Chrysof. ad pop. Antioch. ho. 1.

XIII. CHRYSO. TOMVS SINGVLIS DIEBUS CONCIONATVR.

Postquam enim ciuitatis maior pars præ timore & comminatione illa ad desertâ & fauces montium & occultâ locorum transfugerat, metu ipsos vndiq, cogente; inanes quidem mulieribus erant domus, vacuum verò viris forum: vix autem duo vel tres euntes in medio sese videbant, & ipsi tanquam animati mortui circumuehentes. Abibamus in forum iudiciale gestorum sinem visuri: & collectas ciuitatis reliquias videntes, illud omnium maxime admirati sumus, quòd multitudine circa fores morante, tanquam præsentem nemine, silentium erat at profundissimum, omnibus inter sese respicientibus, & nemine assistentem interrogare aut quicquam audire ab illo audebat. Proximum enim quemque suspectum habebat: quoniam multi iam præter omnem spem ex medio rapti foro intus coëcebantur. Et omnes communitè in cælum aspicebamus, & manus extendebamus cum silentio, superne subsidium expectantes, & Deo supplicantes, vt indicandis adesset, & iudicantium corda mulceret, & mitem faceret sententiam. Et sicut qui nauis agentes è terra vident, accedere quidem & manum porrigere & arumnam releuare non possunt, cum vndis arceantur; extrinsecus autem ab ipsis littoribus manus extendentes & lacrymantibus, Deum orant, vt assistat fluctuantibus: ita & hic tacitè omnes Deum mente inuocabant, petentes, vt ad tribunal velut in fluctibus adductis, manum porrigeret, nec sineret nauigium submergi, nec in extremum nauis agium iudicantium solueret iudicium. Et hæc quidem erant pro foribus.

XIV. QVALE EXHIBITVM TRISTE SPECTACVLVM.

Postquam verò interiorem aulam introiimus, rursus aliâ bis terribiliora vidimus, militès armatos ensibus & clauis, & multam interius iudicantibus quæterem præstantes. Quoniam enim necessarii illorum omnes & vxores & matres & filia ante fori ianuam consistebant,

XV. HVMA-NÆ CALAMITATIS EXEMPLVM.

Postquam verò interiorem aulam introiimus, rursus aliâ bis terribiliora vidimus, militès armatos ensibus & clauis, & multam interius iudicantibus quæterem præstantes. Quoniam enim necessarii illorum omnes & vxores & matres & filia ante fori ianuam consistebant,

stiterant, ut si eueniret quempiam ad mortem duci, nemo ex unna spectaculo accensus tumultum & turbationem ullam faceret, omnes procul accubant milites, ipsorum mentes pauore praoccupantes. Quod autem omnium maximè miserabile, mater & soror cuiusdam, qui intus iudicabatur, ad ipsa iudicantium vestibula iacebant, se humi stermentes, & commune omnibus facta circumstantibus spectaculum, oculos velata, & tantum dumtaxat erubescens, quantum calamitatis necessitas permittebat: neq; aderat ipsi ancillula, non vicina, non amica, non vlla necessitaria alia: sed sola cum vestibus abiectis in medio tot militum assumpta, per humum se irabentes circa ipsas fores interius sedentibus grauiora patiebantur, carnificum vocem audientes, verberum sonitum, caesorum luctum, tremendas iudicantium minas, & per flagellatorum singultum grauioribus illam illi doloribus ha conficiebantur.

Quoniam enim in illorum testimonij criminum proditio periclitabatur: sicubi quempiam flagellari, vt reos dicerent, sentiebant, & vlulare in caelum respicientes, Deum orabant, vt illi fortitudinem & tolerantiam daret, ne suorum necessariorum salus proderetur aliorum infirmitatibus acrem verberum dolorem ferre non valentium. Et tale quid rursum, quale fluctuantibus solet, accidebat, sicut enim illi si quando vnde impetum videant eminus insurgentem & paulatim crescentem & nauem submergere minantem, etiam priusquam ipsi propior fiat, pra timore mortui sunt: sic & illa si quando voces & vlulatus audiebant emitti, verita ne tormenta fugientes qui testimonium dicere cogebantur, contra necessariorum aliquem dicerent, infinitas ante oculos mortes videbant. Et erat accernere intus tormenta, extra tormenta: illos nempe carnifices, has verò naturae torquebat imperium & viscerum compassio: & intus luctus, & extra luctus: intus eorum, extra necessariorum. Imò verò non ipse tantum, sed & ipsi iudicantes corde lugebant, & omnibus grauiora patiebantur, tam acerba calamitati ministrare coacti.

Ego autem asidens, & hac cernens, quòd mulieres & virgines thalamos affueta, nunc commune constructis spectaculum facta sunt, & molli assueti strato, terram prostrata nunc habent: & tantum nocte obsequium ancillarum, eunuchorum, & reliqua totius vanitatis, nunc omnibus illis priuata, ad omnium pedes prosternuntur, singulos orantes, aliquid iudicandis in auxilium conferre, & communem aliquem misericordiae questum omnibus fieri: illud dixit Salomon: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Videbam enim & hoc ipsum, & aliud verbum ad ipsa perueniens opera, quòd dicit b: Omnis gloria hominis tanquam flos foeni: siccitatum est fenum, & cecidit flos. Etenim diuitia tunc, & generositas, & claritas, & amicorum praesentia, & omnia vitae adiumenta redarguebantur, peccato & iniquitate commissà omnem hanc opem subuertente. haec & alia tunc Chrysofomus philosophatus, cum & illud quoque nouissimi omnium tribunalis iudicium ex praesentis imagine mente agitare: qui & post alia haec subdit:

At qui ciuitatis primarij, qui tunc iudicabantur, erant, & ipsum nobilitatis caput. Attamen latifuisse, si quis eis dedisset, & amittentes omnia, & si oporteret ipsam libertatem, praesenti vitae potirentur. Die verò iam exacto, profundissimoq; facto vespere, cum iudicij finis expectaretur, in maiori erant omnes anxietate, & ad Deo petebant dilationem aliquam & prorogationem fieri, & iudicantium animo immittere, vt ad Imperatoris sententiam referrent exquisitorum cognitionem; fore enim fortasse aliquod bonum ex hac dilatione. Et communes à populo supplicationes ad benignas Dei aures emittabantur, vt saluaret reliquias ciuitatis, nec ipsam à fundamentis penitus euersam negligeret. Nec videre licebat quemquam non haec cum lacrymis clamantem.

Verumtamen nihil propter ea Iudices interius causas audientes tunc inflexit: sed vnum solum respiciebant, vt diligens commissorum questio fieret: & postremo catenis iniectis ipsos in carcerem per medium forum agebat, homines equos domalentes, brauia proponere solitos, aliq; innumera valentes clariora numerare officia: & substantias populabat. & in omnium foribus proscriptio nis tabulas cernere licebat. Et horum vxores paternà domo eiectione, singulae illud vxoris Iob per opera implebant: domum enim ex domo, & locum ex loco circumstant, diuersorij indigentes: nec enim hoc ipsum erat ad ipsas facile reperire, vnoquoq; timente & tremefcente quempiam reorum necessarium suscipere & cura habere. Veruntamen tot illa passu, omnibus his contenti erant, quonia vità non exciderant praesenti. Et neq; pecuniarum multa, neq; ig-

nomina, neq; tanta traductio, neq; quocunq; aliud huiusmodi ipsos mordebat. Calamitatis enim magnitudo, & maiora his patiendi expectatio eorum animos philosophari tantum effecit. haec Chrysofomus.

Accidit tunc etiam, vt cum omnes repentinè mortis faucibus deglutiri ex Principis furore timerent; inter alios glomeratim vniuersi catechumeni, quorum grandia erant examina (quod abusus adhuc ille vigeret differendi baptismi) ad Ecclesiam, vt sacris imbuerentur mysterijs, conuenerent, adeò vt eos catechizandi tempus non esset. Meminit horum idem Ioannes Chrysofomus, cum postea ista recolens tempora sic ait:

Dicam quod vni familiarium meorum accidit. Irato aliquando Deo, cum ille admodum iuuenis esset, & in diaconorum ordine ministraret, abessetq; per illud tempus Episcopus, & nullus presbyterorum curam haberet, sed simpliciter faciebatur simul multa militia in vna nocte baptizari, & simpliciter baptizabantur omnes nihil scientes. Quod vt ille intellexit, priuatim simul centenos & ducentenos docebat: nihil tamen, quam quod ad sacramenta attinebat, ne sic migrarent non initiati. Hoc pleriq; putabant illum ex ambitione fecisse: verum ille non attendebat sic censentes. haec Chrysofomus. Sed quae haec absentia Episcopi? de ea modo dicendum.

Cum verò eo statu infelicissimo posita esset ciuitas, & ciuibus omnibus dira immineret carnificina, singulisque fermè momentis anceps vita cuiusq; penderet arbitrio iudicium: ecce inter tot tenebras alicuius spei radius insperatus affluit. Audito nimirum, concessum à Iudicibus, vt relatio ad Theodosium mitteretur, omnibus in meroris tenebris versantibus mox inopinata est exorta laetitia: omnes exhilarantur, perinde ac si ciuitas in tuto collocata esset, cum & ipse Chrysofomus pro gratiarum ad Deum actione eam habuit concionem, cuius exordium est d: In tempore omnium hodie communiter concinimus: Benedictus & Dominus Deus Israël, qui facit mirabilia solus. Etenim miranda & opinionem excedentia facta sunt negotia: urbem totam & populum tantum submergi debentem, & sub vndas agi, & perdisfunditus semel, vno temporis momento ab omni naufragio liberauit. Gratias igitur agamus, &c. vbi & post multa superius recensita, quantà id importunitate cum monachis simul sacerdotibus exegerint à Iudicibus, & quali gestierint tripudio vt acciperent, docet his verbis f: Non monachi tantum, verum & sacerdotes eandem praestiterunt animi magnitudinem, nostramq; dispensauere salutem. Et alius quidem in castra se contulit, omnia dilectioni vestrae postponens, & paratus, nisi Regi persuaderet, mori. Alij verò hic remanentes, & eadem cum monachis exhibentes, proprijs manibus Iudices continentis, non permittentes abire, priusquam de iudicij sine promitterent, nimirum se haud vltorius ad necem fontium progressuros: & cum renuentes quidem videbant, fiducia multa & ipsi vicissim videbantur: vt autem annuentes viderunt, pedes & genus complexi, & manus exosculati, vtramq; virtutem superabundanter exhibere, libertatem & mansuetudinem. Quòd enim non superbia esset fiducia, exosculando genua, & pedes amplectendo maxime demonstrauerunt. Rursum quòd humilitas non esset assentatio, neq; seruitas quadam, nec ex illiberali sententia profecta, praemisit ipsorum fiducia testificata est. Neq; haec sola de tentatione bona lucrati sumus, verum & multam modestiam, mansuetudinem multam. Ciuitas repente nobis monasterium facta est: non sic illam aliquis ornasset, si aures in foro statuas erexisset, &c. Quem verò non nominans, ait, insignem sacerdotem amore populi ad Imperatorem in castra se contulisse: fuit hic Flavianus eiusdem ciuitatis Episcopus, qui pro populo magno animo atq; impensà curà legationem tantam susceperat.

Porro idem Chrysofomus pro gratijs Deo agendis de obtenta dilatione conueniendi Imperatorem, quotidie in Ecclesia populum colligebat, vbi diebus singulis ad eum habuit conciones, quarum prior vel illa habita ponitur, quam sic est exorsus g: Cum praeteritam tempestatem & praesentem cogito tranquillitatem, non desino dicere: Benedictus Deus, qui facit omnia, & ipsa transmutat, &c. vel illa cuius est idem fermè principium h, de qua superius. Sequenti verò die eam habuit orationem, quae ita incipit i: Et heri dixi: Benedictus Deus, & hodie hoc ipsum rursum dicam, &c. Tertia autem die

XVI. TIMOR OMNES EXAGI-TAT AN-TIOCHE-NOS.

XVII. LVGVBRN SPECTA-CVLYM.

a Eccl. 1.

b Isai. 40.

XVIII. NOBILES AN-TIO-CHENI QVA-PAS-SI.

XIX.

XX.

Chryf. in Act. hom. 46.

XXI.

XXII. DERELATIONE AD IMP. MITTENDÀ.

Chryf. ad pap. hom. 17. c. Psal. 76.

Chryf. in hom. ead. MELIOR STATUS AFFLICTIS ARRIBET.

XXIII. PRO GRATIARVM ACTIONE HOMILIAS Chryf. ad pap. Antioch. hom. 17. Chryf. i Chryf. hom. 12.

Chrysof. hom. 13.

Chrysof. hom. 16.

NON AVDIENDI SERMONES IN FIDELIUM.

XXIV. DE LEGATIONE FLAVIANI IMP. Chrysof. hom. 3. ad pop. Antiochen.

XXV. FLAVIANVS OCCVRRENS MAGISTRATIB. QUALITER AFFECTVS. Chrysof. ad pop. hom. 20.

XXVI. ADVENTVS FLAVIANI AD THEODOSIVM.

idem ad populum sermonem habuit, cuius est illud initium: *Ab eodem principio & ipsam procepiis, quibus heri & nundius tertius cepi, & hodie incipiam: dicam & nunc: Benedictus Deus, &c. erat hoc Quadragesimale tempus, cuius secundam hebdomadam expediam, illam habuit concionem, quae sic inchoatur: Principis quidem providentiam laudavi, &c. in cuius progressu ad finem vergente de absoluta tunc secundam hebdomadam Quadragesimae meministi: qua quidem oratione populum adhuc timentem corroborat: nam expectatio anceps, quid ab Imperatore referret Episcopus, non nihil eorundem animum excruciat: qua etiam homilia & in eos idem ipse Chrysofomus vehementius inuectus est, quod nescio a quo Gentili de consolatione orationem audissent, quasi non sufficiens esset Ecclesia Christi ea docere. unde commotus, eos in primis urget his verbis: Pro vobis autem erubui & confusus sum, quod exterioris post multos prolixosque sermones illos consolationis indignis. Optavi mihi terram debiscere & immergi, quando ipsum vobis loquentem audiebam, & in tempestivam hanc & irrationabilem timiditatem consolans. Non enim vos ab illo doceri oportebat, sed infidelibus vos praecceptores omnibus fieri: nec ab infidelibus iudicari Paulus permisit. & post nonnulla: Sed neque, nunc in me ipsum redire possum: sic enim meum indignatio & tristitia obsidet. Quis enim non egre ferret, quis non succenseret, quando post tantam doctrinam Gentilibus opus habuisset doctoribus ad exhortandum & persuadendum, ut praesentem generose timorem sufferretis? haec & alia ibi ipse. Media autem Quadragesima in eodem argumento versatus, decimam octavam ordine tunc ad eundem populum habuit homiliam, ut idem ipso eius exordio docet. At iam de ipsa Flavianii legatione agamus.*

Suscepit libens volensque Flavianus Episcopus pro populo Antiocheno ad Theodosium Augustum legationem, adeoque ardentis studio, ut nullam re valuerit praepediti (reliqui enim forent extremum agentem spiritum) neque vlla suae senectutis vel corporis habitum ratione (ut ait Chrysofomus) se accinxit ad iter: quando relicta Ecclesia pastore vacua, idem Chrysofomus eam ad populum habuit homiliam, quae ita incipit: *Quando ad hanc sedem derelictam & magistro vacuum respicio, gaudeo simul & lacrymo: lacrymo quidem, quod praesentem non video patrem: gaudeo autem, quod pro salute nostrae profectus est, & tantum abijt populum a furore Regis erepturus, &c. pluribus eos hortatur, ut precibus apud Deum agant pro Legato Episcopo, & ea quam suscepit legatione; atque inter alia: Supplicemus igitur ipsi, & ad ipsum legationem mittamus: & Regis animum penitus corripiet, & ab omni nos instanti angustia liberabit. Patet illic legationem obit: nos hinc ad caelorum Regem mittamus legationem, ipsum precibus adiuvemus. Multum Ecclesiae communitio potest, si animam dolente, si cor de contrito preces emittamus. haec ipse.*

Contigit autem profectio Flavianii Antiochia simulacrum illud a ciuibus facinus fuerat perpetratum: nam in via inuenit, qui ad iudicandam eam causam vindicandamque contumeliam mittebantur ab Imperatore Antiochiam. Declamavit quidem ipse Chrysofomus, cum Flavianii progressum legationis ita describit: *Postquam enim ex urbe egressus est, omnes in tantam relinquentis tristitia, multo grauiora patiebatur, quam qui in ipsis erant molestis. Primum nempe natus in via media ad gestorum examinationem a Rege missos, & ab illis doctus quorsum essent missi, & mala ciuitate inuasura, tumultus, turbationes, fugam, timorem, anxietatem, pericula cogitans, lacrymarum fontes emittebat, cum visceribus ipsi dissecarentur. Patribus enim mos est multo magis dolere, cum filijs suis male habentibus nec adesse possint: quod & piensissimus hic passus est, non mala tantam nos inuasura deplorans, sed & quod nobis haec patiebatur procul abesset. Verum & hoc pro nostra salute factum est.*

Ut enim ab illis haec didicit, calidiores lacrymarum fontes emittebat, & cum maiori supplicatione ad Deum confugeret, & noctes insomnes ducebat, supplicans, ut haec patiens succurreret ciuitati, & ut Regis mentem redderet mitiorem. Ut vero magnam ciuitatem illam ascendit, & regis ingressus est aulam, procul a Rege confisit mutus, lacrymans, deorsum inclinatus, latitans, tanquam ipse esset qui omnia illa patisset. Hoc autem faciebat habitu, aspectu, luctibus prius mouere volens ipsum ad misericordiam, & tum defensionem pro nobis incipere: Sola namque peccantibus relinquitur

venia, tacere, & nihil pro gestis loqui. Volebat enim passionum hanc quidem egere, hanc vero intrudere: eieciere quippe iram, tristitiam autem relinquere, ut ita via prae pararet defensionis verbis. & paulo post: *Ipsam itaque Rex conspiciat lugentem, & deorsum inclinatum, accessit ipse, & quod patiebatur propter sacerdotis lacrymas, hoc verbis ostendit: non enim indignantis, nec irascentis verba fecit, sed dolentis, non succensentis, sed merentis & dolore magis detenti, & quod hoc sit verum, ipsi audientes verba scierit.*

Non enim dixit: *Quid tandem hoc est? pro hominibus sceleratis & sceleratissimis, & quos nec oportuit viuere, venis legationem obiens, tyrannis, inuouatoribus, omni supplicio dignis? Sed haec omnia dimittens verba, defensionem coposuit reuerentiam plenam & grauitatem. & a se collata commemorabat beneficia, quibus per omne regni tempus ciuitatem nostram profectus est: & ad singula haec reppererat: Haec me pro illis pati oportuit? quarum a me iniuriarum penas exegerunt? quid paruum, quid uel magnum accusandum habentes, non me solum, verum & defunctos contumelijs affecerunt: non valebat animus saturari in uiuis? sed nisi sepultos quoque, contumeliosè tractarent, nil magnum se facere putarent. Inquis uerimus nos, ut ipsi putant: igitur mortuis parcere qui nullam intulerunt iniuriam, oportebat: non enim & illis haec tribuere valebant. Nonne semper hanc omnibus proeposui ciuitatem, & patriam desiderabiliorem esse putabam, & votum mihi continuum erat, urbem illam cernere, & hoc apud omnes faciebam iuramentum? haec tamen Theodosij verba: quibus ipse Chrysofomus mox subinfert orationem quam tunc habuit Flavianus, iam longo itinere meditatam, cui deesse non poterat efficax pronuntiatio ex intimo cordis dolore prodiens. Subdit igitur idem Chrysofomus.*

Hic aliquantum ingemens Pontifex, & feruentiores emittens lacrymas, non amplius tacuit: videbat enim Regis defensionem culpam maiorem nostram facientem, sed grauius & amarè de profundo gemens: *Constituam, inquit, Rex, nec negare possumus amorem istum, quem erga patriam nostram demonstrasti: & propter eam maxime lugemus, quoniam sic amatae demones inuiderunt, & erga benefactorem ingrati sumus uisi, & exaceruimus summo perere nos amorem, siue obruas, siue incendas, siue occidas, siue quodcumque aliud facias, nondum dignam de nobis poenam exegisti: nos ipsos praecipientes innumeris mortibus difficilius affecimus. Quid enim amarum esse possit, quam cum benefactorem, & sic diligenter iniuste exacerbantes appareamus? & omnis hoc mundus discat, et extremam ingratitudinem nostram condemnent? Si barbari ciuitatem nostram incurstantes, moenia diruissent, & incendissent domos, & abductis captiuis abissent, minus erat malum. Quare tandem ita? Quoniam te uiuente, & tantam in nos beneuolentiam exhibente, spes erat illa cuncta grauiora solum iri, & nos iterum ad priorem formam redituros, & clarioris recepturos libertatem. Nunc autem ablata beneuolentia tua, & amoris uinculo violato, quod omni muro nobis erat tutius, ad quem iam confugiemus? quid poterimus aliud respicere, tam dulcem dominum & facilem patrem exacerbantes?*

Itaque videntur quidem intolerabilia fecisse, sed magis passi sunt omnium grauisima, nullum hominem audentes respicere, nec ipsum spectare. Solem liberis valentes oculis, pudore vndiq; palpebras contrahente, & occultari cogente: libertate ipsis ablata, omnibus captiuis nunc miserius affecti sunt, & extremam sustinent ignominiam: & malorum magnitudinem cogitantes, & in quantum contumelia resisterunt, nec respirare possunt, cum omnes terram habitantes in sui uehementem calumniam attraxerint. Sed si velis, Rex, est vulneri medicina, & tantis malis remedium. Sapiens & in priuatis hoc factum est, magna & intolerabiles offensiones, magna charitatis materia facta sunt: sic & in natura nostra euenit. Cum enim hominem Deus fecit, & in paradysum induxit, & multo dignum fecit honore: tantam diabolus prosperitatem non ferens, inuidit, & illum a dacia expulit dignitate. Sed Deus non tantum ipsum non reliquit, verum & pro paradiso calum nobis aperuit, hoc ipso propriamque demonstrans benignitatem, & diabolum magis puniens. Hoc & tu facias. Nunc omnia mouerunt demones, ut omnium tibi gratissimam ciuitatem a beneuolentia tua separet. Hoc vero tu nunc sciens poenam, quamuis quidem exigas, priori autem amicitia ne nos extrudas. Sed si & prater opinionem aliquid nunc dicere fas est, etiam nunc inter dilectarum primas ipsam scribe, si modo demones haec operatos vis uicisci. Si nempe destruas & subruas & deleas, quae prius ipsi uoluerunt, haec efficies: si uero

XXVII.

QUAETHEDOSIYS AD FLAVIANVM.

XXIX.

ORATIO FLAVIANI AD THEODOSIUM PRO ANTIOCHENSIS.

XXIX.

AGIT EXEMPIO.

iram dimittas, & te rursum ipsam amare, sicut prius amabas, confitearis; letalem ipsis plagam intuleris, & vltimam ab ipsis vltionem exegeris, demonstrans, quod non tantum nihil amplius ipsis expeditum est per insidias, verum & cuncta ipsis contra quam volebant, acciderunt. Iustus autem fueris hac faciendo, & ciuitatem miserando, cui propter amicitiam tuam demones inuiderunt. Nisi enim ipsam tam vehementer amasses, nec ipsam illi tantam insectati fuissent inuidia. Itaque, etsi mirandum est quod dicitur, est tamen verum quod propter te & amicitiam tuam hac passa est. Quot incendijs, quantis subuersione sunt hac verba acerbiora, quae respondens dicebas? Nunc te contumelia affectum dicit, & pertulisse quae nullus vnquam superiorum Regum.

Sed si velis, o humanissime, & sapientissime, & multa pietate plene, diademate isto clariorem & maiorem tibi coronam hac asferet contumelia. Hoc nempe diadema est, & virtutis insigne, & Dei liberalitatis indicium. Sed corona ex hac humanitate contexta a tuu solius erit & sapientia tua meritum. Nec te tantum omnes admirabuntur propter istos lapides pretiosos, quantum propter victoriam de indignatione super a reportata am laudabunt. Destruxerunt statuas tuas? Sed illis clariore restituere tibi licet. Si enim iniuria auctoribus crimina remittas, & nullam ipsis inferas poenam; non aereas istas in foro erigent, nec aureas, nec lapillis coagmentatas; sed omni materia pretiosiore stolam indueris, humanitatem scilicet & misericordiam: talem in mente quisque sua te adificabunt, & tot statuas habebis, quot Orbem habitant homines & habitabunt. Non enim nos tantum, verum post nos futuri, & post illos omnes hac audient, & tanquam ipsi bene fuerint habiti, sic te admirabuntur & amabunt. Et quod haec non assentans dico, sed sic erit omnino: antiquum tibi referam sermonem quendam: vt discas, quod non tantum exercitus & arma, & pecunia, & subditorum multitudo, & alia huiusmodi splendidos facere Reges consueuerunt, quantum amici disciplina & mansuetudo.

Fertur beatus Constantinus effigie sua quandoque lapidata, multis ipsam insipientibus ad supplicium de auctoribus contumelia sumendum, & dicentibus quod omnem ipsius faciem saxus conuulnerat, manus faciem palpas & leniter ridens, dixisse: Ego vero nusquam vulnus in fronte factum video, sed sanum quidem caput, sana verum & facies tota. Illi vero reueriti & confusi, ab hoc iniquo destitit consilio. Et hoc verbum haecenus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, aut huius sapientie memoriam extinxit. Quot non sit hoc trophaeis splendidus? Multas vrbes ille condidit, & multos barbaros superauit: sed meminimus illorum nihil: hoc autem verbum vsque ad praesentem diem canitur, & posteri nostri & posteri illorum omnes id ipsum audient. Nec hoc solum est admirandum quod audient, verum etiam quod laudibus & falsis verbis prosequuntur, dicentesque, laudabunt, & audientes gratie suscipient: nec vllus est, qui hac audiens, silere possit, quin pariter exclamet, & talia dicentem laudet, & innumera ipsi vel defuncto bona precetur. Quod si propter illud verbum apud homines tantum a potitus est gloria, quot apud benignum Deum coronas assequetur?

Quid autem opus est Constantinum & aliena exempla commemorare, cum te de proprijs & meritis tuis opus sit exhortari? Recordare priorum, quando solemnitate hac, nempe Paschali, superueniente per totum Orbem terrarum epistolam misisti, iubente tunc carcere detentos dimitti, & ipsis ignosci crimina: & illis humanitatem tuam demonstrare non sufficientibus, per literas dicebas: Vitam mihi liceret & defunctos reuocare & resuscitare & ad priorem vitam reducere. Horum nunc reminiscere verborum: Ecce tempus defunctorum reuocandorum & resuscitandorum & ad vitam reducendorum pristinam. Et hi namque iam mortui sunt, priusquam iudicium proficeretur, & ad ipsas tartari fores iam nunc ciuitas collocata est: ipsam igitur inde resuscitauit sine pecunijs, sine impendio, sine tempore, & omni labore. Tibi namque satis est, tantum loqui, & reuocare ciuitatem in tenebris iacentem. Nunc ipsam iube ab humanitate tua posthac appellari. Nec enim tantam habebit gratiam illi, qui ab initio se condidit, quantum sententia tua: nec immerito. Ille enim principio ipsi dato recessit: tu vero auctam & magnam factam, & post multam hanc tranquillitatem destructam resuscitabis. Non erat tam mirandum, si hostibus ipsam capientibus & barbaris populantibus; a periculo liberasses, quam est mirabile nunc pepercisse: illud enim saepe multifecere Reges, hoc autem tu solus operaberis, & primus praeter

omnem expectationem. Est illud quidem minime mirandum, nec praeter opinionem, sed est quotidianum opus, subditis prodesse: quod autem tot & talia passus iram deponas, hoc omnem naturam excedit humanam.

Cogita quod nunc non de ciuitate tantum illa tibi consultandum est, verum de gloria tua, magis vero de Christianitate tota. Nunc & Iudaei & Graeci & omnis terrarum Orbis, & barbari (etenim & illi hac audierunt) ad te referantur, expectantes vt videant, qualem de gestis sententiam feras: nempe si humanam protuleris & mitem, omnes decretum laudabunt, & Deum glorificabunt, & inter se dicent: Pape, quanta Christianitatis potentia hominem super terram habentem equalem neminem, omnia delendi & corrumpendi dominum cohibuit & refrenauit, & docuit philosophiam, quam nec homo priuatus exhiberet. Verum magnus Christianorum Deus, qui ex hominibus Angelos facit, & omni necessitate naturali superiores constituit.

Ne namque superfluum timorem illum timeas, nec tolere quosdam dicentes, quod reliqua ciuitates peiores erunt, & hac non putant, Imperium tuum magis continentem. Si enim ad insurgendum fuisses impotens, & hac operati te vt superesset, & par esset potentia congrue suspicari hac oportebat. Si vero pauescatis, praesque timore praemortui sit, & ad tuos per me currere pedes, nec aliud quotidie expectant: quam barathrum, & supplicationes faciunt communes, in caelum respicientes, & Deum venire supplicanti & simul nobiscum legationem attingere, & sicut in extremis constituti, de proprijs quisque suis considerauit: quo modo non superfluum hic timor? Si iugulari fuissent iusti, tanta passi non fuissent, quanta patiuntur nunc, tot diebus in timore & tremore viuentes, & superueniente vespere, auroram videre non expectantes, & die orto, ad vespeream peruenire non sperantes: multi & inferas inciderant, dum sectantur deserti in inuicia translati, nec vritantum, verum & pueruli paruuli, & mulieres liberae & decorae per multas noctes & dies in speluncis & conuallibus & deserti per amnibus latent. Et nouus captiuitatis modus ciuitatem detinet: adificijs & muris stantibus, incensis ciuitatibus grauiora patiuntur: nullo incumbente barbaro, nec hoste apparenate, capis miseris dispositi sunt; & solum folium si moueatur, omnes ipsos per singulos terret dies. Et hanc omnes sciunt. Et si subuersam ipsam vidissent, non sic essent castigati, vt nunc qui has ipsos audire miserias. Ne igitur hoc cogites, quod peiores sint futura ciuitates reliqua. Non enim si ciuitatem euerisses, sic eos castigasses, vt nunc per incertam futurorum expectationem omni supplicio vehementius ipsos punies.

Ne igitur ipsi vltierius calamitates producas, sed iam respirare concedas. Subditos nempe castigare, & gestorum exigere poenas, facile penitus & promptum: his vero qui contumelias intulerunt, parcere, & his qui venia patuerunt indigna, veniam dare, vnus vel vix alterius est, & maxime cum Rex sit contumeliam passus. Et ciuitatem quidem metu subdere, facile: omnes autem amatores constituit, & persuadere, vt in regnum tuum se beneuolent habeant, & non tantum communes, verum & priuatas pro tuo preces Imperio faciant, difficile: licet infinitas quis expendat pecunias, & innumeros exercitus moueat, & quicquid operetur, non facile tot hominum affectione ad se ipsum attrahere poterit; quod nunc tibi facile erit, & leue: nam & beneficijs affecti, & qui audierint pariter cum beneficio affecti erga te beneuolent disponentur. Quot pecunijs emissis, quot emisses laboribus, breui temporis momento totum Orbem acquirere, & omnibus futuris persuadere, vt quantam filijs suis optant, tanta & capiti tuo optarent? Si autem ab hominibus hac; cogita quantum a Deo capies mercedem non tantum eorum quae nunc sunt, verum & quae posthac ab alijs expeditum est. Si vnquam enim contingat fieri tale quid, quale nunc factum est (quod Deus auertat) & iniuria passorum aliqui in contumeliam operatos insurgere velint; benignitas & sapientia tua pro omnibus ipsis erit disciplina & admonitio, & erubescerent confundentur, tale disciplina exemplum habentes inferiores apparere. Itaque, omnium posterorū eris preceptor, & palma ipsis praecipies, licet ad ipsum philosophia verticem perueniant: non enim par est, quempiam tantam incipere benignitatem primum, & ad alios respicientem, ab illis elaborata imitari.

Quocirca quicumque post te humanitatem & mansuetudinem quantamcumque exhibuerint, tu cum illis mercedem accipies. Qui enim radicem praebuit, hic vtiq; & fructum auctor est. Propter ea nunc quidem nemo tecum humanitatis mercedem partiri potest:

XXX. AB HONESTO ARGUMENTVM DVCI.

XXXI. PERSVADET EXEMPLUM CONSTANTINI.

XXXII. CONVINCIT LEGIBUS IPSIUS.

XXXIII. A RELIGIONE ARGUMENTVM DVCI.

XXXIV. REMOVET CONTRARIA ARGUMENTA.

XXXV. EX HONESTO ET VTIQUE PERVADET.

XXXVI. A PIETATE ARGVIT.

tuum enim solius meritum est. Tu vero cum omnibus posteris, si quales unquam appareant, ex aquo meritum diuidere poteris, & tantam reportare partem, quantum in discipulis preceptores. Et si nemo talis fuerit, rursus tibi commendationes & laudes per singulas prouenient generationes. Considera namque, quale sit posteris omnes audire, quod tam magna ciuitate facta pœna & vltioni obnoxia pauefactis omnibus, & horrefactis Ducibus & Prefectis & Iudicibus, & ne vocem quidem pro miseris illis rumpere audentibus, vnus accedens senex Dei sacerdotum gerens, ex ipso aspectu solo & nudo occurfu ad reuerentiam Imperatorem mouit: & quod nemini suorum concessit, vni hoc seni concessit, Dei leges reuerit. Et enim hoc quoque ipso non te parum, o Rex, ciuitas honorauit, quod me ad te Legatum misit: sententiam enim de te optimam & pulcherrimam protulerunt, quod omni principatui tibi subiecto Dei sacerdotes prahonoras, etsi viles esse coningat. Non ab illis vero tantum nunc venio, verum & ante illos a communi Angelorum Domino missus sum, vt hac dicam mitissima & benignissima anima tua: quod si hominibus ipsorum peccata dimittatis, & Pater a caelestis lapsus vestros vobis dimittet.

Recordare igitur illius diei, quo oēs de actis ratione reddemus. Cogita quod etiam si quid tibi peccatum est, omnes ablueri prauaricationes per iudicium & sententiam istam poteris absque laboribus, absque sudoribus. Alij nempe Legati aurum & argentum & alia huiusmodi dona ferunt: ego vero cum sacris ad regnum tuum legibus veni, & pro donis omnibus has praefero, & te Dominum tuum imitari supplico, qui quotidie a nobis contumeliam patiens, non cessat bona sua omnibus ministrare. Et ne confundas spem nostram, nec promissiones redarguas. Et enim & hoc cum alijs te scire volo, quod si reconciliari velis, & pristinam ciuitati beneuolentiam communiare, & hanc remittere iustam indignationem, cum multa reuertar fiducia: si vero mente tua ciuitatem asperneris, non tantum ipsam non ascendam, nec ipsam solam videbo, verum & in reliquum negabo, & in aliam me ciuitatem conscribam. Ne mihi namque accidat in illam unquam adscribi patriam, erga quam humanissimus tu & hominum cunctorum mitissimus pacari, reconciliarique non eligas. haetenus ex Flauiani oratione Chrysofomus, qui & subdit:

Hac & his plura locutus, sic Regem confudit, vt idem fieret quod & in Iosaph contigit olim fieri. Sicut enim ille tunc fratres conspiciatus, lugere quidem volebat, sed dolorem tegebat, ne simulationem interrumpere: sic certe & Rex lacrymabat quidem mente, non demonstrabat autem propter omnes praesentes: nec tamen vsque in finem astum celare potuit, verum & inuitus redarquebat. Post hanc enim concionem secundum non opus habuit verbis, sed vnum solum locutus est verbu, quod ipsum discedere multo magis ornauit. Quod autem hoc? Et quid admirabile & magnu est, si his qui nos contumelijs affecerunt, iram remittamus hominibus existentibus, cum & ipsi homines simus? cum mundi Dominus in terram descendens, & propter nos seruus factus, & a beneficio affectus crucifixus, pro crucifixoribus suis Patrem orauerit, dicens: Ignosce illis: non enim sciunt quid faciunt? Quid igitur admirabile si nos conferuis ignoscimus? Et quod haec verba non sunt simulatio, demonstrarunt quidem & reliqua opera, nec his minus illud quod nunc sum relaturus.

Ipsam enim hunc sacerdotem secum communiter hanc solemnitatem celebrare volentem, inuitum properare & festinare coegit, & se ciuibus exhibere: Noui, inquit, quod nunc ipsorum sum animi perturbati, & multa super sum calamitatis reliquia. Abi, consolare. Si gubernatorem viderint, nec prae terita reminiscuntur tempestatis, verum & ipsam tristitiam memoriam omnem delebunt. Vt autem institit Pontifex petens vt filium suum mitteret: volens ille manifeste demonstrare, quod omnem penitus iram mente detulerat. Orate, inquit, hac aufferri obstacula, haec bella extinguui, & ego veniam omnino. Quid anima illa mitius esse possit? Confundantur Gentiles de reliquo: quinimo non confundantur, sed erudiantur, & proprium omittentes errorem, ad Christianitatis virtutem redeant, nostram a Rege & Pontifice docti philosophiam. haec ipse.

Cum igitur constet oratione Flauiani, Theodosium fuisse placatum; commentum puto quod Sozomenus ait his verbis: Persuasi Flauianus adolescentibus, qui ad mensam Imperatoris canere solebant, vt eas pronunciarent cantilenas, quae in Antiochenis supplicationibus erant. Quo facto, ferunt Imperatorem humanitatis affectu persusum, & misericordia victum,

confestim iram posuisse, &c. Nihil enim prorsus de his Chrysofomus, quae primo loco fuerant collocanda: sed de Theodosij humanitate ipse subdit: Non enim haetenus tunc substitit pijsimus Rex: sed & postquam ex vrbe sacerdos exiuit, & pertransiit mare, misit ad eum quosdam, sciscitans & satagens ne forte tempus tereretur, & ciuitati voluptatem dimidiaret, extra urbem solemnitatem peragens. Quis pater mitis tantam de persecutis se contumelia curam egit? Dicam & aliam iusti laudem. His enim expeditis, non festinauit, vt alius gloria cupidus, ipse literas illam tristitiam soluentes differre: sed quoniam maturius ibat, aliam quandam velociter equitare doctum mandauit praenire, & bona ciuitati nuncia afferre; ne ex reditu suo tardatione tristitia prolongaretur. Quod enim ipse querebat, solum erat, non vt ipse veniret bona hac deferens & voluptatis multa plena, sed vt ocyus nobis patria respiraret. Quod quidem fecisset, forum coronantes, & lucernas accendentes, & lectos ante officinas componentes, & tanquam nuper ciuitate nata festum ageres. haec Chrysofomus. sed quod de lectis ante officinas paratis ait, puto intelligere thoros tricliniarum mensarum parari solitos in publicis epulis, quas magae laetitiae tempore exhibere maiores consueuerunt.

Quod rursus ad hanc rem spectat de clementia Theodosij non in parcendo tantum, sed quam celerrime veniam impertitam nunciando, Themistius quoque philosophus haec habet: Se aded mitem, benignum, miram quaedam animi tranquillitate praeditum erga omnes praebet, vt etiam iniustis reos & conuictos, damnatosque, ab ipsa legum acerbitate exemerit, & ex Acherontis (vt ita dicam) faucibus ereptos, ad lucem & solem reuocauerit. & post nonnulla de eius humanitate ista subdit: Tu autem non solum eos, qui malis aliorum audientis consilij aures tantum suas accommodarunt, omni penitus culpa liberandos censes, verum etiam improbis consultoribus poenam remittis & condonas. Quo facto cum nullum maius excogitari possit: ego tamen vocem ipso admirabiliorem emitto. subdit idem mox de eiusdem Principis in indulgendo celeritate haec quae sequuntur:

Nam cum nos omnes malorum tolerantiam ac clementiam admiremur: tu ipsius etiam improba tarditatem. Atque hoc illius est proprium, qui moleste ferat se veniam sceleris animaduersionem non praenuisse. Neque a sententia, quam ante a iustis, celerior est a qua postea est consecuta: qua tarditate quid velociter fieri possit? Neque enim paulatim remittis iracundiam; neque reos pauatim timore periculo liberas; neque item iudicio iam peracto, quicquam insidet in animo, cuius stimulis ad sumendum de aliquo supplicium impellaris. Sed calculus a dijs datus tristiori & acerbior longe antecedit, atque ita repente, vt incundior illa tua vox & salutaris prius audiatur, quam funesta & grauis. Memini ipse, me ingenti gaudio ac voluptate fuisse persusum, cum audirem vocem ab homine ad hominem delatam, atque ea celeritate, vt eam qua igni sit, significationem longe superauerit: quam ij qui speculantur, accensis facibus, suis ipsorum socijs afferre solent, dum alter alterum vel longe absentem ad sumendum arma excitare, aut de aliqua re alia vult admonere. ex quo illud etiam plerumque accidit, vt salutaris vox tua sublatas iam carnisficium manus, suspensosque gladios inhbuerit. Hanc igitur tardam dicamus esse clementiam, cuius stricti enses, iam capiti imminentes locum dedere? & inferius: An ij fortasse sero & post longiusculum temporis spatium venia sunt consecuti? An non repente, deposito omni timore, festos dies lati celebrarunt, tanquam ij qui nullius omnino criminis rei extitissent? An non cum ante a terrore percussis, fronte tristiore essent, pleni spe & fiducia facti sunt? &c. Intelligis plane, puto, Themistium alluisse abique dubio ad Antiochenos maiestatis reos (de quibus est sermo) qui periclitantes sub gladio Iudicum, indulgentiam sunt consecuti, eaque tantam celeritate potiti, vt qui sub ictu carnificis ingemiscerent, lati tamen Paschale festum peregerint.

Nam peruenit Antiochiam ab Imperatore cum ea indulgentia dimissus Flauianus aded opportunè, vt Pascha cum suis magno gaudio celebrarit: quo tempore Ioannes Chrysofomus ad populum eam habuit concionem, in cuius exordio haec habet: A verbo quo semper in periculis temporibus apud charitatem vestram exoriri consueueram, ab eodem, inquam, & hodie apud vos sermonem incipiam, & dicam vobiscum: Benedictus Deus, hanc nos vobiscum sacram solemnitate

Matt. 6 XXXVII.

FLAVIANVS PEROKAT.

XXXII. THEODOSIVS PERSVASVS.

b Luc. 23.

XXXIX FLAVIANVS DIMITTITVR.

XL.

Sozom. lib. 7. c. 23. THEODOSII CYRA DECELE-

RIREDITV FLAVIANI.

XLI. d Themist. orat. 5.

XLII.

XLIII. CHRYSOSTO. GRATIARVM ACTIO IN REDITV FLAVIANI. & Chry. lib. 20. ad pop. Antioch.

cum gaudio & letitia multa hodie celebrare dignatus, & qui caput corpori reddidit, & pastorem ouibus, & preceptorem discipulis, militibus ducem, sacerdotibus Pontificem. Benedictus Deus, qui ex super abundanti facit que petimus, aut cogitamus. Nobis enim sufficere videbatur, instantiibus malis interim absolui, & pro hoc omnem faciebamus supplicationem: clementissimus autem Deus & datis petitiones nostras semper multo excessu superans, etiam patre nobis omni spe celerius reddidit. Quis enim expectasset, quod tam paucis diebus & profecturus, & Regem allocuturus, & soluturus aduersa, & rursus ad nos tam breui reuersurus esset, vt sacrum Pascha posset presenire & nobiscum celebrare? Sed in expectatum hoc factum est: & patrem recepimus, & maiorem capimus voluptatem, ipsum nunc prater spem suscipiendo. Pro his, inquam, omnibus clementissimo Deo gratias agamus, &c. At de rebus Antiochenis haftenus.

XLIV. THEODOSIVS VREGTOLYMPIADEM VIDVAM AD NYPTIAS.

Hoc quoque tempore, antequam cum exercitu aduersus Maximum in Occidentem Theodosius proficisceretur, contigit Constantinopoli confictus ille eiusdem Imperatoris cum Olympiade vidua clarissima foemina, qua nuper orbatam viro conatus est idem Imperator coniungere in matrimonium Elpidio cognato suo Hispano homini. Describitur res gesta memoria quidem digna a Palladio in dialogo, necnon a Leone Augusto in rebus gestis S. Ioannis Chrysofomi. Sed antequa de his agamus, quaenam qualisve fuerit Olympias illa dicendum. Titulo sane sanctitatis eadem in publicis tabulis Ecclesiasticis tam apud Latinos quam Graecos notata reperitur, apud illos XVI. Kalen. Ianuarij, apud Graecos autem VIII. Kalen. Augusti, & in Menologio quidem hoc elogio: *Vixit haec sub Imperatore Theodosio, Arcadio & Honorio filijs, Anyssii Secundi Comitissilia, neptis Ablauij Praefecti desponsata Nebridio, cum quo paulum temporis vixit antequam cum eo copula iungeretur, sicq; virgo simul & vidua permanst, &c.* Porro Palladius in Lausiaca a de ipsa agens, Seleuci filiam dicit, quam Graeci publicarum tabularum testificatione tradunt (vt dictum est) Anyssij Secundi filiam exitiura: sed forsate pro Secundo, Seleucus irrepsit librorum incuria in Palladium. Haec ipsa autem cum Ablauij neptis dicatur, illius, in qua, Ablauij, penes quem summa rerum fuit temporibus Constantinis: scimus, Ammiano auctore, eidem fuisse filiam nomine itidem Olympiadem, desponsatamq; Constantio Augusto, eo autem occiso, eandem nuptui fuisse traditam Arfaci Regi Armenie: quem & ipso exordio Valentis Imperij a Persarum Rege dolose necatum affirmat; qua superius diximus, quam obrem existimamus eandem postea nuptam Anyssio Secundo, ex quo genuerit hanc, de qua est sermo, Olympiadem iuniorum, quam Graeci tradunt Ablauij fuisse neptem.

a Pallad. in Lausi. c. 43

b Ammian. lib. 20.

XLV. OLYMPIADIS GENERIS CLARITVDO.

Hac ipsa illa Olympias, ad cuius nuptias cum ingens inuitata accurrerit Episcoporum multitudo; quod ipse Greg. Nazian. isdem nuptijs interesse minime valuerit potest laborans, ad Anyssium scripta & epistolam se excusat: sed donum misit omni mundo celebrius ac pretiosius, nepe carmen paræneticum loco epithalamij nuptialis: extat ipsum quidem dignum auctore, & cui missum est, Olympiade clarissima foemina. Cum autem hanc constet viuente patre Anyssio nuptam fuisse, errore labitur Palladius d, dum ait pupillam traditam matrimonio. Quod verò Graeci habeant in Menologio hanc Nebridio nuptui traditam, Palladius e verò dicit nurum fuisse Nebridij: conciliari eo modo inter se possunt auctores, vt filio illius Nebridij clarissimi viri sub Constantio Imperatore Praefecturam Praetorij insigniti, cuius meminit Ammianus f, Nebridio item dicto coniuncta fuerit matrimonio Olympias, de qua agimus. Haec autem postquam cum viro suo (vt Palladius habet) viginti tantum mensis implisset, illo defuncto locupletissimi heres patrimonij, cum sic abique alijs nuptijs, Deo vacans, vitam tranquillam ageret, a Theodosio Imperatore ad secunda vota sollicitatur. Quid verò tunc ipsa: ita Palladius g:

c Greg. ep. 57.

d Nebrid. conix Olymp.

e Pallad. dial. de vita Chrysf.

f Ammian. lib. 27.

g Pallad. in dial. de vita Chrysf. XLVI.

Audi, inquit, maiorem ipsius quoque virtutem. Pupilla namque coniuncta viro, permessa non est a praesidio omnium Deo, qui hominum prauidet exitus, carnis seruire voluptati, viginti integros menses viro eius mature subtrahit. Fertur autem virgo esse: nam Apo-

stolica h legi renuit seruire dicenti: Volo adolescentiores viduas nubere, matres familias esse. & quidem cum & genere & opibus & eruditione singulari & ingenio liberali & forma & aetate flore praeclerit, sed Dorcadis in morem, saeculi commubij laqueos constanti voluptate transfiliens. Iusto enim lex posita non est, sed non subditis, profanis, & qui corruptela inexplabiliter inhiant.

Contigit autem diaboli inuidia, vt huius immatura viduitas ad aures Theodosij principis perueniret. Qui hanc Elpidio cuidam cognato suo Hispano in matrimonium coniungere cupiens, cum post plurimas preces id obtinere nequiuisset, tristabatur. Ad quam illa: Si, inquit, me vellet Rex meus copulari viro, nunquam priorem mihi abstulisset. Quoniam autem me parum idoneam coniugali vitæ cognouit, viroque placere minime valentem, & illum iugali vinculo abstulit, & me grauissimo iugo virilis seruitutis eripuit, suauem continentiae iugum ceruicibus meae mentis imponens. Hoc responso accepto, Theodosius Praefecto vrbs mandauit, vt omnem eius substantiam custodiret, quousq; trigessimam aetatis impleret annum. Ille accepta procuratore regiae, eam adeo vexabat ab Elpidio submissus, vt nullam haberet facultatem vel cum insignibus Episcopis cogrediendi, vel Ecclesiam ipsam ingrediendi; vt his angustijs coacta pra angore animi, coniugalem eligeret vitam. Illa è contra his oblectata magis, & Deo gratias referens, Imperatori ita rescriptit:

Et Imperatori debuit ab congruam Episcopo virtutem in me humilem ostendisti, mi Domine, mandans graue onus meum custodiri; cuius me dispensationis cura macerabat. erit autem gratius, si iusseris id pauperibus & Ecclesia diuidi. Ego enim iam dudum a vanitate, quae solet ex hac largitione subsequi, metuebam, ne terrenis implicita, neglexerem diuitias naturales. ita Olympias ad Theodosium: eadem ferme cuncta Leo Augustus de ipsa in rebus gestis Chrysofomi habet. Porro res Olympiadis ipsae Theodosius hoc anno proficiscens cum exercitu contra Maximum hoc statu reliquit. Quid autem reuersus egerit, idem Palladius sic enarrat: Theodosius ita postmodum reuersus a bello, quod contra Maximum feliciter gesserat: cum illius tolerantiam, laboremq; comperisset, in sua eam libertate esse iussit. haec ipse.

Quod verò eandem Olympiadem ferme omnes virginem praedicent; audi quid ad ipsam scribens dicat Chrysofomus i: *Nec verò, inquit, sermones meos propterea carpe, quod te in virginum chororum & classem adscripserim, quae in sanctarum illarum chora vixisti: sepe enim me tum priuatum, tum publicè audiisti, cum quae virginis aetatis definitio esset, explicarim; illudq; contenderem, nihil vnquam impedimento fore, quod minus ea in virginum numerum & ordinem referretur, immo etiam eas longo intervallo superaret, quae in ceteris rebus ingentis philosophiae specimen edidisset. Ea q; de causa Paulus k etiam cum virginem describeret, non eam dumtaxat, quam matrimonij viri iugum coniugii expertus esset, virginem appellauit, verum etiã eam ipsam, cui ea quae ad Dei cultum pertinerent, curae essent. subdit de decem virginibus Christi parabolam, qua virgines prudentes non tam corporis integritate, quam incorruptione morum & bonorum operum luce definiuntur, distinguunturq; a virginibus fatuis. Quibus planè videas ipsum Io. Chrysofomum postremum tribuere Olympiadi virginis generis potius, quam primum.*

Haec autem in sua in omnibus potestate relicta, quodnam initum profecuta fuerit vitæ genus, idem Palladius ita subdit: *Abstinet illa quidem animata in omnibus, balneaq; nunquam adit. Quod si infirmitatis necessitas vergeat (crebris enim passionibus & morbis atteritur) induta camisia descendit in aquas: veretur enim (vt aiunt) & se ipsam paulò verò post: Scio, inquit, hanc sanctum Nectarium Episcopum l Constantinopolitanum plus fuisse admiratum, adeò vt in Ecclesiasticis quoque rebus mulieri obtemperaret. Amphilochem verò Iconij Episcopum, & Optimum Praesulem in Ponto, & Petrum Sebastiae Antistitem, Basilij fratrem, & Epiphanium Constantiae Cypri Antistitem sanctos viros quia memorem? quibus illa & pecunias donauit & villas. Optimo certè, dum Constantinopoli moreretur, ipsa oculos manibus suis clausit, &c. subdit his quoque Leo Augustus, hanc quoque ob insignia virtutum merita, licet nondum annis ad munus aptam, creatam tamen fuisse Ecclesiae Constantinopolitanae diaconissam; quod ministerium expleuit magna totius Ecclesiae laude, adeò vt ne leuem quidem inuidia & obrectatoribus nedum dicendi, sed nec suspicandi*

h i. Tim. 5 OLYMPIADIS CERTAMEN CVM THEODOS.

XLVII.

XLVIII

XLIX.

i Chrysf. ep. i in addit.

OLYMPIAS QUODMODOVIRGO DICTA

k i. Cor. 7

L. OLYMPIADIS VI-TA INSTITVTVM.

l i. 3. de fide cathol. c. Theod.

de se aliquid indignum occasionem dederit. At de Olympiade haec tenens: longè plura sunt quidem quæ de ipsa inferius suis locis dicturi sumus. Iam Theodosium expeditionem parantem in Maximum prosequamur.

Profecturus ipse aduersus tyrannum, in primis quibus valuit pietatis armis conatus est, conciliandi sibi diuinum numen, exercitum communire. Siquidem perferens magni momenti opus aggredi, dubiam iacere aleam, remq; tentare periculosam, à Deo diuersis modis sibi implorare suppetias laborauit, vt potè qui optimè sciret Dei munus, atque diceret vnà cum Dauid a: *In Domino faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.* Ad hæc plane respiciebat quod ait ad Flauianum, vt precibus apud Deum contenderet extingui bella. Sed & in eo maximè eiusdem pietas commendatur, quòd tanti ponderis prelium auspiciurus, Legatos in Aegyptum misit ad sanctos ibi agentes anachoretas, quos pro fe certantes precibus habere voluit pugnatores. Inter alios autem Ioannem sanctissimum monachum, quem S. Hieronymus b magnoperè laudat, per eosdem consuluit de dubio belli euentu. Testatur id quidem S. Augustinus, dum ait c:

Cum Maximum terribilem faceret ille successus (nempe obitus Gratiani cum fuga Valentiniani) hic (Theodosius scilicet) in angustijs curarum suarum non est lapsus ad curiositates sacrilegas atq; illicitas: sed ad Ioannem in Aegypti eremo constitutum, quem Dei seruum prophetam di spiritum pr aditum, famà crebre sentente didicerat, misit, atque ab eo nuntium victoria certissimum accepit. hæc Augustinus, quæ & probauit euentus: eadem habet quoque Ruffinus d. Multa de eodem Ioanne narrat Euagrius e, & inter alia hæc quæ ad Theodosium eiusq; duces pfectant: imperatori, inquit, Theodosio, vel quos belli exitus habiturus esset, vel quibus modis victoriam caperet de tyrannis, sed & quot irruptiones passurus esset gentium barbararum, sepe pr adixit. Quodam etiam tempore cum gens Aethiopia Romanum militem circa Cyrenem (quæ prima est ex Aethiopia partibus Thebaïdis ciuitas) incurset, & strages plurimas nostrorum dedisset, pradamq; duxisset; ueniendi ad se Romano duci, & metuenti confingere cum eis, eò quòd exiguus ipse erat militum numerus, & hostilis contra se innumera multitudo: Ioannes statutum designans diem: Perge, inquit, securus: die enim quæ dixi, & hostem prosternes, & spolia capies, pradamq; reuocabis. Quod, cum fuisset impletum, etiam apud Augustum quod carus acceptus, quæ futurus esset, pr adixit. hæc ibi: quæ recensuisse uoluimus, quòd existimemus horum famà ipsum innotuisse Theodosio Imperatori, qui eo modo eundem sanctum de futuro belli euentu, vt diximus, interrogarit.

Rursum verò ad bellicam expeditionem plurimum conferre idem Imperator existimauit, si secum duceret celeberrimum quendam monachum, Senuphium nomine, quem per Theophilum Alexandrinum Episcopum accersiuit, qui prætexit quodam, quasi ipsa ciuitas in magno discrimine esset, eum ad se vocauit. Quid autem tunc ille, Acta f Cyri & Ioannis docent his verbis: *Cum intellexisset Theodosius, quod in Scete (est autem hac solitudo in Aegypto quidem sita, sic nominata) philosophabatur vir quidam genere & ipse Aegyptius, maximorum sanè effectòr miraculorum: scribit protinus ad Theophilum Alexandria Episcopum, iubens vt efficiat, quo vir ille admirabilis quamprimum veniat Constantinopolim. Eis autem literis quoq; continebatur, quòd eius aduentu opus esset. Ille verò, ijs acceptis, statim ad eum venit, & datis literis, preces Imperatoris & vsus, qui vrgebat, significat. Deinde etiam ipse quoq; ex se facit quod potest, vehementer orat, rogat, supplicat, ne preces desiciat Imperatoris, neq; suos vilipendat labores, sed veniat ad ciuitatem, & bellum, quod in eam paratur, suis auertrat precibus, & à tanto periculo & metu eam liberet, vt potè quod in eius potestate situm sit, vt ciuitas vel salua sit, vel intereat. Admirabilis autem ille Senuphius (hoc enim nomine vir ille vocabatur) primum quidem, vt consentaneum est, ne rogaret prohibuit, non ad mensuram eius quam habebat gratia, sed ad mensuram potentis eius, quæ erat diues humilitatis aspiens: Magna est, inquit, mea in ciuitatem beneuolentia, & ipsam valde saluam esse cupio; sed non voluntatem quoq; vires sequuntur ex ea quæ est ad Deum fiducia. Quin etiam rogauit ipsum Alexandrinum Episcopum, ne de eo talia sentiret, neq; eum putaret vulgo antecellere.*

Cum autem eum ipse omnino non dimitteret, nec sciret magnus quidnam faceret Senuphius: discessum quidem suum pulchrè differt, dat autem sic quoque auxilium, idq; facit admirabilius. Nam & statim stetit ad Orientem: & cum superhumerali & baculo in caelum sustulisset: Domine Deus, inquit, exercituum, da huic meo superhumerali & huic baculo, vt tantum possit quantum ego ipse, si illic adessem. Hac cum Deo dixisset: quæ habebat in manibus, dat statim Pontifici: Hac accipe, dicens, & mitte statim ad Imperatorem: ille autem superhumerali quidem imponat capiti, baculum, verò manu ferat: deinde cum manus opus fuerit consferre cum hostibus, precedat omnes alios, & audacter procedat, aduersus inimicos: Nam si ego quidem possum à Deo exaudiri, existimo fore, vt ipse sit illis terribilis, & sine sanguine gloriosam referat victoriam.

Hæc cum ad Imperatorem lubenter essent allata: ille quidem munit caput superhumerali quauis gale à tutius, baculo autem munit dexteram lancea longè validius, & hæc ratione confidens fore, vt hostibus videretur terribilior, quam olim (vt aiunt) claua Hercules. Iam accedentibus hostibus, ipse primus procedit ducens totum exercitum. Propter Senuphi autem ad Deum orationem nulla erat dilatio, sed res statim finem accipiebat. Simulac enim eum viderunt barbari, admirati ipsum tanquam vnum ex celestibus, ad fugam statim spectabant, & pedum virtutem laudabant: fugiebant verò non aliquo certo ordine, vt qui non essent omnino oblitivi virium, sed vt qui essent amotæ mentis, & perterriti, alio dispersi, terga volentibus facili, expedita venatio, securi persecutio, & libera ab omni periculo: ipsi potius propter fugam, quæ erat sine vilo certo ordine, plagas & vulnera atque adeo mortem sibi iniucem conciliantes: adeo vt Imperator non solum sine sanguine, sed etiam sine vilo labore hanc victoriam retulerit. Festum ille nominauit hunc diem, & nunc quoq; post tantum tempus magnificè celebratur ab Alexandrinis: nominatur ab eis εὐχέριος ab imagine: ab eis enim Imperatori facta est quedam statua eo quo tunc modo armata & capite quidem superhumerali induta, dextera autem tenens baculum, hæctenus ibi: recitat breuiter hæc eadem Glicas g. sed quo potissimum tempore, num cum aduersus Maximum hoc anno, an postea cum aduersus Eugenium profectus est, vel alijs bellis decertauit, id acciderit, penitus ignoratur.

Quod verò ad tempus eius in Occidentem aduentus aduersus Maximum spectat, non sequimur Marcellinum, qui sub anni superioris Consulibus illum collocat. nam cum multa eius sententiæ aduersentur, quibus (vt vidimus, cum egimus de rebus Antiochenis) ipsum constat tempore Quadragesimæ hoc anno egisse Constantinopoli; rescripta etiam hoc eodem anno ab ipso in Oriente data plane declarant, non ante præsentem annum Theodosium ipsum aduersus Maximum profectum esse. Hoc enim anno, mense Martij, Thessalonica aduersus hæreticos ista sanciuit, quibus ad futuram memoriam eo modo viâ præuâ pietate cõstrauit, dum primùm expugnat impietatem, eius sectatores exagitans ipsis legibus:

Apollinariano h, ceterosq; diuersarum hæresum sectatores ab omnibus locis iubemus inhiberi, à moribus vrbium, à congressu honestorum, à communionem sanctorum: instituentorum clericorū non habeant potestatem: colligendarum congregationum vel in publicis vel in priuatis Ecclesijs careant facultate: nulla ijs faciendorum Episcoporum præbeatur auctoritas: ipsi quoque Episcopi nomine destituti appellationem huius dignitatis amittant. Adeant loca, quæ hos potissimum quasi vallo quodammodo ab humana cõmunionem secludant. His etiam illud necimus, vt supra memoratis omnibus adeundi atq; interpellandi serentatem nostram aditus denegetur. Dat. VI Idūs Martij Thessalonica, Theodosio A. II. & Cynegio Coss. adiecit & alias in eodem procinctu Theodosius aduersus hæreticos sanctiones, vt eam quæ sequitur, his verbis ad Tripholium scribens i:

Omnes diuersarum perfidarumq; sectarum, quos in Deum miser a vesania conspirationis exercet, nullum vsquam sinantur habere conuentum, non mire tractatus, non cæcus agere secretos, non nefaria præuaricationis altaria manus impia officijs impudenter attollere, & mysteriorum simulationem ad iniuriam veræ religionis aptare. Quod vt congruum sortiatur effectum, in specula sibilimitas tua fidelissimos quosq; constituat, qui & cohibere hos possint, & deprehensos offerre iudicijs, seuerissimum secundum præ-

LIV. SENUPH. BACVLVM BT SVPER-HVMERALI AD THEODOS. MITTIT.

LV.

EGlicas. An. nal. par. 4.

LVI. THEODOSIUS IN EXPEDITIONE SCRIBIT CONTRA HÆRETICOS.

LVII. h. l. 14. de her. C. Th.

LVIII. i. l. 15. de her. C. Th.

LI. EXPEDITIO THEODOSII AD VERSVS MAXIMUM.

a Psal. 43

b Hier. ad Ctesiph. aduer. Pelag. c Aug. de Ciuit. Dei lib. 5. c. 26

LIII. THEODOSIUS CONSULIT IOANN. MONACHVM DE PVNTO PVGNA. d Ruffin. lib. 2. c. 32. e Euagr. vit. S. Pat. cap. 1.

LIII. QUID THEODOSIUS CVM SENPHIO.

f Apud Meaph. die 21. Ianuar.

terit as sanctiones & Deo supplicium daturus, & legibus. Dat. XVIII. Kal. Iul. Stob. Theodosio A. II. & Cynegio V. C. Cos. quo etiam mense hec quoq; salubriter sanxit: Nulli egresso ad publicum locum disputandi de religione, vel tractandi, vel consilij aliquid deserendi patefeat occasio. Et si quis post hac ausu graui atq; damnabili contra huiusmodi legem veniendum esse crederit, vel insistere motu peffiserat per seuerationis audebit; competenti pena & digno supplicio coerceatur. Dat. XVI. Kal. Iul. Stob. Theodosio A. II. & Cynegio V. C. Cos. ac rursus ad eundem aduersus Arianos speciatim hæc edidit b:

Nonnullos Arianorum formam nostrarum talem proferre iussuonum comperimus, vt his liceat vsurpare, quæ suis videantur vtilitatibus conuenire: Quæ sublatâ, sciant nullam huiusmodi iussuonem è nostro sacrario profluxisse. Quicquid itaq; fuerit ab his pro eorum comoditate prolatum; vt falsi reus teneatur, qui demceps ea circumtulit. Dat. V. Idus Augusti Constantinop. Theodosio A. II. & Cynegio Cos. at perperam factum putamus, vt in Codice, loco acceptæ sanctionis, data ponatur Constantinopoli: quam edidisse putamus, cum iam in Italiam aduentasset; illosq; eâ lege exagitare Arianos voluisse, qui rescripto Valentiniani, de quo suo loco superius actum est, dato pro Arianis sectantibus professionem Ariminensem, vterentur tanquam ab ipso Theodosio edito, eo quod ex more amborum Imperatorum nominibus haberetur inscriptum.

LX. Cum autem ad Arianos Constantinopoli agentes eiusmodi Imperatoris rescriptum perlatum esset; æstuantes in eum ira, quodnam immane scelus admiserint, proximè dicturi sumus. Cum verò tot hoc anno aduersus hæreticos extentâ Theodosio promulgatæ leges, aliæque ab eodem editæ plures sint superiùs à nobis recitatæ: nescimus quo modo Socrates illud affirmet, eundem Imperatorem omnibus hæreticis, exceptis Eunomianis, concessisse priuatos in domibus conuentus agere, & Ecclesias extraciuuitatis construere. Ex his enim & alijs superiùs recitatis manifesti erroris arguitur: cum in eo totus Theodosius fuisse appareat, atq; hoc præsertim annuo studiofius incubuerit, vt omnes hæreticos omni conuentu excluderet, ac locis interdiceret.

LXI. Accidit quidem prosperè feliciterq; Theodosio, cum manu alterâ aduersus hæreticos pugnans, alterâ Maximum debellârit. Cuius belli progressus à Zosimo & Copiosius quam ab alijs describuntur: nobis hic satis eos summam reddere. Magnus planè metuendusq; fuit ad præsens conficiendum bellum, quo de summa totius Romani Imperij decerneretur, Maximi apparatus terrâ marique dispositus. Si quidem Andrathium classis præfecit, quâ mare Ionium assuerat, si fortè per illud Theodosius transmittere tentaret exercitum. Marcellinum fratrem terrestribus copijs custodire iussit Italia: aditus; ipse verò cum victore semper exercitu in Pannoniâ progressus est, occursurus hosti, si eâ viâ tenderet in Italiam. Theodosius igitur veniens, Maximum Sciscia cum exercitu confidentem inuenit, eundemque commissio magna virtute certamine, profligauit; qui fe Aquileiam fugâ lapsus recepit, procedens itaque vltiùs Theodosius, fugientem hostem profecuturus, apud Petauionem Marcellinum cum alio exercitu agentem inuenit, quem pariter bello superatum æquè fugauit.

LXII. Duabus his aded ingentibus diuino fauore victorijs partis, vt quod reliquum belli superesse videretur, eâdem celeritate conficeret. Aquileiam contendit, ibique Maximum agentem obsedit; qui à suis militibus captus, indutusque insignibus Imperatorijs, ad Theodosium victus perductus est: cuius infelicem statum Theodosius commiseratus, oculis eum ad parcendum compositis aspexit: cum milites indignati, eundem Maximum à conspectu Theodosij abstrahentes, abscessio confestim eius capite, necauerunt, ne miserendi ipsi Theodosio locus esset. nam & Pacatus, Rapitur ergo, inquit, ab oculis, & ne quid licere possit clementia, inter innumeras manus fertur ad mortem. quod factum VI. Kalend. Septembr. affirmant c. Cum paulò post Andrathius classis Præfectus, auditâ Maximi nece, se præcipitem dedit in fluctus: eo namque modo proditor

Gratiani, vt par erat, interiit. Secutaque est mors Victoris pueri, Maximi filij, iam à patre Augusti nominati, quem Arbogastes Comes prodicione confecit, puerulum apud matrem relictum in Gallijs. Hæc ex Zosimo f. Pacato g, & alijs perbreuiter enarrauimus. Victoria quidem præ magnitudine sua, tantâ temporis breuitate, de tot exercitibus obtenta, tam incruenta, tantumque proficua, quâ Galliæ, Hispaniæ, Britannia, Italia, & omne denique Occidentale Imperium recuperatum fuit, & Orientale tutum redditu, ore omnium celebrata, & decantata vocibus fuit, vt potè, quæ nutu planè diuino intelligeretur obtenta, in clamante in Maximum desuper voce sanguinis innocentissimi Gratiani, fauentibus verò Theodosio precibus S. monachorū, vnâ cum indulgentia Antiochenis concessa, pietateque in exturbandis hæreticis pro ipso pugnante, quibus & alijs probè factis cælestes sibi conciliauit exercitus.

Retexit sanctus Ambrosius tot tantaque hæc à Deo impartita Theodosio beneficia, cum ad eum pro Thessalonicensibus paulò post rogaturus epistolam scripsit h, quâ inter alia ex Dei persona ita hominem interpellat: Ego tibi inimicum tuum in potestatem tuam captiuum deduxi. Erumentum non habebas ad exercitûs alimoniam: ipsorum hostium manu patefeci tibi portas. aperui horrea; dederunt tibi hostes tui conmeatus suos, quos sibi parauerant. Ego perturbauit hostis tui consilia, vt se ipse nudaret. Ego ipsum vsurpatorem Imperij ita vinxisti, ac mentem eius ligavi, vt cum haberet adhuc fugiendi copiam, tamen cum omnibus suis, tanquam metuens, ne quis tibi periret, ipse se clauderet. hæc idcirco Ambrosius, quod cum liberu fuisset Maximo repetere Galliâ, se incluserit Aquileiæ: vt meritò & hæc de eo Pacatus: in oppidum semet Aquileiense præcipit at, non vt vitam funderet resistendo, sed ne penam frustrando differret, &c. Sed subdit Ambrosius ex eisdem persona numinis: Ego comitem eius atque exercitum ex altera parte natura, quos autè disperferam, ne ad belli societatem coirent, ad supplementum tibi victoria congregavi. Ego exercitum tuum ex multis indomitis conueniam nationibus, quasi vnus gemis fidem, tranquillitatem & concordiam seruare præcepi. Ego, cum periculum summum esset ne Alpes insidâ barbarorum penetrarent concilia, intra ipsum Alpium vallum victoriam tibi contuli, vt sine damno vinceret. Ego te triumphare feci de inimico tuo. & inferiùs de tribus illis Theodosij victorijs Francorum & Saxonum ope reportatis hæc ait: Ille igitur, nempe Maximus, statim à Francijs & à Saxonum gente in Sicilia (vbi Andrathius cum classe erat) Sciscia, Petauione, vbique deniq; terrarū victus est.

Hic Maximi tandem finis fuit, quem præstabat aufcultâsse Martino ipsum admontenti ne transiret Alpes; quod si faceret, interitum sciret sibi in Italia præparatum. De interitu Maximi agens Gilda sapiens i: Apud Aquileiam, inquit, urbem capite nefandè cæditur, qui decorat a totius Orbis capitâ regno quodammodo deiecerat. Exin Britannia, omni armato milite militariibus copijs, rectoribusq; licet immanibus ingenti inuentute spoliâtâ, quæ comitata vestigia suprâdicti tyranni, domus usquam vltiâ redyit; & omnis belli vsu penitus ignara, duabus primis gētibus transmarinis vehementer sauis, Scotorū à Carcio, Pictorum ab Aquilone calcabilis multos stupet gemetq; annos. sic igitur & tyrannus tyrannique prima sedes, & gens quæ illi in tyrannidem fauit, eiusmodi dirum supplicium luit.

At quod ad Theodosium pertinet: non tam victoria claritudine, deletis penitus hostibus, illustratus est, quam clementiâ atque benignitate eluxit in primis erga hostes, dum (vt ait Pacatus k) duobus aut tribus furiosi gladiatoris lanistis in belli piaculum cæsis, reliquos omnes veniâ complexâ, velut quodam materno sinu clausit. Nullius bona publicata, nullius mulctata libertas, nullius præterita dignitas imminuta: nemo affectus, nemo notâ, nemo conuicio, aut denique castigatone perstrictus, culpam capitis aurium saltem molestia luit. Cuncti domibus suis, cuncti coniugibus ac liberis, cuncti denique innocentia (quod est dulcius) restituti sunt. Vide, Imperator, quid hæc clementiâ consecutus sis: fecisti vt nemo victus te victore videatur. At quid in ipsos propinquos Maximi hæc paucis, sed magna est cõplexus Ambrosius l, ad ipsum Theodosium cum postea scripsit: Inimici tui filias reuocasti, nutriendas

a l. 2. de his qui super relig. contend. C. Th.

b l. 15. de her. C. Th. LIX.

c Soer. lib. 5. c. 20.

d Zof. li. 4 THEODOSII BELLYM CVM MAXIMO.

e Soer. lib. 5. c. 14. Paul. Diac. & alij.

f Zof. li. 4 g Pacat. in Panegyr.

LXIII. QUANTA DEVS LAR GIIVS THEODOSI h Ambros. epist. 29.

LXIV. i Gil. de excid. Brit. BRITANNI SECVTI MAXIMI MALE PERIERE.

LXV. CLEMEN TIA THEODOSII ERGA VICTOS. k Pacat. in Panegyr.

l Ambros. ep. ad Theod. 29.

apud affinem dedisti: matris tui missi de arario tuo sumptus. ita ipse. Sed cui hæc adeo pulchra accepta ferenda? equidem sancto Ambrosio Episcopo, qui (vt dicemus) tunc Aquileiæ erat, atque de his omnibus Theodosium interpellauit; quod testatur epistola, postea ad ipsum scripta, cum ait a: Debeo beneficijs tuis, quibus me petente liberasti plurimos de exilijs, de carceribus, de vitima necis penis, &c. quam epistolam hoc anno ab Ambrosio ad eum datam esse dicemus.

LXVI. Sed & inde quoque summam consecutus est Theodosius laudem, cum occiso Maximo, absque aliqua controuerfia summam rerum potitus, voluit tamen cum Valentiniano partiri Imperium, dum non tantum Italiam ex qua deiectus à tyranno fuerat, illi restituit, sed adiecit & Gallias, Hispanias, atque Britanniam. De his enim agens sanctus Augustinus, factum commendans, sic ait b: Mox tyranni Maximi extinctor, Valentinianum puerum Imperij sui partibus, vnde fugatus fuerat, cum misericordissima veneratione restituit. hæc ipse. Sed maiorem inde meruit Theodosius gloriam, quod eundem Valentinianum à matre Iustina impietate corruptum, Catholicæ reddidit disciplinæ, ostendens illi ea de causa ipsum commouisse à Maximo è regno depelli, quod in hærens matris, fidem Catholicam depulisset. Recitat verba Theodosij ad Valentinianum tunc dicta Suidas c, quæ sic se habent: Cum autem venisset Valentinianus ad Theodosium, in recta fide est institutus: Dicebat enim ei Theodosius, Imperatoriam aciem stare non armis, sed iustis causis. Et noui, inquit, Valentiniane, religiosissimos Imperatores, quiescentem exercitu, victoriam obtinuisse, & hostes subactos, tributarios factos esse, in periculo antegressos. Sed & Constantinus Magnus erectum Licinium tyrannum nauis agio trucidauit. Sic etiam Valentinianus pater tuus feliciter Imperium & ab hostibus illa sum gubernauit, Deo eum defendente innumerabilibus prælijs victor, multis & diuersis barbaris sublati. Valens verò patruus tuus Dei diuellens, inquinauit Ecclesiam, homo profanus cade sanctorum & sacerdotum relegatione: diuinâq; providentiâ à Gothis oppugnatus, combustus est. Rectè Christum colit is, qui non immeritate eiecit. Incredulitas tua Maximo facultatem dedit. Si Christi non videbimus; quem innocabimus pugnaturi? Hac & plura etiam his admonitus à Theodosio Valentinianus ad fidem rectam adductus est. hucusque Suidas. Sed contigerunt hæc, cum in Oriente profugo eidem Valentiniano ipse Theodosius occurrit.

LXVII. Mansit hoc anno Theodosius Aquileiæ, necnon Mediolani, sequenti autem (vt dicemus) Romam se contulit. Aquileiæ verò dum esset, ad Tripholium Præf. Præt. aduersus res à Maximo gestas ita rescripsit d: Nullus sibi honorum audeat vindicare, quem tyrannica concessit audacia: sed ad pristinum statum damnata presumptio reuocetur. Dat. X. Kalen. Octob. Aquileia, Theodosio II. & Cynegio Cof. non sunt hæc contraria, vt apparent, ijs quæ nuper diximus ex Pacato, collatos à Maximo honores à Theodosio sublatos: nam hæc puto intelligenda de his qui à Maximo fuerant iisdem magistratibus spoliati, quos pristinis dominis hæc voluit decretâ lege restitui.

Mense verò Octobri idem Theodosius Mediolanum se contulit, vbi cum esset, itidè aduersus Maximi acta eiufmodi edidit sanctionem e:

Omne iudicium, quod vasi à mente conceptum, non iura reddendo Maximus infandissimus tyrannorum credidit promulgandum, damnauimus. Nullus igitur sibi lege eius, nullus iudicio blandiarum. Dat. sexto Idus Octobris Mediolani, Theodosio A. II. & Cynegio Cof. At non prætereat quod hoc ipso anno, antequam Maximus victus esset, misit Theophilus Episcopus Alexandrinus Legatum Isidorum in Italiam cum literis atque muneribus, vt alterutri qui vinceret, eadem traderentur. Meminit huius legationis Socrates, vbi ait f: Cum Imperator Theodosius contra Maximum tyrannum prælio deceraret, Theophilus per Isidorum munera ad Imperatorem cum literis literis misit, præcepitq; vt victori & munera & alteras literas offerret. Isidorus, quo hoc negotium obiret, Romam contendit, victori atq; sedulo obseruat. Verum illud factum non diu in obscuro fuit: nam lector illius, qui vnâ cum illo aderat, literas clam subripuit. Vnde Isidorus metu percussus, absq; mora Alexandriam pro-

fugit. Hac quidem causa fuit, cur tantoperè postea à Theophilo fuerit pro Isidoro laboratum. hæc Socrates. Bis sanè Isidorum hunc, virum spectatum valde, venisse Romam, Palladius tradit g; primò cum Athanasio; postea verò, nempe hoc tempore, cum Demetrio Episcopo: prædiuitem quæ fuisse affirmat, ita tamen, vt (quod ait) omnia Christi amore in pauperes fuerit elargitus. Felix hic namque, nisi Origenis venena potâset, vt dicemus, cum ab eodem Theophilo alia functus est legatione in Palæstinam, de qua suo loco. Huc quidem primò monasticam vitam exercuisse in Nitra, inde verò adscitum in presbyterum Ecclesiæ Alexandriæ, idem tradit Palladius, qui eum nouit. At ne quis duos putet, quod inter dum presbyterum, inter dum verò monachum nominet: sciendum est, vnum eundemq; Isidorum monachum atq; presbyterum fuisse.

LXIX. Iam verò, antequam reliquas res à Theodosio Mediolani gestas profequamur: quænam acciderint Constantinopoli, tempore quo Theodosius pugnat aduersus Maximum, dicere opus est, quæ à Socrate narratur his verbis h: Eodem temporis momento, quo Imperator ad hoc bellum aduersus Maximum faciendum omni studio incambebatur, Constantinopoli ab Ariani tumultus tali de causa commotus est. Solent homines, de rebus quas non norunt, sermones nonnunquam confingere: & si quando fuerint occasione nacti, rumores de rebus, quarum cupiditate ducuntur, multò maximos excitant, vt potè perpetui rerum nouarum appetetes. Quod quidem in ea ciuitate tum vsu venit. Nam de bello, quod longè ab illis gerebatur, alius aliud commentus, rumor em de eo dispauit: spem scilicet animo concipiens, belli euentum Imperatori in dies minus prosperè successurum. Etenim quamuis in bello adhuc nihil esset cõfectum, tamen illi res quas non norunt, iuxta ac si easdem oculis aspexissent, narrârunt, fixeruntq; tyrannum copias imp. profugâsse, hunc & illum milicium numerum in pugna cecidisse, atq; aded ipsum Imperatorem à tyranno propemodum captum fuisse.

Ariani itaq; graui tum animi perturbatione commoti (discruciantur enim, Ecclesias intra vrbe[m] ab illis, quos ipsi antè persecuti fuerant, occupatas) varios rumores disseminârunt. Et quoniã alia quedam diuersa ab illis quæ narrabantur, eos etiam qui rumorum erant auctores, ad credendum ita induxerunt, vt ea quæ ipsi confirmarant, non conficta, sed vera esse putarent (nam alij qui ea auditione perceperant, ipsis rumorum auctoribus confirmabant, non aliter habere, atque ab illis audierant) Ariani idcirco animis de integro confidere, facinus aggredi: Nestarij Episcopi domum iniectis facibus incendio vastare ceperunt. Cum verò paulò post de ingenti Theodosij victoria nuncium Constantinopolim perlatum esset: multo illi timore confusi, Arcadium Theodosij filium, qui aderat, supplices petentes veniam conuenere: cum ille pro ipsis ad patrem scripsit, qui ijs noxam precibus Arcadij rogantis remisit: de quibus hæc Ambrosius i: Constantinopoli dudum domus Episcopi incensa est, & filius clementia tua intercessit apud patrem, vt & suam, hoc est filij Imperatoris iniuriam, & domus sacerdotalis incensum non vindicaret. Non consideras, Imperator, ne & hoc cū vindicari iusseris, ipse iterum interueniat, ne vindicaretur? Sed bene illud acquisitum est à patre filio: dignum enim erit, vt suam iniuriam prius ipse donaret. Bene illud cum gratia distincti diuisum est, vt filius pro sua, & pater pro filij iniuria rogaretur. hæc Ambrosius.

LXXI. Hoc ipso anno, Paschali tempore contigit baptismum magni Patris Augustini, de quo nobis agendum est. Ac prium quæ sunt temporis elucidanda erunt, cuius quidem exactiùs disquisiuimus rationem in nostris Notis, illis tamen posterius editis, nempe Plantiniani typis, in quibus errorem illum emendauimus prioris editionis, in quem incauti ob textum eiufdem sancti Augustini deprauatum impigimus. Quod enim dum ipse agit de obitu matris suæ, dicat k: Ergo die nono aegritudinis suæ, quinquagesimo & sexto anno a tatis suæ, trigesimo & tertio a tatis meæ, anima illa religiofa, & pia corpore soluta est. quod contigit (vt dicemus) anno sequenti, mense Maij: si verum est quod ibi dicitur, ipsum fuisse tunc annorum triginta trium; vti que dicendum erat, anno trigesimo secundo baptizatum, conuersum verò trigesimo. Verum ille corrigendus est textus, vt loco trigesimi tertij, ponendus sit annus

a Ambros. epist. 29.

b Aug. de ciuit. Dei lib. 5. c. 26 THEODOSIUS RESITITUT REGNUM VALENTINIANO.

c Sui. verbo, Valentinianus.

LXVII. THEODOSII A QUILEIÆ AD ROMAM DAT RE-SCRIPTA. d. l. 6. de in firmam. his que sub tyrannis.

e l. 7. de in firmam. his que sub tyrannis.

f Socr. lib. 6. cap. 2.

g Pallad. in Lausiac. cap. 1.

LXIX. h Socr. lib. 5. cap. 13. Sozom. lib. 7. cap. 14. ARIANI QUID PRÆSUMPTERINT CONSTANTINOP.

LXX. ARIANI INCENDIUM DOMUS NESTARII.

i Ambros. epist. 29.

LXXI. DE TEMPORE BAPTISMI S. AVO.

k Aug. Cof. lib. 9. c. 11.

trigesimus quintus: idque ex alijs eiusdem Augustini locis: vt in primis cum ita ait libro tertio contra Academicos a: *Cum trigessimus & tertium etatis annum agam, &c.* Cum igitur fateatur se annorum iam fuisse triginta trium, cum scriberet contra Academicos, atque æque constet, eos ab ipso elaboratos libros cum Mediolani adhuc catechumenus esset (id quidem ipso testante b) & ante mensē Nouembris; quod ipse etiam demonstrat, dum ait c, illos scriptos esse antequam scriberet de Vita beata, quam scriptionem habebat præ manibus (vt ex ipsa apparet) eo anno, tempore natalis sui, Idibus Nouembris: vtique affirmandum est, eos anno superiori ab ipso fuisse cōscriptos in fine anni trigesimali tertij suæ etatis, quo pariter anno Idibus Nouembr. inchoaretur trigessimus quartus. Cum verò rursus Possidij d testificatione liqueat, ipsum baptizatum esse Paschali tempore: vtique etiam dicendus erit, non anno superiori, sed præfenti anno, dicto tempore, sacro baptismo initiatus fuisse.

a Aug. cōf. Academ. l. 3. c. 20.

b Aug. Re. tract. lib. 1. c. 1. 4.

c Aug. Re. tract. lib. 1. c. 1. 2.

d Possid. Vit. Aug. cap. 1.

LXXII.

e Aug. cōf. lit. Petil. lib. c. 11.

Nec est quòd quis post hunc annum existimare possit Augustini differendum esse baptismum, quem constat, ipsomet teste e iam baptizatum recessisse ex Italia post necem Maximi, quam hoc anno contigisse diximus mense Septembris. Insuper id confirmatur, quòd in Soliloquijs (quæ testatur se scripsisse ante baptismum, post tamen cōmentarium de Vita beata, vt patet ex ordine) de suæ tunc etatis annis hæc ait: *Cum triginta quatuor annos agam quatuordecim ferè anni sunt, ex quo ista cupere destiti, &c.* habet alia lectio, triginta tres: sed verior illa superior: nam eo anno ab Idibus Nouembris (vt diximus) inchoatus erat annus eius etatis trigessimus quartus, quo scriberet de Vita beata, post quem scripsit Soliloquia: qui quidem annus trigessimus quartus ab Idibus Nouembris anno superiori inchoatus propagatur in eandem diem presentis anni trecesimesimi octogesimi octaui, quo Augustinus Paschali tempore baptizatus est.

LXXIII

Quòd si adhuc quis pertinaciùs contendere audeat, atque importuniùs illud inculcet: cur non potiùs mendum irrepsisse potiùs in loca illa libri tertij contra Academicos, & Soliloquiorù, quàm in illum libri noni Confessionum? Satis ad hæc responso illa sufficere posset, quam ratio ipsa docet: nimirum, germanum habendum esse textum illum, qui alterius textus eiusdem auctoris contestatione fulcitur; suspectum verò eum, qui à duobus contrarijs textibus impugnatur. Verùm manifestiori adhuc veritate textus ille in dicto nono libro Confessionum deprauatus arguitur: nam præter illa quæ superius de rebus gestis singulis temporibus sancti Augustini dicta, aperte hoc ipsum demonstrant; illud modò accipe, quòd dictum est, suâ ipsius assertione Augustinum sub Consulatu Baudonij, nempe anno Domini trecentesimo octogesimo quinto, egisse etatis annum trigessimum primum: à quo tempore cum vsque ad annum Domini trecentessimum octogesimum nonum, nempe sequentem, quo obiit sancta Monica, quatuor intercedant annorum curricula; nullo modo dici potest fuisse tempore eius obitus annorum tantum modò triginta trium, qui ante annos quatuor erat trigessimus primum annum natus, sed potiùs triginta quinque.

LXXIV

Sic igitur quem demonstratum est anno trigesimo primo suæ ipsius etatis ad Christum conuersum esse, trigesimo secundo & tertio perseverasse catechumenum, atque ea quæ superius diximus conscripsisse; hoc anno trigesimo quarto suæ etatis, Paschali tempore ipsum S. Augustinum Mediolani à S. Ambrosio baptizatum esse asserimus; quòd idem ipse in libris Confessionum non obscure significat e, dum annum intercurrisse affirmat à perfectione Iustinæ aduersus Ambrosium concitata vsque ad baptismum suum: ait enim: *Annus erat, aut non multò amplius, cum Iustina Valentiniæ Regis pueri mater hominem tuum Ambrosium persequeretur, &c.* hæc ipse dum agit de tempore sui baptismi. Sed quòd ait annum & amplius intercessisse, vtique ad exordium eius persecutionis visus est habuisse respectum, quam ante annum illum inchoatam fuisse diximus.

e Aug. cōf. lib. g. c. 6.

At quid ipse Augustinus f de suo carorumq; suorum baptismate scribat recenseamus: *Inde, inquit, vbi tempus aduenit, quo me nomen dare oporteret, relicto rure Mediolanum remeauimus. Placuit & Alipio renasci in te mecum iam induto humilitate & sacramentis tuis congruâ, & fortissimo domitore corporis, vsque ad Italicum solum glaciali nudo pede obtremendum insulso ausu. Adiunximus etiam nobis puerum Adeodatum ex me natum carnaliter de peccato meo: Tu benè feceras eum: Annorum erat fermè quindecim, & ingenio præueniebat multos graues & doctos viros. Munera tuâ tibi confiteor. Domine Deus meus, creator omnium, & multum potens reformare nostrâ deformia: nam ego in illo puero præter delictum nihil habebam. Quod enim enutriebatur à nobis in disciplina tua, tu inspiraueras nobis, nullus alius. Munera tuâ tibi confiteor. Est liber noster, qui inscribitur, De magistro. ipse ibi mecum loquitur. Tu scis illius esse sensa omnia, quæ inseruntur ibi ex persona collocutoris mei, cum esset in ætate sexdecim. Multa eius alia mirabiliora expertus sum. Horror mihi erat illud ingenium: & quis præter te talium miraculorum opifex? Cito de terra abstulisti vitam eius, & securior eum recordor, non timens quicquam pueritiam, nec adolescentiam, nec omnino homini illi. Sociatum eum coeuum nobis in gratia tua educandum in disciplina tua, & baptizari sumus, & fugit à nobis sollicitudo vite præterita. Nec satiabar illis diebus dulcedine mirabili, considerare altitudinem consilij tui super salutem generis humani. Quantum fleui in hymnis & canticis tuis, suaue sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter, & c: hæc enim de hymnis superius. ac rursus subdit g: *Qui habitare facis vnanimis in domo, consociasti nobis & Euodium iuuenem ex nostro municipio: qui cum Agens in rebus militaret, prior nobis ad te conuersus est & baptizatus, & relicta militiâ seculari, accinctus est in tua. Simul etiam simul habitamus placito sancto. Querebamus, quisnam in Africa nos vt illius haberet seruicium tibi, pariter remeabamus in Africam. sed de reditu eius in Africam, agemus anno sequenti.**

LXXV. f Aug. cōf. lib. g. c. 6. AVGVSTINI AT ALIORVM.

g Aug. eod. lib. c. 5.

Quòd à tanto viro, S. Ambrosio, Augustinus baptizari meruerit, magnoperè exultauit: vnde agens aduersus Iulianum Pelagianum h hæc ait: *Adhuc audi alium excellentem Dei dispensatorem, quem venior vt patrem: in Christo enim Iesu per Euangelium ipse me genuit, & eo Christi ministro lauacrum regenerationis accepi: beatum loquor Ambrosium, cuius pro Catholica fide gratiam, constantiam, labores, pericula, suæ operibus, suæ sermonibus, & ipse sum expertus, & mecum non dubitat Orbis predicare Romanus. hæc Augustinus.*

LXXVI

h Aug. cōf. Talian. Pelag. l. c. 9. QUANTI FECERIT AVG. A M. BROSIVM.

Fertur Ambrosij nomine sermo i de baptismo S. Augustini, sed qui ne apicem quidem habeat Ambrosij. Multa sanè admiscuit imperitus fictor. nam vt de dissimilitudine styli dicere prætermittamus: quisquis ille fuerit, imposturæ per facile arguitur, cum ait Augustinum Carthaginensem fuisse, atque ex Gentilium cultu factum Christianum: ipsum namq; patriâ Tagastensem fuisse, nec coluisse aliquando idola, licet sectator fuerit Manichæorù, tum ipsius testificatione, tum Possidij, luce clariùs sepiùs demonstratur. Imposturæ quoque ea ex parte auctor arguitur, dum habet ipsum Augustinum cum Ambrosio de pluribus quæstionibus prolixè sepe differuisse: cum tamè ipse Augustinus de se testetur, numquam toto illo tempore quo fuit Mediolani, inuenisse Ambrosium negotijs vacuum, & frequentia accedentium solitarium, quòcum de animi sui angoribus potuisset miscere sermonem; adeò vt non dicam disputandi, sed nec (vt ait) daretur copia sciſcitandi. sunt omnino hæc Augustini verba k: *Certè mihi nulla dabatur copia sciſciti andi quæ cupiebam de tam sancto oraculo tuo, pectore illius, nisi cùm aliquid breuitè esset audiendum. AEstus autem illi mei otiosum eum valde, cui refunderentur, requirebant, nec vnquã inueniebant, &c. & inferius l: *Sed vbi quereretur? quando quereretur? Non vacat Ambrosio.* Et vnde illud figmentorum concinnator, cum agit de eius baptismo: *Nouum Christianum nouis vestimentis, cucullâ nigrâ induimus. cum moris esset inuiolabilis, baptizatum quemlibet albis induere vestimentis? At hæc de his satis: ferre enim non possumus ipsi veritatis cultores, quouis prætextu ac velamento mendacia peruulgari.**

LXXVII.

i Apud Ambros. ser. 95. CONFUTANTVR COMMEN TICIA.

k Aug. cōf. lib. 6. c. 3.

l Aug. eod. lib. 6. c. 11.

Cum autem Augustinus Mediolani adhuc moraretur, duo illa memoratu digna inter alia accidisse tradit, alterum

LXXVIII.

terum

DE PROSCHOLO PECUNIA INVENTO RE. A. 1. de ver. Apost. ferm. 19.

terum de Proscholo homine Christiano paupere, qui pecunie sacculum inuenit; alterum de reuelato deposito filio a patre defuncto: quorum prius ab ipso ita describitur: Dicam quid fecerit pauperrimus homo, nobis apud Mediolanum constitutus, tam pauper, ut proscholos esset grammatici, sed plane Christianus, quamuis ille esset Paganus grammaticus, melior ad velum, quam ad cathedram. Inuenit sacculum (nisi forte me nuncius fallit) cum solidis ferme ducentis. Memor legis, proposuit pecuniam publicè reddendum enim sciebat: sed cui redderet, ignorabat. Proposuit pecuniam publicè: Qui solidos perdidit, veniat ad locum illum, & querat hominem illum. (erat hæc forma pitiacii) ille qui plangens circumquaque vagabatur, inuento & lecto pitiacio, venit ad hominem. Et ne forte quereret alienum, quæ fuit signa, interrogauit sacculi qualitatem, sigillum, solidorum etiam numerum: & cum omnia ille fideliter respondisset, reddidit quod inuenerat. Ille autem repletus gaudio, & quærens vicem rependere, tanquam decimas obtulit solidos viginti: qui noluit accipere: Obtulit vel decem: noluit accipere: Saltē, rogauit, ut quinq; acciperet: noluit. Stomach abundus homo proiecit sacculum. Nihil perdidit, at: si non vis aliquid à me accipere, nec ego aliquid perdidit. Quale certamen, fratres mei, quale certamen, qualis pugna, qualis confictus! theatrum mundus, spectator Deus: Victus tandem ille, quod offerebatur accepit, cōtinuò totum pauperibus erogauit: vnum solidum in domum suam non dimisit. hæc ipse, eadem pro concione proponens imitanda suo populo Hippo-

LXXXIX b Aug. de vna agen. pro mort. cap. II. PATER DE EVNCTVS CVRAT RES FILII VIVENTIS.

Sed illud, quod docuit defunctos nostra audire atque curare, alibi ita explicat: Pro certo cum Mediolani essemus, audivimus, quod cum debitum repeteretur à quodam defuncti patris cautione prolata, quod filio nesciente à patre iam fuerat persolutum: contristari homo grauissimè cepit, atque mirari, quod ei pater moriens non dixerit quid deberet, cum fecisset etiam testamentum. Tunc ei nimis anxio apparuit idem pater eius in somnis, & ubi esset repositum quod illa cautio vacata fuerat, indicauit. Quo inuento inuenit atque monstrato, non solum falsi debiti calumniam propulsauit, sed etiam paternum recepit chirographum, quod pater non receperat, quando est persoluta pecunia. Hic ita agitur: putatur anima hominis curam gessisse pro filio, & ad eum venisse dormientem, ut docens quod ignorabat, à magna eum molestia liberaret. hæc ipse.

LXXX. AVG. ROMAM RE-DIENS QVAE IBI SCRIPSIT.

Post susceptum verò baptismum Augustinus haud diu Mediolani passus est detineri, sed vnà cum sancta matre, filio, necnon Alipio atque Euodio reuersurus in Africam, Romam se contulit, ubi vsque ad sequentis anni tempus nauigationi accommodatum, totum hoc temporis spatium egit, non tamen otiosus, sed complura conscribens, de quibus ipse: Iam baptizatus autem, cum Romæ essem, nec ferre tacitus possem Manicheorum inactantiam de falsa & fallaci continentia, vel abstinentia, quæ se ad imperito decipiendos, veris Christianis, quibus comparandi non sunt, insuper præferunt, scripsi duos libros, vnum de Moribus Ecclesiæ Catholicae, alterum de Moribus Manicheorum. & inferius: In eadem vrbe scripsi dialogum, in quo de anima multa queruntur ac differuntur: id est, vnde sit, qualis sit, quanta sit, cur corpori fuerit data; cum ad corpus venerit, qualis efficiatur, qualis cum abscesserit, ac rursus sequenti capite: Cum adhuc Romæ demoraremur, volumus disputando querere, vnde sit malum. Et eo modo disputauimus, ut si possemus, id quod de hac re diuina auctoritati subditi credebamus, etiam ad intelligentiam nostram, quantum differendo, opitulante Deo, agere possemus, ratio considerata & tractata perduceret. Et quoniam constitit inter nos diligenter ratione discussa, malum non exortum nisi ex libero voluntatis arbitrio; tres libri, quos eadem disputatio peperit, appellati sunt de Libero Arbitrio. quorum secundum & tertium in Africa, iam etiam Hippone regio presbyter ordinatus, sicut tunc potui, terminari. hæc Augustinus.

c Aug. Retra. lib. 1. c. 7. 8. 9.

LXXXI d Aug. de Morib. Eccl. c. 31. ROMAN. ECCLESIAE IN MONASTIIAN. CITIAS.

In commentario verò illo quem de Moribus Ecclesiæ Catholicae scripsit, quæ ibi inuenit sanctorum & eruditorum virorum consortia, ipse describit, cum ait: Romæ etiam plura cognoui, in quibus singuli grauitate atque prudentiâ & diuinâ scientiâ præpollentes ceteris secum habitantibus præ sunt, Christianâ charitate, sanctitate, & libertate viuentibus: ne ipsi quidem cuiquam onerosi sunt, sed Orientis more, & Pauli Apostoli auctoritate manibus suis se transigunt. Ieiunia etiam pro-

ius incredibilia multos exercere didici, non quotidie semel sub noctem reficiendo corpus, quod est vsque quaque vsitatisimum, sed continuum triduum vel amplius sepius sine cibo ac potu ducere. Neque hoc in viris tantum, sed etiam in feminis: quibus item multis viduis & virginibus simul habitantibus, & lana ac telâ victum quarit antibus præsumt singula grauisima, probatissima, non tantum in instituendis componendisq; moribus, sed etiam instruendis mentibus perita ac parata. Atque inter hæc nemo vrgetur in aspera, quæ ferre non potest: nulli quod recusat imponitur, nec indeo condemnatur à ceteris, quod in eis se imitandis fatetur inualidum, &c. hæc, cum Romæ esset, vidit & audiuit Augustinus consentientia ijs quæ S. Hieronymus de iisdem pluribus locis scripsit. At licet hæc alia occasione oportuerit recitasse: hic tamen quod tempus postulet, cum agamus de Augustino Romæ agente, repetiisse haud fuit onerosum. Didicit in super Augustinus Romæ positus, quod scripsit postea ad Casulanum, Romanam plebem solitam ieiunare tribus diebus hebdomadæ, nempe feriâ quartâ, sextâ, & sabbato. At de Augustino modò hæctenus, de cuius in Africam reditu agemus anno sequenti. Iam verò ad Theodosium redeamus, quem hoc anno, postquam victo Maximo, Aquileiâ discessit, Mediolanum se contulisse vidimus ex rescriptis ibidem datis: quidnam autem inter ipsam & S. Ambrosium transactum sit, oratione profequamur: atque in primis quæ à Paulino conscripta habentur, hic reddamus:

Extincto, inquit, Maximo, posito Theodosio Imperatore Mediolani, Ambrosio verò Episcopo constituto Aquileiæ, in partibus Orientis, in quodam castello (Callinici illud ab Ambrosio nominatur) à Christianis viris synagoga Iudeorum & lucus Valentinianorum incendio concremata sunt, propterea quod Iudæi vel Valentiniani insultarent monachis Christianis: Valentinianorum enim hereses triginta deos colunt. Sed de huiusmodi factis Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit; quâ actâ, Imperator præcepit ut synagoga ab Episcopo reedificaretur. Sed huius præcepti tenor cum ad aures peruenisset venerabilis viri Ambrosii Episcopi, direxit ad Imperatorem epistolam, quia ipse in tempore excurrere non poterat, quâ illum conuenit, ut id quod ab eodem statutum fuerat, reuocaretur. Quænam autem causæ præcesserant, ut Christiani in Valentinianos ea admiserint, idem Ambrosius dictâ ad Theodosium tunc datâ epistolâ nis verbis significat g:

Vindicabitur etiam Valentinianorum sanum incensum? Quid est, enim, nisi sanum, in quo est conuentus Gentilium? licet Gentiles duodecim deos appellent, isti triginta & duos aonas colant, quos appellant deos. Nam & de ipsis comperi relatum & præceptum, ut in monachos vindicaretur; qui prohibentibus iter Valentinianis, quo psalmos canentes ex consuetudine vsuq; veteri pergebant ad celebritatem Machabeorum martyrum, moti insolentia incenderunt sanum in quodâ rur ali vico tumultuarie conditum. hæc de his Ambrosius; ex quibus illud in primis obserua, ea patrata à monachis esse mense Augusti, cuius Kalendis tam in Oriente quàm in Occidete sanctorum Machabeorum consuevit antiquitus memoria celebrari: paulò enim post ab incensa Nectarii Episcopi domo Constantinopoli ab Arianis, hæc accidisse, idem Ambrosius eadem demonstrat epistolâ, cum ait: Constantinopoli dudum domus Episcopi incensa est, &c. Rursus verò (quod veteris Ecclesiæ moris fuit, ut ad solemnitatem martyrum psallentes in via Christiani pergerent, quod & tunc monachos fecisse tradit) antiquam in Ecclesia processionum consuetudinem docet.

Vt autem de his ageret Ambrosius apud Theodosium, interpellatus fuisse videtur literis Orientalium Episcoporum, quibuscum & aliæ ad eundem deferendæ querelæ scriptæ erant; quæ ab ipso Ambrosio dictâ epistolâ obiter inferuntur his verbis h: Quo modo excusabo apud Episcopos? qui nunc, quia per triginta & innumerò annos presbyteri quidâ gradu functi vel ministri Ecclesiæ retrahuntur à munere sacro, & curia deputantur, grauius gemunt. Nam cum hi qui vobis militant, certo militiæ tempore seruentur: quando magis etiam eos considerare debetis, qui Deo militant? Quo modo, inquam, hoc excusabo apud Episcopos, qui queruntur de clericis, & impressione graui vastari scribunt Ecclesiæ? Hoc tamen in notitiam

IEIVNIA ROM. ECCL. c. 1. ep. 86.

f Paulin. in vita S. Ambrosii.

LXXXII. DE SYNAGOGA IVDAEORVM ET FANO VALENTINIANORVM. A CHRISTIANIS INCENSIS. * lecta

g Ambros. ep. 29.

LXXXIII. QUID VALENTINIANORVM. HÆRITICI IN MONACHOS.

LXXXIV. QUERELÆ ORIENTALIVM EPISCOPORVM. h Ambros. epist. 29.

*clementia tua peruenire volui. De hoc, vt placet, arbitrio tuo con-
sulere & temperare dignaberis. hęc ipse, quibus demonstrat,
postquam ab Oriente Theodosius ipse recessisset, hæreticos,
aliosque impios homines, immo & ex magistratibus
aliquos insolentius aduersus sacros Dei ministros egisse:
de quibus insinuandis Imperatori, Orientales Episcopi
(vt dictum est) scripserunt ad Ambrosium. Potissima verò
rescribendi causa fuit, vt ipse de reuocandis datis ab eo
rescriptis pro restituendis incensis synagoga Iudæorum
atque sano Valentianorum cum Theodosio ageret. Impen-
dit sanctus sacerdos ad opus omne studium, omnique
curat officio vt contrarijs à Theodosio dandis rescriptis
priora obliterentur. Scribit igitur, Aquileiæ cum esset,
Mediolanum, vbi Theodosius morabatur. Quod autem
detineretur Ambrosius Aquileiæ; cum nullum hoc tem-
pore memoria fit ibi celebratum fuisse Concilium: equi-
dem existimo, illuc esse profectum, ex more, ad noui crea-
tionem Antistitis, cum defuncto Valeriano eius ciuitatis
Episcopo, in locum illius est subrogatus S. Chromatius.
At quod his vel alijs magni momenti negotijs Aquileiæ
impediretur Ambrosius, ne (quod magis optasset) presens
tantam causam acturus, mora illa sua irreparabile causam
præiudicium inferret, reditum suum literis curauit præ-
uenire, postea ipse secutus.*

*Quantam autem Imperatorem compellauerit liberta-
te, quantoque cum vigore sacerdotali iustā fiduciā age-
ret apud eum; ex his qua exordio ipso præfatur, accipe:
Peto, vt patier sermone meum audias. Nam si indignus sum
qui tās te audier: indignus sum qui pro te offeram, cui tua vota, cui
tuas committas preces. Ipse ergo non audies eum, quem pro te au-
diri velis? Non audies pro se agentem, quem pro alijs audisti? Nec
vereris iudicium tuum, ne cum indignum putaris quem audias, in-
dignum feceris qui pro te audiatur? Sed neque Imperiale est li-
bertatem dicendi negare: neque sacerdotale, quod sentiat, non di-
cere. Nihil enim in vobis Imperatoribus tam populare & tam a-
mabile est, quam libertatem etiam in ijs diligere, qui obsequio mi-
litiæ vobis subditi sunt. Siquidem hoc inter est inter bonos, & ma-
los Principes, quod boni libertatem amant, seruitutem improbi.
Nihil etiam in sacerdote tam periculosum apud Deum, tam turpe
apud homines, quam quod sentiat, non libere denunciare. & pau-
lo post: Malo igitur, Imperator, boniorum mihi esse tecum, quam
malorum consortium: & ideo clementiæ tuæ displicere debet sa-
cerdotis silentium, libertatis placere. Nam silentij mei periculo in-
uolueris, libertatis bono iuuaris. Non ergo importunus indebitis me
interfero, alienis ingero, sed debitis obtempero, mandatū Dei no-
stri obedio. Quod facio primum tui amore, tui gratiā, tua studio
conseruanda salutis. Si id mihi vel non creditur, vel interdicitur,
dico sanè diuinā offensa metu. Nam si meum periculum te exue-
ret, patier me pro te offerrem, sed non libertem: malo enim te
sine meo acceptum Deo esse & gloriosum periculo. Sim autem si-
lentij mei dissimulationisq; culpa & me ingrauat; nec te libe-
rat: malo importuniorem me, quam inutiliorem aut turpiorem
iudices, &c.*

*Vtinam quæ diuino afflatus Spiritu tam vera, tam sa-
lubria sanctus sacerdos inculcat, tanquam diuinum quod-
dam oraculum semper præ oculis Christiani Principes ha-
berent & sacerdotes. Ita enim magno animarum lucro eo-
rum salutis optimè consultum esset. Sed ista dum negligū-
tur, quādam inconsiderantiā cum sacerdotum, tum Re-
gum, simulq; Ecclesiarum atque regnorum status in dif-
ferentiam adducitur, graui quidem damno, immo & dispen-
dio salutis aeternæ, frequenter euenit, vt qui à sacerdoti-
bus corripit Reges negligunt atq; despiciunt, corripiantur
ipsi ab illo qui corripit in furore, qui aufert spiritum Prin-
cipum, quiq; terribilis est super omnes Reges terræ. Sed
& cum etiam sacerdotes nimium verentur atque timent
admonere Principes delinquentes, immemores se ad hoc à
Deo electos, secundum quod ab eo dictum est Hierem-
ia b: Constitui te super Reges & Principes, sicut quidem omni-
nino æquatā lance iudicij, vt ab eis redarguantur, quos ip-
si corripere neglexerunt, eosq; experiantur asperos, du-
ros, rebelles ac tyrannorum instar, Dei ministros & iura
Ecclesiastica conculcates. Sed in eodem perstans argumē-
to ista subdit Ambrosius:*

*Habemus ergo & nos, cui displicere, plus periculi sit: præsertim
cum etiam Imperatoribus non displiceat suo quemq; fungi munere.
& patienter audiat vnumquemque pro suo fugerentem officio,
immo corripitatis, si non vtatur militia sua ordine. Quod ergo
in ijs libenter accipitis qui vobis militant, num hoc in sacerdotibus
potest molestum videri, cum id loquamur non quod volumus, sed
quod iubemus? Scis enim lectum: Cum stabis ante Reges &
Præsides, nolite cogitare quid loquamini; dabitur enim vobis in
illa hora quid loquamini: Non enim vos estis qui loquamini, sed
spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Et tamen si in causis
Reipublice loquar (quæ vobis etiam illic iustitia seruanda sit) non
tanto astringar metu, si non audiat. In causa vero Dei quem
audies, si sacerdotem non audies, cuius maiore peccatur pericu-
lo? Quis tibi verum audebit dicere, si sacerdos non audeat? No-
ui te primum, clementem, mitem, atque tranquillum, fidem ac timo-
rem Domini cordi habentem: sed plerumque aliqua nos fallunt:
habent aliqui zelum Dei, sed non secundum scientiam. Ne igitur
hoc etiam fidelibus animis obrepit, cauendum arbitror. Noui
pietatem tuam erga Deum, lenitatem in homines: obligatus sum
beneficijs tuarum indulgentiarum: & ideo plus metuo, amplius sol-
licitior, ne etiam ipse tuo me postea iudicio condemnes, quod me à
aut dissimulatione, aut adulatione prolapsonem non euitaueris.
& paulo post:*

*Causam ergo Deit acebo? Quid igitur sit quod metuum, consi-
deremus. Relatum est à Comite Orientis militarium partium, in-
censam esse synagoga, idq; auctore factum Episcopo. Iussisti vindicari
in ceteros synagoga ab ipso adficiari Episcopo. Non astruo
expectandam fuisse assertionem Episcopi: sacerdotes enim turba-
rum moderatores sunt, studiosi pacis, nisi cum & ipsi mouentur in-
iuriā Dei, aut Ecclesie contumeliā. Sit aliquis iste Episcopus ser-
uientior in exultatione synagoga, timidior in iudicio: Non vereris,
Imperator, ne acquirere sententia tue, ne præuaricetur, non tme-
res? Non etiā vereris quod futurum est, ne verbis resistat Comiti
tuo? Neesse erit igitur vt aut præuaricatorem, aut martyrem
faciat: vtrumque alieni temporibus tuis, vtrumque persecutio-
nis instar, si aut præuaricari cogitauerit, aut subire martyrium. Vides
quod inclinet cause exitus. Si fortem Episcopum putas, cauet mo-
tyrium fortioris: si inconstantem, declina lapsum fragilioris: plus
enim astringitur qui labi infirmum coegerit. Hęc proposita à condi-
tione, puto dicturum Episcopum, quod ipse ignes sparserit, turbas
compulerit, populos concluderit, ne amittat occasionem martyrij,
& pro inualidis subijciat validiorem. Ob eam tamen mendacium, quo
acquiritur sibi aliorum absolutio sui gratiā.*

*Hoc est, Imperator, quod poposci & ego, vt in me magis vindic-
cares, & hoc sic crimen putares, mihi adscriberes. Quid mandas in
absentes iudicium? habes presentem, habes confidentem reum.
Proclamo quod ego synagoga incenderim: certe quod ego illis mā-
dauim, ne esset locus, in quo Christus negaretur. Si obijciatur mi-
hi, cur hic non incenderim? Diuino iam cremari cepit iudicio:
meum cessauit opus. Et si verum queritur, ideo segnior fui, quia nō
putabam hoc vindicandum. Quid facerem quod nullo vltore sine
premio foret? Tangunt hęc verecundiam, sed non reuocant gratiam,
ne fiat opus quo Dei summi contrahatur offensio. Esto tamē,
nemo Episcoporum ad hoc munus conueniat. Rogauit enim clemen-
tiam tuam; & licet ipse hoc reuocatum adhuc non legerim, reuo-
catam tamen constitui. Quid si alij timidores, dum mortem
reformidant, offerant, vt de suis facultatibus repararetur synagoga?
aut Comes vbi hoc comperit primo constitutum, ipse de Chri-
stianorum censu exadificari iubeat? Habebis, Imperator, Comi-
tem præuaricatorem; & huic vexilla committes victorica, huic
Labarum, hoc est Christi sacrum nomine, qui synagoga inflauit,
que Christum nesciat? Iube Labarum synagoga inferri; videam-
us, si non restitunt. Erat igitur locus Iudæorum perfidia, factus de
exunijs Ecclesie: & patrimonium, quod fauore Christi acquisitum
est Christianis, hoc transferetur ad donaria perfidorum? Leg-
mus templa idolis antiquitus condita de manubijs Cymbrorum,
de spolijs reliquorum hostium. hunc titulum Iudæi in fronte syna-
goga sua scribent: Templum impietatis factum de manubijs Chri-
stianorum.*

*Quanto autem periculo instaurare quis tentaret incen-
sa ædificia Iudæorum, reuocat in memoriam quæ dicta
sunt superius de prodigijs, quæ acciderunt sub Iuliano co-
nante iterum reedificare templum Hebræorum Hiero-
solymsis: addit præterea, longè his grauiora commissa*

LXXXV.
V.
QVA SA-
LYBERRI-
MA SVG-
GERAT
AMBROS.
THEODO-
SIO.

LXXXVI.
VNDE
MALA OB-
ORIAN-
TVR REGI-
BVS ET SA-
CERDO-
TIBVS.

a Psal. 55

b Hier. 1.

LXXXVII.
AVDIEN-
DI SACER-
DOTES

c Mat. 10

d Rom. 10

LXXXVIII.
DE SYNA-
GOGA IV-
DÆORVM
INCENSA.

LXXXIX.

QVAMIN-
DECENS A
CHRISTI-
ANASSY-
NAGO-
GAM IN-
STAVRA-
RI.

XC.

SACERDOTVM CONSIGLIO AGENDA CAUSA SACERDOTVM.

sub eodem Iuliano à Iudæis inflammantibus pluribus in locis Christianorum Ecclesias, quæ nos superius aliâ occasione retulimus. Ad postremum verò iniuste agi contestatur, cum quid de Ecclesia vel sacerdotibus decerneretur absque sacerdotum consilio, atque ait: Certè si mihi parum fidei defertur, iube adesse quos putaueris Episcopos: tractetur, Imperator, quid saluâ fide agi debeat. Si de causis pecuniarijs Comites tuos consulis: quantò magis in causa religionis sacerdotes Domini æquum est consulas? & denique hæc tacitâ comminatione, seu contestatione potiùs, apponit coronidem: Ego certè quod honorificentius fieri potuit, feci, vt me magis audiret in Regia: ne si necesse esset, audires in Ecclesia. at quid in Ecclesia, nisi eum publicè redarguere? quod & postea fecit.

XCI.

Hic modò illud admonendum existimo: quia etsi non probet Ecclesia periclitari Christianam modestiam in diruendis incendijsve Gentilium vel Iudæorum templis vel synagogis (vt superius suo loco pluribus monstratum, atque de his in Notis actum est) extitisse tamen vidimus complures, qui priuato quodam diuini Spiritus instinctu id peragentes, cæsi, ab Ecclesia recepti sunt inter martyres: itemque alios, qui cum diruissent templum, & ipsum reedificare iussi, obtemperare noluerint, occisi sunt, in martyrum consortium aggregatos; de quibus illam Theodoretus afferit rationem, nimirum parem esse impietatem idola Gentium adorare, & eisdem templum ædificare. Attamen quod ad Iudæos spectat; scimus S. Gregorium sæpius rescripsisse, nullum Iudæis negotium facessendum à Christianis, sed eos benigne ac beneficiâ alliciendos ad fidem: ad eò vt Panormitano Episcopo, qui synagogam Iudæorum vi abreptam in Ecclesiam consecrasset, iusserit eius perire pretium d. sed & aliam synagogam, in quam vnter Crux cum imagine Dei genitricis illata fuisset, in eam ea auferri præcipiens, liberam reddi voluerit. Quod ad hæc dicemus? e quidem illud, quòd vnus atque idem Spiritus est, spirans vbi vult, & quod vult: cuius opera interdum ex zelo, interdum verò ex mansuetudine in diuinis Scripturis nouimus commendata, quæ licet diuersa, vnus tamen idemque Spiritus eadem operatus sit. Cùm tamen nihil penitus à sancto Gregorio factum esse reperiatur, quod ab Ambrosio absque præuarcationis delicto fieri posse negetur: nam ablatam restitui synagogam, Gregorius tantummodò iussisse reperitur: nec sic pretium alterius persolui mandauit, vt alia ab illis ædificaretur, sed ne (quod humanum quoque ius postulat) rerum suarum quisquam dispendium pateretur. Sed ad Ambrosium redeamus.

Not. in Ro. Mart. die 9. Apr.

Theod. lib. 5. c. 38.

Greg. l. 1. epist. 34. et lib. 7. ep. 5. lib. 11. ep. 15. lib. 12. epist. 18. Greg. lib. 7. ep. 58. Greg. lib. 7. epist. 5.

XCII.

QVA S. GREG. RESCRIPSIT DE IVDÆORVM SYNAGOGIS

AMBROS. IN ECCLESIA CONCIONATA ADVERSVS IMP.

Amb. ep. 18. edit. Sicuti. Pauli. in Vita S. Ambrosij.

Cùm Theodosius, his acceptis ab Ambrosio literis de reuocanda quàm emiserat iussione, adhuc cunctabundus id facere detrectaret: idem Ambrosius illud ipsum, quod fuerat comminatus, nempe nisi in Regia audiretur, fore vt in Ecclesia spectante populo in eum dicturus esset, sacerdotali libertate perfecit. Reuersus siquidem Mediolanum, posito (inquit Paulinus) Imperatore in Ecclesia, de eadem causa tractauit in populo. ac de baculo nuceo ex Hieremia secundum Septuaginta, dicendi sibi præparans argumentum, quàm salubris esset sacerdotalis obiurgatio, pluribus demonstrauit; de quibus ipse scribit ad fororem f. Atque demùm quam literis egerat, nec auditus fuerat, eandem fermè repetit orationem: & cùm audiretur à populo, vehementi in eum inuectus est apostrophe, vim eidem addens ex persona quam faceret loquentis in eum Domini hisce verbis g: Ego te ex vltimo Imperatorem feci: Ego tibi exercitum mimici tui tradidi: Ego tibi copias, quas ille aduersum te exercitui suo præparauerat, dedi: Ego mimicum tuum in potestatem tuam redegi: Ego de semine tuo supra solium regni constitui: Ego te triumphare sine labore feci: Et tu de me mimicis meis donas triumphos? Cui descendenti de exedra, Imperator ait: Contra nos te posuisti hodie, Episcopo. At ille respondens ait, non se contra ipsum, sed pro ipso fuisse locutum. Tunc Imperator: Reuerat, inquit, dura præcepit contra Episcopum de synagoga reparanda. In monachos verò vindicandum esse, à Comitibus qui in tempore aderant, dicebatur. Quibus Episcopus: Ego quidem cum

Imperatore nunc ago: vobiscum verò mihi aliter agendum est. Atque ita obtinuit, vt illa qua statuta fuerant, reuocarentur. Nec prius ad altare accedere voluit, nisi fide suâ Imperator illum agere testaretur. Cui Episcopus: Ergo age fide tuâ. Respondit Imperator: Age fide meâ. Qua ipsõsione iteratâ, iam securus peregit sacerdos diuina mysteria. Hæc autem scripta sunt in epistola quam ad germanam suam fecit, in qua tractatum inseruit, quem eodem die habuit de baculo nuceo, qui à Propheta Hieremia visus esse describitur. hæc Paulinus. Extat ipsa ad fororem epistola. Quæ autem idem mox subdit de clade Theffalonicensi, de eadẽ suo loco agendum erit.

Quid præterea Ambrosius eo tempore cum Theodosio, quem ad sequentis anni mensẽ Iunium illic confedissemus: audi. Quòd enim duobus (vt dictum est) rescriptis Theodosius Imperator, quæ à Maximo fuissent innouata, destruxit: inde accidit, vt mox legatio Romani Senatus nomine (licet Gentilium tantum ea molitio esset) ad Theodosium Mediolani agentem peruenerit, quæ peterent, vt aram Victoriæ à Maximo redditam sineret permanere, vbi restituta fuerat, in Capitolio. Ista tunc audiens, mox intercessit S. Ambrosius, coramque Imperatore causam agens, ab eiusmodi concessione eius animum penitus reuocauit. Id quidem ipse monstrat illis verbis in epistola ad Eugenium h postmodum scripta: Postea, inquit, etiam clementissimo Imperatori Theodosio coram intrinseci, atque in os dicere non dubitavi: cui intrinseci legatione huiusmodi, licet non totus Senatus poposcerit; insinuationi meæ tandem assensionem detulit, &c. Quod autem sequenti anno, cùm Romam pergens Symmachus Consularis publicâ concione eadem ab Imperatore extorquere fatigaret, in eum Theodosius decreuerit, dicemus suo loco inferius.

Quod verò ad sancti Ambrosij animi constantiam declarandam spectat: hic attexamus exemplum ab ipso Ambrosio descriptum in libris Officiorum, quos post redemptos captiuos ipse conscripsit: ait enim: Meministi ipsi, quatis aduersus regales impetus pro viduarum, immò omnium depositis certamen subierimus. Cõmune hoc vobiscum mihi recens exemplum Ecclesiæ Ticinensis proferam, quæ vidua depositum, quod susceperat, amittere periclitabatur. Interpellante enim eo qui sibi illud Imperiali rescripto vindicare cupiebat; clerici non tenebant auctoritatem; honorati quoque & intercessores dati nõ posse præceptis Imp. obuiari ferebant. legebatur rescripti forma directior, Magister officiorum stabat, Agens in rebus imminerebat. Quid plura? Traditum erat: tamen communicato mecum consilio, obsedit sanctus Episcopus ea conclaua, ad quæ translatum illud depositum vidua cognouerat. Quod vbi non potuit auferri, receptum sub chirographo est. Postea iterum flagitabatur ex chirographo. Præceptum Imperator iterauerat, vt ipse per semetipsum nos conueniret. Negatum est, & expositâ diuina legis auctoritate, & serie lectionis, & Heliodori periculo, vix tandem rationem Imperator accepit. Post etiam tentata fuerat obreptio. Sed præuenit sanctus Episcopus, vt redderet vidua quod acceperat. Fides interim salua est: oppressio non est formidini; quia iam res, non fides periclitatur. hæc Ambrosius, scribens planè ista, cùm adhuc pro eadem pecunia nouæ quærerentur nouo colore artes.

Hoc item anno Cynegium, qui vnâ cum Consulatu Præfecturam quoque Prætorij administrabat, ex hac vita migrasse, auctor est Zosimus, in eiusq; locum Tatianum fuisse successum. Porro ad eundem Cynegium in eodem agente magistratu, pro schismaticis, quos putauit esse Catholicos, eiusmodi à Theodosio rescriptum datum esse legitur: extat ipsum in libello Marcellini ac Faustini schismaticorum descriptum his verbis:

Salue Cynegi carissime nobis. Etsi nulla humanis pectoribus maior quàm diuina legis debet esse reuerentia, nec adijci quicquam ad eandem possit, cuius ambitiosa præstantia mundi terræq; moderatrix omne quod sub nobis esse voluit, fauore omnipotentis Dei propitiata custodit: tamen per Faustinum & Marcellinum pleuissimos fidei sacerdotes interpellatâ clementiâ nostrâ, veritissimum, nisi per nos nihil fuisset responsum petentibus, nos videremur annuere ijs qui diuinæ legi, cui seruimus, contra propositum nostrum aliquid addidissent. Atq; ad eò ita vtrumque moderamus, vt petitionem, quæ est oblata, veneremur, fidei autem nihil ex

XCIII. AMBROS. REVERSES SISTIT GENTILIBVS ARAM VICTORIÆ TENTIB.

Amb. ep. 15. edit. Sicuti.

DEPOSITVM VIDUÆ CONTRA RESCRIPTA IMP. AMBROSIVS SERVAUIT. Amb. off. lib. 2. c. 29.

XCIV.

Zosimus lib. 4.

XCIV.

RESCRIP-TVM THEODOSII PRO FAUSTINO ET MARCELLINO PERSEVERANTIBVS.

nostro arbitrio optemus, vel iubeamus adiungi. Nemo vnquam tam profana mentis fuit, qui cum sequi Catholicos doctores deberet; quid sequendum sit, doctoribus ipse constituat. Et sane probabilis & iusta laudatio precum est, quæ omnem propè seriem hæretica superstitionis, quæ contraria est fidei Catholica, ordinemq; complexa est. Nam & vnde orta, & quo prouecta auctore fuisset, aperuit. Quippe cum persuasum quorundam, totius seculi antiquitate mutata, acti pro fide in exilium innocentes: vitam cum summa laude posuerunt. Sed circa eos non est dilata vltio, qui insidiati bonis moribus, & cælestibus institutis paulisper ex contentione, non fide, sed factione multorum mentes detestanda insinuatione peruerterent.

Nam vsq; ad eum omnipotentis Dei mota patientia est, vt pena, quæ criminosis post facta debetur, ex exemplo omnia ante facta sentirent. Sed ne hoc quidem factu conuerti ad præceptum Dei, fleatq; potuerunt. Catholicos occultis militonibus vrgent, insequuntur, oppugnant: tantam perseuerantiam erroris est, vt cum alijs diuersa obseruatiã sectatoribus quotidie peccare malint, quam cum Catholicis recta sentire. In quo petentium laudanda illatio est, qui comunicantes Gregorio Hispaniensi, & Heraclidæ Orientali sanctis ac laudabilibus Episcopis, optant in fide Catholica sine oppugnatione alicuius ac molestia viuere, nullisq; appetentum insidijs, circumventionibusq; pulsari: quippe quibus placeat susceptam semel fidem omnium religione seruare. Sic itaq; inuolatum quicquid esse meruit æternum. Non conuentio aliquid, non appetitio, nõ fraud attendat aliena. Vt autem quo in loco voluerint proposito suo, vt autem ad Catholicam fidem amore diuini. Cynegi parens carissime & amantissime, sublimis tua præceptum nostræ serenitatis, quod fidem Catholicam omnifauore veneramus, & sine qua salui esse non possumus, ita iubeat custodiri, vt Gregorium & Heraclidem sacre legis Antistes, ceterosq; eorum consimiles sacerdotes, qui se parli obseruantia dederunt, ab improborum hominum atq; hæreticorum tueatur & defendat iniurijs. Sciantq; cuncti id federe animi nostri, vt cultores omnipotentis Dei, non aliud nisi Catholicos esse credamus. hucusque referuntur, absque die tamen & Consule. Quidnam? fuit ne Theodosius Imperator schismaticis? minimè gentium. Attende rerum gestarum ordinem.

Huius namque dandi rescripti ea præcessit occasio, quod iisdem presbyteri Faustinus & Marcellinus ex schismaticis Vrscini in hærentes schismaticis Luciferianis aduersus Orthodoxos librum conscripserunt, quem Theodosio obtulerunt: quo lecto, idem Imperator vel ignorans ipsos fuisse schismaticos, vel quod perperam putasset reperiri fidem in schismate, cum & qui obtulerunt in omnibus profiteretur sese Catholicæ fidei defensores, ob eamque causam plurimum vexari à Catholicis, vel hæreticis Arianis: Theodosius voluit suo eisdem fouere rescripto. Facile namque fuit ea persuadere Imperatori, vt potest homini puræ sinceræq; fidei, ac Catholica veritatis studio, quam iisdem Luciferiani schismatici tantoperè affectabant. Res sic se habuit, donec hæc ipsa Episcopis Catholicis innotuere: qui cum quod verum esset, Theodosio significassent, omnes ipsorum conatus prorsus irritos reddiderunt. Meminit horum libelli Gennadius his verbis: *Scriptis, Faustinus scilicet, librum, quem Valentiano & Theodosio & Arcadio Imperatoribus* (his tribus enim liber inscriptus erat) *pro defensione suorum cum Marcellino quodam presbytero obtulit. Ex quo ostenditur Luciferiano schismati consensisse: quia Hilarium Prætorianensem & Damasum Urbis Romæ Episcopos in eodem libro culpant, quasi male consulerint Ecclesiam, quod præuaricatores Episcopos in communionem & sacerdotum pacis recuperanda gratia, receperunt: quod Luciferianis ita displicuit recipere Episcopos qui Ariminesi Concilio Ariani communicauerant, quomodo Nouatianis apostatas penitentes.* hæc Gennadius.

Par est credere, iisdem schismaticis aduersatum esse inter alios S. Ambrosium, quos fratrem Satyrum iam antè vitasse sciret, vt superius suo loco demonstratum est. Cum autem quæ duo isti presbyteri mendaciorum offusâ caligine ingesserunt, à luce veritatis redarguta, manifestè cum Theodosio, tum cæteris omnibus innotuere, mox omne ipsorum cõsiliu dissipatum, & schisma discissum penitus fuit, adeo vt posthac nulla amplius mēto reliqua

fuerit Luciferianorum schismaticorum: qui verò apud eos sanioris fuere consilij, compage vnitatis ac pacis Ecclesiæ Catholicæ coniuncti sunt, vt inter alios Gregorius Bæticus, qui copulatus Ecclesiæ, charitatis sanctæ vegetus irriguo, euasit æquè sanctissimus, vixitq; posthac complures annos: nam anno Domini trecentesimo nonagesimo secundo, quo scripsit S. Hieronymus volumen de Scriptoribus Ecclesiasticis, de eodem Gregorio adhuc superstitite agit his verbis: *Gregorius Bæticus Eliberi Episcopus vsq; ad extremam senectutem diuersos mediocri sermone tractatus composuit, & de fide elegantem librum, qui hodie quoq; superesse dicitur.* hæc Hieronymus.

Scripsit etiam idem Gregorius librum de Trinitate, qui extat ad Gallam Placidiam titulo prænotatus. Sed adiungamus huic opportunè alios, quos eadem prouincia viris clarissimis fertilis hoc eodem tempore habuit Ecclesiasticos tractatores, vt in primis qui in eodem quoque argumento versatus est Seobadius, qui & ipse de Trinitate contra Arianos commentarium edidit, & alia opuscula, æqualis planè Gregorij: nam & de ipso tradit S. Hieronymus, in vltima senectute adhuc in humanis agere dicto anno Domini trecentesimo nonagesimo secundo, cum de eo atque alijs ipse scriberet. Pacianus quoque tunc floruit Episcopus Barcinonensis castitate & eloquentiã commentatus, cuius est inter alia lucubratiõ illa nobilis aduersus Nouatianos; qui in vltima & ipse senectute constitutus, sub Theodosio mortuus est ante dictum Domini annum; vt idem Hieronymus profiteretur: ad cuius filium Dexteram Præfecturâ Prætorij insignitum idem Hieronymus (vt dicemus) scripsit librum de Scriptoribus Ecclesiasticis. Haud pridem autem, nempe adhuc superstitite Valentiano, deserat ex hac vita Aquilius Senerus nobilis ingenij & generis homo. cuius idem S. Hieronymus in eodem commentario meminit. Hi claruerunt temporibus his in Hispania fide Catholica & eruditione spectati.

Vt autem ad Gregorium Bæticum, à quo digressa est, oratio reuertatur: in commetario de Trinitate ab ipso inscripto ad Gallam Placidiam, subdubito nomen Placidia: ab aliquo rerum ignaro ac pariter nomen fuerit superadditum. Siquidem Gallia Placidia filia fuit Gallæ sororis Valentiani, Iustina filia; & vxoris Theodosij, Honorij verò Imperatoris ex patre soror: Gallam autem ipsam eius matrem anno superiori Theodosio nupsisse diximus, ad quam potius existimo scriptum fuisse librum, nempe ad Gallam Augustam eiusmodi eruditione maximè indigentem, quippe quæ matre Ariana genita, in Ariana hæresi ab eadem educata fuerit. Vt autem ad huius filiam tunc lactentem Gallam Placidiam Gregorius scripserit, nulla ratio persuadet, nec auctoritas suffragatur: cum præsertim ipsa (vt habet operis præfatio) dicatur ab eodem Gregorio ex persona hæreticorum illum expetisse commentarium, scriptis ab eisdem ad eam literis, & propositis quæstionibus. Clausisse verò diem extremum Gregorium in Ecclesia Catholica magno nomine sanctitatis, indicant publica Ecclesiæ Catholicæ monumenta, in quibus adscriptum inter sanctos nomen eius anniuersariã celebritate recolitur.

Fertur Chromatij Episcopi Aquileiensis & Heliodori Episcopi Altinensis nomine epistola ad S. Hieronymum scripta, quæ dicitur hoc anno, simulac Theodosius Imperator Mediolanum ingressus est, conuocasse ad se omnes Italiae Episcopos, quorum arbitrio decerneretur causa quorundam Arianoꝝ Episcoporum: in quo Præfulum conuentu laudatus traditur ab eodem Imperatore alius Gregorius Episcopus Cordubensis, quod diebus singulis etiam ieiunij tempore illorum martyrum memoriam recoleret, quorum natalitia contigissent; de quæ his ipsos ad sanctum Hieronymum dedisse litteras, quibus eum rogarent vt Martyrologium scriberet: cui quidem epistolæ veluti ad eam reddite ab eodem Hieronymo ad ipsos litteræ subijciuntur. Quæ omnia vt spuria demonstrata reicimus, confutauimusque in nostra de Martyrologio Romano tractatione, quam Notis

XCVI. DE GREGORIO ET HERACLIDÆ DE EPISCOPIS.

XCVII. FAVSTINI ET MARCELLINI SCHISMATICI QUOD AD THEODOSIUM.

Gennadii de Scrip. Eccl. 16.

XCIX. LVCIFERIANVM SCHISMA PENITVS DEFICIT.

XCIX. GREGORII BÆTICI ET ALIORVM HISPANORVM SCRIPTA:

C. GALLA PLACIDIA PRO GALLA AVG.

Martyrolog. Rom. die 24. April.

CI. DE CHROMATI, HELIODORI, ET HIERONYMI EPISTOLIS COMMEN TICIIIS.

CH.

ad ipsum additis præfiximus; tu ipsam consule.

At sicut illas vt spurias iurè respicimus, ita econtrà meritò affirmamus ipsum S. Hieronymum perbreuem sanctorum collectionè elaborasse, eamq; ad eosdem Episcopos missam toto Christiano Orbe vulgatam esse, de qua Cassiodorus hæc habet: *Vitas Patrum, confessiones Fidelium, passiones martyrum legite constanter, quas inter alia in epistola Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum destinata, proculdubio reperitis, qui per totum Orbem terrarum florere, vt sancta imitatio vos prouocàs ad cælestia regna perducatur.* hæc ipse. quæ quidem Hieronymi lucubratiõ nonnisi post annos quatuor dici potest ab eo elaborata: nã cum post annos quatuor (vt dictum est) scripserit librum de Viris Illustribus, in cuius fine recensens omnia sua vsque ad illud tempus scripta, cum eius operis nullam penitus mentionè habuerit; vtique nõnisi postea opus illud elaborasse dicendus est. Sed cum eius epistola libello præfixa nescio quo casu amissa deserit, duas illas supposuit imprudens, ne improbus dicam, effector.

CIII.

DE PAL-LADIO GALATA ET EVA-GRIO PONTICO Pallad. Vit. SS. Pat. c. 1. Pallad. Vit. SS. Pat. c. 12.

Hoc eodem anno, sub Consulatu videlicet Theodosij secundo, Palladius Galata (vt ipse testatur) Alexandriam petijt: qui tum ex ijs, quæ ibi eremum Aegypti peragratus vidit, tum ab alijs audiuit, scripsit postea commentarium ad Lausum Præfectum; quam ob causam eundem librum interdum Lausiaca appellarunt, cui & titulus ille præfixus alicubi reperitur, vt Paradisus Heraclidis nominetur. Mansit hic in eremo cum Euagrìo Pontico aliquot annis (detriennio ibi confecto ipse e meminit) Porro Euagrìj Pontici consuetudine, Origenis erroribus imbutus est. Fuit Euagrius (vt dictum est) origine Iberus citra Pontum Euxinum, quem ob id Hyperboritam appellat sanctus Hieronymus: qui à sancto Basilio lector ordinatus, à Gregorio verò Nazianzeno Constantinopoli factus diaconus, Nestario relictus: inde cum diuino impulsu coactus esset recedere, Hierosolymam ad Melaniam se contulit: vbi corporis malà valetudine diù affectus, penitentiã antè actæ vitæ ductus, ex clerico monachus redditus, in Aegyptum profectus in Nitrig monte monasticam vitam exercuit ad decimum sextum vsque annum, prout idem qui illi inhæsit Palladius d tradit. Mirati sumus aliquem dubitare, num hic Palladius idem sit cum illo, quem fuisse natione Galatam & professione Origenistam, sanctus Hieronymus tradit; cum idem ipse Palladius eo comentario id profiteatur his verbis: *Respondi me esse peregrinum, & de Galatia partibus venire, & vnum ex Euagrìj fratribus esse confessus sum.* hæc ipse. Porro ambos, Palladium scilicet & Euagrìum, Origenis erroribus fuisse corruptos, non obscure tum Hieronymus tum etiam Epiphanius affirmarunt.

CIV.

Hiero. ad Ctesiphon. EVAGRIUS ORIGENISTA LAVDATOR ORIGENISTA RVM.

At primum de Euagrìo hæc Hieronymus: *Euagrius Põticus Hyperborita, qui scribit ad virgines, scribit ad monachos, scribit ad eam, cuius nomen nigredinis testatur perfidia tenebras (fugillat Melaniam seniore) edidit librum, & sententiã scripsit à tra. Sicut, quam nos impassibilitatem, vel imperturbationem possumus dicere, quando nunquam animus vilo perturbationis vitio commouetur; & vt simpliciter dicam, vel saxum, vel Deus est. Huius libros per Orientem Græcos, & interprete discipulo eius Rufino, Latinos pleriq; in Occidete lætè ant: qui librum quoque scripsit, quasi de monachis, multosq; in eo enumerat, qui nunquã fuerunt, & quos fuisse scribit Origenistas, & ab Episcopis damnatos esse non dubium est. Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthymium, & ipsum Euagrìum, Or quoq; & Isidorum, & multos alios, quos enumerare tadium est, & iuxta illud Lucretij:*

Ac veluti pueris abstruthia tetrã medentes

Cum dare conantur, prius or as pocula circum

Contingunt dulci mellis flauoq; liquore:

ita ille vnum to annem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum & sanctum fuisse non dubium est: vt per illius occasionem ceteros quos posuerat hæreticos Ecclesia introduceret. hæc Hieronymus ad Ctesiphontem aduersus Pelagianos, quos ab eiuimodi Origenistis fluxisse docet g. Theophilus quoque in epistola ad Epiphanius eorundem monachorum Origenistarum, nempe Ammonij, Eusebij, & Euthymij meminit.

Hiero. in proem. ad uer. Pelag. b Apud S. Hiero. e. pist. 67.

Ceterum alijs quoque scriptis idem Euagrius magnã sibi cõciliauit estimatione: quã ob causam ab eis qui Origenistarum errores minimè exploratos habuerunt, plurimum commendatur, & inter alios à Sozomeno. Recenset eius lucubratiõnes Gennadius: nam præter Vitas Patrum, scripsit, inquit, multa monachis necessaria, ex quibus ista sunt: *Aduersus octo principalium vitiorum suggestiones, quas aut primus aduertit, aut inter primos didicit, octo ex sanctarum scripturarum testimonijs opposuit libros, ad similitudinem videlicet Domini, qui tentatori suo semper Scripturarum testimonijs obuiauit; ita vt vnaquaq; species vel diaboli vel vitia e naturæ suggestionem contra se haberet testimonium. Quod tamen opus eadem simplicitate, quã in Græco inueni, insus in Latinum transiit. Composuit & anachoretis simpliciter viuentibus, librum centum sententiarum per capitula digestum: & eruditiss ac studiosis, quinquaginta sententiarum, quem ego Latinum primus feci: nam superiorem olim translatum, quia vitiatum per tempus & confusum vidi, partim reimpertando, partim emendãdo auctoris veritati restitui. Composuit & canobitis & synoditis doctrinam aptam vitæ communis, & ad virgines Deo sacratas libellum competentem religioni & sexui. Edidit & paucas sententiã valde obscuras, & vt ipse in his ait, solus monachorum cordibus & cognoscibiles, quas similiter ego Latinis edidi. Vixit longã etate signis & prodigijs pollens.* hæc Gennadius, qui erga Pelagianos & ipse Pelagianus propensior tribuit falsus auctor Euagrius signa atque prodigia: sed hæc ex parte fidelior Palladius eius in eremo focus, qui res ab eo gestas cõscribens, hæc de miraculis penitus ignorauit; non enim tacuisset tantas laudes amici, quem aliunde quæsitis laudandi argumentis summopere celebravit: idemque ipsius lucubratiõnes numerauit.

Citatur à Socrate m Euagrìj commentarius, cui titulus præfixus erat, *Gnosticon*: item alius de Vita ascetica: sed & aliorum ab ipso editorum meminit. Sed qui indolentiã Stoicam in Ecclesiã introducere conatus est, hominemq; statim ad culmen perfectionis euehi à se posse iisdem scriptis pollicebatur, eo nomine ab alijs derisus est; nam inter illos hæc Ioannes Climax de eo: *Putauit Euagrius sapientissimum se omnium alacritate sensus fieri; sed fraudem passus, sibi nementis est miser, insipientiumq; insipientissimus ex hoc ipso ostensus est, &c.* hæc Climax. Ceterum in omnibus sic Euagrius sectatus est Origenis errores, de quibus suo loco dicturi sumus, vt sententiã Hieronymi, Epiphaniij, Theophili, & aliorum eundem perspectum habentium, Orthodoxorum, idem ipse Pelagianus materiam præparauerit delirandi.

Sed & Palladius eiuimodis, eiusdem quoque morbi contagione contabuit; de quo Hieronymus aduersus Pelagianos a agens, hæc habet: *Palladius, seruilis nequitia, eadem hæresim insaurare conatus est, & nouam translationis Hebraicæ mihi calumniam struere: num & illius ingenio nobilitatiq; inuidimus? nunc quoque mysterium iniquitatis operatur, &c.* Ob quam etiam causam S. Epiphanius eundem in Palæstina ista docentem deplorans, ait: *Palladium verò Galatam, qui quondam nobis carus fuit, & nunc misericordia Dei indiget, caue; quia Origenis hæresim predicat & docet: ne forte aliquos de populo tibi credito ad peruersitatem sui inducat erroris.* hæc & ipse scribens ad Ioannem Hierosolymitanum Episcopum, cum idem Palladius iam deseruisset eremum Nitriæ, & morbi causã (vt ipse testatur) p abijisset in Palæstinam; vbi aliquandiu moratus, hæreses docebat Origenis: quem cauendum Epiphanius Ioannem eius loci Episcopum quã primùm admonuit. Cum verò Origenistarum nullum alium nominet, nisi Palladium: certe, etsi alij essent eadem labe conspersi, tamen non alium quã ipsum id muneris subijsse, vt Origenis deliramenta doceret, factis apparet. Quamobrem Origenistam illum, quem sanctam Paulam tentasse Hieronymus scribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæstina morantem fuisse conspicio, de quo ista in eiusdem Paulæ epitaphio habet q: *Tangam ergo breuiter, quo modo hæreticorum cœnosos deuitauerit lacus, & eos instar habuerit Ethnicorum. Quidam veterari callidus, atque, vt sibi videbatur, doctus & sciolus, me nesciente cepit ei proponere quæstiones, & dicere:*

CV. EVAGRII SCRIPTA. Sozom. li. 6. c. 30. Genn ad. de vir. illust. c. 11.

Pallad. in Lausi. c. 25

CVI. Socra. li. 4. c. 18.

CVII. DE PAL-LADIO GALATA. Hiero. Proem. ad uer. Pelag. o Apud Hier. epist. 60.

P Pallad. in Laus. c. 22.

Hiero. e. pist. 27. QVÆ PAL-LADIVS CVM PAVLA. Quid LA.

Quid peccauit infans, vt a demone corripatur? in qua etate resur-
recturi sumus? si in ipsa qua morimur, ergo nutritio post resurre-
ctione opus erit: si in altera, nequaquam erit resurrectio mortuo-
rum, sed transformatio in alios. Diuersitas quog, sexus maris &
femina erit, aut non erit? Si erit, sequentur & nuptia, & concu-
bitus, sed & generatio: si non erit, sublatâ diuersitate sexus, eadem
corporâ non resurgent: aggrauatâ enim terrena inhabitatio sensum
multa cogitantem: sed tenuia erunt, & spiritualia, dicitur a
postolo b: Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Ex
quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quadam
vitia & antiqua peccata in corpora esse delapsas, & pro diuersitate
& meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel
corporum sanitate gauderent & parentum diuitijs ac nobilitate,
vel in morbidas carnes & domos inopum venientes, penas pristinorum
lueret delictorum, & presenti saeculo atq, corporibus quasi
carcere clauderentur.

a Sap. 9.
b, Cor. 15

CVIII.

c Psal. 73
d Psal. 67

Quod cum audisset, & ad me retulisset, indicans hominem;
mibiq, incubisset necessitas nequissima viperâ ac mortifera be-
c Psal. 73
d Psal. 67
das bestijs animas constituentium tibi: & Inrepa d Domine bestias
calam, qua scribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum
mendacium, & eleuant in excelsum os suum: conueni homine, &
orationibus eius, quam decipere nitentur, breui interrogatione
conclusi, dicens, &c. refert disputationem tunc cum eo ha-
bitam, atque ad postremum addit: Ex quo die ita cepit Pau-
la hominem detestari, & omnes qui eiusdem dogmatis erant, vt
eos voce publicâ hostes Domini proclamaret. hæc Hierony-
mus. Sicigitur a S. Hieronymo confutatus Palladius, in
ipsum stylum conuertit, atque primum hæc de Paulâ ad-
uersus eundem S. Hieronymum in suo commentario ad
Laulum effutijt c: Multas feminas vidi, plurimasq, tam viduas
quam virgines noui, inter quas Paulam Romanam, matrem To-
xotij, feminam ad genus vitæ, quod est secundum spiritum, dex-
terrimum ingenio: cui quidem, quo minus ei se daret, impedimento
fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optimâ
indole ad genus vitæ perfectum, cum in eo multos, ne dicas om-
nes, longissimo post se intervallo videretur posse relinquere, ipse
inuidiâ motus ad suum peculiare viuendi institutum pertraxit.
Eius filia nomine Eustochium in Bethlehem vitam adhuc mona-
chalem exercet: quam quidem ego nunquam allocutus sum: cæ-
terum fertur insigni esse pudicitia, & regere societatem virginum
quinquaginta. hæc Palladius: mansisse autem ipsum in Palæ-
stina saltem vsque ad annum trecentesimo nonagesimo
secundum, inferius dicemus ex epistola Epiphaniij
ad Ioannem.

e Pallad. in
Laufac.
cap. 29.
QVÆ PAL-
LADIUS
IN S. HIE-
RONY-
MVM.

CIX.

PALLAD.
MILITAT
INTER CA-
THOLICOS.

f Pallad.
eo. li. c. 22.

Ad quid postea de Palladio? Accidit quidem vt recedens
de Palæstina in Bithyniam, Catholici hominis perso-
nam induerit, & inter Catholicos consuetudine postea in
Ioannis Chrysofomi Episcopi Constantinopolitani se am-
icitiam insinuarit. Et vnde hoc, inquires, de consuetudine
cum Ioanne accepti? ex eo potissimum, quod fuit
eidem Ioanni Chrysofomo, cui quidem nõ communione
Catholicâ tantummodo coniunctus, sed & eidem fuit
tolerantiâ malorum propinquus: nam quæ ob eiusdem
Ioannis defensionem passus est, his verbis ipse declarat f:
De Palæstina autem ad prouinciam Bithyniam veni: in qua nescio
quo modo, vtrum studio hominum, an voluntate diuinâ (hoc Deus
nouit) Episcopus vlti a meritum meum factus sum. In quo tempe-
statis illius, qua sub sancto Ioanne commota est, interfui malis, &
per decem menses in obscurissima cellula occultatus, ceppi illius san-
cti dicta remissi, &c. Quo etiam tempore, cum vigeret
vehementior in eundem Chrysofomum persecutio, ex
Oriente recedens, Romam se contulit ad Innocentium, a
quo vnâ cum alijs exceptus est. Et vnde hæc dices? Testa-
tur id ipse, cum de Piniano atq; eius coniuge Melania Iu-
niore, a quibus exceptus in Vrbe fuit, sermonem habens,
hæc ait g: Ne nobis quidem certè, cum plurimi simul essemus qui
Romam propter beatum Episcopum Ioannem perrexeramus, exi-
gua præstitit erunt, sed dum in illis partibus degeremus, officiosissimo
nos susceperunt hospitio, largissimisq, sumptibus, cum inde profici-
sceremur, honorauerunt. hæc ipse.

g Pallad.
in Laufac.
cap. 40.
CX.
PALLA-
DIUS RO-
MAM AD-
VENTVS.
h Extat

Quando autem id acciderit, expressum habes in dialo-
go de rebus eiusdem sancti Ioannis his verbis h: Vix men-
sis effluerat, cum Palladius quoque Episcopus Helenopoleos (est

enim Helenopolis ciuitas in Bithynia, de qua superius) absque lit-
teris venit, qui & ipse fugisse dicebat vesamiam Principum: ex-
pressius autem atq, signantius enarrauit omnia, ipsumq, exem-
plar edicti protulit, &c. licet hunc, de quo agimus, Palla-
dium diuersum ab illo esse oporteat, qui in eo dialogo in-
terloquitur: etenim tunc primum Romam se venisse dicit,
cum sub Sosimo Papa pro pace Ecclesiarum eâ fun-
ctus est legatione. Sed quid tandem? ipsum foris pro tem-
pore mutasse personam potius, quam animum impietate
refertum, non leue argumentum est, quod eo libro, quem
post eas turbas conscriptum ab eo constat (nam in eo me-
minit de Melaniâ obitu, qui contigit post Urbis Romæ
excidium) Origenistas complures laudauit, ipsumque
Euagrium Origenis erroribus infamatum ad cælum e-
uexit. Intelligis ex his, lector, satis periculosas hoc tem-
pore hæreses excitari, quarum studiosos eadem Origenis
nauire atque alijs propinare venena eò magis pernicio-
sâ, quo idem viri magnâ doctrinæ & sanctitatis nomi-
ne celeberrimi haberentur. Quis doctrinâ æqualis Di-
dymo, qui primus Origenem suum nondum expiatum
sordibus Alexandria tanquam idolom crexit? cui thus
incauti adoleuere Melania senior atque Ruffinus, Eua-
grius atque Palladius, necnon nominati superius anachore-
tæ: quibus postea inhærens Pelagius & ipse monachus,
maiore accessione impietatis nouæ hæresis auctor factus,
non amplius inter gregales militauit Origenistas, sed ip-
se sibi nomen conciliauit hæresiarchæ, de quo suo lo-
co pluribus atque sæpius agendum erit. Vide, quam pe-
riculosum sit extra lineam Catholica puritatis efferre pe-
dem, licet quis magnorum virorum tuta se putet sequi ve-
stigia: sed illud tutum, antiquum Ecclesiæ seruare depo-
situm, traditionibusque inherere, nõ autem que omnes
voces, tanquam serpentum fibilos & terrificos luporum
vlulatus horrescere. Erant enim (inquit Vincentius i) ho-
i Vincent.
Lirin. cõr.
heresc. 14
mum omnium verba illa fastu & arrogantia plena: Nobis au-
toribus, nobis principibus, nobis expositoribus, damnate quæ tene-
batis, tenete quæ damnabatis, reijcite antiquam fidem, paternam
instituta, maiorum deposita: & recipite, nostra videlicet. qua-
nam illa tandem? horreo dicere: sunt enim tam superba, vt mihi
non modo affirmari, sed ne refelli quidem sine aliquo piaculo posse
videantur. sed de his suo loco dicendum.

rest. Ioan.
Chrysof. e
dit. Paris.
col. 10.

EX ORI-
GENISTIS
PELAGI-
ANI.

I E S V C H R I S T I
Annus 389.

SIRICII PAP. VALENTIN. 14. IMPP.
Annus 5. THEODOSII II.

TIMASIO atque Promoto Consulibus aperitur annus
Domini trecentesimo octogesimo nonus, quo S.
Augustinus cum hiemasset Romæ, expectatâ opportuniâ
tutâque navigatione, ad Ostia Tiberina descendens, inde
soluturus in Africam, retardatur sanctæ matris ægritudine:
nam: quæ defunctâ, persolutis eidem postremis pietatis offi-
cijs, vnâ cum socijs in Africam nauigauit. Id quidem in
primis hoc anno contigisse, ipsius Augustini testificatio-
ne monstratur, dum aduersus litteras Petilianæ agens af-
firmat, se post necem illatam Maximo tyranno in Afri-
cam remeasse. Cum verò constet ex his quæ dicta sunt,
Maximi interitum contigisse anno superiori, sexto Ka-
lendas Septembris, S. Monicæ verò obitus certus habeat-
ur ex die natali ipsius in Ecclesiasticis tabulis annota-
tus quartâ Maij: vti que non ante præsentem annum Au-
gustini reditus in Africam potuit contigisse. hæc de tem-
pore. Quod verò ad sanctissimæ femine ex hac vita lo-
cum migrationis spectat: decuit planè ipsam iam voti cõ-
potem factam, de tanta victoriâ parta, in cælis cum An-
gelis, quibus est gaudium super vno peccatore pœnitentiam
agente, perenni gloriâ triumphare, & ad Romanum
litus potius quam in Africa relinquere sacras carnis

I.
S. AVG.
REDITVS
IN AFRICAM.

k Aug. cõr.
lit. Petil.
li. 3. c. 25.

exquis, quas Romam delatas, Romana Ecclesia dignis prosequeretur honoribus, & cum Vrbe Orbis religioso veneraretur affectu. At quid Augustinus de matris felicissimo ad Deum transitu?

II. Cum, inquit, apud Ostia Tiberina essemus, mater defuncta est. Multa prater eo, quia multum festino, post enarratam verò compendio eius vitam, hæc subdit: Imminente autem die, quod ex hac vita erat exitura (quem diem tu Domine noueris, igno- ratis nobis) prouenerat, ut credo, procurante te occultis tuis modis, ut ego & ipsa soli staremus incumbetes ad quandam fenestrã, unde hortus intra domum, que nos habebat, prospectabatur: illic apud Ostia Tiberina, ubi remoti à turbis post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigationi: colloquebamur ergo soli ualde dulciter, & praterita obliuiscetes, in ea, que antè sunt, exten- di querebamus inter nos apud presentem ueritatem, quod tu es, qualis futura esset uita aeterna sanctorum, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, &c. & post multa de uita illa mutuo colloquio disputata: Fili, inquit illa, quantum ad me attinet, nullã iam re delector in hac uita. Quid hic faciam adhuc, & cur hic sim, nescio, iam consumptã spe huius seculi. Vnum erat, propter quod in hac uita aliquantum immorari cupiebam, ut te Christianum Catholicum uiderem, prius quam morerer. Cumulatus hoc mihi Deus meus prestitit, ut te, etiam con- temptã felicitate terrenã, seruum eius uideam. Quid hic facio? Ad hæc ei quid responderim, non satis recolo.

III. Cum interea uix intra quinq; dies, aut non multò amplius, decubuit febribus: & cum egrotaret, quodam die defectum ani- ma passa est, & paululum subtrahita à presentibus. Nos concurrir- imus: sed citò reddita est sensui, & aspexit astantes me & fra- trem meum, & ait nobis, quasi querens similes: Vbi eram? Deinde nos intuens maxore ait onitos: Ponetis hic, inquit, matrem ve- stram? Ego silebam, & stertum frenabam: frater autem meus quid- dam locutus est, quo eam non peregrè, sed in patria defungit tan- quam felicius optaret. Quo auidit, illa uultu anxio reuerberans eum oculis, quoddã talia saperet, atq; inde me intuens: Vide, ait, quid dicit. Et mox ambobus: Ponite, inquit, hoc corpus ubicumq;, nisi uos eius cura conturbet: tantum illud uos rogo, ut ad Domini alta- re memineritis mei, ubi fueritis.

IV. Attende, lector, quid optet sanctissima femina: non aliud utique, quam quod sciret in Ecclesia facitari à pijs uiris: nimirum, ut sacris Missarum sacrificijs sacerdotes, & alij qui iisdem interessent, pro animarum defunctorum salute Deo preces offerrent. Sed post nonnulla: Illis, in- quit, stupentibus uirtutem femine, quam tu dederas ei, querenti- busq; utrum non formidaret tam longè à sua ciuitate corpus re- linquere: Nihil, inquit, longè est Deo; neq; timendum est, ne ille nõ agnoscat in fine seculi, unde me resuscitet. Ergo die nono agritudi- nis sue, quinquagesimo & sexto anno atatis sue, trigesimo & ter- tio atatis mee, anima illa religiosa & pia corpore soluta est, quarto Nonas Maij.

V. Peregit Augustinus sanctissimæ matris funus, more (ut ait) Christianorum, quo inter alia conseruit, antequã corpus conderetur sepulchro, pro anima offerri sacrifi- cium, quod dicebatur pro delictis defuncti, scilicet ne a- nima detineri posset à contrarijs potestatibus. Nam idem Augustinus memoriã repetens extrema illa uerba, quibus in altare Deo commendari ipsa uoluerat, ait: Namq; illa, imminente die resolutionis sue, non cogitauit suum corpus sum- ptuosè contegi, aut condiri aromatis, aut monumentum electum concipiuit, aut curauit sepulchrum patrium: non ista mãmãnt nobis, sed tantummodò memoriã suã ad altare tuum fieri deside- rauit, cui nullius diei pratermissione seruiet, unde sciret dissep- tari uictimã sanctã quã deletum est ghirographũ quod erat con- trarium nobis, quã triumphatus est hostis computans delicta no- stra, & querens quid obijciat, & nihil inueniens in illo in quo uincimus. Quis ei resunderet innocentem sanguinem? quis ei resti- tuet pretium, quo nos emit, ut nos auferat ei? Ad cuius pretij no- stri sacramentum ligauit ancilla tua animã suã uinculo fidei. Nemo à protectione tua dirumpat eam. Non se interponat nec vi, nec insidijs leo & draco. Neq; enim respondebit illa, nihil se de- bere, ne conuincatur & obtineatur ab accusatore callido: sed respondebit, dimissa debita sua ab eo, cui nemo reddet quod pro nobis non debens reddidit. hæc Augustinus, planè insinuans, quid prætenderet Ecclesia agere, cum pro defuncti ani-

ma, corpore nondum tumulato, sacrificium Deo incur- entum offerret; nempe, ne anima illa ab aduersarijs pote- statibus impediretur, quò minùs ad Deum libera ascen- deret: alludens prorsus ad eas, quæ præmittebantur, ut hodi- diè, in sacrificio ab Ecclesia preces: Domine Iesu Christe Rex gloria, libera animas omnium Fidelium defunctorum ab omni uinculo delictorum, de penis inferni, & de profundo lacu, libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadat in obscurum, sed signifer S. Michael representet eas in lucem sanctã, quam olim Abraha promissit & semini eius.

Porro etsi hæc preces generatim omnes complecti uideantur Fideles defunctos, tamen priuatim pro illa anima dicebantur quæ tunc decesserat, prout antiquiores Missa- les libri demonstrant, in quibus sic legitur: Libera Domine animã N. & animas omnium Fidelium, &c. sicut cum postea inter sacra recolitur defunctorum memoria illis uerbis: Memento Domine N. & famulorum, famularumq; tuarum, &c. in alijs uerò libris leguntur interlineares uariæ lectiones numero singulari expressæ, quibus significaretur, easdem preces, pro occasione, singulari uel plurali numero pro- ferendas. Sicigitur S. Monica id exposcebat à suis, quod & S. Augustinus à fratribus tum illi tum patri suo imper- tiri rogabat: nam subdit h: Inspira Domine Deus meus, inspi- ra seruis tuis fratribus meis, filijs tuis dominis meis, quibus & uoce & corde & litteris seruiò, ut quotquot hæc legerint, memine- rint ad altare tuum Monica famulã cum Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introduxisti me in hanc uita, &c. Hæc singula ad insinuandos antiquos Ecclesiæ mores in hodiernum perseuerantes recentuisse uolumus: quorum demonstrato exemplo, dubitantium resolui possint am- bages, ut curiositas iniqua quiescat, & delirium curari uouantium hæreticorum.

Sed persolutis S. Monica religiosis pietatis officijs, Augustinum redeuntem in Africam comitemur. Soluens à Portu Romano, secundã nauigatione Carthaginem ap- pulit, ibique susceptus hospitio apud illustrem uirum In- nocentium Exaduocatũ Vicariã Præfecturã ualde æ- grotantem. Quid autem tunc ibi mirandum acciderit, dem Augustinus rem exactè describens narrat his uer- bis: Venientes de Transmarinis me & fratrem meum Alipium, nondum quidem clericos, sed iam Deo seruientes, ut erat cum tota domo sua religiosissimus, ipse susceperat, & apud eum tunc habita- bamus. Curabatur à medicis propter fistulas, quas numerosas atq; perplexas habuit in posteriore atq; ima corporis parte. Iam secue- rant eum, & artis suæ cetera medicamentis agebant. Passus autem fuerat in sectione illa & diuturnos & acerbos dolores: sed unus inter multos sinus se fellerat medicos, atq; ita latuerat, ut eum nõ tangerent, quem ferro aperire debuerant. Denique sanatis omni- bus que aperta curabant, iste remanserat solus, cui fissura impen- debatur labor. Quas moras ille suspectas habens, multumq; for- midans ne iterum secaretur, quod ei praxiderat alius medicus do- mesticus eius, quem non admiserat illi, ut saltẽm uideret, cum pri- mum seclusus est, quo modo id facerent, iratusq; illum domo abiecit, ut, vixq; recuperat, erupit, atq; ait: Iterum me secturi estis? Ad il- lius, quem noluit esse presentem, uerba uenturus sum? Irridere illi medicum imperitum, metumq; hominis bonis uerbis promissio- nibus lenire.

Praterierunt & alij dies plurimi, nihilq; proficiebat omne quod fiebat. Medici tamen in sua pollicitatione persistebant, non se illum sinum ferro, sed medicamentis esse clausuros. Adhibuerunt & alium grandauium iam medicum, satisq; in illa arte laudatum (ad- huc enim uiebat) Ammonium dico: qui loco inspecto, idem quod illi, ex eorum diligentia peritiãq; promissit, cuius ille factus aucto- ritate securus, domestico suo medico, qui futuram praxiderat a- liam sectionem, facit à hilaritate, uelut iam saluus, illisit. Quid plurã postea tot dies inaniter consumpti transierunt, ut festi atq; consulti faterentur, eum nisi ferro nullo modo posse sanari. Expauit, expalluit nimio timore turbatus: atq; ubi se collegit, fariq; potuit, abire illos iussit, & ad se amplius non accedere: nec aliud oc- currit fatigato lacrymis & illã iam necessitate constricto, nisi ut adhiberet Alexandrinum quendam, qui tunc chirurgus mirabilis habebatur, ut ipse faceret quod ab illis fieri uolebat iratus. Sed postquã uenit ille, laboremq; illorũ in cicatricibus sicut artifex uidi- dit; boni uiri sanctus officio, persuasit homini, ut illi potius qui in eo

II. Aug. cõf. li. 9. c. 8. Aug. ibi. c. 10.

Philip. 3. d. i. Cor. 2

III. OBITUSS. MONICAE.

IV.

*quinto

V. Aug. ibi. c. 12.

f Aug. ibi. c. 13.

MEMO-RIA PRO DEFVN-CTIS AD ALTARE. g Colof. 2

MISSA RVM PRO DEFVN-CTIS ANTIQVIRI- TVS.

VI.

h Aug. cõf. li. 9. c. 17.

VII.

S. AVGV- TINT IN AFRICAM REDITVS.

i Aug. de Ciuit. Dei li. 22. cap. 8.

VIII.

INNOCEN TII V. C. HOSPITIS AVGVST. LAN- GVOR.

tantum laborauerant, quantum ipse inspiciens mirabatur, curatio- nis sue sine fruerentur, adiciens, quod re vera nisi sectus esset, saluus esse non posset: sed valde abhorrere a suis moribus, ut homi- nibus, quorum artificiosissimam operam, industriam, diligentiam admirans in cicatricibus eius videret, propter exiguum quod re- mansit, palmam tanti laboris auferret. Redditi sunt animo eius, & placuit ut eodem Alexandrino assistente, ipsi sinum illum ferro, qui iam consensu omnium aliter insanabilis putabatur, aperirent. Quæ res dilata in consequentem diem.

IX.

Sed cum abissent illi, ex mœrore nimio domini tantus est in domo illa exortus dolor, ut tanquam funeris plañctus vix comprimeretur a nobis. Vistabant eum quotidie sancti viri, Episcopus tunc V. zalenſis beata memoria Saturninus, & presbyter Gelosus, ac diaconus Carthaginensis Ecclesia, in quibus erat & ex quibus solus est nunc in rebus humanis iam Episcopus, cum honore à nobis debito nominandus, Aurelius; cum quo recordantes mirabilia opera Dei, de hac re sæpe collocuti sumus; eumq; valde meminisse, quod commemoramus, inuenimus. Qui cum eum, sicut solebant, vespere visitarent: rogauit eos miserabilibus lacrymis, ut manè dignarentur esse presentes suo funeri potius, quam dolori. Tantus enim eum metus ex prioribus inuaserat pœnis, ut se inter medicorum manus non dubitaret esse moriturum. Consolati sunt eum illi, & hortati, ut in Deo fideret, eiusq; voluntatem vniuersim ferret.

INNOCEN- TII CVRA TIO DI- VINITVS FACTA.

Inde ad orationem ingressi sumus. Vbi nobis ex more genua figentibus, atq; incumbentibus terra, ille se ita proiecit, tanquam fuisse aliquo impellente grauius prostratus, & cepit orare, quibus modis, quo affectu, quo motu animi, quo fluuii lacrymarum, quibus genitibus atq; singultibus succutiens omnia membra eius, & penè intercludentibus spiritum, quis vlls explicet verbis? Vtrum ora- rent alij, nec in hac eorum auerteretur intentio, nesciebam. Ego tamen prius orare non poteram: hoc tantummodo breuiter in corde meo dixi: Domine, quas tuorum preces exaudi, si has non exaudis? Nihil enim mihi videbatur addi iam posse, nisi ut expiraret orando. Surreximus itaq;, & accepta ab Episcopo benedictione discessimus, rogante illo ut manè adessent, illisq; ut æquo animo esset hortantibus, illuxit dies qui metuebatur: aderant serui Dei, sicut se affuturos esse promiserant. Ingressi sunt medici: parantur omnia que hora illa posebat, tremenda ferramenta proferuntur, attonitis, suspensisque omnibus. Eis autem quorum erat maior auctoritas, ad preces animi eius consolando, erigenibus, ad manus secturi membra in lectulo componuntur: soluantur nodi ligamentorum, nudatur locus, inspicit medicus, & secundum illum sinum armatus atq; intentus inquirat. Scrutatur oculis, digitisq; contractat: tentat deniq; modis omnibus, inuenit firmissimam cicatricem. Iam illa latitia & laus atq; gratiarum actio misericordi & omnipotenti Deo, que fusa est ore omnium lacrymantibus gaudijs, non est committenda mens verbis; cogitetur potius, quam dicatur. hactenus Augustinus de his quæ domi hospitis sui Carthagine vidit. subdit & de alijs itidem Carthagine editis miraculis: sed nos reliqua eius acta profsequamur.

X.

Aug. Cõf. li. 9. c. 8. AVGVST. TRIENNA LIS CON VERSA- TIO. b Possid. in Vit. c. 3. Aug. c. 3.

Rediens vnà cum socijs Alipio & Euodio in patriam, quem condixerant vitæ statum, cum adhuc in Italia essent, exercere cœperunt. Secedentes enim rus, ibidem triennio permansere; & quibus exercitijs ait Possidius: A se iam alienatis curis secularibus cum ijs qui eidem adhererant Deo viuere, ieiunijs, orationibus, bonisq; operibus, in lege Domini meditans die ac nocte. Et de ijs que sibi Deus cogitanti atq; oranti intellecta reuelabat, & presentes & absentes sermonibus ac libris docebat. porrò toto illo triennio laicus Deo seruiuit. Quo tempore, hoc, inquam, ipso anno, librum scripsit de Magistro, nempe sequenti anno à suscepto baptismo, cum iam Adeodatus puer sexdecim esset annorum, qui tempore baptismi, quem suscepit anno superiori, agebat (ut ipse ait) annum decimum quintum; quem eodem ferme tempore ex hac vita discessisse tradit. Scripsit etiam tunc duos libros contra Manichæos de Genesi: absoluit & libros de Musica: addidit etiam commentarium de Vera religione aduersus Manichæos. hæc, inquam, omnia editit, antequam presbyter fieret, ipso triennio com- morationis in eremo, reliqua de ipso inferius suo tempore.

XI.

Hoc item anno, ipso mense Maij, nona die, sanctus Gregorius Nazianzenus, cognomento Theologus, migra-

turus in cœlum: feliciter diem clausit extremum: quod quidem ex sancto Hieronymo ita deducimus: agens enim ipse in libro de Scripturibus Ecclesiasticis de eodem Gregorio, hæc de temporibus obitus habet: Decessit, inquit, ante ferme triennium sub Theodosio Principe. hæc cum ipse dicat, cõfletq; eum commentariu ab eo scriptum anno eiusdem Imperatoris decimo quarto (testatur id enim ipse in fine) planè asserendum est, vnde decimo Theodosij anno, hoc ipso nimirum, eum ex hac vita discessisse. Ex his igitur adeò exploratis, erroris redarguitur Prosperii Chronicon, in quo eiusdem Gregorij obitus recenietur anno tertio ipsius Theodosij Augusti sub Consulatu Eucharjæque Syagrii: ille enim non est obitus annus, sed quo ipse in Synodo Constantinopolitana abdicans se, in patriam rediit; quem plures post annos fuisse superstitem, quæ dicta de eo sunt, manifestè declarant. Sed nec subsistere ex ijsdem probatur, quod tradit Suidas, eundem Gregorium diem obiisse anno eiusdem Imperatoris decimo tertio, sua verò ipsius ætatis nonagesimo: secundum enim eiusmodi ætatis eius annorum numerum, dicendum esset, ipsum eo tempore, quo Athenis erat, cum & Iulianus Apollinaria ibidem versaretur; iam explese autem ætatis quinquagesimum quintum: cum tamen ipse de se scribat Gregorius (ut dictum est) trigessimum tantum tunc ætatis annum egisse, cum post discessionem Basilij, ipse qui remanserat, publicè profiteretur. Quamobrem secundum inquit à nobis superius eiusdem natalis temporis rationem, quæ diximus natum esse anno ante Nicæanum Concilium, Domini verò trecentesimo vigesimo quarto: ut que affirmandum erit, eum defunctum esse anno ætatis suæ sexagesimo quinto. Sed iam que eius obitus præcesserunt ærumnæ ex corporis infirmitate, hic describamus.

OBITVS GREG. NAZIANZENI

Fuisse quidem ipsum robusto corpore, verum assiduis ægritudinibus atq; molestijs fractum hebetatumque ipse testatur: & ut omittam præterita, iam à tempore quo recedens Constantinopoli Nazianzum reuersus est, & Arianzi ruri paterno deguit, assiduis ferme morbis vexatus est, ea enim de causa vidimus se excusasse quò minus ad nouum venire Concilium Constantinopolitanum. Quinetiam scribens ad V. C. Anysum d, quod Olympiadis nuptijs, ad quas coplures vocati essent Episcopi, minime conuenisset, podagra morbo se laborante significat, adeò ut gettari ab alijs opus esset. Quam autem eiusmodi excruciatu fuerit morbo, ipse carminibus sæpe deplorat potius, quam decantat. Cum igitur ita morbo affectus detineretur in lectulo, ærumnis tum animæ tum corporis afflictatus, cygneis se carminibus solabatur: complures enim diuersiq; generis extant versus, quos senex decumbens in lectulo scribebat: adhuc extant ipsi, quibus indicat se non morbo tantum vexatum corporis, memoriamque præteritorum malorum assidue cruciatum, sed diris à diabolo impugnatum esse tentationibus.

XII. STATUS GREG. NAZIANZENI IN SENECTUTE

d Gre. Naz. epist. 57.

At quibusnam dicere eiusmodi certè, quæ vix credibiles cuiquam fieret, nisi ipse earum haberetur assertor, qui eius rei causa lugubres sæpe cecinit threnos, quos soluta oratione hic reddemus. Cum enim inuehitur in carnem suam, hæc inter alia habet: Non improbitati tandem tua impudenti, q; sinem impones? non spiritui ac senectuti tam cana sul- ta miseræq; te submittes? & paulò post: Quocirca verere me tandem, ac libidinem istam, petulantiamq; compeſce; nec in anime meæ perniciem perpetuo furore debacchare: alioquin telfore vt te acerrime oppugnem, omniq; dolorum genere frangam, atque cadauere imbecilliorum te reddam. at quibus remedijs eandem insulantem coercere soleret, mox subdit: Venite iam, & quidem magnâ copia, scelorum expiatrix lacryma: veni laboriosum tam mentis quam corporis peruigilium, ut flamma meæ ardorem minuatis, foetidamq; vitiorum putredinem abstergatis: venter satietatem ablegat: genua huius flexa obrigescant, omniq; tibi loco sit: asperimus saccus mollia membra vndiq; tegat, vexatq; anima suppetias ferat. Veni tristis curæ carnis domatrix, futuræ supplicia mihi semper ob oculis ponens. Atq; hæc quidem stoliditati meæ, vecordiaq; medicamenta ipse adhibebo, &c. At ne putes ipsum hæc poetice fingere; audi quid

XIII.

Gre. Naz. in c. v. aduer. carnem. GREGORIVS SENEX VEXATUS STIMVLIS CARNIS PORTITER PVGNAT.

Gre. Naz. in carm. de calam. an. me sua.

alibi dicat, cum deplorat ærumnas animæ suæ: Ego, inquit, in hac canicie corpus lamio, oculos premo, diurnis nocturnisq; curis ter miseram animam conficio, vt eam flammam exstinguam: nec sic quidem tamen, nisi admodum egrè corpus in potestate teneo. & post multa, demùm cum nullum satis idoneum atque sufficiens expertum se dicat esse remedium ad carnis tentationes edomâdas, ad Deum conuersus ista precatur: Senectutem, quaeso, meam, optime Deus, canumq; hoc caput serua, vt æg. suem optatum concede. conuerit idem alibi b, cog se experiri in senectute, quæ iuuenis nullo negotio sibi visus fuerat superâsse: quippe quod pro monstro videbatur magna dæmonum incêdia sensisse, vt qui illibatam à pueritia virginitatem custodierat, iam fenex tentationis carnis facibus incenderetur ardentibus.

XIV.

Quod rursum ad hanc rem pertinet (perlibenter enim in his vagatur oratio) accidit aliquâdo, vt dum sic ruri degeret, arte dæmonum, in villa sibi propinqua Valentinianus quidam nobilis loci dominus lasciuientes secum haberet fœminas ob oculos Gregorij positas: cum ipse sibi timens, loco celsit, recedensq; ad ipsum Valentinianum epistolam scripsit, in qua hæc inter alia c: Multò melius erat, tabulâ publicè proposita (proscriptionis scilicet) nobis secessio- nem indicere, quàm per mulieres quas è regione nostrî collocâsti, vitæ grauitatem & sanctitatem interciderè, ac quotidianum dedecus & maledicentiam adiungens ab ijs proficiscentem, qui libenter faciunt, vt ijs qui ita sibi viuendum proposuerunt, vt nos viuimus, obtrecent. At nisi hoc dictû aud. x fit; nos quoq; per Euam è paradiso expulsi. hæc & alia Gregorius inde alio migrans. Transiit enim vt ceruus senex infirmis pedibus, quòd it fuga tantùm in eiusmodi bello sciret repositam esse salutem, atque victoriam collocatam.

GREGOR. SENEX VI TACTVS PECTVM FOEMI- NARYM. Gre. Naz. epist. 96.

XV.

LOQUA CEM IN SENECTUTE LIN- GVAM COERCET GREG. d Gre. car. in fient. quadrag.

Vix credi potest, quanto ipse studio in senectute, infirmus corpore, excoluerit monasticam disciplinam, quantave ferèitate cohibuerit tum corporis tum animæ sensus extra lineam spiritûs vel quid modicum deflecentes: discas enim ex vno hæc omnia, quod ipse narrat his verbis d: Nunc verò & morbo affectus & senectute fractus ac debilitatus in aliam calamitatem incidit; indomitâ linguam, præcipitiq; loquendi celeritate volubilem habens, quæ me inuidi hostis mei manibus semper tradidit, innumerisq; incommodis affectis, &c. sollet enim eiusmodi vitium in senibus virefcere. At quâna hoc coerctur disciplinâ? perpetuo quadraginta dierum silentio; quo absoluto, cecinit illud carmè, sic eo Christum compellans: Tibi linguam meâ deuinxit, & eam nunc soluo: quod vtrumq; vt piè faciam, te supplex rogo & obsecro. Loquar qua loqui conuenit: quæ autem nefas est loqui, ne animo quidem & cogitatione complectar. hæc ipse.

XVI.

MONACHI HYPOCRITAE ADVERSAN TYR GRE- GORIO.

At nec ob id quòd reliquerit ciuitates & confictante Episcopus, carere persecutionibus potuit, illatis illis quidem ab hypocritis vitæ monasticæ professoribus, qui cùm cerneret in Gregorium magni nominis virum omnium conuerti oculos, ipsumq; præcæteris ab omnibus celebrari laudibus: infenso id animo ferentes, ipsum carpere, & iacere contumelias cœperunt, quòd felicitè ruri ageret, non in siluis, incongruamq; monacho vitam duceret. Porrò scripsit e in eiusmodi monachos hypocritas ipse Gregorius carmen, quo in vnum ex eis petulantiorum ait: Nuper quidam stultus, delicijsq; præditus, diues, atque insolens delicias mibi vitæq; molliciem obiectabat, cum alia multa dicens, tum etiam illud, me diuitem & copiosum esse, vt qui & hortum & otium & mediocris fontem habeam. conuertensq; in eos orationem, iurè ipsos redarguit eorundem, quorum alios reprehenderent, amplissimorumq; prædiorum possessionem & delicias carnis obiectans, mox subdit: Nos contra, si fontem vel hortulum, vel exiguam auram, vel vmbrosam quoddam nemusculum, res vtiq; leuissimas possideamus, protinus id delicias interpretamini. Quid? an ne respirare quidè Christianis licet? &c.

XVII.

Quorsumnam verò progressa est pseudomonachorum simultas eousq; sanè, vt (quod horrendum est dictu) ad altare Dei sacrificantem Gregorium lapidibus appetierint; occidissentq; nisi diuina fultus gratiâ, immane periculum, euassisset. meminist ipse de eiusmodi more latronum facta grassatione in epistola ad Theodorum

Gre. Naz. car. in monach. hypo.

Episcopum Tyanensem in eosdem monachos scelus vindicare paratum, cum ab infligendis in eos pœnis reuocare conatur ita scribens f:

Audio te contumelias eas, quas monachi ac pauperes nobis intulerunt, grauitèr, molesteq; ferre. Nec verò mirum est, te, qui nullum adhuc vulnus accepisti, nec calamitatum nostrarum periculum fecisti, ad huiusmodi res animo discrucari: Nos autem, vt qui & plura mala perfersemus, & contumelijs impetiti simus, fidem atq; auctoritatem merito nancisci queamus, ea pietati tue præcipientes, quæ cum canicie docet, tum ratio ipsa demonstrat. Grauia quidem atq; aded grauiissima sunt ea quæ contigerunt: quis inficias ire queat? nimirum & contumeliâ altaribus illatam esse, & conturbat a mysteria, & nos inter sacra, quibus opera dabatur, & eos qui saxis nos appetebant, interiectos, aduersus lapidum icus medicinam à precibus perisse, virginum pudorem in oblatione venisse, monachorum modestiam, pauperum calamitatem, quos animorû austeritas misericordia quoq; priuauerat. Nihilominus tamen lenitate atq; clementiâ vti fortè asatus est, multuq; per ea quæ perpetimur, lenitatis ac patientiæ documentum præbere. Pleurig; enim sunt, quos non tam oratio mouet, quàm actio, quæ taciti cuiusdam monitoris instar est.

Magnam esse censemus, de ijs à quibus læsi sumus, pœnam sumpsisse: magnum, inquam; nam & hoc ad aliorum vitia corrigenda vtile est: At multò hoc maius & diuinius est, acceptam iniuriam tolerare: illud enim improbitatem coerctet, hoc autem ad probitatem adducit; quod quidem longè præstatius ac perfectius est, quàm à vitio abstinere. Ingètem nobis humanitatis quæstum propositum esse existimemus, si ea que in nos admissa sunt, condonemus, vt ipsi quoq; veniam consequamur, &c. pluribus docet præstare zelo mansuetudinem. Hic verò illud obiter attigisse fatebit: Gregorium hæc scribentem ad Theodorum Episcopum Tyanensem, & alias plures epistolas ad eundem dantes, calumniam passum à posteris, qui asserunt scripsisse iteras ad Theodorum Mopsuestenum hæreticum, sed tum mille modis redargui possit calumniantium vel doctus, vel imperitia: satis illud tibi, Iustinianum Imp. in edita à se de fide Catholica sanctione g ipsum ab hac calumnia liberâsse.

His igitur Gregorius tam præclaris auctus in senectute coronis, locupletatè meritis, viatico immortalitatis accepto, feliciter migravit in cœlum: cuius transitus nò moris, sed natalis titulo, quolibet anno in Ecclesia repetendus, publicis monumentis adscriptus, hæctenus virenti obseruantia celebratur. Eius verò venerandam effigiem in Græco codice Vaticano h ita descriptam inuenimus: Statur à mediocri erat, pallidus aliquantulum, non tamen citra venustatem, depresso naso, supercilij in rectum protensis, aspectu blando & suauis; altero oculo, nempe dextero, subtristis, quem cicatrix quadam contraherat; barba non promissa, sed densa, eaq; in extremo quasi summo infuscata: quâ parte caluus non erat (nam subcaluus erat) albos crines habebat, atq; conspicuos. hæc ibi, & quidem consentientia ijs quæ ab ipso descripta leguntur, nimirum de pallore i & macie, oculi cicatrice k, atque caluitie l. Tanto autem tum viuens, tum etiam post mortem nominis splendore effulsit & gloriâ, vt tam Græcorum quàm Latinorum præconijs celebretur: quem & reueriti sint & laudauerint etiam Ecclesiæ hostes, vt inter alios Eustorgius, qui Basilio atque Apollinari Gregorium præfert.

Repræsentauit eum quasi viuentem post mortem veneranda ipsius imago non picturâ tantùm, sed & sculpturâ reddita; quæ in Ecclesia collocata, magnâ Fidelium veneratione frequentata cultaque piè fuit; ex qua & miracula diuinitus edita prodierunt, vt inter alia illud sub Michæle Balbo Imperatore, cùm Constantinus filius Leonis Armeni Augusti ex violenta abscissione mutus redditus; eius imaginis operâ, sed virtute prototypi regnantis in cœlo, recepit loquelam. quo modo res se habuerit, Cedrenus m narrat; sed nos de his seruatò ordine temporum suo loco agemus. At reddamus hic epigramma seu potius vitæ ipsius epitomen continens epitaphium ab ipsomet versibus inter graues vitæ molestias decantatum: est verò eiusmodi n:

Cur carnis laqueis tu me, pater, implicuisti?

Gre. Naz. epist. 1. ead. noue.

XVIII. GREG. LA PIDIBVS IMPETI TVS PRO LAPI DANTI BVIS INTERCE- DIT.

XIX.

g stat to. 2. Conc. no na ead.

XX. GREG. EP- FIGIES.

h Cod. Gre. nu. 549.

i Gre. Naz. or. in Max. k Greg. in carm. de rebus suis. l Gre. orat. ad Arian.

XXI.

m Cedre. in Mich. Balb. n Gre. Naz. in Epitaph. & Epit. Vitæ sue.

REGOR. PITA. PHVM.

Cur subsum vita haec, quae mihi bella mouet?
Duino patre sum genitus, sanctaq; parente:
Hac nihilulx vita namq; praecante data est:
Orauit, summoq; Deo me uouit: at ortus
Est mihi per somnum uirginitatis amor.
Ista quidem Christi: post at subicere procellae:
Rapt a mihi bona sunt, fracta dolore caro.
Pastores sensu quales vix crederet vllus,
Orbatusq; abij prole, malūq; grauis:
Gregorij hac vita est, at Christo postera cura,
Qui vita dator est. Exprimat ista lapis.

sed exigua sunt haec: siquidem res ab eo praclare gestae vna cum nomine ipsius non solum in caelo sunt scriptae, sed & plurimas in terra leguntur exsculptae columnis, sicque uiuit post obitum ubique beatus: nam eius animam Christus, scripta possidet Ecclesia; & corpus Roma tandem accipiens nobilissimo condidit tumulo in basilica Vaticana. Celebrantur ore omnium S. Patrum eius praeconia, quem & Cassiodorus eiusmodi exornat elogio: *Gregorius splendidissimum scientia & doctrina iubar: qui & iam cum olim vita sanctus sit, etiam nunc tamen auctoritate & fide uiuit: & cum iam olim corpore absit ab Ecclesia, tamen uoce ac magisterio non recedit.* ita quidem, cum sit frequenter audire & suggestu loquentem Gregorium haereticos sermonibus infectantem, roborantemque fidem Catholicam, sui praerogatiua suffragij controuersias dirimentem, desinentem insuperdubia atque pronunciantem quae careat appellatione sententiam.

XXII. DE TES. TAMEN. TOS. GRE. NAZ.

Cum hucusque in prima editione res Gregorij Nazianzeni produxerimus, praetermissimus, quod plane ignorabamus, ab eo conditum testamentum. Quis enim illud extare, vel rationem aliquam ipsius habendam esse putasset, quod tot rerum atque scriptorum eiusdem Gregorij accuratissimos exploratores praeteriisset, vel si nouerunt, tamen uisi sunt penitus tanquam commenticium contempnissimae? Cum uero illud praetermissis omnino; Marcus Antonius Massa Salernitanus I. C. quo cum ob illius doctrinam, uariamque eruditionem cum pietate coniunctam domestica mihi consuetudine intercedit, omnium ferè librorum angulos exploratos habens, cum istud ipsum minimè cum lateret, liberiori amicitij vsu lepidis salibus suauiter carpens, ofcitantiae me redarguit, quod cum de Gregorio Nazianzeno penè nihil omiserim, eius tamè testamenti nullam prorsus habuerim mentionem: nam etsi illud fortasse nobis minimè probaretur, confutare saltem disertis rationibus, muneris nostri esse: quod negare non potui.

XXIII.

Latet illud quidem inter Brissonij viri sanè valde periti formulas Graecè editum: sed cum mendosum vehementer inuentum esset & mutilum, uehementiq; uirgeret de impostura suspicio, rem contulim cum Iacobo Sirmudo mei studiosissimo Parisiensi professore Societatis IESV, omnium planè litterarum genere excultissimo: qui infatigabili studio penetrabilia quaeque Bibliothecae Vaticanae perlustrans, inuenit tandem in duobus antiquis codicibus eiusmodi testamentum, quod contulit, emendauit, atque Latinitati primus omnium tradidit, deditque nobis, sicut hic habes descriptum:

XXIV. * TESTA. MENTVM GREG. NAZIAN.

Consulatu Flauij Eucherij & Flauij Syagrii, clarissimorum virorum, pridè Kalendas Ianuar. Gregorius Episcopus Catholicae Constantinopolis Ecclesiae, uiuens ac prudens, sanog; consilio & integris sensibus condidi hoc testamentum: quod quidem iubeo & uolo ratum esse, firmitatemq; in quolibet foro & quomodolibet obtinere. Iam enim mentem meam manifestam feci, & meam omnem substantiam Catholicæ Nazianz. Ecclesiae consecraui ad pauperum, qui sub eadem sunt Ecclesia, ministerium: ob eamque causam tres praefeci iuxta hanc meam uoluntatem Prochorophos, pauperum curatores, Marcellum diaconum ac monachum, Gregorium item diaconum, qui fuit de familia mea, & Eustathium monachum, qui & ipse fuit de domo mea. Nunc uero eundem animum retinens erga sanctam Ecclesiam Nazianzenam, eodè persuo in proposito.

XXV. HAERES

Cum igitur contigerit me ex vita decedere: haeres meus esto Gregorius diaconus & monachus domesticus quondam meus, que

pridem manu mihi, ex uersa substantia mea mobili & immobili, ubique, ea mihi sit a est: ceteri omnes exhaeredes mihi sunt: Ita quidem, ut meam omnem substantiam mobilem & immobilem sanctæ Catholicae Nazianz. Ecclesiae ipse restituat, nihil penitus subducens, praeterquam quae hoc testamento quibusdam priuatum reliquero legati aut fideicommissi gratia: sed omnia (ut praedixi) diligenter seruet Ecclesia, Dei timorem praeculis habens, sciensq; iam a me decretum, ut omnia mea illius Ecclesiae pauperum ministerio cedant: in eamq; rem se institutum haereditem, ut per ipsum Ecclesiae omnia sine fraude conferentur.

Seruos quoscunq; vel meâ uoluntate, vel beatissimorum parentum meorum mandato manu mihi, hos omnes nunc etiam liberos manere uolo, & peculia sua sibi habere, absque ullo impedimento.

Volo praeterea, haereditem meum Gregorium diaconum unâ cum Eustathio monacho, amicos olim de domo mea possidere praedium Arianz. enim, quod ex Regini bonis ad nos peruenit: gregales uero equas & oues, quotquot iam ipsis praesens dari iussi, quarumq; proprietatem ipsis ac dominum tradidi, has ipsi quietas manere uoluntate domini. Per praecceptionem item, Gregorium diaconum & haereditem meum, qui mihi fideliter ministrant, priuato iure domini habere uolo aureos numero quinquaginta.

Rufiana uirgini ueneranda, propinque mea, certa condita in annos singulos dari iussi, unde uita me libere traducat: quae quidem omnia eidem, quem admodum praescripsi, uolo & iubeo sine mora praestari. De habitatio autem tum quidem propterea nihil statui, quod nescirem ubi iam ipsa degere mallet: nunc uero & hoc uolo, quocunq; ipsa loco elegerit, parari ei domum ingenue congruentem ad honestam uirginis habitacionem: quam uirg. domum sine interpellatione habeat ipsa in usum fructum, quoad uixerit, postea restituat Ecclesiae. Adde praeterea eidem uolo puellas duas, quas ipsa delegerit: hoc nimirum pacto, ut cum ea morentur puellae usq; diu uiuent; & si quidem illi ita uisum fuerit, liceat ipsi libertate eas donare: sin minus, & illa quoq; ad Ecclesiam pertineant.

Theophilum puerum, qui mecum peruenit, iam manu mihi: uolo autem ei nunc etiam dare legati nomine nummos quinq; Eupraxium uero eius fratrem liberum esse uolo, eiq; legati nomine dari nummos quinque. Volo praeterea Theodosium Notarium meum liberum esse, eique legati nomine dari aureos nummos quinque.

Alipianam, filiam meam dulcissimam, ceterarum enim Eugenia & Nomae exigua ratio ducenda est, ut quarum uita reprehensione non vacat ueniam mihi dare uolo, quod nihil possim ipsi relinquere: quippe qui omnia iam pauperibus destinanti, aut potius beatissimis parentibus, qui ita pollutiti erant, obsecutus sum: quorum mentem violare, nec sanctum, nec tutum arbitror. Quaecunq; igitur ex beatis patris mei Caesarij rebus in ueste serica, aut lineâ, aut lanea, uel burichalijs super sunt, haec ad ipsius liberos pertinere uolo, & nulla in re ipsam, uel sorores ipsius molestas esse, uel haerediti meo, uel Ecclesiae.

Meletius gener meus praedium Apenz. in senum, quod Euphemij erat, sciat se mala fide possidere. de quo quidem etiam antea scripsi sapienti Euphemio, ignauiam eius reprehendens, nisi suare uolueret. Et tunc testor omnes magistratus, & qui sub magistratu sunt, iniuriam fieri Euphemio: oportet enim praedium Euphemio restitui.

Emptionem fundi Canota'orum reuerendissimo filio Episcopo Amphilochio redintegrari uolo: constat enim ex chartis nostris, idq; norunt omnes, quod & solutus fuerit contractus & praedium receperim, proprietatemq; ac dominium possessionis iam pridem tradiderim.

Euagrio diacono, qui multorum mecum laborum & curarum particeps, in multis suam mihi beneuolentiam commendauit, gratiam habeo coram Deo, & coram hominibus. Ac maiora quidem ipsi Deus retribuet: ne uero parua etiam amoris symbola praetermittamus, uolo ei dari camasum unum, tunicam unam, palli duo, aureos nummos triginta. Similiter dulcissimo condiacono nostro Theodulo dari uolo camasum unum, tunicas duas: ex ijs quae sunt in patria, aureos uiginti ex patria item rationibus. Eulaphio Notario, qui & bene moratus est, & quo tempore fuit in obsequio, belle nos refocillauit, dari uolo camasum unum, tunicas duas, pallia tria, sigillionem in patria, nummos aureos uiginti.

Hoc meum testamentum ratum ac firmum esse uolo in omni

FIDEI. COMMIS. SARIUS.

XXVI. RELICTA HEREDI. IURE DO. MINII.

XXVII. LEGA. TVM RV. SIANAE VIRGINI.

XXVIII. LEGATA DIVERSIS RELICTA.

EXCVSA. TIO DE. PRAEFER. TIS SVIS.

XXIX. ADMONI. TIO TES. TAMENTI. TAKIA.

XXX. DIVERSA LEGATA.

XXXI.

judicio & quomodocumq; : quod si tanquam testamentum vim non habuerit, tanquam voluntatem ipsum ultimam seu codicillum valere volo. Qui vero ipsum euertere tentauerit, rationem reddet in die iudicii.

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Gregorius Episcopus Catholica Constantinopolis Ecclesie relegi testamentum, & omnia probans subscripsi manu mea, & vim obtinere volo ac iubeo.

XXXIII. TESTES SVESCRIBENTES.

Amphilochius Episcopus Catholica Iconij Ecclesie interfui testamento reuerendissimi Episcopi Gregorij, & ab eo rogatus subscripsi manu mea.

Optimus Episcopus Catholica Ecclesie Antiochena interfui, cum reuerendissimus Episcopus Gregorius testamentum suum, ut supra scriptum est, disponeret; & eo rogante, subscripsi manu mea.

Theodosius Episcopus Catholica Ecclesie Hyda presens fui testamento reuerendissimi Episcopi Gregorij, & ab eo rogatus subscripsi manu mea.

Theodulus Episcopus sancta Catholica Apamea Ecclesie presens fui, &c.

Hilarus Episcopus Catholica Ecclesie Isauria presens fui, &c.

Themistius Episcopus sancta Catholica Hadrianopolis Ecclesie presens fui, &c.

Cledonius presbyter Catholica Iconij Ecclesie presens fui, &c. haec tenes testes: post quorum subscriptiones, nomen eius qui ex archiuo Nazianzeno eiusmodi testamentum edidit, habetur in iisdem codicibus scriptum his verbis:

Ioannes sanctissima Nazianzi Ecclesie lector & Notarius exemplum diuini testamenti, quod in sanctissima Ecclesia mea reconditum est, sancti & illustris ac Theologi Gregorij exscripsi & edidi. haec tenes ex veteribus exemplaribus Vaticanis.

XXXIII. ELVCIDATIONES. TAMENTI GREGOR. NAZ.

Iam vero nostrarum partium esse scimus, ut his quam exacte percognitis, num haec in omnibus inueniantur veritati consentanea disquiramus, elucidemusque obducti veluti rubigine monumentum. Esse quidem ipsam germanam Gregorij Theologi testamentum, sunt multa quae persuadeant. Verum quoniam ipsa prima eius inspectione longe refugere possit animus, ut id audire velit, nedum asserere ipsum Gregorium filias habuisse atque generum; de hoc ipso primum iure agendum erit. Etenim nihil est, ut vel in leue discrimen possit adduci Gregorij, quem suis ipse saepe scriptis proficitur, cultus virginitatis, quam par est, ut ante omnia apertissime demonstratam atque probatam, factam rectam in omnibus relinquamus.

XXXIV. VIRGINITAS S. GREGOR. NAZ. PER SPICVA SATIS. Gre. Naz. de se ipso.

Nihil quidem magis certum atque exploratum ex omnibus Gregorij rebus gestis videri potest, quam ipsum perpetuam coluisse virginitatem, testante id ipso quam sapissimè, cum in fenebre confectus ærumnis sese eius tanquam rei præclaræ memoriâ consolans, cygneis modulibus saepe concinuit, ut illud in primis profa reddimus: Corpore virgo sum: an autem etiam animo, haud certum habeo. proficitur hoc etiam in carmine, ubi conqueritur de calamitatibus suis, itemque in carmine de Virginitate, & in præceptis ad Virgines: rursum in carmine de Vita sua, & eo qui inscribitur De rebus suis, ubi hos habet versus:

Non me conuulsi strinxit, non fluxio vitæ. & inferius.

Nec mea femineo maderunt membra liquore. Insuper cum rursus animæ suæ calamitates deplorat, visionem sibi diuinitus ostensam recenset, quæ permotus fuerit à puero, ut se virginem perpetuo conseruaret. id ipsum etiam affirmat cum inuehitur in hypocritas monachos, necnon in epitaphio de se scripto: ut planè nihil in Gregorio firmitus atque tutius, quam perpetuæ virginitatis cultus, absque vlla dubitatione affirmari penitus possit. Seruatâ igitur & in omnibus comprobata Gregorij virginitate, iam nebulam illam quæ de filiabus & genero ex testamento contracta videtur, ex ipsiusmet Gregorij scriptis dimoueamus omnino.

XXXV.

Quod igitur ad nominatas in testamento filias spe-

ctat, illud ingerimus: si omnes quas ipse Gregorius suis scriptis filias vel filios nominat, ex coniuge esse susceptos, velimus asserere; erit profectò ut plus quam quingentos (ut ita dicam) ex Gregorio genitos esse liberos affirmare cogamur, verum ad spirituales generationem eos omnes esse referendos, ne longè petatur exemplum, habes in eodem testamento ab ipso Gregorio nominatum filium suum Amphilochium Episcopum ut potè ætate iuniorum. nam in epistola ad Casarium de eo scripta; Ipse, inquit, manu meâ carissimum filium nostrum Amphilochium offero, virum probitatis nomine vsque adeo nobilem (etiam præterquam ætas ferat) ut ipse, qui & senex & sacerdos & amicus vester sum, præclarè mecum agi existi inaturus sim, si eam hominum existimationem obtinerem. hæc ipse. Sic igitur nihil est ut cogamur asserere, quas nominat filias, eas à Gregorio ex vxore susceptas.

Verum dicendum potius eas illius fuisse neptes: etenim quam potissimum laudat, ipse cæteris, Alypianâ, eo gradu tum ipsam, tum reliquas duas sorores Gregorio iunctas fuisse, ex ipsius Gregorij epistola certo certius intelligere possumus. Reperitur quidem Alypiana ista ipsi Gregorio fuisse ex sorore Gorgonia neptis, nuptaque insigni viro Nicobulo, ex quibus ortus est Nicobulus Iunior, cuius nomine ad eius patrem extat Gregorij carmè, necnon aliud patris nomine ad ipsum filium redditum, & aliæ complures epistolæ, ut inter cæteras quæ signatur in Billiana nouissima editione numero centesimo quinquagesimo quinto, cuius hæc est inscriptio ex Græco redita exemplari, quâ ipsius epistolæ argumentum ponitur verbis istis:

Eidem Nicobulo, Alypiana ipsius vxori, Gorgonia Gregorij sororis filia, corporis staturam exprobranti. hæc in epistola inscriptio. Sed quid ista sibi velint, ex ipsa accipere licet epistola, quæ cum perbreuis & lepida valde sit, hic integrâ describemus: sic enim se habet:

Alypianam apud nos cauillis incesis, ut paruam & tuâ proceritate indignam, o magne & vaste, ac gigante tum formâ, tum robore. Nunc demum intelligo, animum mensuræ subijci & virtutem expendi, ac rupes margaritis præstantiores esse, coruæ quæ luscinijs augustiores. Tu vero magnitudine tuâ & cubitis fruere, neo Aloydis illis villo modo inferorem te præbe. Equum enim ducis, & hastam vibras, & fera tibi cura sunt. ipsa autem nihil operis præstat: nec magni roboris est radium ferre, colum tenere, ac tela aspidere.

— id enim feminarum decus est.

Quod si hoc quoque adicias, eam orationis causâ huius curuam esse, ac per ingentes mentis agitationes perpetuam cum Deo consuetudinem habere: quid hic de tua sublimitate corporis, mensura te iactabis? Vide tempus tuum silentium: loquentem audi: quâ incompta sit, animaduerte; quâ, ut femina, fortis ac strenua, quas rei domestica vilitates asserat; quâ viri amans sit. At tum illud Laconis dices: Certè animus in mensuram minimè cadit: atque externum hominem oculos coniectos in internum habere oportet. si hæc ad hunc modum consideres, iocari defines, eamque, ut paruam deridere, tuumque coniugium faustum ac felix iudicabis. haec tenes Gregorius ad maritum Alypianæ Nicobulum.

Consentientia his planè sunt quæ de eadem Alypiana idem Gregorius habet in testamento, cum mulierem frugi, sibi que ob id carissimam prædicat, despectis reliquis duabus eius sororibus Eugeniâ atque Nonnâ, referente nomen auicæ, longè tamen disparibus moribus præditâ. Aliquod planè nefas ab eis admiffum & publicè cognitum ac decantatum oportuit, ut ipse Gregorius publicis tabulis eas ita indecoris notis iniustas reliquerit. Sic & sanctus Hieronymus sororem suam virginem lapsam, sed ad penitentiam reuocatam, epistolâ scriptâ ad Chromatium & collegas e, posteris notum reddidit. Hæc qui considerat, non adeo mirabitur de Gregorio Nazianzeno, & multo minus, si legerit quæ de lapsu Gordianæ virginis amicitia suæ sanctus Gregorius d Papa ad populum pro concione recensuit. ut planè videas sanctos viros despexisse penitus etiam propinquos, quos seiscissent Deo minimè esse caros, sed laudare tantum solitos

QUAE SINT NOMINATAE FILIAE A GREGOR.

XXXVI. ALYPIANA ET SORORES NEPTES GREGOR.

Gre. Naz. epist. 155. XXXVII. FACETA EPISTOLA GREGORII DE ALYPIANA

XXXVIII.

SANCTI VIRI DESPEXERUNT SVOS CVM IMPROBIS FUERINT. Hier. epi. 43. Gregor. in Euan. ho. 38.

ap. sal. 14.

Deo acceptos, secundum illud de viro iusto dictum à Dauid a: Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus: rimentes autem Dominum glorificat.

Quod verò ex parentum voluntatis præscripto bona omnia iubebantur non in affines, sed in pauperes erogari: cum nihil esset quod caræ Alypianæ Nepti Gregorius legare posset: eius tamen filijs dulces dari præcepit Casarij fratris exuuias diutiùs apud se retentas, velut cara pignora germani amantissimi, qui iam pridem ex hac vita decesserat.

XXXIX DILVI TVR DE GENERI VOCE OBIECTIO.

Iam igitur de Gregorij ex coniugio filiabus omni dubitationis amoto penitus scrupulo, de Meletio qui in testamento gener nominatur, soluendus est nodus, quo Gregorius obligatus coniugio videatur. Vox quidem illa, quæ ex Græco Latinè reddita, gener est, in Græco codice legitur γαμβρός: cuius quidem nominis etsi frequentior vsus est, vt generum exprimat, significare tamen posse interdum affinem quemlibet, qui glossemata Græca elucidant b, absque controuersia profitentur: imo apud Latinos idem in voce, generi, loquendi vsus obtinuit: & vt alios præmittam, habes apud Iustinum c historicum, generum ab eo dici virum fororis. Quamobrem nullo pacto adstringimur, vt Gregorius Meletium generum nominari voce illâ; sed affinem potius significare voluisse, exporatilissimum fatis redditur ex ipsius repetitis sapiùs testificatiõibus, quibus perpetua eius virginitas absque vlla vel leuissima saltem dubitatione monstratur.

b Confule Henr. The saur. Græc. c Iustin. li. 18.

XL. OBIECTIO DE THEODULO EPISC. APAME. MEAE SOLVITVR.

Possit insuper & de Theodulo Episc. Apameæ, qui subscribitur testis, illud obijci, quòd reperitur eo anno non Theodulus, sed Ioannes Apameæ Episc. subscriptus ecumenicæ Synodo Constantinopoli eodem anno habitæ. Verùm ostendetur eiusmodi obiectione nullius prorsus esse momenti. Etenim præter Apameam quæ in Syria est, cuius dictus Ioannes Antistes, fuerunt tres aliæ eiusdem nominis ciuitates; nimirum prima quæ in Bithynia fuit ad oram maritimam inter Rindaci & Ascianij ostia, cuius meminere Stephanus & Ptolemæus; secunda in Phrygia ad Marfyæ fluminis ostia, vbi ipse Meandro coniungitur, cuius meminerunt Plinius & ex Græcis Strabo, quam post Ephesum clarissimam omnium Asiæ urbium prædicant, in qua celeberrimum esse solet emporium: sed & præter hanc, aliam fuisse Apameam Parthorum ciuitatem, affirmant. Sic igitur non arctamur, vt licet tempore Concilij Constantinopolitani Apameæ Syriæ præfuisse Ioannem, non potuerit Theodulus cuius ex reliquis tribus Apameis fuisse Episcopus: vnde nullius momenti ea esse reperitur obiectio.

XLI. DE MENSE ET DIE OBIECTIO SOLVITVR.

Cæterum quod ad mensẽ & diem eius anni in eodẽ testamento descriptos pertinet, possit etiam aliquis obijcere, neque Gregorius, neque Episcopus qui subscriperunt, tamdiu post absolutam ante quinque vel sex menses Synodum esse commoratos Constantinopoli, neque post abdicationem eius vocarum amplius fuisse Gregorium Constant. Episcopum, vt ponitur in testamento. Ad hæc verò primum illud iurè dici posse videtur: Quis adeo durus est & feuerus Iudex, qui in re adeo antiqua nõ concedat testamentum ipsum aliquem puluerem contraxisse mendorum, qui sit excutiendus? Quamobrem si velimus post absolutum Concilium & post abdicationem sedis illud ipsũ testamentũ fuisse à Gregorio nũcupatũ: tunc plane accidisse videtur, vt Ioannes ille qui ex archiuo Ecclesiæ Nazianzenæ ipsum in lucem prodidit testamentum, cum illud exscriberet, & Gregorium simpliciter nominatum Episcopum legeret, honoris causa addiderit, Constantinopolitanum; & quidem bonâ fide, quòd sciret eo anno ipsum præfuisse eidem Constantinopolitanæ Ecclesiæ.

XLII. DE TEMPORE CONDITI TESTAMENTI.

Verùm illi sententiæ magis inhæreo, vt prope tempus Concilij eiusmodi à Gregorio fuerit conditum testamentum, atque dicendum esse, in mensẽ potius irrepsisse errorem. Etenim nec in codice quem nactus est Briffonius, nec in altero è duobus Varicanis nomen mensis expressũ erat: in quo & potuit accidisse, vt errore librariorũ,

scriptum fuerit pro *senior*. Vt autem opiner paulò ante Concilium eiusmodi esse à Gregorio conditum testamentum, illud persuadet, quòd ea oratione quam tunc Constantinopoli ante Concilium in Maximum habuit, inter alia, suis se cunctis iam priuasse bonis ostendit his verbis: *Paupertatem obijciem? Quid ego audio? meas opes & copias? Atque vtinam & pannos hosce exuere possẽ, vt huius vitæ spinas nudus percurrerem: vtinam & grauem hanc tunicam quam celerrimè abijcerem, vt leuiorem acciperem.* & inferiùs: *Sed pecunias eripient? quas tandem? si meas, quin eadem operâ pennas quoque excidant, quibus cinctus non sum.* hæc ipse, quibus quidem se iam bona cuncta abdicasse significat.

Sunt autem adhuc complura alia ex eiusdem Gregorij scriptis adducenda, quibus demonstrari contingat idem ipsum testamentum Gregorij. In primis verò, quòd quæ in eo mira erga pauperes sollicitudo monstratur, eadem in omnibus eius scriptis expressa conspicitur. Quòd enim in testamento pauperibus posthabuerit affines, cum ita à parentibus fideicommissariam accepisset hæreditatem: testatur ipse de matre sua in oratione habita in funere patris, adeo erga pauperes fuisse amore propensam, vt dicere solet, se ipsam, si licuisset, & filios ad alendos pauperes distracturam fuisse. Ipse verò non fundos tantum & domos in pauperes erogauit, sed & libros in eorum vsũ conuertit. Cum enim Adamantium rhetor amicus Gregorium aliquando rogaret dari sibi libros rhetoricæ facultatis; misit ipse quidem illos Gregorius, sed pretium illorum petijt, scripta ad eum epistola, vbi ad finem ista faceret admodum d: *Quod si hæc quidem rectè dici videntur, & minime philosophicum esse librorum pretium postulare: tui mihi pecuniam solve, obiectionem autem tuam soluent pauperes.* hæc ipse, ex quibus vides immensam eius erga pauperes curam.

XLIII. MIRA GREGORII ERGA PAUPERES SOLI CITVDO.

d Gre. Naz. epist. 199.

Sed & videre est in ipsius Gregorij scriptis eiusdem testamenti, quo pauperibus sua cuncta reliquit, haberi saltem tacitam mentionem. Etenim ad hoc ipsum visus est alluissse, cum post discessum Constantinopoli, scribens ad Constantinopolitanos sacerdotes & populum, ista habet in fine: *Hæc verba Gregorij sunt, quem aluit Cappadocia, quippe se facultatibus omnibus suis orbauit, vt eas Christo offerat.* Insuper in carmine de se ipso post reditum ex vrbe Constantinopolitana, de suarum rerum abdicatione agens, hunc habet versum:

XLIV.

Cesi inuita alijs mente libente alijs. Planè duplicem Constantinopoli à se factam rerum abdicationem insinuans, inuito animo alteram, nimirum cum sedem reliquit, alteram cum pauperibus cuncta sua testamento donauit.

XLV.

Est & carmen ad Iulianum Tributorum Exæquatorum, quo Ecclesiam Nazianzenam commendat, in qua ad pauperum vsũ se omnia sua erogasse testatur: quæ quidem bona cum ab ipso Iuliano describerentur ad vectigalia soluenda; vt mitius agat rogans, hæc de Nazianzena Ecclesia inter alia habet: *Moneat tua (inquit) domus, que miseros homines omni benignitatis genere completi consuevit: moneant te quoq; ò amice, opes meæ, quas ego crucis seruida causâ pauperibus erogasti. & paulò post: Opes meæ sunt, sed tua est descriptio. Cura igitur, vt erga pauperes alendos mercedem eandem vterq; consequamur.* En vides, lector, ex his omnibus non solum ostendi ipsius Gregorij testamentum, sed idem executioni mandatum perspicuè declarari, cum quæ ipse reliquisset Ecclesiæ illa iam possideret. Meminit & alijs in locis de abdicatione à se facta omnium diuitiarum, retento sibi (vt ipse ait) vbi degeret, paruulo tantum horto cũ fonte. testatur id quidem ipse, cum in monachos quosdã hypocritas iuste inuehitur.

TESTAMENTVM GREGOR. IAM EXECVTIONI MANDATVM.

Sunt & alia præterea plura, quæ eiusdem testamenti germanitatem insinuant, vt cum in eo Euagrium diaconum adeo commendat, cui & recensita superius legata reliquit: hunc quis non videt fuisse Euagrium Ponticum qui cum eo vixit Constantinopoli, laudatissimum tunc illum quidem, de quo suo loco pluribus agitur? Insuper Euphemius, qui in hoc eodem testamento

XLVI. DE EVA- GRIO LE- GATA- RIO.

a Greg. epi. 149. b Greg. epi. 114.

l. 3. de hæ. re. C. The.

K Sozom. l. 7. c. 4.

QUANTA THEODO. VREBPR.Æ STITIT.

L.

Prud. aduers. Symmach. li. 1.

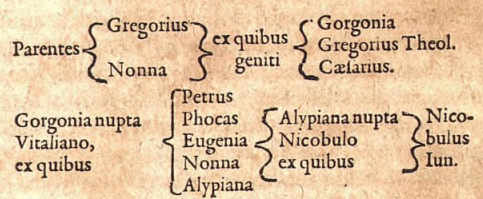
nominatur, is esse potuit, cuius meminit in epistola ad Alypium a, de cuius etiam nuptijs agit in epistola ad Theodosium b. Nec præterimus de Regino, cuius meminit in testamento, quod nihil prohibet quin ille esse possit, quæ inter familiares adnumerat in carmine ad Hellenium. Sed ex Episcoporum quoque scriptionibus intellige eiusdem testamenti sinceritatem : nam præter Amphilo- chium qui sequitur ordine Optimus Episcopus Antioche- nus, ipse est, cuius mentio fit in lege c Theodosij hoc an- no post Concilium data. Et quis nesciat, qui vltimo loco subscriptus habetur Cleodnius presbyter, illum esse, quæ adeo mirificè laudat in eodem carmine ad Hellenium? Sed & prudens rerum antiquarum scrutator sinceritatem scripti huius intelliget ex vocibus vestimentorum ibi no- minatorum, quæ ob nimiam antiquitatem inter exoticas abierunt, vt illæ, *camosa*, atque *sigillion* : sed de sigillione apud Trebellium Pollionem in Claudio facta mentio reperitur.

venisset, ibi triumphum de liberato Imperio Occidentali, victoque tyranno egisse, Sozomenus tradit k, voluisseque focium habere gloriæ Valentinianum, partitumque esse cum illo triumphum: quod maioris gloriæ atque triumphi illi conciliauit honorem, splendoremque; contulit. Sed tot tantaque bona vna Iustina videre non meruit, cuius impie- tas ad exitium Italiæ tyrânnum armârat: iam enim ante hæc omnia ipsam esse defunctam, idem auctor affirmat. Tunc Latinus Pacatus, nobilis orator Gallicanus, cum Romæ præfens esset, Theodosium post triumphum in Senatu oratione laudauit, quæ post recensitas de hostibus victorias partas hæc de aduentu & commoratione eiusdem Imperatoris in Vrbe: *Licuerit mihi, quæ in barbaris gentibus, longin- quisque, prouincijs pro summa re fortiter feliciterque, fecisti, annuete num: ne tuo & senatu fauente dixisse. Ea verò quæ Roma gesta sunt, qualè te Vrbi dies primus inuexerit, quis in curia fueris, quis in ro- stris; vt pompæ præuentiu ferulorum, curru modo, modo pedibus subsecutus, alterno claris incessu nunc de bellis nunc de superbia triu- pharis; vt te omnib. Principè, singulis exhibueris Senatorè; vt crebro ciuiliq; progressu non publica tantum opera lustraueris, sed priuat as quoque, ades diuinis vestigijs consecraris, remot à custodia mi- litari, tutior publici amoris excubijs, horum hæc linguis, horum, inquam, voce laudentur, qui de communibus gaudijs & dignius v- tique quæ maxima, & iustius poterunt prædicare quæ propria sunt. O meæ felix peregrinatio, o bene suscepti & exhausti labores. Quibus ego inter sum bonis? quibus si uor gaudijs: quæ reuersus vrribus Galliarum dispensabo miracula? quantis stupentium populis, quam multo circumdabor auditore, cum dixerò: Romam vidi, Theodo- sium vidi, & vtrumque, simul vidi: Vidi illum Principis patrem, vidi illum Principis vindicem, vidi illum Principis restitutorem. hæc & alia plura clarus orator.*

XLVII.

Iam habes; lector, Gregorij testamentum non solum è carie & tinea erutum, sed ab obiectionibus vindicatum, illustratumque scholijs, & redditum omni puto ex parte probatum: egregium planè quod plurimi facias monu- mentum, ab alijs, si qui antè viderunt, fortasse speretum, quod veluti in obducto fitu numismate ipsa in eo Grego- rij imago minimè cerneretur expressa, imo reddere videretur effigiem hominis coniugio obligati : sed eo exter- so diligenter & perpurgado, ipsissimam ibi cusam Gre- gorij intueris imaginem. Hæc iam satis, quæ si hîc minùs oportuna videntur, caro monitori, sed importuno exa- ctori Massæ accepta feras.

Cui vt morem geram, hîc tibi etiam adijcimus, veluti corollarium de propinquis eiusdem Gregorij Nazianze- ni perbreuem descriptionem.

Hæc quidem ex ipsius Gregorij scriptis perspicua satis redduntur cuilibet rectè intuèti. Nam de Vitaliano, quod vir fuerit Gorgoniæ fororis, & genitus ex ea nominatos superiùs liberos, inuenies in carmine filiorum ad ipsum Vitalianum inscripto iunctis his quæ de Gorgonia suis locis superiùs dicta sunt. De coniugio autem Alypianæ cum Nicobulo, satis recitata nuper epistola ad ipsum scripta declarat: ex eis verò Nicobulum Iuniorum genitum, car- mina eiusdem Gregorij, tum patris, tum filij nomine e- dita, aperte satis docent, & aliæ insuper epistolæ ad Ni- cobulum scriptæ, vel in quibus de Nicobulo mentio ha- betur.

XLVIII

Fuisse reperiuntur & alij Gregorij Nazianzeni propin- qui: sed quâ lineâ collocandi, incertum est; vt qui nomi- natur in testamento Meletius, de quo mihi facile per sua- deo, vt vir fuerit Eugeniæ, siue Nonnæ Gorgoniæ filia. Constat ansuper, a vno quibus consobrinos suos, siue aliter quo- modocunque propinquos, ab eodem nominatos esse Hel- ladium & Eulalium, cum scribit ad Lollianum d & ad Cæ- sariam e, quos & nominatim celebrat in carmine ad Hel- lenium, vbi & matris eorum meminit; ibi etiam propin- quos fuisse tradit Cleodonium, Carterium, & Nicomedè: Eupraxium item alibi f propinquum suum appellat, iteq; Valentianum g, & Amazonium h. Sed de his satis. At iam ad Theodosium se conuertat oratio.

d Greg. epi. 195. e Greg. epi. 105. f Greg. epi. 177. 189. g Greg. epi. 189. 196. h Greg. epi. 82.

XLIX. THEODO. SII AD- VENTVS IN VR- BEM. l. 17. de her. C. Th.

Auctor est Marcellinus in chronico sub huius anni Cõ- sulibus Timasio atq; Promoto ipsum Theodosium Imp. vna cum Honorio filio mensè Iunij vrbem ingressum esse, digressum verò inde Kal. Septembr. Certè quidem vs- que ad tertium Nonas Maij hoc anno mansisse Theodosi- um Mediolani, rescriptum ab eo ibidem eodem die datû aduersus Macedonianos significat i. Cum autem Romam

Agit & Prudentius de Theodosij Romam aduentu, aitq; nihil illû antiquius habuisse, quàm vt Vrhem à pro- fano idolorum cultu penitus liberaret. Hæc quidem ipse in carmine contra Symmachum scripto: quod constat ab eo elaboratum post ipsius Theodosij obitum sub Hono- rio Imperatore, postque debellatum (vt ex eo constat) A- laticum à Stilicone apud Pollentiam. De Theodosio igitur agens duorum tyrannorum extinctorem nominat, li- cèt post hæc Eugenium expugnari & occidi contigerit: aduentum autem eius in Vrhem his cecinit versibus, inse- ctatus deorum cultum:

*Cum Princeps gemini bis victor cade tyranni
Pulchra triumphali respexit mania vultu,
Nubibus obsessam nigrantibus aspexit Vrhem:
Noctis obumbratae caligine turbibus aer
Arcebat liquidum septena ex arce serenum:
Ingemuit miserans, & sic ait: Exue tristis
Fida parens habitus. equidem prædiuite cultu
Illustrata cluis, spolijsque, insigne superbis
Attollis caput, & multo circumfluis auro:
Sed nebulis propter volitantibus, obstitit alti
Verticis horret apex, ipsas quoque, luvida gemmas
Lux habet at, spissusque dies & fumus ob ora
Suffusus rutilum sfontis diadema retundit.
Obscuras video tibi circumferrier umbras,
Ceruleasque animas, atq; idola nigra volare.
Censeo sublimem tollas super aer a vultum,
Sub pedibusque, tuis nimbofa elementa relinquant, &c.*

Quo modo autem cum Romanis transegerit, inferiùs sub- dit: nempè vt sacrificia omnia abolerentur, festiq; dies, & ipse statua idolorum frangerentur; si quæ tamen earum excellentis essent manus artificis, eadem non ad cultum, sed ad Vrbis ornatum exponeretur. subdit enim post mul- ta ipse Prudentius:

*Deponas iam festa velim puerilia, ritus
Ridiculos, tantoque indigna sacra regno.
Marmorata bent respersime tincta lauare,
O proceres: liceat statuas consistere puras
Artificum magnorum opera. Hæc pulcherrima nostra
Ornamenta cluant patria, nec decolor vsus
In vicium versa monumenta conuincunt artis.
Talibus edictis Vrbs informata refugit
Errores veteres, &c. hæc ex Prudentio recitasse volumus,*

quo

quo ceteri invidia querelarum quorundam de idolorum demolitione: nam confractio nobilissimorum artificum operum Gothi potius quam Christianis ista non attendebitur adscribenda est: quibus fortasse Deus tradidit Urbem, ut eam penitus expurgarent à deorum Gentilium simulacris.

LI.

SYMMACH. RVRSVS AGENS PRO ARA VICTORIE THEODOSII IRAM IN CVRRIT. Socr. li. 5. c. 14.

At quid tunc actum cum Symmacho clarissimo Senatore, propugnatore tamen Gentilium deorum cultus: hæc in primis Socrates habet: Roma igitur festa celebrare triumphalia. Quo quidem tempore Theodosius Imperator, sua singularis clementie in causa Symmachi viri Consularis illustrem dedit significationem. Iste namq. Symmachus & inter viros ordinis Senatorij Romæ principem locum obtinuit, & propter excellentem ipsius in Latinis litteris eruditionem in summa admiratione fuit: nam multos libros Latino sermone conscripsit, inter quos liber de laudibus Maximi tyranni, dum adhuc vivebat, editus, & coram eo recitatus, eum postea à læsa maiestatis reum fecit: quapropter mortem verum, ad Ecclesiam confugit. Imperator vero qui adeo pio & religioso animo erga fidem Christianam affectus erat, ut non sacerdotes modo, qui in eadem cum illo fide consentiebant, supra modum coleret, sed Nouatianos etiam, qui in fide Consubstantialis cum eo conspirabant, amplecteretur humanitus, quo Leontio Romæ Ecclesia Nouatiana Episcopo pro Symmacho deprecanti gratificaretur, Symmachum absoluit crimine: qui veniam consecutus, Apologeticum ad Imperatorem Theodosium scripsit. hæc Socrates.

LII.

NOVATIANA HÆRESIS INVALESCIT

Hier. epi. 149. & supra epi. 54

Quod de Nouatiano Episcopo ait Romæ agente: licet hæc tunc à Nouatiani schismatici tempore auditum non sit, Nouatianos habuisse Episcopum Romæ; tamen quod tolerati iidem fuerint haud adeo incredibile videri potest, cum & Donatistæ id etiam (ut ex Optato vidimus) fuerint æmulati, nempe ut sectæ ipsorum Africanis Romæ degentibus, ex Africa Romam Episcopum mitterent. Auditus quidem his temporibus fuisse in Vrbe Nouatianorum fufurros, necnon Montanistarum in hæresi collegarum, sanctus Hieronymus in epistola ad Marcellam satis significat. Quinetiam inualuisse non nihil his temporibus in Occidente Nouatianam hæresin, scripta Paciani de Pœnitentia, confessione, & baptismate satis docent. Cæterum quod ait Socrates, Theodosium humanitus complexum esse Nouatianos, & in gratiam eorum Episcopi fuisse ab eo absque pœna Symmachum absolutum; longè errat: nam rem aliter se habuisse, San. Prosper e suorum temporum res scribens demonstrat hisce verbis: Theodosij religiosi Principis Imperio per Iouinum & Gaudentium Comites omnia templa expoliata: quæ vana signimenta quis nostrum permittitur ignorare? Cui Symmachus ille mirabili eloquio & scientiâ præditus, tamen Paganus, præconio laudum in consistorio recitato, subtili arte, quæ valuit, aram Victoria in Senatu restituit. Christiano, ut nouerat, Principi intimauit. Quem statim à suis aspectibus pulsus, in centesimo lapide, rheda non strata impostum eâ die, manere præcepit. ita Prosper.

LIII.

Symmach. li. 2. ep. 23.

Jeruafic

el. 2. de test. A. C. The.

Sic namque se habuit Symmachus, longè antiquo Catone impar, quippè quod tempori inseruierit: nam qui pro concione laudauit Maximum tyrannum, celebravit & Theodosium eiusdem tyranni extinctorem: sed sicut ad laudandum Maximum adulatio & priuatum commodum impulit, ita ad præconia Theodosij veritas persuasit: siquidem litteris ad Flavianum scriptis testatur, se haud pro rei dignitate tantum munus expleisse: sic enim ait in epistola ad eundem æquè etiam Ethnicum scripta: Cum ciuiles & bellicas laudes Domini nostri Theodosij styli honore percurrerem (magis enim contigisse me omnia quam satis fecisse singulis fateor) etiam leges eius bonis pacis admiscui, quas ut noueram pœnicis ademisse admirationem, ita reseruasse nobis parem gloriam non putabam, &c. laudat recentem legem hoc anno X. Kalend. Februarij Mediolani datam, quæ in concessum esse voluit Imperatori, atque domesticis eius, quod priuatis iure permillum esset; nimirum cum lege cauit, ne liceret Imperatori, vel magistratibus, quicquam per codicillos vel epistolam relictum accipere: extat ipsa sanctio in Codice Theodosiano descripta e.

At quod Symmachus abutens Theodosij mansuetudine inconcessa tentare præsumpsit, iustam Principis iram expertus, exulare coactus est. Verum (quod ait Socrates) scribens ad eundem Imperatorem Apologeticum, non veniam tantum consecutus, sed maiorem apud eum gratiam nactus est, ut ipse Symmachus tradit ad dictum Flavianum postea scribens, vbi & de sua defensione meminit, cum ait: Erit fortasse copia mihi asserenda quandoq. apud eternum Principem Dominum nostrum Theodosium veritatis, cuius erga me fauor fecit, ut aliquid interim moliretur inuidia. Non puto eam causam meam bonis temporibus conditionem futuram, quæ sub tyranno fuit, cuius litteris ad Marcellinum suggestionem datis, homines meos scis esse multatos: quod in Panegyrici defensione non tacui. hæc ipse. At quid tum Romæ actum à populo Christiano?

Cum animus Theodosij apertè Fidelibus innotuisset infensissimus esse aduersus superstitionem Gentilium, declaratus nimirum non eo signo tantum, quod negasset restitui in Capitolio aram Victoriae, sed quod petentem ad Symmachum exilij pœnam multasset, atque etiam per Comites suos (ut dictum est) Iouinum & Gaudentium idolorum templa expoliasset, vix credi potest, quantâ animositate Fideles Romæ in idola insilierint: de quorû studio hæc S. Hieronymus in præfatione ad Eustochium in Pauli Epistolam ad Galatas g. Romana plebis laudatur fides. Vbi alibi tanto studio & frequentia ad Ecclesias & ad Martyrum sepulchra concurrunt? Vbi sic ad similitudinem celestis tonitru: Amen reboat, & vacua idolorum templa quatuntur? videret enim hoc tempore ipse habuisse præ manibus commentarium illum, quem iam se ante abfoluisse, quam Theodosius ageret in Imperio annum decimum quartum, testatur in fine de Scripioribus Ecclesiasticis. De eadem demolitione idolorum argumentum illud non leue, cum idem sanctus Hieronymus ad Lætam scribens, sic ait: Auratum squallet Capitolium: fuligine & aranearum telis omnia Romæ templa cooperta sunt: mouetur Vrbs sedibus suis, & in vna populis ante delubra semiviva currit ad Martyrum tumulos. ita ipse, signans haud dubium hæc tempora, quibus spoliata à Theodosio idolorum templa fuere, à populo verò quasiata ac semiviva. Laudat magnoperè hac ex parte sanctus Ambrosius Theodosium, dum de ipso ait: Imitatus Theodosius Iacob, qui supplantauit perdidit tyrannorum, qui abscondit simulacra gentium: omnes enim cultus idolorum fides eius abscondit: omnes enim caeremonias obliterauit.

Equidem & sanctus Augustinus testatur, Theodosij lege iusta esse simulacra, vbi reperirentur, confringi: ait enim post recensitas adeptas ab eo diuina ope victorias: Simulacra Gentilium vbiq. euerenda præcepit: satis intelligens, nec terrena munera in demoniorum, sed in Dei veri esse posita potestate. hæc Augustinus. Hæc semel à Christiano Principe idola frangendi imperatâ diu optatâ licentiâ, exaruit Christiani populi iustus zelus in deturbandis confingendisq. deorum Gentilium simulacris; in quibus demones diuini honorem sibi diuinum proditorie vsurparant. Commiuisse enim idola, non nisi satanæ regnum dissipasse cuique videbatur. Vnde sine dijs Capitolium, nempe templa ibi sita squallore obducta fuisse, Hieronymus tradit: qui & hæc alibi de Capitolino Ioue & alijs templis eiusdem: Templum Iouis & caeremonia conciderunt. Verum non sic quidem cecidisse affirmat Capitolino Iouis templum, quod dirutum hoc anno fuerit, sed quod ornamentis tantummodo expoliatum. Nam Zosimus tradit, cum Theodosius Romam venit, hoc scilicet anno, Stiliconem Ducem vtriusque militiæ e foribus Capitolij laminas aureas abstulisse; eiusque uxorem, Serenam nomine, detraxisse è collo Rheæ deorum matris mundum muliebrem, suoque ipsius illigasse collo. Cremasse insuper libros Sibyllinos eundem Stiliconem, luxit Gentilitas, de quo ista Rutilius verbis cecinit:

Non tantum Geticis grassatus proditor armis Ante Sibyllina fata cremauit opis. licet hæc potius sub Honorio Imp. contigerint.

Symmach. li. 2. ep. 31. eruditionem

QVTD ROMAE IN TEMPLA.

Hier. præ. ad Gal. 1. 2.

Hier. epi. 7.

Ambro. in funere Theod.

LVI. Aug. de ciuit. Dei li. 5. c. 26.

IOVIS CAPITOLINI TEMPLVM SPOLIATVM. Hier. cõ. Ioum. li. 2.

Zos. li. 5.

Rutil. in Itiner. 1. 2.

LVII. CAUSA NĒCIS STILICONIS VN DE MANAVIT.

At est quod de Zosimo admireris, qui tum Stiliconem ob violatas fores Capitoli, tum Sercnam coniugem ob spoliata deorum matrem mundo, male perijisset: sed quam hęc pręter scriptorum omnium sententiam, id eius conditioni Imperij tributentium: nam æquius fuisset dicere, Stiliconem ob tyrannidem contra Christianum piūque Imperatorem iusto Dei iudicio ipsum cum suis recentioris sceleris meritis dedisse pœnas. Sed est iusta in eo querela Zosimi de homine barbaro eiusque coniuge, quod ea sublata sibi sumpsissent; cum apud antiquę probitatis Christianos nefas duceretur sic in idola grassari, vt in vsu priuatum ipsum aliquid ex idolis conuerteretur. Vnde S. Augustinus a ad Publicolam: Cum (inquit) templa, idola, luci, & si quid huiusmodi, dat a potestate euertuntur: quāuis manifestum est, cum id agimus, non ea nos honorare, sed potius detestari; ideo tamen in vsu nostros priuatos dumtaxat & proprios non debemus inde aliquid vsurpare, vt appareat nos pietate ista destruere, non auaritia. Cum verò in vsu communes, non proprios ac priuatos, vel in honorem Dei veri conuertuntur: hoc de illis fit, quod de ipsis hominibus, cum ex sacrilegis & impijs in veram religionem mutantur. hęc Augustinus; qui & alibi ait, Christianos minimè consueuisse nisi voluntate Principis in idola insurgere, abstinuissentque a priuatorum rebus: sunt hęc eius verba b: Vbi nobis non est data potestas, non facimus: vbi data est, non pratermittimus. Multi Pagani habent istas abominationes in fundis suis: Nunquid accedimus & confringimus? Prius enim agimus, vt idola in eorum cordibus * confringamus. hactenus ipse. Quę igitur a Fidelibus aduersus idola Romę sunt perpetrata, ea omnia voluntate facta esse Imperatoris, vel ex eo facile possumus intelligere, quòd Gentiles, aduersus quos & in quorum oculis hęc agebantur, vtique armis etiam defendissent iura templorum, pro quorum defensione maiores ipsorum magna sæpè certamina obiissent: haud mediocri enim potentia esse potuit, Christianis illæsis talia tantaque patrari; sed id actum patrocinio Imperatoris, qui & quod iubebat lege docebat exemplum.

a Aug. epi. 154.

b Aug. de Verbis Do. ser. 6.

* corde frigamus.

LVIII. c. Socr. li. 5. c. 18. DEMOLITAE MVSCIPVLAE INNOCENTIVM.

Quid præterea Romę tunc egerit Imperator, Socrates ita narrat c: Theodosius Imp. quanquam ad exiguum tempus in Italia commoratus est, vrbi tamen Roma plurimum apportauit commodi, partim dando, partim auferendo. Nam sicut multa magnifice & liberaliter in eam contulit, sic duo que illi magno dedecori fuerunt, ademit: quorum alterum fuit huiusmodi. Erat Roma ades per ampla & vasta antiquitatis extructa, in quibus panis, qui suppeditabatur ciuitati, confectus fuit. His præfuerunt, quos Romani patrio sermone Mancipes appellant. Qui tempore progredientes; ades illas furum latibula effecerunt. Nam quia pistrina ad ades spectantia in profundo sita essent, & ad latera singularum adium edificata caupona, inq; illis meretrices habitarent: complures idcirco, cum qui cibi capiendi necessitate adducti, tum qui obscena libidinis intemperantiā inflammati, eò veniebant per insidias dispoliati fuerunt: nam machinā quādam factam est, vt ex caupona in pistrinum precipitarentur. His dolis delusi erant in primis peregrini, qui Romam incolebant: qui cum irretiti tenerentur, coacti fuerunt in pistrinis molere; ac complures non exire permisisti, ibi vitam ad summam senectutem traxerunt, suisq; atulerunt opinionem, quòd mortem oppetuerant. In hunc laqueum vnus ex Imperatoris Theodosij militibus fortè incurrit: qui cum in pistrinum inclusus exeundi potestatem non haberet, dispendio quem habebat pugione, eos qui eum egredi prohibebant, trucidauit: reliqui rei gesta metu perterriti, militem dimiserunt. Imperator igitur, re intellectā, Mancipes graui supplicio affect: ades, que latronum erat pensio, penitus disturbari iubet. Atq; hoc vno dedecore Romam ciuitatem omnium facile principem ad istum modum liberauit.

LIX. QUID PASSE ADVLTERAE ROMAE.

Alterum tale fuit. Si qua mulier in adulterio esset deprehensa, eam cum deliquerat, supplicij genere non ad tollendum peccatum, sed ad augendum coercere solent Romani. Nam illam in Augustum lupanar conclusam, turpiter, impudenterq; scortari cõegerunt: quippe effecerunt, vti eo tempore quo obscenum illud flagitium admitteret, pulsarentur tintinnabula, vt eos qui adessent in proximo, facinus minimè lateret, immo verò ex tintinnabulorum sonitu illud turpe & ignominiosum supplicij genus omnibus li-

quido constaret. De qua flagitiosa cõsuetudine Imperator certior factus, eam omnino non ferendam putauit, sed Sestra (sic enim lupanaria illa nuncupabantur) demoliri iubet; aliasq; leges, quibus mulieres in adulterio deprehense coercerentur, sancit. Quapropter Roma, Theodosij Imperatoris operā, his duobus turpissimis impurissimisque, flagitijs libera est. hęc Socrates. At quidem hęc viguisse Romę consuetudinem, apud neminem legi: etenim ibi lex Iulia semper vigens ac vigilans exiit vindex aduersus adulteros. In aliquibus autem Italiae locis scimus hactenus in more esse, vt viduarum ad vota secūda transuentium matrimonia hoc tintinnabulorum fonitu derideantur.

Has cum fordiū cloacas Theodosius expurgasset, atq; alia turpia obsecnaq; Gentilitia superstitionis prorsus aboleuisset; merito Prudentius ista cecinit:

Quantum praeipuis nostro sub tempore Princeps Prospexit, tributq; boni. Multos Catilinae Ille domo pepulit: non sua incendia tectis, Aut sicas patribus, sed tartara nigra animabus, Internog, hominum statui tormenta par anteus. Errabant hostes per templa, per atria passim, Romanumq; forum, & Capitolia celsa tenebant: Qui conurat as ipsa ad vit alia plebis Moluti insidias, intus serpente veneno, Conseruant tacitis pestem niscere medullis. Ergo triumphator latitanti ex hoste togatus Clara trophaea refert sine sanguine: remq; Quirini

Assuescit supero pollere in saecula regno. & hęc alia plura de Theodosio, cum Romam venit; quem licet minimè nomen, prudens lector intelliget non de alio quàm de Theodosio Prudentium loqui, vel vno saltem eo certissimo signo, dum inferius ait, contulisse ipsum Symmacho Consulatum de quo sequenti anno dicturi sumus, quem constat non ab alio quàm a Theodosio illi fuisse collatum.

Sed & quod ad Urbis expurgationem pertinet aduersus maleficos edidit sanctionem ad Albinum Praefectum Urbis: hunc illum esse putamus patrem Latæ nurus Paulæ, quem San. Hieronymus e Pontificem superstitionis Gentilitia: fuisse tradit. ipsum autem rescriptum sic habet f:

Imperatores Valentinianus, Theodosius, & Arcadius AAA. Albinus P. V. Quicumq; maleficiorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit; illico ad publicum protrahat, & iudiciorum oculis communis hostem salutis ostendat. Quòd si quisquam ex agitatoribus, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc interdictum venire tentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficae artis suppresserit; vltimum supplicium non euadat gemina suspitione obnoxius; quòd aut publicum reum, nefaciōis socios publicaret, seueritati legum & debita subtraxerit questionem; aut proprium fortassis inimicum sub huius vindictae nomine supplicio * atrociori confecerit. Datum XVII. Kalendar. Septembr. Roma, Timasio & Promoto Consulibus.

Quod ait Sozomenus g, Theodosium Romæ multa quoque pro saluberrimo Ecclesiarum statu constituisse: quoniam hęc fuerint, iam videamus. Aduersus enim Manichæos in Vrbe commorantes ad eundem Praefectum Urbis Albinum eiusmodi rescriptum dedit h: Quicumque sub nomine Manichæorum mundum sollicitant, ex omni quidem Orbe terrarum, sed quàm maxime de hac Vrbe pellantur sub terminatione iudicij. Voluntates autem eorumdem, quinimmo ipsæ etiam facultates populo publicatae, nec vim testamentorum teneant, nec delinqueri eos, aut ipsidem fas sit: nihil ad summum his sit commune cum mundo. Datum XV. Kalend. Iulij Roma, Timasio & Promoto Consulibus. Ad huius quidem legis decretum S. Ambrosius visus est habuisse respectū, dum scribens i ad Siricium Papam, Theodosium Imperatorem execratum esse Manichæos affirmat. Sed & post hanc VII. Idus Augusti, de ferijs, quibus a Iudicij strepitu vacaretur, ad eundem Albinum Praefectum rescriptum dedit k.

Hęc quidem fanciuisse Theodosium, instante Siricio Romano Pontifice, labores ab eo ea de causa suscepti significant:

LX.

d Prud. ad. mers. Sym. mach. li. i.

LXI.

e Hier. epi. 7. f. l. 11. de ma. les. c. The. QUID THEODOSIVS IN MALEFICOS.

* consilio

LXII.

g Soz. li. 7. c. 14. in fin.

QVID IN MANICHÆOS. h. l. 18. de her. c. Th.

i Ambr. ep. St. in fin.

k l. 2. de ferijs c. Th.

LXIII.

Ro. Pontifical. in Siricio.

* cōvexa

nificant: nam in libro de Romanis Pontificibus hæc de ipso leguntur: *Hic invenit Manichæos, quos in exilium deportavit: & hoc constituit, ut non participarent cum Fidelibus communionem; quia polluto ore non liceret sanctum corpus Domini contrahere. Hoc quoque constituit, ut si quis conuersus de Manichæis rediret ad Ecclesiam, nullatenus communicaret, nisi tantum relegationis monasterij diebus vita sua teneretur obnoxius ut ieiunijs & orationibus maceratus, probatus sub omni examinatione vsque ad vltimum diem et anstus sui, humanitate Ecclesia, viaticum eis largiretur.* hæc ibi de Siricio, quæ quidem mores Manichæorum ignorantibus subobscura videri possunt. Sciendum est enim ex ijs quæ superius dicta sunt, sic Manichæos se solitos esse inter Catholicos insinuare, ut perdifficile cognosci possent, cum nullâ habita ab eis ratione perituri se esse Catholicos mentirentur: quod si aliquando Manichæi esse detegerentur conuincereturque; iidem poenitentiam simulantes, hæresin forinsecus detestantes, Manichæi nihilominus intrinsecus perseuerarent; & quò minus detegerentur quales essent, cum Catholicis in Ecclesia conuenirent, atque cum eis sacram participarent Eucharistiam. Iurè igitur sic exagitaui latentes Manichæos Siricij, eosdemque communionem priuatos in exilium mittendos curauit, sanciuitque; ne amplius poenitentes Manichæi ad participationem Eucharistiæ, nisi in fine vitæ admitterentur. Quamnam autem artem ad Manichæos ab Orthodoxis dignoscendos S. Leo Papa excogitauit, suo loco dicturi sumus. Porro hoc tempore Iouinianum aliqua ex parte sensisse cum Manichæis, S. Ambrosius ac collegæ Episcopi scribentes ad Siricium Papam ostenderunt. Sed de Iouiniano superius.

Amb. ep. 81.

LXIV. Quid Siricij Papa in Flavianum.

Theod. li. 5. c. 23.

Qui autem interpellauit Imperatorem aduersus Manichæos Siricij Papa, eundem contra Flavianum Episcopum Antiochenum, quod aliàs litteris fecerat, animauit; nec modò tantum, sed cum iterum aduersus Eugenium venit. At videamus, quid de his in primis Theodoretus, propèssor nimis (vt demonstratum est superius) erga Flavianum, conscribat: ait enim *Ne Paulino quidem iam mortuo, simulatas compressa est: sed cum Euagrius eius sedem post illum obtinisset, non destiterunt inimicitias cum magno Flauiano exercere: idque cum Euagrius contra legem Ecclesie designatus esset: quippe solus Paulinus eum ordinauerat: in qua re complures simul canones violauit. Siquidem canones neque faciunt potestatem cuiquam iam mortem appetituro, quemquam in locum suum sufficere: atque omnes prouincia Episcopos iubent in vnum ad eandem rem conuocari: quinetiam vetant rursus quemquam absque tribus Episcopis Episcopum constitui hæc quidè quæ dicit de ordinatione Euagrii facta viuente Paulino Theodoretus, repugnat omnino his quæ à Socrate & Sozomeno dicuntur, affirmantibus non nisi post Paulini obitum tentasse auditores eius subrogare in locum ipsius Euagrium: aliquid tamè vitij in ordinatione Euagrii intercessisse, S. Ambrosij testificatione paulò post sumus demonstraturi. Contigisse autem Paulini mortem hoc ipso tempore, tum Socrates, tum Sozomenus testari videntur: quando eâ re audita Romæ pro Euagrjo Siricij Theodosium interpellauit. subdit autem Theodoretus studè Flauiano, quæ post obitum Paulini & substitutionem Euagrii contigisse narrat, licèt confusè admodum, dum hæc ait in Euagrii sectatores: *Attamen horum nihil scire cupientes, Euagrii communionem sunt illi quidem amplexati, Imperatorisq; animum contra Flavianum incitare obnixè studuerunt. Nam cum Imperatori nimis acriter instando, multum se exhibuissent molestiæ, accersit eum Constantinopolim, & Romam proficisci iubet. At Flavianus respondet hiemem iam esse. itaque pollicitus, se ineunte vere imperatorem facturum, in patriam reuertit. sed hæc facta sunt, cum Theodosius post annum sequentem Constantinopolim reuertit.**

Socr. l. 5. c. 15.

Sozom. li. 7. c. 12. CAUSA EVAGRII ATQUE FLAVIANI.

LXV.

At subdit Theodoretus: *Sed cum Episcopi Romani, non Damasus solum ille admirabilis, verum etiam post illum Siricij & Anastasij Siricij successor, vehementius in Imperatorem inuecti essent, dixissentque, eum illos qui tyrannidem contra se exercere molebantur, opprimere, sed his qui per tyrannidem leges Christi euertere studerent, impunitatem concedere: eum accersit denuò Imperator, Romamque, vt contendat, cogere laborat. hic planè auctor*

contundit historiam, dum hæc non ab vno tantum Siricio facta affirmat, sed à Damaso, qui eum præcessit, & ab Anastasio, qui succellit; cum constet longè ante creationem Euagrii Damasum esse defunctum, & tempore Anastasij nequaquam superstitem fuisse Theodosium, quamobrem & Socrates quoque errare conuincitur, dum hæc de Euagrjo æquè refert ad tempora Damasi; quæ quidem non nisi sub Siricio contigisse, ipsorum quoque sententiâ patet: nam tam ipse quàm Sozomenus subrogationem Euagrii ad tēpora referunt, quibus Theodosius Romæ agebat.

Quid autem tergiuersationis obtenderit Flavianus, quò minus Romam ad iudicium proficisceretur: patet: nus eius Theodoretus sic narrat: *Tunc sapientissimus Flavianus libere Theodosio, non sine maxima omnium laude, respondit: Si qui me, o Imperator, vt sedem minime sinceram ac sanam profitentem insimulent, dicantque vitam me traducere indignam sacerdotio, tum illis ipsis iudicibus vt ar, tum pronuntiatam ab eis lubens subibo sententiam. sin aut de sede & præfaturâ digladiantur; neque agam cum illis iudicio, neque his quos eam dignitatem adipsi studij tener, aduersabor: sed eadem equidem volens, meque ipse præfaturâ abdicabo. Quare tu, cui libitum est, sedem Antiochenam tribuito. hic meminit oportuit quæ superius dicta sunt exordio sedis Flauiani, optasse id Gregorium Nazianzenum ob pacem Ecclesie à Flauiano præstari, sed minime consecutum esse: quamobrem hæc à Theodoro inania existimo composita esse verba, vt colore aliquo excusaret hominem vocatum ad Synodum nõ obtemperasse, quòd verò Theodosij Imperator id ab eo fieri recusasset, sic subdit: *At verò Imperator hanc eius animi magnitudinem & sapientiam magnoperè admiratus in patriam reuertit, & Ecclesiam sibi commissam sedulo pascere iubet.* hucusque Theodoretus, qui & de his denuò interpellatum fuisse Theodosium ait, cum rursus redijt in Italiam, quando videlicet aduersus Eugenium tyrannum expeditionem parauit. Sed de his suo loco agendum.*

Ad quòd ad hanc causam pertinet, præterierunt multa Græcos historicos, quæ in Occidente decreto Episcoporum statuta fuisse, certum est. Siquidem post querelas Siricij aduersus Flavianum apud Theodosium Imperatorem, in eadem causâ indicta fuit Synodus Capuæ, ad quam Flavianus vocatus minime venit, sed Imperatorem scripsit litteris interpellauit, petès ab eo vt ageret cum Episcopis Occidentalibus, Synodum agi in Oriente, ad quam ipse causam dicturus accederet. Qui autè interea vocati Capuæ Episcopi conuenere, ne aliquo diro schismate ea de causâ Christianum discinderetur Orbis, illud in primis statueret, vt Orientalium nemini communio denegaretur qui Catholicæ esset fidei assertor, licèt flarent alij ipsorum à parte Flauiani, & à parte Euagrii alij. hoc itaque vinculo mutæ communicationis astringi voluere: ne eam ob causam schisma aliquod constaretur. Rursus verò vt huiusmodi dissensiones omnino sedarentur, causam illam inter Euagrium & Flavianum cognoscendam delegauerunt Theophilo Episcopo Alexandrino, tum ob sedis illius principalem in Oriente auctoritatè, tum etiam quòd cum à neutrius partibus staret, satis idoneus existimatus est qui ad dissidia componenda sequester accederet, atque arbiter iudicaret vnâ cum Aegypti sibi subiectis Episcopis; ita tamen, vt ipsorum iudicium postea confirmandum esset à Romanæ sedis Antistite. At refugit Flavianus Theophili iudicium: extat enim de his omnib; S. Ambrosij Mediolanensis Episcopi ad eundem Theophilum epistola in hæc verba conscripta g:

Ambrosius Theophilo. Non habet quod vigeat Euagrius: & habet quod metuat Flavianus, ideoque, refugit examen. Dent fratres veniam dolori iusto: quia propter ipsos vniuersus Orbis contuitur. Et illi tamen nostro non compatiuntur dolor. Perstringi saltem se equanimiter serant ab ijs, quos vident sua per tantorum curricula temporum vexari in tentione. Inter hos etenim duos nihil quod ad Christi pacem pertineat, eligentes, grauis toto Orbe stabat discordia. Cui bone pacis naufragio sancta Synodus Capuensis tandem obtulerat portum tranquillitatis, vt omnibus per totum Orientem daretur communio Catholicam consentibus fidem, & duobus istis tua sanctitatis examen impartiretur, si atri-

LXVI. THEODORETUS PANTONVS FLAVIANI HAVD SYNCRETVS ASSERTOR. Theod. li. 5. c. 23.

LXVII. SYNODUS CAPUANA.

Amb. ep. 178. LXVIII. Quid S. Ambrosij de Flavianiano subterfugiente iudicium.

Et consecratoribus nostris Aegypti pariter confidentibus : quia hoc verum iudicium futurum arbitrati sumus, quod neutri parti sociat & communionem, aliquo favore propenderet. Cum ex his igitur aequissima Synodi constitutis speraremus iam remedium datum, finemq; oblatum discordia: scribitur sanctitas tua, iterum fratrem nostrum Flavianum ad precum auxilia & Imperialium rescriptorum suffragia remeasse. Frustra ergo tantorum sacerdotum fusus labor: iterum ad huius seculi iudicia revertendum, iterum ad rescripta: iterum vexabuntur sacerdotis senes, transfretabunt maria; iterum invalidi corpore patriam peregrino mutabunt solo; iterum sacrosancta altaria deserentur, vt in longinqua proficiscamur; iterum pauperum turba Episcoporum, quibus ante onerosa paupertas non erat, externa opis egentibus compellentur inopiam gerere, aut certe victum inopum itineris vsurpare.

Interea solus exlex Flavianus (vt illi videtur) non venit quado omnes conuenimus. Fenerator & debitor inuicem sibi occurrunt; isti sibi non possunt occurrere. Solum exfors Flavianus (vt ipse vult) sacerdotalis consortij; qui nec Imperialibus decretis, nec sacerdotum conuentui presentiam faciat sui. Nec tamen etiã homini dolore fratri Euagrio donamus specie bona cause, qui eo defensibilior sibi videtur, quod eũ refugit Flavianus, aut quod habere se alterum arbitratur aequalem, vterq; aliena magis ordinationis vitijs, quam suis stectus. Quos tamen nos in meliorem vocamus viam, vt malimus eos suis potius bonis, quam alieno vitio defendi.

Qua de re quoniam proprijs texuisti litteris, posse typum reperiri aliquem, quo possit auferri fratrum discordia; cum sancta Synodi cognitionis ius vniuersitati tuae ceterisq; ex Aegypto consecratoribus nostris commiserit, iterum oportet fratrem nostrum Flavianum conuenias, vt si in eo perseverauerit, quo veniendum non putet, saluis Concilij Niceni, sed etiam Synodi Capuensis statutis, illibata pace vniuersorum ita consulas, vt non videamur destruere quod adificatum est. Si enim quae adificauimus destruimus, prauaricatorum me ipse constituo; ac si quae destruxi, iterum adificem. Seruetur ergo imperitiae pacis gratia inter vniuersos, & nihilominus declinatio partis alterius frustrandi effectum habere ne possit. Sanè referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanam sacerdotem Ecclesia: quoniam praesummus eate iudicaturum, quae etiam illi displicere nequeant. Ita enim vtile erit consultum sententia, ita pacis & quietis securitas: si id vestro statueretur consilio, quod communioni nostrae disensionem non afferat; vt nos quoque accepta nostrorum serie statutorum, cum id gestum esse cognouerimus, quod Ecclesia Romana haud dubie comprobauerit, lecti factum huiusmodi examinis adipiscamur. haetenũ Ambrosius ad Theophilum. Vides ex his, quantum detulerint maiores primae sedi, nempe Romanae Ecclesia auctoritati: cum ex Synodo delegata causa secundae sedi Episcopo Alexandrino cognoscenda, vnã cum illi subiectis Episcopis; quicquid tamen illi iudicassent, comprobandum esse duxerint auctoritate Romani Pontificis absque verò ipsius confirmatione omnia irrita redderentur.

Quid autem post hæc vsque ad secundum Theodosium in Italia aduentum in eadem causa transactum fuerit, ignoratur: illud tantum ex Socrate^b, iuste commotum esse Romanum Pontificem (quem ipse errore, vt dictum est, Damasum vocat, cum constet fuisse Siricium) aduersus Flavianum Antiochenum Episcopum; sed per Theophilũ Episcopũ Alexandrinũ actũ esse, vt ob vniuersalis Ecclesiae pacem illi reconciliaretur, & communicatioque ab eo vt prius eidem impartiretur. Ad breue autem post hæc tempus vixisse Euagrium, cum Socrate Sozomenus c quoque affirmat, cum tamen nec sic discordia illa finem acciperet: siquidem et si Euagrio nullus sit datus successor; qui tamen eius communionis erant, priuatos conuentus agentes, communicare cum Flauiano penitus recusarunt. Certè quidem Euagrium adhuc fuisse superstitem anno decimo quarto Imperij Theodosij, sanctus Hieronymus qui eodem anno scribebat commentarium de Scriptoribus Ecclesiasticis, affirmare videretur, cum de ipso ait: Euagrius Antiochia Episcopus acris & feruentis ingenij, cum adhuc esset presbyter, diuersarum hypotheson tractatus mihi legit, quos necdum edidit; Vitam quoque B. Antonij de

LXIX. FLAVIA NVS RE DARGVITVR.

LXX.

Gala. 2.

LXXI. COMMO TVSPA PA IN FLAVIA NVM. Socr. l. 5. c. 15.

Sozom. li. 7. c. 15.

Graco Athanasy in sermonem nostrum transulit.

Sed ad Capuensem (ita ab eis dictam) Synodum redeamus. Non de Antiochena tantum disensione in ea actum est, sed & de causa Bonosi cuiusdam in Macedonia Episcopi haereticis accusati, quod impudentissimo ore illibatam Dei genitricis Mariae virginitatem negare post partum audeat: cuius cause cognitionem eadem S. Synodus delegauit Anyfio Episcopo Thessalonicensi, qui eam cum sibi subiectis Episcopis cognosceret. Extat de eiusmodi delegata causa cognitione epistola apud Ambrosium, non tamen Ambrosij, in hæc verba conscripta d:

Accepi litteras vestras, quibus vel pro veritate, vel pro modestia nostram sententiam sciscitari voluistis. Sed cum huiusmodi fuerit Concilij Capuensis iudicium, vt finitimi Bonoso atq; eius accusatoribus iudices tribuerentur, & praecipue Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de eius factis cognoscerent: aduertimus quod nobis iudicandi forma competere non posset. Nam si integra esset hodie Synodus; rectè de his quae comprehendit vestrorum scriptorum series, decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc receptis iudicium, sententiam ferre de omnibus; nec resugiendi, vel elabendi vel accusatoribus vel accusato copiam dare. Vicem enim Synodi recepistis, quos ad examinandum Synodus elegit. Deniq; cum Bonosus Episcopus post iudicium vestrum mississet ad fratrem nostrum Ambrosium, qui eius sententiam consulere, interdixit sibi Ecclesiam irrumperere atq; ingredi: responsum est ei, quod nihil temerandum foret, sed omnia modeste, patienter, ordine gerenda: neque contra sententiam vestram tentandum aliquid: vt quod videretur vobis iustitiae conuenire, statueretis, quibus hanc Synodus dederat auctoritatem. Ideo primum est, vt hi iudicent, quibus iudicandi facultas est data. Vos enim totius (vt scripsimus) Synodi vice decernitis: nos quasi ex Synodi auctoritate iudicare non conuenit, &c. damnatum autem ab Anyfio Episcopo Thessalonicensi Bonosum, vetitumque ab eo ordinatos cum illo communicare, sed receptos fuisse eos in iisdem ordinibus, Innocentius Papa e testatur. A Bonoso autem Bonosiani sunt haeretici denominati, iisdem Phoenicianae haereticis sectatores, vt Gennadius f tradit, aduersus quos Audentium Hispanum Episcopum scripsisse, idem affirmat. Damnatur a Gelasio g Papa Bonosiani vnã cum Photino, & alijs illi similibus: Photini enim haereticum impiè fuisse sectatum Bonosum, idem qui supra Innocentius Papa h haud obscure significat. cuius autem ciuitatis hic Episcopus fuerit, non memini me legisse. Porro hoc eodem tempore eiusdem nominis complures vixere ab illo diuersi, vt Bonosus ille adeo amicus S. Hieronymi, qui in scopulo quodam vitam transiegit anachoreticam, quem ipse mirifice predicat in epistola i ad Rufinum: aliusque huic aduersus, quem S. Hieronymus k vituperans nominat Bonosum (siue Bonasum) rabulam Segestanum. Alium etiam profertur Bonosum Marcellinus ac Faustinus presbyteri schismatici in libello ad Theodosiũ, eumque Treueris in carcere ob defensionem fidei defunctum predicant, re verã tamen vnũ ex ipsorum confortibus schismaticum Luciferianum. Sed ad Synodum Capuensem redeamus.

Fuit praeterea in eadem Synodo Capuensi statutum, ne fierent rebaptizationes, reordinationes, & Episcoporum translationes. Citatur eiusmodi canon a Concilio Carthaginensi l. Hæc sunt quæ de Synodo Capuae habita colligere licuit: cuius etsi certus annus, quo celebrata est, ignoratur; hæc tamen circa tempora actum esse in dubitationem reuocari non potest.

Redeamus iam ad Theodosium Imperatorem, quem hoc eodem anno Kal. Septemb. ab Vrbe recessisse, auctor est Marcellinus. cuius quidem mensis octauo Idus ad Albinum Urbis Praefectum eiusmodi religioso Imperatore dignum rescriptum dedit m:

Sacris Quadragesima diebus nulla supplicia sint corporis, quibus absolutio expectatur animarum. Datum VIII. Idus Septemb. Foro Flam. Timasio & Promoto Coss. Venisse Theodosium posthac Mediolanum, eiusmodi rescriptum aduersus haereticos ad Tatianum datum significat n:

Hi qui saui dogmatis retinent principatum, hoc est, Episcopi presbyteri, diaconi, atq; lectores, & quiclericatus velamine reli-

LXXII. RELIQUA GESTA IN SYNODO CAPUANA

Apud Ambrosio. ep. 79.

LXXIII. CAUSA BONOSI HAERETICI.

Innoc. ep. 22. ca. 5.

Gennad. de vit. illu. str. in Audentio.

Gelasin Concil. Ro. sancta Romana.

Innoc. ep. 20. 21. 22.

BONOSI PLVRES.

i Hier. epi. 41.

k Hier. epi. 200.

LXXIV

Conc. Carth. c. 15. a. p. d. Theod. Balsac. 52 m. 5. de quest. Cod. Theod.

THEODOSIUS AB VRBE RE CEDENS VENIT MEDIOLANVM.

Pl. 19. de her. c. Th.

LXXV.

gioni

gioni maculam conantur infligere, sub cuiuslibet heresis sine erroris nomine constituti; ex funestis conciliabulis, seu intra Urbem, seu in suburbanis esse videntur, omnimodo propellantur. Datum VI. Kalen. Decemb. Mediolani, Timasio & Promoto Coss. Iam verò reliquas à Theodosio hoc anno res gestas ordine profequamur.

Hoc eodem anno (vt Marcellinus in Chronico auctor est) dato ab eodem Imperatore rescripto, celeberrimum illud totoque orbe terrarum notissimum templum Serapidis Alexandriae funditus excisum est. Rem adeo admirandam edito libro Sophronius huius temporis scriptor haud ignobilis; testimonio Hieronymi commendatus, fusillimè explicauit: sed quoniam penitus commentarius ille; reliquum est, vt more nostro hinc inde cum labore colligendo fragmenta, rem ipsam integram, vt licebit, repraesentemus. Hic primum illud dicendum est, eiusmodi demolitionem templi Serapidis & aliorum in Aegypto templorum idolorum praedictam a fuisse à Beslariene Abbate: sed & praecognitam quoque à demone, atque reuelatam Antonino philosopho Ethnico, auctor est Sardonius: ex quo Gentiles, cum in templi iactura erubescerent imbecillitatem suorum deorum, tamen quòd illi ista antè praenunciassent, praedicabant ipsorum potentiam. Increbuit quidem de re tantà iactantia aucta tum vulgi rumoribus, tum etiam editis ab Eunapio Sardoniano scriptis: cum enim agit de Antonino tunc apud eos magni nominis philosopho filio Sotipatrae doctissimae feminae, ait b: Ad eum iuuentus senior ac sapientia studio dedicata frequens commebat, sano adolescentibus, qui sacris operabantur, pleno. Ipse neque homine maior habitus, & inter mortales vitam degens, iam tum contubernalibus discipulisque praedicere solebat, à sua morte non extitit amplius deorum templum, immo magnifica illa & religiosa Serapidis delubra in formi situ obrutum in, & vastitatem passura, quaeque in terris aspectu pulcherrima forent, in ea fabulosum chaos & spissam caliginem dominatur, a suamque tyrannidem esse exercitura: quae omnia tempus detexit, veraque comprobauit, vt oraculi vim praedictio obtinuerit. haec Eunapius, qui de eodem inferius: Istud itaque prudentia Antonini affirmatiorem summo opere adauxit, quòd palam apud omnes praedixerat, templa in sepulchra conuersum iri.

Cum haec itaque posteri Gentiles deorum illorum cultores per Theodosium impleta vidissent, memores praedictionis Antonini, iactantes se de his, diuinitatis aliquid dijs suis futurorum conscijs impertiebant: atque non haec Alexandria tantum spargebant, sed toto Orbe, vbi deorum cultores essent, magno suorum idolorum praeconio diffamabant. Huius quidem rei occasione copulsus est San. Augustinus scribere commentarium illum de Diuinatione demonum, in cuius exordio causam refert, quare in eo argumento versari coactus sit: ait enim c: Quodam die in diebus sanctis Octauarum, cum manè apud me adessent multi fratres laici Christiani, & in loco solito confedissemus, ortus est sermo de religione Christiana aduersus praesumptionem, & tanquam miram & magnam scientiam Paganorum: quae recordatum atque completum litteris mandandum putavi, non expreis contradicentium personis, quamuis Christiani essent, & magis contradicendo querere viderentur quid Paganis respondere oporteret. Cum ergo de diuinatione demonum quaereretur, & affirmaretur praedixisse nescio quem euersionem templi Serapidis, quae in Alexandria facta est: respondi, non esse mirandum, si istam euersionem templi simulacris suis immerere demones & scire & praedicere potuerunt, sicut alia multa; quantum eis nosse & praenunciare permittitur, &c. huius igitur euentus causa idem sanctus Augustinus commentarium illum absoluit.

At audiamus quid irà percitus aduersus Christianos ob demolitionem templorum suorum effutiat Sardonius d eum de eodem Antonino vate narrare pergit: Quod autem, inquit, diuini quiddam in eo fuerit, breui post eluxit. Nam vix adeo ex hac vita migrauerat, cum & cultus nummis apud Alexandriae & Serapidis delubrum disturbata dissipataque fuere, non religio tantum, sed vniuersa fabrica, & omnia eum habuerunt exitum, quem poetarum fabulae tribuunt gigantum victoria: si-

mile enim quid Canobis templis accidit imperante tunc Theodosio, Praetory Praefecto Theophilo, piaculari homine, & Eurymedonte quopiam, qui e

Latè Rex tumidos inter sauosq; gigantes Primatum tenuit. puto hic Eunapium intelligere voluisse Theophilum tunc Alexandriae Episcopum aduersus idolorum templa egregiam operam nauantem: sed subdit: Venero tum Urbis Praefecto, & Romano Aegypti legiones cum imperio obtinente: qui omnes iras aduersus saxa & lapidas aggerantes, ea oppugnabant; & qui bellum nunquam auditione acceperat, Serapidis adem funditus demoliti sunt, templiq; donarijs manus hostiliter iniecerunt, absque hoste & citra praelium victoriam adepti. Eo pacto cum simulacris ac donarijs commissa strenuè pugna, non deuicere modo illa, veram etiam depectulati fuere, militariq; inter ipsos lex erat & tesseræ, vti quid quisque furto subdaxerat, lateret oculum. Mansit tamen area adis, quam asportare nequiverunt ob saxorum moles, quae difficulter loco commoueri poterant. haec de templorum demolitione Eunapius.

Quòd autem demolitis templis, atque sublatis sacrificijs & idolis, expurgatisque ritè locis impietatis, ibidem erectæ pro templis fuerunt ecclesiae; & loco sacerdotum idolorum monachi sunt substituti, ac pro idolis reliquiae martyrum per Theophilum Episcopum Alexandrinum illuc delatae fuerunt: maiore æstuantis irâ philosophus, in eosdem monachos & reliquias sanctorum martyrum acerbioribus inuehitur contumelijs, atque blasphemijs insectatur, obruendis quidem silentio: sed boni confulas, lector, cum scis loqui hominem Ethnicum, Dei hostem, afflatum demone, atque indignatione turbatum: ab eiusmodi enim sic composito hominum genere quis putet aliud quam euomi calumnias & eructari blasphemias: sic isto parato antidoto, libilos audi serpentis: At, inquit, egregij illi viri & bellicosi, confusis perturbatisq; rebus omnibus, debellasse se deos, incuruentis quidem, sed ab avaritia crimine non impuris manibus gloriabantur, sacrilegium & impietatis crimen laudi sibi assumentes. Iidem postea in sacra loca inuixerunt monachos, sic dictos, homines quidem specie, sed vitâ turpem porcorum more exigentes, qui in propatulo infinita atq; insanda scelera commitebant, quibus tamen pietatis pars videbatur, sacri loci reuerentiâ proculcare. Nam ea tempestate, quibus atrâ vessem indutus, quiq; in publico seruido habitu spectari non abnuebat, is tyrannicam obtinebat auctoritatem; in eam virtutis opinionem venerat id genus hominum, de quibus etiam dictum est in vniuersa historiae commentarijs.

Haec in Monachos Sardonius, quæ à nostri temporis haereticis magno accepta sunt plausu, & litteris fermè auris exarata, pro titulo affixa sunt postibus suorum commentariorum, quibus monasticam vitam impugnat: probè quidem (non improbo) cum sua fè sponte in classem Ethnicorum conijciant idolorum cultorum, recedentes ab ijs quæ his temporibus eodem argumento scripserunt praestantissimi Christiani, disertissimi que doctores Ecclesiae, Magnus Athanasius, Magnus Basilus, Gregorius Theologus, Ioannes os aureum, & alij innumeri sanctissimi atque doctissimi Patres miraculis coruscantes: quibus hi spretis, auerfoque vultu eos spectantes & execrantes, ad vnus rabidi canis vomitum resorbendum magnâ se auiditate conuertunt; sic quidem è quorum partibus stent, perspicuè cum verbis tum factis significantes; vt nulla alia de ijsdem fit ferenda sententia, nisi quam sibi ipsis stolidè irrogarunt, nempe vt partem cum blasphemijs Ethnicis fortiantur, qui spretis Patribus Orthodoxis, illis pertinaciter inhaerent, duplo tamen ac quadruplo grauius illis plectendi, quòd maiori peccauere nequitia.

Sed quid in martyrum reliquias in Ecclesijs super delubra erectis repositas Eunapius? Illi ipsi monachos Canobis quoq; collocarunt, vt pro dijs qui animo cercuntur, seruos, & quidem flagitiosos diuinis honoribus percolerent, hominum mentibus ad cultum ceremoniasq; obligatis. In namq; condita & salita eorum capita, qui ob scelerum multitudinem à iudicibus extremo supplicio fuerant affecti, pro diuinis ostentabant: ijs gemia submittebant, eos in deorum numerum receptabant, ad illorum

LXXVI DE OCCASIONE CLADIS TEMPLI SERAPIDIS ALEXANDRIAE.

Ant. SS. PP. part. 2. c. 11.

ANTONINVS PHILOSOPHVS PRÆNOVI EXCISSIONEM TEMPLI SERAPIDIS. b Eunap. Vit. Philos. in A Edefio.

LXXVII. FVTVRAE CLADIS SERAPIDIS PRAENVNCTI.

c Aug. de diu. dem. c. 1.

LXXVIII. ANTONINVS PHILOSOPHVS VATES. d Sard. Vit. Philos. in A Edefio.

e Olyf. 7.

LXXXI. EVNAPIVS HOSTIIS MONACHORVM.

LXXX. DEPLO-RANDVS STATUS RECENTIORVM HAERETICORVM.

LXXXI. EVNAPIVS BLASPHEMVS QVID IN MARTYRES.

sepulch. a pulvere sordibusq; conspurcati: in ijs nonnulli martyres
 a: roni alijs. & legati, arbitriq; precum petitionumq; apud eos no-
 minabantur, cum fuerint seruitia infida, & flagris pessime suba-
 ctia, & quae cicatrices scelerum ac nequitiae vestigia corporibus cir-
 cumferrent: eiusmodi tamen deos fert tellus. Istud itaq; providen-
 tia Antonini existimationem summopere adauxit, quod palam ap-
 ud omnes praedixerat, templa in sepulchra conuersum iri. haec te-
 nus Eunapius. At nihil est quod immorer in refellendis
 his quae ab omnibus Gentilibus aduersus Christianos ab
 exordio nascentis Christi Ecclesiae obijci solita fuere, cum
 de his sexcentae (ita dixerim) Apologiae aduersus eisdem
 Gentiles a Patribus scriptae fuerint. Sed hic ille diligenter
 obseruandus est cultus, a pijs exhiberi solitus sacris reli-
 quijs martyrum, qui ex eiusdem Eunapij blasphemijs e-
 gregie referatur, vt loco benedictionum accipienda sint,
 quae ab ipso maledicta inferuntur.

LXXX-
 II.
 ANTIQVI
 MORES
 CATHO-
 LICAE EC-
 CLESIAE.

Referat primùm illud antiqui moris, vt cum noua ef-
 fer ecclesia dedicanda, in eam reliquiae sanctorum marty-
 rum inferrentur. Sed & ille veteris obseruantiae vsus at-
 tendendus ex verbis Eunapij, nõ solum vlt altarium clau-
 di martyrum reliquias, sed & foris relinqui praecipua eo-
 rundem membra certis diebus conctis perspicua, ac ado-
 randa. Tertio verò illud magnâ consideratione dignum
 ex eodem elicitur, tãto honore prosequi solitos antiquos
 Christianos cultum sanctorum martyrum, vt Gentiles
 existimauerint eosdem ab illis haberi deos, cum tamẽ re-
 ligio Christiana nonnisi vnum Deum consueuerit adora-
 re. Vides quae lateant sub stercore gemmae, & quas nobis
 referent Gentilium blasphemiae veritates? At de his haec te-
 nus, quae occasione praedictionis habitae ab Antonino phi-
 losopho, immo mago, de Serapidis templi clade ex Euna-
 pio sunt recensita. Iam verò rei gestae narrationem ac-
 curatam, ex scriptis eorum qui hoc tempore vixerunt
 auctorum, hic describamus. Ruffinus enim cum causam
 demolitionis templi Serapidis praeimitit, ita auspicatur
 historiam a:

Ruff. l. 2.
 c. 22.

LXXX-
 III.

Interea apud Alexandriam noui motus, & contra temporum
 fidem aduersum Ecclesiam concitantur, ex occasione huiusmodi
 oborti. Basilica quadam publici operis vetusta admodum neglecta
 fuit, quam Constantius Imperator donasse Episcopis perfidia suam
 praeferantibus ferebatur. Qualonga incuria nihil validum praeter
 parietes habebat. Visum est Episcopo, qui per idem tempus gu-
 bernabat Ecclesiam, hanc ab Imperatore deposcere, vt crescenti-
 bus Fidelium populis, orationum quoque crescerent loca. Quam
 cum acceptam vellet excolere, repertae sunt in loco antra quadam
 latentia & terra defossa, latrocinij & sceleribus magis quam ca-
 rimonij apta. Igitur Gentiles, qui regi criminum suorum late-
 bras & flagitiorum cauernas viderent: non ferentes aperta toti
 saeculo mala & tenebris obiecta referari, velut draconum calice
 potato, insanire omnes ac palam furere ceperunt. Nec vocibus iam
 & seditionibus, vt solebant, sed manu ferroq; decertare nituntur:
 crebros conflictus agere in plateis, belloq; aperto vterq; populus in-
 ter se coire. At nostri numero & potentia multo plures, sed mode-
 stia religionis minus feroces erant. Ex quo frequenter nostrorũ plu-
 ris vulneratis, aliquãtis etiam interfectis, ad templum, quasi ad
 arcem quãdam refugiebant. quo nonnullos ex Christianis captos
 secum abducentes, accensis aris, immolare cogebant; renitentes
 nouis & exquisitis supplicij excruciatos necabant, alios patibulis
 affigentes, alios confectis cruribus in speluncas precipitantes.
 quas ob sacrificiorum sanguinem caterasq; impuritates delubri
 recipiendas vetustas cariosa construxerat. est memoria horum
 inter martyres recitata in Romano Martyrologio XVII.
 Kal. Aprilis.

LXXX-
 IV.

Sozom. l.
 7. c. 20.

Tunc & accidisse refert Sozomenus b, vt Olympus
 ille, cum se clausum contineret in templo, audiret in eo
 cantari, Alleluia, & cum qui ita caneret, non videret, in-
 tellexisse praestigium, nempe occupandum templum fore
 a Christianis; ideoque eum citò citius, caeteris inficij, no-
 cturno silentio clam recessisse tradit, atque nauim con-
 scendisse, demumque in Italiam nauigasse. Addit Socrates
 c, inter Ethnicos tunc aduersus Christianos pugnasse
 Helladium & Ammonium grammaticos, quorum ille sacer-
 dos Iouis erat, hic verò Simia, illumque se nouem homi-
 nes trucidasse in illa rixa gloriatum: sed fugisse hos po-

Socr. li. 5.
 c. 16.

lita Constatinopolim affirmat, seque ipsorum aucto-
 rem fuisse. Pergit autem Ruffinus semel institutam nar-
 rationem.

Verum haec per dies singulos primò cum metu: deinde cum fi-
 ducia & desperatione gerere, atq; intra templum clausi raptò &
 orada viuere: ad postremum grassantes in sanguinem ciuium, du-
 cem sceleris & audaciae suae diligunt Olympum quemdam nomine
 & habitu philosophum, quo antesignano arcem defenderent, &
 tyrannidem tenerent. At hi, quibus Romanarum legum custodia,
 iurisq; dicendi cura permisa est, cognitio quae gesta fuerant, turbati
 atq; perterriti ad templum conuolant, causas audaciae percontan-
 tur; & quid sibi vellent ille concursus in quo cum tanto scelere ante
 aras sanguis ciuium funderetur, inquirunt. Sed illi obfirmato ad-
 itu, confusi & dissonis vocibus rationem facti nullam, sed clamore
 reddebant. Missis tamen ad eos nuncijs, de Romani Imperij
 potestate, de vindictis legum, & de his quae talia solent subsequi,
 commonebant. Cumq; loci munitione nihil aduersus vesana molien-
 tes agi nisi vi maiore sineret: res gesta ad Imperatorem refertur.
 Illi qui ingentia mentis clementia errantes mallet emendare quã
 perdere, rescribit, illorum quidem vindictam, quos ante aras san-
 guis effusus martyres effecit, non esse poscendam, in quibus dolo-
 rem interitus superauerit gloria meritorum: de caetero verò ma-
 lorum causam, radiceq; discordia, qua pro simulacrorum defen-
 sione veniebant: penitus debere succidi: quibus exterminatis, eti-
 am bellorum causa pariter conquiesceret. Cumq; haec scripta ve-
 nissent, & velut post inducias parui temporis ad audiendum vter-
 que populus conuenisset ad templum: statim vt prima epistola pa-
 gina reserata est, in cuius exordio vana Gentilium superstitio cul-
 pabatur, immensus clamor a nostris attollitur, stupor & pavor Ge-
 tilium populos inuadit: latebras vniuscuiq; querere, angustos fug-
 a calles rimari, aut nostris se latenter immergere: vt ab omnibus
 qui aderant, nosceretur praesentia Dei populo audaciam tribuen-
 te, furorem demonis, qui in illis prius debacchatus fuerat, effu-
 gatum.

LXXX-
 V.

Sed quatenam esset templum Serapidis, ita describitur
 ab ipso Ruffino, qui cum (vt diximus) diu vnã cum Me-
 lania Alexandriae versatus sit, illud plusquam semel vidisse
 potuit. ait igitur: Serapis apud Alexandriam templum audiu-
 imus quidem omnibus putò, plerisq; verò etiam notum. Locus est nõ
 naturã, sed manu & constructione per eorum & eo amplius gra-
 dus in sublime suspensus, quadratis & ingentibus spatij omni ex
 parte distentus: cuncta verò, quo ad summum pauimentorum e-
 uadatur, opere forniceo constructa; quae immensis desuper limi-
 naribus & occultis aditibus inuicem in semet distinctis, vsum di-
 uersis ministerijs & clandestinis officijs exhibebat. Iam verò in
 superioribus extrema totius ambitus spatia occupat exedra & pas-
 toporia, domusq; in excelsum porrecta, in quibus vel aditus, vel
 ij quos appellant αὐτοβάτας, id est, qui se castifuerant, commanere
 soliti erant. Porticus quoq; post haec omnem ambitum quadratis or-
 dimibus distincta intrinsecus circumstant. In medio totius spatij e-
 des erat pretiosis edita columnis, & marmoris saxo extrinsecus
 ample magnificeq; constructa. Sed & de aedibus Serapidis haec
 Ammianus d: His, inquit, accedunt atria suffulta * fastigijs re-
 pla, inter quae eminet Serapium: quod licet minuatore exilitate
 verborum, atrijs tamen & columnis * amplissimis & spirantibus
 signorum figmentis & reliqua operum multitudine ita est exorna-
 tum, vt post Capitolium, quo se venerabilis Roma in aeternum at-
 tollit, nihil orbis terrarum ambitiosius cernat. subiungit de bi-
 bliotheca Ptolomaei ibi posita, de qua nos superius. In hac
 verò aede (subdit Ruffinus) simulacrum Serapis ita erat vastum,
 vt dexter a vnum parietem, alterum laeuã perfringeret: quod mô-
 strum ex omnibus generibus metallorum lignorumq; compositum
 ferebatur. haec de statua Serapidis Ruffinus; quam factam
 esse a Sesoftre Rege per Bryaxem artificem, auctor est Cle-
 mens Alexandrinus, qui ait c: Ad opus faciendum mixta &
 variã vsus est materia: habebat enim ramentum auri & argenti
 & aris & ferri & plumbi, nec ei vllus lapis deerat Aegyptius, nec
 sapphiri & hematistis fragmenta, sed nec smaragdi & topatij: haec
 ergo omnia leuigata, tritaq; ac commixta illiuit colore caeruleo,
 qua de causa nigrior est color imaginis. haec Clemens.

LXXX-
 VI.
 TEMPLVM
 SERAPI-
 DIS.

d Ammian.
 li. 22.
 * sufflata
 * columna
 rijs

e Cle. Alex.
 li. ad Gen-
 tes.
 SERAPIS
 SIMVLA-
 CRVM.

Quod verò ad Serapidis imaginem spectat: humanã
 effigie in vertice modium seu calathum gestantem eum
 simulacra reddidisse, quae haecenus visuntur statuae ipsius
 demonstrant; interdum verò quibusdam additis hiero-

LXXX-
 VII.

glyphi-

Macro. Sa
ur. li. 1. c.
20.

glyphicis characteribus, vt describitur à Macrobio in Sa-
turnalibus vbi ait: *Soli se sub illius nomine testatur impedere,
vel dum calathum capiti eius insigunt, vel dum simulacro signum
tricipitis animantis adiungunt, quod exprimit medio eodemq, ma-
ximo capite leonis effigiem: dexterâ parte caput canis exoritur
mansuetâ specie blandientis, pars verò laua cervicis rapacis lupi
capite simitur, æsq, formas animalium draco connectit volumine
suo, capite redeunte ad dexi teram, qua conspicitur monstrum,
ita ipse: sed subdit hæc de templo Ruffinus:*

LXXX-
VIII.
ORNATVS
TEMPLI
SERAPI-
DIS.

*Interioris delubri parietes laminis primo aureis vestiti, super
has argenteis, ad postremum ercis habebantur, quæ munimento
pretiosioribus metallis forent. erant etiam quadam ad stuporem
admirationemq, videntiu dolis & arte composita. Fenestra per-
exigua ab ortu Solis ita erat aptata, vt die quæ fuerat institutâ,
simulacro Solis ad Serapim salutandum inroferri, diligenter
temporibus obseruatis ingrediente simulacro radius Solis per eâ-
dem fenestram directus, os & labra Serapis illustraret, ita vt in-
spectante populo, osculo salutatus Serapis videretur à Sole. Erat
& aliud fraudis genus huiusmodi: Natura lapidis magnetis huius
virtutis esse perhibetur, vt ad se rapiat & attrahat ferrum. Sig-
num Solis ad hoc ipsum ex ferro subtilissimo manu artificis fuerat
fabricatum, vt lapis, cuius naturâ ferrum ad se trahere diximus,
desuper in laquearibus fixus, cum temperatè sub ipso radio ad li-
bram suisset positum simulacrum, & vi naturæ ali ad se raperet fer-
rum: assurrexisset populo simulacrum, & in aère pendere videret-
ur. Et ne hoc lapsu proprio proderetur, ministri fallacia, Surre-
xit, aiebant, Sol, vt valedicens Serapi, descendat ad propria. Sed
& multa alia decipiendi causâ à veteribus in loco fuerant con-
structa, quæ nunc longum est enumerare per singula. Verum
quoniam modo ea impostura detecta fuerit atque sublata,
sanctus Prosper, qui his viuebat temporibus, ita describit:
b: Apud Alexandriam in templo Serapis hoc argumentum da-
emonis fuit. Quadriga ferrea in nulla base suffulsa, nullis vnus infixis
parietibus colligata, in aère pendens cunctis stuporem, ac velut di-
uinum subsidium oculis mortalium exhibebat: quam tamen lapis
magnes, qui ferrum sibi met attributum suspendit, eo loco came-
ræ affixus totam illam machinam sustentabat. Itaque cum qui-
dam Dei seruus inspiratus intellexisset: magnetem statim vt
camera subtraxit, omne illud ostentum cadens, constructum
communitatq, ostendit, diuinum non esse, quod mortu-
alis homo firmauerat. hæc Prosper. Subdit verò Ruffi-
nus:*

IMPOSTV
RAE IN
TEMPLI
SERAPI-
DIS.

b: Profp. de
pred. l. 5.
c. 38.

LXXX-
IX.
DESTRV
TVR SI-
MVLTA-
CRVM SE-
RAPIS.

*Verum vt dicere cœperamus, rescripto Theodosij recitato, pa-
rati quidem erant nostrorum populi ad subuertendum erroris au-
thorem: per suasio tamen quadam ad ipsi. Gentilibus fuerat dis-
persa, quod si bi mana manus simulacrum illud contigisset, terra
dehiscentes illic solueretur in chaos, caelumq, repeteret in pra-
ceps. Quæ res paululum stuporem quendam populis dabat. Cum
ecce vnus ex militibus fide magis quam armis munitus, correptam
bipennem, insurgens omnibus, maxilla veteratoris illidit. Clam-
or attollitur virorumq, populorum: neq, tamen aut caelum ruit,
aut terra descendit. Inde iterum atq, iterum repetens, viris
ligni fumosam genu cedit. Quo deiecto, igne adhibito, tam facile
quam lignum aridum conflagrauit. Post hoc reuulsam ceruicibus,
& depresso modio trahitur caput: tunc pedes aliq, membra ca-
sa securus & raptata fumiibus detrahuntur, ac per singula loca
membratim in conspectu cultricis Alexandria senex veterinosus ex-
uritur. Ad vltimum, truncus qui super fuerat, in Amphitheatro
concrematur: vanaq, superstitionis & erroris antiqui Serapis hic
finis fuit.*

XC.

*De cuius origine diuersa fertur opinio Paganorum. Alij Iouè
putant, cuius capiti modius superimpositus, vel quia cum mensu-
ra modiq, cuncta indicet moderari, vel vitam mortalibus frugum
largitate præberi. Alij virtutem Nili fluminis, cuius Aegyptus opib-
us & fecunditate pacatur. Quodam in honorem nostri Ioseph
formatum perhibent simulacrum ob diuisionem frumenti, quâ fa-
mis tempore subuenit Aegyptijs. Alij repertum in historijs Græ-
corum veteribus ferunt, Apim quendam patrem familias seu Re-
gem in Aegypto Memphis positum, cum famis tempore frumenta
apud Alexandriam defecissent ex proprio affatim ciuibus alimē-
ta præbuisse. quo defuncto, in honorem eius instituerint apud Mē-
phis templum in quo bos quasi indicium optimi agricolæ nutritur,
habens quadam coloris insignia, qui ex nomine eius, Apis appelletur:
Cpov verò, id est, sepulchrum, in quo corpus eius inerat, Ale-*

*xandriam deduxerint; & Soron Apis, primo ex compositione So-
rapim, post verò per corruptionem Serapim nominarint. Quod
an verum sit, aut nihil omnino, Deus viderit. hæc de Serapi-
de Ruffinus: sunt autem diuersæ maiorum ea dere senten-
tentiæ.*

*Sed quod ad Iosephum Iacob filium attinet, haud quidem
spernenda ea est sententia: nã ex diuinis litteris proditum est,
mutasse Pharaonem Regem Aegypti nomen Ioseph; ait enim diuina Scriptura c de ipso Rege: *Vertitq,
nomen eius, & vocauit eum lingua Aegyptiacâ Saluatore: mundi.*
hæc ibi: scimus antiquos scriptores ipsum nomen, *Se-
rapis*, ex Græcis deducere vocibus, cum dicant fermè om-
nes, Cpov Apis, sepulchrum Serapis. Sed Iulius Maternus haud
ignobilis scriptor, qui claruit temporibus Constantini, &
post illius obitum ad eius filios commetarius illum scrip-
psit de errore profanæ religionis, hæc de Iosepho & sig-
nificatione nominis aliter expressa habet d: *Discite etiam,
sacro sancti Imperatores venerandum Alexandria numen vnde
sumpsit exordium. & post recitatam de saluata à penuria
eius prouidetiã atque industria Aegypto, ista subdit: Huius
post mortem Aegyptij patrio gentis sua instituta templa fecerunt;
& vt iustam dispensationis gratiam post erit as disceret, quo modio
esurientibus & ementibus frumenta diuiserit, capiti is superpositus
est. Nomen etiam, vt sanctius coleretur, ex primo auctore generis
accepit c. Nam quia Sara pronepos fuerat, ex qua nonagenaria
Abraham, indulgentiã Dei, susceperat filium, Serapis dictus est
Graham sermone; hoc est, Σάρασς hoc inuito Ioseph accidit, immo
mortuo. ita ipse.**

*Verum haud facilè mihi persuadeo, Aegyptium popu-
lum deos patrios peregrinis vocibus nuncupasse, & non
potius Aegypto vocabulo, quem tanti facerent deum, ap-
pellare voluisse: vnde tota vis in eo posita esse videtur ad
dignoscendam originem eius, quidnam apud AEGYPTIOS
vox, Serapis, significaret: nam si apud eos idem erat *Sera-
pis*, quod mundi Saluator; non alium certè, quàm Iosephum
ipso significare voluisse, certum redditur. Fertur ab an-
tiquis Serapidis illud oraculum Iosepho Patriarchâ dig-
nissimum, à nostris etiam decantatum, quo verâ Theolo-
giæ pronunciatum elogium, sic Latine redditur:*

*Principio Deus est, tum Verbum; his Spiritus vnus est:
Congenita hæc tria sunt, cuncta hæc tendentia in vnum.*
quod sanè oraculum, ex eo quod eundem cum Plutone ef-
se Serapidem Heraclides Ponticus tradidit, (quæ fuit plu-
rimorum antiquorum sententia) idcirco Plutoni illud ip-
se tribuit. Certè quidem non frumentum tantum, sed ve-
ram Dei cognitionem Iosephum tradidisse Aegyptijs, te-
lificatione diuinæ Scripturæ comprobatur, vbi dicitur: f Pf. 104.
*Constituit eum Rex Pharao, vt erudiret Principes sicut semetip-
sum, & senes eius prudentiam doceret. vt iure dici possit, eam
de Deo recitatam sententiam fuisse Iosephi. Tradunt in-
super à Serapide inuenta esse symbola quædam quibus ab
obsessis dæmones pellerentur, quod Hebræorum sapi-
entiæ conuenit. Pergit verò Ruffinus:*

*Sed ad incertum, inquit, redeamus. Post hæc capite ipso ido-
latria deiecto, studijs vigilantissimis sacerdotis, quacumq, fuerant
per totam Alexandriam portenta potius quàm simulacra, pari
exitu & simili dedecore publicantur. Horret animus dicere, qui
miseris mortalibus laquei à dæmonibus preparati sint, quæ funera,
quæ scelera in illis, quæ dicebant ad vlt, tegerentur: quot ibi in-
fantium capita a defecta inauratis labris inuenta sint, quot misero-
rum cruciabiles mortes depicta. Quæ cum proderentur in lucem,
ac sub auras prolata ferrentur, licet confusione ipsâ Gentiles &
pudore diffugerent: tamen si quis adesse potuit mirabatur tot se-
culis se illis tam nefarijs & tam pudendis fraudibus irretitum. Vn-
de & plurimi ex his condemnato errore, & scelere deprehensos, si-
dem Christi & cultum veræ religionis amplexi sunt. Nam vt o-
mittam cetera flagitia, quæ in alijs locis, vi necatis paruulis, despi-
catisq, ob fibrarum inspectionem virginibus, gerebantur: vnum so-
lummodo, quod in templo Saturnigeri, ad omnium venit conscien-
tiam, memorabo; ex quo etiam cetera quæ omisimus, pependuntur.*

*Sacerdos erat apud eos Saturni, Tyrannus nomine: hic quasi
ex responso numinis, adorantibus in templo nobilibus quibusq, &
primarijs viris, quorum sibi matrone ad libidinem placuissent, di-*

XCII.
SERAPIS
VNDE DI
CTVS.
cGen. 41.

d: Iul. Fir-
mit. c. 14.
IOSEPH
CREDI-
TVS SE-
RAPIS.

cGen. 21.

XCIII.

XCIII.
DII GEN-
TIVM LV-
DIBRIO
EXPOSITI

XCIV.
CLANDE-
STINAE

IMPVDI-
CITIAE
SACERDO-
TVM IDO-
LORVM.

cebat Saturnum precepisse, vt vxor sua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat, gaudens quod vxor sua dignatione numinis vocaretur, exornatam comptius, insuper & donarijs onustam, ne vacua scilicet repudiaretur, coniugem mittebat ad templum. In conspectu omnium conclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clausis ianuis, & traditis clauibus, discedebat. Deinde facti silentio, per occultos & subterraneos aditus intra ipsum Saturni simulacrum patulis irrepebat canernis. Erat autem simulacrum illud a tergo exesum & parieti diligenter annexum. Ardentibus que intra adem luminibus, intentis supplicantiq; mulieri, vocem subito per simulacrum eris concavi profererat, ita vt pauore & gaudio infelix mulier irrepidaret, quod dignam se tanti numinis putaret alloquio. Posteaquam vero quod libitum fuerat, vel ad conseruationem maiorem, vel ad libidinis incitamentum differuisset nomen impurum; arte quadam linteo obductis, repente lumina extinguiebantur vniuersa. Tunc descendens, obstupescit & conseruata muliercula adulterij fucum profanis commentationibus inferbat. Hac cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore generetur: accidit quandam pudica mentis feminam horruisse facinus, & attentius designantem, cognouisse vocem Tyranni: ac domum regressam, viro fraudem sceleris indicasse. Ille de iniuria coniugis, immo potius sua, ardentius inflammatus, inscriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo conuicto atq; confesso, caciq; si audibus reuelatus, pudor omnis & dedecus Paganorum peruaserat domos, adulteriis matribus, incestu patribus, liberis spuris deprehensis, quibus diuulgatis & proditis, raptum cum simulacris & adibus excitabantur & crimina.

XCIV.

At non recens vel vnius eiusmodi fuit sceleris perpetratio: siquidem Aegyptijs sacerdotibus peculiare fuisse huiuscemodi in mulieres, deorum nomine, exercere facinora, ostendunt quae Romae contigisse Iosephus a descripto tempore Tiberij Imperatoris, crimina haud dissimilibus per sacerdotes Anubis in Paulinam clarissimam femine perpetrata; quam sub specie Anubis dei, adolescēti nomine Mundo, ipsius amatori infciam subiecerunt. Quam ob causam sacrifici illi iussu Tiberij cruci affixi fuerunt. Subdit verò Ruffinus de alio Aegyptiorum templo tunc diruto, his verbis rem gestam narrans:

Ioseph. An-
tiqui. l. 18.
c. 4.

XCVI.

Iam verò Canopi quis enumeret superstitiosa flagitia? vbi prae textu sacerdotum litterarum (ita enim appellant antiqua Aegyptiorum litteras) magicae artis erat penè publica schola. Quae locum, velut fontem quendam atq; originem demonum, in tantum venerabantur Pagani, vt multo ibi maior celebritas, quam apud Alexandriam haberetur. Sed de huius quoque monstri errore, cuiusmodi originem tradant, absurdum non erit paucis exponere. Ferunt aliquando Chaldaeos Ignem deum suum circumferentes cum omnium prouinciarum dijs habuisse conflictum, quò scilicet qui vicisset, hic esse deus ab omnibus crederetur. Reliquarum prouinciarum dij eris aut auri, argentiq; aut ligni, vel lapidis, vel ex quacumq; materia constabant, quae per ignem proculdubio corrumpere tur: ex quo fiebat, vt ignis locis omnibus obtineret. Hac cum audisset Canopi sacerdos, callidum quiddam excogitauit. Hydria fieri solent in Aegypti partibus fictiles, vndiq; crebris & minutis admodum foraminibus patula, quibus turbida aqua defudans, defecatio ac purior redditur. Harum ille vnā cerā foraminibus obturatis, desuper etiam varijs coloribus pictam, aquā repletam statuit in deum; & excisum veteris simulacri, quod Menelai gubernatoris ferebatur, caput desuper positū diligenter aptauit. Adfuit post haec Chaldaei: itur in conflictum, circa hydriam ignis accenditur: cera, qua foramina fuerant obturata, resoluuntur: sudans hydria, ignis exinguitur. Sacerdotis fraude Canopus Chaldaeorum victor ostenditur. Vnde ipsam Canopi simulacrum pedibus perexiguis, attracto collo, & quasi fugillato, ventre tumido in modum hydriae cū dorso equaliter tereti formatum, ex hac persuasione velut deus victor omnium colebatur. Sed profecerunt hac fortasse aliquando contra Chaldaeos: nunc verò aduentante sacerdote Dei Theophilo, nullus profuit sudor, nec ceris fraus obiecta subuenit: vastata sunt omnia, atq; ad solum deducta. haec Ruffinus. Sed quod ad Canopi originem spectat, à duce Menelai sic dicto putant traxisse nomen. Ceterum Stephanus tradit Canopum dictum esse Neptunum, eoq; signo mare ab Aegyptijs circumscribi.

Ruffin. li. 1. c. 26.
TEMPLI
CANOPI
DEMOLLITIO.

CANOPVS
DEVS
QUALIS.

XCVII.

Pergit verò post haec Ruffinus: Et nihil non gestum est, q̄ in squallorem verteret locum: flagitiorum caeuerna ac veteriosa

busa detecta sunt, & veri Dei templa & Ecclesia celsa constructa. Nam & in Serapis sepulchro, profanis adibus complanatis, ex vno latere Martyrum, ex altero confurgit Ecclesia. Occasio autem Martyrij construendi vnde data sit, dignum arbitror memorare. Subdit his Kuffinus de profanis atque dispersis tempore Iuliani Apostatae reliquijs Ioannis Baptistae, ijsdemq; collectis, & ad S. Athanasium tunc perlatis, atque haecenus conseruatis; cuius rei gestae historiam suo loco superius recitauimus. In loco igitur vbi Serapis templum erat, erecta Basilica fuit, illataq; in eandem ipsa sacratissime reliquiae (vt S. Athanasius ante praedixerat) S. Ioannis Baptistae per Theophilum Episcopum Alexandrinum. Porro ipsa aedificatio Ecclesiae sub Theodosio facta est, reliquiarū verò collocationem post ipsius obitum fieri cōtigit sub eius filio Arcadio Imperatore; quo tempore dedicata est. III. Kalend. Septemb. quo quidem die in vniuersa Ecclesia euisdem S. Ioannis Baptistae decollationis sollempnitas celebratur d.

Cedren. in
Compend.
d. Acta inu-
siois ca. 10.
Bapt. Beda
de sex aet.
in Tul.
XCVIII
Ruffin. li.
2. c. 28.

Post occasum verò, Serapis qui nunquam vixerat (subdit Ruffinus) quae iam alterius demonis stare delubra potuerunt? Parū dixerim, si omnes quae erant Alexandriae per singulas pene columnas cuiuscunq; demonis aedificata insulta ceciderunt: sed per ciuitas Aegypti vrbes, per castella, per vicos, per omnes, per ripas fluminis, per eremum quosq; si qua sana vel potius busta reperiri potuerunt, instantia vniuscunq; Episcopi subruata & ad solum deducta sunt, ita vt denouus cultura redderetur, quod iniuste fuerat a demonibus deputatum.

XCIX.

Sed & illud apud Alexandriam gestum est, quòd etiam Thoraces Serapis, qui per singulas quasq; domos in parietibus, in ingressibus, in postibus etiam ac fenestris erant, ita abscisi sunt omnes & abradi, vt ne vestigium quidem vsquam, vel nominis appellatio, aut ipsius, aut cuiuscunq; alterius demonis remaneret: sed probus Crucis Dominicae signum in postibus, in ingressibus, in fenestris, in parietibus, columnisq; depingeret. Quod cum factū esse, hi qui super fuerant ex Paganis viderent: in recollectione rei magna ex traditione fibimet antiquitus commendata venisse perhibetur. Signum hoc nostrum Dominicae Crucis inter illas, quae dicuntur separtas, id est, sacerdotales litteras, habere Aegyptij dicuntur, velut vnum ex ceteris litterarum, quae apud illos sunt elementis. Cuius litterae, seu vocabili hanc esse asserunt interpretationem, VITA VENTURA. Dicebant ergo hi qui tunc admiratione rerum gestarum conuertebantur ad fidem, ita sibi ab antiquis traditum, quòd haec quae nunc coluntur, tam diu starent, quam diu viderent signum istud venisse, in quo esset vita. Vnde accidit, vt magis hi qui erant ex sacerdotibus vel ministris templorum, ad fidem conuenterentur, quam illi quos errorum praestigie & deceptionum machina delectabant. Addit Socrates in imo diruti delubri lapides eiusmodi signo Crucis incisos esse repositos, adeò vt Gentiles dicerent aliquid esse Serapidi commune cum Christo: quod non negandum, si de eius origine ex Iosepho filio Iacob, quòd dictum est, omnino constare posset. Pergit verò Ruffinus:

QVID HIC
ROGLY-
PHICVM
CRVCIS.

Socr. li. 5.
c. 17.

Sane quoniam moris erat in Aegypto, vt mensura ascendens Nili fluminis ad templum Serapis deferretur, velut ad incrementi aquarum & inundationis auctorem: subuerso eius simulacro, igniq; consumpto, omnes simul negabant, Serapin iniuria memorant, aquas vltra ac affluentia solita largiturum. Sed vt ostenderet Deus, nō Serapin, qui multo erat Nilo posterior, sed se esse qui aquas fluminis temporibus suis iuberet exrescere: tanta ex eo & deinceps fuit inundatio, quantam fuisse prius, etas nulla meminerat. Et ideo vlna ipsa, id est, aqua mensura, quam *αὐλῶν* vocant, ad aquarum dominum in Ecclesiam ceptam deferri. Sed vbi haec gesta religioso Principi nunciata sunt: extensum ad caelum palmis, cū ingenti fertur exultatione dixisse: Gratias tibi Christe, quòd absq; vrbs illius magna pernicie tam vetustus error extinctus est. haecenus de rebus hoc anno gestis Ruffini narratio. Addit verò haec his Sozomenus de eiusdem Nili exundatione aliqua do cessante:

C.
DE VLNA
MENSURA
NILI.

Ferunt autem Aegypti fluium tunc solito tardius ad primum exundationis gradum constituisse (eo scilicet tempore, quo Theodosius Imperator Gentiles vetuit immolare demonibus hostias) Aegyptij ergo indignabantur, quòd non permitterentur secundum leges patrias fluuio sacrificare. Annaduertens autē gentis illius Praefectus eos ad seditionem adornari, Imperatori

Sozo. l. 7.
c. 20.

CI.

rem in-

PRODIGIOSA EXVNDATIONI NILI.

Tem indicauit. Imperator, re intellecta: Satius est, inquit, erga Deum permanere fidelem, quam fluenta Nili, & ex eis expectata anni fertilitatem preposuisse pietati. Vel nunquam enim fluxerit fluius, si quidem re vera & ex cantationibus pellici & sacrificijs delectari & sanguinis fluxu inquinare influentes ex diuino paradiso riuos potest. Caterum Nilus haud multo post largiter effusus, etiam sublimioribus vndas immisit: & postquam ad perfectissimam & raro completam mensuram accessisset, ac nihilominus aqua intumesceret, in contrarium timorem coniecti Aegyptij, ac metus erat, ne & Alexandriam urbem, & qua Libya portio erat, fluius inundaret. Fertur itaq; Alexandrinorum Paganos ob hoc ipsam stomachantes, quod prater opinionem euenerat, subsumasse, & in theatris exclamasse, quod fluius veluti senex ac delirus eminxisset. Ex eo plurimi Aegyptij patriam superstitione danata, ad Christianismum transferunt. Atq; hac quidem, vt comperi, scripti haecenus Sozomenus.

CII. a Socra. li. 5. c. 16.

Ne autem quod Theodosius aduersus delubra Gentilium, lege lata, fieri imperauerat, avaritia potius quam pietati adscribi ab aliquo posset: quid praestiterit, Socrates ita significat: Delubra idcirco euerfa, simulacra deorum in lebetes & ad res alias ad vitae usum accommodatas conflata. Nam Imperator deorum imagines Ecclesia Alexandrina, vti ad pauperes subleuandos impenderentur, donauerat. Itaq; Theophilus Episcopus Alexandrinus, cum omnes deorum statuas confringere aggrediretur, vnam certi alicuius dei integram seruari iussit, eamq; in loco erexit publice, vti Gentiles, tempore praecedente, non inficiant, se eiusmodi deos coluisse. Hac de re noui equide Ammonium Grammaticum valde animi discruciatum fuisse, dixisseq; religionem Graecorum grauem inflictam esse plagam, quod illa vna statua conflata non esset, sed de industria ad ipsorum religionis irrisionem referuata. haec Socrates.

CIII. ECCLESIAE REPTAE SVPER LOCA DELVBRORVM. b Ammia. lib. 22. c Metaph. die 30. Ian. * milliarium * Manu- the

Qui igitur Theophilus Alexandriae super locum Serapij erexit basilicam, titulo S. Iohannis Baptistae: in loco que Canopum diximus nominatum, ab Alexandria vrbe distantem (vt Ammianus b ait) duodecim milliaribus, aeris temperie saluberrimum, aliam extruxit Ecclesiam sub nomine Apostolorum. Ab hac ciuitate Canopo (habent Acta SS. Cyri & Iohannis c) distat quidam vicus spacio duorum * nomine Menuthe *. Hic autem vicus erat demonum habitatio: versabantur enim in eo maligni spiritus. Theophilus vero cum voluisset locum purum reddere a demonibus, Christi, Euangelistarum & Apostolorum characteribus & figuris; vt ad eum consecrandum idoneis, occupare: id quod statuerat, non perduxit ad effectum. Interim enim mors adueniens eduxit eum de vita praesenti. Deinde autem Cyrillus, qui post ipsum sedi successit, eandem suscepit curam, vt locum illum a demonibus liberaret: quod diuina reuelatione admonitus fecit inferendo illic reliquias S. Marci Euangelistae, nec non Cyri ac socij ipsius Iohannis martyrum. Illatis igitur illuc vigesimo octauo mensis Iulij diebus reliquijs, continuo cessauit demonum infestatio, consecrataq; mox est copia aegris sanitatis largitio. haec habent citata superius Acta, quibus pariter declaratur susceptum esse hoc anno a Theophilo munus expurgandi Aegyptum ab idolorum cultu: sed licet in eo nauiter toto vitae tempore laborauerit, minime tam e abolui consummariq; potuit.

CIV. d Vit. SS. Par. part. 2. c. 4. de cotinentia.

Porrò ad certamen istiusmodi a se in initum aduersus demones, quod spirituale esset, spirituali quoque nifus est Theophilus auxilio, fultusq; diuini Spiritus armis: siquidem sanctissimos monachos, quos adeo detestatur Sardanians, opitulatores, quasi auxiliares copias acciuit e solitudine: nam in Vitis SS. Patru d haec leguntur: Intraverunt aliquando fratres Alexandriam inuitati a Theophilo Archiepiscopo, vt presentibus his facta oratione, destrueret templa Paganorum, & c.

CX. IDOLOLATRIA VBIQUE PESSIMA DATA. e Socro. li. 7. c. 15. MARCELVS EPIS. APAMEAE

At planè accidit, vt tam ingenti fragore collapsa in Aegypto idololatria, vnde tamquam è fonte riui in totum ferè orbem terrarum superstitione dimanaret, Gentiles ubique concussi fuerint, atq; pro defensionem deorum suorum sic nouo casu excitati cocurrerint; de quibus Sozomenus e: Adhuc autem, inquit, in quibusdam ciuitatibus pro templis suis Paganis alacriter dimicabant, velut in Arabia Petraea Aepolite, in Palaestina Raphiotae & Gazae, in Phoenicia hi qui Heliopolim incolunt, in Syria potissimum vindices templi Apameae, que colitur ad Axium fluium: quos quidem ego intellexi ad protectionem tem-

plorum suorum frequentem auxilijs vsos hominum Galileorum, & Bellectorum ex pagis Libano vicinis: ac demum ad tantam protraxisse audaciam, vt etiam Marcellum, qui eius prouinciae Episcopus erat, interficerent. Hic enim cum indicaret, illos non alia ratione facilius a priori superstitione posse conuerti; templa qua in vrbe & in pagis habebant, euertit: & certior factus in Aulone (is est tractus Apameorum prouinciae) templum esse amplissimum, militibus aliquot ac gladiatoribus assumptis, aduersus istud contendeat. Cui cum appropinquasset, exiit a telorum iactum ipse restitit. Erat enim pedibus debilis, & neq; repugnare, neq; hostem vel fugare, vel fugere poterat. Militibus deinde ac gladiatoribus in destruendo templo occupatis: ex Paganis quidam, intellecto quod ille ibi relictus esset solus, ea ex parte qua locus pugnae vacabat, egrediuntur, & in prouiso adorti eum corripunt, & rogo iniecto, interimunt. Ac in praesentia quidem clamid habuerunt. Sed postquam temporis progressu proditi sunt: filij Marcelli vindicare patrem studebant: quamquam Synodus eius gentis id fieri prohibuerit, aequum non esse censens vindictam sumere de eiusmodi morte, pro qua gratias agere deceret tum illum ipsum qui mortuus fuerat, tum cognatos & amicos eius, vipotè qui, vt pro Deo moreretur, dignus habitus esset. haec de Marcelli certamine Sozomenus.

DEMOLITIONEM PLORVM.

CVI. Theoli. 5. c. 12. g Rom. 12

Sed multa quidem, magniq; momenti ab ipso sunt praetermissa, quae a Theodoro, qui res tunc geflas, vt potè Syrus homo, habuit exploratas, enarrantur, quae nos suis ipsius verbis hic describimus; ait enim f: Ex Episcoporum numero Marcellus, vir in rebus omnibus longè praestantissimus, lege, tanquam machina bellica omnia delubra vrbes, cuius Episcopatum ipse administrabat, prorsus expugnauit. Qua in re gerenda, fiducia in Deum potius, quam multorum hominum manu adiutus est. Atq; hoc loco facinus in primis memorabile ab eo factum narabo. Vbi Iohannes Episcopus Apameae, cuius ante feci mentionem, mortem obierat, in eius locum diuum Marcellus, vir spiritus (vt Apostoli g praecipio vult) iusserens, substitutus est. Venit forte a Apameam Praefectus Orientis, duobus ducibus cum duobus hominum millibus comitatus. Qui quidem, plebe propter metum sibi a militibus iniectum quiescente, delubrum Iouis, quod amplissimum fuit, multis ac varijs ornamentis illustratum deturbare aggreditur: verum cum structuras eius valde solidam & firmè mullipaciam cerneret, exfirmavit lapidum coagmentationem nullo modo posse dissolui: nam lapides erant grandissimi, arcte inter se iuncti, & ferrò praeerea ac plumbo colligati. Quare Praefectum deterritum cum videret S. Marcellus, eum ad alias vrbes amandauit, ipseq; Deum impense precatus est, vt viam sibi ad illius delubri demolitionem aperiret.

CVII. CAEMEN-TARIUS OPVS AGGREDI- TVR ALLIS INCONCHESVM.

Itaq; primo mane vir quidam, qui neq; architectus, neq; lapidarius fuit, neq; vllam aliam artem nouit, sed lapides & ligna humeris portare assueuerat, sua sponte eo venit, qui vt accessit, pollicitus est se delubrum facillime demoliturum: solunq; mercedem postulauit, qua duos opifices coduceret, quam simulac sanctus Episcopus ei daturum promiserat, eiusmodi quiddam excogitauit homo ille. Delubrum habebat porticum quadratam, erectam in sublimi, sibiq; adiunctam. Hanc sustentabant columnae maxime pares proportionem ipsi templo, ambitus autem cuiusq; sexdecim cubitorum fuit: lapis, ex quo erant fabricata, naturè durissimus, nec facile lapidariorum instrumentis cedens. Quarum singulas cum vniq; suffodisset iste, & adificia illis innixa tignis oleagineis suffulisset, ad aliud eodem modo transit. Nam tribus columnis ad hunc modum suffosis, iniecit tignis flammam.

CVIII. DAEMON IMPEDIT TEMPLI RVINAM.

Verum demon quidam ater, pprens, tigna (vt eorum fert natura) igni absumi non patitur, sed impetum flammæ cohibet. Vbi verò istud sapius egerant, videbantq; machinam illam frustra admotam, Episcopo sub meridie forte dormienti rem indicant. Ille confestim ad sanctum Dei templum propere contendit, aquam in vase afferri iubet, quam sub sacro sancto altari ponit: ipse autem humi in faciem prostratus, Dominum benignum & clementem precatur, ne tyrannidem demonis longius serpere permittat, sed tum eius patefaciat imbecillitatem, tum suam ipsius potentiam ostendat eum ad finem, vt insiditibus nulla maioris caecitatis inde detur occasio. Hac & alia his similia locutus, cum aquam signo Crucis signasset; Equitum, vnam ex duobus, sive & pietatis studio egergie munitum, aquam iubet accipere, ocyus ad delubrum currere, & cum sive eam spargere, tignisq; flammam adhibere. Qua re confectus, demon aquae apertè vim non ferens, penitus auiligit. Ignis autè aqua, sua natura maxime aduersaria, velut oleo

AQVA CRVCB SANCTIFICATA EVGATVR DAEMON.

folus, signa occupat, eaq; momento temporis prorsus absumit. Itaque columnæ, basi sublatæ, corrumpunt, aliasq; duodecim secū deijciunt: ipsum præterea templi latus columnis cobarens, violento iltarum casu pariter deturbatum est. cuius ingentis fragore tota adeo personabat ciuitas, vt omnes ad illud ipsum delubrum spectandum concurrerent: atq; simul vt intellexere demonem infestandum fugatum esse, hymnorum concentu vno ore omnes Deum celebrarunt. Eodem modo sanctus ille Episcopus alia quoq; simulacrorum fana demolitus est. hæc de Marcello Theodoretus, quem & martyrium subiisse tradit, allectumque ipsum inter martyres scimus perpetuâ memoriâ celebrandum decimâ quartâ die mensis Augusti.

CIX. At non omnia deorum templa in Oriente sub Theodosio fuerunt penitus diruta: siquidem Gazæ delubrum Marnæ famosissimum vsque ad ortum Theodosij iunioris, Arcadij Imperatoris filij, tutantibus illud ciuibus Ethnicis, integrum permanfit, vt suo loco dicturi sumus: ad hæc namq; tempora allufit S. Hieronymus a, cum ad Lætanium scribens licet ait: *Lam & Aegyptus Serapim Christianus factus est. quod scilicet illius cultores ad Christum conuersi fuissent; vel etiâ, quod vbi Serapidis templum erat, illic iam erecta Christo Ecclesia esset, & subdit: Marnas Gazæ luget inclusus, & euersionem templi iugiter pertremiscit. prætermissum verò illud à Theodosio puto, quod absque cæde plurimorum Gazenium templum tumentium, id perfici minime posse videret.*

CX. Cæterum qui zelus pertigit Orientis Episcopus sub Principe maximè pio idola demoliri, æquè Occidentale impulit sacerdotes id ipsum præstare fiduciâ animosâ. Periere si quæ de his scripta fuere à maioribus monumenta: de S. Martino tantum hæc habentur eo argumento à Seuerob conscripta: *Dum in vico quodâ templum antiquissimū diruisset, & arborem pinum, quæ sano erat proxima, esset aggressus excidere: tum verò Antistes loci illius, ceteraq; Gentilium turba cepit obfistere. Et cū ydem illi, dum templum euertitur, imperante Domino quiescissent, succidi arborem non patiebantur. Ille eos sedulo commoneret, nihil esse religionis in stipite: Deum potius, cui seruiret ipse, sequerentur: arborem illam excindi oportere, quia esset demonum dedicata. Tum ex illis vnus qui erat audacior ceteris. Si habes, inquit, aliquam de Deo tuo, quem dicis te colere, fiduciâ nosmetipsi succidemus hanc arborem, turmentem excipe: & si tecum est tuus (vt dicis) Dominus, euades. Tum ille intrepidè confisus in Domino, facturum se pollicetur.*

CXI. Hic verò ad istiusmodi conditionem omnis illa Gentilium turba consentit, facilemq; arboris suæ habuere iacturam, si inimicum sacrorum suorum casu illius obruissent. Itaq; cū vnâ in partem pinus illa esset accliuus, vt non esset dubium quam in partem succisa corrueret, eo loco vincit statuitur pro arbitrio rusticorum, quæ arborem esse casuram nemo dubitabat. Succidere igitur ipsi suam pinum cum ingenti gaudio latitiâq; ceperunt: aderat eminus turba mirantium, iamq; paulatim nutare pinus, & ruinam suam celsura mimitari. Pallebant eminus monachi, & periculo iam propiore conterriti, spem omnem fidemq; perdidierant, solam Martinumortem expectantes. At ille confisus in Domino, intrepidus opperens, cum iam fragorem sui pinus concidens edidisset, iam cadentem super se ruenti, elenat à obuuiam manu, signum salutis opponit. Tum verò turbis modo (retroactam putares) diuersam in partem ruit, adeo vt rusticos, qui tuo loco steterant, penè prostrauerit. Tum verò in cælum clamore sublato, Gentiles stupere miraculo, monachi flere præ gaudio, Christi nomen in commune ab omnibus predicari: satisq; constat, eo die salutem illi venisse regionem. Nam nemo ferè ex immensi illa multitudo Gentilium fuit, qui non impositione manûs desideratâ, in Dominum Iesum, relicto impietatis errore, crediderit. Et verè ante Martinum pauci admodum, immodè penè nulli in illis regionibus Christi nomen receperat: quod adeo virtutibus illius, exemploq; conualuit, vt iam ibi nullus locus sit, qui non aut ecclesiis frequentissimis, aut monasterijs sit repletus. Nam vbi fana destruxerat, statim ibi aut ecclesias aut monasteria construebat. subdit Seuerus hæc etiam eodem argumento.

CXII. In vico autem, cui, Leprosus, nomen est, cū idem Martinus templum opulentissimum superstitione religionis voluisset euertere: resistit ei multitudo Gentilium, adeo vt non absq; iniuria sit repulsus. Itaq; secessit in proxima loca, ibiq; per triduum cilicio

tectus & cinere, ieiunans semper atq; orans, precabatur à Domino, vt quia templum illud euertere humanâ manu non potuisset, virtus illud diuinâ dirueret. Tum subito ei duo Angeli hastati atq; scutati, instar militiae cælestis, se obtulerunt, dicentes, missos se à Domino, vt rusticam multitudinem fugarent, præsidiumq; Martino ferret; ne quis, dum templum dirueretur, obfisteret: rediret ergo, & opus ceptum deuotus impleret. Ita regressus ad vicum, inspectantibus Gentiliū turbis & quiescentibus, dum profanam adem vsq; ad fundamentum dirueret, aras omnes atq; simulacra redegit in puluerem. Quo viso rustici, cū se intelligerent diuino nutu obstupefactos atq; perterritos, ne Episcopo repugnarent, omnes ferè in Iesum Dominum crediderunt, clamantes, & palam consistentes Deum Martini colendum, & idola negligenda, quæ sibi adesse non possent.

Quid etiam in pago Heduarum gestum sit, referam. Ibi dum templum itidem euertetur, furens Gentilium rusticorum in eum irruit multitudo. Cumq; vnus audacior ceteris stridit eum gladio peteret: relicto pallio, nudam ceruicem percussori præbuit. Nec cunctatus ferre Gentilis: sed cū dexteram altius extulisset: resupinus ruit, consternatusq; nimio metu veniam precabatur. Nec dissimile huic fuit illud. Cum eum idola destruentem, cultro quidam ferre voluisset, in ipso ictu ferrum ei de manibus excussum non comparuit. Plerumq; autem contradicentibus sibi rusticis, ne fana eorū destrueret: ita prædicatione sancti à Gentilium animos mitigabat, vt luce eis veritatis ostensa, ipsi sua templa subuerterent: hæc tamen Seuerus de Martino templa deorum destruentem. En quod miraculis est declaratum Dei nutu templa deorum esse prostrata, cū tamen nonnulli fuerint qui maluissent eadem expurgata in vsu conuerti Christianæ religionis; quod interdum factum esse, non dubium est. Ex his igitur, quæ de sancto Martino à Seuero conscripta legimus, coniecturam capere possumus quid à ceteris Occidentalis orbis Episcopis gestum sit: nam paria alios Episcopos diuersarum ciuitatū oportuit obijisse certamina, quod omnibus in locis ijdem adhuc vigerent hostes, & castra diaboli, ad quæ prosternenda disijciendaque penitus maximos oportuit Dei sacerdotes exantillare labores. Cæterum non sic quidem hæc sub huius anni periodo claudimus, vt omnia vnus anni termino facta esse contendamus, sed quod hoc anno ceptum sit, quod sequentibus quoque annis agi perseverauit indefinenter: adeo vt sit reperire post decennium per Theodosij Comites Gaudentium atque Iouinum, quos tradit Prosper hoc tempore Theodosij idolorum templa Romæ spoliassè, sub Honorio Imperatore (quod sanctus Augustinus testatur) sub Consulatu Manlij Theodori, deorum templa Carthagine euersa esse. Cū verò vbi que terrarum Christiani orbis à Christianis idolorum templa prosternerentur; nullibi tamen maiori studio quàm Romæ, Hieronymi d sententiâ, id factum fuisse constat.

CXIII.

IESV CHRISTI
Annus 390.

SIRICII PAP. VALENTIN. 15. IMPP.
Annus 6. THEODOSII 12.

NONAGESIMO supra trecentesimo Christi anno Valentinianus Augustus quartum aggressus est Consulatum, collegam nactus Neoterium. Antequàm autem ad huius anni Theodosij Imperatoris res gestas enarrandas styllum admoueamus, vetus monumentum eiusdem anni Consulibus consignatum hîc reddamus; quo valde admireris reperiri his temporibus Theodosij, cū Romæ adhuc ipse moraretur, dicatam ibidem fuisse aram ad sacrificia, in qua sculpti supernè arietes quinque, singuli scilicet in singulis angulis, atque vnus in fronte, ijdemque omnes mactati iacent, & in dextro latere arietes adstat sub pinu, à qua tympanum, & fistulæ compæctæ & crotala dependent, à sinistro verò latere sub altera pinu

Hiero. e. p. 7.

TEMPLO-
RVM DEO-
RVM IN
OCCIDEN-
TE CLA-
DES.
b Seue. vit.
S. Mar. c. 10

Ang. de
Ciu. Dei, li.
18. c. 17.

Hier. pro-
am. lib. 2.
cōment. in
ep. ad Gal.

pinu duæ fistule & faces tranuerſa, omnia ad vſum ſacri-
ficij comparata. inſcriptio verò ſic ſe habet a:

DD. NN. FL. VALENTINIANO. ET. GRA-
TIANO. IMP. P. SVIS CEIONIVS. RIFIVS. VO-
LVSIANVS. V. C. ET. ILLVSTRIS. EX VI-
CARIO. ASIAE. ET. CEIONI. RVFI. VOLV-
SIANI. V. C. ET ILLVSTRIS. EX. PRÆFECTO.
PRAETORIO. ET. EX. PRAEFECTO. VRBIS.
ET. CECINE. LÖLLIANE. CLARISSIME. ET
ILLVSTRIS. FEMINE. DEAE. ISIDIS. SACER-
DOTIS. FILIVS. ITERATO. VIGINTI. ANNIS
EX. PERCEPTIS. TAVROBOLIIS VLARAM.
CONSTITVIT. ET. CONSECRAVIT. X. KAL.
IVN. D. N. VALENTINIANO. AVG. ET. NEO-
TERIO. COSS.

Potuit ne fieri, vt poſt tot leges à Theodoſio aduerſus
ſacra Gentilium editas, ipſo etiam adhuc Romæ agente,
& vt ita dicam, ob oculos eius, noua conſtitueretur ac de-
dicaretur ara, cum nec vnam Victoriæ reſtitui, Gentiliū
laborante Senatu, & adnitente Symmacho, ipſe conſeſſi-
ſſet, immò & eam ob cauſam anno ſuperiore (vt vidimus)
eundem Symmachum mulctâſſet exiliò? Quamobrem
in eam ſententiã volentes magis imus, vt ea omnia à Vo-
luſiano ſecreto in proprijs ædibus facta fuerint ad priua-
torum ſacrorum vſum. Porro de Voluſiano deorū cul-
tu addiſtiſſimo illud modò ſciendum, laborâſſe plurimū
S. Auguſtinum iam Episcopum, vt eum ad fidem capeſſen-
dam induceret, id expoſcete eius matre ad Chriſtum iam
antè conuerſa; ipſum tamen reſiſtentem atque obniten-
tem vſque ad vltimam ſenectutem Ethnicum permâſiſſe;
cum tandem morbo detentus, agente apud eum Melaniã
iuniore diem nepte, baptizatus, benè Chriſtianus vltimū
clauſit diem: ſed de his ſuo loco dicendum quinto Anna-
llum tomo.

II.

DE CLA-
DE THESSALONI-
CENSIS.

Hoc ipſo anno Theodoſius Imperator, qui anno ſupe-
riori recedens ab Vrbe menſe Septembris (vt vidimus)
Mediolanum ſe contulerat, ibidem degens, ob cladem
Theſſalonicenſium perpetratam à ſancto Ambroſio re-
pellit ab Eccleſia, ac nonniſi publicè actã pœnitentiã, in
eam admittitur. De re tanta narrationem aggregur, cur
hoc poſſimum anno à nobis ponatur, ratio in primis
reddenda eſt. Sed ante omnia conſutanda illorum ſen-
tentia, qui dixerunt, ea cõtigiſſe poſt ſecundū Theodoſij
in Italiam aduentum, poſtq; debellatum Eugenium: cuius
ſententiæ auctor eſt Sozomen^b, quem vix vnum vel duos
reperies ex reſtoribus ſequentes, cum innumeri ſer-
mè ſint qui ea omnia ad tempus poſt debellatum Ma-
ximum reſerant, ſecuti Rufinum^c, Paulinum^d, atque
Theodoretum^e. Inconſtans pariter aſſertio reperitur,
cum Theſſalonicenſium cædem tunc eueniſſe dicant,
cum de differenda executionis ſententia triginta diebus
Theodoſius legem tulit: nam nullo penitus pacto co-
hæret tempus eiufmodi latæ legis cum temporibus debel-
lati ab eodem Theodoſio Maximi. Etenim data illa lex
ponitur^f Veronæ ſub Conſulatu Antonij & Syagrii, an-
no Domini treceteſimo octogefimo ſecundo adhuc ſuper-
ſiſte Gratiano, à quo lata habetur, cum nondum Theo-
doſius in Occidentem rediſſet; quod poſt ſeptennium
à tempore latæ legis euenit, de qua modò dicendum in-
feriſus.

III.

DE TEM-
PORE CLA-
DIS ANTI-
OCHENÆ.

Cum igitur ad tempora primi in Italiam Theodoſij
aduentus eiufmodi Theſſalonicenſis clades referenda ſit;
conſtetq; ipſum Theodoſium morã duxiſſe in Occidente
ad ſequentem vſq; annum: quoto poſſimum anno eius
in Italia commorationis id acciderit, perueſtigãdum eſt.
Nò quidem primo euenit anno, quo Maximum debella-
tum menſe Auguſti diximus: nam cum poſt necem Maxi-
mi contigerit Ambroſio agere apud Theodoſiū pro Epi-
ſcopo qui incenderat ſynagogã, & alijs; nullã prorfus eius
rei habuit mentionem, quæ neceſſariò inferenda fuiſſet, id
exigente argumenti ratione, ſi antè accidiſſet. Sed & cum
octo menſes interceſſiſſe Theodoretus dicat g à tempo-

re excommunicationis vſque ad reconciliationem, quæ
tempore Natalis Domini contigit: non patiuntur angu-
ſtia temporis, vt primo anno hæc facta eſſe dicantur; nec
item anno ſequenti, quo vidimus Theodoſium non in
luſtu (vt ferunt h) & pœnitentiã egiſſe Mediolani, ſed ſci-
mus profectum eſſe menſe Iunij Romam, de quæ extin-
cto tyrannò vnã cum Valentiniano triumphâſſe. Quam-
obrem reliquum eſt, vt affirmare neceſſe ſit, hoc ipſo an-
no, vel ſequenti, ea de clade Theſſalonicenſi ac pœnitentiã
Theodoſij cõtigiſſe. Sed cum non detur locus vel tem-
pus, vt dici poſſit ea obueniſſe anno ſequenti, ſiquidem
menſe Nouembris eius anni recedens ex Italia reuerſus eſt
Conſtantinopolim, vt demõſtrabitur; ex neceſſaria pro-
poſita inductione, aſſerendum eſt, ea omnia præſenti an-
no contigiſſe, quo Theodoſium conſediſſe Mediolani, ex
datis ibi reſcriptis apparet.

His igitur de tempore declaratis, de ſpinetis diffi-
cultatum emergens oratio ad rei geſtæ narrationem proſi-
liens, aliã adhuc parumper præpeditur dubitatione, quòd
dixerint alij, cladem Theſſalonicenſem, cum Theodoſius
ibi eſſet, factam eſſe. ſed perſpicui hi redarguitur erroris;
cum antequàm fieret, cõſter Ambroſium Mediolani apud
eundem Theodoſium interceſſiſſe, vt Theſſalonicenſibus
noxam ſcleris perpetrati remitteret: quod quidem tum
eiufdem Ambroſij, tum aliorum teſtificatione, ſubſequeſ
oratio demonſtrabit. Ingrediamur iam pede libero hiſto-
riam ipſam ex diuerſis antiquis hiſtoricis concinnatam,
atque in primis ex Sozomeno i, cum ab exordio auſpica-
tur his verbis facinus à Theſſalonicenſibus perpetratum:
*Erant, inquit, peccati inſinulatio huiusmodi: Bothericum tum tem-
poris apud Ilyricos militum Præfecti auriga, pincernam domini
impudicè intutus, de ſtupro interpellat, eaq; de cauſa compre-
henſus, in vinculis erat. Inſtate autem ſollemni equeſtri certamine
populus Theſſalonicenſis illum, veluti ad eam concertationem ne-
ceſſarium, dimitti poſtulabat. Quod quoniam non impetebat, in-
gram ſeditionem efferbuit, ac eadem etiam Bothericum ipſum
interfecit. Quare nunciatã, Imperator præter modum excauidit;
& certum eorum numerum qui adſuerant, interſci præcepit, ex
quo ciuitas multis iniuſis cædibus impleta fuit.* hæc Sozomenus
de facinore Theſſalonicenſium, & in eos à Theodoſio de-
creta vindetia.

Sed non quidem ab eo tunc ibi præſente, nec ſtatim,
verum (vt Paulinus & alij teſtantur) cum iam antè ſanctus
Ambroſius apud Theodoſium pro illis egiſſet, atq; etiam
indulgentiam impetari aſſerit: nam ait k: *Promiſerat enim Am-
broſio Imperator ſe veniam daturum ciuibus ſupradictæ ciuitatis:
ſed agentibus Comitibus occidit cum Imperatore, ignorãte ſacer-
dote, vſq; in horam tertiam gladio ciuitas eſt donata, atq; pluri-
mi interempti innocentes.* Ad non vno Ambroſio interpel-
lante, ſed alijs quoq; Episcopis id agentibus, veniã Theo-
doſium Theſſalonicenſibus imperitum eſſe, ſanctus Au-
guſtinus aſſerit l, ſed tumultu quorundam qui ei cohæ-
rebant, vindicare compulſum: verum puto Ambroſium
per literas rem geſiſſe; ſiquidem ex eius ad eundem
Theodoſium litteris poſteã datis conſtat, poſt tantam
cædem patratam, redeunti Mediolanum Imperatori ip-
ſum Ambroſium communionem Eccleſiaſticam de-
negâſſe.

Sed vnde, quaſo, tanta fiducia Comitibus Theodoſij,
vt à pollicitatione veniæ auderet Principem reuocare? &
quibus ab illis valuit Theodoſius argumentis inſlecti, vt
quod promiſiſſet Episcopis, non præſtaret? Audi, quænam
à magiſtratibus tunc videantur iuſtitia ſpecie potuiſſe in-
geri Theodoſio: pro arbitrio nimirum & ratione tempo-
ris debere Principem adhibere miſericordiam & indul-
gentiam, atque rigorem temperare iuſtitia; ab his verò
tunc abſtinendum, cum rerum experientia conſtaret, ex
ea ſubditos reddi contumelioſos, proteruos, atque ad de-
linquendum faciliores; adeò vt niſi mox ſeueritas legum
inuigilaret, & gladius poteſtatis occurreret, nulla ampliùs
futura eſſet ſecuritas magiſtratibus; periclitandamque
mox ſalutem Imperatoris, ſi impunè liceret populo leges
pedibus proculcare, & conſerto agmine appetere magi-
ſtratus. Rurſum verò his addere, hæc omnem audaciam

h. Theod.
ibid.

IV.

Sozo. li.
7. c. 24.

V.

k Paulin.
in Vit. S.
Ambroſij.
EPISCOPI
IMPET-
TRANT
VENIAM
THESSA-
LONICEN-
SIBVS.
l Aug. de
Ciuit. Dei.
li. 5. c. 25.

VI.

illis

Impreſſa
deſcri-
ptam habes
apud Sme-
tium Inſcrip.
antiq. pag.
20. nu. 2.

Sozo. li.
7. c. 24.

Ruffin. li.
2. c. 18.
d Paulin.
in Vita S.
Ambroſij.
e Theod. li.
5. c. 17.
f l. 13. de pe-
nis. Cod.
Theod. c.
c. Inſin.
eo. iii. l. ſi
vindicari.

Theo. li.
5. c. 17.

illis non aliunde suppeditari, quam ex nimia Principis indulgentia: nam si lege actum esset (vt par esse videbatur) aduersus Antiochenos scelus immanissimum perpetrantes, cum ipsius atque Augustæ defunctæ statuas deiecere, ac tantâ ignominia pertraxere; haud Thessalonicensium animi in necem Præfecti militum adeo immaniter exarsissent, sed cohibiti fuissent timore vindictæ, & inflexibilis ad veniam seueritas Principis continuisset eosdè quantumlibet efferatos in officio. Quod item in Antiochenos vltim non esset, animatos etiam improbos Arianos, tot legibus exagitatos, summa ex indulgentia Principis armatos; fiducia, non esse veritos in tanta ciuitate tam immane scelus, neglectis magistratibus & ipso Arcadio Augusto filio Theodosij, vi publicâ perpetrare, cum Constantinopoli (quod dictum est) insipientes in domum Episcopi, eam incendio concremârunt.

VII.

Sed quod Arianis etiam immeritis fuerit indulgentia impertita, Catholicis quoque grassandi in synagoga Iudæorum, & in aedes Valentinianorum audacia subministrata fuisse videri poterat: Et ad postremû quod sicut illis, ita & istis è ditissimo promptuario clementiæ Principis fuerit hausta venia, pœnæq; remissio abundanti misericordiâ erogata; his exemplis, veluti ad delinquendû illecebriis, Thessalonicenses ex leuissima causa tam dira animo concepisit, tamq; crudelia opere perpetrâsse: Quibus si ex sententia Episcoporum ignoscitur, iam de salute Imperij aeternum esset, cum iam audacibus quibusq; impune quoduis aggredi scelus & attentare flagitiû liceret: adeo vt nullum penè remedium foret ad prostratam Imperatoriam potestatem ac maiestatem erigendam, comprimendamq; excrescentem audaciam, quam si in Thessalonicenses acerbis vindicaretur; vt non tantum compensaret admissum facinus vindictæ seueritas, sed superfluens & excedens supplicium timore sui reuocaret contempta hætenus iura exulem; custodia legum partam populorum tranquillitatem atq; modestiam postliminio restitueret. Docere namq; hoc ipsum simul naturam cum arte; cum vt bene consulatur vniuerso corpori, quod fomentis & olei lenitate curari non potuit, tabidum membrum ferro secetur, secumq; igne adustum consolidetur.

VIII.

Hæc planè sunt, quæ putamus à Comitibus tunc fuisse Imperatori suggestita: quibus ille adeo persuasus, oblitus quod pollicitus erat Episcopis, de vindicâdo in populum Thessalonicensem, animo efferato rescripsit, cum sic ipse à natura compositus esset moribus (quod ait Ambrosius) vt in æquilibrio positus facile vel impelleretur ad veniâ, vel etiam commoueretur in iram, atque adeo vt se ipsum ab ea reuocare vix posset. Ista autem à nobis eo sunt inculcata consilio, vt ex his Theodosij pieras magis elucescat: qui cum hæc omnia pro sui excusatione haberet quæ aduersum redarguentem Dei sacerdotem obtederet, quibus iustam vel apparentem saltem defensionem pararet: his tamen omnibus spretis atque contemptis, Dei sacerdoti magis, quam sibi ipsi sententiæque familiarium destulit, atque paruit. Magni quidem hæc sunt ponderis, si æquo rectæ æstimationis libramento pensentur: vt non declinauerit os eius ad verba malitiæ (vt Dauid bait) immò nec præterit iustitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis: sed absque controuersia à se iniquè admissum existimaret, quod sententiâ Dei sacerdotis ita esse, decretum fuisset.

IX.

Qualis namq; ipse Theodosius natura compositus esset, & quàm facilis ad ignoscendum, S. Ambrosius declarat his verbis: Beneficium se putabat accepisse augustæ memorie Theodosius, cum rogaretur ignoscere: & tunc propior erat veniæ, cum fuisset commotio maior iracundiæ. Prærogatiua ignoscendi erat, indignatum fuisse; & optabatur in eo quod in alijs timebatur, vt irasceret. Hoc erat remedium reorum: quoniam cum haberet super omnes potestatem, quasi parens exoptulare malebat, quàm quasi Iudex punire. Sæpe trementes vidimus quos obiurgabat, & conuictos sceleris cum desperassent, salutos crimine. Vincere enim volebat, non plecere, æquitatis Iudex, non pœnæ arbiter, qui nunquam veniam confitenti negaret. hæc de moribus Theodosij S. Ambrosius; quos cum probè nôssent qui illi

inhærentes à consilijs erant, magnâ diligentia cauerunt, ne quæ ab Imperatore, ipsis persuadentibus, statuta erant, S. Ambrosio innotescerent: ea enim aduersus Thessalonicenses non ipse Theodosius solus animo furore concitato decreuit; sed res maturè est acta in Confistorio, ad quod non tantum ne Ambrosius accederet, verum & curatû est ne ipse sciret quæ statuta essent; quod timeretur, ne pro illis rogando veniam, rem impediturus esset. hæc quidem omnia in literis postea ab Ambrosio ad Theodosium scriptis expressa habentur, quas paulò post recitabimus. At quid post hæc, cum decretum ab ipsis in Confistorio fuit executioni mandatum?

X.

Accidit quidem, vt sicut incensa flamma nesciat certis limitibus cõtineri, sed latius progrediat, cum venti vehementioris flatu percellitur: ita vindicta in Thessalonicenses delinquentes ab Imperatore statuta, æquè insõntes cum fontibus, quasi turbo violentus obuoluerit. ait enim Ruffinus: Ad Circenses inuitari populum, eiq; ex improuiso circumfundi milites, atq; obruncari passim, vt quisq; occurrisset, gladio iubet, & vindictam dari non crimini, sed furori. hæc ipse. Verum nequaquam vnus Circi limitibus valuit ira furentium militum cohiberi; sed foras progressi, omnes quos reperissent, veluti hostes gladijs confodere: Nam ciuitas (inquit Sozomenus) multis iniustis cadibus adimpleta fuit. Siquidem & peregrini, qui modò vel ad nauigauerant, vel de via aduenerant, ex improuiso apprehendebantur: siebantq; miserabiles clades, in quibus & hæc quoq; Mercator pro filijs suis duobus captis, se ipsum offerens, orabat, vt filijs seruatis, ipse interficeretur; & in eius facti mercedem, aurum quicquid habebat, militibus pollicebatur. Illi calamitatem hominis miserati, pro vno ex filijs, quocumq; vellet, supplicationem admittunt: duos verò dimittere, tutum sibi non esse dicunt, ob id quod numerus deficeret. Pater itaq; vtrunq; lamentabundus ac plorans intuitus, ne vnius electionem facere sustinuit; sed in continua hesitatione, donec interficerentur ambo, suspensus mansit, æquali vtriusq; amore victus. Quin etiam frugi quendam seruum accepi, pro domino suo, qui ad lanienam raptabatur, alacriter tunc oppetisse mortem. hæc Sozomenus. Porro septem millia hominum cæsa fuisse Theodoretus affirmat: ad triumq; horarum spatium sæuissime gladium, Paulinus ait g.

Ruffin. li. 2. c. 18.

Sozo. li. 7. c. 24.

Theod. li. 5. c. 17.

Paulin. in vita S. Ambros.

XI.

Tam immanis Thessalonicensium cædis perpetrata nuncium mox in Occidentem perlatum est, auditumque Mediolani non ab Ambrosio solum, sed & ab Episcopis qui Synodi causâ conuenerant; qui & infandum facinus deplorârunt, auctoremq; ipsum Imperatorem vehementer detestati sunt. Ambrosius verò ipse, qui inter eos locum principè obtinebat, vindex acerrimus infurrexit, atque armis quibus licuit, nempè spiritualibus, aggredi ipsum Imperatorem instituit: ac primùm omnium veluti quibusdam missilibus, longè adhuc positum, literis appetijt, quibus significauit, ipsum ob patratas Thessalonicensium cædes indignum se Ecclesiasticâ communione penitus reddidisse, atque ab ipso ingressu Ecclesiæ separatum; sed vnam illi viam salutis esse relictam, vt penitentiam agendo promereretur ab Ecclesia indulgentiam. At describamus hæc eius epistolam, eo tempore ad ipsum Theodosium scriptam h.

Augustissimo Imperatori Theodosio Ambrosius.

Et veteris amicitia dulcis mihi recordatio est; & beneficiorû, quæ crebris meis intercessionibus summâ gratiâ in alios contulisti, gratia memini. Vnde colligi potest, quòd non ingrato aliquo affectu aduentum tuum semper mihi antehac exoptatissimum declinare potuerim. Sed quâ causâ hoc fecerim, breuiter expediâ. Soli mihi in tuo Comitatu ius naturæ ereptum videbam, vt audiendi & loquendi priuarer munere. Motus enim frequenter es, quòd ad me peruenissent aliqua, quæ in Confistorio tuo statuta forent. Ego ergo ex pers communi vsus sum: cum dicit Dominus Iesus, nihil esse occultum, quòd non manifestetur; Verècundiâ igitur quâ potui, satis feci Imperiali arbitrio; & prospexi ne aut ipse causam commotionis haberes, cum id egerim, ne quid ad me de Imperialibus deferatur statutis: aut ego cum fuero presens, aut non audiâ per metum omnium, & quasi commuentis famam subibo; aut ita audiâ, vt mihi aures pateant, vox intercludatur, vt audita non possim eloqui: nec eos qui in suspicionem prodicionis venerint, ladam in periculo.

S. AMBR. QUID AD THEODOSIVM POST CLADEM SCRIPSERIT.

h. Ambros. epist. 28.

XII.

Luc. 8.

Ambros. epist. 28.

Psalm. 49.

Ambros. in funere Theodos.

XIII.

ez. ech. 3

*monete

*tandem

XIV.

ADMO-
NEF DE
AGENDA
POENI-
TENTIA.

b 2. Re. 12

c Psal. 94

d 2. Reg. 24.

XV.

e Job. 37.
f 2. Reg. 18.

g 2. Re. 3.

XVI.

S. AMBR.
VRGET

Quid igitur facerem? Non audirem? sed aures non possem ce-
ra veterum fabularum claudere. Proderem? sed quod in tuis iustis
timerem, in meis verbis debere cauere, ne quid cruentum com-
mitteretur. Tacere? sed quod miserrimum foret et omnino, alliga-
retur conscientia, vox eriperetur. Et ubi illud: Sed si sacerdos nō
dixerit errari, qui errauerit, in sua culpa morietur. & sacerdos
reus erit poena, quia non admonuit errantem? Accipe illud, Impe-
rator Auguste. Quod habeas fidei studium, non possum negare:
quod Dei timorem, non disiteor. Sed habes naturae impetum,
quem si quis lenire velit, cito vertes ad misericordiam: si quis sti-
mulet, in manus excusitas, vt eum reuocare vix possis. Vtinam si ne-
mo mitigat, nullus ascendat. Libenter eum committo tibi: ipse te
reuocas, & pietatis studio vincis impetum naturae. Hunc ego
impetum malui cogitationibus tuis secreto committere, quam
meis factis publice fortassis mouere. Itaq; malui officio meo ali-
quid deesse, quam humilitati, & requiri in me ab alijs sacerdotis
auctoritatem, quam te desiderari in me amantissimè honorificen-
tiam, vt represso impetu, integra esset consilij eligendi facultas.
Pratendi agritudinem corporis vt verè gratiam, & nisi à viris mi-
rioribus, vix leuandam: vel emori tamen maluissem, quam ad-
uentum tuum biduo aut triduo nō expectarem, sed quid facerem
non erat.

Factum est in vrbe Thessalonicensium quod nulla memoria ha-
bet, quod reuocare non potui ne fieret, immo quod ante atrocissimū
fore dixi, cum toriens rogare: & quod ipse sero reuocando, graue
factū putasti, hoc factum extenuare non poterā. Quando primum
auditū est, cum propter aduentū Gallorum Episcoporum Synodus
conuenerat, nemo nō ingemuit, nullus mediocriter accepit, nō erat
facti tui absolutio in Ambrosij communionem. In me etiam amplius
commisi exaggeratur inuidia, si nemo diceret Dei nostri recon-
ciliationem fore necessariam. An pudet te, Imperator, hoc facere,
quod Rex Prophetæ auctor Christi secundum carnē profapia fecit
Dauid? illi dictū est b, quia diues qui haberet plurimos greges, vnā
pauperis ouem propter aduentum hospitis eripuit & occidit: & co-
gnito quod in hoc ipse argueretur, quia ipse fecisset, ait: Peccau
Domino. Noli ergo impatiēter ferre, Imperator, si dicatur tibi: Tu
fecisti istud quod Dauid Regi dictum est à Propheta. Si enim hoc
sedulo audieris, & dixeris: Peccauī Domino, si dixeris regale illud
propheticum c: Venite adoremus, & procidamus ante eum, & plo-
remus ante Dominum nostrum qui fecit nos: Dicitur & tibi: Quo-
nam penitet te, dimitit tibi Dominus peccatū tuum, & non mori-
eris. Iterum cum plebē numerari iussisset Dauid, percussus est cor-
de, & dixit ad Dominum d: Peccauī vehemēter, quod fecerim hoc
verbum e: nunc, Domine, aufer inquit a me delictū meū, quod deliqui
vehementer. Et missus est iterū ad eum Nathan Prophetæ, qui ei
trium optionem conditionum offerret, vt quam vellet, eligeret. fa-
mem tribus annis in terra, aut tribus mensibus fugere à facie ini-
micorum suorum, aut triduo mortem in terra. Et respondit Dauid:
Augustia sunt tria haec vehemēter: verumtamen incidam in ma-
nus Domini, quoniam multa est misericordia eius nimis: & in manus ho-
minis nō incidam. Culpa autem erat, quoniam voluit scire nume-
rum totius plebis quae secum erat: quod scire, Deo soli debuit refer-
uare. Et cum, inquit, mors fieret in plebe: ipso primo die, ad horam
prandij cum vidisset Dauid percutientem Angelum in plebem, ait
Dauid: Ego peccauī, & ego pastor malignum feci, & hic grex quid
fecit? Fiat manus tua in me & in domum patris mei. Itaq; peni-
tuit Dominum, & iussit Angelus vt parceret plebi, sacrificium au-
tem offerret Dauid. Erant autem tunc sacrificia pro delictis: haec
nunc sunt sacrificia poenitentiae. Itaq; ea humilitate acceptior Deo
factus est.

Non enim mirandum peccare hominem; sed illud reprehensi-
bile, si non se cognoscat errasse, non humiliter Deo. Iob sanctus, &
ipse potens in saculo e ait: Peccatum meum non abscondi, sed cor à
plebe omni annunciaui. Ipsimmani Regi Saul dixit f Ionathas fili-
us suus: Noli peccare in seruum tuum Dauid: & vt quid peccas in
sanguinem innocentem, occidere Dauid sine causa? Quia etsi Rex
erat, peccabat tamen, si occideret innocentem. Deniq; etiam Da-
uid g cum iam regno potiretur, & audisset Abner innocentem oc-
cisum à Ioab duce militiae sua, ait: innocens sum ego & regnū meū
amodò & vsq; in aeternum à sanguine Abner filij Ner. & ieiunauit
in dolore.

Hac ideo scripsi, non vt te confundam, sed vt Regum exempla
prouocent, vt tollas hoc peccatum de regno tuo. Tolle autem, hu-
miliando Deo animam tuam. Homo es, & tibi venit tentatio: vin-

ce eam. Peccatum non tollitur nisi lacrymis & poenitentia. Nec
Angelus potest, nec Archangelus: Dominus ipse, qui solus potest
dicere h: Ego vobiscum sum, si peccauerimus: nisi poenitentiam de-
ferentibus nō relaxat. Suadeo, rogo, hortor, admotheo: quia dolore
est mihi, vt tu, qui pietatis inaudit exemplum eras, qui apicè cle-
mentiae tenebas, qui singulos nocētes non patiebāris periclitari, tot
perisse non doleas innocentes. Etsi in praelijs felicissimè egeris, etsi
in alijs quoq; laudabilis; tamē apex tuorum operum pietas semper
fuit. Id tibi inuidit diabolus, quod habeas praestantissimū. Vince
eum, dum habes adhuc vnde possis vincere. Noli peccato tuo aliud
peccatum addere, vt vsurpes quod vsurpasse multis officit.

Ego certè in omnibus alijs licet debitor pietati tuae, cui Ingrat-
us esse non possum, quam pietatem multis Imperatoribus prae-
rebam, vni adaequabam: ego, inquam, causam in te contumacia
nullam habeo, sed habeo timoris: offerre non audeo sacrificium, si
voueris assistere. An quod in vnus innocentis sanguine non licet,
in multorum licet? Non puto. Postremò scribo meā manu quod so-
lus legas. Ita me Dominus ab omnibus tribulationibus liberet:
quia non ab homine, neque per hominem, sed apertè mihi interdi-
ctum aduertit. Cum enim essem sollicitus, ipsa nocte quā proficisci
parabam, venisse quidem visus es ad Ecclesiam: sed mihi sacrificiū
offerre non licuit. Alia praeterea vt potui cauere: sed pertuli amore
tuo, vt arbitror. Dominus faciat, vt omnia cum tranquillitate ce-
dant. Multifariè Deus noster admonet signis celestibus, Prophe-
tarum praeceptis, visionibus etiam peccatorem vult nos intellige-
re, quo rogemus eum, vt perturbationes auferat, pacem vobis im-
perantibus seruet, fides Ecclesiae & tranquillitas perseueret, cui
prodest Christianos & pios esse Imperatores. Certè vis probari
Deo? Omnis rei tempus, vt scriptum est: Tempus i, inquit, facien-
di Domine k: & tempus beneplaciti Deus. Tunc offeres, cum sa-
cificandi acceperis facultatem, quando hostia tua accepta sit
Deo.

Nōne me delectaret, habere gratiam Imperatoris, vt secun-
dum voluntatem tuam agerem, si causa pareretur? Et simplex ora-
tio sacrificium est: hac veniam refert, illa offensionem: quia haec
habet humilitatem, illa contemptum. Dei enim vox est, quod ma-
lit vt fiat mandatum eius, quam deferatur sacrificium. Clamat
istud Deus, ad populum Moyses annunciat, ad populum Paulus praedi-
cat. Id facito quod intelligis in tempore plus placere. Misericor-
diam l, inquit, malo, quam sacrificiam. Quare non illi magis
sunt Christiani qui peccatum condemnant suum, quam qui
defendere putant? Iustus m enim in exordio sermonis accusator
est sui. Qui se accusat cum peccauerit, iustus est; non ille qui se lau-
dauit.

Vtinam, Imperator, etiam antè mihi potius credidissem, quam
consuetudini tuae. Dum puto quod cito ignoscis, cito reuocas (vt se-
pè fecisti) & tu praeventus es, & ego non declinaui quod cauere
nō debueram. Sed gratias Domino, qui vult seruos suos castiga-
re, ne perdat. Istud mihi commune est cum Prophetis, & tibi erit
commune cum sanctis. An ego Gratiani patrem nō oculis meis prae-
feram? Debent veniam sancta alia pignora tua: dulce mihi nomen
antetuli, quibus amorem communiter detuli. Amo, diligo, oratio-
nibus prosequor. Si credis, sequere: si, inquam, credis, agnosce quod
dico. Si non credis, ignosce quod facio, in quo Deum praefero. Bea-
tissimus & florentissimus cum sanctis pignoribus fruatis tranqui-
litate perpetua, Imperator Auguste. haec tunc Ambrosius ad
Theodosium.

His acceptis literis, Theodosius magnoperè percussus
est animo, vt qui iam satis expertus esset sacerdotis Dei in-
fractum robur, solidamque pro sacrarum custodia legum
constantiam; iamque admixta crudelitatis conscientiae sti-
mulis faucis, atq; scriptis Ambrosij acriter verberatus,
piaculi sentire cepit enormitatem, quam antè iratus non
intellegerat: occulerant enim eam iustorum velamenta
praetextuū. Quot igitur infantes animo recolebat esse ne-
catos, tot confodiebatur immensi doloris iaculis; audireq;
videbatur, voces sanguinis innocentem à Deo magno
clamore postulare vindictam. His igitur lancinatus in-
definitibus flagris, redire Mediolanum compellitur,
conuenireque eum, quem antea male consultus fuerat a-
uerfatus Ambrosium, ab eoque remedium salutis expo-
scere. Sed quid tunc egit Dei sacerdos? Copiam, inquit
Paulinus h, Imperatori ingrediendi ecclesiam denegauit: nec
prius dignum iudicauit ceteri Ecclesiae, vel sacramentorum com-
munionem,

IMP. AD
POENI-
TENTIAM
h Mat. 23

XVII.

VISIO
OSTENSA
AMBR-
SIO.

i Psal. 118
k Psal. 68.

XVIII.

l Ose. 6.
m Matth. 9.
n & 12.
o Prou. 18.

XIX.

XX.
THEODO-
SII POENI-
TENTIA.

h Paulin-
in vita S.
Ambros.

munione, quam publicam ageret penitentiam. Cui Imperator contra afferbat, David adulterium simul & homicidium perpetrasset. Sed responsum illud est: Qui secutus es errantem, sequere corrigentem. Quod ubi audiuit clementissimus Imperator, ita suscepto animo, ut publicam penitentiam non abhorreret: cuius correctionis profectus secundam illi paravit victoriam. post illam videlicet nuper recentitam de indulgentia concessa illis qui Iudæorum incenderant synagogam. Sed Paulinus compendio quidem: nam plura prætermisit à Theodoro narrata, quem audire dignum putamus; ait enim a:

Theod. li. 5. c. 17.
XXI.
AMBROSIVS VERTIT THEODOSIUM INGRESSUM ECCLESIAM.

Hæc miseranda & lugubri calamitate cognita, Ambrosius ille, de quo supra diximus, Imperatori Mediolanum aduentanti, & in sacrum templum ingredi cupienti, exiit a sacra vestibula obviam procedit, vetatq; in templum intrare, & his ferè verbis eum affatur: Est verisimile, ô Imperator, te ignorare cadis à te perpetrata magnitudinem, neq; post sedatam iracundiam ratione admissum facinus peruidere. Nam Imperatoris fortasse principatus peccatum agnoscere non sinit, sed potestas offundit rationi caliginem. Verum quæ sit natura nostra, & quam fragilis ac fluxa, considerandum est: & in auitum pulverem, ex quo orti sumus, & in quem recasuri, acies mentis intendenda: neq; ipse splendore purpurea deceptus, corporis illa operi imbecillitatem ignorare debes. Quin etiam illis imperas, qui & eiusdem sunt naturæ participes atq; adeo conferui: Vnus enim Dominus omnium & Rex, huius vniuersitatis fabricator Deus. Quibus igitur oculis intuebere templum illius, quæ est omnium Dominus? quibus pedibus sanctum illud solum calcabis? Qui, quæso, manus iniussit à cade & sanguine resperfas extendere audes, & eiusdem sacrosanctum corpus Domini accipere? A quo modo venerandum eius sanguinem ori admovebis, qui furor iræ iubente, tantum sanguinis, tam inique effudisti? Recede igitur & ne conare nouo scelere scelus ante editum augere; sed cape vinculum, quo ut ligeris, Dominus omnium cælitus sententiam dat: quod quidem vinculum vim habet & morbum animi depellend. & te ad sanitatem restituendi.

XXII.
DOLOR THEODOSII OB EXCOMMUNICATIIONEM.

Huic orationi obsecratum Imperator (nam diuinis educatus eloquijs, accuratè nôrat tum quæ essent officia sacerdotum, tum quæ Regum propria) cum gemitu & lacrymis ad Palatium reuertitur. Atq; longo temporis spatio dilapso (octo enim menses iam præterierat) Saluatoris Natalitia scire celebrata. ex his colliges, merse Aprilis hæc Mediolani peracta. Sed pergit: Imperator autem confidet in Palatio, lamentis se dedens, & magnam vim profundæ lacrymarum. Quod cum animaduertisset Ruffinus, qui tum Magister Aula fuit, magnaq; apud Imperatorem auctoritate, vi potè familiaritate ei conunctior, ad illum accedit, rogat causam. stertus. Tum Imperator lugens acerbius, & maiorem in modum flens: Tu, inquit, Ruffine ludis: nam quantis ipse in malis verser, non sentis. Ego verò gemo, & meam ipsius deploro calamitatem, dum mente complector; quam facilis aditus ad sacrum templum seruis & mendicis pateat, liberq; illis ad Dominum suum deprecandum detur introitus: mihi autem non modo ad illum locum, verum etiam ad calum ipsum accessus præclusus sit. Nam venit mihi in mentem sententia à Domino prolata, quæ palam dicit: Quemcumq; ligaueritis super terram, erit ligatus & in cælis.

b Mat. 6.
XXIII.

Cui Ruffinus: Curram, inquit, si placet, ad Episcopum: ei supplicabo, persuadeboq; ut tua soluat vincula. At non est, inquit Imperator, tibi more gesturus. Noui enim adeo iustam equamq; Ambrosii esse sententiam, ut non metu potestatis Imperatoria sit legem diuinam violaturus. hæc idcirco Theodosius, quod sciret Ecclesiæ legem esse, ut non nisi prope Paschale tempus publicè pœnitentes ab Episcopo reconciliarentur Deo, & restitueretur Ecclesiæ: nisi velis potiùs ipsum alluisse ad Ecclesiasticam illam legè, quæ caueter ne voluntarius homicida nisi in sine vitæ cõmunicetur. Verum (subdit Theodoretus) cum instaret Ruffinus, pollicereturq; se Ambrosio persuasurum: Imperator iubet properè abire: ipseq; falsè à spe inductus, & Ruffini confusus promissis pauld post sequitur. Ut primum autem Ruffinum sanctus vidit Ambrosius: Videris mihi, inquit Ruffine, canum impudentiam imitari: nam tametsi tuo suasu tam crudelis facta est cades, tu tamen ita perfricuisi os, ut nec pudeat, nec pigeat tantarabie contra imaginem Dei insaniosse. Vbi verò Ruffinus obnixè eum orauerat, dixeratq; Imperatorem breui eò venturum: S. Ambrosius diuino zelo accensus: Ego, inquit Ruffine, prædico, me illum ab ingressu sacri vestibuli prohibiturum: Quod si Impe-

Concil. Ancyr.

AGIT FRVSTRA RVFINVS PRO THEODOSIO.

rium mutauerit in tyrannidem, eadem lubens quidem excipiam. Quibus auditis, Ruffinus Imperatori per internunciu significat, hortaturq; ut maneat in Palatio. Quod autem hic à S. Ambrosio Ruffino exprobratum sit, suafu ipsius tam diram illatam esse Thessalonicensibus cladem: erit ut mireris, cum scies postea, quantam, Deo vlcifcente, expertus sit ipse vindictam, & quam infelici exitu vitam clauerit.

Hæc cum Imperator (subdit Theodoretus) in medio foro accipisset: Eo, inquit, illuc nihilominus, quo iustas debitasq; contumelias subeam. Vbi verò ad sacros templi parietes aduenit, non ingreditur in templum ille quidem, sed ad Episcopum, qui in ancilla saluatoria sedebat, accedens, obsecrat ut vincula sibi soluat. At Ambrosius eius aduentum dixit esse tyrannicum, eumq; ipsum contra Deum insanire, & illius leges proterere. Tum Imperator: Nô obstinato animo, inquit, leges sanctas impugno, neq; sacra vestibula per nefas introire cupio: sed oro, ut mihi soluas vincula, & proponas tibi ante oculos clementiam illius qui est Dominus omnium: & ne mihi occludas ianam, quam ille omnibus, quos peccatorum suorum paniteat, patefecit. Cui Ambrosius: Quam tu, inquit, penitentiam post tam graue scelus admissum ostendis: quæ medicamenta ad vulnera tam difficilia curatu sananda adhibuisti? Tuum est, inquit Imperator, medicamenta ostendere, eaq; temperare, & vulnera quæ agris curantur, obligare: meum autem, quæ sunt adhibita, accipere.

XXIV.
THEODO. CONVENTUS S. AMBROS.

Tum S. Ambrosius: Quoniam, inquit, iracundia permisisti iudicium, & non rectè rationi, sed animo irato obsecutus, sententiam pronunciaisti: conscribe legem, quæ deinceps sententia per iracundiam pronunciatæ irrita sint & nullius momenti: cognitionesq; causarum de cade & publicatione bonorum ad iriginta dies scriptur prodita maneant, vti rectè ratione de illis iudicium tua: atq; diebus illis consecris, qui decreta illa scripserint, mandata aut tu tibi ostendant: ac tum quidem compressa iracundiâ, ratione solâ causam expendens, inquires in decreta; & ita perspicies, iniqua ne sint, an æqua. Quod si iniqua deprehenderit, certum est ea decreta scriptis mandata te dilaceraturum: sin æqua, confirmaturum; sicq; manifestè intellecturum, numero dierum interiectionum nihil de auctoritate decretorum rectè sancitorum omnino detractum esse. Iudicium consilium Imperator, quoniam prudentissimum esse cõsebat, libenter amplexatus, iubet extemplò legem conscribi, suaq; subscriptione confirmat. meminerunt etiam huiusce tunc scriptæ legis Ruffinus d & Sozomenus e. Extat quidem lex ipsa, eadem continens: sed quòd ante annos octo data habeatur, & non Mediolani, sed Veronæ, viuentè adhuc Gratiano Imperatore, nec Natalis Domini tempore, verum nense Septembris, rem perplexam admodum reddit. Lex igitur cum in Codice Theodosiano, tum etiam Iustiniæneo ita descripta legitur f:

XXV.
S. AMBR. AVCTOR SANCIEN DA LEGIS

Imppp. Gratianus, Valentinus & Theodosius AAA. Flavianus PP. Illyrici & Italiae. Si vindicare in aliquos seuerius contra nostram consuetudinem pro causa intuitu iusserimus: nolumus statim eos tibi subire penam, aut excipere sententiam: sed per dies triginta super statu eorum sors & fortuna suspensa sit. Reos sanè accipiat, vinciatq; custodiâ: & excubijs solertibus vigilanter obseruet. Dat. XV. Kalend. Septembris, Veronæ, Antonio & Syagrio Coss. quo quidem tempore Theodosius annum agens quarum in Imperio morabatur Constantinopoli; nec memoria vlla penitus est, vnuquam nisi aduersus Maximum pugnaturum venisse in Italiam. Quamobrem cum de causa sciendæ legis eadem sit sententia antiquorum historicorum, ac Ruffini præsertim, qui tunc temporis ea scribebat; illud cogimur opinari, ut non incuriâ id factu existimemus (tot enim simul errores in adeo breuem scriptiõnem irrepsisse, haud facillè adducimur ut credamus) sed studio perpetratum ab aliquo, qui indignè ferret, ea suo loco & tempore atque titulo posita legi, quibus Theodosij immane facinus decantaretur. Cæterum quod ad locu spectat, cum ea lex data habeatur Veronæ XV. Kalend. Septem. constat Theodosium hoc ipso anno & mense constituisse Veronæ: nam aliud ibidem hoc item anno reperitur datum rescriptum q eodem mense post dies quinque, nempe X. Kal. Septembris: adeo quòd etsi annus non consentit, certè quidem & locus & mensis & causa aptari posse videntur legi superius recitatæ.

d Ruffini. l. 2. c. 18.
e Soz. li. 5. c. 24.
f l. 13. de pen. c. Theod. l. 1. c. 10.

XXVI.
LEX DE DIFFERENDA EXECVTIONIS SENTENTIAE.

§ l. 28. de Episc. C. Theod.

At in hoc rursus illud quidem in primis considerari potest,

XXVII.

DE TEM-
PORE LA-
TÆ LEGIS
Sidon. l.
1. epist. 7.
Suet. in
Tribe. c. 75

potest, videri diu hanc legē absque promulgationis titulo in chartis publicè editis circumlatam: si quidem Sidonius Apollinaris a, quod inuenerit eam absq; titulo, tribuit ipsam Tiberiano Senatusconsultui, quo (vt auctor est Suetonius b) decem tantum dierum spatium ante executionē sententiæ concessum est; cum tamen prorogatio triginta dierum non nisi lege Theodosij modò recitatà concessa habeatur. Constat igitur ignorasse auctorem legis Sidonium, qui longè diuerso eam adscribit Principi: quam sic repertam absq; titulo atque Consulibus, pro arbitrio forsasè Anianus scriptor Codicis Theodosiani sub eodem titulo & Consulibus collocauit; cuius fidem secutus Trebonianus eodem modo descripsit in Codice Iustiniano. an autem factum id errore fuerit, vel prætextu obtegen- di criminis Theodosij, alij pro arbitrio iudicent, ac si quam habent ad nodi huius perplexitatem soluendam veriorē assertionem proferant, & acquiescemus. Hactenus de lege per Theodosium lata, quam abrogatam fuisse per Nicephorum Botonitatem, suo loco dicemus. exiit illa sanè proficua & Theodosij naturę optimè comparata, vtpotè qui solum interdu dura præcipere, sed (vt ait Aurelius Victor) modicà dilatione molliretur. At prosequamur reliqua à Theodoro descripta.

XXVIII
THEODO-
SIVS RE-
CONCILI-
ATVR EC-
CLESIAE.
cp sal. 118

Quare, inquit, cōfecta, nemp lege sancitā, sanctus Ambrosius eius vincula soluit. Itaq; Imperator fidelissimus in sanctum templum ingressus, non stans Dominum precatus est, neq; genibus flexis, sed pronus humi abiectus, versum illum Dauid recitauit: Adhesit pavimento anima mea: visita me secundum verbum tuum. Atq; capillum manibus lacerans, frontem ferire, lacrymarum guttis solum rigare, veniamq; supplex petere cepit. Vbi autem tempus postulat, vt dona sacra mensa offerret, surgit, atq; non minorem lacrymarum vim quàm antea effuderet, in sanctuarium ingressus est. Cum verò dona, vti solebat, obtulisset, intus prope cancellos mansit. At rursum magnus ille Ambrosius non conticuit quidem, sed locorum differentiam eum docuit. Ac primum sciscitatur, equare egeret? Et cum respondisset Imperator, se expectare diuinorum mysteriorum perceptionem: significauit illi per primarium diaconum quod ei ministrabat, ad loca interiora solis sacerdotibus aditum patere, eademq; alijs omnibus inaccessa esse, nec debere tangi. Iubet igitur vt exeat, & cum reliquis laicis consistat: Nam purpura, inquit, Imperatores, non sacerdotes efficit. Quam admonitionem itidem excepit lubens Imperator fidelissimus: responditq; se non animi confidentiā inductum mansisse intra cancellos, sed hanc consuetudinem Constantinopoli didicisse: Quare habeo, inquit, etiam pro hac medicina gratiam.

XXIX.
LAUDAN-
TVR AM-
BROSIVS
ET THEO-
DOSIVS.

Tantis & tam eximij virtutis ornamentis enituit tum Episcopus, tum Imperator. Vtrumq; enim admiror: alterum propter ingeniam loquendi libertatem, alterum propter faciliem obedientiam: & illum propter diuini zeli ardorem, hunc autem propter sincerā fidem. Imperator verò pietatis præcepta, que ab illustri illo Episcopo didicerat, etiam quom reuertisset Constantinopolim, obseruauit. Nam cum diuino quadam festo ad templum denuū veniret, statim vt dona sacra mensa obtulerat, exiuit. Atque cum Nectarius, qui id temporis illius Ecclesia Antistes fuit, rogaret, cur nō maneret intus? gemens, inquit: Aegre tandem didici, quid inter Imperatorem interstit, & Episcopum: aegre tandem reperi veritatis magistrum: nam solum Ambrosium noui Episcopum, dignum eo nomine. Tantum cōmodi reprehensio, à viro virtute præstanti adhibita, secum apportare solet. hactenus Theodorētus de Theodosij poenitentia, cuius magno præconio S. Augustinus meminit, cum hæc ait d:

Aug. de
Ciu. Dei
l. 5. c. 26.
XXX.

Quid autem fuit eius religio à humilitate mirabilis, quando in Thessalonicensium grauius sum scelus, cui iam Episcopis intercedentibus promiserat indulgentiam, tumultu quorundam qui ei cohercebant, vindicare compulsi est; & Ecclesiasticā coercitus disciplinā, sic egit poenitentiam, vt Imperatoriam celsitudinem pro illo populus orans magis fletu videndo prostratam, quàm peccando timeret iratam? hæc Augustinus. Sed quid de his ipse Ambrosius? Dilexi, inquit, virum, qui magis arguentem quàm adulantem probaret. Strauit omne quo vtebatur insigne regum: de- stitit in Ecclesia publicè peccatum suum, quod ei aliorum fraude obrepserat: gemitu & lacrymis orauit veniam. Quod priuati erubescunt, non erubuit Imperator publicè agere poenitentiam: neque vllus postea dies fuit, quo non illum doleret errorem, hæc ipse.

Amb. ora.
in funere
Theod.

Viguit, vigebitque semper eiusmodi Theodosij exemplum in Ecclesia Dei; & quod tunc effulsit, effulgebit iugiter tanquam insigne quoddam ac præclarissimum ornamentum, ac veluti nobile trophæum erectum, ex illustri victoria consecutum, vincente seipsum Imperatore: vige- bit, in quā, gloriosus triumphus exculptus æternis tabulis, longè præstantioribus illis, quibus tum barbarorum tum tyrānorum declarabatur extinctio, atq; felix Imperij propagatio; vt tanquam in viuā columna amplissimis perpetuisque notis expressa visuri sint posteri Imperatores ac Principes, nihil elucere venustius, coruscare splendidius, atq; micare ardētius inter omnes regię coronę virtutum gemmas, quàm ipsam illibatē seruatiā & in omnibus integerrimè custoditam religionē, cuius causā exhibita humilitas sublimis sit exaltatio, & delata obedientia quouis summo prætet Imperio: vsq; adeo, vt eius gratiā & ipsæ tenebræ peccatorum, quibus offundi obscurarique solet fulgor ille regię maiestatis, conuertantur (vt vidimus de Theodosio) in claritudinem semperq; manentem gloriā.

XXXI.
PRÆCIPV
VM DECVS
THEODO-
SII.

At quàm iustè S. Augustinus acriter inuehatur in viros longè inferioris ordinis ab Imperatoria dignitate & alijs Præfecturis, qui de peccatis publicis publicam negligere agere in Ecclesia exemplo Theodosij poenitentiam, ipsum audi, cum ait: Resistit mihi filius pestilentia, & erubescit genu- fere sub benedictione Dei? Quod non erubuit Imperator, erubescit nec Senator, sed tantum curialis? superba ceruix, mens tortuosa. Fortassis, immò quod non dubitatur, propterea Deus voluit vt Theodosius Imperator ageret poenitentiam publicam in conspectu populi, maxime quia peccatum eius celari non potuit. Et erubescit Senator, quod non erubuit Imperator? Erubescit nec Senator, sed tantum curialis, quod non erubuit Imperator? Erubescit plebeus, siue negotiator, quod non erubuit Imperator? Que ista superbia est? vñ- ne sola sufficeret gehenna, etiam si adulterium nullum esset? hæc Augustinus.

XXXII.
IN NEGLI-
GENTES
AGERE
POENI-
TENTIAM.
Aug. hom.
49.

Quam autem vigeret hoc tempore in Ecclesia seueritas publicæ poenitentia, à qua non liberaret excusaretur nobilitas, dignitas, neq; sexus; planè declarat alio exemplo clarissimæ formine Romanę Fabiolæ nomine, quæ adhuc superaret Fabiorum antiquæ familiæ nobile germē. Hanc contigit ob secundas nuptias post diuortium factum cum priori viro, illicitè contractas, hisce ferme diebus publicam Romæ agere poenitentiam, quam à S. Hieronymo descriptam his adiungere, ob connexionem temporum & similitudinē argumenti, operæ pretiū ducimus. ait enim g: Igitur & Fabiola, quia persuaserat sibi, & putabat à se virum iurē dimissum, nec Euangeliū vigorere nouerat, in quo nubendi vniuersa causatio, viuentibus viris, seminis amputatur: dum multa diaboli vitat vulnera, vnum incauta vulnus accepit. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, querens excusare culpam, cuius poenitentiam ipsa confessæ est? Quis hoc crederet, vt post mortem secundi viri in semetipsam reuerfa, quo tempore solent vidua negligentes, iugo seruitus excusso, agere se liberius, adire balneas, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, saccum indueret, vt errorem publicè fateretur? & tot à vrbe spectante Romanā, ante diem Pasche in basilica quondam Laterani, qui Casariano truncatus est gladio, staret in ordine poenitentium, Episcopo, presbyteris, et omni populo lacrymantibus, sparsum cinerem, or a lurida, squallidas manus, sordida colla submitteret? Quæ peccata sletus iste non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluiant? & post multa de vtilitate poenitentia, de eadem subdit: Non est confusa Dominum in terris; & ille eam non confundet in celo h. Aperuit cunctis vultus suū, & decolorē in corpore cicatricem stens Roma conspexit. Dissuta habuit latera, nudum caput, clausum os. Non est ingressa Ecclesiam Domini, sed extra castra cum Maria sorore Moysi sepata confedit; vt quam sacrodo eiecerat, ipse reuocaret. ac deinde: Recepta sub oculis omnis Ecclesiæ communionē, quid fecit? Scilicet in die bona malorum non oblita est, & post naufragium rursus tentare noluit pericula nauigandi. hactenus Hieronymus: quæ autem subdit de eiusdē Fabiolæ peregrinatione Hierosolymam, & de rebus gestis postquam reuerfa est, suo loco dicemus. hæc enim modò de antiquissima ac nobilissima Romanæ familiæ sancta propagine, Christianā religione fecunda, occasione publicæ poenitentia, satis sit retulisse. iam ad S. Ambrosium redeat oratio.

XXXIII
DE FABIO-
LÆ PV-
BLICÆ POE-
NITEN-
TIÆ.]

Hier. epi.
30.

Luca. 9.

XXXIV Paulinus igitur post enarratam Theodoij penitentiam, mox hæc adiungit: Per idem tempus duo potentissimi ac sapientissimi viri Persarum ad famam sacerdotis venere Mediolanum (ob pacem enim inter Romanos & Persas, vt dictum est, initam, liber securulque erat his temporibus inter gentem vtramque congressus) deferentes secum plurimas quaestiones, vt ex illis probarent sapientiam viri: cum quo ab hora diei prima vsque ad horam ferè tertiam noctis per interpretem disputauerunt, admirantesq; discesserunt ab eo. Et vt se probarent, non ob aliam causam venisse, nisi vt certè certius noscerent virum quem famâ compererant, aliâ die valescentes Imperatori, profecti sunt ad urbem Romam, illic volentes cognoscere potentiam illustrius viri Probi: quâ cognitâ, ad propriae uerterunt. hic ille Anicetus Probus, promotor olim Ambrosij ad Præfecturam prouinciarum, longâ (vt diximus ex Marcellino) Prætorij Præfecturæ propagatione lassatus. Augustissimas planè fuisse Romæ ades Probi, illud à Secundino dictum infinuat: Ego namq; inquit, fator, non tali diligentia, nec tantâ industria Amiciana domus micare marmora, quantâ tua scripta perlucent eloquentiâ. Claruere in eadem familia sanctæ foemina Proba auia, Iuliana nurus, & Demetrias neptis magni nominis virgo, de quibus suo loco dicturi sumus.

XXXV Quoniam autem ex epistola S. Ambrosij ad Theodosium hoc anno post cladem Thessalonicensem (vt vidimus) data, liquet, hoc ipso anno collectam esse Mediolani Synodum Episcoporum: cuiusnam rei occasione oportuerit illum cogi conuentum, & quid in eo factum sit, est diligentius perquirendum. Haud enim leuis momenti hæc fuit Synodus, ad quam & Galliarum Episcopi conuenerunt, & tres Apostolicæ sedis Legati à Siricio Papa missi. Cuiusnam rei gratiâ, inquam, eiusmodi Concilium collectum fuerit, quidû in eo Patres statuerint, vt intelligamus: in primis quid hoc anno à Siricio Papa Romæ gestû sit, quidû ab eodem scriptum Ecclesiæ Mediolanensi, est declarandum.

XXXVI Meminisse debemus quæ superius dicta sunt, ex monasterio Mediolanensi prodijisse, immò eiectum fuisse Sardanapalum illum sub habitu monastico latitantem Iouinianum hæresiarcham, cæterosq; eiusdem impietatis collegas, quorum virulentas hæreses superius recensuimus. Toleratus namq; fuit iste cum suis aliquandiu, vel quòd ipsius expectaretur correctio, vel quòd potius contemnendus videretur, qui adeò vana atq; insulsa priuatim in aures aliquorum suffurans ingereret. Sed cum eò temeritatis vsq; progressus esset, vt etiam eodem argumento à se scriptos commentarios ederet; iam zizania, quæ creuissent ad messem, falce Apostolicâ succidenda fuerunt.

XXXVII At qualia essent eiusmodi Iouiniani scripta, accipe ex Sancti Hieronymo d: Pauci, inquit, admodum dies sunt, quòd sancti ex vrbe Roma fratres cuiusdam mihi Iouiniani commentariolos transmissert, rogantes vt eorum ineptijs responderem, & Epicurum Christianorum Euangelico atq; Apostolico vigore conternerem. Quos cum legissem, & omnino non intelligerem, exprobuere crebrius, & non verba modò atq; sententias, sed singulas pene syllabas discutere, volens prius scire quid diceret, & sic vel probare vel redarguere quòd dixisset. Verum scriptorum tanta barbaries est, & tantis vitijs purcissimus sermo confusus, vt nec quid loquatur, nec quibus argumentis velit probare quòd loquitur, poterim intelligere. Totus enim tumet, totus iacet: at tollit se per singula, & quasi debilitatus coluber in ipso conatu frangitur. non est contentus nostro, id est, humano more loqui: altius quiddam agreditur.

Parturium montes: nascetur ridiculus mus.

Quod ipse

Non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes.

Præter eâ sic inuoluit omnia, & quibusdam inextricabilibus nodis vniuersa perturbat, vt illud Plautinarum litterarum ei possit aptari:

Hæc quidem præter Sibyllam leget nemo, nam diuinandum est.

Furiosas Apollinis vates legimus.

& illud Virgilianum:

Dat sine mente sonum.

Heraclitum quoq; cognomento extorrens, sudantes philosophi vix intelligunt. Sed quid ad nostrum eivz (πετασθε), cuius libros multò difficilius est nosse, quam vincere? Quamquam & in victoria nò paruasit difficultas. Quis enim eum superare queat, cuius assertionem penitus ignoret? Et ne lectorum longius traham: cuiusmodi eloquentia sit, & quibus verborum floribus ornatus incedat, sequendi libri eius monstrabit exordium, quod hesternam crapulam ubertans ita euomit: Satisfactio inuitatis, non vt claro curram nomine, sed vt rumore purgatus vinam vano: Obsecro agrum, nouelas plantationum, arbutat eneritudinis erepta de vitiorum gurgibus, aulicentiam communitam agminibus. Scimus Ecclesiam spe, fide, charitate inaccessibilem, inexpugnabilem: non est in ea immaturus, omnis docibilis, impetu irrumperere, vel arte illudere potest nullus. Rogo, quæ sunt hæc portenta verborum? quòd descriptionis dedecus? nonne vel per febrim somniare eum putes? vel arreptum morbo phrenetico, Hippocratis vinculis alligandum? & c. hæc quidem de Iouiniani commentarijs ex Hieronymo recitasse volumus, quòd dignum obseruatione sit intelligere, non curasse demonem in promulgatione illarum hæresum, quibus adblanditur voluptatibus carnis, viros disertos quærere & eloquentiæ studiosos; sed effrenis animi & perstrictæ frontis, vitâ turpissimos vocasse magistratos; eò quòd absque eloquentia fatis ad perditionis filios suadendos essent carnis illecebæ: quòd hoc quoque nostro sæculo factum vidimus, cum impudentem apostatam, sedum moribus, eloquio infantissimum constituit hæresiarcham, restitutorem collapsæ penitus scholæ Iouiniani, atque nouum assertorem doctrinæ Epicuræ. Sed de Iouiniani facta Romæ condemnatione prosequamur historiam.

Cum igitur (vt dictum est) eiusmodi scripta Iouinianus Romæ vulgasset: primus omnium qui ex aduerso surrexit, & contra deforme monstrum cominus decertauit, egitq; vt Apostolicâ damnaretur auctoritate, Pammachius fuit nobilissimus Senator, atq; doctissimus Romanorum, qui S. Paulæ gener extitit, Christianæ religionis exactissimus cultor, & fidei Catholicæ ardentissimus propugnator, de quo alias pluribus; ad quem Hieronymus scribens hæc ait: Deniq; idcirco, te post Dominum faciente, damnatus est, Iouinianus videlicet, quòd ausus sit perpetuæ virginitati matrimonium comparare. At non vnus Pammachij relatione, sed & aliorum Fidelium, Iouinianum delatum fuisse Siricio Papæ, idem ipse Pontifex litteris illis, quas de eiusdem damnatione ad Ecclesiam Mediolanensem scripsit, affirmat: eas verò hic describendas esse putamus, cum quid ab ipso Siricio aduersus impium hæresiarcham eiusq; gregales definitum Romæ sit, certâ testificatione contineant; sic enim se habent f:

Siricius Mediolanensi Ecclesiæ.

Optarem semper fratres carissimi, dilectionis & pacis vestrae sinceritati gaudia nunciare: ita vt vicissim discurrerentur litteris, sospicitatis vestrae inuaremur indicio. Nunquam patitur nos quieros ab inscriptione sua vacare hostis antiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, amulus hominis, quem vt deciperet, se ante decepit. Pudicitia aduersarius, luxuria magister, crudelitas arbus * pascitur, abstinentiâ punitur, odit ieiunia ministris suis prædicantibus, eadem dicit esse superflua, spem non habens de futuris, Apostoli sententiâ percussus dicens: Manducemus & bibamus; cras enim moriemur. O infelix audacia, o desperata mentis astutia. Iam incognitus sermo hereticorum intrâ Ecclesiam cancri more serpebat, vt occupans peccus, totum hominem præcipitaret in mortem. Et nisi Dominus Sabaoth laqueum, quem parauerant, dirupisset; scena rati mali & hypocrisis publicata, multorum simplicium corda traxisset in ruinam; quia facile ad deteriorem partem mens humana re aducitur, malens per spatiosa ambulare, quam per arcta via iter cum labore transire.

Qua de re necessarium satis fuit, dilectissimi, quæ hic gesta sunt, ad vestram conscientiam cognoscenda mandare, ne ignorantia sacerdotis cuiuspiam pessimorum hominum Ecclesiam irruptentium sub religioso nomine contagio violaret: sicut scriptum est, Domino dicente h: Multi veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces, à fructibus eorum cognoscetis eos: ij videlicet, qui subtiliter Christianos sese iactant, vt sub velamētō p̄j nominis gradientes, domum orationis ingressi, sermonem serpentinae disputationis

VERBA IOUINIANI.

XXXV- III. PAMMACHIVS AVCTOR DAMNATIONIS IOUINIANI. Hier. ad Pammach. epist. 50.

Siric. epist. 2. 10. 1. epist. Ro. Pontif. XXXIX EPISTOLA SIRICII PAPAE DE CONDEMNATIONE IOUINIANI. * crudelitatis. Gr. Cor. 15

XL.

h. Matt. 7.

XXXIV
Paulin. in
Vita S. Am
brof.
PERSÆ
CONVENI
VNT S. AM
BROSIVM.

Apud Aug.
in ep.
Secundini
Manichei
ro. 6. pag.
218. edit.
Plantin.

XXXV.
c. Ambros.
epist. 28.

SIRICIVS
PAPA DÀ
MNATIO
VINIA
NYM.

XXXVII
II.
Hic. adu
Iouinian.
lib. 1.
IOVINIA
NI SCRIP
TA QVA
LIA.

a Psal. 10.

tionis effundant: ut a sagittent in obscuro rectos corde, atq; veritatem Catholicam peruertedo, ad sua doctrina rabiem diabolico more iraducant, atq; ouium simplicitatem defraudet. Et quidem multarum heresum malignitatem ab Apostolicis nunc vsq; temporibus didicimus, & experti probauimus: sed nunquam tales canes Ecclesie mysterium latratibus fatigauerunt, quales isti nunc subito irruentes, doctrinam perfidia polluti, hostes fidei, qui cuius sint discipuli, verborum fructibus prodiderunt.

XLII.

Nam cum alij heretici singula sibi genera questionum male intelligendo proposuerint conuellere atq; concerpere de diuinis institutionibus: isti non habentes vestem nuptialem, sauciantes Catholicos, noui ac veteris Testamenti (vt dixi) contumacia peruertentes, illecebrosi atq; ficto sermone aliquot Christianos ceperunt iam vastare, atq; sua demencia socore, intra se continentes nequitia sua virus, praeferentes se tanquam electi, blasphemias tamen suas conscriptione temeraria publicauerunt, & desperata mentis furore conciti passim in fauorem Gentilium se prodiderunt. Verum a fidelibus Christianis, viris genere optimis, religione preclaris, ad meam humilitatem subito scriptura horrida videntur esse delati, vt sacerdoti ali iudicio detecti diuina legi docere contraria, spiritali sententia deleantur.

XLIII.

Nos sane nuptiarum votum non aspernant accipimus, quibus, velamini intersumus; sed virginum nuptias Deo deuotus maiore honorificentia honoramus. Facto igitur presbyterio, consistit doctrina nostra, id est, Christiana legi esse contraria: vnde Apostoli secuti preceptum, quia aliter quam quod accepimus, annuntiabant; omnium nostrum tam presbyterorum & diaconorum, quam totius etiam cleri vna lata fuit sententia, vt Iouinianus, Auxentius, Genialis, Germinator, Felix, Pontinus*, Martianus, Ianuarius, & Ingenosus, qui incensores nona heresis & blasphemia inuenti sunt, diuinam sententiam & nostro iudicio in perpetuum damnati, extra Ecclesiam remanerent. Quod custoditur am sanctitatem vestram non ambigens, hac scripta direxi per fratres & presbyteros meos Crescentem, Leopardum, & Alexandrum, qui religiosum officium fidei spiritui possint adimplere feruentes. haetenus litterae Siricij ad Ambrosium per Legatos, quorum Leopardus presbyter fuisse videtur. Tituli Pastoris, ex quo & ipse Siricij ad sedem Pontificiam euectus fuit. siquidem amborum nomina in fragmentis quibusdam in eodem Titulo haetenus asseruantur in lapidibus vulpta, qui erant monumentorum veterum epitaphia, quae penitus periore, quae hic volumus vtumq; mutila descriplisse: SALVO SIRICIO EPISCOPO. & alio fragmento: ECCLESIAE SANCTAE.... caetera defunt. Extat & tabula marmorea his litteris exarata: LEOPARDVS PRESBYTER. quem vnum esse ex nominatis Siricij Papae Legatis, nulla apud me dubitatio est.

XLIII.

Quod autem Siricij eisdem Mediolanum tres Legatos miserit, ea causa intercessisse videtur, vt horum auctoritate Mediolani Synodus cogeretur Episcoporum, vt ab iisdem Iouinianus & alij nominati illic etiam damnantur haeretici, vbi ceperunt heresum venena spargere, & cuius infelicis arboris Romae truncus succifus erat, conuellerentur ibi quoq; radices, circuisse enim eos proinuiam illam cum hisce mercibus, testari videtur S. Ambrosius, cum vt hoc caueret, literis admonuit Vercellensem Ecclesiam d. Quid autem Synod. Mediolanensis aduersus eisdem haereticos hoc anno celebrata decreuerit, litterae ab ea ad Siricium Papam scriptae declarant, quarum sic se habet exordium e:

a Ambros. epist. 81.

c Epi. Rom. Pont. 10. 1.

pag. 42.

XLIV.

Domino dilectissimo fratri Siricio Papae Ambrosius Episcopus, Bassianus, & ceteri. Recognouimus littere sanctitatis tuae boni pastoris excubias, qui fideliter commissam tibi ianuam serues, & pia sollicitudine Christiane custodias, dignus quem oues Domini audiant & sequantur. Obserua, lector, quod S. Ambrosius & alij eius Synodi Episcopi apta satis collatione dicunt, commissam Ecclesiae ianuam Romano Pontifici; vt prope quod eidem in Petro commisse sint clauis regni caelorum: cum de se Christus dicat f: Ego sum ostium; per me si quis intrauerit, saluabitur, & rursus: Qui non intrat per ostium, sed ascendit aliunde, hic fur est & latro. necque cum intelligis Ecclesiae ianuam Christum, & non nisi hanc vnam patere portam venientibus ad Ecclesiam, huiusmodi portae Romanum Pontificem ianitorum: cognoscas pariter illos legitime in Eccle-

f Ioan. 10.

tiam ingredi, ceteriq; Catholico nomine, quibus tantus sanctorum aperuerit; illos vero exclusos atq; reiectos, quibus idem fores occluserit; eosdemque confedentes aliunde non inter Catholicos, sed inter fures atq; latrones connumerari debere: quod seruatum esse ab initio fundatae per Petrum Romanae Ecclesiae, sepe superius dictum est; nimirum illos tantum totius Catholicae Ecclesiae sententia cefitos esse Catholicos, qui gauderent communione Romani Pontificis; illos vero haereticos vel schismaticos, qui ab eiusdem communionis participatione seclusi essent. Sed pergunt illi:

Et ideo quia nostri ouiculas Christi, lupos facile deprehendes, & XLV. occurre quasi prouidus pastor, ne isti moribus perfidia sua, feratq; HARETI- vlulatu Dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc, domine si ater CORVM nobis dilectissime, & toto concelebramus affectu. Nec miramur, si DOCTRY- luporum rabiem grex Domini perhorruerit, in quibus Christi vocem non recognouit. Agrestis enim vlulatus est, nullam virginum gratiam, nullam castitatis ordinem seruare, promiscue omnia uelle confundere, diuersorum gradus abrogare meritorum, & pauperatatem quandam caelestium remunerationum inducere, & c. pluribus enim disserunt atq; demonstrant superexcellere sancto coniugio virginitatem, illibatamq; omni tempore & illaesa custoditam Dei genitricis virginitatem, cui iisdem scelestissimi detrahebant. Viduitatq; Christi amore seruatae praeconia extollescentes, iuniorum merita predicant, quae veritatis proditores somno vinoq; sepulti, tamquam sui ipsorum intemperantiae aduersaria impugnabant. Atque post multa haec iisdem ad Siricium:

Sed quid plura apud magistrum atq; doctorem? cum iam dignum XLVI. premium retulerint illi perfidia sua, qui ideo vsq; huc uenerunt, ne superesset locus in quo non damnarentur, qui uere se Manichaeos probauerunt, non credentes quia ex uirgine utiq; uenisset. docent deinde pluribus, quae ex parte Iouinianus cum suis participaret cum Manichaeis: adduntq; ipsos Manichaeos tunc temporis cum Imperatoris decreto, tum legatorum sententia esse damnatos, atq; ciuitate illa expulsos. siquidem ista ad profremum adiungunt:

Sed* est impietas Manicheorum, quam & clementissimus ex- XLVII. cratus est Imperator: & omnes qui illos uiderunt, quasi quaedam * HaeC contagiare uiderunt, sicut testes sunt fratres & comprehyteri nostri LEGATO- Crescens, Leopardus, Alexander, sancto feruentes spiritu, qui eos RVM COM- omnium execratione damnatos, Mediolanensi ex urbe quasi profugos repulerunt. Itaq; Iouinianum, Auxentium, Germinatorem, Felicem, Protinum*, Genialium, Martianum, Ianuarium, & Ingenosum, quos sanctitas tua damnauit scias apud nos quoq; secundum * Pontinu* iudicium tuum esse damnatos. Incolumem te & florere uisum Deum * Frontinu* noster tueatur omnipotens, domine dilectissime frater.

Item subscriptio. SVBSCRIP- TIO EPI- SCOPO- RVM. Ego Ambrosius Mediolanensis Ecclesiae Episcopus subscripsi. Euentius Episcopus Cenensis saluto sanctitatem tuam in Domino, & huic epistole subscripsi. Maximus Episcopus Emonensis, & c. Felix Episcopus Iadrensis Basianus Episcopus Laudensis Theodorus Episcopus Octodurenensis Constantinus Episcopus Arusiensis Sabinus Episcopus Placentinus Ex iussu Domini Episcopi Geminiani, ipso praesente, Aper presbyter subscripsi. Eustathius Episcopus, Constantinus Episcopus, & omnes ordine subscripserunt.

Vides plures alios breuitatis causa praetermissos esse nominari Episcopos: porro magnae uirtutis viros, sanctitate conspicuos, miraculisq; claros nonnullos ex ijs fuisse, docent quae superius dicta sunt, cum de Concilio Aquileiensi actum est: complures enim Episcopi utriusque Concilio interfuisse reperiuntur; inter quos praeter caeteris enituere S. Ambrosius Mediolanensis Episcopus, & S. Sabinus Episcopus Placentinus, Ambrosio (vt dictum est superius) sanctitate atque doctrina non impar: vt taceamus de sanctis Casiano, Geminiano, & alijs: Vt ex his intelligas, magna Dei prouidentia factum, vt per tales tanto saepe viros nefanda haereticis damnetur; ne quid reliqui potteris effect, quod reuocari posset in dubium, a quorum nam parte ve-

ritas fletit, num apud Iululentum porcum eiusque gregales suos grunnitu potius obstreptentes, quam humanâ voce loquentes; an apud acceptissimos Deo viros opere ac sermone præstantes, quorum sententiæ & ipse Deus miraculorum operatione sæpius suffragatus esset. Hæc diximus, ut rubore suffundantur (si tamen erubescere non vult) recentiores hæretici, qui (ut dictum est) obstructam diu ante Iouinianum foridum cloacam refoderunt ipso halitu homines corrumpentem; sciântque licet nolint, se cum Iouiniano iam ante annos mille ac ducetos in Ecclesia esse damnatos tum sententiâ Romani Pontificis, tum Concilio Mediolanensi, tum denique priuatis subscriptionibus sanctorum virorum, Hieronymi, Ambrosij, Augustini, & aliorum, adde & Imperatorijs sanctionibus. Etenim primum omnium hos scelestos & monasterijs eiecitos, habitum tamen monastico vagantes, ab vrbibus recedere & ad deserta loca proficisci, Theodosius Imperator rescripto huiusmodi iussit, hoc anno dato a:

Quicumque sub professione monachi reperiuntur, deserta loca & vastas solitudines sequi, atque habitare iubentur. Dat. III. Non. Septembris, Verone, Valentiano IV. & Neoterio Cass. hæc statuta lege, cogitur improbus heresiarcha ac Vrbe recedere. sed et illi solitudinem petijt; negligentiam tamen magistratum, quorum torpore leges inuito vigore deficiunt, factum est, ut quamuis non auderet se rursus in Urbem intrudere, extra mœnia tamen suos colligens, conuentus suburbanos haberet. Sed reclamantibus rursus Episcopis, Honorius Imperator legis paternæ index eundem Iouinianum seruilis primo affectum supplicio relegauit in insulam, ceteris illis sectarijs in diuersa loca dispersis. Extat eius sententiæ eiusdem Imperatoris ad Felicem Præfectum Prætorio eiusmodi rescriptum b:

Iouinianum sacrilegos agere conuentus extra muros Urbis sacratissima, Episcoporum querela deplorat. Quare supra memoratum corripit precipimus, & contusum plumbo cum ceteris suis participibus & ministris exilio coerceri, ipsum autem machinatorem in insulam Boam festinâ celeritate deduci: ceteris, prout libererit (dummodo superstitiosa conuersione exilij ipsius discretionem soluantur) solitarijs & longo spatio inter se positus in insulis in perpetuum deportatis. Si qui autem pertinaci improbitate vetita & damnata repetuerit: sciat se austeriorem sententiam subiturum. Dat. prid. Nonas Martij, Mediolani, Honorio nouum & Theodosio quintum AA. Consulibus. est annus Domini duodecimus supra quadringentesimum: ut ex his videas, ipsum Iouinianum cum suis post damnationem hoc anno tum Romæ tum Mediolani acceptam, viginti & duos annos Ecclesiam perturbasse. Porro in insula, in quam deportatus est Iouinianus, Boas dicta, posita habetur in Dalmatia littore, cuius meminit Ammianus c, in quam Florentium Magistrum officiorum sub Iuliano relegatum fuisse tradit.

Quoniam autem libri, quos Iouinianus conscripserat, ubique vulgati magno detrimento à pluribus legebantur: Romæ existentes viri pij atque prudentes, de antidoto aduersus propinata venena parando solliciti, ad sanctum Hieronymum Bethlehem agentem editos commentarios ab eodem Iouiniano iam ante miserunt, qui eos aduersariâ scriptione reselleret. affirmat hoc ipse d: qui dum nouissimo loco suarum lucubrationum, quas vsque ad annum decimum quartum Imperij Theodosij se conscripisse testatur, duos libros aduersus Iouinianum à se editos recensent, & post eos ad Pammachium Apologeticum cum Epitaphio: planè intelligi posse videtur, hoc ipso anno, antequam sibi Iouiniani damnatio innotuisset, eisdem ab ipso commentarios esse conscriptos, sequenti verò Apologeticum eadem ex causa (ut dicemus) elucubratum. Haud id fuit leue certamen, sed planè arduum, non quidem quòd superaretur rei difficultate & argumenti sublimitate, aduersus quæ innumera diuinæ Scripturæ loca, Conciliorum canones, sanctorum Patrum elogia, ac denique (quæ sola satis sufficere potuisset) ipsa à temporibus Apostolorum illibata hætenus in Ecclesia conseruata traditio suppeteret; sed quòd homo leuis blandis illecebris quamplurimos Christianos Romæ agentes vsque adeo dementaret, ut ipsum veluti nouum Apostolum, impium

colerent Iouinianum. Demonstrat hæc ipse S. Hieronym. apotrophe illâ aduersus eum ad calcem operis positâ, quæ sic se habet e:

Nunc restat, ut Epicurum nostrum sub antem in hortulis suis inter adulescentulos & mulierculas alloquamur. Fauent tibi crassi, nitidi, dealbati: adde, si vis, iuxta Socraticam irrisionem, omnes suos & canes. & quia carnem amas, vultures quoque, aquile, accipitres, & bubones. Nunquam nos Aristippi multitudo terretit, quoscumque formosos, quoscumque calamistratos, quos crine composito: quos rubentibus buccis videro, de tuo armento sunt, immo inter tuos suos grunnunt. De nostro grege tristes, pallidi, fordidati, & quasi peregrini huius sæculi, licet sermone taceant, habitu loquuntur & gestu. hæc ipse, alludens ad veros monachos: atque paulò post subdit de frequentia sectatorum eius: Ne gloriaris quòd multos discipulos habeas. Filius Dei docuit in Iudæa, & duodecim tantum illum Apostoli sequebantur: Torcular, inquit, calcavi solus, & de gentibus vir non est mecum. Ille in passione solus remansit, & Petri quoque, erga eum trepidauit constantia. Pharisæorum autem doctrinâ omnis populus applaudebat, dicens: Crucifige, crucifige talem: Non habemus Regem, nisi Cæsarem: id est, vitia sequimur, non virtutes. Epicurum, non Christum, Iouinianum, non Apostolum Paulum. Quòd multi atque in sententiâ tuâ, iudicium voluptatis est: nõ enim tam te loquentem probant, quam suos fauent vitijs. In circulis platearum quotidie sictus hariolus stultorum nares verberat, & obtorto fuste dentes mordetium quatit, nec tamen deest qui semper possit induci: & pro magna sapientia deputas, si plures porci post te currant, quos gebenna succidia nutrias?

Post præconium tuum & balneas, quæ viros pariter & feminas lauant, omnis impatientia, quæ ardentem prius libidinem quasi verrecundia vestibus tegebat, nudata est & exposita: quæ antè in occulto erant, nunc in propatulo sunt. Ostendisti tales discipulos, non fecisti. Hoc profecit doctrinâ tuâ, ut peccatum ne penitentiam quidem habeat. Virgines tuæ, quas prudentissimo consilio, quod nemo vnquam legerat, nec audierat, de Apostolo h docuisti: Melius est nubere quam vri: occultos adulteros in apertos verterunt maritos, non suscit hoc Apostolus, non electionis vas: Virgilianum consilium est.

Coniugium vocat; hoc præ exit nomine culpam. Quadringenti ferme anni sunt, quod Christi prædicatio fulger in mundo, ex quo innumera hareses tunicam illius consciderunt: vniuersus penè error de Chaldaeo & Syro & Græco sermone processerat. Basilides magister luxuria & turpissimorum complexuum post tot annos ita in Iouinianum, quasi in Euphorbum, transformatus est, ut Latina quoque lingua haberet haresin suam. Nulla ne fuit alia in toto Orbe prouincia, quæ reciperet præconium voluptatis, in quam coluber tortuosus græperet, nisi quam Petri doctrina super petram fundauerat Christum? V exillum Crucis, & prædicationis austeritatis, idolorum templa destruxerat: e regione luxuria ventris & gutturis subuertere nititur fortitudinem Crucis. Vnde per Isaiam loquitur Deus i: Populus meus, qui vos beatificans, seducunt vos, & semitas pedum vestrorum conturbant. Nec non per Hieremiam k: Fugite de medio Babylonis: &c. subdit verò: Hieremias captiuitatem nuncios lapidatur à populo. Ananias filius Azur si angebat ad præsens lignea torques, & in futurum ferreas preparabat. Semper pseudopropheta dulcia pollicentur, & ad modicum placent. Amara est veritas; & qui eam prædicant, replentur amaritudine: in azymis enim sinceritatis & veritatis Domini Pascha celebratur, & cum amaritudinibus comeditur. At quibus pudendis vocibus Iouinianus alliceret feminas ad sui sequelam, idem addit, hæc dicens:

Egregia sanè vox, & quam audiât sponsa Christi inter virgines & viduas & calibes (vnde & ipsum nomen inditum est, quod cælo digni sint, quia coitu careant). Rarè ieiunare, crebrius nubite: non enim potestis implere opera nuptiarum, nisi mulsam & carnes & nucleum sumpseritis. Viribus opus est ad libidinem: citò caro consumpta marcescit. Nolite timere fornicatione. Qui semel in Christo baptizatus est, cadere non potest: habet enim ad despiciendas libidines solatia nuptiarum. Quòd & si cecideritis, redintegrit vos penitentia: & qui in baptismo fuisit hypocrita, erit in penitentia solida fidei. Neque turbemini, putantes inter iustum & penitentem aliquid interesse, & humiliorem gradum dare quidem veniã, sed coronam tollere. Vna est enim retributio: qui ad dexteram steterit, introibit ad regna celorum.

1. de Mach. c. Theod. XLVIII

LEGE THEODOSII EX TVR MONACHI HÆRETI. CI.

b 1. 53. de heret. C. Theodof. XLIX. QVIBVS IOVINIANVS AFFECTVS DE MVMM SVPLI. CIIS.

BOAS IN SVLA VBI SITA. c Ammian. lib. 22.

L. DE LIBRIS S. HIERONYMI IN IOVINIANVM.

d Hie. adu. Iouinia. l. 1.

Hie. adu. Iouinia. lib. 2. L. APOSTROPHES. HIERONYMI IN IOVINIANVM.

f Isai. 63.

g Luc. 23.

LII.

h 1. Cor. 7.

LIII.

TVRPIV. DINES HÆRETI. CORVM.

i Isai. 3.

k Hier. 50 Hier. 28.

LIV.

LV. Hiero. CORRVP. TI Mores HÆRETI. CORVM.

His consilijs subulci tui pastoribus nostris ditiores sunt, & hirci plurimas secum capras trahunt. equi insipientes a infemina facti sunt: statim vt mulieres vident, adhinnunt: & impatientiam suam, pro nefas, Scripturarum solantur exemplis. Sed & ipsa muliercula misera, & non miserabiles, præceptoris sui verba cantantes: Quid enim, nisi semen requirit Deus? non solum pudicitiam, sed etiam verecundiam perdididerunt, maiorq; procacitate descendunt libidinem, quam exercent. Habes præterea in exercitu tuo plures succenturiatos; habes securas & velites in præsidijs, crassos, comptos, nitidos, clamatores, qui te pugnis calcibusq; defendant. Tibi cedunt de via nobiles, tibi osculamur diuites caput. Nisi enim tu venisses, ebrj atq; ructantes par adsum intrare non poterant.

LVI.

Macte virtute, immò vitijs, habes in castris tuis & Amazonas exertat mamma & nudo brachio & genu venientes, contra se viros ad pugnam libidinum prouocantes. Et quia opulentus pater familias es, in auarijs tuis non turtures, sed vrpupa nutriuntur, quæ tota a fetida voluptatis lustra circumuolent. Me carpe, me dislice, obijce crimina quæ volueris, argue luxuriæ & deliciarum: magis me amabis, sit alius fuero: ero enim de armento tuo. hæc ad Iouinianum Hieronymus: perorando autem, ad Romam conuersus, ista habet: Sed & ad te loquar, quæ scriptam in fronte blasphemiam Christi confessione delesti, Vrbs potens, Vrbs Orbis domina, Vrbs Apostoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum. Roma aut fortitudinis nomen est apud Græcos, aut sublimitatis, iuxta Hebræos: serua quod dixeris. Virtus te excelsam faciat, non voluptas humilem Maledictionem, quam tibi Saluator in Apocalypsi b comminatus est, pates effugere per penitentiam, habens exemplum Niniitarum. Caue Iouiniani nomen, quod de idolo deriuatum est. Squallet Capitolium: templa Iouis & cerimonia conciderunt: cur vocabulum eius & vitia apud te vigeant? Adhuc sub Regibus & sub Numa Pompilio facilius maiores tui Pythagora continentiam, quam sub Consulibus Epicuri luxuriam susceperunt. hucusque Hieronymus, & quidem (vt apparet) post illatam templis deorum cladem, quam anno superiori contigisse vidimus, id operante Graccho Præfecto Vrbs.

b Apo. 17. 18.

LVII. SVGILLA TILIBRI S. HIERONYMI CONTRA IOVINIANVM.

Sed quid post hæc accidit? Cùm duo libri illi à S. Hieronymo aduersus Iouinianum elaborati, Romæ perlati, lectique fuissent: impagnati sunt non leuiter, nec ab humilibus conditionis hominibus, eo quid prætextu, quod idem S. Hieronymus eâ scripture cum totus esset in commendatione virginittatis, visus esset nuptias despexisse. Primus autem ac potentior in Hieronymi scripta illa declamator infurrexit monachus quidam iunior, æmulus illius gloriæ, idemq; Iouiniani hæresis valde suspectus: hic quidem ex eo quòq; Hieronymum fugillabat, quòd cùm nec satis percepisset Iouiniani sententiam, aduersus tamen illum scribere ausus esset. De quibus omnibus per Dominionem idem S. Hieronymus, certior factus, ad eum apologeticam scripsit epistolam, quâ hominem, qualis esset, suis coloribus reddidit. Sed & ad finem eudem Dominionem admonet: vt agar cum petulante inuene, suadeatq; vt quæ blaterat in truiuo vel inter mulierculas, scriptis mandet, si se instam causam fouere putet. Videas in ijs literis Hieronymum ita naturâ comparatum, vt vehementioribus quibusdam animi motibus impelleretur in hæreticos aduersarios, sed quos mox freno Christiana professionis adhibito coërceret, & disciplinâ Evangelicâ temperaret, vt cùm ad eum iisdem litteris ait: De nobis quoq; dici potest: Fenum habet in cornu, longè fuge. Sed magis volumus esse discipuli eius qui ait d: Dorsum meum posui ad flagella, & faciem meam non auerti a confusione spurorum. & aduersus Ruffinum c: Hoc vnũ denuncio, & repetens iterum iterumq; monebo: cornutam bestiam petis & nisi cauerem illud Apostoli b: Maledictum regnum Dei non possidebunt: & Mordeus & inuicem, consumpti estis ab inuicem: iam nunc sentires, &c.

c Hiero. epist. 51.

d Isa. 50. e Hier. a. polog. aduer. Ruffi. f 1. Cor. 6. g Gal. 5.

LVIII. SIRICIVS PAPA OFFENSVS SCRIPTIS S. HIERONYMI.

Verùm non monachum vnum illum contemnendum potius quàm reuincendum, scriptis à se commentarijs aduersarium expertus est, sed plurimos & quidem pios, Catholicosq; fidei assertores, non nihil offensos, quòd ab eodem S. Hieronymo visum esset matrimonium paruipensum atq; despectum; iisdemq; in Pammachium concitati sunt, quem scirent oēs acerrimum semper fuisse eiusdem

Hieronymi defentorem: quin & ipsum Ecclesiam Romanæ Põtificem eadem ex causa fuisse commotum, ipse Hieronymus ita ad Pammachum scribit h: Audio totius in te Vrbs studia concitata: audio Pontificis & populi voluntatem pariter congruere. Minus est tenere sacerdotium, quàm mereri. hæc tum dicat ipse, nemo in illam suspicionem ducatur, vt ea ex causa putet Siricium fauisse Iouiniano, quem constat ex huius anni rebus gestis ab eodem tum Romæ damnatum, tum procuratum vt ab alijs quoque Episcopis dånaretur. At non nihil sanè aduersus Siricium commotum fuisse Hieronymum, cùm ex his quæ dicta sunt, atq; alijs quæ inferiùs dicturi sumus, aperte constabit. Sed quò tandem progressa res est? eodvq; vt sedandi cõcitati rumoris causa Pammachius editos à S. Hieronymo duos libros illos reuocare studuerit; sed frustra, cum iam vbiq; exscripti atq; vulgati illi fuissent. testatur id quidem iisdem litteris sanctus Hieronymus, vbi ait: De opusculis meis contra Iouinianum, quòd & prudenter & amanter feceris exemplaria subtrahedo, imprimè noui. Sed nihil profuit ista diligentia, cum aliquanti ex Vrbe venientes, mihi eadem lectarent, quæ se Romæ excepisse referèbant. In hac quoq; prouincia iam libri fuerant diuulgati: & vt ipse legisti, Nescit vox missa reuerti. Non sum tanta felicitatis, quantæ pleriq; huius temporis tractatores, vt nugis meas, quando voluerim, emendare possim. statim vt aliquid scripsero, aut amatores mei, aut inuidi, diuerso quidem studio, sed pari certamine in vulgus nostra disseminant.

Hierony. epist. 52.

LIX.

Cùm igitur editi semel libri reuocati non possent, idem Hieronymus consilio Pammachij pro iisdem apologeticam scripsit epistolam, testatur hoc ipse, cum ait: Apologeticum ipsius operis tibi misi, quem oportet ornare, & te poscente, edidi: quem cum legeris, aut ipse pro nobis ceteris satisfacies, aut si tu quoq; narem contraxeris, illam Apostoli b: in qua de virginitate & nuptijs disputat, aliter differere compelleris. hæc ipse, planè significans, omnia eò argumento à se conscripta contentientia esse ijs quæ à sancto Paulo scripta sunt ad Corinthios k, quibus virginitatè nuptijs præfert. Tempus autem eiusdem Apologetici si requiras: inuenies plane, quòd diximus, post præsentem annum fuisse conscriptum, eâ nimirum ratione, quòd cum hoc anno constet damnatum Iouinianum; in ipsoq; Apologetico eiusdem damnationis mentio habeatur, planè conuincitur post præsentem annum esse elaboratum, nempe decimo tertio Theodosij Imperatoris: tunc enim illum à se conscriptum fuisse testatur l, & postea ad eundem Epitaphium elucubratur, de quo suo loco dicturi sumus.

Hierony. epist. 52. HIERONYMVS SCRIBIT APOLOGETICVM.

k 1. Cor. 7.

Hiero. de Seri. Eccl. LIX.

Certè quidem nullo indigere videbantur Apologetico scripta priora, in quorum exordio eiusmodi contestationem præmisit m: Neq; verò, inquit, nos Marcionis & Manichæi dogma sectantes, nuptijs detrahimus; nec Tacianæ principis Encratitarum errore decepti, omnem coitum spurcum putamus, qui non solum nuptias, sed cibos quoque, quos Deus creauit ad vtendum, damnat & reprobat. Scimus in domo magna non solum valde esse aurea & argentea & lignea & scissilia, &c. pluribus inuariat, venerabiles esse nuptias & torum immaculatum, sed virginitatem longè præstare. Quamobrem & in Apologetico illis verbis iuste conqueritur, quibus ait n: Dum contra Iouinianum presso gradu pugno, à Manichæo terga mea confossa sunt. Nonne, quæso, statim in principio operis mei ista præfatus sum? Neq; enim no: Marcionis, &c. iuste quidem atq; prudenter, faciliq; ad erroris lineam declinandam, vt à nemine iure redargui potuisset.

Hiero. de Seri. Eccl. LIX. m Hiero. con. Ioan. li. 1. HIERONYMI SCRIPTA SINCERA

n Hierony. epist. 50.

Cæterum quòd his ipsis temporibus, æquè ac hæresis Iouiniani; vigeat, vrgebatq; magnopere Dei Ecclesiam Manichæorum hæresis, qui adeo inualuerat, vt parum profuerit crebris eos exagitari Imperatoris edictis, displicuit Siricio & alijs pijs virijs; depreSSIONE nuptiarum à Sanct. Hieronymo virginitatem extolli. Verùm quòd totus ipse esset in pugna illa pro virginitate suscepta, ferreturque concitatus aduersus Iouinianum æquantem cõugium virginitati; in præconijs virginittatis, non autem coniugij (vt ipse exculat) versari necesse fuit: vnde calumniæ locus patuit, quasi faueret Hieronymus Manichæis. Manichæorum autem causam eos agere, qui virginitatem nuptijs præferèbant, iactare solebat Iouinianus, de quo

LXI. CAVILLVS IOVINIANI HÆRESIARCHA

^a Aug. de nup. & co. cup. ad Pa. le. l. 2. c. 13.

S. Augustinus ^a: Iouinianus, qui paucos ante annos nouellam conatus est haresin condere, Manichæis patrocinari dicebat Catholicos, quod aduersus eum sanctam virginatatem nuptiis præferent. Sed responsum est iste, non se, quod Iouinianus, de indifferentia nuptiarum virginumq; sentire: nec ego id dico, quod isti hoc sentiant. Veruntamen per Iouinianum Catholicis Manichæos obijcientem, non esse hoc nouum, noui hæretici recognoscant. Nos itaq; nuptias bonum dicimus esse, non malum. Sed sicuti Ariani Sabellianos nos esse criminantur, quamuis non dicamus vnum eundemq; esse Patrem & Filium & Spiritum sanctum, quod Sabelliani dicunt: sed dicamus vnam eandemq; esse naturam Patris & Filij & Spiritus sancti, quod Catholici dicunt: ita Pelagiani nobis Manichæos obijciunt, quamuis non dicamus malum esse nuptias. hæc Augustin. Sed quid post ipse? dicam.

LXII. S. AVGVSTIN. CVR SCRIBIT DE BONO CONIUGALII.

Cum igitur sciret idem S. Augustinus Hieronymum eam passum esse calumniam, quantumlibet pie sancteque scripserit, quod vsum esset in virginis laudibus nuptiis detraxisse, atq; eam ob causam de eo falsa illa iactantia æmuli cum hæreticis, nimirum fouisse illum causam Manichæorum: ipse cautior aduersus Iouinianum alia viâ agendum sibi proposuit, nempe vt quantum liceret nuptias laudibus celebraret, ac simul præconia virginis extolleret. Sicq; elaborauit commentarium, illo titulo prænotatum, De bono coniugali contra Iouinianum: cuius a se post Hieronymum susceptæ prouinciæ rationem affert, cum hæc ait post damnatum Iouinianum: Remanserunt, inquit, iste disputationes eius in quorundam sermunculis ac susurris; quas palam suadere nullus audebat. Sed etiam occultè venenit repentinus, facultate quam donabat Dominus, occurrendum fuit: maxime quoniam iactabatur, Iouiniano responderi non posse cum laude, sed cum vituperatione nuptiarum. Propter hoc librum edidi, cuius inscriptio est, De bono coniugali. hæc ipse.

LXIII. QVA FLA GRIA OB ORTA EX IOVINIANO NIHIL RESI. ^c Job 41.

Tot igitur iaculis confossa bestia est, quæ matrimonium æquabat virginitati: at quibus iudicis conficiendum esse ictibus monstrum illud, nostro obortum sæculo, per quod nedum virginitas subijcitur matrimonio, sed omnino humi deprimitur, immò prorsus extinguitur? cui merito illud conueniat, quod de Behemoth dictum reperitur. Sternit sibi aurum quasi lutum. dum aurea vasa pudoris, quasi testacea reputat, confringit, ac tanquam lutum profternit. Sed qui prædixit ligandum illum in ancillis suis; de hoc quoq; nostro monstrum constat aliàs sæpe obtentam in sanctis virginibus prænucciassè victoriam.

LXIV. ^d Job 40. ^e l. 6. ad legem Iul. de adul.

Rursum verò quod ad sordidas huiusmodi Iouiniani hæreses spectat: quantas ipsæ inuexerint in Urbem deformes libidines, relaxatis semel habentis concupiscentiæ, Theodosij sanctio manifestat. Quod enim excrecentia & alluuione omnium turpitudinum Iouiniani & sectatorum ipsius, Vrbs (quod tantoperè deplorasse vidimus sanctum Hieronymum) ita repleta esset luxuria, vt putorem exhalaret infandorum scelerum; eorum videlicet turpissimorum hominum, qui post alteram abeuntes carnem, omnes naturæ terminos prætergressi, in imum se barathrum demerissent: hos ipsos Sodomitico dignos incendio, vltimicis merito flammis absumi, Theodosius Imperator hoc anno latâ lege fanciuit, quæ Romæ publicata est in Foro Traiani; est verò huiusmodi:

Valentinianus, Theodosius, & Arcadius AAA. Orientio Vicario Urbis Romæ.

Omnes quibus flagitij vsus est, virile corpus muliebriter constitutum alieni sexûs damnare patientiâ (nihil enim discretum videntur habere cum feminis) huiusmodi scelus spectante populo, flammis vindicibus expiabunt. Publicata in Foro Traiani, VIII. Id. Aug. Valentiniano A. IV. & Neoterio Coss. ex alio verò Codice paulo fusioem & in aliquibus diuersam; sed admodum deprauatam Pithæus sic edidit eodem ipso titulo:

LXV. Non patimur Urbis Romæ virtutem omnium matrem diutius effæminari, in viros pudoris contaminatione sedari. & post aliqua valde corrupta: Laudanda igitur experientia tua, quibus flagitiosus luxus est viri corpus muliebriter constitutum alieni sexûs damnare patientiâ, nihilq; discretum habere cum feminis occupatos; vt flagitij possit immunitas, atq; omnibus seductos, pudet dicere, virorum lupanaribus, spectante populo, flammis vindicibus expiabit: vt vniuersi intelligant, sacrosanctum cunctis esse debere ho-

spitium virilis anima, nec sine summo supplicio alienum expetisse sexum, qui suum turpiter prodidisset. Prop. prid. Id. May, Romæ in atrio Mineræ. Quam igitur euacuauerat Constantinus (vt dictum est, Hieronym. auctore) lacunam sordium, mox licetia hæresis Iouiniani repleuit. Ex his intelligas, lector, quas secum fordes ferant hæreses: quibus soluta Christiana disciplina, petulantia carnis carceres aperiantur ad cursum.

Quod ad res pertinet Orientis: hoc ipso anno (non autem sequenti sub Consulatu Traiani * & Symmachi, vt Socrate f ponitur) accidit Constantinopoli scelus illud immane, quod tū ab ipso Socrate, tum etiam à Sozomeno recentetur, de diacono Constantinopolitana Ecclesiæ, qui cum nobili se matrona commiscuit. cum pro palatio in ore per penitentiarium presbyterum, factum est vt à Nectario eius Ecclesiæ Episcopo muneris illi mancipatus presbyter dimoueretur. Porro quod ad veritatem rei gelatæ spectat, consule quæ dicta sunt superius primo Annalium tomo, cum de secreta peccatorum confessione pluribus actum est: tibi enim complures obortæ inde difficultates soluuntur, & Nouatianorum historicorum mendacia confutantur. Quod verò ad nobilem illam fœminam attinet: fuisse eam ordine diaconissam, Sozomenus significare vtique videtur, cum ait: Hac porro de causa Theodosium Imperatorem equidem conijcio, prouidentem Ecclesiæ honori & dignitati edito causisse, ne mulieres, nisi liberos haberent, & annuum sexagesimum excessissent, diuinum ministerium, diaconissam munus scilicet, vllum susciperent, secundum Apostoli Pauli expressum mandatum: illa verò quæ caput ornarent, ecclesiis exturbarentur, & Episcopi qui has ipsas admitterent, Episcopatus suis priuarentur. hæc Sozomenus, planè demonstrans, iuniorum fuisse fœminam illam diaconissam, quacum diaconus scelus patrasset. Extat ipsa lex Theodosij Imperatoris, quam hic curauimus contexamdam, hoc ipso anno ab eodem Theodosio promulgata sub huius anni Consulibus: quibus liquet, præsentis potius quàm sequenti anno, quæ dicta sunt, accidisse. Sed & quod exhaustisset vidua illa bona sua ditando diaconum; inde factum est, vt idem Imperator eadem lege cauerit, ne vidua quouis titulo vel Ecclesiæ vel eius ministris bona relinquere. Sed reddamus hic ipsam ea de causa (vt creditur) hoc anno editam sanctionem b:

Imppp. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius AAA. Tatiano PP.

Nulla nisi emensis sexaginta annis, cui votiua domi proles sit, secundum præceptum Apostoli ad diaconissarum consortium transferatur. Tum filijs suis curatore (si id eas possit) petito, bona sua idoneis sedula religione gerenda committat: ipsa itatim prædiorum suorum redditus consequatur, de quibus seruandi, ab alienandi, donandi, distrabendi, relinquendi, vel quoad superest, vel cum in fata concedit, & libera ei voluntas est, integræ sit potestas. Nihil de monilibus & supellectili, nihil de auro, argento, caterisq; clara domus insignibus sub religionis defensione consumat; sed vniuersa integra in liberos proximos, vel in quoscumq; alios arbitrij sui existimatione transcribat. At si quando diem obierit, nullam ecclesiam, nullum clericum, nullum pauperem scribat heredes. Careat namq; necesse est viribus, si quid contra vetitum circa personas specialiter comprehensas fuerit à moriente confectum. Immo si quid ab his morienti fuerit extortum, nec tacito fideicommissio aliquid clericis in sua eadem venerabilis sanctionis callidâ arte aut probrosâ cuiuspiâ cobibentia deferatur; extorres sint ab omnibus, quibus inbiauerant bonis.

Et si quid forte per epistolam, codicillum, donationem, testamentum, quolibet denique detegitur genere conscriptum erga eos, quos hæc sanctione submovimus; id nec in iudicium deuocetur: sed vel ex intestato is qui sibi competere intelligit, statuti huius definitione succedat: si quis se agnoscat filium, si quis probat propinquum, si quis deniq; vel casu vel iudicio, pro solido, pro portione heres, legatarius, fideicommissarius apertis deprehenditur codicillis fruatur fortuna munere, conscientia sue fructu, & submotus his atque deiectis in hæreditarijs corporibus potest at vtatur heredis.

Fœmina quæ crinè suum contra diuinis humanasq; leges instimtu persuasæ professionis absiderint, ab ecclesiæ foribus arceantur.

LXVI. * Titiani DE SCRE RE A DIA CONO PER PETRATO Socr. l. 5. cap. 19. 3307. li. 7. cap. 16. CAUSA FERENDÆ LEGIS.

* attonde- rent

h. 27. de Epif. Cod. 1 Theod.

LXVII. LEX THEODOSII AD VERSARIA ECCLESIASTICÆ LIBERTATI.

LXVIII

LXIX.

Non illis fas sit sacrata adire mysteria, neque vili supplicationibus mercantur veneranda omnibus altaria frequentare. Ad eod quidem, vt Ep scopus tonsa capite seminare si introire permisit, deiectus loco, etiam ipse cum huiusmodi contubernijs arceatur: ac no modo sifieri suaserit, verum etiam si hoc ab aliquibus exigi, factum deniq, esse quacunq, ratione comperit, nihil sibi intelligat opulari. Hoc absque dubio emendandis pro lege erit, emendatis pro costuetudine, vt illi habeant testimonium, isti incipiant timere iudicium. Dat. XI. Kal. Iul. Mediolani, Valentiano A. IV. & Neoterio Coss. haec tenet constitutio Theodosij.

Cum autem Mediolani haec sancierit Imperator ex causis (vt sibi videbatur) legitimis persuasus: quoniam du vltor scelus exurrexit, compressit etiam innocentes: occurrit quamprimum vindex Ecclesiasticae libertatis securus Regum censor S. Ambrosius: qui editam sanctionem ea ex parte compulit abrogari, qua periclitabatur Fideiura erga Deum religio, & erga pauperes misericordia: alia vero ex parte, qua Apostolica institutio conseruabatur immunis (nam Pauli praecipio est ne vidua eligatur minor sexaginta annorum) huius in suo robore perdurare. Theodosius igitur, Dei obtemperans sacerdoti, aduersantem pietati a se editam sanctionem, contraria lege promulgata, aboleuit, cum post duos ferme menses ad eundem Tatanu ita rescripsit:

Legem, quae diaconis vel viduis nuper est promulgata, ne quis videlicet clericus, neue sub Ecclesiae nomine, mancipia, supellectile, pradam vel infirmi sexus dispoliator mueret, & remoris affimibus ac propinquis, ipse sub praetextu Catholicae disciplinae se ageret viuientis heredem, eatenus animaduertat esse reuocatum, vt de omnium chartis, si iam nota est, auferatur: neque quisquam aut litigator ea sibi vtendum, aut Index noverit exequendum. Dat. X. Kalend. Septembr. Verona, Valentiano Aug. IIII. & Neoterio Coss. Sic itaque abrogata parte illa legis, in qua libertas Ecclesiastica dispendium passa erat; pars ea in suo vigore permanfit, qua iuniores viduae capillorum abscessione magno scandalo vel saltem periculo intrudebant se in numerum diaconissarum Ecclesiae: quod quidem perperam agi, paulo ante adeo enorme perpetratum scelus edocuit. Vides qua conferat lector, ad germanum legum sensum, re gesta, causamq; ipsam praenoscere, qua ab Imperatore edita sanctio animatur; cuius ignari ea in longum diuersam falsamq; sententiam distrahant necesse sit, Theodosiu fugillantes, quasi aduersatus fuerit foeminarum monasticae disciplinae. Meminit autem huius latae legis Marcianus Imperator, quam ratam firmamque esse voluit, atque alia edita sanctione muniuit: sed de his nos alias pluribus.

Quod insuper ad leges Theodosij spectat: laudatur ab Aurelio Victore lex illa a Theodosio data, qua conforbrinarum coniugium vetaretur. meminit huius quoque legis S. Ambrosius ad Paternum scribens, cum ait: Sed si diuina te praeceant, saltem Imperatorum procepta, a quibus amplissimum accepisti honorem, haud quaqua praeterire te debuerit. Nam Theodosius Imperator etiam patruales fratres & conforbrinos vetuit inter se coniugij conuenire nomine, & seuerissimam poenam statuit, si quis temerare ausus esset fratrum pia pignora: & tamen illi inuicem sibi aequales sunt tantummodo, quia propinquitatis necessitudine & fraterna societatis ligantur vinculo, pietati eos voluit debere, quod nati sunt. Sed dicis alicui relaxatum. Verum hoc legi non prauidicatur, &c.

Porrò lex ista Theodosij perijt, sed illa tantum extat quae Constantio tribuitur, sancita Romae, Arbetione & Lolliano Consulibus. Quod autem ait Ambrosius seuerissimam poenam a Theodosio aduersus hos fuisse statutam: quanam illa fuerit, reperies in constitutione Arcadij & Honorij Imperatorum, seueritatem eius legis mitigantiu, qua (vt ibi dicitur) statuta erat poena ignis atque bonorum proscripctio. Existimauit namque Theodosius, opus esse seuerissimam lege sancire disciplinam, quam Constantij constitutione decretam effrenis libido violasset. Sanè quidem vt Romani ducerent coforbrinas, nequaquam antiquo iure factum apparet, sed recentiori, vt Plutarchus auctor est. qui ait: Antiquitus enim sanguine iunctas Romani non copulabant sibi matrimonio, & ne nunc quidem materteras aut sorores: serò concessum fuit, vt ducere conforbrinas liceret, idque gra-

tia populari potius, quam liberè decernente Senatu, factum affirmat, cum subdit: Vir quidam pecunia indigens, aliàs honestus & gratia populari nemine inferior, conforbrinam habere putabatur vxoris loco, ad quam hereditate dos magna peruenerat, eaque ratione diues ipse esse: cui cum esset eo nomine dies dicta, populus omnia causa cognitione eum absoluit; decretoque facto, nuptias conforbrinarum permisit publice, coniugio autem superiorum graduu interdidit. haec Plutarchus. Intelligis quanta leuitate tanta res fuerit pertractata? Passus tamen est ex hac lege a Gentilibus inuidiam Theodosius, regré ferentibus ad ius antiquum poenis grauissimis reuocari. pro cuius sanctonis defensione, & aliarum, in quas illi obloqui non cessabant, Paulinus (vt suo loco dicitur) defensionem scripsit egregiam.

Purgauit igitur scopam Theodosius hac lege non excrecentes solum Gentilium Romae libidines, sed & aliorum Paganorum ubique degentium: siquidem Graeci Ethnici antiquarum legum Solonis & Lycurgi auctoritate, nec non Aegyptij ex antiquo more iureque patrio non a conforbrinis tantum, sed nec ab vterinis coniugio abstinere: audi enim Philonem, qui dum agit de legibus Iudaeorum, quibus huiusmodi coniugia vetita erant, haec ait: Quamuis Atheniensis Solon hoc obseruat in vterinis tantum germanis, eodem patre prognatis relinquit liberum. Contra Lacedaemoniorum legis lator vterinis non interdicit conuubio, sed solis eodem patre genitis. At Aegyptus ridens vtriusque simplicitatem & semiperfecta placita, laxauit libidinem, & auxit in corporibus animisque insanabile malum intemperantiae, permissa licentia ducendi sorores, siue per alterum parentem siue per vtrumque cognatas, maiores pariter & minores, aequalesue, ne gemellis quidem exceptis. haec Philo. Tot igitur tantaque in orbe Romano aucta turpitudinum mala haec vna Theodosij in Ethnicis sancte curauit, quae in Christianis ipsa religionis professio procul amouerat: nam (vt pluribus docet Theodoretus libro de legibus) vna cu nomine Christiano, abdicatis omnibus prauis moribus, antiquatque turpibus iniquisque legibus, diuinae, purae, iustae, sanctaeque leges seruandae ab omnibus susceptae sunt.

Sed illud quidem perperam factum, vt quod Christiani Principes veterint sanctionibus ne inter conforbrinos matrimonium iniretur, ijdem Principes id faciendi aliquando licentiam impertirent: quem vsum vsque ad Gothos Reges in Italia regnantes perseuerasse, formula dispensationis a Castiodoro conscripta declarat.

Hoc quoque anno Galla Augusta posterior Theodosij coniux, Constantinopoli cum esset, ex hac vita migravit quam Arcadius sepeluit: eodemque tempore in foro haud longe ab ecclesia erecta est columna, desuperq; fuit Theodosij argentea statua collocata; sed & obeliscum etiam hoc anno in Circo Constantinopoli positum, affirmat Marcellinus sub huius anni Consulibus. Reliquit autem Galla vnicam prolem, nempe filiolam, nomine Gallam Placidiam, de qua suo loco dicendum pluribus erit.

IESV CHRISTI

Annus 391.

SIRICII PAP. VALENTIN. 16. 1 MPP. ANNUS 7. THEODOSII 13.

CHRISTI annus trecentessimus nonagesimus primus adscribitur Fastis Consulatu Tatiani & Symmachi: hic enim ob patrocinium patrioru cultus deorum (vt vidimus) extra trecentessimu lapidum a Theodosio relegatus, sed restitutus, scripto iam (vt Socrates ait) ad Theodosium Apologetico, ab eodem est euectus ad Consulatum. Quod enim Symmachus inter Senatores primarius erit in rebus, & in rebus gerendis solertissimus ac facillimus habetur, cuius tantum nutu reliqui mouerentur; Theodosius rediturus in Orientem, eu amplissimum magistratu voluit demerere, ne quid barbarum ab eo aduersus Valentinianum, quem solum relinqueret in Occidente, cocitaretur. Agit de huiusmodi Symmachi Consulatu a Theodosio

LXX. AMBROSIVS COGIT THEODOSIVM ABROGARE RELEGEM INIVS-TAM. a. 1. Tim. 5

b. 1. 28. de Episc. c. Theod.

LXXI. POSTERIOR LEX PRIOREM REVOCAT

c. Marcian. Nouel. tit. 5. de iest. c. 1. LXXII. d. Aurel. Victor in Theodos. e. Ambros. epist. 76.

LXXIII. f. 1. 2. de incest. nup. c. Theod.

g. 1. 1. de incest. nup. c. Theod.

h. Plutar. Quae. R. q. 6.

LXXIV

Phil. de special. le.

k. Castiod. l. 7. form. LXXV. OBITVS GALLAE AVGVSTAE.

I. SYMMACHVS RECONCILIAVS THEODOSIO. Socrates. l. 5. c. 14.

Imperatore ei collato Prudentius, cum ostendit Theodosium nequaquam egisse tyrannicè, cum Romæ cultu idolatriæ abolendum lege fanciuit: nam amplissimorum magistratuum participes quoque Ethnicos esse voluisse affirmat, cum ait:

Nec pago implicitos per debita culmina mundi Ire viros prohibet. Quoniam caelestia nunquam Terrænis solitum per iter gradientibus obstant, Ipse magistratum tibi Consulit, ipse tribunal Contulit, oratumq; toga donauit amictum. Cuius r elligio tibi displicet, ò per euntum Assertor diuinum, solus qui restituendos Volcani, Martisq; dolos, Venerisq; peroras.

& quæ sequuntur. Cæterum ne Symmachi honoris præstantiâ quicquam sibi arrogaret Gentilicia superferri, idem Theodosius tunc nouis eam rursus, antequam recederet ab Italia, exagitat sanctionibus, quarum prima data mensè Februarij sic se habet b:

Impm. Valentini anus, Theodosius, & Arcadius AAA. Albino PP.

Nemo se hostijs polluat: nemo insonem victimam cedat: nemo delubra adeat: templaperlustret, & mortali opere formata simulacra suscipiat: ne diuinis atq; humanis sanctionibus reus fiat. Iudices quoq; hanc formam contineant; vt si quis profano ritui deditus templum vsipiam, vel in itinere, vel in Vrbe adoraturus intrauerit, quindecim pondo auri ipse proinus inferre cogatur: nec non Officium eius parem summam simili maturitate dissoluat, si nõ & obstitit Iudici, & confestim publicâ attestacione retulerit, Consulares senas, Officia eorum simili modo, correctores & præfides quaternas, apparitiones illorum similem normam aequali sorte dissoluant. Dat. III. Kal. Mart. Mediolan. Tatiano & Symmacho Coss.

Porro hæc sanciri voluit Theodosius ex Senatuscõsulito, cum, latis Comitij, singulorum Senatorum est rogata sententia: de quibus ita Prudentius:

Affice quam pleno sublella nostræ Senatu Decernant infame Iouis puluar, & omne Idolium longe purgata ex Vrbe fugandum. Quâ vocat egræq; sententia Principis, illac Libera cum pedibus, tum corde frequentia transit: Nec locus inuidia est, nullum vis aspera terret: Ante oculos sic velle patet: cunctiq; probatum, Non iussum, solâ capti ratione sequuntur.

Rursum verò idem Theodosius ad Aegypti magistratus aliam eiusdem argumenti dedit sanctionem, his verbis cõscriptam c:

Idem AAA. Enagrio Præfecto Augustali & Romano Comiti Aegypti.

Nulli sacrificandi tribuatur potestas: nemo templa circumeat: nemo delubra suscipiat: interclusos sibi nostræ legis obstaculo profanos aditus recognoscant: adeo vt si qui vel de dijs aliquid contra vetitum sacrissq; molietur, nullis exuendum se indulgentijs recognoscat. Iudex quoq; si quis tempore administrationis suæ, fructus privilegio potestatis, polluta loca sacrilegus temerato intrauerit, quindecim auri podo, Officiu verò eius nisi collatis viribus obuiarit, parè summam ex ario nostro inferre cogatur. Dat. XV. Kl. Iulij, Aquileia, Tatiano & Symmacho Consulibus. hæc aduersus Gentiles.

Quod verò sciret idem Theodosius Imperator, esse inter Christianos nonnullos, qui conciliandi sibi Imperatoris gratiâ, ex deorum Gentilium cultu ad Christianam se religionem contulissent, eosdemque pro conditione rerum ac temporum paruo momento huc & illuc impelli: vt eos in susceptæ religionis contineret officio, hisce voluit legibus coercere d:

Impm. Valentini, Theod. & Arcad. AAA. Flauiano PP.

Hi qui sanctam fidem prodiderint, & sanctum baptismum profanauerint, à consortio omnium segregati sint, à testimonijs alieni, testamenti (vt ante iam sancimus) non habeant factionem, nulli in hereditate succedat, à nemine scribantur heredes. Quos etiâ præepissimus procul abici ac longius amandari, nisi pœna visum fuerit esse maioris, versari inter homines & hominum carere suffragijs. Sed nec vquam in statu pristinum reuertentur: non flagitium

morum obliterabitur penitentia: neq; vmbra aliqua exquisitæ defensionis aut minimis obduerit. Quoriam quidem eos qui fidem, quâ Deo dicauerunt, polluerunt, & prodentes diuinum mysterium in profana migrarunt, tueri ea que sunt cõmenticia & conuincata nõ possunt. Lapsis etenim & erratibus subuenitur, perditis verò, hoc est, sanctis baptismi profanatis, nullo remedio penitentia, quæ solet alijs criminibus prodesse, succurritur. Dat. V. Kalend. Maj, Concordiæ, Tatiano & Symmacho Coss.

At ne videretur ipse Imperator eiusmodi sanctione voluisse tantum errantem infrenare plebeculam, paucos post dies appendicem adiecit ad coercendos eos qui in sublimiori gradu collocati essent, ita ad eundem Flavianu refcribens e:

Si quis splendor collatus est in eos vel ingenuus dignitatis, qui fide deuq; & mente cecati, à sacrosanctæ religionis cultu & reuerentia desciuissent, ac se sacrificijs mancipassent, perdant: vt de loco suo statim, dei cõti, perpetuè vrantur infamia; ac ne in extrema quidè vulgi ignobilis parte numerentur. Quid enim his cū hominibus potest esse commune, qui infandis & ferilibus mentibus gratiam communionis exosi, ab hominibus recesserunt? Dat. V. Id. Maj, Concordiæ, Tatiano & Symmacho Coss.

His ergo cohibiti legibus Gentiles nobiles, & qui honoris ac quæstus causâ in gratiam Theodosij Christianæ fidei cultum fuerant amplexati: egro ferentes animo hisce vinciri vinculis, de nouo in Occidente Imperatore creando meditari cœperunt, postquam Theodosius Constantinopolim rediisset; quod scirent abiq; eius patrocinio Valentinianum adolescentulum imbellem perfacile è medio tolli posse. Res igitur in annum sequentem dilata est, quòd ipse Theodosius ad huius anni prope finem moram traxerit in Occidente: nam auctor est Socrates eundem Imperatorem recedentem ex Italia, Constantinopolim peruenisse quarto Idus Nouemb. Quò cum aduentasset, nihil antiquius habuit, quam vt abscouta basilicâ, quam in honorem S. Ioannis Baptistæ in Septimo sumptuosè erigendam curarât, inuentum sub Valentis Imperatoris tẽpore caput eiusdem S. Ioannis Baptistæ in eam ex Cossai vico prope Chalcedonẽ posito transferret. Constat quidè auctoritate Sozomeni atque Prosperi sui ipsorum sæculi res scribentium, id post reditum Theodosij ex Italia esse factum, antequam Valentinianus Imperator occumberet. cæteru anni vnus errore lapsus videtur Prosper, nisi id vitio librorum accidit, dum eiusmodi translationem capitis factam tradit per Theodosium anno superiori sub Consulatu Valentiniani quarto atque Neoterij; cum omnium assercione liqueat, ipsum non ante præsentem annum Constantinopolim rediisse, reuersum autem istud ipsum curasse. Quamobrem nec audiendum Cedrenum putamus, qui eiusmodi translationem ad annum sextum Theodosij refert, vel qui ad posteriora reponunt tempora. At quid de his in primis Sozomenus tradat, audiamus g:

Circa hoc tempus Constantinopolim translatum fuit Ioannis Baptistæ caput, quod Herodias ab Herode Tetrarcha petierat. Fertur autem fuisse repertum apud monachos quosdam sectæ Macedoniana: qui cum primum Hierosolymis habitassent, postea migrarunt in Ciliciam. Sub eo autem Imperio, quod ante præsens hoc fuit (nempe Valentis Augusti) indicante Mardonio, qui domus Imperatoris maior eunuchus erat, iusserat Valens illud Constantinopolim transferri. Itaq; illi qui in hoc miseri erant, publico vehiculo impostum agebant. Sed vbi ad Panticium peruenissent (qui locus est Chalcedonis) non ulterius procedere valuerunt multi, qui vehiculum traherant, & quidem comminantibus equisonibus, & auriga flagris acriter virgente. Cum autè nihil proficeret, videreturq; eunctis & ipsi quoq; Imperatori res ea non sine miraculo & numine diuino geri: sacrum hoc caput in Cossai pago deposuerunt: erat enim is forte in proximo, & ad Mardonij huius ditionem pertinebat. Circa hoc autem tempus siue Deo, siue ipso Propheta excusitate, venit in hunc pagum Theodosius Imperator. Cui quidem, cum Baptista reliquias tollere vellet, solam aiunt restitisse Matronam: ea erat virgo sacra, sed quam sectarentur ministri & custos.

Cum autem illa cunctis viribus resisteret, ratus eam nõ esse cogendam, precibus contendebat Imperator, vt concederet. Et postquã grauatè cessasset, irritu fore Imperatori quod conabatur, ex eorata, quod tempore Valentiniani * acciderat: purpurâ sua thecam

a Prudent. aduers. Symmach. lib. 1.

* auratijq;

II.

b l. 10. de Pagan. C. Theod.

* metalli Qvæ THEODOSIVS ADVERSVS IDOLOLATRAS.

III.

c l. 11. eod. tit.

IV.

V.

d l. 4. de Apost. Cod. Theod.

Qvæ THEODOSIVS ADVERSVS APOSTATAS.

VI.

e l. 5. de Apost. Cod. Theod.

VII.

Qvæ GENTILES MACHINATI IN VALENTINIANVM.

f Socrat. l. 5. c. 19. TRANS-LATIO CAPITIS S. IOANNIS BAPTISTÆ IN SEPTIMVM.

g Sozom. l. 7. c. 21.

VIII.

SVB VALENTINO IMPERATORE REPERTVM CAPVT S. IOANNIS BAPTISTÆ.

IX.

THEODOSIVS ACCIPIT CAPVT IOANNIS BAPTISTÆ. * Valentis

DE VINCENTIO ET ADDA PERSIS CHRISTIANIS.

in qua iacebat caput inuolvens, accipiebat, ac reuerfus ante urbem Constantinopolitanam condidit, in loco quem Hebdomon vocat, edificato ibi in honorem Dei amplissimo pulcherrimoq; templo. Matronam porro, quamuis frequenter ac multum precatus & blandis pollicitationibus adortus esset, inducere Imperator non potuit, vt ab opinione sua desisteret; erat enim secta Macedoniana. Quamquam tamen Vincentius presbyter eiusdem sectæ fautor, qui & ipsam & Prophetæ loculos ex aquo veneratur, & sacerdotio in hunc ipsum vsusum fugebatur, è vestigio secutus est, & cū his qui de Catholica Ecclesia erant, comunicauit; cum quide (vti Macedoniani dicunt) cum iureiurando protestatus esset, se ab eorum opinione nunquam esse recessurum. Sed ille ad extremum id hæc adiecta conditione manifestè terminauit: Vt si Baptista sequi vellet Imperatorem, & ipse quoq; cum eodem absq; omni hesitatione conscientia communicaret. Fuit autem hic natione Persa, & cum sub Imperio Constantij persecutio Christianos affligeret fugiens vnā cum Adda consobriuo suo, ad Romanos venit, atq; ipse quidem in clerū allectus est, & ad presbyterij dignitate processit: Addas aut vxore ducta plurimū profuit Ecclesie, & filium reliquit Auxentium, virum erga Deum fide, erga amicos promptitudine insignem, vitā integram, litterarum amatorem, & omnigenā tum Gentilium, tum Ecclesiasticorum eruditione præditum, moribus cōmodis, licet Imperatori & aulicis familiaris esset & in bellicis expeditionibus splendide se gessisset. verū illius quidem crebra mentio est tum apud probatissimos quosque monachos, tum apud homines studiosos, qui ipsum familiariter cognouerunt. Matrona verò vsque ad obitum in Coslari pago versata est, vixitq; generosè admodum & castè, & sacris virginibus præfuit, quarum etiam nunc multas superesse intellexi, quæ mores disciplinæ per Matronam accepta dignos repræsentant. hucusque Sozomenus.

X. HISTORIA A MACEDONIANO AVCTORE ACCEPTA.

Sed quoniam à Macedoniano homine noscitur eiusmodi historiam mutuatus, auctorem minimè citandū putauit: at quisquis ille fuerit, sectæ fuit, dum suis adscripsit eiusdem sancti præcursoris Domini inuentionem capitis, illius verò custodiam tribuit Matronæ virgini. Quamobrem hæc omnia ad lapidem Lydium adiuuenda sunt; vt quæ veritate subsistant, quæ ut nutent, perspicue possit intelligi. Atque illud in primis certum est, translationem sacrarum reliquiarum nequaquam fieri hoc tempore solitā curru, equifonibus, & aurigis, sed Episcoporum humeris pompā sollemni. Accipe quid sub Arcadio Theodosij filio dicat factū S. Hieronymus de reliquijs Samuelis Prophetæ, cum ex Palæstina in Thraciam delata sunt: *Sacrilegus ne, inquit, dicendus est & nunc Augustus Arcadius, qui ossa beati Samuelis longo post tempore de Iudæa transfuit in Thraciam? Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui rē vilissimā & cineres dissolutos in serico & vase aureo portauerunt? Stulti omnium Ecclesiarū populū, qui occurrerunt sanctis reliquijs, & tantā lætitiā, quasi presentem viuente mō, Prophetam cernebant susceperunt, vt de Palæstina vsque Chalcedonem iungerentur populorum exanimia, & in Christi laudē vnā voce resonaret? &c. Portauerunt quidem & Episcopi ipsi humeris sacratissima Ioannis pignora, & non currus, quem mulæ traherent. Accipe de his exemplum aliud, quod idem S. Hieronymus scripsit de sanctæ Paulæ defunctæ corpore, quod quidem Episcoporum humeris ad sepulturam elatum fuisse affirmat: *Translata, inquit, Episcoporum manibus & ceruicem feretro subiicientibus.* En vides, quibus ritibus & quā pompā efferri, transferri que solent sacræ reliquiæ, quæ quidem religionis officia adhibita esse, immo & cumulatius exhibita digno triumpho in euectione venerandi capitis magni Baptistæ, recentioris Eliæ, terrestris Angeli, præcursoris Domini, Prophetæ & plus quàm Prophetæ, Veritatis præconis, amici sponfi, & magni martyris, negare quis poterit?*

XI.

Rursum verò ad confutandam eandem ex Macedoniano auctore petitam historiam, hæc adijcimus. Quam insulse fingitur altercatio illa Theodosij Imperatoris cum Macedoniana scēmina, & abiecta nimis illa cum precibus & blanditijs postulatio tanti Principis pro assequedo tanto ab hæreticā virgine munere? quasi capere & vendicare non licuisset, n si illa præbuisset assensum: cum nemo nosciat, ex his quæ superius dicta sunt, eundem Imperatorem Macedonianos & alios hæreticos exagitasse legibus fe-

Hieron. aduer. Vigilant.

Hieron. epist. 27.

uimus. Faciliat igitur commenta istac: illudque vnum ratum si mūmque ex Sozomeno habeatur, post reditum Theodosij ex Occidente, factū esse ab ipso eiusdem sacri capitis in Hebdomon, in basilicam ea de causā illic erectā, translationem: id affirmantibus etiam (vt dictum est) ex Latinis eiusdem tēporis Prospero, & qui post ipsum secuti sunt, ex Græcis post Sozomenum Cedreno, atque Niphophoro. Cuius pij studij Theodosium, etiā aduersantium dæmonū testificatione, magnū constat esse præmium consecutum, cum pugnantē pro ipso Ioanne Baptista in difficillimo bello pollentē viribus Eugenium expugnauit tyrannum, vt suo loco patebit.

Ceterum quod spectat ad eiusdem venerandi Baptistæ capitis inuentionem, nulla est ferè historia quæ tot obuoluatorum ambagibus, & variarum dubitationum complicata sit nodis. Etenim apud Acta f. Matronæ Pergensis ea contigisse fertur tempore Leonis Imperatoris atq; Veringæ Augustæ, non cum primum apud Herodis regiā inuenta est, sed cum in agro Emefæ ciuitatis repertum. Apud Marcellinum Comitem aliter facta esse inuentio capitis legitur, Opilione & Vincomalo Consulibus, sub Imperatoribus Valentiniano & Marciano, anno Domini quadringentesimo quinquagesimo tertio; apud quem ipsa prior atque posterior eiusdem capitis inuentio pluribus enarratur: apud Marcellinum dixerim potius, quàm à Marcellino, vt potè ab aliquo illius addita Chronico, quod per breuius quidem rerum monumentis ab ipso elaboratum esse constat, non autem longioris alicuius narratione historia: vt planè appareat, confarcinatoris futurā pannum noui veteri consutū vestimento. Sed grauioribus scætet erroribus quod apud incertum habetur auctore in tractatu illo qui apud Cyprianum extat de reuelatione capitis Ioanis Baptistæ; dum post illam quam recitat ex Marcellino auctore primam in palatio Herodis inuentionem factam tempore Marciani Augusti, posteriorem addit per Marcellinum presbyterum, atque ab eodē allatum ipsum caput Alexandriam, datumque Iurando eius ciuitatis post Theophilum Episcopo. Quis hic, rogo Iurandus successor Theophili? An Cyrillum post Theophilum sedisse, potuit aliquis ignorasse? Sed illud monstruosius; quoniam pacto valuit successori Theophili Ioannis caput afferri, cuius prior inuentio ab ipso facta dicitur sub Marciano, posterior verò, cū Alexandriam translatum fuit, longè postea? Sed nugæ sunt istæ, ac planè somnia, cum ex his dicendum esset, ante illud acceptum à successore Theophili, quā primo inuentum fuerit: cum tamen non nisi post secundam inuentionem, Alexandriā translatum esse dicitur; certa enim temporum ratio, etsi aliæ deessent probationes, ista omnino redarguit atque confutat.

Præmittimus hîc de tertia ibi posita eiusdem Ioannis (vt ibi dicitur) inuentione capitis & in Gallas facta translatione pluribus agere: nā cum mendacijs in primis ea innitatur historia; noua, vt subsistat, iaceda essent eidē fundamenta, atq; si posset, docendū in primis quo modo illud ipsum quod constat Constantinopolim esse translātū, post eā delatum fuerit Alexandriam. At est quod conijcere valeas, lector, ex ijs quæ idem incertus auctor ibi habet, cuiusnam Ioannis caput illud fuerit, quod in Gallas translatum est, Baptistæ ne, vel alterius Ioannis. Sed audi, quæso. Dicitur ibi reuelatum fuisse cuidam Felici monacho, dictumque illi: *Felix, surge concitus, & pergens ad ciuitatem Alexandriæ, inuenies ibi Ecclesiam in honorem sancti Ioannis Baptistæ consecratam, vbi caput eius cum tribus pueris innocentibus conditum est, &c.* Porro inuenies in Actis Cyri & Ioannis martyrum 3, à Cyro Memoriam erectam fuisse Alexandria trum puerorum, Ioannemque martyrem collegam, L. deffa oriundum, capite truncatum: vt planè coniectura nō leuis sit, huius Ioannis capitis factam esse Alexandria in Gallas translationē. At diximus de his in Notis h. Verum vt ad inuentionē Baptistæ capitis, de qua agitur, reuertamur: ferebatur Gelasij tempore ea de re historia quedā, de qua sic ipse: *Item scripta de inuentione capitis sancti Ioannis Baptistæ, nouelle quidem relationes sunt, & nonnulli eas Catholice legunt. Sed cum hæc ad Catholicorum manus adueniunt, beati Pauli*

scilicet. in 2o an. d. alij. d. Cedren. in comp. d. Niphoph. l. 12. c. 49. XII. ALIA DE INVENTIONE CAPITIS HISTORIA. Metap. die S. No. emb. Sur. tom. 6.

XIII.

3 apud. 1. ap. die. 1. Ian. Li. om. tom. 5. Sar. to. ea die. 1. Notat. in. 5. Mart. die 29. Aug. Gelasij. Sc. Rom. ecret. de. bris. au. thent. peruen. tunc. Pauli

GELASII CENSURA QVA SV GILLET. 27. Thef. 5

Pauli Apostoli. precedat sententia: Omnia probate quod bonum est, tenete. hæc ipse. At non existimes Gelasium intelligere potuisse eam de reuelatione capitis sc̄riptione, quæ apud Cyprianum extat: nam longè post Gelasij tempora scriptam esse, ex Pipini memoria ibidem recensita, nemo non videt: Quamobrem cum nouam eam dicat esse relatione, equidem puto de illa intelligere, quæ nouissimè traditur facta temporibus Marciani: recentiore enim illà nullam inuenies.

XIV. b Extat a pud Sur. tom. 4.

Insuper ex ijs quæ superius dicta sunt & ea confutantur, quæ apud Metaphrasen leguntur in oratione de translatione manus eiusdem Ioannis Baptistæ: nimirum à Iulianiano Imperatore translatum esse ex Emesâ eiusdè præcursoris caput, quod obsignatum dicitur fuisse signaculo Constantini: id enim idcirco ab auctore creditum, quod idem Iustinianus Imperator eiusdem Ioannis Baptistæ templum erectum in Hebdomo restituit: quod à Theodoro ædificatum, Sozomenus, qui illud videre potuit, Constantinopoli cum esset, affirmat. Porro tam apud Græcos quàm Latinos publicis monumentis duplex memoria inueniatur: die peragitur duplicis eiusdem præcursoris capituli inuentionis; quarum prior illa dicitur facta ex rudibus antiquæ Herodis regis; posterior verò ex agro Emesæ, vnde translatum est Constantinopolim, in cuius sollemnitate Ioannes Damascenus c̄ta habet: Sicut diuinum depositum occultum terræ Christus detexit caput tuum nobis, ô Prophetæ & præcursor: omnes igitur simul profecti, in huius inuentione cantibus Deo loquimur Saluatorem laudamus, saluantem animas nostras supplicationibus tuis. At de his hæc tenent: consulat qui plura velit, quæ eodem argumento in Romano Martyrologio annotauimus.

DVPLEX AB ECCLIA CELEBRATUR INVENTIO CAPITULI S. IOANNIS BAPTISTAE. Damasc. in Cat. Eccle.

XV.

Iam verò quod reliquum est rerum gestarum Theodosij anni huius, absoluamus. Quod enim cuperet Orientalem Ecclesiam ab omni hæreticorum labe purgatam prorsus reddi, eiusmodi edidit vltimo mense anni huius sanctionem d:

l. 20. de heret. C. Theod. THEODO-SIUS PEL-LIT HÆRETICOS. * Nouæ Rom. SOCRATES ERRÔRIS ARGVITVR. * Socrat. l. 5. c. 20.

Hæreticorum pollutæ contagia pelli vrbibus vicinis, proturbari, ac nullis penitus iubemus patere conuentibus: ne quoquam sacrilegæ cohortis talium hominum colligatur. Nulla eorum peruersitati vel publica conuenticula, vel latiora erroribus secreta tribuantur. Dat. XIV. Kal. Ianuarij, Rom. * Tatiano & Symmachio VV. CC. Coss. Ex hac quidem constitutione Socrates erroris arguitur, dum ait, non nisi Eunomianos hæreticos à Theodosio exagitatos; reliquos autem, vt Arianos, & Nouatianis, contentus agere permisit. sic enim habet, dum statum præsentis temporis hæreticorum in Oriente describit: *Eas porro res, quæ etiam apud alios, Arianos dico, Nouatianos, Macedonianos, Eunomianos quæ gestæ sunt, commemorare, opera pretiū arbitror. Nam Ecclesia cui semel esset diuisa (immo ipsi ab Ecclesia diuisi) non vnâ diuisione acquieuit: sed homines ab se mutuo auersi, alter ab altero denuò secesserunt: atque ad eò exiguum leuiculus, occasione nacti, mutua communionis consociationisque vincula disruperunt. Proinde quâ ratione, quando, & quibus de causis inter se dissenserint, consequenti sermone ostendemus.*

XVI.

Illud interea intelligamus oportet, Theodosium neminè istorum exagitasse, præter Eunomium: quem, quomâ Constantinopoli domus cõuentus egerat, libros ab se editos palâ ostenderit, multos denique, sue doctrinæ labe infecerat, in exiliū mitti iussit. Reliquis verò neque molestia quicquâ exhibuit, neque secum communicare coegit: sed singulis copiam fecit in locis separatis cõuentus agendi, & ita de religione Christiana sentiendi, vt quisque de ea opinionem cõceperat. Atque vt alijs omnibus sc̄ctis potestati permisit ecclesias sibi extra ciuitates construendi: sic Nouatianis, vt pote in fide cõsubstantialis cū eò cõsentientibus, dedit mandatum, vt ecclesias suas (sicut à me supra cõmòratum est) intra vrbes audacter & liberè retinerent. hæc Socrates: sed quàm vera sint de alijs præsertim hæreticis, tū nuper recitata, tū reliquæ superius descripta: latè aduersus hæreticos leges, apertam fidem faciunt, nosque aliàs de his eundem auctorem erroris arguimus.

XVII. F Socrat. l. 5. c. 20. NOVIATIANI INTER SE DIVISI.

Porro de schismate Nouatianorum hoc tempore inter ipsos conflato, hæc idem Socrates subdit: *Cum post Agellium Marcianus Episcopus Nouatianorum esset creatus: Ecclesia illorum talis de causa diuisa est. Sabbatum quidem ex Iudæo factus Christianus, & à Marciano ad presbyterij dignitatè euectus. ni-*

hilominus Iudæica religioni quæ animus erat antè occupatus, seruire laborauit: quin etiam simul Episcopatibus adipiscendi cupiditate incensus fuit. Itaque, nactus duos presbyteros Theophilum & Macarium sua cupiditatis adiutores, thyrus & morem festi Paschatis celebrandi, qui in Pazo vico Phrygia, regnante Valente (sicut ante dixi) à Nouatianis decerni tentatus erat, renouare cogitauit. Ac quanquam primùm simulatione monastica vitæ excolenda, ab Ecclesia recessit, sibiq; nonnullos, quos mysteriorum communionem indignos censebat, per magna offensionem fuisse docuit: tamen haud ita multò post, dū conuenus separatim agere institueret, se manifestè aperuit. De quibus rebus certior factus Marcianus, suum ipsius in presbyteris ordinandis errorem & inscitiam propterea magnopere accusauit, quod homines tam inanis gloriæ appetetes ad minus presbyterij extulerat: atque grauius sibi succensens, dixit, multò fuisse satius, manus suas super spinas imposuisse, quàm earum impositione Sabbatum ad gradum designasse presbyterij.

* Pepuzo

Idcirco Angari (est hoc emporium Bithynia prope Helenopolim) Concilium Episcoporum Nouatianorum conuocauit. Qui cum essent in vnum coacti accersunt Sabbatum, eunq; causas animi sui offensionem de festo Paschatis celebrando, causam attulerat, cur animo esset offensus: (illud enim tū ad consuetudinè à Iudæis in eo seruatum, ad præscriptum normamq; eorum qui in Pazo conuenerat, celebrandum esse dicebat) Episcopi in Concilio congregati, suspicantes illum sedis Episcopalis desiderium eam rem causatum esse, iurando hominem obstringunt, vt Episcopatum nunquam capesseret. Iste ea de re iusurandum dat. Illi dum canonem edūt de festo Paschatis: quem canonem, ad id popov, id est, indifferentem vocabat: docebantq; dissensionem de festo Paschatis non satis iustâ causam esse, cur Ecclesia dirimeretur, neq; eos qui in Pazo coacti fuissent, præiudicium generati canonis fecisse. Nam veteres, qui proximè à temporibus Apostolorum aberat, quoniam de hoc festo inter se dissidebant, tamè inter ipsos mutuo cõmunicasse, nec aliquando vincula rupisse concordia. Quinetiam Nouatianos, qui Roma, quæ est ciuitas primaria, vitâ degebant, tametsi nunquam in eo festo morem Iudæorum sequerentur, sed semper post æquinoctiū Pascha celebraret; tamen cum illis qui eiusdè erant fidei, quicq; alium morem in festo illo agendo seruabant, minimè discordiam exerceuissent. hæc de nouo canone, quæ aduersus communionem vsum Ecclesiæ Catholicæ Nouatiani statuere: cui non adherere, nihil aliud fuisse, quàm schismate à Catholicorum communionem diuidi, iam satis superius demonstratum est. Porro subdit de Sabbato, iterum priuatos conuentus egisse, & contra iusurandum Episcopum se creati passum esse.

XVIII. SYNODVS NOVIATIANORVM.

Cum autem idem auctor falsâ quædam assumptione affirmet, licuisse cuilibet absque dispendio Catholicæ veritatis celebrare quâ die Pascha vellet: hæc sanè ille, vt ex eo ipso Nouatianus suos Nouatianos excuset Episcopos, vnius occasione Sabbatij in transuersum acti. Dumq; subdit quod ad ritus spectat, peculiare licere suos cuique vendicare, dumq; diuersarum Ecclesiarum ritus recenset, magnopere quidem errore labitur (vt de reliquis agere prætermittamus) dum ait: *Qui sunt Roma, tres septimanas ante Pascha, sabbato & Dominico exceptis, simul ieiunant: sed hæc certâ demonstratione refellimus superius, dum egimus de Quadragesima tomo primo Annalium. Sicut & quod Sozomenus ait, semel tantum in anno Romæ Alleluia cantari solitum, cum superius sit demonstratum, etiam in ipsis defunctorum exequijs consueuisse Romæ occini Alleluia. Vel quod de his agens longè mentitur Nicephorus, dum ait: Neque Episcopus, neque alius quisquam in Ecclesia Romæ ad populū docēs, verba facit. Sed quid ineptius dici potest? Nonne S. Ambrosius recitat sermonē Liberij Papæ ad populū habitū, cū foror ipsius sacræ velū virginitatem professæ accepit? Nonne S. Leonis & S. Gregorij adhuc extant homilia ad populū dictæ? Sed puto quidem, eosdem Nouatianos auctores, Nouatianorum ecclesiarum, quæ in diuersis locis toto fermè orbe Christiano dispersæ erant, mores insinuare voluisse; vel nullo delectu habito Catholicorū & Orthodoxorum eorundem ritus simul commiscuisse, cõfuisseque. Nam quid est, rogo, quod ait Socrates: *In Thesalia aliam consuetudinè inualuisse noui, vt ibi qui clericus sit si cū vxore, quam cum esset laicus ducebat, postquæ clericus factus sit, dormierit, clericatu abdicatus sit: id ad eò cum omnes illustres presby-**

XIX. ERRORES SOCRATIS DE RITIBVS ECCLESIA RVM.

S Socrat. l. 5. c. 21.

h Sozom. l. 7. c. 19.

i Niceph. l. 12. c. 34.

k Socrat. l. 5. c. 21.

presby=

presbyteri in Oriente, & Episcopi etiam, modo ipsi voluerint, nulla lege coacti ab vxoribus abstineant. nam non pauci illorum, dum Episcopatum gerunt, etiam liberos ex vxore legitima procreant? An non his contraria prorsus scribebat hoc tempore (vt dictum est) S. Hieronymus aduersus Iouinianum? diaconos scilicet, & vniuersum chorum sacerdotalem, nec ministrare, nec offerre hostias Deo potuisse, qui ferirent operi coniugali: nam & assertionem quoque Iouiniani (vt ait) confirmat, esse non potuisse Episcopum, quin Episcopatu filios faciat: alioqui si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur. Quem quidem morem tam in Occidentali, quam in Orientali Ecclesia viguisse, satis superius est demonstratum: vt non sit opus hic iterum eadem legendis fastidio iterare.

XX.
Socrat.
l. 5. c. 22.
DE ARIANIS INTER SE DIUISIS.

Subdit verò Socrates a de Arianis: Quinetiam Ariani inter se ipsos diuisi sunt ob hanc causam. Quæstiones controuersæ capitulosq; inter eos quotidie agitæ, illorum disputationes ad absurdas quasdam sententias & opiniones prouexerunt. Nam quoniam in Ecclesia creditur Deum esse Patrem Filij verbi: quæstio inter eos oborta est, vtrum Deus, antequam Filius existeret, Pater dici posset. Et quia Verbum Dei non ex Patre generatum, sed ex non essentibus extitisse opinabatur: in primo & summo questionis capite lapsi, non sine causa in absurdam contentionem inciderunt. Dorotheus igitur ab illis Antiochia accersitus, dixit, non posse Patrem aut esse, aut vocari, si non existat Filius. Marinus, quem è Thracia ante Dorotheum euocauerat, tempus opportunum nactus, egre enim ferebat Dorotheum sibi prælatum, contraria sententia patrociniū suscepit. Quæ de causa ipsi inter se diuisi fuerunt. Ac cum propter inanem illam uoculam, quæ erat ante prolata, essent se iuncti, separatim alter ab altero conuentus fecerunt: & qui parebāt Dorotheo, in proprijs ac suis locis manserunt: qui autem Marini sententiam sequebantur, extruxerunt sibi ecclesias, conuentusq; seorsum egerunt. demig, docuerit, Patre semper Patre fuisse, etiā cum Filius non existeret. Appellabantur hi Psathyriani propterea quod Theodotus quidē psathyropolita, id est, placentiarū uēditur genere Syrus, ardētē studio huic opinioni patrocinauit est. cuius sententiam securus est Seleucus Gothorum Episcopus, vtrū genere permixto ortus: nam pater eius Gothus fuit, mater autem Phryx. addit iterum subdivisam fuisse eiuſmodi sectam in alias duas partes. Sed quid in his recensendis immoror, cum & exemplis recentibus spectemus oculos, quolibet fermē diē hæreticis parere hæretes, nec mensē fermē integro hæresum patronos inter se sibi ipsis constare? qui vtiā illos, de quibus agimus, Arianos imitarentur, de quibus idem auctor hæc subdit: Quamobrem multi clerici, qui erant de istorum Episcoporum ecclesijs, odio contra eos ob concertationem illam ex inanis gloria cupiditate ortam concepto, ab illis descierunt, sequē totos addixerunt fidei Confubstantialis.

XXI.
Socrat.
l. 5. c. 23.
DE EUNOMIANIS INTER SE DISSIDENTIBVS.

Post hæc autem idem Socrates b de Eunomianis agit in alias sectas inter se diuisis, inter quas nouissimas illas ponit, quarum alteram à Theophronto Eunomiothcophronianā, alteram verò ab Eutychio Eunomieutychianā tradit appellatam. Sed & Macedonianis inter se ait fuisse dissidentes sententia. Verum hoc peculiare hæresibus omnibus, vt quoniam abhorrent à veritate, quæ vna eademque semper est, in diuersas sententias sectasque distrahatur. Sit igitur prudenti homini signum potissimum, illic Catholicam Ecclesiam esse, vbi ab exordio vna eademque semper fides viguit: hæreticorum verò esse, non dicam Ecclesiam, sed proflibulum, in quibus non vna semperque manens cognoscitur sponsa, sed expositæ pro cuiuscunque concupiscentia cōcubinæ. At his dimissis, iam reliquas huius anni res gestas ordine prosequamur.

XXII.
Possid.
l. 1. c. 1.
S. AUGUSTINI PRESBYTERI IV. d. Possid. l. 1. c. 4.

Annus hic tertius numeratur, ex quo S. Augustinus in Africam reuersus, vna cum socijs laicis vixit (vt Possidius ait) longe à curijs secularibus, orationi, lectioni, ac inscriptionibus vacans: quo ipse à Valerio Episcopo Hipponensi creatus est presbyter, cum ageret ætatis annum trigentesimum septimum; de cuius ordinatione hæc idem auctor dicit: Eodem itaq; tempore in Ecclesia Hipponensi Catholica Valerius sanctus Episcopatum gerebat. Qui cum flagitante Ecclesiastica necessitate, de prouidendo & ordinando presbytero ciuitati, plebem Dei alloqueretur & exhortaretur: iam scientes Catholici S. Augustini propositi & doctum manu inieci, quoniam & idem in do-

pulo securus & ignarus quid futurum esset, astabat) temerunt. Solebat autem laicus, vt nobis dicebat, ab eis tantum Ecclesijs quæ non haberent Episcopos, suam abstinerē presentiam. Vigebat namque mos ille, vt quem eruditione & moribus insignem populus nō sset, eundem vi raptum, reclamantem licet, offerrent Episcopi ordinandum: quod planè contigit Augustino, de quo Possidius: Eum ergo temerunt, & vt in talibus consuetū est, Episcopo ordinandū intulerunt, omnibus id vno cōsensu: & desiderio fieri persequi, petentibus magnosq; studio & clamore flagitantibus, vtrum eo sset, vt vulerunt, completū est desiderium (vt nobis ipse retulit) tunc superbe interpretantibus, & tanquam eum consolantibus, ac dicentibus: quia locus presbyterij, licet ipse maiore dignus esset, appropinquaret tamen Episcopatu. Cum ille homo Dei (vt nobis retulit) maiori consideratione intelligeret & generet, quam multa & quam magna sua vitæ pericula de regimine & gubernatione Ecclesiæ impedere iam ac proneuere spectaret, atq; ideas sset. Et eoru tunc, vt vulerunt, completū est desiderium. Porro de eadem vi sibi ab Hipponensibus adhibita testatur ipse Augustinus in epistola ad Albinam. Cæterū sic creatus est presbyter, vt regimen Ecclesiæ Valerius illi cōcederet. Vnde Possidius subdit:

August. epist. 225.

Factus ergo presbyter, monasteriū intra ecclesiā mox instituit, & cū Dei seruus viuere cepit secundū modū & regulā sub sanctis Apostolis constitutā: maxime vt nemo quicquā propriū in illa societate haberet, sed eis essent omnia cōmunia, & distribueretur vnicuique, sicut opus erat: quod iā ipse prior fecerat, dū de trāsmarinis ad suam remeasset. Quod igitur S. Augustinus, primus fuit qui monastica vitæ instituta inuexit in Africā, eademque primus seruare cœpit, alijsq; seruanda tradidit: inde accidit, vt Donatistæ putarint eiuſmodi vitæ genus ab ipso fuisse excogitatum: nā sic ipse aduersus Petilianum f: Deinceps perrexit ore maledico in vituperatione monasteriorū & monachorū, arguens etiā me, quod hoc genus vitæ à me fuerit institutum: quod genus vitæ omnino quale sit, nescit, vel potius toto Orbe notissimum, nescire se fingit. euexerat ipse ex Italia eiuſmodi viuendi formā: viderat enim (quod ipse testatur) apud Mediolanensem ciuitatē nobile monasterium; cōspexerat & Romæ plura eademque peregrina, quæ tanquā beatorū ciuium choros laudauit, quam quidem disciplinam æmulatus, in Africana Ecclesia quam primū instituere conatus est: sentit verò his in primis hæreticos aduersarios, nempe Donatistas, de quibus etiam superius dictum est.

XXIII.

Aug. cōt. l. 1. c. 40.

Cæterum iam ante presbyteratum, adhuc laicus, vna cum suis socijs, de quibus diximus, idem vitæ genus in Africa excoluerat apud Tegaſtem; sed nondum aliquod ab eo instructum fuerat monasterium, cuius erigendi gratiā se Hipponem contulerat, Hipponensem ciuem Agentem in rebus, cuius Possidius meminit, cōuenturus, à quo fuerat accersitus. At eriticundius, hæc ipsa omnia ab ipso met Augustino ad populum pro concione narrante percipere; ait enim h: Quarebam vbi constituerem monasterium, & viuere cum fratribus meis. Spem quippe omnem sæculi reliqueram: & quod esse potui esse nolui: nec tamē quæsiui esse quod sum. Elegi in domo Dei mei abiectus esse magis, quam habitare in tabernaculis peccatorū. Ab eis qui diligunt sæculum, se rogauit me: sed eis qui præsumt populis, non me coæquauit: nec in conuiuio Domini mei superiorem locum elegi, sed inferiorem & abiectum; & placuit illi dicere: Ascende sursum. Vsq; adeo autem timebam Episcopatum, vt quoniam cæperat esse alicuius iam momenti inter Dei seruos fama mea; in quo loco sciebam non esse Episcopum, ne illud accederem cauebam. Et hoc agebam quantum poteram, vt in loco humili saluarer, ne in alto periclitarer. Sed vt dixi, Domino seruis contradicere non debet. Veni ad istam ciuitate propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, vt nobiscū esset in monasterio. Quæ si securus perueni, quia locus habebat Episcopū. Apprehensus presbyter factus sum, & per hunc gradum perueni ad Episcopatum. Non atuli aliquid, nec veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum his indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus: cognito instituto & voluntate meā, beata memorie senex Valerius dedit mihi hortum illū, in quo nunc est monasterium. Cæpi boni propositi fratres colligere, comparas meos, nihil habentes, sicut nihil habebam, & imitantes me, vt quo modo ego tenuem paupertatulam meam vendidi & pauperibus erogauit, sic facerent & illi qui mecum esse voluissent, vt de

XXIV.

Possid. l. 1. c. 1. Aug. c. 22. h. Aug. de ciuit. l. 1. c. 20. Psal. 84.

vt de communi uiueremus, commune autem nobis esset magnum & vberimum pradium ipse Deus. hæc ipse.

XXV.

Verum quod dicit Possidius, Augustinum factum presbyterum, monasterium intra ecclesiam modo instituisse: aliter se rem habuisse, cum præcedens S. Augustini sermo declarat, tum quæ subdit his verbis: Perueni ad Episcopatum: vidi necesse habere Episcopum, exhibere humanitatem asiduam quibuscumque venientibus, siue transeuntibus: quod si non fecissem, Episcopus inhumane diceret, si autem consuetudo ista in monasterio permessa esset, indecens esset. Et ideo volui habere in ista domo Episcopi mecum monasterium clericorum. hæc ipse: quibus declaratur, non nisi facto ipso Episcopo, accidisse quod ait Possidius, construxisse ipsum Augustinum monasterium intra ecclesiam: vt ex his videas duo ab eo erecta fuisse Hipponæ monasteria, alterum cum adhuc presbyter esset, in horto; alterum verò cum factus est Episcopus, in ipsa Episcopali domo, quæ inherens esse solet ecclesiæ. Instituit postea & monialium monasterium, eisdemq; regulas viuendi præscripsit, sicut & clericis fecerat. Ex hac quidè Augustini plantatione accepti palmites longè lateq; diffusi, tum in Africa, tum etiam in alijs plerisque Ecclesijs Occidentis fructu vberissimo locupletarunt Ecclesiam. Mansit Aug. presbyter in annos quatuor (vt auctor est S. Prosper in Chronico) quarto post hunc anno, sub Consulatu Olybrij & Probinj, fuit creatus Episcopus.

August. epist. 109.

XXVI.

LIBELLVS
SYMPLEX
AVGVSTI-
NI AD VA-
LERIVM
EPISCOP-
HIP-
Apud
August.
epist. 148.

Cum autem ordinatus Ecclesiæ Hipponensis presbyter S. Augustinus à S. Valerio Episcopo cogere tur Dei verbum populo ministrare: ipse cum non tantæ esse doctrinæ sibi videretur, vt tam grande munus obiret, inducias saltè petijt in sequens Pascha, quo in diuinis Scripturis fieret eruditior. Extat adhuc ipsius libellus precum ea de causa tunc oblatas Valerio, dignus quidem qui hic integer describatur: sic enim se habet b:

Domino beatissimo & venerabili, in conspectu Domini sincerâ charitate carissimo patri, Valerio Augustinus presbyter in Domino S.

Ante omnia peto, vt cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore facilius & lætius & hominibus acceptabilius, Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio, si per sanctiorè atque adulatoriè res agatur: sed nihil apud Deum miserius & tristius & damnabilius. Item nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius, Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo nosse Imperator iubet. Quis autem iste sit modus, nec à pueritia, nec ab adolescentia mea didici: & eo tempore quo discere cœperam, vis mihi facta est, merito peccatorum meorum (nam quid aliud existimem, nescio) vt secundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noueram. Sed arbitror Dominum meum propterea à me sic emendare voluisse, quod multorum peccata nauarum, antequam expertus essem quid illic agatur, quasi doctior & melior reprehendere audebam. Itaque postquam missus sum in medium, tunc sentire cœpi temeritates reprehensionum mearum, quamquam & antea periculosissimum iudicarem hoc ministerium. Et hinc erant lacrymæ illa quas me fundere in ciuitate ordinationis meæ tempore, nonnulli fratres animaduertunt; & nescientes causas doloris mei, quibus potuerunt sermonibus, qui omnino ad vulnus meum non pertinerent, tamen bono animo consolati sunt.

XXVIIII

Sed multò valde, multò amplius expertus sum, quàm putabam: non quia nouos aliquos fluctus aut tempestates vidi, quas ante non noueram, vel non audieram, vel legeram, vel non cogitaueram; sed ad eas euitandas aut perferendas solertiam & vires meas omnino non noueram, & alicuius momenti arbitrabar. Dominus autem irrisit me, & rebus ipsis ostendere voluit me ipsum mihi. Quod si non damnando, sed miserando fecit (hoc enim spero) certè vel nunc cognitâ ægritudine meâ, debeo Scripturarum eius medicamentum à omnia perferuari; & orando ac legendo agere, vt idonea valetudo animæ meæ ad tam periculosa negotia tribuatur: quod antè non feci, quia & tempus non habui. Tunc enim ordinatus sum, cum de ipso actionis tempore ad cognoscendas diuinas Scripturas cogitarem, & sic nos disponere vellemus, vt nobis otium ad hoc negotium posset esse. Et quod verum est, nondum sciebam quid mihi deesset ad tale opus, quale me nunc torquet & conterit. Quod si propterea in re ipsa didici quid sit homini necessariū, qui populo

ministrat sacramentum & verbum Dei, vt iam non mihi liceat assequi quod me habere cognoui: iubes ergo vt per eam pater Valeri? ubi est charitas tua? Certè diligis me, certè diligis ipsam Ecclesiam, cui me sic ministrare voluisti: & tamen certus sum, quod & me & ipsam diligis. Sed putas me idoneum, cum ego melius me nouerim, qui tamen nec ipse me nõssim, nisi experiendo didicissem.

XXIX.

Sed dicit fortasse sanctitas tua: Vellem scire quid desit instructioni tuæ. Tam multa autem sunt, vt facilius possim enumerare qua habeo, quàm qua habere desidero. Audeo enim dicere, scire me & plenâ fide retinere quid pertineat ad salutem nostram. Sed hoc ipsum quo modo ministrem ad salutem aliarum, non querens quod mihi vrile est, sed quod multis, vt salui fiant? Et sunt fortasse aliqua, immo non est dubitandum esse in sanctis libris scripta consilia, quibus cognitis & apprehensis, possit homo Dei rebus Ecclesiasticis ordinatioribus ministrare, aut certè inter manus iniquorum vel viuere conscientia saniore, vel mori, vt illa vita non amittatur, cui vni Christiana corda humilia & mansuetâ suspirant. Quo modo autem hoc fieri potest, nisi quem admodum ipse dominus & dicit, petendo, querendo, pulsando, id est, orando, legendo, & plan-gendo? Ad quod negotium mihi paruum tempus vel vsque ad Pascha impetrari volui per fratres à tua sincerissima & venerabili charitate, & nunc per has preces volo.

Mat. 7. agendo

Quid enim responsum sum Domino Iudici? Non poteram ista iam querere, cum Ecclesiasticis negotijs impediret? Si ergo mihi dicat: Serue nequam, si villa Ecclesia calumniosum aliquem pateret, cuius fructibus colligendis magna opera impenditur, neglecto agro quem rigauit sanguine meo, si quid agere pro ea posses apud Iudicem terræ, nonne omnibus consentientibus, non nullis etiâ iubentibus & cogentibus pergeres; & si contra te iudicaretur etiam trans mare proficisceris: atq; hoc modo vel annum vel amplius absentiam tuam nulla querela reuocaret, ne alius possideret terram, non anima, sed corpori pauperum necessarium, quorum tantè fanem viuæ arboris meæ multo facilius, mihiq; gratius, si diligenter colerentur, explerent? Cur ergo discendam agriculturam meâ, vacationem temporis tibi desuisse causaris?

XXX.

Dic mihi, quid respondeam, rogo te. An forte vis dicam: Senex Valerius, dum me omnibus rebus instructum esse credidisset, quãtò amplius me dilexit, tantò minus ista discere permisit? Attende omnia ista, senex Valeri, obsecro te per bonitatem & seueritatem Christi, per misericordiam & iudicium eius, per eum qui tantam tibi inspirauit erga nos charitatem, vt te nec pro lucro anima nostra audeamus offendere. Sic autem mihi Deum & Christum testè facis innocentia & charitatis & sinceri affectus, quem circa nos habes, quasi ego non de his iurare omnibus possim. Ipsam ergo charitatem & affectum imploro, vt miser earis mei, & concedas mihi ad hoc quod rogavi tempus quantum rogavi, atq; adiuues me orationibus tuis, vt nõ sit inane desiderium meum, nec infructuosa Ecclesia Christi atq; vtilitati fratrum & conseruorū meorum absentia mea. Scio quod illâ charitatè pro me orantè, maxime in tali causa, non despiciet Dominus; & eâ sicut sacrificiū suauitatis accipiens, fortassis breuiore tempore quàm postulauim, me saluberrimis consilijs de Scripturis suis reddet instructum, hucusque libellus symplex Augustini ad Valerium Episcopum Hipponensem.

XXXI.

Quis hæc audiens, non existimet aliquem loqui hominem rudem, & sacrarum litterarum ignarum, quiq; Christianorum Theologiæ vix atrium penetrarit? At non hic ille Augustinus, qui ante hoc tempus pro defensione & illustratione Christianæ religionis tot tamq; disertos ediderat commentarios aduersus philosophos & hæreticos, nêpe contra Academicos & Manichæos, elucubrâtque libros, De beata vita, De ordine, & aurea illa, Soliloquia, De immortalitate animæ, De disciplina, De moribus Ecclesiæ, De anima quantitate, De libero arbitrio, De Genesi aduersus Manichæos, De Musica, De magistro, & De vera religione? Qui igitur talia tantaque præstiterat in hanc diem vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ, an non sufficiens erat vt publicè doceret populū Hipponensem? sanè quidem, sed id præstitit, quod sciret nihil in Ecclesia Dei maioris esse negotij, quàm Euangelium prædicare: susceperant enim hoc ministerium Christus, & Apostoli ab eo missi, & Prophetæ; cum tamen ijdè ante id ipsum muneris obituri à Deo vocati, resilientes interdū, & non nisi magnâ Dei gratiâ roborati susceptū profecti sint opus: tales namque esse consueverunt præcones Catholicæ veritatis; hæretici verò contrâ, illis similes, de quibus

XXXII.
AVGVSTI-
NI VSQVE
IN HÆC
TEMPO-
RA LVCV-
BRATIO-
NES.

Hier. 23 XXXII DIVINAE SCRIPTURAE IM-MENSI-TAS.

quibus Dominus: Non mittebam Prophetas, & ipsi curbebant. Sed quid praterca? Qui diuinarum Scripturarum mare magnum ac spatiosum manibus sapientis nauigio firma fidei, & remigio praeclari ingenij, atque secundâ diuini Spiritus flante aurâ, tentârât; eius immensâ vastitate superatus, vix extremas vndas littora verberâtes sibi visus est attingere. At ne hæc me putes fingere, vel coloribus pingere; audi ipsum ad Volusianum scribentem b: Tanta, inquit, est Christianarum profunditas litterarum, vt in eis quotidie essetrem, si eas solas ab ineunte pueritia vsq; ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere: non quo ad ea quae necessaria sunt salutis, tantâ in eis perueniatur difficultate: sed cum quisq; ibi sile tenuerit, sine qua piè recteque non viuatur, tâ multa, tamq; multiplicibus mysteriorû vmbraçulis opaca intelligenda proficiendis restant, tantâq; non solâ in verbis quibus ista dicta sunt, verum etiam in rebus quae intelligenda sunt, latet altitudo sapientiae, vt amosissimis, acutissimis, flagrantissimis cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem Scriptura quodam loco habet c: Cum consummauerit homo, tunc incipit, hæc ipse. Ex his probè, puto, intelliges, etiam si non ingeram; quantâ leuitate, temeritate, & audaciâ hoc nostro sæculo apud hæreticos credatur diuina Scriptura cerdonibus.

XXXIV PRESBYTERI IN AFRICA DOCERE INCIPI-VNT. d Possid. vit. S. August. c. 5. PRESBYTERI IN AFRICA PRÆDICANT EV-ANGELIUM.

Tentauit S. Valerius, quod antè nullus Africanorum Episcoporum attingerat, nempe vt presbyter Euangelium prædicaret, cum nonnulli Episcopi id obirent muneris; ait enim Possidius d: Sanctus verò Valerius ordinator eius, vt erat vir pius & Deum timens, exultabat, & Deo gratias agebat, suas exauditas à Domino fuisse preces, quas se frequentissimè sudisse narrabat, vt sibi diuini homo concederetur talis, qui posset verbo Dei & doctrinâ salubri Ecclesiam Dei adificare: cui se rei homo naturâ Græcus, minusq; Latinâ linguâ & litteris instructus, minus vtilem peruidebat. Et eidem presbytero potestatem deâit, coram se in Ecclesia Euangelium prædicandi, ac frequentissimè tractandi, contra vsum quidem & consuetudinem Africanarum Ecclesiarum. Vnde etiam ei nonnulli Episcopi detrahebant. Sed vir ille venerabilis & prouidus, in Orientalibus Ecclesijs id ex more fieri sciens, vtilitati Ecclesiae consulens, obrectantium non curabat linguas, dummodo factitaretur à presbytero, quod à se Episcopo impleri minime posse cernebat. Vnde accensa & ardens eleuata super candelabrum & lucerna, omnibus qui in domo erât lucebat. Et postea corrente & volante huiusmodi famâ, bono præcedente exemplo accepta ab Episcopis potestate, presbyteri nonnulli coram Episcopis populis tractare cœperunt verbum Dei, hæc Possidius.

XXXV. AVRELIUS EPISCO-PVS CAR-THAG. PROMO-VET PRES-BYTERO S AD DO-CENDVM. f August. epist. 77. GP. a. 125

Et quidem non Ecclesiæ tantum tenues, sed ipsa primatum totius Africanæ prouinciæ gerens Carthaginensis Ecclesia, & eius Præfex Aurelius nuper creatus Episcopus eiusmodi Valerij est imitatus exemplû: quod vt acceperit Augustin. & Alipius, magno gaudio exultârunt, & litteris congratulati sunt ei ista scribentes f: Impletû est gaudio vos nostrum & lingua nostra exultatione, nunciântibus litteris tuis sanctam cogitatione tuam, adiuuante Domino qui eam inspirauit, ad effectum esse perductâ, de omnibus ordinatis fratribus nostris, & præcipuè de sermone presbyterorum, qui te presente, populo insunditur, per quorum linguas clamat charitas tua maior voce in cordibus hominû, quam illi in auribus. Deo gratias. Nam quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quâ Deo gratias? Hoc nec dici breuius nec audiri latius, nec intelligi gra-tius, nec agi fructuosius potest Deo gratias, qui te & tam fidei pe-ctore ditauit erga filios tuos, & id quod in intimo animæ habebas, quo humanus oculus non penetrat, eduxit in lucem, donando tibi nò solum vt bene velles, verum etiâ in quibus posses apparere quod velles. hæc ipsi lætitiâ affluentes, quod cœpissent in Ecclesia Carthaginensi docere presbyteri. Tanto namque de-cuit præcentore nouum occini canticum Domini.

XXXVI Hier. epist. 2. REPRE-HENDI-TVR CON-SVETUDO AFRICA-NÆ EG-CLESIAE. i. Cor. 14 *confo-lentur.

Improbata igitur fuit & irrita reddita ea Africanæ Ecclesie consuetudo, quâ iuberentur tacere presbyteri: nam ea his verbis fugillat S. Hieronymus, dum ait in epistola ad Nepotianum b: Pessima consuetudinis est in quibusdam Ecclesijs, tacere presbyteros, & presentibus Episcopis non loqui, quasi aut inuideant, aut non dignentur audire. Et si alij (inquit Apostolus Paulus i) fuerit reuelatû sedenti, prior taceat: pot estis enim per singulos prophetare, vt omnes discant, & omnes edificentur: & spiritus Prophetarû Prophetis subiectus est, nò enim dissensionis Deus, sed pacis. Gloria patris est filius sapiens. Gaudeat Episcopus iudicio

suo, cum tales Christo elegerit sacerdotes. hæc Hieronymus, ostendens ex Apostolica institutione manare, vt doceant presbyteri in Ecclesia; idemque Nepotiano normam præscribit, quo modo presbyteri populum docere deberent.

Sed ad Augustinum redeamus: cui factò presbytero, aduersus Manichæos certamen incundum fuit: Sanè tunc, inquit Possidius k: in illa Hipponensi vrbe Manichæorum pestilentia quam plurimos ciues & peregrinos infecerat, & penetrauerat, seducente & decipiente eiusdem hæresis quodam presbytero, nomine Fortunato, ibidem conuersante atque manente. inter alios autem seductus fuerat quidam eiusdem Augustini amicus nomine Honoratus, ad quem restituendum ad pietatem, scripsit de vtilitate credendi commentarium, eò quòd irriderentur Fideles, qui credere iuberentur: vbi plura habet de præstantia fidei Christianæ, & certitudine in credendo. Addidit & aduersus eodẽm hæreticos de duabus animabus commentarium, quo refellit eos dicentes alteram à patre, alteram verò creatam à principe tenebrarum. Sed & sequenti anno idem Hippone d. fferuit cû eodem Fortunato Manichæo, de qua disputatione suo loco dicturi sumus.

Inter hæc Aurelius Episcopus Carthaginensis, cum haud pridem ex diacono eiusdem Carthaginensis Ecclesie factus esset Episcopus, litteris salutauit August. presbyterum hoc ipso presbyteratus eius exordio, cum coallescere inciperet fratrum cœtus, & Alipius cum eis vitam ageret; quòd suis ad Aurelium redditis litteris ipse Augustinus significat l, quibus & eum hortatus est, vt prauos mores, qui in Ecclesia Africana creuissent, auferret tantam enim spem se concepisse de eo testatur, cum ait: Scias itaq; domine beatissime & plenissimâ charitate venerabilis, non desperare nos, immo sperare vehemèter, quòd Dominus & Deus noster per auctoritatem personæ quam geris, quam non carni sed spiritui tuo imposuit esse consilium, in multis carnalibus scditates & agritudines, quas Africana Ecclesia in multis patitur, in paucis gemit, Conciliorum* grauitate & tua possit sanare. sed quæ in vniuersâ Africana Ecclesia corrigenda essent, his verbis inculcat: Cum enim Apostolus tria breuiter genera vitiorum detestanda & vitanda vno in loco posuerit, de quibus innumerabilium vitiorum exurgit seges: vnum horum quod secundo loco posuit, acerrime in Ecclesia vindicatur: duo autem reliqua, id est: primum & vltimû, tolerabilia videntur hominibus, atq; ita paulatim fieri potest, vt nec vitia iâ proutentur. Ait enim Vas electionis m: Non in comestationibus & ebrietatibus non in cubilibus & impudicijs, non in contentione & dolo: sed induite vos Dominû Iesum Christum, & carnis curâ ne feceritis in concupiscentijs. Horum ergo triû, cubilia & impudicitia tâ magnâ crimè putâtur, vt nemo dignus nò modo Ecclesiastico ministerio, sed ipsa etiâ sacramento communione videatur, qui se isto peccato maculauit, & rectè omnino.

Sed quare solum? comestationes enim & ebrietates ita cœciosa & licita putantur, vt in honorem etiam beatissimorum martyrum non solum per dies solemnes (quod ipsum quis non lugendum videat, qui hæc non carnis oculis inspicit?) sed etiam quotidie celebrentur, & pauld possit: Sed feramus hæc in luxu & labe domestica, & eorum conuiuiorum quæ priuatis parietibus continètur; accipiamusq; cum eis corpus Christi, cum quibus panè edere prohibemur: saltem de sanctorum corporum sepulchris, saltem de locis sacramentorum, de domibus orationum tantum dedecus arceatur. hæc cum S. August. inculcet, dicatque in iisdem conuiuijs prægustari solitum corpus Christi: planè puto intellexit, lector, de Agapibus ipsum loqui, ex institutione Apostolica in Ecclesia olim, Paulo docente, fieri consuetis: laudabilis quidem institutio, quam tamen prauus vsus corruerat: nam symbola charitatis in luxum transferant, & ebrietatem, quæ quidem cum in Ecclesijs trãsmarinis Augustin. viderit fuisse correctâ, in Africanis optat per Aurel. emendari, atque idcirco subdit:

Hæc si prima Africa tentaret auferre à cæteris terris, imitatione digna esse deberet. Cum verò & per Italie maximâ partem, & in alijs omnibus, aut prope omnibus transmarinis Ecclesijs, partim quia nunquam facta sunt, partim quia vel orta vel inueterata, sanctorum & verè de vitâ futurâ cogitantium Episcoporû diligentia & animaduersione, extincta atq; deleta sint; dubitamus quo modo possumus tantam morum labem, vel proposito tam lato

XXXVII. Possid. vit. S. August. c. 6. AVGVSTINVS EKAGITAT MANICHÆOS.

XXXVIII. DE CORRECTIONE TOTIVS AFRICANAE ECCLESIAE AVGVSTINVS. Aug. epist. c. 4.

*consilio-tum

in Rom. 13

XXXIX

AGAPES RATIONABILI CAUSA SVBLATAE.

in 2. Cor. 11.

XL. SVBLATAE AN-TBA IN MVLTIS ECCLESIIIS TRANS-MARINIS.

exemplo, emendare? Et nos quidem illarum partium hominem habemus Episcopum, unde magnas agimus gratias Deo: quam quia eius modesta atq; lenitatis est, eius denique prudentia & sollicitudinis in Domino, ut etiam si Afer esset, cui illi de Scripturis persuaderetur curandum, quod licentiosa & male libera consuetudo vulnus infligit. Sed tãta pestilentia est huius mali, ut sanari profusus (quãtum mihi videtur) nisi Concilij auctoritate non possit. Aut si ab vna Ecclesia inchoanda est medicina: sicut videtur audacia, mutare conari quod Carthagensis Ecclesia tenet: sic magna impudentia est, velle seruari quæ Carthagensis Ecclesia correxit. Ad hanc autem rem quis alius Episcopus esset optandus, nisi qui ea diaconus execrabatur? hæc ipse.

XLI. Quod verò res longã firmata consuetudine ita videretur fixisse radices, ut perdifficile statim penitus conuelli posset; inde est quod idem S. Augustinus Aurelius persuadens lenitate, nõ autem seueritate agere, & exemplo potius quã præcepto: nam subdit. Sed quod erat tunc dolendum, nunc auferendum est, non asperè, sed (sicut scriptum est) in spiritu lenitatis & mansuetudinis. Dant enim mihi saluciam litteræ tuæ indice; germanissime charitatis, ut tecum tanquã mecum audere colloqui. Non ergo asperè (quantũ existimo) non duriter, nõ modo imperioso ista tolluntur: magis docendo quã iubendo: magis monendo, quã mandando sic enim agendum est cũ multitudine: seueritas autẽ exercenda est in peccata paucorum. Et si quid minamur, cum dolore fiat, de Scripturis cõmmando vindictã futurã, &c. Præstitit hæc quidem cuncta quæ auferenda Augu. iualet, & modum quo abolenda forent, Aurelius, nimirum cũ id fecit auctoritate generalis Concilij ex omnibus Africanis prouincijs Carthage congregati; sed id quidem lenitate & temporis spatio. Si quidem post annos sex, in Concilio Carthagenensi isthæc omnia fuere sublata; vbi Patres & inter eos Augustinus iam Episcopus hæc fanciuerunt, incipientes iudicium à domo Dei, videlicet:

XLII. Ut nulli Episcopi vel clerici in Ecclesia conuenerint, nisi forte transeuntes, hospitiorũ necessitate illic reficiantur. hæc de Episcopis & clericis; laicos verò hoc edicto canone monuerunt: Populi etiam ab huiusmodi conuiuijs, quantum fieri potest, prohibeantur. hæc in Concilio Carthage habito, Caiario & Attico Coss. anno Domini trecentesimo nonagesimo septimo.

Sed quid præterea Augustinus Aurelius putauit necessariò inculcandum? Quod enim eadem quoque cõiuiua & Agapes ex antiquo vsu benè introducta, sed prauis moribus corrupta, nõ solũ exhiberi solita erãt in sepulchris sanctorũ martyrum, sed etiã in memorijs defunctorũ: idem S. August. ita hæc tolli suadet, ut tamen consultum velit pijs oblationibus pro animabus defunctorũ, nempe ut quæ ad eorũ sepulchra ferrentur, erogaretur in pauperes: sic enim ait d. Sed quomam ista in cõmetherijs ebrietates & luxuriosa conuiuiua, non solum honoris martyrum à carnali & imperita plebe credi solent, sed etiam solatia mortuorũ: mihi videtur facilius illis dissuaderi posse istã scditatẽ ac turpitudinẽ, si & de Scripturis prohibeatur: & oblationes pro spiritibus dormientium, quas verè aliquid adiunare creandum est, super ipsas memorias nõ sint sumptuose, atque omnibus peretitis sine typo & cũ alacritate præbeantur, neq; vendantur: sed si quis pro religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in presenti pauperibus eroget, ita nec desererẽ videbuntur memorias suorum, quod potest gignere non leue cordis dolorem; & id celebrabitur in ecclesia, quod piè & honestè celebratur. hæc tunc de his S. Augustinus. Intueris, lector, quã in iuste atque impie calumnientur recentiores hæretici, qui huiusmodi oblationes præstandas à populo pro animabus defunctorum, excogitatas tradunt à maioribus ob lucrum ecclesijs ministrantium clericorum; cum illas omnes non clericis, sed pauperibus elargiri, Augustinus suaserit. Cũ autem istas comedationes ex Augustini cõsilio Aurelius Carthagenensis Episcopus sustulisset, ex eoque accidisset ut populus ab omni pro defunctis piorum officiorum frequentatione cessaret: opus fuit Christianos ad eas præstandas pro defunctis oblationes, Ecclesiasticã lege sancitã, compellere: tanti enim exilimauere patres populum in antiquo pietatis officio retinere. Quamobrem in eodẽ Carthagenensi Concilio Aurelius cum alijs Africanis Episcopis hæc decreuere:

OBLATIO NES PRO DEFUNCTIS VSUI TAVPERVM DESTINARI

Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanquã egentium necatores, excommunicantur. cur id, nisi quod (vt ex Augustino dictum est) eadem omnes ac statim erogabantur in pauperes? quas quidem nõ exiguas fuisse intelligere potes, cum ad eò pauperes ijs alerentur, vt earum subtractione necari iisdem egeni dicerentur. At de his modò hæc tunc.

Hoc eodem anno cœptæ sunt dissensiones illæ inter S. Epiphanius Constantiæ Cypri & Ioannem Hierosolymorum Episcopum, occasione hæresum Origenis, quas ille vnã cum Ruffino, Palladio, Iliodoro, & alijs compluribus defendendas ac propagandas infeliciter suscepit. Quod enim sanctus Hieronymus in epistola ad Pammachium tres numeret annos à suscepta contentionis exordio vsque ad tempus illius epistolæ, quam scriptam fuisse post sequentẽ annum suo loco dicemus: satis apparet hæc ipsam altercationem hoc anno cœpisse, de qua nos sequenti anno opportuniori occasione agere aggrediemur.

IESV CHRISTI
Annus 392.

SIRICII PAP. VALENTIN. 17. IMP.
Annus 8. THEODOSII 14.

SEQUITVR Christi Redemptoris annus trecentessimus nonagesimus secundus auspicio Consulatus Arcadij Augusti secundum cum collega Ruffino, qui vnã cum Consulatu auctus est quoque Præfecturã Prætorij, de quo S. Ambrosius f ad Tatianum superiori anno Consulẽ: Ruffinus enim ex Magistro officiorum factus est in Consulatu Præfectus Prætorio; ac per hoc plus posse cepit, sed tibi iam nihil obesse: est enim aliarum Præfectus partium. Quam gaudeo vel illi vt amico, qui a honore auctus, inuidiã leuatus est: vel tibi vt filio, quia liberatus es ab eo, quem tibi grauiorem iudicem arbitrabare. hæc ipse: has enim discordias inter Ruffinum & Tatianum narrat Zosimus: vt de his ipsum Ambrosium loqui non dubites. Cũ igitur redijisset Theodosius in Orientem, quo præsentẽ (vt vidimus) Gentiles de restituendis deorum sacris nec mutire ausi sunt sine magno ipsorũ periculo, Senatores qui erant Romæ deorũ cultores, inter quos omnes Symmachus Conularis emineret, cũ meliorem spem concepissent, publicã legatione Valentianum conueniunt, vt ab ipso impetrent vetera sacra, quæ pluribus legibus editis abstulerat Theodosius, De hac quidem legatione quid in primis Paulinus dicat, & in quo sit corrigendus, videamus.

Egreffo, inquit h, Theodosio de Italia, & Constantinopoli constituto Valentino Augusto intra Gallias postro directã relatio est sub nomine Senatũs à Symmacho tunc Præfecto Vrbs de repetenda ara Victorie & sumptibus carimoniarũ. Sed vbi cõperit sacerdos Ambrosius, misso libello ad Imperatorẽ postulauit vt ad se relationis exemplaria dirigerentur, quibus ipse pro partibus suis respondurus esset. Quã relatione acceptã, præclarissimũ libellũ cõscripsit, vt contra nihil vnquã auderet Symmachus vir eloquentissimus respondere. hæc Paulinus, qui mox subdit de nece Valentiani, quæ paulò post accidit. At confundere ipsum hanc posteriorem Gentilium Senatorum legationẽ cũ priore, satis superius demonstratum est, cũ docuimus de tempore Vrbanæ Symmachi Præfecturæ. Quod si velimus eũ confudisse Præfecturam Vrbanam cum Consulatu, quem Symmachus gessit anno superiore; dicenda esset eiuusmodi legatio contigisse vltimo anni superioris tempore: nam Theodosium recedentem ab Italia peruenisse Constantinopolim vidimus IV. Id. Nouembris.

Verũ testificatione ipsius Ambrosij demonstratur, nouissimã hanc legationem missã esse ad Valentianum, hoc anno paulò ante eius obitum; de qua hæc ipse in funebri laudatione, Deum pro eius anima interpellans: Solue ergo seruo tuo manus tuas gratia, quam ille nunquam negauit: qui, ante diem mortis, templorum priuilegia negauit, insurgentibus quos reuereri posset. Abstabat virorum caterua Gentilium: supplicabat Senatus. Non metuebat hominibus displicere in Christo. ita ibi

XLIV. DISSENSIONES INTER EPIPHANIVM ET IOANNEM.

I. DE CONSULATV ET PRÆFECTVRA RUFFINI. ep. 5. c. 35

3 Zof. l. 4.

II. h Paul. in vit. Ambr. DELEGATIONE GENTILIVM.

III. VALENTIANVS IMP. REBICIT LEGATIONEM GENTILIVM. Ambr. o. at. in funere. Valentini.

CONSV. TVDO VE TVS LENT. TER TOL. LENDA. Gal. 6. Conc. Carthag. 3. c. 30. CANONES DE ABROGATIONE AGAPVM. c. Eod. Conc. cil. c. 30. XLIII. CORRI. GENDÆ. NON TOL. LENDÆ. OBLATIONES PRO DEFUNCTIS. d. August. epist. 64. OBLATIO NES PRO DEFUNCTIS VSUI TAVPERVM DESTINARI. Conc. Carthag. 4. c. 95.

ita ibi Ambrosius, qui & superius egit de alia ante missa legatione sub Symmachii Præfectura, de qua nos suo loco pluribus diximus.

IV. VALENTINIANI OBIVS TEMPVS.

Quod verò ad annum, mensē, & diem interitus Valentini Imp. pertinet: manifestus error deprehenditur apud Marcellini Chronicon, dum recensetur sub anni superioris Consulibus. Nam præter id quod dictum est superius, & omnium assertione constat, Theodosium ab Italia recedentem, reliquisse Valentini in colorem; Epiphanius etiam in libello de Mensuris & ponderibus ita ait, Sub his Consulibus Arcadio secundum atq; Rufino mortuus est Valentianus minor, filius Valentini Magni, inuentus in Palatio subitò strangulatus (vt fama fert) Idib. Maij. pridie Pentecostes, in die Sabbati. In ipsa die Pentecostes elatus est: erat autem tunc secundum AEGYPTIENSIS mensis Pachon dies vigesimaprima, iuxta Grecos Artemisij mensis tertia & vigesima: secundum Romanos decimo septimo Kalendas Iunias. hæc ipse: vt nulla exactior nota temporis describi potuisset videatur. Sub hoc quoque anno eius interitum recenset Prosper in Chronico, idemq; Zosimus sensisse apparet.

V.

Erat adhuc Valentianus catechumenus: qui paulò ante obitum profecturus cum exercitu aduersus barbaros in Italiam irrumpentes, cupidus ante eam expeditionem initiari sacro baptismo, Viennæ cum esset in Gallia, Sanct. Ambrosium Mediolano, vt ab illo, quem patris loco habebat, baptizaretur, accersit, sed ipso adhuc in itinere constituto, proditorum appetitus infidij occisus est. Narrat hæc ipse S. Ambros. non sine lætu sibi verbis: *Audiuit in Transalpinis partibus positus, ad Italia fines barbaros appropinquasse: sollicitus ne alieno hoste suum regnum attentaretur, venire properabat, cupiens dimittere Gallicana otia, & pericula nostra suscipere. Hæc mihi cum alijs communia; illa priuata, quod sepe me appellabat absentem, & à me intinandum se sacris mysterijs præ se ferebat. Quæritiam cum rumor quidam ad Viennensem pertulisset urbem, quod inuitandi eius ad Italia gratia, eò pergerem; quam gaudebat, quam gratulabatur me sibi optato affore? Moræ ei aduentus mei prolixior videbatur, atque vtinam aduentum ipsius nullus præuenisset nuncijs. Iam promiseram me profecturum, respondens vel honoratis petentibus, vel Præfecto, vt tranquillitati Italia consuleretur, me sicut superfluo ingerere non possem propter verendum, ita necessitatibus nõ defuturum. Confirmatum hoc erat. Ecce postridie litteræ de instruendis mansionibus, inuectio ornamentorum regalium, aliæq; huiusmodi, quæ ingressurum iter Imperatorem significarent. Quibus rebus, ab ipsis quibus fuerat postulata, intermissa legatio est. Reus mihi videbar, speratæ meæ præsentia, nec impletæ. Sed vtinam ueniendi tibi hinc deberem reatum. Excusarem quòd nulla tua audissem pericula, nullas tuas accepissem litteras, quòd non potuissem mihi proprie animalibus occurrere, etiam si iter ingressus essem. Itaq; securus venie, dum dies subduco, aduentum tuum intelligo. Ecce rescriptum accipio, vt sine morâ pergendum putarem, eò quòd vadem fidei tua habere me apud Comitem tuum velles. Num restititum non causam sum? Additur, eò vt properarem ocyus, nec arbitrær eam causam in ineri mei synodum Gallorum esse Episcoporum, propter quorum frequentes dissensiones crebro me excusaueram, sed vt ipse baptizaretur in ipso egressu. Gestarum iam rerum indicia potui cognoscere, sed properandi studio nihil aduertere poteram. Iam super abam Alpium iuga, & ecce nuncijs amarus mihi & omnibus de tanti morte Imperatoris. Reflexi, iter stertibus meis læui. Quibus ego votis omnium proficerebar? Quo gemitu omnium reuertebat? non enim Imperatorem sibi, sed salutem ereptam putabant. Quanto ipse angebat dolore? primum quòd tantus Princeps; quòd dulce pignus meum, quòd ita mei cupidissimus occidisset. Quos ego astus eius illo biduo fuisse comperi, quo litteris, quas ad me miserat, superuixit? Vespero profectus est silentarius: tertio die manè, querebat, iam ne remeasset? iam venirem? Ita sibi salutem quandam venturam arbitrabatur. O iuuenis optime, vtinam te viuentem inuenire & potuissem: vtinam te dilatio aliqua meò referuasset aduentui. Nihil de aliqua mei virtute pollicor, nihil de ingenio atque prudentia. Sed quantæ ego curæ inter te & Comitem tuum (Arbogastem intelligit) quantæ sedulitate concordiam & gratiam referuissim? Quam me ipsum pro tua obtulissim fide? Quam in me ipsum eos recepissim, quibus ille se timere dicebat? Certè si Comes non esset inflexus, tecum remansissim. Præsi-*

a. Ambros. orat. in funere Valentini.

mebam de te, quòd ipse me audires, si pro te non esse auditum videres. Multa habueram quæ tenerem: nunc nihil habeo præter lacrymas, & stertus. hæc Ambrosius.

Sed quæ causa eius interitus præcesserit, Zosimus illam ita describit: *Visus Arbogastes subditis sibi militibus idoneus, ob fortitudinem rei, bellica scientiam & pecunia contemptum, magnam ad potentiam peruenit, adeoq; tamus erat, vt etiam aduersus Principem liberior esset, & quæcumq; non rectè nec vti parer at fieri putabat, prohiberet. Ea Valentianus permolestè ferens, reluctabatur quidem sæpius, sed nihil proficiebat: nam Arbogastes omnium militum beneuolentiâ munitus erat. Tandem Valentian. haud ferens amplius vt huic subiectus esset, cum Augusto in solio sedens accedentem videret Arbogastem, acerbius homine linitis aspiciens, litteras porrigit, quibus imperium ipsi abrogabat. Iis ille perlectis: Nec imperium mihi dedisti, ait, nec auferre poteris. Quibus prolatis, disceptoq; libello, & in terram abiecto, discedebat. Ex eo tempore non clanculum suspiciones alebantur, sed omnibus eorum inimicitia patebant. donec ab eodem Valentianus ferro confossus (vt subdit) cum ageret militibus ludos: verum non ferro, vt ait, sed laqueo itrangulatus: quod ipsum testatur Socrates: Sozom. d. verò malè, dum spontaneo laqueo perijisset eum affirmat, quòd scilicet hæc de eius obitu cubicularij ipsius leui famæ sparassent: hoc namque est quod ait S. Hieronymus: *Adolescens Valentianus & pene puer, post fugam, post exilia, post recuperatum multo sanguine Imperium, haud procul ab vrbe fraterna mortis conscia, necatus est, & cadaver exanime suspensio infamatum.* Rufinus v. verò tradit, causas cur laqueo vitam finierit, ignoratas, & nam ipse sibi vel alij iniecerint ipsi illum. Sed Ambrosius rerum etiam secretò gestarum probè conscius longe ab hac abhorret sententia, vt sibi ipsi adolecens manus conscuerit: probè sciens id dolo Arbogastis Comitis factum, quem præsentia suâ placare se potuisse affirmat, si illic adesse contigisset: etenim Paulinus costat auctore, Ambrosium ab Arbogaste omni obseruantia cultum, quem sæpè ab eodem Ambrosio tradit exceptum fuisse conuiuio, eaque de re inter suæ gentis Reges plurimum gloriari solitum. de ipso enim ista Paulinus: *Per idem tempus Arbogastes Comes aduersus gentem suam, hoc est Francorum, bellum parauit; atque pugnando, non paruam multitudinem manusudit, cum residuis verò pacem firmauit. Sed cum in conuiuio à Regibus gentis suæ interrogaretur, vt sciret Ambrosium, & respondisset, nisse se virum, & diligere ab eo, atq; frequenter cum illo conuiuari solitum, audiuit. Ideo vincis omnes, quia ab illo viro diligeris, qui dicit Soli, Sta, & stat. hæc Paulinus à nobis recentita, quòd iure doluerit Ambrosius se præsentem minimè fuisse, quòd sibi deuinctum Comitem ipsum Arbogastem placasset. Quod verò dicit idem Paulinus, eum fuisse natione Francum, id ipsum affirmat Zosimus; sed Sozomenus Galatam, hoc est Gallum, appellat, idem esse Francum quòd Gallum existimans. Francum quoque eum dixerunt alij. Quibus autem moribus compositus esset, vt ab Ambrosio amaretur, Suidas h. declarat his verbis: *Arbogastes Francus, robore corporis & asperitate animi flamma similis, proximus à Bautone (hic Consulatum gessit cum Arcadio) In hoc fuit constans & exquisita molestia, & odium irreconciliabile auaritia; vnde diuitijs gregario militi nihil præstabat. Quapropter Casari Theodosio vitilis videbatur: vt qui ad Valentini mores viriles & iustos suam quoque grauitatem adiungere, & regiam instar rectæ & immotæ columnæ sustinere posset, ne quid in aula damni aut peccati admitteretur.* hæc Suidas de Arbogaste: cui, ex sententia etiam Regum barbarorum constat, ante tam immane facinus perpetratum omnia dextera contigisse, innumerisque eum ferme audum fuisse victorijs; post necem verò Imperatoris, iusto sanguine in eum clamante vindictam, semper in deteriora esse prolapsum.**

Quod verò ad Valentini ipsius mores pertinet S. Ambrosius mira refert; delictaque illa pristina, quæ antè, vt faueret Arianis, iniquissime perpetrarat, relinquit oboluta silentio, quòd sciret non puerulo ea fuisse adscribenda peccata, sed Iulianæ Augustæ Arianæ fœminæ, cuius nutu omnia volebantur. Sed quod ad mores spectat: quam in primis studeret ea corrigere, quæ de se alijs displicere cognosceret, his verbis ostendit: *Ferebatur primò ludis*

VI. Zos. l. 4. CAUSA N. CIS VALENTINIANI IMP.

Socrat. l. 5. c. 24. d. Sozom. l. 7. c. 22. Hieron. pist. 3. f. Rufin. l. 2. c. 31.

ARBOGASTES AMICVS AMBROSII.

3 Paul. vit. S. Ambros.

h. Suid. verb. Arbogastes. ARBOGASTIS VIRTVES.

VII. VALENTINIANI MORES LAVDANDI.

1. Ambros. orat. in funere Valentini.

Circensibus delectari: sic istud absterfit, vt ne solemnibus quidem Principum natiuitatibus vel Imperialis honoris gratia Circenses putaret esse celebrandos. Aiebant aliqui ferarum cum venationibus occupari, atq; ab actibus publicis intentione eius abduci: omnes ferarum momento iussit interfici. hæc de his S. Ambrosius: quod enim nefas sit opinari sanctissimum virum vel leuè mendacij folium attextuisse eius corona laudum, dicta ab eo fide dignissima habenda sunt; qui & hæc subdit: Audire in Confistorio negotia, & Danielis spiritum, in quibus dubitarent senes; vel persona alicuius contutu ducerentur, congruam verò adolescentem videres senilem ferre sententiam. Lactabant inuidi, quia pramaturè prandium peteret: cepit ita frequenter ieiunium, vt plerumque ipse impransus conuiuium solenne suis Comitibus exhiberet, quo & religioni sacra satisfaceret, & Principis humanitati. sed de eius castitate hæc addit:

VIII. DESCENICA FORMOSA.

Scenica, inquit, cuiusdam formâ ac decore deperire Roma adolecentes nobiles nunciabantur: iussit eâ ad Comitatum venire. Missus pretio deprauatus sine mādati effectu redijt. Alterum misit, ne voluisse emendare vitia adolescenti, & non potuisse videretur. Datus est obtractandi aliquibus locus. Deductam tamen nunquam aut spectauit, aut vidit. Postea redire præcepit, vt omnes agnoscerent, irritū eius non esse mandatū. Adolecentes doceret ab amore mulieris tēperare, quâ ipse qui potuit habere in potestate, despexerat. Et hæc fecit cū adhuc non haberet vxorē, & tamen exhiberet sui tanquam vinculus coniugio castitatem. Quis tam dominus serui, quàm ille sui corporis fuit? Quis tam aliorū arbiter, quàm illa sua censor atatis? Quid de pietate eius loquar? Qui cū homines nobilitatis genere & locupleti prospiciat, quæ citò mouere inuidiam solet regia cupiditatis, accusator virgetur. Præfectus insisteret: respondit, vt nihil cruentū sanctis præsertim diebus statueretur. Et cū post aliquot dies accusatoris legeretur libellus, calumniam pronuntiaturus, accusatum liberè, donec Præfectus cognosceret, obseruare iussit: neq; antè aut postea quisquam tanti criminis sub adolescente Imperatore formidauit inuidiam. hæc & alia plura S. Ambrosius, qui tota illa oratione in eo argumento versatur. Inferius verò de annis quibus imperauit, hæc habet mendosa lectio:

IX. TEMPS QVO VALENTIN. REGNAUIT.

Metuo ne & tu nobis aliquâ offensione sis raptus, vt octauo decimo regni tui anno imminenti mali acerbitem quasi iustus eua deres. hæc de tempore quo imperauit. Cæterum si ratio subducatur ab anno, mense, & die, quibus imperare cœpit, & quibus desijt, nonnisi annos sexdecim, menses sex, minus diebus octo contingit numerari: tot enim sunt dies à decima quinta Maij quâ obiit, vsque vigesimam tertiã Nouemb. quæ fuerat adscitus in Imperium, vt impleatur mēsis. Siquidem Valentinianus senior ex hac vitâ migrasse constat post Consulatum Gratiani & Equitij, decimo quinto Kalendas Decēbris: ac post dies sex (vt ex Ammiano dictū est) ipse Valentinianus iunior regnare cœpit, anno Domini trecentesimo septuagesimo quinto; mensis Nouēbris vigesimã tertiã die: à quo tempore si numeres vsq; in præsentem annum, & mensis Maij diem decimam quintam, quibus eum decessisse perspicue satis vidimus; non amplius quã dicto tempore reperies imperasse. vnde mendū in notã numeri iudicet S. Ambrosium irrepsisse, facillè inducimur vt credamus: ipsum enim vltra præsentem annū vitã produxisse, ea quæ sequenti anno dicentur, impossibile esse significant. Erat Valentinian. cum obiit, annum agens ætatis vigesimum septimum inchoatum: siquidem sub Gratiani & Dagalaiphi Consulatu natum vidimus: sententiam autem Ammianus, quæ cum fuisse quadrumum testatur anno trecentesimo septuagesimo quinto, secundum quam dicendus esset obiisse annum ætatis agentem vigesimum primum, superius confutauimus.

Ammian. lib. 30.

X.

Sic igitur vitâ functo Valentiniano corpus eius delatū est Mediolanum, nullo obice: nam prōditores, ne se arguerent tanti sceleris reos, & ex hoc subiacerent inuidiæ, liberam euectionem regij cadaueris permisere. Vniuersis hisce (inquit Zof.) Theodosio Principi eodem tempore renunciatis: vxor eius Galla fratrem deplorans regiam vniuersam conturbabat simul & ipse Princeps magno morore curâque consiciebatur. hæc & alia Zofimus: sed quod ait de Galla Augusta, bienio iam ante obitum Valentiniani ipsam vitâ functam, superius ex Marcellino dictum est. Theodosius verò, quod

LVCTVS THEODOSII.

unicum sibi pietatis officium reliquum esse videbatur, de honorifica sepultura curâda ad S. Ambrosium litteras dedit, qui ad eum ista rescripsit b:

Silentium meum rupit sermo clementiæ tuæ. Nihil enim in tam trifibus rebus melius facere, in animum induxeram, quàm si fieri posset, me ipsum abdere. sed quia in secessu aliquo delitescere & sacerdotio exire non poteram, vel silentio intra me latebam. Doleo enim, fateor, dolore acerbo, non solum quòd immaturè atate Valentinianus Augustus decesserit, sed etiam quòd informatus fide ac tuis institutis tantam deuotionem erga Deum nostrum induerit, atque tanto in me incubuerit affectu, vt quem antè persequebatur, nunc diligeret: quem antè vt aduersarium repelleret, nunc vt parentem putaret. Quod ego non pro recordatione iniuriæ veteris exprompsi, sed pro testimonio conuersionis. Illud enim alienum, hoc suum; quod à te infusum sibi ita tenent, vt matris perfunctioem excluderet. Ille se à me nutritum præ se ferebat: ille vt sedulum patrem desiderabat: ille simulato à quibusdam aduentus mei nuncio, impatienter pressolabatur. Quinetiam illis ipsis publici doloris diebus, cum sanctos & summos sacerdotes Domini intra Gallias haberet: vt à me tamen sacramentis baptismatis initiaretur, scribendum arbitratus est. Quod etiam si non rationabiliter, amabiliter tamen erga me suum studium testificatus est.

Ambros. epist. 34. XI. EPISTOLA AMBROSII AD THEODOSIUM.

Hunc ergo non intimo anbelem spiritu, secretisq; mentis atq; animi visceribus amplectar? Hunc mihi mortuū putem? immo mihi magis viuum. Quas ego Domino deferebam gratias, quòd ita in me conuersus esset, quòd ita emendatus, quasi senioris cuiusdam etatis more induisset? quas clementiæ tuæ, quòd eum non solū regno reddidisses, sed etiam (quod est amplius) instituisse fidei & pietatis tuæ disciplinam? Hunc ergo non doleam, cui integrum, & antiquam sacramentorum, quæ desiderauit, adipisceretur gratiam, repentinà obijisse morte? Refrigerasti animum, quòd etiam ipse dignatus es ferre testimonium dolori. Te, Imperator, arbitrum teneo affectus mei, te meæ mentis interpretem. Sed stendi tempora alias non deerunt: nunc de sepultura eius, quoniã scripsit clementiæ tuæ ita hic procurandum. Sed exors recessit baptismatis: quid cognouerim, nō repressi. Est hic propheticum labrum pulcherrimum. & in vltus huiusmodi aptissimum: nam & Maximianus Diocletiani socius ita humatus est. Sunt tabule propheticæ pretiosissima, quibus vestiatur operculum, quo regales exiuita claudantur. Hoc fuerat preparatum, sed expectabatur rescriptum clementiæ tuæ, cuius perceptione recreata sunt sancta filia tua filij tui Valentiniani sorores quæ se grauius afficiunt modis, & amplius exagitantur, quòd diu nihil scriberetur sibi. Vnde ijs non parum accepit solatiij: sed dum inhumata sunt reliquia, nequaquam sibi parant: videntur enim sibi germani sui quotidianum funus tenere. Et te verò cū sine fletu magno ac sine dolore graui nunquam sint: tamen quotiescungue eò accedunt, exangues reuertuntur. Et ipsi igitur consulunt, & carissimis exuiis si acceleretur sepultura, ne astium penitus soluantur calore, vix enim superiorem astatem transsegiunt. Mandatum tuum seruo, & commendo Domino. Diligat te Dominus, quia tu Domini seruos diligis. hucusque epistola Ambrosij ad Theodosium Imperatorem.

XII. SEPVLCRVM VALENTINIANI.

Curauit igitur, ex Theodosij voluntate sepulturam S. Ambrosius; & quã die corpus sarcophago condendum erat, panegyricã habuit orationem: nam in ipsa inter alia & Sed iam, inquit, carã mihi complectar viscera, & debita quondã sepulchro, prius tamen singula membra perspiciam. post multa autem de eodem licet catechumeno adhuc, vitam tamen æternam consecuto (nam quòd expetitur baptismum nō accepit, scelus anteuerit proditorum) hæc habet: Nec nos quidem dubitemus de meritis Valentiniani, sed iam credamus vel testimonij Angelorum, quòd dextera labe peccati, ablutus ascendit, quem sua fides lauit, & petitio consecrauit. Credamus quia ascendit à deserto, hoc est, ex hoc arido & inculto loco ad illas florulentas delectationes, vbi cum fratre coniunctus æternæ vitæ fruatur voluptate. Beati ambo, si quid meæ orationes valebunt, nulla dies vos silentio præteribit: nulla in honoratos vos meã transibit oratio: nulla nox non donatos aliquã precum mearum contextione transcurrat: omnibus vos oblationibus frequentat. hæc Ambrosius. Habes, lector, ex ipsius munifica sponcione, pro defunctis suffragia tum precibus, tum omni genere (vt ait) oblationum, pro concione, oratione publicã decantata, idq; ex antiquo (vt vidimus) Ecclesiæ vsus præscripto, non recens ab Ambrosio inductum & vsurpatum.

XIII. AMBROSII LAVD AVIT VALENTINIANVM PVBLICA ORATIONE. c. Ambros. orat. in obitu Valentiniani. SVEFRAGIA PRO DEFUNCTIS.

Quod

XIV.

Quod enim ad salutem animæ Valentiniiani spectare videtur; ea quidem Ambrosij certâ securaque testificatione firmatur: etenim non solum ad id significandum baptismi votum atque petitio intercessit, sed præcessit fidei Christianæ fortis, cōstans, & animosa confessio, cū (vt ex Ambrosio dictū est) vrgeret. cæterua Gentiliū, & Senatus instaret pro restitutione Gentilium rituum: sed & cū id (vt diximus) factum ante diem obitus eius sit, vehemens suspicio fuit mortem ipsi illatam arte Gētilium, sicque cōfessor ac penē martyr ob necem illatam ex hac vita decesserit. Quæ enim sunt postea subsecuta arguunt ea quæ præcesserunt. Siquidem qui post eius obitum arripuit Imperium, Gentilibus idolorum cultoribus fauit, restituit iura templorum, sacrificia intermissa sedulo reuocauit, Ethnicisque hominibus quæcunq; petiere concessit: vt planè proditione Gentilium id factum esse, coniectura non leuis intercedat. Sed iam singula disquiramus, quæ hæc secuta sunt.

XV. EVGENII PLVRES.

Qui post Valentinianium regnare cœpit, fuit Eugenius: nomen sibi tyrannus sumens Augusti, elatus in Imperium à Valentiniiani interfecto-ribus. Quisnam autem hic fuerit, cum plures eius nominis reperiantur viri, qui hoc sæculo claruere: ne quod vnus est, alij tribuatur; de singulis dicendum puto. Primus omnium ille occurrit, qui claruit temporibus Constantij ac Iuliani; cuius statua dicata in Foro Traiani, eiusmodi erat inscriptione notata:

FL. EVGENIO. V. C. EX. PRAEFECTO. PRAE-
TORIO
CONSVLI. ORDINARIO. DESIGNATO. MA-
GISTRO
OFFICIORVM. OMNIVM. COMITI. DOMESTICO
ORDINIS. PRIMI. OMNIBVSQ. PALATINIS
DIGNITATIBVS. FVNCTO. OB. EGREGIA. EIVS
IN. REMPUBLICAM. MERITA. HVIC
D. D. N. N. CONSTANTIVS. VICTOR. AC
TRIVMFATOR. SEMPER. AVGVSTVS. ET
IVLIANVS. NOBILISSIMVS. CAESAR
STATVAM. SVB. AVRO. IN. FORO. DIVI
TRAIANI. QVAM. ANTE. SVB. DIVO
CONSTANTE. VITAE. ET. FIDELISSIMAE
DEVOTIONIS. GRATIA. MERVIT
ADPROBANTE. AMPLISSIMO. SENATV
SVMPTO. PVBLICO. LOCO: SVO
RESTITVENDAM. CVRAVERVNT

a Apud Smerium antiq. inscrip. pag. 68. n. 6.

Deturbata illa quidē Eugenij statua fuisse videtur à Magnentio tyranno, qui occisus Constante, tyrannidem arripuit Imperij Occidentalis.

XVI. EVGENIUS PRÆFECT. VRBIS.

Vixit his quoque temporibus Fl. Eugenius Afellus Præfectus Urbis, cuius memoria reperitur in basi vnus columnarum ambientium Sanctuarium in basilica S. Pauli, per Valentinianium ipsum, de quo egimus, restitui cœpta. qui ex loco & opere fuisse arguitur Christianus, & sicut familiā, ita fortasē sanguine cōiunctus Afellæ nobili Romanæ ac sanctissimæ virgini, quæ à sancto Hieronymo summis laudibus celebratur. Porro eiusdem Eugenij breuis hæc legitur ibi inscriptio:

FL. EVGENIVS. ASELLVS
C. C. PRAEF. VRB
V. S. I. REPARAVIT

Cæterum neminem horum fuisse Eugenium tyrannum, de quo agimus, certum est: siquidem prior ille Consul ordinarius designatus, antequam Consulatum adiret; diem obiit: posterior verò iste, quod Urbanam gesserit Præfecturam, longè diuersus ab Eugenio tyranno fuisse cōiunctus, qui nunquā huiuscemodi muneris dignitate functus aliquando reperitur; etenim nullā prorsus natalium claritudine nobilis iste fuit, quem clientem & famulum Arbogastis nominat Claudianus, cum ait his verbis:

Proh crimen superum, longi proh dedecus aui:
Barbarus Hesperias exul possederat oras,
Sceptraq; deiecto dederat Romana clienti. & alibi:
Hunc sibi Germanus famulum delegerat exul.

b Claud. in Panegyric. de tertio Honorij Consulatu. c Idem in Panegyric. de 4. Consulatu. EVGENIVS TYRAN NVS.

ignobilis plane hic, quem Arbogastes euexit in Imperiū, Eugenius fuit. Insuper extitit & alius quoque Eugenius eunuchus, qui Procopio aduerfus Valentem tyrannidem exercenti ipso Imperij exordio præfuit, cuius meminit Zosimus d: sed cū de Eugenio agit, qui occisus Valentiniāno impèrauit, planè diuersum ab hoc fuisse significat: quem obscurum genere, rhetoricis facultatibus, quas publicè professus erat, tantummodò clarum, in aula versatum, Rhicomeri Duci familiaritate coniunctum, & eius commendatione ab Arbogaste in familiaritatē acceptum tradunt.

XVII.

Sic igitur sublimatus in Imperium Eugenius, legationē ad Theodosium pro pace misit, functusque est eo munere inter alios Rufinus Atheniensis: qui (inquit Zosimus e) nec litteras Arbogastis secum ferebat, nec vllam aliam mentionem illius faciebat. Cū Princeps Theodosius in deliberando, Legatisque conuenienter respondendo cunctando detinuit. Addit Rufinus, missos tunc fuisse etiam Legatos sacerdotes, qui Arbogastem culpā purgarent, in fontemque cum penitentiā monstrarent. Cæterum inter hæc Theodosius de expeditione aduerfus Eugenium paranda cogitare cœpit: cū interim Eugenius Gentilium vatū deciperetur promissis, de quo hæc Sozomenus f: Porro Eugenium quidam, erga Christianorū religionem non sincerè affectus, Principatum inuasi, & Imperij insignia assumpsit. Putabat enim, se id quod conabatur, absq; impedimento consecuturum, inductus quorundam verbis, qui se futurā pradicturos pollicebantur ex victimarum immolatione, & viscerum inspectione, & obseruatione siderum. Harum rerū studiose tunc erant cū alijs multi apud Romanos in dignitate constituti viri, tum etiam Flavianus tunc temporis Præfæctus vir eximius, & in rebus politicis prudens habitus, quiq; insuper ex omnis generis diuinationis scientiā exactè præscire futura credebatur. fuit hic perneccessarius Symmachi Consulatis, cuius ad eum scriptæ extant complures epistolæ; quibus planè intelligitur ipsum idololatriæ addictissimū fuisse. Sed pergit auctor: Hæc enim existimatione Eugenium potissimum perpulit, vt ad bellum sese pararet, cū Imperium illi sato destinatum esse Flavianus asseueraret, & victoriam ex pugna illi cessuram, & mutatione religionis Christianæ. hæc Sozomenus. At quina fuerint vtriusq; Principis apparatus, suo loco dicturi sumus inferius.

Zof. l. 4. LEGATIO AB EVGENIO AD THEODOSIVM.

e Sozom. l. 7. c. 22.

Quid autem Gentilium deorum defensor, Imperatorem nactus quamvis Christianum, tamen ad Gentilitatem propensio-riorem, Flavianus ab Eugenio, simulac Augustus acclamatus est, petierit & obtinuerit; Paulin. ita declarat g: Non multo post, petentibus tunc Flauiano Præfæcto & Arbogaste Comite ar am victoria, & sumptus carimoniarum (quod Valentiniāno, augustæ memoriae adhuc in iunioribus annis constitutus denegauerat) oblitus fidei suæ cœcessit. Hoc vbi audiuit sacerdos Ambrosius, relictū à ciuitate Mediolanensi, ad quam ille festinato veniebat, in Bononiensem ciuitatem emigravit. inuitatus namque fuerat à Bononiensi Episcopo ad translationem S. Agricolæ martyris, de qua ipse meminit h, atque martyris reliquias acceptas secum vexisse testatur. Bononiā verò recedens (subdit Paulinus) Fauentiam vsq; perrexit: vbi cū aliquantis degeret diebus, inuitatus à Florentinis, ad Tuscanam vsq; descendit, declinans magis aspectum sacrilegi viri, non formidans imperantis inuariatam. Tunc & epistolam ad eundem dedit, quæ causam significauit, cur ipso non expectato, Mediolano recesserit: reddemus hic ipsam; licet eandem è nostra bibliotheca acceptam, in Sixti editione edendam proposuerimus cum alijs S. Ambrosij epistolis: est autem huiusmodi i:

XVIII. REDDITA GEN- TILIBVS ARÁ VICTONIA ET ALIA IVRA. in Paul. in Ambros.

h Ambr. in exhortat. ad virgin. AMBROSIVS VITAT ET LITTERIS CORRIPIT EVGENIVM.

i Ambr. e. 9. st. 15. e. di. Sixti.

Clementissimo Imperatori Eugenio Ambrosij Episcopi.
Secessionis meae causa timor Domini fuit, ad quem omnes actus meos, quantum queo, dirigere, neque inquam ab eo mentem destit-tere, nec plurius facere cuiusvis hominis, quam Christi gratiā consecui. Nemini enim facio iniuriam, si omnibus Deum præfero; & confidens in ipsum, non vereor vobis Imperatoribus dicere quæ pro meo capti sentio. Itaque quod apud alios Imperatores non tacui, nec apud te, clementissime Imperator, tacebo. Atq; vt ordinem rerum custodiam, strictim recensebo quæ ad hoc spectant negotium. Retulerat vir amplissimus Symmachus; cum esset Præfæctus Urbis, ad Valentiniānum augustæ memoriæ Imperatorem iuniorem, vt templis quæ sublata fuerant, reddi iuberet. Functus est ille par- tibus suis pro studio & cultu suo. Vtq; etiam ego Episcopus partes

XIX. AMBROSII MEDIOLANI DISCESSVS CAUSA.

meas debui recognoscere. Dedi libellos Imperatori duos, quos significare sumptus sacrificiorum Christi, annu viri non posse reddere, & non fuisse quidem me auctore cum tolleretur, auctore tamen fieri quominus decerneretur, debere, quia dare pretia sacrificiorum simulacris videretur, non reddere. Quod enim ipse non abstulerat, non quasi ipse redderet, sed arbitrari proprio largiebatur, ad superstitionis impensas. Postremo si fecisset, aut non veniret ad ecclesiam; aut si veniret, futurum si aut sacerdotem non inveniret, aut inveniret sibi in ecclesia essentem. Nec ad excusationem obtendi posse, quod esset catechumenus cum non liceat etiam catechumenis sumptus idolis subministrare. Lecti sunt libelli mei in Consistorio: aderat amplissimus honore magister militaris Bauto comes, & Rumoridus*, & ipse eiusdem dignitatis Gentilium nationum cultui inseruiens a primis pueritiae suae annis V. aletiniano. tunc temporis audivit suggestionem meam, nec fecit aliud, nisi quod fidei nostra ratio postulat. Acquieverunt etiam Comites sui.

mandum putavi: dissimulare et mihi nunc non licet, tacere liberum non fuit. Ideo etiam in primordiis Imperij tui scribenti, non rescripti, quia istud praevidebam futurum. Denique, reposcenti litteras, cum ipse non rescriberem, dixi: Haec causa est, quod extorquendum ei arbitror. Tamen ubi causa emerit officij mei, pro his qui sollicitudinem suam gerant, & scripsi & rogavi: ut ostenderem in causis Dei, timorem mihi iustum inesse, nec pluris me facere adulatione, quam animam meam: in his vero, in quibus vos rogari decet, etiam me exhibere sedulitatem potestati debitam; sicut & scriptum est d. Cui honorem, honorem: cui tributum, tributum: Nam cum priuato detulerim corde intimo, quo modo non deferrem Imperatori? Sed qui vobis deferri vultis, patimini ut deferamus ei, quem Imperij vestri vultis auctorem probari. haec enim Ambrosij epistola ad Eugenium.

Rom. 15.

*Rumoridus.

XX.

Postea etiam clementissimo Imperatori Theodosio coram intimavi, atque in os dicere non dubitavi: cui intimata Senatibus legatione huiusmodi, licet non totus Senatus poposcerit, insinuationi meae tandem assensionem detulit: & sic aliquibus ad ipsum non accessi diebus, nec moleste tulit: quia non pro meis commodis faciebam, sed quod & ipsi & anima mea proderat, in conspectu regis loqui non confundebam. Iterum V. aletiniano augusta memoria Principi legatio a Senatu missa intra Gallias, nihil extorquere potuit: & certe aberam: nec aliquid tunc ad eum scripseram. Sed ubi clementia tua Imperij suscepit gubernacula, compertum est postea donata illa esse praecellentibus in Republica, sed Gentilibus obsequantia viris. & fortasse dicitur, Imperator Auguste, quia ipse non templis reddideris, sed bene meritis de te donaveris. Verum nostri pro Dei timore agendum esse constanter: quod etiam pro libertate frequenter fit, non solum a sacerdotibus, sed etiam ab his qui vobis militat, aut in numero habentur provincialium. Te imperante, petierunt Legati, ut templis redderes: non fecisti, iterum alteri postulauerunt: renisus es; & postea ipsis qui petierunt, donandum postulasti.

a Psa. 118.
AMBROS.
REPAR-
GUIT EV-
GENIUM
OBSYMP-
TYM ERO-
GATVM
GENTI-
LIVM SA-
CRIFICIIS.

XXI.

Et si Imperatoria potestas magna sit, tamen considera, Imperator, quantum sit Deus, qui corda omnium videt, conscientiam interiorum interrogat, novit omnia antequam fiant, novit intima pectoris tui. Ipsi falli vos non patimini, & Deum vultis celare quicquam? Hoc non cecidit in animum tuum? Quamvis enim illi agebat tam perseueranter, nonne tuum fuit, Imperator, pro Dei summi & veri & viui veneratione per seueritatem obistere, & negare quod erat iniuria sacrae legis? Quis invidet, quoniam qua voluisti alijs donavisti? Non sumus scrutatores vestrae liberalitatis, nec aliorum commodorum invidi, sed sumus interpretes fidei. Quo modo offers dona tua Christo? Pauci aestimabunt quid feceris, omnes quid volueris, quicquid illi fecerint, tuum erit: quicquid non fecerint, suum. & si es Imperator, Deo subditus magis esse debes. Quo modo sacrificios Christi tua munera dispensabit? Fuit huiusmodi quaestio temporibus superioribus, & tamen fidei Patrum ipsa cessit persecutio, & Gentilitas detulit.

b Act. 1.
Dan. 13.

XXII.

Nam cum ageretur agon quinquennalis in civitate Tyro, & ad spectandum venisset Antiochia Rex, sceleratissimus Iason ordinavit sacrorum procuratores, ut ab Hierosolymis Antiochenses ferrent didrachmas argenti CCC. & illas darent ad sacrificium Herculis: verum Patres non Gentilibus dederunt pecunias, sed viris fidelibus suis missi, potestati non erogari ad deorum sacrificium, quia non congruebat, sed in alios sumptus dari, & pronuntiatum est (quia ille ad sacrificium Herculis missum dixerat argentum) suscipi quidem debere in id ad quod erat missum: sed quia illi qui detulerant, restituerunt pro studio & cultu suo, ut non sacrificio proficerent, sed alij necessitati: miserunt, tradidit utrumque pecuniam ad constructionem nauium, etsi coacti miserunt, non tamen ad sacrificium, sed ad alios sumptus Republicae. Denique, qui attulerat, quique potuissent tacere: sed ladebant fidem, quia sciebant quod deferrent, & ideo missi sunt viri timentes Deum, qui agerent, ut non teplo, sed ad impensas nauium, quae missa fuerat, deputarentur. Illis enim crediderunt pecunias, qui causas agerent sanctae legis. Iudex rerum effectus fuit, qui absolvit conscientiam. Si positi in aliena potestate sic praecauebant: quid te oportuerit facere, o Imperator, dubitari non potest. Te virum, nemo cogebat, nemo habebat in potestate: debuisti sacerdotem consulere.

c 2. Macha-
beor. 4.
ARGV-
MENTVM
AB EXEM-
PLO.

XXIII.

Ego certe quando tunc restiti, etsi solus restiti, tamen non solus volui, nec solus id suasi. Quoniam igitur meis vocibus & apud Deum & apud omnes homines teneor, nihil aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, nisi ut consulerem mihi, quia non potui tibi cedere modeste. Certè diu pressi, diu tibi dolorem, nulli quicquam in-

AMBRO-
SI PRO
PIETATE
CERTA-
MEN.

Recitat ex eadem epistola fragmentum Paulinus. Sed sequamur Ambrosium: qui cum peruenisset Florentiam, opportunè accidit ut rogatus dedicaret ecclesiam à Iuliana clarissima femina erectam: sub cuius altare condidit idem sanctus reliquias martyris Agricolae, quas Bononiae acceperat. Habuit ibidem luculentam orationem Ambrosius, quae cum religiosae feminae in erectione basilicae factum laudibus celebravit, maiori tamen praecognitione extulit, quod de viuis lapidibus nobilissimum templum Deo dicaret, nempe tres filias unam cum filio. Fuit Ecclesia illa nomine sancti Laurentij nuncupata, eademque Ambrosiana dicta à civibus, in memoriam tanti viri quae eam dedicasset Ambrosij. Ibi cum ageret sanctus Antistes, cum sancto Zenobio eius civitatis Episcopo familiaritatis usus ipsi intercessit, pluribus inter se officijs declaratus; quae Paulinus recenset, sicut & praecleara miracula ibidem Apostolis digna edita. Permanit ibi Ambrosius, ut putatur, usque ad reditum Mediolanum, nempe ad biennium: constat enim eodem auctore Paulino, Mediolanum non antè reuersum, quam sub Consulatu Arcadij tertio atque Honorij secundo, quo anno Theodosius in Italiam descendit aduersus Eugenium.

XXIV.
AMBROS.
QVIV FLO-
RENTIAE.

Ceterum etsi Florentiam recessit Ambrosius corpore, tamen virtute iugiter mansit: cuius quidem rei certum exhibuit experimentum, tum quod sanctus Zenobius testatus est, se mirando quodam modo, absente illo licet, vidisset tamen Ambrosij speciem ipsum in omnibus redentem quasi orantem in basilica Ambrosiana, tum etiam cum post obitum praesto illi civitati fuit aduersus ducenta millia barbarorum, dum obsidione cingere-tur à Rege Radagaiso. At de his pluribus inferius tomo quinto acturistamus. Sed ad Eugenium reuertamur. Falsam ipse spe illectus oraculorum ac diuinationum Gentilium, nihil non indulsit, quod idem pro restituendo collapsio cultu deorum postulasset: ipsique parare se cepit praesidijs ad resistendum Theodosio, si armis decernere haberet in animo: hisque munimentis stabiliendum sibi curavit Imperium, homo alioqui Christianitatis ferens imaginem. Cum è contra Theodosius, semel atque iterum expertus, nihil adeo ac pietatem erga Deum ad barbaros ac tyrannos debellandos conducere, nihil antiquius habuit, quam diuinum auxilium quibus valeret officijs demerere, conciliareque; pijs legibus diuinum numen, quod sacrilegis rescriptis ab Eugenio sciret offensum. Quod igitur magno animi dolore cognouit, Eugenij concessione restitui in Romano Capitolio aram Victoriae, oclusa diu referari Gentilium templa, fumare Urbem nidore detestabilium sacrificiorum, oracula consuli, extaque inspicere animalium: quod tamen sibi non adhuc integrum esset, his malis occurrere; quibus valuit modis, contrarijs legibus repugnare nifus, hanc aduersus idolorum cultores edidit functionem:

XXV.

CONTRA
RIA STV-
DIA THEO-
DOSII ET
EVGENII.

Nullus omnino ex quolibet genere, ordine hominum, dignitatum, vel in potestate positus, vel honore perfunctus, siue potens sorte nascendi, seu humilis genere, conditione, fortuna, in nullo penitus loco, in nulla vrbe, sensu carentibus simulacris, vel insontem victimam cadat, vel secretiore piaculo la-rem, ignem, erogenium, penates nidore veneratus, accendat luminam, imponat thura, ferta suspendat. Quod si quisquam immolare hostiam sacrificaturus audebit, aut spirantia exta consulere:

12. de
Pagan. C.
Theodos.
XXVI.
THEO-
SII RE-
SCRIP-
TYM AD-
VERSVM
GENTI-
LIVM CVL-
TYM.

ad exem-

ad exemplum maiestatis reus, licet à cunctis accusatione delatus, excipiat sententiam competentem, etiam si nihil contra salutem Principum aut de salute quaesierit. Sufficit enim ad criminis molem, natura ipsius leges velle rescindere, illicita persequari, occulta recludere, interdicta tentare, finem querere salutis aliena, spem alieni interitus polliceri. Si quis verò mortali opere facta & ærum passura simulacra, imposto thure, venerabitur, ac ridiculo exemplo metuens, subitoque ipse vel redimit à vitis arbore, vel erecta effosus arà cespitibus, vanas imagines humilior licet muneris præmio, tamen plena religionis iniurià honorare tentauerit: is vitpote violata religionis reus, eà domo, seu possessione multabitur, in qua eum Gentilicia constiterit superstitione famulatum. Namque omnia loca, qua thuris constiterit vapore fumasse (si tamen ea in iure fuisse thurificantium probabuntur) Fisco nostro associanda censemus. Sin verò in templis, fanis publicis, aut in edibus agrisve alienis tale quispian sacrificandi genus exercere tentauerit: signorante Domino vsurpata constiterit, viginti quinque libras auri multa nomine cogetur inferre: comiuentem verò huic sceleri par ac sacrificantem pœna retinebit. Quod quidem ita per Iudices, ac Defensores, ac Curiales singularum vrbum volumus custodiri, vt illicd per hos comperta in iudicium deferantur, per illos delata plectantur. Si quid autem iij tegendum gratià, aut iniurià prætermittendum esse crediderint: commotioni iudiciaria subiacent. Illi verò moniti, si vindictam dissimulatione distulerint, triginta librarum auri dispendio multabuntur, Officijs quoque eorum damno parilibus ubiandis, Dat. VI. Idus Nouembris, Constantinopoli, Arcadio August. II. & Ruffino Coss. Hi sunt primi Theodosij ad futurum bellum apparatus ex religione comparati.

XXVII.

21. de heret. C. Theod. Quid THEODOS. ADVERSUS HÆRETICOS. *conniuentia.

At nec id latius, sibi subiectum Imperium ab idololatriæ sordibus expurgare: sed & Christianam religionem conatus est ab hæresim inquinamenti liberam reddere, quam obrem hoc ipso anno aduersus hæreticos ita rescriptit:

In hæreticis erroribus quoscung, constiterit vel ordinasse clericos, vel suscepisse officium clericorum, denis libris auri vitium multandos esse censemus: locum sanè in quo vitia tentantur, si conhibentia domini patuerit, Fisci nostri iuribus aggregari. Quod si id possessorem (quippe clanculum gestum) ignorasse constiterit: conductorem eius fundi, si ingeniosus est, decem auri libras Fisco nostro inferre precipimus: si feruili face descendens, paupertate sui penam damni ac vilitate contemnit, casus fustibus, deportatione damnabitur. Tum illud specialiter præcauemus: vt si villa dominica fuerit, seu cuiuslibet publici iuris, & conductor & procurator licentiam dederit colligendi; denis libris auri, proposita condemnatione multentur. Verum si quos talibus repertos obsecundare mysterijs, ac sibi vsurpare nomina clericorum, iam nunc proditum fuerit; denas libras auri exigis singulos & inferre precipimus. Datum X V 11. Kalendas Iulij, Constantinopoli, Arcadio August. secundum, & Ruffino Coss. meminit huius legis sanctus Augustinus in epistola ad Bonifacium b: Quà, inquit, Theodosius piissima memoria promulgauit, vt quisquis hæreticorum Episcopus vel clericus vbilibet esset inuentus, decem libris auri multèbetur, & car. de eadem quoque mentionem habet scribens ad Ianuarium c, nec non cum disputat aduersus Cresconium d. Sunt hæc Theodosij arma aduersus tyrannum hoc anno in sequens bellum disposita, quibus & hæc post mensem elapsam aduersus eisdem addidit e:

b Augustin. epist. 50.

c Augustin. epist. 68. d Aug. contra Crescon. l. 3. c. 47. e l. 3. de his qui pro relig. content. c. Theod.

XXVIII.

f l. 2. de monach. c. Theod. THEODOSIUS REVO

Deportatione dignus est, qui nec generali lege admonitus, nec competenti sententià emendatus, & fidem Catholicam turbat & populum. Dat. XV. Kal. Aug. Const. antinop. Arcadio Aug. II. & Ruffin. Coss.

Monachos, quibus interdicta fuerant ciuitates, dum iudicarijs aguntur iniurijs, in pristinum statum sub mota hæc lege esse precipimus. Antiquatà squidem nostræ clementia iussione, liberis in op-

pidis largimur eis ingressus. Dat. XV. Kal. Maij Const. antinop. Arcadio A. II. & Ruffin. Coss. sed & de Paschalibus ferijs ita ad Tatianum:

Actus omnes siue publici siue priuati diebus quindecim Paschalibus conualescant. In his tamen & emancipandi & manumittendi cuncti licentiam habeant, & super his antè non prohibeantur. Dat. Kal. Ian. isdem Coss.

Sed & idem Imp. Theodosius cum illibate cõseruatum soluerint ecclesiarum, ne id fieret damno alterius cauit: quam obrem de his qui confugiunt ad eas, ista fanciuit g:

Publicos debitores, si confugiendum ad ecclesias crediderint, aut illicd extrahi de latibris oportebit, aut pro his ipsos, qui eos occultare probantur, Episcopus exigi. Sciat igitur præcellens auctoritas tua, neminem debitorum post hac à clericis defendendum, aut per eos, eius quem defendendum esse crediderint, debitum esse soluendum. Dat. XV. Kal. Nou. Const. antinop. Arcadio Aug. II. & Ruffin. Coss. hæc planè ipsa lex est, cuius vigore compulsius auquando S. Augustin. persoluerit quod debebat qui confugerat ad ecclesiam, pro eius debiti dissolutione de collecta facienda in populo litteras dedit, ex quibus ista describimus h:

Cum frater noster Fastius debito decem & septem solidorum ab oppignoratorib. vrgeretur, vt redderet: quod ad presens vnde expli caret se, non inueniebat; ne corporalem pateretur iniuriam, ad auxilium sanctæ Ecclesie conuolauit: illi etià exactores cum proficisci cogentur, & ideo dilationem dare nõ possent, grauisisimè me querelis onerauerunt, ita vt eis illum traderem, aut quod sibi deberi ostendebant, vnde acciperent prouiderem. Cumq; obtulisset Fastio, vt vestram sanctitatem de necessitatibus eius alloquerer pudore deterritus, ne facerem deprecatus est. Ita ego maiore necessitate correctatus, à fratre nostro Macedonio decem & septem solidos accepi, quos in causam eius continuo dedi, promittente illo quodd ad certum diem cum eis reddendus posset occurrere, & consentiente, vt si non posset occurrere, sermo de illo fieret ad vestram misericordiam, quã si aternam si a tribus exhibere consueuisti. Nunc ergo, quoniam absens est, restat vt subueniatis, non illi quem nemo compellat absentem, sed pollicitationi meæ, cuius existimatio vobis semper est presens. Iam enim dies, ad que se promiserat occurreretur, transactus est, & ego ei qui solidos suos fidei meæ commisit, quid responderem, non inuenio, nisi vt faciam quod me facturum esse promisi. Sed quoniam non sum de hac re communis, vt die Pentecostes quando aderam maior vestra frequentia, sermonem inde facerem: peto vt has litteras pro lingua mea presente habere dignemini, admonente vos & exhortante in cordibus vestris Deo & Domino nostro, cui creditis, & paulo post: Quoniam ergo domesticus fidei est, Christianus fidelis, Catholicus frater noster, pro cuius supplenda necessitate vos peto vt faciatis quod Dominus imperat, sine tristitia: sine murmuratione, & cum letitia & hilaritate facite. & in fine: Scripsi eis etiam presbyteris, vt si quid minus fuerit post collationem sanctitatis vestra, compleant ex eo quod habet Ecclesia, dum tamen vos secundum quod placet hilariter offeratis: quia siue de vestro, siue de Ecclesia detur, omnia Dei sunt, & deuotio vestra dulcior erit thesauris Ecclesie. &c. hæc Augustinus, quæ occasione legis editæ, & ad inlinuandum vsum collectarum (de quo multa suo loco superius) recensuisse non piguit.

Quod rursum ad S. Augustinum pertinet: hoc ipso anno, publicâ disputatione contulit cum Fortunato veteroso hæretico Manichæo Hippone regio, spectante & audiente populo excipientibus eam Notarijs. Extant ipsa Acta eiusmodi exordio scripta i: Quinto Kalendas Septembris, Arcadio August. bis, & Ruffino viris clarissimis Consulibus, habita disputatio aduersus Fortunatum Manichæorum presbyterum in vrbe Hipponensium regionum in balneis Sosij sub presentia populi. Augustinus dixit, &c. Huius autem congressus occasionem Possidius ita describit k: Sanè tunc in illa Hipponensi vrbe Manichæorum pestilentia quam plurimos ciues & peregrinos infecerat & penetrauerat, seducente & decipiente eiusdem hæresis quodam presbytero, nomine Fortunato, ibidem conuersante atque manente. Interea Hipponenses ciues, & peregrini Christiani, tam Catholici, quam etiam Donatista, ad eum Augustinum presbyterum, atque deposcunt, vt illum hominem Manichæorum presbyterum, quem doctum credebant, videret, & cum eodem de lege tractaret. Quod idem (vt scriptum est l) paratus ad respon-

CATVS QVÆ DE MONACHIS SCRIBSERAT.

XXIX.

Sl. t. de his qui confug. ad eccles. Theod. DE EVGI ENTIB. AD ECCLIAM DEBITORIB.

h August. epist. 215. XXX.

AVGVSTINVS PRO DEBITORE RESE OBLIGAT.

COLLECTA INDICITVR AB AVGVSTINO.

XXXI.

DISPVTA TIO AVGVSTINICONTRA FORTUNATUM A - TVM. Augustin. contra Fortunat.

h Possid. v. de Augustin. c. 6.

l. Pet. 2.

a Tit. 1.

honem omni poscenti serationem de fide & spe que in Deum est, potensq; exhortari in doctrina sana, & contradicentes redarguere, minime remittit: sed vtrum etiam hoc Fortunatus fieri vellet, sciscitatus est. At illi confestim ad ipsum Fortunatum id detulerunt, petentes & exhortantes & flagitantes quod id minime recuset.

XXXII.

Sanè quoniam idem Fortunatus iam apud Carthaginem sanctum nouerat Augustinum adhuc in eodem secum errore constitutum, cum eodem congrédi pauitabat. Verum tamen suorum maxime instantiâ coactus ac verecundatus, promisit cominus se esse venturum, certamenq; disputandi subiturum. Vnde conditò die & loco, conuenerunt in vnum, concurrentibus quamplurimis viris studiosis, turbisq; curiosis: & apertis Notariorum tabulis disputatio est cepta primo, & secundo finita est die. In qua ille Manichæus præceptor (vt Gestorum continet fides) nec Catholicam assertionem potuit euacuare, nec Manichæorum sectam, submixâ veritate, valuit comprobare: sed deficiens responsione, vltimò collaturum se cum suis maioribus ea que refellere non potuit, prosecutus est: & sibi forte de his satis minime fecissent, sua animâ consulturum. Atq; ita ab omnibus, apud quos magnus & doctus videbatur, nihil valuisse in sua sectæ assertionem iudicatus est. Quâ ille confusione affectus, & sequenti tempore de Hipponensi ciuitate profectus, ad eandem amplius non remeauit. Ac sic per memoratû Dei hominem omnium cordibus vel qui aderant, vel qui absentes illa que gesta sunt cognouerant, error ille ablatus, Catholica est intimata ac reuera sincera religio. hæc tamen Possid.

SVPERA-
TVR FOR-
TVNATUS
AB AVGV-
STINO.

XXXIII.

Fuisse autem hæc nouissima verba Fortunati, cum ab Augustino adeò arctatus esset, vt effugium prorsus nullû illi pateret, Acta docent: Fortunatus dixit: Sine præiudicio professionis meæ dixerim, illa que a te opponuntur, cû retracta uero meis cû maioribus: sin minus responderint interrogationi huic meæ, que similiter a te nunc mihi offertur, erit in mea contemplatione: quia & ego animam meam cupio certâ fide liberari, & venire ad huius rei inquisitionem, qua a te mihi offertur, & ostensurum te polliceris. Augustinus dixit: Deo gratias. hic finis illius disputationis habitæ de origine mali, super quam totus cardo Manichææ hæresis vertebatur. Scripsit autem post hæc idem Augustin. duos libros de Genesi ad litteram contra eosdem Manichæos, necnò aduersus disputationes Adimanti Manetis discipuli, hæc verò omnia cû adhuc presbyter esset (vt ipse testatur) contra Manichæos, quibus Africa abundabat, Augustinus conscripsit.

FORTUNA-
TVS AD SV-
OS VICTVS
ABIT.

b August.
Retract.
l. 1. c. 18.
c August.
eod. l. c. 22.

XXXIV.

Quod autem ad Fortunatum ab Augustino victum spectat: cum inde recessisset, nûquam rediit, sed à Manichæis missus est eius successore Hippone, quem idem Sanct. Augustinus infectatus est, epistolâ ad eum scriptâ (non enim hæreticum hominem alloqui dignatus est) vbi inter alia hæc ad finem habet: Itaque denuncio tibi in nomine Christi, vt si paratus es, solue questionem in qua defecit præcessor tuus Fortunatus, & ita hinc ierit, vt non rediret, nisi cum suis disputatione collatâ inueniret quid contra respondere posset, disputans cum fratribus. Si autem ad hoc non es paratus: discede hinc, & noli peruertere vias Domini, & illaqueare & venenis inficere animas infirmas: ne adiuuante dextera Domini nostri, quo modo non putaueras, erubescas. hæc Augustinus ad successorem Fortunati.

d August.
e. i. f. 244.

XXXV.

Quod verò Ecclesia Africana magnoperè infestaretur à Donatistis antiquis schismaticis, Catholicæ Eccles. perduellibus: Augustinus miseratus in primis imperitam incautamq; plebeculam vbiq; deceptam, eidem ignorantie errore seductâ in primis opem ferendam putauit: sed quoniam consilio, ipsum audi: Volens, inquit, etiam causam Donatistarum ad ipsius humillimi vulgi & omnino imperitorum atq; idiotarum notitiam peruenire, & eorum quantum fieri posset per nos inherere memoria: psalmum qui eis cantaretur, per Latinas litteras feci, sed vsq; ad V. litteram; tales enim Abecedarios appellant, &c. extat ipse psalmus; cui illud præfixum exordium f:

QVID AV-
GVSTINVS
IN DONA-
TISTAS.

e Augustin.
Retract.
l. 1. c. 20.

f August.
Psal. cõ. r.
Donatist.
VBI FIDES
CATHO-
LICA.

Omnes qui gaudetis de pace, modo verum iudicate. idemq; versus sepius ponitur repetendus in psalmo, quo schismatici in primis origo cantatur, sed & diluuntur calumnix à Donatistis Cathol. illate: verum & demonstrantur ipsi extra Eccles. vagari, extra quam nullam penitus fas sit salutem sperare: aperteq; docetur, eos qui non iunguntur

cathedre Petri, in Eccles. esse non posse: quod his verbis occini voluit:

Scitis, Catholica quid sit, & quid præcisum à vite: & post aliqua aduersus Donatistas præ se ferentes formam sanctitatis, ista subdit:

Sed quid illi prodest forma si non viuat de radice?
Venite fratres; si vultis, vt inferamini in vite.
Dolor est, cum vos videmus præcisos ita iacere.
Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri sede:
Et in ordine illo Patrum quis cui successit, videte.

Ipsa est petra, quam non vincunt superba inferorum porta etc. edidit quoq; egregium commentarium aduersus Donati epistolam: illa enim cum præ manibus fermè omnium haberetur, magnum inferebat ipsam legentibus detrimentum, parauit igitur ipse veneno antidotum, cum eam contrarijs scriptis exagitauit: sed hæc elucubratiõ hæc tamen desideratur. At si scire cupis reliquos commentarios ab eo editos vsque ad sequentem post annum, quo creatus est Episcopus: ipse docet, nimirum duo volumina de sermone Domini in monte h: differuit & super Pauli epistolam ad Roman. i, necnon postea elaborauit expositionem eiusdem Pauli epistolæ ad Galatas, & de diuersis questionibus prolixum opus, commentarium de Mendacio, tractationem de Fide & Symbolo, de qua dicemus antea sequenti.

Sed est, vt & S. Hierony. lucubratiões singulas in huc vsque annum decimum quartum Theodosij Imperatoris editas perfacile enumeres si quæ ad finem habet in commentario de Scriptoribus Ecclesiasticis; legas. Scripsit illud ad Dexterum V. C. quem Præfecturâ Prætorij decoratum fuisse, ipse tradit in Apologia contra Rufin. durauit hæc: Ante annos fermè decem, cum Dexter amicus meus, qui Præfecturam administrauit Prætorij, me rogasset, vt auctorum nostræ religionis ei indicem texerem, inter ceteros tractatores, &c. scripserat antea idem Dexter ad ipsum Hieronymum historiam: quod ipse testatur his verbis: Dexter Paciani, de quo supra dixi, filius clarus apud seculum, & Christi fidei deditus, fertur ad me omnimodam historiam texuisse, quam necdum legi. sed ea dispendio quoq; nostro perijt. Meminit eiusdem commentarij Marcellin. in Chronico, traditq; ab eo recëditos viros illustres centum triginta quinque, eorumdemq; descripta volumina: quæ sic accipias, vt Christianæ religionis scriptorum editos commentarios enumerarit aduersus Celsum, Prophyr. & Iulian. qui Christianos omnes imperitiâ arguebat.

Nam cum præfatur ad Dexterum, hæc inter alia: Discar, inquit, Celsus, Porphyrius, Iulianus, & abidi aduersus Christum canes; discant eorum sectatores, qui putant Ecclesiam nullos philosophos & eloquentes, nullos habuisse doctores, quanti & quales viri eam fundauerint, extruxerint, & ornauerint, & desinant fidem nostram rusticam tantum simplicitatis arguere, suamq; potius imperitiâ agnoscant. ita ibi. Accidit planè miraculum illud propheticum ore cantatum: Tu dirupisti fontes & torrentes, tu succasti flumines Etham. nam idem Hierony. alibi: Quotusquisque nunc Aristot. legit? Quanti Platonis vel libros nouere vel nomen: Vix in angulis otiosi eos senes recolunt. Rusticanos verò & piscatores nostros totus Orbis loquitur, vniuersus mundus sonat. sed quod ad ipsum catalogum spectat, ipse excusat quod vltimo loco sua quoq; in eo scripta posuerit, ad Desiderium ita scribens: Post catalogum plurimorum, me quoq; in calce voluminis, quasi abortiuum, & minimum omnium Christianorum posui. Peruenisse eundem librum in Africam sine titulo, S. Augustin. ad S. Hieronym. scripsit, eumque prodi rogauit: sed & aliquid amplius desideratum ab ipso, nempe vt cum adnumerat hæreticos inter scriptores Ecclesiasticos; in quibus cauendi essent, ipse admonuisset, significauit; quod vt alio libello præstaret, vehementer rogauit: in super quod optime senserit Augustin. aliquot ab eo prætermisissos scriptores Ecclesiasticos, quo id consilio sit factum exquisiuit. Hæc recensuisse volumus, ne suspecta sit fides auctoris aliciuius, qui non reperiatur in eodem catalogo scriptus; nam multos prætermisissos esse, Augustinus probè cognouit.

Sed & miramur, cur ipse cum lucubratiões omnes à

g August.
Retract.
l. 1. c. 2.

h Aug. eod.
l. 1. c. 19.
i Eod. l. 1.
c. 23. 24.
26. 27.

XXXVI.

S. HIERO-
NYM. SRI-
PTA VS-
QVE IN
HVNC AN-
NYM.

k Hierony.
Apolo. ad
uerf. Ruffi.

l Hiero. de
Scri. Eccl

XXXV-
II.

VIRI DO-
CTISSIMI
IN ECCLIE
SIA SEM-
PER FLO-
RVERE.

m Psal. 73

n Hierony.
præf. in l.
3. commen.
ad Galat.

o Hierony.
epist. 354.

p Augustin.
epist. 9.

XXXV-
III.

se edi-

SCRIPTA HIERON. AB EO PRÆTERMISSA.

Hier. pref. in epi. ad Ephes.

Hierony. epist. 52.

Hier. de scrip. Ecol.

XXXIX RELIQUA HIERON. SCRIPTA HOC TRIENNIO. Hierony. pref. in cō. ment. super Ionam.

XL Hierony. epist. 101.

Hierony. epist. 61.

XLI. SCRIPTA ADVERSUS IOANNEM EPISCOP. HIEROSOL.

se editas vsque ad præsentem annum Imperij Theodosij decimum quartum recensere se dicat, ex eis tamen aliquas numerare prætermiserit, nempe commentarios in Pauli epistolam ad Ephesios, quos se testatur scripsisse paulo postquam Alexandriam recessisset, quò profectum vidimus statim vt Româ redijt Hierosolymam: nisi quis velit, illud quod ibi, nuper, ait, vltra septennium completi temporis spatium. Insuper ad Pammachium scribens paulò post missum ad eum Apologeticum (quem ante hoc tempus se scripsisse testatur in eodem commentario de viris illustribus) Libros, inquit, sexdecim Prophetarum, quos in Latinum de Hebræo sermone verti, si legeris, & delectari te hoc opere comperero; prouocabis nos, etiam cetera clausa armario non tenere. Transfuli nuper Iob in linguam nostram: cuius exemplar à S. Marcella consobrina tua poteris mutare. & paulò post: Miseram quedam & d' & d' in Prophetas duodecim sancto patri Domnioni, Samuelem quoq; & Malachim, id est, quatuor Regum libros, quæ si legere volueris, probabis quantæ difficultatis sit diuinam Scripturam & maxime Prophetas intelligere, & interpretum vitio, quæ apud suos purissimo cursu orationis labitur, apud nos scætere vitij. hæc ipse, quæ ibi omissa sunt numerari: nec est vt quis putet ista claudi illâ sententiâ, quâ in fine dicit: Multaq; alia de opere prophetali, quæ nunc habeo in manibus, & necdum expleta sunt. nam constat hæc ab illis fuisse diuersa, quæ ab ipso iam, vt ait, edita erant atq; missa Romam. Quamobrem dici planè de eo posse videtur, quod iactari solet de valde abundante diuitijs homine: aded prædiues fuit, vt numerum nescierit diuitiarum suarum.

Quòd verò ait Hieronymus, se hoc anno, cum illa scriberet, multa habuisse in manibus de opere prophetali; planè alluisse visus est ad ea quæ ipse habet in Epistola ad Chromatium Episcopum Aquileiensem his verbis: Triennium, inquit, circiter fluxit, postquam quinq; Prophetas interpretatus sum, Micheam, Nahum, Habacuc, Sophoniam, Aggeum, & alio opere detentus non potui implere quod cæperam. Scripsi enim librum de Illustribus viris, & aduersus Iovinianum duo volumina: Apologeticum quoque, & de optimo genere interpretandi ad Pammachium, & Nepotianum vel de Nepotiano libros duos. hæc ipse: & quod subdit: Et alia quæ enumerare longum est. hæc quidem vltimâ periodo visus est clausisse Hieronymus. ea quæ dicit se habuisse præ manibus, sed nondum fuisse expleta, cum librum illum edidit.

Quòd verò in dicta epistola de optimo genere interpretandi dicat, ante fermè biennium scriptam epistolam à sancto Epiphanio ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum arguente eum quorundam prauorum dogmatum: planè ad hunc ipsum annum ea Epiphaniij epistola esse referenda docetur. Insuper cum idem Hieronymus ad Pammachium scribens aduersus eiusdem Ioannis errores, in fine eius epistolæ testetur, iam antè ad ipsum Ioannem ab Epiphanio epistolam fuisse scriptam; cumque constet eam dedisse Hieronymum ad Pammachium anno sequenti: planè necesse est affirmare, ante sequentem annum dictam Epiphaniij epistolam ad Ioannem datam præsentem fecisset. Sed vnde, inquit, constat anno sequenti eam ad Pammachium à Hieronymo esse scriptam epistolam? ex eo nempe, quòd in ea ipse meminit ingentis illius Solis deliquij, accidisseque ait ante paucos menses, quod quidem sequenti anno factum apparet, Consulibus Theodosio tertium & Abundantio.

Ex his igitur sic ordine temporum rectè disponuntur tum sancti Epiphaniij, tum Sancti Hieronymi scripta illa, quibus magni momenti historia textitur: vt hoc anno data dicatur Epiphaniij epistola ad Ioannem, sequenti verò dictis Coss. eam aduersus eundem Ioannem à Hieronymo scriptam fuisse dicamus: post sequentem verò annum, qui est Domini trecentesimo nonagesimo quarto, Coss. Arcadio & Honorio, eam ab ipso Hieronymo ad Pammachium de optimo genere interpretandi epistolam conscriptam fuisse intelligamus. Sunt omnes eiusdem argumenti, nempe spectantes ad causam eiusdem Ioannis Hierosolymorum Episcopi. At quænam

fuerint ista, & quæ hoc anno sanctus Epiphanius in eum obiecerit, quæ antè ipse Ioannes aduersus Epiphanium egerit, accuratè peruestigemus. Magni quidem ponderis historiam aggredimur, & perplexam difficultatibus multis, nisi recto temporis tramite dirigatur.

Iam superius de Ioanne aliqua contigit enarrari: ipsum nimirum ex monacho, sed sectâ Macedoniano, abdicatâ hæresi, spe illectum Episcopatus, illo tandem positum esse: postea verò Origenis errorum se patronum exhibuisse, atque Origenitarum fautorem; eamque ob causam adeo infensum fuisse illi aduersantibus SS. Epiphanio, Hieronymo, atque Theophilo Episcopo Alexandrino, vt nullam prætermiserit occasionem ipsam molestiam negotiumque facessendi. At quamnam diu quæsitam arripuit ille occasionem contra Epiphanium agendi, cuius rei causâ prouocatus est ad ipsum eam dare epistolam, primo loco dicendum est. Refert ipsam idem Epiphanius in dicta epistola; sed primum ista præfatur: Oportebat nos, dilectissime, clericatus honore non abuti in superbiam, sed custodiâ mandatorum Dei & obseruatione diligetissimâ hoc esse quod dicimus. & paulò post: Nihil tibi nocuimus, nihil iniuriam fecimus, nec quicquam violenter extorsimus. In monasterio fratrum, & fratrum peregrinorum, qui prouincia nihil tuæ debent, & præter nostram paruitatem, & litteras, quas ad eos crebro direximus, communionis quoque tuæ ceperunt habere discordiam, ne viderentur quâdam duritiâ & conscientia nostrâ antiquæ fidei ab Ecclesia separari, ordinauimus diaconum; & postquam ministravit, rursus presbyterum; super quo debueras gratulari, intelligens quòd ob Dei timorem hoc sumus facere compulsi: maxime cum nulla sit diuersitas in sacerdotio Dei, & vbi vtilitati Ecclesia prouidetur. Nam etsi singuli Ecclesiarum Episcopi habent sub se Ecclesias, quibus curam videntur impendere, & nemo super alienam mensuram extenditur: tamen præponitur omnibus charitas Christi, in qua nulla simulatio est: nec considerandum quid factum sit, sed quo tempore, & quo modo, & in quibus, & quare factum sit. fuit enim tunc ab Epiphanio ordinatus frater S. Hieronymi, Paulinianus nomine, de quo idem Hieronymus isthæc ipsa refricans ad Pammachium scripsit:

Sed pergit ceptam semel narrationem Epiphanius: Cum enim vidissem, quia multitudo sanctorum fratrum in monasterio constitueret; & sancti presbyteri Hieron. & Vincentius propter veritatem & humilitatem nolent debita nomini suo exercere sacrificia, & laborare in hac parte ministerij, quæ Christianorum præcipua salus est: inuenire autem & comprehendere seruum Dei non possem, qui te, eò quòd graue omis sacerdotij nollet suscipere, sepe fugiebat; sed nec alius quis Episcoporum facile eum reperiret: vnde et satis miratus sum, quò modo dispensatione Dei ad nos venerit cum diacono monasterij & cæteris fratribus, vt mihi satisfaceret, quia nescio quid aduersus eos habebam tristitia. Cum igitur celebraretur collecta in ecclesia velle, quæ est iuxta monasterium nostrum: ignorantem eum, & nullam penitus habentem susceptionem, per multos diaconos apprehendi iussimus, & teneri os eius, ne forte liberari se cupiens, adiuraret nos per nomen Christi: & primum diaconum ordinauimus, proponentes ei timorem Dei: & compellentes vt ministraret: valde quippe obrutebatur, indignum se esse contestans. Vix ergo compulimus eum, & persuadere potuimus testimonij Scripturarum, & propositione mandatorum Dei. Et cum ministraret in sanctis sacrificijs: rursus eum, ingenti difficultate tento ore eius, ordinauimus presbyterum; & iisdem verbis quibus antè suaseramus, impulimus vt sederet in ordine presbyterij. Post hæc scripsimus ad sanctos presbyteros monasterij & cæteros fratres, & increpauimus eos, quare non scripsissent super eo, cum ante annum multos eorum queri audissem, cur non haberent qui sibi Domini sacramenta conficerent, & illum omnes suo poscerent testimonio, & grandem vtilitatem in commune monasterij testarentur, quare tunc reperit oportunitate non scripsissent nobis, neq; super ordinatione eius aliquid poposissent.

Hæc ita acta sunt, vt locutus sum, in charitate Christi, quam te erga paruitatem nostram habere credebam: quamquam in monasterio ordinauerim, & non in parochia que tibi subiecta sit. O verè benedicta Episcoporum Cypri mansuetudo & bonitas, & nostra rusticitas sensu tuo & arbitrata digna misericordia Dei.

XLII. Hierony. ep. 61. 62. CAUSA IOANNIS EPISCOP. HIEROSOLYM.

h. Apud Hieron. Epiph. epist. 60.

NECESSITAS ORDINANDI PRESBYTERYM.

Hierony. epist. 61. XLIII.

VIOLENTIA ORDINATIO.

XLIV. EPIPHANII EXPOSITIO.

Nam multi Episcopi communionis nostræ & presbyteros in nostrâ ordinaverunt provincia, quos nos comprehendere non poteramus; & miserum ad nos diaconos & hypodiconos, quos suscepimus cum gratia. Et ipse cohortatus sum beatæ memoriæ Philonem Episcopum, & sanctum Theoprobium, ut in Ecclesiâ Cypri, quæ iuxta se erant, ad meâ autem parochia videbantur Ecclesiam pertinere; eod quoddam grandis esset & late patens provincia, ordinarent presbyteros, & Christi Ecclesia prouiderent. hæc de prætenâ causâ rixarum Epiphanius, cum re verâ ob hæresum Origenis patrocinium Ioannes iracundâ accenderetur.

XLV.
IOANNES
INIVSTE
COMMO-
TVS IN E-
PIPHAN-
NIVM.
Hierony.
epist. 61.

Quod ergo etsi non sub Ioannis parochia, in Palæstina tamen Epiphanius ordinâisset in monasterio sanctum virum primo diaconum, deinde presbyterum, maximas Ioannes aduersus eum turbas concitauit: cum tamen si quid perperam gestum esset, Episcopus Cæsareæ maritimæ, quæ metropolis totius Palæstine erat (vt Hieronymus postea scripsit a) expostulare debuisset. Sed excusandus fuit Epiphanius ex causâ nuper relata, & ex consuetudine Ecclesiarum Cypri: verum etsi deliquisset; tanto tamen viro condonandum vtique fuisset, quem etiam (vt idem testatur sanctus Hieronymus) Valens acerbissimus persecutor, cum alios exagitaret Catholicos Episcopos, ob insignem meritum excellentiam non tetigerat.

XLVI.
ALTA IO-
ANNIS
QUERELA
Hierony.
epist. 60.

Sed quàm excauidit Ioannes ea de causâ in Epiphanium; audi quid Epiphanius ipse dicat: *Audiui, inquit, quod tumeas contra nos, & irascaris, & ministeris scribere in extremos fines terræ, vt loca prouinciasq; non nominem.* sed aliam quoque prætexebat Ioannes Episcopus causam irarum in Epiphanium, quam subdit, sic dicens: *Qui vt tristitias & rixas inter fratres concitent, te quoque turbauerunt, & dixerunt, quod in oratione quando offerimus sacrificia Deo, soleamus pro te dicere: Domine, presta Ioanni, vt rectè credat. Noli nos tantum putare rusticos, vt hoc tam apertè dicere potuerimus. Quàmquam enim hoc in corde meo semper orem: tamen, vt simpliciter facer, nunquam in alienas aures protuli, ne te viderer parumpende re, dilectissime. Quando autem complemms orationem, secundum ritum mysteriorum, & pro omnibus & pro te quoz, dicimus: Custodi illum, qui predicat veritatem. Vel certe ita: Tu presta, Domine, & custodi, vt ille verbum prædicet veritatis: sicut occasio sermonis se tulerit, & habuerit oratio consequentiam.* hæc ipse: sed prætextus inanes erant hi. Verum indignationis Ioannis in Epiphanium illa potissimum causâ præcellerat, quod eum coram redarguerat hæresum Origenis, monueratque ab illis recederet, nam idem in eadem epistola ista subdit:

XLVII.
ARGVIT
EPIPHAN-
NVS IO-
ANNEM
HÆRE-
SVM ORI-
GENIS.

Quapropter obsecro te, dilectissime, & adolutus pedibus tuis precor, presta mihi & tibi, vt salueris (sicut scriptum est) à generatione peruersa; & recede ab heresi Origenis, & à cunctis hæresibus dilectissime. Video enim, quod propter hanc causam omnis vestra indignatio concitata sit, quod dixerim vobis: Arij patrè Origenem scilicet, & aliarum hereseon tradicem & parentè laudare non debetis. Et cum vos rogarer, ne ita erraretis, & monerem; contradixistis, & me ad tristitiam atq; lacrymas adduxistis, non solum autem me, sed & alios plurimos Catholicos, qui intererant. Inde, vt intelligo, hæc est omnis indignatio, & iste furor; & idcirco comminamini, quod mittatis aduersum me epistolas, vt huc illucq; sermo vester discurrat: & propter defensionem hereseos, aduersum me odia suscitantes, rumpitis charitatem, quam in vos habuimus; in tantum, vt feceritis nos etiam penitentiam agere, quare vobis communicauerimus ita Origenis errores & dogmata defendentibus. subijcit his admonitionem de erroribus Origenis: ac demum de Palladio illa ingerit, quæ superius recensuimus, ipsum viderelicet prædicare Origenis errores. Quæ verò insuper ab alijs aduersus ipsum Epiphanium querelæ ferrentur, iisdem litteris ita conscribit:

Hierony.
epist. 60.

XLVIII
DE CON-
SCISSO
AB EPI-
PHANIO
VELO.

Præterea audiui quosdam murmurare contra me, quia quando simul pergebamus ad sanctum locum, qui vocatur Bethel, vt ibi collectam tecum ex more Ecclesiastico facerem; & venissem ad villam, quæ dicitur Anablatha, vidissemq; ibi præteriens lucernam ardentem, & int'rogassem quis locus esset, didicissemq; esse ecclesiam, & intrâssim vt orarem: inueni ibi velimpendens in foribus eiusdem Ecclesiæ, tinctum atque depictum, & habens imaginem quasi Christi, vel sancti cuiusdam: non enim satis memini, cuius

imago fuerit. Cum ergo hoc vidissem in Ecclesia Christi contra auctoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem; scidi illud, & magis dedi consilium custodibus eiusdem loci, vt pauperem mortuum eo obuoluerent & efferrent, illiq; contra murmurantes dixerunt: Si scindere voluerat, iustum erat vt aliud daret velum, atq; mutaret. Quod cum audissem, me datum esse pollicitum sum, & illico esse missurum. Paululum autem morarum fuit in medio, dum quæro optimum velum pro eo mittere: arbitrabar enim de Cypro mihi esse mittendum. Nunc autem misi quod potui reperire, & precor vt iubeas presbyteros eiusdem loci suscipere velum à latore, quod à nobis missum est; & deinceps præcipere, in Ecclesia Christi stiusmodi vela, quæ contra religionem nostram veniunt, non appendi. Decet enim honestè tuam hanc magis habere sollicitudinem, vt scrupulositatem rollat, quæ indigna est ecclesia Christi, & populis qui tibi crediti sunt. hæc de velo picto auctor qui dicitur Epiphanius ad Ioannem.

Videre videor, pie lector, te inter legendum contrahere supercilium, signum quæque difficultatè præferre; mox quæ de controuersijs Epiphanijs cum Ioanne, ad Iconoclastarum transisse certa: non: ied non relinquam solum, sequar te; & pro animi tui sententia in loci huius discussione, in quem velut in fyrtis; quosdam incurrit oratio, aliquantulum immorabor. Atq; primum quæ aliàs de alijs Epiphanijs scriptis ab Iconoclastis aduersus cultum sacrarum imaginum allata fuerint, & cuius ea fidei habita sint; est hic declarandum; inde verò de recitato huius epistolæ textu fiet exacta discussio, ac fidelis in omnibus disquisitio. Vindicandus nobis omnino est sanctissimus Pater ab Iconoclastarum erroribus, quibus illi scripta ipsius calumniosissimè conspersere.

In Nicæno enim posteriori Cõcilio è libello Gregorij Iconoclastæ hæc ex Epiphanio aduersus sacrarum venerationem imaginum sunt allata: Epiphanius Cyprius inter antesignanos præclarus sic inquit: *Attendite vobis, vt seruetis traditiones, quas accepistis; ne declinetis neq; ad dexteram neq; ad sinistram.* quibus inferi hæc: *Estote memores, dilecti filij, ne in ecclesiam imagines inferatis, neq; in sanctorum cæmeterijs eas statuatis, sed perpetuo id circumferite Deum in cordibus vestris. Quintianam neq; in domo communium toleretur, &c.* sed ad altera ipsoriaque eiusmodi fuisse scripta, tanti Patris nomine ab aduersarijs decorata responsum est ab Epiphanijs defensore, hisce potissimum signis; quod cum idem Epiphanius omnes scriptis suis exagitet hæreses; si hæresin purâisset imagines venerari, vtique eandem (vt par erat) sicut alias, styli acumine ferisset: cum certum sit ex ijs quæ superius dicta sunt viguisse Constantini tempore, sicut antea & postea, in Oriente & Occidente in Ecclesia Catholica cultum sacrarum imaginum. Rursum verò à maioribus eadem scripta vt Epiphanijs germana minimè fuisse cognita, idem defensor docet his verbis: *Beatus Pater Epiphanius temporibus Arcadij & Theodosij floruit: ab eo igitur tempore ad hanc hæresin vsq; anni sunt quadringenti: & tamen libros illos contra imagines nemò Christianorum præter istos nouit atq; magistros recepit. Quod sit tanto tempore in Ecclesia non sunt recepti, quamobrem nunc à nobis recipi debent?*

Quoniam insuper ab Iconoclastis eiusdem Patris citabatur epistola ad Theodosium Imperatorem: quid eâ cõtineretur de cultu sacrarum imaginum, idem defensor sic recitat: *Afferunt quidam istorum epistolam, veluti scriptam à beato Epiphanio Cypriorum Præsule ad Theodosium Imperatorem. nos eam in manibus fumentes, & diligenter & minimè defunctori legentes, inuenimus circa finem epistolæ eiusmodi emphâsim: Sapè cum ministris meis de imaginum ablatione egi: sed ab ijs non receptus sum, neq; vel in paucis vocem meam audire sustinuerunt.* subdit idem defensor; ad hæc confutanda, sanctorum Patrum vsum & auctoritatem; qui eodem cum Epiphanio sæculo vixere, omnesque assertores eiusdem imaginum cultus, quos recensere breuitatis causâ præterimus. Sed ad imposturam istam manifestius aperiendam considera; quam repugnent inter se inuicem, Epiphanium in aliena dicece (vt vidimus ex eius epistola ad Ioannem) euerit esse cultum sacrarum imaginum, vnam ex eis manibus conscribendo: & ipsum eadem præstandi in sua dicecesi minimè tantum

XLIX.
DE LOCO
EPISTO-
LÆ EPI-
PHANII
CONTRO-
VERSIA.

L.
NOMINE
EPIPHANII
SCRIPTA
SVP-
POSITA.
Conci. Ni-
cæn. 2. Ag.
6. di. vet.

LI.
IMPROBATA
A S. SY-
NODO
QVÆ EPI-
PHANII
NOMINE
SCRIPTA
EDITA
SVNT.

antum virum habuisse, præsertim cum in ea insula primariam sedem teneret, & sub se positos Episcopos adeo sibi coniunctos & obsequentes haberet; quorum & tanta erga eum reuerentia esset, vt quicquid ipse decerneret, veluti cælitus demissum oraculum ab omnibus haberetur.

LII. At demus ipsum in hoc suos sibi renitentes expertum esse: quo modo eius pertinax cōtradictor & oppugnator Ioann. Hierosolymorū Episcopus vna cū illis eius, in qua ea erat imago, ecclesiæ ministris in ipsum talia in aliena diocæsi præsumptam non continuo cum alijs simul obiecit; Cur quod displiceret sibi, & corrigeret in aliena ecclesia, hoc ipsum non præstaret in sua? Certè quidè magno id Epiphano cessisset dedecori, cōscindere in aliena diocæsi sacras imagines, qui easdem in omnibus Cypri ecclesijs esse pateretur: cum & illud Euangelicum^a in eum iurè obiectari licuisset: *Medice, cura te ipsum.* Num, rogo te, modestia Ioannis Episcopi vndique occasionem captantis in eum dicendi vel faciendi, ea in ipsum obijcere prætermisisse potuit? Sentis, puto, lector, quàm hæc sibi iniucem aduerferentur, vt de impostura iam iudicium facias. Sanè quidem testificatione S. Ioannis Damasceni^b constat ipsam S. Epiphanijs in Cypri ecclesia sacris exornatâ imaginibus vsque ad sua tempora perseuerasse: qui & de alijs scriptis Epiphanijs nomine suppositis hæc habet^c: *Scito, inquit, sermonem illum alterius cuiuspiam fictitium: qui, vt scpe fit, sancti Epiphanijs abusus est nomine.* ita ipse, eadem que apud aduersarium Gregorij Iconoclastæ, Epiphanijs verò defensorum, item Epiphanium nominatum, inuenies, atq; hæc ad postremum^d: *Sic igitur ista falsa scripta contra venerandas imagines, dicuntur quidem à quibusdam Epiphanijs, non tamen sunt, vt demonstratum est. Nam & illius discipuli templum in Cypri, quod eiusdem Patris nomine appellauerunt, edificarunt; & cum multis alijs picturis, illius quoque imaginem ibidem collocarunt. Quod si autem ista tam operè venerandarum imaginum inspectionem fuisset execratus: quo modo in tantam audaciam illius discipuli erupissent, vt illi imaginem collocarem? Iudicate omnes qui auditis, & verum à falso discernite, quæ editiones istæ non sunt beati istius Patris, sed potius Manichæi: quas veluti amarâ bile plenas fugiamus, & cæc. equidem Manichæos magnorum virorum nomine supposita edere scripta consueuisse, superius pluribus demonstratum est.*

LIII. Quod igitur ita de illis iud. cauere Patres, idemque de iisdem scriptis sensit Ioannes Damascenus, quæ iam antè innotuerant & plurimorum manibus circumferebantur: quid dicendum de additamento hoc ad finem Epiphanijs epistolæ ad Ioannem consarcinato, sicut & de illo ad finem epistolæ eiusdem Epiphanijs scriptæ ad Theodosium collocato? Attentiùs age, lector, quod de impostura arbitri factus sis. Quid est, amabo te, quod ab aduersarijs Iconoclastis tempore Niceni Concilij sicut prætermissa est hæc ad Ioannem epistola, quæ non quid tantum Epiphanijs scripserit, sed quid ipse fecerit aduersus vsum imaginum, & conscindo eas adeo perspicue poterat demonstrari, epistola præsertim ad tantum virum scripta, & à S. Hieronymo translata, vt de eius falsitate nulla videretur oriri potuisse suspicio? Certè quidem nihil est quod in hoc excuset, aduersarium modestiâ id factum; cum pugnantissimi essent & audacissimi: neq; eorundem prætexas in his perscrutandis negligentiam; cum appareat, sagacissimos extitisse. Nec est quod ingeras, latuisse tunc eam in angulo epistolam, neq; repertam, cum constet assertionem Hieronymi^e, quam plurima eius fuisse exemplaria descripta, & eadem vbiq; sparsa, dum ait: *Harum exemplaria certatim Palestina rapiebantur, vel ob auctoris meritum, vel ob elegantiam scriptonis.* Quid igitur de his iudices, iam satis habes, nempe eo quod eadem omnino tunc temporis caruisse additamento epistolam illam, cuius nulla profus fuerit ab aduersarijs facta vel leuis mentio.

LIV. Quod autem nihil huiusmodi obiectum fuerit à Ioanne, manifestius confirmatur. Nam cum S. Hieronym. pro Epiphano defensionem egregiam aduersum eundem Ioannem scripserit in epistola ad Pammachium^f, atque in ipsa omnia ab illo in Epiphanium dicta vel facta comme-

moret, quæ in dictis Epiphanijs ad ipsum Ioannem litteris expressa habentur: cum omnia soluat, redarguat, & oppugnet; cur ea dumtaxat, quæ præcipue confutanda erant, reliquit intacta, pro quibus tuendis longiori quoque opus erat oratione? certè quidem haud eiusmodi esse videbantur, quæ dissimulari potuissent, si in ea epistola talia scripta essent. Vel si verè ea facta fuissent, quo modo non (vt eadem inculcem) maiori energia Ioannes in Epiphanium illa exaggerasset, qui tantoperè in eundem inuectus est, quod in aliena diocæsi, licet non ipsius Ioannis, necessitate poscente, sanctum virum diaconum atq; presbyterum ordinasset? Certè maioris audaciæ, & ipsi Ioanni grauioris contumeliæ esse facinus videri potuisset, in ecclesiam Ioanni subditam Epiphanium violentas iniecissem manus, quàm in monasterio alienæ parocciæ sacros ordinis ministrasse. Silentium ergo tum Ioannis accusantis, tum Hieronymi Epiphanium defendentis, quo modo non aperte demonstrat, eo additamento tunc illam epistolam caruisse? Sed consarcinatoris futuram inspicere, malè pannum nouum veteri adfuerit.

Post confutatos ab Epiphano eâ epistolâ errores Origenis, finem imponens, addit g: *Cum hæc ita se habeant, dilectissime, custodi animam tuam, & desine circa nos murmurare. Dicit enim Scriptura diuina: Nolite murmurare ad inuicem, sicut quidam murmurauerunt, & à serpentibus perierunt. Magis accipies veritatem, & dilige diligentes te, & veritatem. Deus autem pacis præstet nobis iuxta suam clementiam, vt conteratur satanas sub pedibus Christianorum, & abiciatur omnis occasio peruersa, ne scindatur in nobis vinculum charitatis & pacis, & velt a fidei prædicatio.* Quis non intelligit his periodis totâ illam epistolam terminari? & quis nõ videat, quod mox sequitur, esse peregrinam appendicem, & adueritiam imposturam, quæ subditur: *Præterea audiui quosdam murmurare contra me, &c. vsq; ad nouissima illa verba: Palladium verò Galatam, & quæ sequuntur, superioribus optimè congruentia, quod eiusdem sint argumenti, sed quibus inhærent, minimè coherentia?*

Sed iam ex rebus ipsis arguamus effectum dolosâ arte commentum. Expostulasse dicitur ibi Epiphanijs, quod pro foribus ecclesiæ appensum viderit pictum velû, mouissetq; presbyteros, ne à quolibet eiusmodi vel: genus susciperent. At quo modo ipse valuit prohibere, quod in Ecclesia Catholica sciretur vbiq; receptum? Accipe quæ his ipsis fermè temporibus scribebat Paulinus de ecclesia S. Felicis, ad quam ex Asia, Africa, & Europa Fideles confluerent confueuerant:

Aurea nunc miteis ornantur limina velis, & rursus k: Vela ferant foribus, seu puro splendida limo, Siue coloratum textû fucat a figuris. sed & de picturis imaginum sanctorum martyrum ante ostia poni cõsuetis (ne quis opinari possit vela dep. cta nequaquam imagines sanctorum expressisse) hæc idem his versibus l: Trinaq; cancellis currentibus ostia pandunt, Martyribus median pictis pia nomina signant, Quos par in vario redimitur gloria sexu.

Consueuisse quidem oblata à Fidelibus vela illis effigiari figuris, quæ ferrent imagines eorum sanctorum, quibus darentur, docet & Venantius Fortunatus, dum de velis Cruci oblatis agit, eaq; crucibus intexta fuisse significat m. Nec est autem quod quis causari possit, eiusmodi consuetudinem vno in loco tantummodo viguisse. Nam de transmarinis ecclesijs in Africana prouincia, de velo sacris imaginibus picto, diuinitusq; exhibito, & appenso in ecclesia S. Stephani protomartyris in Vzalenfi ciuitate, eius loci Episcopus Euodius, cuius meminit & fidem probat S. Augustinusⁿ, æternæ memoriæ scriptis prodidit o, & quidem rem gestam ipso viuente Augustino, paucos post annos, nempe sub Honorio Imperatore, eandemq; diuino miraculo consignatam; vt non habeat de quo ambigat humanum ingenium, quod sciat esse diuinitus comprobatum. In Vzalenfi igitur ciuitate, post liberatam ipsam ab iminenti clade, precibus fufis in ecclesia protomartyris Stephani, hæc contigisse idem Euodius narrat his verbis:

LIV. EX HIERONYMO DETEGITVR IMPOSTURA. Hier. epi. 61.

LIV. Apud Hieron. ep. 60. 1. Cor. 10.

ADDITIONIS TVRA.

LVI. Vsvm velorum pictorum in ecclesia.

Paulin. Natal. 3. k Paulin. Natal. 6.

Paul. Natal. 10.

Venant. Fortun. l. 2. arm in homi. S. Cruc.

Aug. de diuers. ser. 32. 33. de Ciuit. Dei, li. 22. cap. 8. Euod. de miser. San. Steph. l. 2. c. 4. apud Aug. to. 10.

LVII. DE VEO PICTO SACRA IMAGINE DIVINITVS OSTENSIO

Ecce namq; altero die, procurante diuina dispensatione, quida negotiator nunquam nostra cognitus regioni: subdiaconum nostrum, nomine Semnodum, in loco Memblotutano vltro conuenit, & ad se vocauit; & quisiuam, vel vnde esset, ab eodem flagitauit. Qui vbi se subdiaconum V. zalenfis ecclesia memoratus est: respondit continud idem ille ignotus homo, si tamen solus homo: credendum est enim neq; Angelus & homo (nempe facie homo; re vera Angelus) quia enim hoc vel inauditum atque inexpertum est siue religioni Christiane, siue notitia humana, sanctos Angelos terreno habitu & visibili specie, plerumq; hominibus apparuisse. Dedit ergo subdiacono memorato velum varijs pictum coloribus, in quo merat pictura hac. In dextera veli parte ipse sanctus Stephanus videbatur astra, & gloriosam crucem proprijs repositam humeris baiulare, qua Crucis cuspide portam ciuitatis videbatur pulsare, ex qua profugiens draco terribissimus cernebatur exire, amico Dei videlicet aduentante. Verum ille serpens noxius nec in ipsa fuga tutissimus, sed triumphali pede martyris Christi contritus aspiciebatur & pressus. Talis itaq; pictura veli, non omnino absq; mysterio Dei, vbi a memorato subdiacono allata pariter atq; suspensa est ante ipsam Memoriam tanti patroni, omnis etas omnibus, sexus intueri & mirari cepit, tanquam spectaculum grande, quo si illic auctore, quoque liberatore draco ille extinctus est, hostisq; deuictus.

LVIII. PICTURA SYMBOLICA

Gesta quippe rei fidem precedentis diei, commendabat in animis omnium at estatio sequentis diei. Namq; illud quod studiosius cernebatur in velo, hoc iam credibilis tenebatur in vero. Concurrebant enim pictura cum gratia, & tam diuinitus pridie gestum salutis beneficium recolebatur, quam postea in veli imagine aduertebatur. Deniq; ex ipsa congruentia diei precedentis atq; sequentis veritatis, & imagine rerum & quorundam exemplarium, tantus in multis stupor pariterq; amor, admiratio & gratulatio accendebatur, vt a cunctis nihil aliud omnino vel diceretur, vel affirmaretur, nisi hoc vnu: Verè quia per amicum suum Deus istam liberauit ciuitatem, & grandem a nobis depulit pestem. Et re vera Dei fuit ad homines quedam allocutio in velocitate tacite significantis admodum & dicentis: O miseri mortales, quale hesternà die draconis euaseritis incendium, vel cuius pro vobis aduocati fuerit acceptum suffragium, isto sequenti die istius veli figuratone intelligite, atque gaudeate. Hinc vestram & precedentem tentationem & subsequenter liberationem apud vosmetipsos conferte: exinde non dubij, sed certi Deo vestro per amicum meum gratias agite. Ecce draconem de vestra ciuitate cernitis fugatum & expulsum: ecce conterentem caput eius primum martyrem meum: ecce Crucis trophæum, per quod vicistis inimicum. Hoc ego modo ciuitate nostrà a tanto periculo primitus liberatà, ac postea, tali per congruentem picturam veli admonitione instructà & illuminatà, gemino miraculo est omnia pia anima in Dei gloria exhilarata. hucusq; Euodus, integerimus testis, qui & ea quae viderat scripsit, & ad eos qui eadem quoq; perspexerant.

LIX. Exod. 8.

Habes, lector, digito Dei (quod nec negauit ipse Pharaon) nempe diuinæ virtutis potentia pictum sacris imaginibus velum, & appensum ante ecclesiam protomartyris, vt de facto certus sis; & auctoritate factoris de religioso sacrarum imaginum cultu securus. Habes & cum his de Occidentalis orbis Ecclesijs probatum velorum pictorum vsum. An non erit id ipsum demonstrare in Oriente? vel si in Oriente, an non & in Palæstina, & Hierosolymis ipsis? Acta quidem Mariæ Aegyptiacæ, eademque recitata ac probata in dicto Nicæno secundo Concilio, habent, ipsam in atrio Hierosolymitani templi stetitisse, quod ob nimia peccata sua in ecclesiam ingredi vetaretur: atq; tunc oculos subleuasse, vidisseque Dei genitricis imaginem: quam venerata, meruit in templum antea in concessum liberè ingredi. Iam vides, lector, quot quatisq; manifestis probationibus additamentum illud ad Epiphaniij epistolam ad Ioannem imposturæ redarguatur; vt alicuius Iconoclastarum potius esse figmentum, quam Epiphaniij germani scriptum; perspicue intelligatur.

LX. NOVISSIMA RE-SPONSIO DE EPISTOLA EPIPHANI AD IOANNEM

Quamuis etfi concederemus re verà Epiphaniij illud esse, ne sic quidem afferre potest veritati aliquod præiudicium. Nam ex quo demonstratum est certis exemplis, tum in Occidente, tum etiam in Oriente, & ipsis Hierosolymis, siue in velis, siue in pariete effigiari consueuisse venerandas imagines: haud potuit vel debuit vnus Epiphanius aduersus vsum Catholicæ Ecclesiæ reclamare, atq; eandem

lacræ imagines absque sacrilegij culpa ducere. Quamobrem si id re verà accidisse dicere velimus; tunc ad sanio-rem illorum verborum sensum expende, quod dicitur: Velum depictum habens imaginem quasi Christi vel sancti cuiusdam. sic accipiendum esse, vt ipse iuste excanduerit in prauum facinus, quo alicuius profani hominis imago in sacro velo depicta, quasi Christi esset, vel alicuius sancti, ad li- men religiosè fuisset appensa. Quo sensu verba illa accepta Iconoclastas potius impugnent, quam faueant; Catho- licos verò redarguant, si quando ornatus causà in ecclesia suspendunt aulae, quæ profanas, & sæpe Gentilium, vt- nam interdum non inhonestas imagines habeant: quem detestabilem prauumque vsum incuriã ministrorum cõ- pluribus in locis inoleuisse dolemus. Quam autem mole- stè tulerint maiores, & huius sæculi homines in ecclesias inferri profanas imagines, declarant quæ dicta sunt superius de Donatistis in Paulum atq; Macarium obloquen- tibus, quod posituri essent in ecclesia imaginem Constantis Imperatoris. consueuisse verò eiusmodi profanas ima- gines poni pro titulo alibi diximus. Quod igitur hominis alicuius profani (si finxerimus euenisse facti) quasi Chri- sti vel sancti alicuius in velo ecclesiæ Epiphanius imaginè vidisset effigiatam; tamquam nefas id detestatus, illud ip- è velum, diuino percitus zelo, discidit: hæc, inquam, dixerimus, si constare posset, verè Epiphaniij esse verba illa, quæ ad epistolam ostendimus addita; & sic ex sententia auctoritateque ipsius probari potius in Ecclesia vsum sacrarum imaginum viguisse. Quæ autem post hæc de alter- catione Ioannis cum Epiphanijs secuta sint, vt singula sin- gulis ex insituto reddamus annis, dicenda sunt anno se- quenti.

Tom. 3. Annal. an. Dom. 348. pag. 666.

IESV CHRISTI Annus 393.

SIRICII PAP. Annus 9.

THEODOSII IMP. Annus 15.

TRECENTESIMVS nonagesimus tertius Christi an- nus à Consulatu Theodosij tertio & Abundantij no- men accepit: quo idem Theodosius Imperator Honorium filium Imperatorem creat quarto Idus Ianuarij: id quidem Socrates, Prosper & Marcellinus tradunt. Cæterum nonnulla data reperiuntur rescripta anno superiori sub titulo Honorij Imperatoris. Quo item anno, & eclipsa mirificè Sole; tenebras factas esse quartà horà diei, iisdem qui supra auctores testantur, nec non S. Hieronym. in episto- la ad Pammachium aduersus Ioannem Hierosolymitanum Episcopum, cum eius ita meminit: Nos, inquit, scindimus Ecclesiam, qui ante paucos menses, circa dies Pentecostes, cum, obscuro Sole, omnis mundus iam iamq; venturum Iudicem formidaret, quadraginta a diuerso atatis & sexus, presbyteris tuis obtulimus baptizandos? & certè quing. presbyteri erant in monasterio, qui suo iure poterant baptizare, sed noluerunt quicquid contra stomachum tuum facere: ne & hac tibi de fide reticendi daretur occasio. An non tu potius scindis Ecclesiam, qui præcepisti Bethlehem presbyteris tuis, ne Competentibus nostris in Pascha baptizandum traderent, quos nos Diospolim ad Confessorem & Episcopum missimus Dionysium baptizandos? hæc ipse, qui ob Paulinianum fratrem suum ab Epiphanijs ordinatum (vt dictum est anno superiori) eundem Ioannem sibi patiebatur infensum: sed & quod sciret idem Ioannes ob errores Origenis ab eodem S. Hieronymo perstringi non nihil, vehementiori eum odio insectabatur. Vt igitur hæc omnia manifestiora fiant, cœptam anno superiori narrari historiam de Ioanis Hierosolymorum Episcopi indignatione in S. Epiphanijs Constantinæ in Cypro Episcopum prosequamur.

I. HONORIUS IMP. CREATOR SOCIAR. 56. 24. Hierony. epist. 61.

Cum ex litteris ad ipsum ab eodem Epiphanijs scriptis idem Ioanes magis magisq; commotus esset: vt in sanctissimum virum iniuste exacerbatum hominem vel coer- ceret, vel saltem vt iniusti eius animi motus omnibus inno- rescerent, atque ipsius Ioannis culpâ controuersiam illam

II. TEMPVS SCRIPTA EPISTOLA: HIERON. IN IOANNEM.

obortam esse sciretur; sanctus Hieronymus aduersus eundem Ioannem ad Pammachium epistolam scripsit: quæ tum ex dicto Solis defectu certâ notâ temporis hoc anno scripta esse monstratur, tum etiam quod in eadem epistola ait, iam inter lapsos esse annos tredecim, ex quo ipse recessisset Antiochia & iussit Constantinopolim, quod cõigit anno Domini (vt demonstratum est) trecentesimo septuagesimo nono: nõa quod tempore numerando tredecim annos elapsos, hic ille annus esse demonstratur, quo decimus tertius absolutus dicitur, & inchoatus decimus quartus: his enim verbis Hieronymus Ioannem ipsum compellat: *Satis multo dormisti tempore, qui post annos tredecim, nunc excitatus hæc loqueris: ob id enim & ego Antiochiam & ille Constantinopolim vrbes celeberrimas deseruimus, non vt te in populis prædicantem laudaremus, sed vt in agris & in solitudine adolescentiã peccata desentes, Christi in nos misericordiam delecteremus.* hæc de tempore.

Porro earum scribendarum literarum necessitatem sibi incumbere sanctus Hieronymus intellexit, cum iam quod ille comminatus in Epiphanium erat, scripturum se in eum literas, quæ vniuerso Christiano orbi notæ forent, opere perfecisset, cum eas occasionem in dicta Epiphaniij epistola recensitas & confutatas in sanctissimum virum exaggerasset & amplificasset. præ se ferebant Ioannis litera titulum ad Theophilum Episcopum Alexandrinum^b, sed tamen encyclicæ erant, publicæ & communes omnibus. Quod igitur ille eas ad Occidentales omnes diffuset: sanctus Hieronymus, cuius causa cum Epiphanio videbatur esse communis, quod ambo simul aduersus Origenis errorum defensores & disseminatores vindices pietatis infurxissent, quorum causâ pretextus illi omnes à Ioanne fuerant excogitati; scribendi Romam ea de re ad Pammachium, & Alexandriam ad Theophilum eius sedis Episcopum consilium iniit; sicq; aduersarijs literis & calumnias confutare, & occulte serpentes hæreses cum hæreticis propalare decreuit.

De scriptis autem iisdem à Ioanne literis ad Occidentales aduersus Epiphanium, ipse sanctus Hieronymus fidei dem facit illis verbis, quibus ad Theophilum scribens ait de Ioanne c: *Cumq; nos vsque ad presentem diem sic à pacis offensione lactauerit, Occidentium sacerdotum commouit vires, &c.* meminit eiusdem epistolæ ad Occidentales scriptæ iisdem Hieronymus ad Pammachium scribens^d. At non ad Theophilum tantum & Occidentales aduersus Epiphanium Ioannes Legatos misit, sed in alias plures diuersasq; provincias: nam ipse Hieronymus hæc habet in eadem epistola ad Pammachium: *Ille per totum exinde triennium suas iniurias deuorat, priuatq; simultate contempra, fidei tantum correctionem postulat. Tu, qui sumptibus abundas, & totius Orbis religio tuum est, grauissimos illos Legatos tuos hæc illicq; transmittis, & dormientem senem ad respondendum suscitans.*

Cum igitur ea Romæ ex literis Epiphaniij in Ioannem, quarum (vt diximus) exemplaria vulgata erant, & Ioannis in Epiphanium aduersarijs scriptis ad Occidentales missis innotuissent; & diuersorum in diuersa studia, vt fieri solet, animi ardentius commouerentur, cum alij Epiphanio, Ioanni alij fauerent: Pammachius vir clarissimus, de quo sæpè inferius, ad S. Hieronymum literas dedit, quibus rogauit, vt de mutuis altercationibus cum Ioanne apologeticam epistolam scriberet, quâ cunctæ inter eos versantes controuersie enucleatim expressæ, perspicua omnibus fierent. Cuius impulsu ipse Hieronymus eas ad Pammachium literas dedit, quibus ista præfatur c: *Nõstri, Pammachi, nõsti, me ad hoc opus non inimicitijs, non gloriæ cupiditate descendere, sed prouocatum literis tuis ex ardore fidei: ac velles, si fieri posset, omnes id ipsum sapere; nec impatientia ac temeritate is posse reprehendi, si post triennium loquor, tertius namque hic numeratur annus diffidiorum; primus enim ille, quo de hæresibus Origenis Epiphanius Ioannem Hierosolymis coram redarguit; secundus, quo idem Epiphanius pro sua defensione ad eundem Ioannem dictam epistolam dedit; tertius verò præfens, quo Ioannes ad Occidentales scripsit aduersus Epiphanium atque Hierony-*

num, cum & ipse Hieronymus rogatus ad Pammachium scripsit, qui his hæc subdit: *Denique, nisi ad Apologiã, de qua nunc scribere institui, multorum animos dices perturbatos, & in vramq; partem fluctuare sententiam, decreueram in incepto silentio permanere.* hæc de Hieronymi in scribendo aduersus Ioannem ad Pammachium ratione.

Quod autem ipse Ioannes redargutus ab Epiphanio dedisset literas pro sui defensione (vt dictum est) ad Theophilum Episcopum Alexandrinum: cur non ad eum qui ipsium hæresis redarguerat, rescripsisset, & apud eum se purgasset, Hieronymus obiicit illis verbis f: *Ac primum, antequam epistolam tuam, quam scripsisti ad Episcopum Theophilum, interpretatam huic volumini inseram, & ostendam tibi me intelligere nimis cautam prudentiam tuam, expostulare tecum libet. Quæ hæc est tanta arrogantiã, non respondere de fide interrogantibus? tantam fratrum multitudinem & monachorum choros qui tibi in Palestina non communicant, quasi hostes publicos existimare? Dei filius propter vnã morbidam ouem g. nonaginta novem in montibus derelictas, alapas, crucem, flagella sisti iuuat. & de Epiphanio, quem redarguentem contempserat, quod ad alios potius quam ad eum rescripsisset, ista subdit: *Habes Papam Epiphanium, qui te aperte missis literis hæreticum vocat. certè nec atate, nec scientiã, nec vitã merito, nec totius Orbis testimonio maior illo es. si atatem quæris, inuenis ad senem scribes: si scientiam, non sic eruditus ad doctum, licet te fautores tui disertorem Demosthene, acutorem Chrysippo, sapientiorum Platone contendant, & tibi ipsi forte persuaserint. De vita autem & fide nihil amplius dicam, ne te ledere videar.* subdit enim, ipsum Ioannem Macedonianorum & Arianorum olim, cum Orthodoxi fidei causâ persecutione vexarentur, communicatione foedatum esse, declinasseq; communicare cum cõfessoribus. Ac rursum: *Scribe igitur ad hunc: responde epistolæ eius: sentiant ceteri fidem, eloquentiam, prudentiam tuam; ne tibi solus disertus esse videaris. Cur ab alio prouocatus, aliorum arma conuertis? Palestina interrogaris, & respondes Aegypto.**

Sed dicit: *Epistolam meam probauit Alexandrinus Episcopus. Quid probauit? cõtra Arium, contra Photinum, contra Manicheum bene locutum. Quis enim te hoc tempore arguit Arianum? Quis tibi nunc Photini, Manicheiq; crimen impingit? Olim ista emendata sunt atque concussa. Non eras tam stultus, vt aperte defenderes hæresim, quam sciebas Ecclesie displicere. Noueras te, si hoc fecisses, statim loco mouendum, & solij tui delicias suspirabas: sic sententiam temperasti, vt nec simplicibus displiceres, nec tuos offenderes. Bene scripsisti, sed nihil ad causam pertinens. Vnde nouerat Alexandrina Ecclesie Pontifex, in quibus arguereris? quorum à te confessio postularetur? Debueras tibi obiecta proponere, & sic ad singula respondere. Sed quod Ioannes ad aliqua ab Epiphanio obiecta responderat, & non ad omnia, ista subdit: *Octo tibi, vt statim probabo, de spe fidei Christiane, questionum capita obiecta sunt, tria tantum tangis & præteris: in ceteris grande silentium est. At quàm frigide illa tria diluerit ipse, sic pergit: Ipsa quoq; tria quasi negligens atq; securus, quasiq; aliud agens, & in quibus aut nulla aut parua sit questio, præteruolans, atq; perstringis: & ita operius ac tectius incedis, vt plus consistearis tacendo, quã reuensus disputando.**

Sed de frigida ista defensione, seu potius astuta tergiversatione, imò & hæresum velamento, ad Pammachium hæc suprà ipse Hieron. h: *Persuadere mihi vult quoddam purè credat: purè ergo & loquatur. Et si quidem vnũ verbum, vel vnũ sensum esset ambiguus, si duo, si tres: ignorantia veniam tribuerem, nec ea que aut obsecram, vel dubia sunt, de certis & perspicuis estimarem. Nunc verò quæ ista simplicitas est, quasi super oua & aristis inter theatrales præstigijs pendenti gradu incedere, vbiq; dubium, vbiq; suspectum: putas eum non expositionem fidei, sed figuratam controuersiam scribere. & paulò post auream hanc apponit sententiã: *Nolo in suspitione hæreseos quæmpiã esse patientem, ne apud eos qui ignorat innocentia eius, dissimulatio conscientia iudicetur, si taceat. & inferius: Nunquam de amicorum iudicio gloriaberis. Illud verum est testimonium, quod ab inimica voce profertur: alioqui si amicus pro te dixerit, non testis, aut iudex, sed fautor putabitur.* hæc & alia plura Hieronymus, tum ipsi Ioanni, tum alijs significans, veram fidei confessionem nullis esse circumducendam verborum inuolutis; sed eum qui quæritur, parenter, constanter, sincereque profi-*

a Hier. ed. epist. 61.

III. SCRIBENDI IN IOANNEM HIERONYMIRATIO

b Hieron. epist. 61.

IV.

c Hieron. epist. 62.

d Hieron. epist. 61.

V. PAMMACHIVS VRGET HIERONYM. SCRIBERE IN IOANNEM.

e Hieron. epist. 61.

VI. DE LITERIS IOANNIS AD THEOPHILUM DATIS. Hieron. epist. 61.

g Mat. 18

VII. THEOPHILVS STRANACTARVM REVRM IG-NARVS.

VIII. Hieron. epist. 61. DE FRIGIDA DEFENSIONE NEOIANNIS.

teri debere: suspectumque reddi omnem qui amphibologiarum obscuritatibus atque perplexitatibus in re tam seria ludit.

IX.

At quænam essent octo illæ in eum obiectiones de fide Catholica violata, idem Hieronymus ibi recenset his verbis: *Primum quod de libro $\alpha\pi\alpha\tau\omega\nu$, Origenis videlicet, ubi loquitur: Sicut enim incongruum est dicere, quod possit Filius videre Patrem; ita inconueniens est opinari, quod Spiritus sanctus possit videre Filium. Secundum, quod in hoc corpore quasi in carcere sunt anime religatæ; & antequam homo fieret, in paradiso inter rationabiles creaturas in caelestibus commoratae sunt: vnde postea in consolationem suam anima loquitur in Psalmis: Priusquam humiliarer, ego deliqui: & cetera his similia. Tertium, quod dicat & diabolus & demones acturos penitentiam aliquando, & cum sanctis ultimo tempore regnatos. Quartum, quod tunicas & pelliceas humana corpora interpretaretur, in quibus post offensam & eiectionem de paradiso Adam & Eua induiti sunt: haud dubium, quin ante in paradiso sine carne, nervis & ossibus fuerint. Quintum, quod carnis resurrectionem, membrorumque compagem, & sexum, quo viri diuidimur à feminis, apertissime neget, tam in explanatione primi Psalmi, quam in alijs multis tractatibus. Sextum; quod sic paradysum allegorizet, vt historia auferat veritatem: pro arboribus Angelos, pro fluminibus virtutes caelestes intelligens; totamque paradysi continentiam tropologica interpretatione subuertat ad Septimum, quod aquas quæ super celos in scripturis esse dicuntur, sanctas, supernasque virtutes, quæ super terram & infra terram, contrarias & demoniacas esse arbitretur. Octauum quod extremum obicit, Epiphanius scilicet, imaginem & similitudinem Dei, ad quam homo conditus fuerat, dicit ab eo perditam, & in homine post paradysum non fuisse. Haec sunt sagittæ, quibus confoderis: hæc tela, quibus in tota epistola vulneraris: excepto eo, quod tuis genibus aduolutus, sanctamque canicem, seposito parumper sacerdotis honore, subternens, deprecatur salutem tuam.*

a Hieron. epist. 61. HÆRESVM ORIGENIS CAPITULA OBLECTA IO ANNI. b Psal. 118

c Gen. 3.

d Gen. 2.

e Ps. 148.

X.

LVNCIA CVM IMPETATE DERISIO.

Hos Origenis errores cum Ioannes ac tota illa Origenistarum schola, nempe Ruffinus, Palladius, & alij cõplures in Aegypto monachi inferius nominandi summæ sapientie titulo exponerent: si quos sciret fecus sentire, eosdem rudes & simplices ac planè animales homines nominabant, necnon *Pilosotas*, nouâ voce pro ludibrio nuncupabant, non autem *Peliosotas*, vt deprauatè legitur, sed *Pilosotas*, hæc voce sugillantes atque subsannantes Catholicos quasi crederent mortuos resurrecturos etiam cum pilis, dum rectè dicerent eos resurrecturos cum singulis corporis membris; cum illi ex Origene corpora cum suis membra resurrectura negarent, vnde Hieronymus f: *Dicentibusque nobis, virum capillos & dentes, pectus & ventrem, manus et pedes, ceterosque artus ex integro resurrectio exhibeat: tunc nobis risu se tenere non possunt, cacchinnosque, ora soluentes, tonsores verbi necessarios, & placentes, & medicos, ac sutures ingerunt. & alibi: Pilosotas nos appellat & luteos, animalesque, & carneos, quod nos percipiamus ea quæ sunt spiritus. eadem quoque ita rursus g: Hæc, inquit, sunt strophæ vestrae atque præstigia, quibus nos Pilosotas & iumenta, & animales homines dicitis. hæc quidem communiter in omnes Orthodoxos ab Origenistis iactari solita erant: sed quæ priuatim Ioannes in Epiphanium effudit, Hieronymus eadem h ad Pammachium epistolâ prodit.*

f Hieron. epist. 65.

g Hieron. epist. 61.

h Hier. ad Pammach. epist. 61.

XI.

RES GESTÆ EPIPHANII CVM IOANNE HIEROSOLYMIS.

At illud primùm de Ioanne dicendum, ipsum inuerecundè nimis asserere autum esse literis illis ad Theophilum scriptis, se nunquam ab Epiphanio reprehensum Origenis erroris ante querelas illas de ordinato Pauliniano: quasi sanctissimus vir ille non zelo Catholice fidei, sed priuati odij causâ in ipsum Ioannem exacerbatum fuisset. subdolum hanc excusationem & prætextum coarguens ipse Hieronymus, ista subdit i: *Fefellisti absentem, & literæ tuæ peregrinis auribus blandiuntur. Nos hic eramus, cuncta nouimus, quando contra Origenem in ecclesia tua Papa Epiphanius loquebatur; quando sub illius nomine in vos iacula torquebantur. Tu & chorus tuus canino ridu, naribusque, contra actis, scalpentes capita, delinunt senem nutibus loquebamini. Nonne ante sepulchrum Domini misso archidiacono, præcepisti, vt talia disputans, conticeret? Quis hoc vnquam presbytero suo coram plebe imperauit Episcopus? Nonne cum de $\alpha\kappa\alpha\tau\omega\nu$ et pergeretis ad Crucem, & ad eum*

i Hieron. epist. 61.

omnis ætatis & sexus turba conflueret, offerens paruulos, pedes deosculans, fimbrias vellens, &c. Ne præterea, rogo, sed confidera, quæ hic tibi obiter lectio suggerit, lector, nempe antiquum morem osculandi pedes Episcoporum; vt non ad eò mireris, cum vides Fideles osculari pedes summi Pontificis. Pergit verò Hieronymus:

Cumque, non posset promouere gradum, sed in vno loco vix fluctus inundantis populi sustineret; tu tortus inuidiâ aduersus gloriosum senem clamitabas; nec erubisti in os ei dicere, quod volens & de industria moraretur. Recordare, quæso, illius diei, quando ad horam septimam inuitatus populus spe solâ, quasi postea auditurus Epiphanius esset, detinebatur, quid tunc conuionatus sis, nempe contra Antropomorphitas, qui simplicitate rusticâ Deum habere membra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrantur, fatens & indignans loquebaris: oculos & manus & totius corporis truncum in senem dirigebas, volens illum suspectum facere stultissime hæresios. Postquam lassus ore arido, resupinatus, ceruice ac tremantibus labijs conticuisti, & tandem totius populi vota completæ sunt: quid tibi fecit delirus & fatuus senex? Surrexit, vt se indicaret paucæ dicturæ esse: salutem atque voce & manu Ecclesia. Cuncta, inquit, quæ locutus est collegio frater, etate filius meus contra Antropomorphitarum hæresim, benè & fideliter locutus est; quæ meâ quoque, damnatur voce, sed æquum est, vt quo modo hanc hæresin condemnauimus, etiam Origenis peruersa dogmata condemnemus. Qui rursus omnium, quæ acclamatio consecuta sit, puto quod retineas. Hoc est illud, quod in epistola tua dicitis, loquentem illum ad populum quæ vellet, & qualia vellet. Scilicet delirabat, qui in regno tuo contra eam sententiam loquebatur. Quæ vellet, inquis, & qualia vellet. Vel lauda, vel reprobâ. Quid & hic dubius incedis? Si bona erant quæ loquebantur, cur non aperte prædicas? Si mala, cur non constantè reprehendis? hæc & alia in eum Hieronymus: atque vehementer commotus, ac stomachatus in hominem insultantem in sanctissimum senem, ista iure subdit: Nisi me honor sacerdotij, & veneratio nominis reseruet, & scirem illud Apostoli: Nesciebam, fratres, quod Pontifex est, scriptum est enim: Principi populi tui non maledices: quâ vociferatione & indignatione verborum de tua narratione conquereret? licet ipse nominis tui extenuet dignitatem, cum patrem penè omnium Episcoporum, & antiquæ reliquias sanctitatis & opere & sermone despicias. ista Hieronymus modò in Ioannem, quem eadem epistola fatis ignominia fugillatum antè reliquerat in memoria reuocans, & scriptis signans eius consuetudinem pristinam cum hæreticis, & conuersionem eiusdem ad fidem Catholicam spe adipiscendi Episcopatus forinsecus demonstratam.

XII.
IOANNES IN EPIPHANIVM COMMOTVS.

k Act. 3.

Quòd verò idem Ioannes literis illis suis ad Theophilum de Epiphanio addiderat, ipsum eadem concione Ioannem laudasse, & Catholice fidei esse, omni populo declarasse: quàm id mendaciter dixerit, & quantâ affectus nausea fuerit Ioannis prædicatione Epiphanius; præter illa quæ nuper sunt relata, hæc addit de his quæ eadem die postea facta sunt l: *Hæc quàm verè dixerit, & nos testes sumus qui audiuimus; ad quos tuis vocibus perturbatus venit exanimis, temerè se communicasse dicens. Rogatusque, ab omni monasterio, vt ad te de Bethlehem reuertetur: tantorum preces non serens, sic reuerfus est vesperè, vt medio noctis aufugeret. Et literæ ad Siricium Papam probant: quas si legeris; peruidebis, quo modo tua dicta miratus sit, & Catholica declarauerit. hæc Hieronymus, qui dicitur eiusdem Epiphaniij epistolam ad Siricium Papam, ipsam hoc anno ab eo scriptam esse, quo ad Pammachium idem Hieronymus scripsit, indicat eadem epistolâ ad Pammachium in fine, ubi omnes de eius rei controuersia ab ipso Epiphanio scriptas epistolas recenset, cum ait: Præfata sunt plures epistolæ Epiphaniij, vna ad ipsum Ioannem (de qua supra) alia ad Episcopos Palaestinos, & nuper ad Romanum Pontificem: in quibus dicit, se eum coram multis de dogmatibus arguentè non meruisse responsum.*

XIII.
IOANNES CALVMNIOSVS ARGVITVR ET MENDAX I Hieron. epist. 61.

At quod rursus ad Ioannis datam ad Theophilum epistolam spectat: turpis quoque adulationis Hieronymus illum redarguit, cum ei tribuat quod non decet, simulque vafurum hominis consilium aperit, ista subdens post longam disputationem Origenis errorum, quibus ipsum consensisse demonstrat m: *Scribit, inquit, ad Theophilum Episcopum Apologiam, cuius istud exordium est: Tu quidem, vt homo Dei*

XIV.
IOANNES ADVLTIOR REDARGVITVR. m Hieron. epist. 61.

& Apostolica ornatus gratia, curam omnium Ecclesiarum, maxime eius qua in Hierosolymis est, sustinet, cum ipse pluribus sollicitudinibus Ecclesia Dei, qua sub te est, distringaris. Laudat faciem, ad personam Principum trahit. Tu, qui regulas queris Ecclesiasticas, & Niceni Concilij canonibus uteris, & alienos clericos, & cum suis Episcopis commorantes tibi niteris vsurpare, responde mihi. Ad Alexandrinum Episcopum Palaestina quid pertinet? Ni fallor, hoc tibi decernitur, ut Palaestina metropolis Casarea sit, & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad Casariensem Episcopum referre debeueras; cui, spretâ communione tuâ, communicare non noueras: aut si procul expetendum iudicium erat, Antiochiam potius litera dirigenda. Sed noui, cur Casaream, cur Antiochiam nolueris mittere. sciebas quid fugeres, quid vitares, maluisti occupatis auribus molestiam facere, quam debitum Metropolitanano tuo honorem reddere. hæc cum tam constanter S. Hieronymus ingerat, Episcopumq; Hierosolymitanum sub Casariensi constitutum affirmet: iam satis perspicue intelligere potes, nihil innouatum in Concilio Constantinopolitano de sedium prærogatiuis in Niceno Concilio constitutis: nam S. Hieronymum, qui eo tempore apud Gregorium Nazianzenum versatus est, præterisse non potuit, si quid ibi aliter decretum fuisset.

Post hæc autem de legatione Isidori presbyteri ac monachi Alexandrini à Theophilo eius Ecclesiæ Episcopo Hierosolymam missi, deq; literis per ipsum à Ioanne Hierosolymorum Episcopo ad Theophilum datis, idem Hieronymus agit ex verbis in primis earundem Ioannis litterarum ad Theophilum redditarum: dum eum fugillat, quod ad cælum ferat præconijs Isidorum consolare in hæresi, hominem Origenistam. Erant ista verba Ioannis ad Theophilum de Isidoro scribentis: *Misisti religiosissimum hominem Dei, Isidorum presbyterum, virum potentem, tam ex ipsa incessus & habitus dignitate, quam diuine intelligentie, curare etiam eos qui ammo vehementer agrotant, si tamen sensus sui languoris habeant. Homo Dei mittit hominem Dei: nihil interest inter presbyterum & Episcopum: eadem dignitas mittentis & missi.* ad hæc Hieronymus: *Hoc satis imperite: in portu ut dicitur naufragum. Iste Isidorus, qui in cælum tuis laudibus tollitur, id ipsum infamatur Alexandrinam, & ad aduentum suum illud Legatus aduenisse videtur, sed locius. Alioquin & literæ manebat scripta, qua ante tres menses legationis ad nos directæ erant portantes errorem. Vincentio presbytero reddita sunt, qua vsque hodie ab eo tenentur: quibus cohortatur ducem exercitus tui (puto Rufinum) ut super petram fidei stabili persistat gradu, nec nostris nanjs terreatur. Pollicetur se, antequam legationis vlla esset suspicio, venturum Hierosolymam, & ad aduentum suum illud aduersariorum cuneos proterendos.* hæc & alia plura Hieronymus de Isidoro, quibus demonstrat eum fuisse potentissimum Origenistarum antesignanum, atque ad postremum illum in Ioanem cum adeo laudantem querelâ subiungit: *Videte, quid faciat concordia dogmatum: Isidorus, qui vt hæc significaret, eius socius erat; homo Dei, & presbyter Theodosios, & vir potens, & sacro ac venerabili incessu, & diuina intelligentia, & Hippocrates Christianorum vocatur: ego misellus, dum in solitudine delitescō, à tanto Pontifice repente truncatus, presbyteri nomen amisi.* Quibus significare videtur, se excommunicatum à Ioanne fuisse. Sed de his infra.

Quid autem hæc legatione, cum à Theophilo Hierosolymam missus est, egerit Isidorus cum ipso, Hieronymus ipse declarat. Sed primò intelligas opus est, legationis eius causam; nempe Theophilum egisse sequestrem, vt dissidia inter Ioannem & alios Episcopos necnō ipsum Hieronymum pace componeret: nesciebat autem adhuc qui eum misit Theophilus, Isidorum ipsum Legatum erga Ioannem esse propensioerem, & studere Origenistis. Hic igitur Hierosolymam cum venisset, quod antè pollicitus erat (vt diximus) litteris, egregie præstitit, nimirum, vt aduersus Orthodoxos pro Origenis hæresis sectatoribus infatigabili studio laboraret: confestimque ex Legato se detexit Origenistam. Nam quod scire sanctum Hieronymum acerrimum Origenistarum aduersarium (fuerat enim id expertus, cum tertio eum inuisset) literas à Theophilo ad ipsum scriptas illi reddere noluit. Testatur id quidem Hieronymus, cum hæc ait: *Cum ergo buc*

uenisset, & accessisset ad nos tribus vicibus, & admonisset tam diuina sapientie tue, quam propria intelligentie habentia medicinam verba: nec profuit alicui, nec profuit ei quisquam. Hic, qui ad tres vices dicitur ad nos accessisse, vt & in veniendo mysticum numerum conseruaret, qui Theophili Episcopi mandatum nobis loquebatur, literas ad nos ab eo missas noluit reddere. Cumq; diceremus: *Si Legatus es, redde legationis epistolas: si epistolas non habes, quo modo Legatum te probabis? Respondit, se habere quidem literas ad nos, adiuratum tamen ab Hierosolymorum Episcopo, ne nobis eas redderet.* En Legati constantia, qui vt pacem faceret, & suspitionem in alteram partem fauoris excluderet, æquum se vtriusq; præbuit, & c. perstitit in eodem officio Isidorus, nimirum, vt qui ad causam pacis tractandam venerat, vsque ad profectionem causam Origenistarum indefesso studio procurarit. nam inquit S. Hieronymus: *Hæc ipsa Apologia (Ioannis scilicet ad Theophilum scripta) de qua nunc sermo est, Isidoro præsentem, & multum collaborante, dicta est; vt idem esset & dictator & baiulus litterarum.*

Sed sicut priuatis Isidori studijs omnis spes pacis intercepta est, cum tantum abfuerit quod procurauerit abdicationem hæresum Origenis, quarum causâ dissidium factum esset & conflata discordia, vt easdem stabilire curarit: ita Ioannis operâ irritum casumque redditum fuit opus paulò antè ea de causâ ab Archelao Comite impensum: hunc illum putamus Archelauum, ad quem Præfectum Augustalum extat Imperatorum rescriptum post annos tres datum, Casario & Artico Consulibus. Quid autem pro pace ipse conatus sit, & quem finem res fortita fuerit, idem S. Hieronymus ita narrat, cum primùm ait: *Alicubi ne dictum, aut tibi alicubi mandatum est, quod sine satisfactione fidei communionem tuam subiremus? Quando per virum disertissimum & Christianissimum Archelauum Comitem, qui sequester pacis erat, conditus locus fœderis fuit: nonne hoc inprimis postulatam est, vt futura concordia fides iaceret fundamentum? Pollicitus est Ioannes esse se venturum. Instabat dies Pascha: frequens monachorum turba conuenerat: expectabar in loco: quid faceres, nesciebas. Repente mandasti, agrotare nescio quam: illo die te non posse venire. Ludio ne, an Episcopus hæc loquitur? Ponere esse quod ducis, propter vniuersum mulierculæ delicias, ne te absente doleat caput, fastidium sustineat, stomacho perfrigeat, Ecclesiæ causam negligis? tot virorum & Christianorum & monachorum contemnis præsentiam? Nolumus occasionem dare: videbamus enim stropham: dilationis tue iniuriam patientiâ vicimus. Rescribit Archelauus: monet altero & tertio die manere. At ille occupatus (muliercula enim vomere non cessauit) dum nascam euassisset, nostri penitus oblitus est. hæc ipse, quæ quidem, vt dixi, paulò antè Isidori legationem contigerat: nam subdit: *Post duos ergo menses tandem expectatus venit Isidorus, &c.**

Porrò cum Ioannes sensisset Hieronymum sibi præceteris aduersari, pugnareque aduersus Origenistas; quibus valuit eum molestijs afficere conatus est. Etenim ab eo se excommunicatione mulctatum, vetitum esse ingredi Sepulchrum; inferiùs his verbis significat, cum simul docet cætera quæ ab eodem Ioanne in Orthodoxos fuerant perpetrata: *An tu non scindis Ecclesiam, qui mandas clericis tuis, vt si quis Paulinianum ab Epiphano Episcopo consecratum presbyterum dixerit, Ecclesiam prohibeatur intrare? Ex quo tempore vsq; in presentem diem videmus tantum specum Domini; & hereticis intrantibus, procul positi suspiramus. Nos ne sumus, qui Ecclesiam scindimus, an ille, qui viuis habitaculum, mortuis sepulchrum negat, qui fratrum exilia postulat? Quis potentissimam illam feram totius Orbis ceruicibus imminentem, contra nostras ceruices spiritualiter incitauit? Quis ossa sanctorum & innoxios cineres hucusq; verberari ab imbribus sinit? His nos blandimentis bonus pastor munit ad pacem, & proprium arguit facere principatum, qui omnibus Episcopis rectam duntaxat fidem tenentibus & communionem & societate sociamur.* hæc Hieronymus: qui tamen nequaquam ex Bethlehem pulsus est: nam cum ipse superiùs iisdem compellationibus hominem vrget, ait: *Quis scindit Ecclesiam? nos, quorum omnis domus Bethlehem in ecclesia communicat: an tu, qui aut bene credis, & superbè de fide taces; aut malè, & verè scindis Ecclesiam? Cur autem è monasterio Bethlehem eiecctus non fuerit, nec à Bethlehemiticâ ecclesiâ ingressu penitus interdictus, non aliam puto*

ARGVTVK A PER TÆ FALSI TATIS CA NON CON STAN. SY. NODI.

XV. DE LEGATIONE ET PERSONA ISIDORI.

XVI. THEOPHILVS LABORAT PRO PACE

Hieron. epist. 61.

XVII. ARCHELAVS COMES LABOKAT PRO CONCILIANDA CONCORDIA. b l. 9. de Turisdict. c Theod. d Hieron. epist. 61.

XVIII. QUANTA IOANNES IN ORTHODOXOS.

causam, quam reuerentiam S. Paulæ clarissima scemina, quam ob insignè generis nobilitatem ipsi etiã prouinciarum Præsides (vt superius vidimus de Melania) prosequerentur honore, atq; frequentarent obsequijs. Quo modo autem post hæc conatus sit idem Ioannes auxilio Præsidentum Hieronymum exilio damnatum ablegare, dicemus paulò post. Sed prosequamur reliqua.

XIX.
DE CAUSA PAVLI
NIANI.
a Hieron.
epist. 61.

Ad postremum autem eadem refricans ipse Hieronymus, quæ ab ipso Ioanne ad Theophilum fuerunt scripta de ordinatione Pauliniani ab Epiphano facta; quæ in eis coaceruata fuere mendacia aperit, atque redarguit, sic dicens: *Si causa discordia nõ ex diffensione fidei est, sed ex Pauliniani, vt dicit, ordinatione descendit: quæ tant a stultitia est, volentibus occasionem dare, nolle respondere? Confitere fidem; sed tamen responde quod quereris: vt omnibus luceat, non de fide, sed de ordinatione esse certamen. Quamdiu enim interrogatus de fide tacueris, potest tibi aduersarius dicere: Non est ordinationis causa sed fidei. ita ipse, qui & in epistola ad Theophilum hæc & alia ab eodem conficta redarguit his verbis: Fratrem meum causa dicit esse discordia, hominem, qui quiescit in monasterij cellula, & clericatum non honorem interpretatur, sed onus. Cumque nos vsque ad presentem diem sicut a pacis ostensione lactauerit, Occident alium sacerdotum commouit aures, dicens eum adolescentulum & penè puerum in parochia sua Bethlehem presbyterum constitutum. Si hoc verum est, cuncti Palestini Episcopi non ignorant: monasterium enim sancti Epiphani nomine vetus dictum, in quo frater meus ordinatus est presbyter, in Eleuteropolitano territorio, & non in Helienis situm est. Porro etas eius & beatitudinis tua nota est; & cum ad triginta annorum spatia iam peruenit, puto eam nõ in hoc esse reprehendendam, quæ iuxta mysterium assumpti hominis in Christo perfecta est. & paulò post: Certè ipse, quando Episcopus ordinatus est, non multum ab ea, in qua nunc frater meus est, distabat etate. Vel si hoc in Episcopis licet, in presbyteris non licet, ne per antiphrasim à suo nomine discrepare videantur: cur ipse aut eius, aut minoris etatis, & quod his amplius est, ministrum alterius Ecclesie ordinauit presbyterum? & ad Pammachium c: Vbi Paulinianum mentitus es puerum, illum puerum mittis presbyterum: itemque Theosebam Tyria ecclesie diaconum facis presbyterum, & contra nos armas, illiusq; in nos abuteris eloquentia. Tibi soli licet ecclesie iura calcare. Tu quicquid feceris, norma doctrine est: & non erubescis ante tribunal Christi iudicandum tecum Epiphanium prouocare. hæc ipse & multa alia id genus ad Pammachium habet.*

b Hieron.
epist. 62.

c Hieron.
epist. 61.

XX.
HIERON.
THEOPHILUM
FACTI
CER
TIOREM
EPISTOLA

Quod verò sciret Theophilum Episcopum Alexandrinum Ioannis literis antea uersum, qui (vt ille scripserat) existimans ob rem friuolam, nempe ordinationis Pauliniani causã, non autem tuendam Catholicæ fidei, eos sic inter se ipsos fuisse altercatos, pro pace inter eos concilianda Legatum miserat Isidorum in Palestinam, & pacis conciliatrices ad vtramque partem literas dederat: S. Hieronymus ad eundem Theophilum, quem nõset fuisse Ioannis mendacijs malè persuasum, literas dedit, quibus eidem rerum gestarum veritatem puro sinceroque sermone significaret; seque pacem, quam offerebat, optare, modo vtram pacem, quæ compendio, non autem dispendio fidei Catholicæ comparatur. Ac post multa, quò tandem progressus & quid demùm contra ipsum Ioannes molitus sit, declarat his verbis: *Nuper nobis postulauit & impetravit exilium: atq; vti nam implere potuisset, vt sicut illi voluntas imputatur pro opere, ita & nos non solum voluntate, sed & effectu coronam haberemus exilij. Fundendo sanguinem, & patiendo magis quam faciendo contumelias, Christi fundata est Ecclesia, persecutionibus creuit, martyrio coronata est. Aut si isti soli, iuxta quod legitimus, amant rigorem; & non nouerunt persecutionem sustinere, sed facere: sunt & hic Iudæi, sunt variorum dogmatum heretici, & maxime impurissimi Manichæi: cur eorum ne verbo quidem quemquam audent ledere, nos solos expellere cupiunt? Nos soli, qui Ecclesie communicamus, Ecclesiam scindere dicimur? Oro te, nomie aqua est postulatio, vt aut illos nobiscum expellant, aut nos cum illis teneant? Nisi quòd in eo magis honorant, quos saltem exilio ab hereticis separant. hæc ipse: sed quàm dedecens esset, hæc irrogari ab ipso Ioanne, qui professione monachus erat, ista mox subdit:*

d Hieron.
epist. 62.

XXI.

Monachus, prob dolor, monachis minatur & impetrat exilium.

& hoc monachus Apostolicam cathedram habere se iactans. Non nouit terrori natio ista succumbere, & impendenti gladio magis cervicis quam manus subijcere. Quis enim monachorum exul patrie, non exul est mundi? Quid opus est auctoritate publicã, & rescripti impedijs, & toto Orbe discursibus? tangat saltem digitulo, & vltro exhibimus. Domini c est terra & plenitudo eius. Christus loco non tenetur inclusus. Præterea quod scribit nos pergere tecum Romam, & Ecclesie communicare ei, à qua videmur communionem separati: non est necesse ire tam longè, & hic in Palestina eodem modo ei iungimur. his planè docet S. Hieronymus, non ob id quòd exciderit à communione Ioannis, exclusionem se esse à communione Catholicæ Ecclesie, qui communiceat cum Romano Pontifice: ex quibus videas, communionem Romanæ Ecclesie (quod aliàs sæpè dictum est) quælibet declarari Catholicæ communionis esse participem. hæc & alia plura Hieronymus ad Theophilum: quibus ille persuasus, post hæc (vt dicemus) fuit causæ Epiphani, Hieron. & aliorum in Palæstina Orthodoxorum, imò fidei Catholicæ aduersus Ioannem, Ruffinum, & alios Originistas.

Inter hæc autem, dum controuersia huiusmodi Hierosolymis agitentur, quid passus idem ipse Hieronymus fuerit à pseudomonacho aduersariorum arte submisso ad surripiendam epistolam Epiphani ab ipso in Latinum translata, idem ipse eã epistola, quam post hæc sequenti anno scripsit ad Pammachium, declarat his verbis f: *Ante hoc ferme biennium miserat Ioanni Episcopo supradictus Papa Epiphanius literas, arguens eum in quibusdam dogmatibus, & postea clementer ad penitentiam prouocans: harum exemplaria certatim Palestina rapiebantur, vel ob auctoris meritum, vel ob elegantiam scriptionis. Erat in monasterio nostro vir apud suos haud ignobilis, Eusebius Cremonensis: qui, cum hæc epistola per multorum ora volitaret, & mirarentur eam pro doctrina & puritate sermonis docti pariter & indocti, cepit à me obnixè petere, vt sibi eam in Latinum verterem, & propter intelligendi facilitatem apertius explicarem: Graci enim eloquij penitus ignarus erat. Feci quod voluit, accitòq; notario, raptim celeriterq; dictauit, ex latere in pagina breuiter annotans, quem intrinsecus sensum singula capitula continerent, siquidem & hoc vt sibi soli facerem, opipidò flagitabat: postulauitq; ab eo mutuo, vt domi haberet exemplar, nec facile in vulgus proderet. Res ita anno & sex mensibus transiit, donec supradicta interpretatio de scrijs eius nouo preestigio Hierosolymam commigravit. Nam quidam pseudomonachus, vel accepta pecuniã (vt perspicue intelligi datur) vel gratuita malitiã, vt in cassum corruptor nititur persuadere, compilatis chartis eius & sumptibus, ludas factus est proditor: deditq; aduersarijs latrandi contra me occasionem, vt inter imperitis concionarentur, me falsarium, me verbum non expressisse de verbo, pro honorabili dixisse, carissimum, & malignã interpretatione (quod nefas dictu est) ei d'et' mon' d'ois' a'p'ert' d'oid' est, reuerendum autibus omnium, noluisse transferre. Hæc & istiusmodi nugæ crimina mea sunt, ita ipse, qui eã occasione egregiam illam tractationem de optimo genere interpretandi scripsit ad Pammachium anno sequenti: quã cum in primis se purget ab illata calumnia, denique apertè docet quinam fuerint obiectorum criminum architecti, cum ait: *Hæc non est illius culpa, cuius sub persona alius agit tragœdiam, sed Ruffini & Melanie magistrorum eius, qui illum magnã mercede nihil scire docuerunt. & in fine: Excessi mensuram epistola, sed non excessi doloris modum: nam qui falsarius vocor, & inter mulierum radios & extrema dilanior, contentus sum crimen abnuere, non referre. Vnde arbitrio tuo cuncta permitto, vt legas ipsam epistolam tam Gracã quam Latinam, & illic intelliges accusatorum meorum naniã & probrosas querelas. hæc Hieronymus.**

Sed quàm impudens id scelus extiterit, fraudulenter chartas surripere, & quàm acres, quàmq; feueras leges sæculi vindices haberet, recenti demonstrat exemplo, cum ait g: *Ac primum antequam de translatione respondeam, volo interrogare eos, qui malitiam, prudentiam vocant. Vnde apud vos exemplar epistolæ? Quis dedit? Quã fronte profertis, quod scelere redemistis? Quid apud homines tutum erit, si ne parietibus quidem & scrijs nostra possumus secreta celare? Si ante tribunal iudicum hoc vobis crimen impingerem; reos legibus subingarem, quæ etiam pro utilitatibus Fisci noxijs delatoribus pœnas statuant,*

IO EPISC
HIERO-
LYM. PER
SE QUITVR
HIERO-
NYMVM.
c Psal. 23

XXII.
HIERON.
FALSA-
RIVS HA-
BITVS.

f Hieron.
epist. 101.

XXIII.

g Hieron.
epist. 101.
HIERON.
PRODITO
RESEXAGITAT.

tuum, & cum suscipiant proditorem, damnant proditorem. Lucrum videlicet placet, voluntas displicet. Dudum Eufychium, virum Consularem, contra quem Patriarcha Gamaliel gravissimas exercuit inimicitias, Theodosius capite damnavit, quod sollicito notario, chartas illius inuasisset. Fuit iste Gamaliel Iudeorum Patriarcha temporibus Theodosij & filiorum, aduersus quem Theodosij iunioris rescriptum extat. Subdit & de alijs proditoribus exempla à Romanis supplicio affectis, atque addit: *Quod leges publica, quod hostes tuentur, quod inter bella & gladios sanctum est, hoc nobis inter monachos & sacerdotes Christi intutum fuit. Et audeat quidam ex eis, adducto supercilio, & concrepantibus digitis, eructare & dicere: Quid enim si redemit, si sollicitavit? fecit quod sibi profuit. Mira sceleris defensio, quasi non & latrones, & fures & pyrata faciant quod sibi prodest.* hæc & alia plura in sui defensionem & aduersariorum accusationem forti vehementique ingerit oratione. Quod verò de Eufychio viro Consulari, vltimo damnato supplicio, ingerit, & de scriptis Iudeorum ab eo surreptis: ad id planè pertinere existimo, quod Theodosius hoc anno aduersum iniuriam irrogantes Iudæis, conuentus illorum prohibentes, vel synagogas diripere vel destruere tentantes, ad Comitum Orientis III. Kalend. Octobr. rescriptum dedit b:

Tam vides, lector (quod non sine immenso animi dolore recolimus) quinam fuerint præcipui Hieronymi aduersarij & Origenistarum patroni, Ruffinus scilicet, atque Melania: Proh dolor! tanto totius Ecclesiæ Catholice scandalo, ita mutatus est in inimicum Hieronymo amicus carissimus ille Ruffinus, cui quàm arctis amicitia vinculis & insolubilibus necessitudinis nexibus ipse Hieron. astrictus esset, vel vno saltem illo declarat elogio, cum eundem vnà cum Melania visitantem Aegypti monasteria è solitudine Syriæ literis inuisens, atque salutans, inter alia plurima amoris signa, sic ait: *Credas mihi, frater, non sic tempestate iactat ut portum nauis a prospectat; non sic sitientia imbres arua desiderant; non sic curuo asidens littori anxia filium mater expectat postquam me à tuo latere subitus turbo conuulsit, postquam glutino charitatis harenem impia distraxit auulso, &c.* quantà enim animi solitudine saluum sibi cuperet quod haberet, neque propter absentiam aliquid vel leue saltem pateretur dispendium amicitia, pertimesceret; ad finem illud, quod memorià tenaciùs retineret, apposuit: *Obsecro te, ne amicum, qui diu queritur, vix inuenitur, difficile seruatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat, cui libet, aurum, & pompaticis ferculis corusca ex sarcinis metalla radiant: charitas non potest comparari, dilectio pretium non habet: amicitia quæ desinere potest, vera nunquam fuit.* En quibus ipse valis circumdat amicum, ne eos, volens licet, transilire absque ignominia nota valeret. Sed secutus alienos Ruffinus infelix, terga vertit amico; merensque transfuga in castris hostium, inde in amicum ac fratrem furens, prodit dux impiorum armatus, nullà prorvs alià causâ compulsus, quàm vt aduersantes Catholica veritati Origenis errores saluos seruet atque propugnet: ipsum quidem haud segniter, vel loco nouissimo, sed inter primos militasse, Epiphanius dictâ epistolâ ad Ioannem indicare videtur, dum inter tot defensores Origenis ipsum tantum nominat, ac benè precatur his verbis d: *Te autem, frater, liberet Deus, & sanctum populum Christi, qui tibi creditus est, & omnes fratres qui tecum sunt, & maxime Ruffinum presbyterum, ab hæresi Origenis, & ab alijs hæresibus & perditione earum.* hæc Epiphanius.

Sed maiori me dolore fauciat, angore cruciat, atque mærore consternit Melaniæ acerbissimus casus. Hæcine vidua illa clarissima, ornamentum Romanarum feminarum, decus summum Christianorum, viuumque exemplar Christianæ philosophiæ, quæ insigne illud Romæ specimen edidit, cum eodem tempore maritum ac duos charissimos liberos fidei penitus oculis sepeliuit? cuius incredibilem sanctitatem admiratus prædicans quondam ipse Hieronymus, alijsque imitandam proponens, illa tantæ fiduciæ effatus est verba e: *Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus (Paulam alloquitur) mihiq; concedat in die sua habere partem, calente*

adhuc mariti corpufculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios, &c. sed planè quod subditur in fœmina gloriosius, cum de victa victrice omnium Vrbe triumphans, superatque infito à natura vnicae prolis amore, Româ spretâ, vnico ibi relicto filio, exul mundi, cæli ciuis, victrix etiam ventorum & fluctuum, ingruente iam hieme (vt ait) Hierosolymam nauigauit.

Quam ob causam, iure meritoque idem S. Hieronymus tantarum rerum admiratione stupens, eam dignam existimauit, vt Theclæ nomine f nuncuparet; nobiliorem titulum non inueniens, quo Melaniam decoraret, quàm nomen sanctissimæ virginis, primogenitæ Pauli & primæ martyris inter fœminas: vtpotè quæ Romæ prima omnium clarissimarum mulierum Romanarum, spernendæ pro Christo Vrbs, contemnendi diuitias, defendendi filios, petendique Hierosolymam exemplum dedit, cæterisque ad id ipsum præstadium, forte aggressa facinus, viam aperuit, cum ipsa prima reliquis Romanas nobiles fœminas antegressa, relicta Aegypto, transmissaque mari, in littore Palæstino, terrâ promissionis, possessione sanctorum, felicior quàm Maria in terra deserta, tympanum pulsans pœnitentiæ, præcinerit Domino canticum nouum, quam alie illustres Romanæ fœminæ, verè reddita Israëlite, virgines atque viduæ secutæ, choros ducentes, eadè cum ea concinere Christo victori laudes. Sed probata ad aquas contradictionis (ò fallaciam incredibilem hostis humani generis!) decepta, superata deficit: tantaque onusta ad eò pretiosus mercibus nauis (ita namque nauis infistoris comparatur diuino eloquio mulier fortis) in ipso tranquillitatis portu (quis credat?) est passa naufragium, cum incauta in fyrtes Origenis impiegit: Origenisq; sic conspersa fuligine, conuerfa est ex Noëmi in Mara, & ex Thecla redijt in Melaniam, à fuscidine ductum nomen infaustum. Ista patitur humana conditio, vt nihil quilibet, dum viuunt, vè dicet sibi tutum.

Sed quòd luctus luctum prouocat, & excutit lacrymæ lacrymas: iungatur his funeribus horum malorum omnium auctor infelix Didymus; cuius cum sublimitate præcellam intueor, profundam voragine, in quam se præcipitem misit, vix datur, posse deorsum inspicere acutioribus mentis obtutibus. Hic ille ipse (vt dicta superius obiter repetamus) quem Magnus Antonius g Alexandrinæ inuisens, beatum prædicauit, quòd licet cæcus esset carnis oculis, mentis tamen illos oculos nactus esset, quos (vt ait) sancti soli & Apostoli meruerunt. Cuius si scientiam spectes, id vnum inter alia multa fatis in memoriam reuocasse, quod vt hunc posset habere magistrum, sanctus Hieronymus post auditum Gregorium Nazianzenum, & postquam exhibuisset se Romæ Orbis doctorem, cano iam capite ipsum adijt, peregrinatus Alexandriam. Sed planè accidit, secundum profundum Dei iudiciorum abyssum, vt qui ex cæco diuino munere intrinsecus videns erat, ob eamque causam ab eodem sancto Hieronymo *Videntis* nomine (qui Prophetarum est titulus) fuit appellatus; idem bis cæcus euaserit, dum plus homini infelix, quàm antiquæ Ecclesiasticæ traditioni detulit: dum, inquam, vehementiori quàm par erat amore suum profecutus Origenem, eius minimè vitauit errores, sed priuato studio apsidis oua fouit: quibus ab eius discipulis Euagrio, Isidoro, Ruffino, atque Palladio ruptis, egressi ex eis sunt reguli, moribus ipsos primùm dilacerantes, postea verò diu multumque longè lateque serpentes Dei Ecclesiam infestârunt, foetibus multiplicatis, prognatis nimirum ex iisdem postea Pelagianis. Aperitissimum namque Origenis propugnatorem fuisse Didymum, sanctus Hieronymus in Ruffinum sæpè postea declamauit: sed ita comparatum illum fuisse, vt pro ratione audientis sciret propinare doctrinam, idem affirmat, cū hæc ait h: *Extat liber Didymi quo ad te seiscitanti tibi respondit, de infantibus scilicet citò ex hac vita sublatis: non eos multa peccasse, antequam videlicet animæ eorum immergerentur in corpora: & id eorum carceres tantum eis te rigisse sufficere. Magister meus & tuus eo tempore, quo tu ab eo ista quærebas: tres explanationum in Osee Prophetam libros ad*

a l. 22. de Iud. C. Th.

b l. 9. de Iud. C. Th. XXIV. LAMEN- TABILIS RUFFINI CASVS.

c Hieron. epist. 41.

RUFFINI ACERBIS- SIMVS CA SVS.

d Hieron. epist. 60.

XXV. LVGVERIS MELAN. STAVS.

e Hieron. epist. 25.

XXVI.

f Hieron. Chron.

LVGVTVR MELAN.

XXVII. CASVS DE DYMI PLANGITVR.

g Hieron. epist. 33.

h Hier. ad uers. Ruffin. Apolog.

me, me rogante, dictavit: ex quo apparet, quid me, quid te docuerit. hæc ipse. quibus videas ex duplicis oris magistro errorum tenebras nonnisi filijs tenebrarum clandestinè & furtivè esse communicatas, cum è contrâ purâ gaudens luce veritas, vt lucerna super candelabrum posita, pari fulgore aequè omnes illustrare consueverit.

XXVIII

Propagasse autem ætatem Didymum ad hæc saltem tempora, ex eo possumus intelligere, quod sanctus Hieronymus, qui anno superiori (vt dictum est) librum scripsit de Scriptoribus Ecclesiasticis, eum tum fuisse superstitem tradit, annum excedentem ætatis octogesimum tertium, qui & editos ab eo commentarios ita recenset: *Didymus Alexandrinus, captus à parua ætate oculis, & ob id elementorum quog, ignarus, tantum miraculum sui omnibus præbuit, vt dialecticam quog, & geometriam, quæ vel maximè visui indigent, vsq, ad perfectum didicerit. Is plur. a opera & nobilia conscripsit, commentarios in Psalmos omnes, commentarios in Evangelium Matthei & Ioannis, & de Dogmatibus, & contra Arianos libros duos, & de Spiritu sancto librum vnum, quem ego in Latinum verti: In Isaiam tomos decem, & octo in Osee, ad me scribens, commentariorum libros tres, & in Zachariam meo rogata libros quing, commentarios in Iob, & infinita alia, quæ digerere, proprij indicij est. Viuit vsque hodiè, & octogesimum tertium ætatis excessit annum.* hucusque de Didymo sanctus Hieronymus; sed meritam omnium penè mercium iacturam fecit, qui naufragium est passus in fide: etenim constat, vix commentarium de Spiritu S. & in epistolas canonicas expositiones reliqua esse ex tot tantisque; ab eo commentarijs elaboratis.

a Hiero. de Scrip. eccl. in Didym.

XXIX.

Alius verò eiusdem nominis claruit inter anachoretas Aegypti Didymus sanctitate clarus, de quo ista Euagrius: *Vidimus inter eos quendam ex senioribus virum bonum, nomine Didymum, in quo multa erat Domini gratia, quam in eo etiam vultus ipse indicabat hic scorpiones, & cerastas, id est, bestias, quas cornutas vocant, & angues qui in illis locis præferuore solis accerrimi habentur, tanquam terra quosdam vermiculos pedibus conculcabat, & ita exstinguabat, vt nihil ab eis omnino pateretur.* hæc ipse. meminit etiam Socrates de Didymo monacho annorum nonaginta quinque, solitariam vitam agente: extitit hic planè felicior illo de quo agit Didymo Alexandrino; qui sui iacturâ omnes pios certo quidem exemplo docuit, traditionibus Ecclesiæ potissimum innitendû, nec illis quamuis doctrinâ insignem hominem præferendum: vt illud Pauli semper in omnium mente oreque versetur: *o Timothee, depositum custodi: profanas vocum nouitates deuita.*

b Euag. vi. de SS. Pat. par. 1. c. 24

c Socr. lib. 4. c. 18.

d 1. Tim. 6

XXX. ADVERSA RIT S. HIERONYMI.

Sed deploratis infelicium lapsibus, ad sanctum Hieronymum redeamus: qui cum aduersariorum iaculis esset vndique impetitus, planè accidit vt eius hostes experirentur eundem aduersarium acerbissimum: indeque factum est, vt cum lucubrationibus ipsius apertè appeterentur, ijdem in eum acrius insurgentes impetum facerent, limisque; inspicere oculis eius scripta & canino dente coroderent: conqueritur enim ipse de his sæpius. Quinam autem hi fuerint, ex multis vix paucos licet enumerare: & vt omittamus dicere de Ioanne atque Ruffino, qui perpetuum illi indixerunt bellum, fuit ex his monachus quidam iuuenis, Romæ versatus, idemque nonnihil Iouiniani heresis suspectus, prout idem ipse Hieronymus testatur in Apologetico ad Domnionem, de quo superius. Sed & Bonofus Segestanus Romæ itidem factus est vehemens Hieronymi obrectator, quòd se existimaret literis Hieronymi, quibus in vitia inuectus est Vrbis clericorum, ab eo ipsum sibi malè consciùm fugillatum: quâ pariter ratione pars reliqua illa deterior Romani cleri, quæ videretur eiusdem Hieronymi scriptis infamata, crebris eum solita fuit impetere maledictis: adeò autem frequens tum horum, tum aliorum fuit turba in Hieronymum obloquentium & obrectantium, vt vix ediderit scriptum aliquod, in quo non opus fuerit pro se texere Apologiam, & in alios inuectiuiam; quod ipse cum pluribus locis, tum præcipuè in præfatione in Michæam Prophetam testatur, cum ait: *Semper inuidis respondemus (quia non cessat inuidia) & librorum nostrorum exordia amulorum maledicta confutant, qui*

e Hieron. epist. 51.

f Hieron. epist. 100.

g Hier. præfat. in Didym. de Spiritu S.

h Hier. præfat. in Michæc. lib. 2.

vulgò iactant me steriles ieiunij, sermonis quasdam ineptias scribere, & cum loqui nesciam, tacere non posse. & post pauca: *Monæo tauros pingues, qui circumdederunt me, vt quiescant, & desinant maledicere, maledicta ne noscant sua.* hæc & alia id genus frequenter habet: vt insit ædificantium templum DEI eidem necesse fuerit, alterâ manu gladium aduersus hostium impetum habere districtum, manu alterâ stylo vt ad officium ministerij. Sed de his hæc tenens.

XXXI.

Inter hæc autem, cum Dei Ecclesia (vt vidimus) in Oriente ex Origenis erroribus ita esset exagitata dissidijs: his occurrere studuit Theophilus Alexandrinus Episcopus, laboravitque; quibus valuit remedijs Ecclesiæ mederi vulneribus; sed demulcendo potius quàm pungendo, conatus est dissidentium animos ad pacem allicere: quod tamen Hieronymo atque alijs nonnihil displicuit, vt qui considerarent vulnus illud haud indigere fomentis, sed aperendum esse ferro, atque Ecclesiastice feueritatis censurâ curandum. Verum ipse Theophilus sic sibi prudenter visus est agere, si Catholicos ad pacem cogeret vigore canonicæ disciplinæ, ac deuos lenitate verborum redderet Ecclesiæ obsequentes. Tradit id quidem tunc fuisse Theophili consilium S. Hieronymus, scriptâ ad eum epistolâ, vbi ait: *Quòd de canonibus Ecclesiasticis mones, gratias agimus. Quem enim diligit Dominus, corrigit, & flagellat omnem filium, quem recipit. Sed tu scito nobis nihil esse antiquius, quàm Christi iurâ seruare, nec Patrum transferre terminos, semperque meminissem Romanam fidem Apostolico ore laudatam, cuius se esse participem Alexandriam Ecclesiâ gloriatur. Super nefaria heresi quòd multam patientiam geris, & putas Ecclesiâ visceribus incubantes tuâ posse corrigi lenitate: multis sanctis displices, ne dum paucorum penitentiam præstolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robustior fiat.* hæc Hieronymus. Porro quòd profecturus esset Romam Theophilus, atque abiturus cum eo esse Hieronymum, Ioannes Episcopus diuulgasset: hæc non indigere Romam abire, vt cum Ecclesia Romana communicaret, cum absens ei communione sociaretur, ostendit. Verum abieritne Romam Theophilus, incertum est.

i Hieron. epist. 68.

k Hieron. epist. 62.

Sed quid tandem? Operâ, puto, eiusdem Theophili Episcopi Alexandrini, inita est còcordia inter Hieronymum atque Ruffinum: & existimare fas est, alios quoque pari fœdere eidem copulatos, Origenis erroribus silentio condemnatis. At malè obducta cicatrix serpente intrinsecus tabo, iterum in vlcus erupit; quod accidit, cum Ruffinus Romam rediens, Periarchon Origenis à se translatum edidit vnâ cum erroribus eius, quibus à se purgatum turpiter mentitus fuit: quando autem id contigerit, suo loco dicturi sumus. Testatur id quidem ipse Hieronymus epistolâ ad Ruffinum scriptâ, de qua suo loco dicendum, quo tempore & Origenistas damnatos fuisse atque eiectos, pariter demonstrabimus.

XXXII. CONCORDIA INTER S. HIERON. ET RUFFINUM.

l Hieron. epist. 66.

Hoc eodem anno, Hippone regio in Africa celebratum est Concilium generale ex totius Africanæ prouinciæ collectis Episcopis: cuius Synodi plerisque in locis sparsa mentio reperitur. Nam quod in primis ad tempus spectat, in collectione canonum Africanorum Conciliorum hæc primo loco posita leguntur: *Gloriosissimo Imperatore Theodosio semper Augusto tertio, & Abundantio viro clarissimo Consulibus, octauo Idus Octobris, Hippone regio, in Secretario basilicæ Pacis, &c.* Quod verò ad sanctos ibi canones attinet, constat ex eis confectum esse breuiarium: nam ipsorum quadraginta vnus capitulorum breuis summa descripta est, quo ijdem facilius innotescerent, idque decreto Concilij Carthaginensis postea celebrati, Casario & Attico Consulibus. Habentur ijdem canones intexti in Concilio tertio Carthaginensi, sæpeque citantur. Cæterum huius Hipponensis Concilij celebrandi nullam aliam præcessisse causam professi sunt Patres, quàm vt collapsam disciplinam Ecclesiasticam in integrum restituerent: quod quidem adeò efficaciter præstituerunt, vt cætera quæ postea in Africa Concilia sunt celebrata, ex Hipponensi, tanquam archetypo quodam complura fuerint mutuata.

XXXIII. CONCIL. HIPPO-NENSE. m Tom. 1. Concil. in exord. Conc. Afr. edit. vet. * seniore

Meminit huius Concilij Hipponensis Possidius, & quæ in eo fuerint partes Augustini ita describit: *Per idem temp*

XXXIV. n Possid. vit. S. August. c. 7.

a Aug. Re-
tract. lib.
1. cap. 17.
QVID AV
GVST. IN
CONCILIO
HIPPO-
NENSI.

b Possid.
vit. S. Au-
gust. c. 8.

XXXV.

c Socr. lib.
5. c. 24.

d Psal. 59
c Iai. 45

THEOD.
LEGATOS
PRO PRE-
CEBUS
MUTUIT.

e Ruffin. li.
2. c. 32.

f Sozom.
lib. 7. c. 22

h Euagr.
vit. SS. Pa-
trum, c. 1.

i Theodor.
lib. 5. c. 24

XXXVI
BELLICVS,
THEODOS.
APPARA-
TVS.

tempus coram Episcopis hoc illi iubentibus, qui plenarium totius Africa Concilium Hippone agebant, de Fide & Symbolo presbyter adhuc Augustinus disputavit. hæc ipse. meminit eiusdem tractationis idem Augustinus a, cum in ipsa eorum quod dixerat de resurrectione: Non iam caro erit & sanguis, sed tantum corpus. elucidasse voluit quæ dixisset ambigere, ne ea in deteriore sensum, ad altruendam suam ipsorum hæresin ab Origenistis vsurpari potuissent, de quorum errore paulò superius actum est. Porro eam disputationem ipse Augustinus in librum conuertit, id ipsum postulantibus compluribus qui aderant, & à quibus diligebatur, Episcopis. Cum verò adeò præclarum specimen de se eo conuentu coram Patribus Augustinus ediderit, ob idque eum cuperent omnes: Valerius inuidiam patiebatur, quòd sibi adsciuisset eum in presbyterum Hipponensis Ecclesiæ: qui timens pariter, ne tam nobilis Christi ministri dispendium faceret, & adsciscendus ab alijs esset in alicuius vacantis sedis Episcopum, cogitare cœpit de subrogando eum sibi adhuc viuenti Antifitem coadiutorè, futurum post eam successorem: testatur id quidem Possidius b. Contulit ipse tunc totum id cum Aurelio Episcopo Carthaginensi; atque tandem postea, cùm sibi opportunum visum est, perfecit quod mente conceperat, idque post annum. agemus ea de re pluribus suo loco. hæc autem modo occasione Concilij Hipponensis, in quo Augustinus omnibus totius Africae Episcopis manifestus, quantusque esset, innotuit.

Hoc item anno, renunciato (vt dictum est) Honorio Imperatore, relictoque cum eo Arcadio Augusto Constantinopoli, ipse Theodosius aduersus Eugenium tyrannum Occidentale Imperium occupantem, expeditionem parat: Quem, inquit Socrates c, plurimi barbari trans Istrum incolentes: sua sponte ad auxilium ei contra tyrannum ferendum secuti sunt. Cæterum Theodosius doctus exemplo, pietate magis quam armis hostes debellari solere, in eo præcipue innitendum esse putauit, vt Deum sibi sanctis operibus sanctorumque precibus conciliaret, illud Dauidicum ocinens d: In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. probè sciens, Deo duce, Cyrum e dorfa Regum retrorsum conuertisse, superbos terræ humiliasse, portas areas contriuisse, confregisseque vetes portarum ferreos. Sic igitur compositus animo, primum omnium futuri belli euentum non magicis explorat præstigijs, nec oraculorum responsis quærit ambigujs (hæc enim omnia sanctis legibus, ne quis faceret, omninò proscripta) sed Deum Optimum Maximum per seruos suos, quid de futuro belli euentu prædiceret, consulendum putauit. Quamobrem Legatos mittit ad celeberrimum vatem illum in eremo latitantem Ioannem anachoretam, cuius in futuris euentis explorandis virtutem satis perspectam habuit ex superiori bello huic non impari aduersus tyrannum Maximum gesto. Quæ autem ille diuino afflatus spiritu responderit, Ruffinus tradit, qui hæc ait f: Theodosius nihilo segnius inflammatum ad vltionem, arma contra Eugenium, qui in locum defuncti substitutus est, corripit, primò Dei voluntatem per Ioannem monachum, de quo supra memorauimus, sciscitatus. Tum ille, qui primam de Maximo eius victoriam prædixerat incruentam, etiam hanc, licet non absque plurima vtriusque sanguinis inundatione promittit. hæc ipse. Porro hæc ad Ioannem legatione functum esse Eutropiũ, qui sub Arcadio post Ruffinum rexit Imperium, Sozomenus g auctor est. At verò non de futuro exitu belli tantum vaticinatum esse Ioannem, sed & post obtentam victoriam proximum fore propalasse obitum ipsius Theodosij Imperatoris, Euagrius tradit h, Theodoretusque i id ipsum affirmat. At post hæc Ruffinus subdit ista etiam de bellico apparatu.

Igitur preparatur ad bellum tam armorum, telorumque, quam ieiuniorum orationumque subsidijs: nec tam excubiæ vigilijs, quam obsecrationum pernoctatione munitus circumbat cum sacerdotibus ac populo omnia orationum loca, ante martyrum & Apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilium sibi fidè sanctorum intercessione posebat. hæc de Theodosij pio apparatu Ruffinus tradit, qui hoc ferme tempore ista scribebat.

Addit Cedrenus, sed quo auctore, nescimus, Theodosium incognitum alieno habitu ea ex causa esse peregrinatum Hierosolymam ad sancta iuuensanda loca, quòd facilius Deo auxilium promereret, eundemque; diuino monitu cognitum à Ioanne eius sedis Episcopo. At hæc Cedreni ignorauere maiores, quæ si explorata habuissent, minimè reliquissent obuoluta silentio.

Qualisnam autem Eugenij tyranni ad idem bellum fuerit apparatus, ex eodem Ruffino possumus intelligere, cùm ista subdit k: At Paganus, qui errores suos nouis semper erroribus animant, innovare sacrificia, & Romam funestis victimis cruentare, inspicere extra pecudum, & ex fibrarum præscientia securam Eugenio victoriam nunciare, superstitiosus hæc agente & cum omni animositate Flauiano tunc Præfecto; cuius assertionibus (magna enim erat eius in sapientia prærogatiua) Eugeniũ victorem fore pro certo præsumperat. hæc ipse. Erat quidem Christianus Eugenius, vt ex sancti Ambrosij ad eam scripta epistola potest intelligi: cæterum vt qui in gratiam Christianorum Principum eandem religionem sectatus esset, haud eam ex animo coluit, vt pote qui foris præ se ferret Christianum, intus Paganum gereret, & cùm posset absque arbitris; quæ deorum Gentilium essent, sacra ageret: vnde factum est, vt Gentilium omnium Senatorum animos sibi conciliaret, eosdemque fautores ad ambiendum Imperium nactus sit. Quem verò exitum res habuerint, dicturi sumus anno sequenti, quo ambo exercitus manus conferuere. Prosequamur iam reliqua à Theodosio hoc anno sanctè pieque gesta, quibus ad id quod parabatur hoc anno bellum, diuinum sibi nomen propitium reddidit. Inter alia autem digna memoriã illud planè fuit, quo magnam excitauit admirationem, & summam concitauit sibi laudem, dum quo tempore ad immensas bellorum expensas consueuerant Reges indicere noua tributa populis sibi subditis (quod & ipse ante in belli apparatu aduersus Maximum fecerat, cùm ea de causa populum Antiochenus impatiens oneris in rem foedam, quam recensuimus, prolapsus est) ipse Theodosius modò non ab his tantum abstinuit, vt nouas exactiones inferret; sed recens indictum à Præfecto Prætorio Tatiano ante bienniu consule, nouo dato rescripto, omninò remisit. Extat de eiusmodi Theodosij temperantia & digna Christiano Principe munificencia ipsum rescriptum hoc ipsò anno datum ad Ruffinum agentem Præfectum Prætorio, his scilicet verbis l:

Aerarie præstationis adiectio, quam citra præscam consuetudinem prouincialium humeris Tatiãnis imposuit, à cunctis penitus salubri moderatione remouenda est. Dat. pridie Idus Iunij, Constantinopoli, Theodosio Augusto III. & Abundantio Coss. Ex his planè intelligis esse corrigendum Sozomenum dicentem, Theodosium in hac expeditione paranda aduersus Eugenium, nouum indixisse tributum, cuius causã tumultuatus fuerit populus Antiochenus: sed id contigisse in expeditione belli aduersus Maximum, satis perspicue superius est demonstratum, vt nullo modo reuocari possit in dubium.

Quod rursus ad hanc rem spectat, illud etiam auguste manifeste hoc anno Theodosius specimen edidit, cùm illata in Fiscum bona reorum tempore Præfecturæ Prætorij dicti superius Tatiani, vel ipsiis reis, vel ipsorum coniunctis restituenda mandauit, gemino ea de re dato rescripto, cùm primum ad eundè qui supra Ruffinũ Præfectum Prætorij ita rescripsit m:

Omnia proscriptorum bona, quæ Fiscus iusserat Tatiãnis adiecti, vel ipsiis qui propriam nuditatem, vel illis qui suorum mortem in extrema positi egestate lugent, sine dubitationis obstaculo reddi præcipimus. Dat. pridie Idus Iunij, Constantinopoli, Theodosio Augusto III. & Abundantio V. C. Coss. Rescripsit idem Imperator eadem ad Trepanium Comitem rerum priuatarum, illud quoque addens, vt eadem bona, licet alijs donata fuissent, nihilominus redderentur; sic enim rescriptum se habet n:

Omnia proscriptorum bona, quæ Fiscus nomine singulis quibusque Tatiãnis eripuit, vel ipsi: qui gladio acerbiorum stylinum passi, ærumnas suas nuditate fleuerunt, vel eorum filijs ac propinquis, qui

XXXVII.
Ruffin. lib. 2. c. 3.

THEOD.
APPARA-
TVS AD
BELLVM
VANTV-
XVM.

l. 23. de
annon. &
trib. C. Ths
XXXVII.
THEOD.
TEMPORÈ
BELLITRÈ
BVTÀ RE-
LAXAT.

XXXIX

m. l. 2. de
bon. proscr.
C. Theod.
THEOD.
BONA
DAMNATA
TORVM
RESTI-
TVIT.

n. l. 13. eod.
tit. C. Th.
XL.

PRINCEPS
CHRISTIANI
IDATTENDANT.
a Psal. 11.

b Isai. 1.

XLI.

cl. 3. de sal
gam. Cod.
Theod.
THEOD.
COERCET
LICENTI-
AM MILI-
TVM.
d. l. 18. 19.
20. de ero
ga. mil. an-
non. C. Th.
cl. 4. de
merat. C.
Theod.
XLII.
f. l. 1. si quis
maled. Im-
per. C. Th.

THEOD.
PRVDEN-
TIA IVN-
CTA CLE-
MENTIÆ.

XLIII.

cruentas excepere sententias, restitui mox iubemus: ita ut omnes, qui aliquid ex huiusmodi bonis nostra liberalitate meruerunt, restituere adepti cogantur. Dat. pridie Idus Iunii, Constantinopoli, Theodosio A. III. & Abundantio Cos. Hæc, rogo, attendant, qui in bellico apparatu non largitionibus & eleemosynis preces pauperum tibi conciliant, sed eorum luctu ex acerbioribus exactationibus & clamoribus Deum contra se prouocant, & infensum penitus reddunt, secundum illud Dauid dicentis: Propter misericordiam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. cum interdum contingat ea ipsos subditos pati a suis Principibus, quæ nec ab hostibus forent aliquando experturi. Vnde accidit, ut quantumlibet belli iusta causa præcesserit, illud tamen triste Dominus effari cogatur indignans: *Hæc consolabor super hostibus meis.* cum scilicet cogitur (ut ita dicam) Deus inuitus in suos arma conuertere; quæ in hostes exacuerat iustus zelus. Sed ad Theodosium redeamus.

Hæc cum ipse (ut vidimus) mense Iunii statuisset, paulo post, nempe sequenti mense, quæque optima mente agitans, ne quid indignum, quo diuina prouocaretur vindicta, militibus perpetrarent licentiâ militari: quo eos intra fines modestiæ contineret, hæc primum rescripsit ad Comites vtriusque militiæ:

Nemo militans a suo hostite salgami aliquid nomine postulet, id est, ne lignum aut oleum culcitæ aut postulantur. Dat. IV. Kalend. Aug. Constantinopoli. Theodosio Aug. III. & Abundantio V. C. Cos. vetuit etiam pro annonarijs speciebus exigere premium, & in eos qui ditiorum sibi procurarent hospitia, ista sciuitur:

Si quis mensorum nostrorum manu, qua deputat as singulis quibusque domus notant, & postibus hospitaturum nomen adscribit, delere non dubitauerit: ad instar falsi reus ex hac auctoritate teneatur. Dat. VI. Kalend. Nouembr. Constantinopoli. Theodosio Aug. III. & Abundantio V. C. Cos.

Quæ verò idem hoc eodem anno, mense Augusti, Christiano maxime pio digna fanciuerit, ex his accipe quæ ad Rufinum Præfectum Præt. in hæc verba rescripsit, quibus admireris Magnum Theodosium in sago militari summe philolophantem:

Si quis modestia nescius, & pudoris ignarus, improbo petulantique, maledictio nomina nostra crediderit lacescenda, ac temulentia turbulenti obructator temporum fuerit: eum pena nolumus subiugari, neque durum aliquid nec asperum sustinere. Quoniam si id ex leuitate processerit, contemnendum est: si ex infamia, miseratione dignissimum: si ab iniuria, remittendum. Vnde integris omnibus, ad nostram scientiam referatur: ut ex personis hominum dicta pensemus, & vtrum præmitti, an exquiri debeat, censeamus. Dat. V. Idus Augusti. Constantinopoli, Theodosio Aug. III. & Abundantio V. C. Cos. Admirare, lector, Imperatoris cum pietate prudentiam, dum cum ipse videtur seueritatis soluere disciplinam, tunc magis eam sibula edita legis astringit. Etenim quem putas ista percipere: em voce præconis, vel in albo Prætoris aut in foro legentem, non continuo summam erga suum principem charitate propensorem redditum? vel si alius prauo in eum esset commotus animo, nonne quilibet grauiori penam supplicium illud fuisse sibi existimandum, quod quicquid in Principem oblocutus ipse fuisset, ad eius peruenturum aures certò sciret? Sic igitur eam editam sanctionem Christiano Principe digna, ita conciliauit sibi animos omnium, ut tamen eorum, qui odium imbibissent, arctiori freno audaciam coercuerit, cum scirent, quod si in maledicta prorumperent, fore ea principi manifesta; in hunc planè modum optime consulens & Christianæ mansuetudini & Imperatoriæ maiestati. His itaque præuijs sanctissimis legibus, alijsque pijs operibus, idem Theodosius Imperator ad sequentis anni auspicandum bellum certam sibi strauit ad victoriam viam: quæ (ut suo loco dicemus) feliciter consecutus est, antè clementiâ certans, quam armis decerneret.

Prædicata quidem fuit in Christiano Principe inter alias egregias virtutes clementia ab exteris etiam hominibus, & admirationem haud mediocrem attulit, atque inter alios Themistio Gentili philosopho, qui eam virtutem in Theodosio plurimum celebravit: quem ex æquandum prædicat hac ex parte ipsi Deo Opt. Max. cæteros

Principes quantumlibet nomine celebres superantem. ipse enim vbi pro concione damnauit Alexandri Magni trucem animum, & ex vino truculentiorum solitum reddi, quo etiam probos è medio sustulit; ad Theodosium conuersus, Tu, inquit, optime Rex, nequaquam: quin improbis largiris veniam; atque id ut probis gratificareris, eos dimittis incolumes & indemnos, qui sultacè vana locuti sunt, tanquam eos quibus tristia somnia obrigerint: atque ita ad præclaram virtutum omnium clementiam quam facillimè impelleris: quia Dei quàm similis, & diuina cuiusdam naturæ participes esse videris. hæc Themistius magni nominis à temporibus Constantij Imperatoris in Orbe philosophi, qui & sub Theodosio, prouectâ admodum senectute vixit, & à Theodosio, licet ethnicus esset, magnâ æstimatione habitus: etenim (ut ipse testatur) profecturus Constantinopoli Theodosius in Occidentem, Arcadium filium eidem commendauit.

Hoc eodem anno Alipius Tagastensis, Augustini in vitæ instituto collega, Hierosolymam profectus inuisit sanctum Hieronymum: cui cum multa de eiusdem Augustini vitæ sanctitate atque doctrina nota fecisset, sequenter extitit, ut inter vtrumque amicitia vinculum stricteius neceretur. Docent hæc literæ eiusdem Augustini postea scriptæ per Profuturum. Puto tunc per eundem Alipium innotuisse Augustino commentarium ab ipso Hieronymo elucubratum de Scriptoribus Ecclesiasticis, cuius in dicta epistola per Profuturum missa ipse meminit Augustinus. Vbi verò in Africam Alipius reuersus est, haud multò post creatur Episcopus Tagastensis, antè scilicet, quàm Augustinus per ipsum Profuturum ad Hieronymum scriberet: nam in ipso literarum exordio ita habet: Numquam aequè quisquam tam facile cuiuslibet facie innotuit, quàm mihi tuorum in Domino studiorum quæta letitia, & verè exercitatio liberalis. Quamquam ego percipiam omnino te nosse: tamen exiguum quiddam tui minus habeo præsentiam videlicet corporis: quam ipsam etiam, posteaquam te beatissimus nunc Episcopus, tunc verò iam Episcopatui dignus frater Alipius vidit, remeansque, à me visus est, negare non possum magna ex parte mihi esse relatu eius impressam; & ante reditum, cum te ille ibi videbat, & ego videbam, sed oculis eius: non enim animo me atque illum, sed corpore duos, qui nouerit, dixerit, concordiam dumtaxat & familiaritatem fidissimam, non meritis quibus ille antecellit.

Cæterum vbi hæc sequenti anno post creatum Alipiū Episcopū scriberet Augustinus, Hieron. eū præuenit epistolâ, quæ inter alia eundem Augustinum admonuit de cauendis in Origenis lectione eius erroribus: significat hæc idem ipse Augustinus in secunda epistola ad illum scripta. Quod autem sanctus Hieronymus ipsum ista monuerit, non alia de causa factum puto, nisi quod cum Alipij Hierosolymam aduentus tunc contigerit, cum excitatæ nuper controuersie Hierosolymis inter Hieronymum & Epiphanium altera ex parte, ex altera verò Ioannem Hierosolymitanum Episcopum, Rufinum, Hidorum, Palladium, Melaniam & alios versarentur: ne Augustinus relatione Alipij de omnibus certior redditus, aduersariæ partis fortasse defensor insurgeret.

Certè quidem subodorari mihi videor, tantos viros, penes quos summa rerum Hierosolymis esset, nempe Ioannem eius ciuitatis Episcopum, & vnâ cum Melania Rufinum (vt moris est rectis dogmatibus aduersantium, in eorum propugnatores acerrimè inuehi, calumnijs lacerare, ac proscindere contumelijs) aduersus Hieronymum aliqua Alipij auribus insufurrâsse, eademque ipsum in Africam redeuntem Augustino narrâsse: quibus ipse non nihil permotus, paulò licentior primis literis ad Hieronymum scriptis, licet retentâ pace & concordia atque amicitia vinculo, quo se profitebatur astrictum, à reprehensione scriptorum illius aggressus sit, dum illâ Profuturo datâ epistolâ, Hieronymi scripta carpit: sed in quibusnam; hæc suo tempore, quo epistola scripta probatur, aperiemus, hîc satis modò egisse de peregrinatione Alipij Hierosolymam, ex qua sicut amicitia inter vtrumque

XLIV.
ALIPIVS
PROFECTUS
SCITVR
HIEROSOLY-
MYAM.

g Aug. ep.
8. & apud
Hieron. ep.
86.

XLV.

h Aug. ep. 9
HIERON.
QVOD AD-
MONVIT
AVGVSTI-
NVM.

XLVI.

i Aug. ep.
8. & apud
Hier. epist.
87.

prima iacta sunt femina, ita altercationis sparsa, fomitem fuppeditantibus Origenistis.

At tandem huius anni periodum claudamus tractatione lucubrationis eiusdem S. Hieronymi ad Nepotianum S. Heliodori nepotem, De vita clericorum in scripta: hoc enim anno ipsam elaboratam fuisse, inde colliges, quod idem S. Hieronymus in eius libelli fine dicat: *Cogitasti me, Nepotiane carissime, lapidato iam virginitatis libello, quem sancta Eustochio Rome scripseram, post annos decem rursus Bethlehem referare, & confodiendum me linguis omnium prodere, &c.* quod feliciter sicut in illo prauos clericorum mores fugillauit, ita in isto vitæ clericalis omnes recensendo numeros, qui ab eis essent extorres, reprehensionis notâ viderentur iniusti. Quod verò ait, post decennium à tempore illo, quo ad Eustochium de Virginitatis custodia libellum scripsit, eum ad Nepotianum scripsisse tractatum: si tempus enumeres, ad hunc ipsum annum lucubratione illam ad Nepotianum editam referre necesse erit. Exquiritur etiam crebris epistolis à Hieronymo Nepotianis, qui relicta sæculi militiâ, in qua clarus apud Imperatorem vivebat, vitæ se clericali addixerat: de his enim in eius epitaphio ita Hieronymus: *Quoties ille transmarinis epistolis deprecatus est, ut aliquid ad se scriberem? quoties nocturnum de Evangelio petitorum & interpellatricem duri iudicis mihi viduam exhibuit? Cumq; ego silentio magis quam literis denegarem, & pudore reticentis pudorem suffunderem postulantis: auunculum mihi opposuit peccatorem, qui & liberius pro alio peteret, & pro reuerentia sacerdotij facilius impetraret.* Quanti autem libellum illum fecerit, & ex eo profecerit Nepotianus, idem Hieron. hæc subdens indicat: *Feci ergo quod voluit, & breui libello amicitias nostras æternæ memoriæ consecraui. Quo suscepto, Cræsi opes & Davij diuitias se vicisse iactabat: illum oculis, illum manibus, illum sinu, illum ore tenebat: cumq; in stratu frequenter euolueret, super pectus soporati dulcis pagina decidebat, &c.*

Quod verò inter alias admonitiones (quod ad antiquum vsu pertinet) de clericorum vestitu illa addidit: *Vestes pullas aquæ deuita vt candidas: æquæ nos admonemur clericorum dignum habitum nequaquam olim pulli fuisse coloris, qui vestium monachorum peculiaris erat: nam in epitaphio S. Marcellæ, & alia ad Marcellam d epistola, necnon contra Iouinianum idem non obscure significat, pulli coloris fuisse habitum monachorum.* Cum igitur neque pullus, neque candidus color clericis congruere videretur: possumus intelligere castaneum colorem, necnon violaceum in Ecclesia Catholica antiquo vsu receptum, retentumque vsque hodie ab eis qui familiæ sunt summi Pontificis, necnon ab alumnis Romanæ Ecclesiæ Seminarij, & alijs: vt omittamus Episcopos, illis exceptis, qui ex claustralium ordinibus ad eam promoti sunt dignitatem. Irrepisse autem color niger in clerum videtur, cum & monachismus (vt dictum est superius) in nonnullis Ecclesijs à clericis receptus est, & ex monachis Episcopi creati sunt, reliquos autem clericos alio vsos esse colore, vt distinguerentur etiam à laicis, qui incedebant atrati, superius diximus. Si de coloribus Gentilicium consulas antiquitatem, scimus ab Suetonio ab Augusto reprehensos Romanos pullatos, ex eodemque iustos nonnisi albatos in theatro sedere. Cæterum alba ferre vestimenta, his temporibus peculiare Nouatianorum fuit, qui se Catharos, nempe mundos esse iactabant, & dici volebant. sed de his aliâs.

IESV CHRISTI Annus 394.

SIRICII PAP. Annus 10. THEODOSII IMP. Annus 16.

NONAGESIMVS quartus suprâ trecentessimū Christi annus aperitur nouis Consulibus, iisdemq; Augustis, Arcadio tertij & Honorio secundum: quo Theodosius Imperator, sublato Eugenio tyranno, totius Romani

Imperij monarchia vnâ cum filijs potitus est. Hæc autem quo modo gesta sint, accuratè dicenda sunt. Res quidem magnâ obseruatione digna, vt potè quod non de eo tantum agatur bello, quo de summa totius decernatur Imperij, sed de potentia & veritate alterutrius diuini cultus, nempe Christianæ religionis, ac Gentilicij superstitionis, disceptatio peragi videatur; adnitente nimirum Theodosio vndique petitis ex Christiana religione præsidijs; aduersarijs verò (vt dictum est) ex dijs Gentium indocinmentibus sacrificijs, alijsq; superstitionis ritibus sibi auxilium comparantibus, qui deorum oraculis de promissa sibi victoria gestiebant. Isti igitur omnem fiduciam collocantes in opitulatione deorum, de excipiendo intra Alpium septa aduenientem Theodosium cum exercitu consilium inierunt. Ductabant copias impietatis post Eugenium Arbogastes & Flavianus Præfectus in Christianam religionem infensus, & cultu deorum nulli secundus. *Recedentes hi Mediolano cum exercitu, vt Alpium claustra muniret* (inquit Paulinus) *eminati sunt, cum reuertissent, se abulum se esse facturos in basilica Ecclesiæ Mediolanensis, atq; clericos sub armis probaturos. Sed miserandi homines cum demonibus suis malè creduli sunt, dum aperunt os suum in blasphemiam ad Deum, spem sibi victoriæ ademerunt. Causa autem commotionis hæc fuit: quia nuna Imperatoris Eugeny, qui se sacrilegio commiserat, ab Ecclesiæ reprobantur, nec orandi ei cum Ecclesiæ societas tribuebatur.* hæc Paulinus; cuius testificatione illud etiam certum habetur, reuertisse è Tuscia Mediolanum, digresso iam inde Eugenio, S. Ambrosium, vt Theodosium venturum exciperet de tyrânno victoriam, cum nihil dubitaret de propitiobelli euentu Fidelibus, impijs verò funesto. Occupant isti Alpiu iugis: sed quibus aggeribus muniant aditus: deorum simulacris, idolis Gentium, nempe (vt Augustinus f ait) simulacris Iouis Fulminei. At quonam prauo signo ductatur eorundem exercitus? statua Herculis. hæc q; omnia peracta sunt consilio Flauiani, qui de certa victoria iâ euulgârat respõsa deorum: quibus confisi, Italiæ claustra, Iulias Alpes tuto præsidio occupantes, Theodosium aduenientem expectant.

Hic autem (inquit Sozomenus) *postquam omnia illi instruta essent, qua ad bellum necessaria erant, Honorium iuniorum filium Casarem declarat* (quod factum anno superiori, alij affirmant) *Arcadium enim iam ante inaugurauerat: vtroque autè filio Constantinopoli relicto, propter cum exercitibus ex Oriente ad Occidentales Imperij regiones festinabat, sequebaturq; ipsum ingens auxilium manus ex barbaris Istri acolis. Fertur autem quod cum egressus Constantinopoli ad septimum miliare peruenisset, Deo preces nuncupârit in ecclesia illa, quâ in honorem Iohannis Baptistæ cõstruxerat: ac petierit, vt expeditionis illius alea tum sibi, tum exercitui suo, tum Romanis omnibus feliciter cederet: & auxiliatorem sibi inuocauerit ipsum Baptistam. Hæc igitur precatus, in Italiam contendit. Preterit h Crucis signo, quod micabat in Labaro, præcipui duces hi ducebant exercitum: Timasius i, post hunc Stilicho maritus Serenæ filix fratris ipsius Theodosij Imperatoris: fœderatosque barbaros regebant Gaines atque Saulus: sed & Bacurius ex Armenia oriundus parti exercitus cuidam præfectus erat. ista ex Zosimo. Sed quod ad Bacurium spectat, erroris arguitur à Ruffino k, qui ait eum non Armenum, sed gente Iberum fuisse, Iberorumque Regem, apud Theodosium autem Domestlicorum Comitem: cui, inquit, summæ curæ erat religio atque veritas: qui Hierosolymis familiariter cum ipso Ruffino versatus est, cum ageret ipse iudicem exercitus limitanei: à quo se accepisse ipse Ruffinus tradit, quam scripsit gentis Iberorum ad Christum sub Constantino Imperatore conuersionis historiam, suo loco superius recensitam. Sed & eiusdem Zosimi illi sunt corrigendi errores, quibus ait, Theodosium duxisse secum Honorium, & Gallam Augustam hoc item tempore esse defunctam, aduersantibus ei huius temporis scriptoribus omnibus.*

Erat totius virtus exercitus Theodosij signum Crucis, quam expauescerent aduersariæ potestates: erat Crux illi munimen & ornamentum effulgens in armis atq; militariibus signis: quâ & suam ipsius munire frontem magis, quam

XLVII. QUANDO HIERONYMVS SCRIPSERIT DE VITA CLERICORVM. Hieron. epist. 63.

b Hieron. epist. 3. c Luc. 11.

XLVIII. DE ANTIQVO VSV VESTIVM CLERICORVM. Hieron. epist. 22.

I. BELLVM THEODOSI ADVERSVS EVGEN.

e Paul. in vita S. Ambrosij.

AUXILIO DEORVM NITUNTUR ADVERSARIJ S. Aug. de Ciuit. Dei lib. 5. c. 26

II. S. Sozom. lib. 7. c. 24. THEODOSIUS RECDIT CONSTANTINOPOLI.

h Theod. lib. 5. c. 24. i Zos. li. 4. VIRTUTE CRVCIS CONFIDIT THEODOS.

k Ruffin. li. 1. ca. 10. c. lib. 2. c. 33.

III.

a Chrysof. hom. 3 in Pentecost.

b Prud. aduers. Symmach. li. 1.

c l. 22. de her. C. Th. QVAE DE CAETA ADVERSUS HAERETICOS. d. l. 22. de her. C. eo.

V.

e Ruffin. li. 2. cap. 33.

f osi. li. 4. Theod. ibi s. c. 24. h. osi. li. 4.

VI.

PVGNARVFFINO DESCRIPTA. THEODOS. ADVERSUS TYKANVM.

coronâ ac diademate ornare caput, eidem curâ erat; cum depositis illis, hanc vt Christianorum Principum regale fertum, summum capitis ornamentum ac tegumentum, superindueret: de quo Chrysoftomus: Ad hæc, inquit, impij & persecutores erant Reges; nunc verò ad cælum præferunt pietatem; & ingredienti limen ecclesie, deponunt coronâ, & crucem Christi depingunt in suis frontibus Theodosius pater & filius Theodosij religione ac pietate insignes. hæc ipse. Prudentius agens aduersus Symmachum, ipsum Theodosium Romam his verbis iure compellantem inducit b:

Agnoscas, Regina, libens mea signa necesse est, In quibus effigies Crucis aut gemmata resulget, Aut longis solido ex auro præfertur in hastis.

In ipso autem procinctu Theodosius, memor pietatis, quâ solâ sperat parari sibi posse victoriam, nouis edictis Christi hostes insectatur hæreticos: mense enim Aprilis rescriptisse hæc reperitur c:

Hæretici neq; Episcopi faciendi potestatem, neq; Episcoporum confirmationes licitæ habeant. Dat. XVII. Kal. Maij, Constantinopoli, Arcadio III. & Honorio II. AA. Cos. fed ista plenius nouo rescripto mense Iulij ad Ruffinum Præfectum Præt. ab Arcadio & Honorio hoc eodem anno postea promulgato repetuntur his verbis d:

Hæreticorum dementia nec ulterius conetur perpetrare qua repperit, nec illicita habere concilia, nusquam profana præcepta vel docere, vel discere: nec Antistes eorumdem audeant fidem insinuare, quam non habent, & ministros creare, quod non sunt: nec per conuentionem iudicantur, omniumq; quibus per constitutiones paternas super hoc cura mandata est, eiusmodi audacia negligatur & crescat. Dat. VII. Idus Iulij, Constantinop. Arcadio III. & Honorio II. AA. Cos. hæc quidem filij Imperatores, iussu proculdubio parentis, quem expeditio militaris coegerat re paucioribus agere.

Atiam ipsas res bellicas prosequamur. Quo modo autem ipso primo congressu compulerit Theodosius aduersarios loco cedere, & iuga concendere montium, Ruffinus e his paucis absoluit: Vbi uera religionis fretus auxilio Theodosius Alpium fauces cepit virgere: primi illi quibus nequicquam litata sunt tot uictima, de fallacia conscientia trepidi demones insigam versi, post etiam magistrorum & doctores errorum, præcipue Flavianum: plus pudoris quam sceleris reus, cum potuisset euadere, eruditus admodum uir mererit se mortem pro errore iustus, quam pro crimine indicauit: ceteri uero instrumenta aie, & collocatis in superiori iugo insidijs, ipsi pugnam in descensu montis expectant. hæc isto modo Ruffinus, cui consentiunt scripta de Zosimo, dum ait f: f. Modo præter omnem spem potius, ad hostes accessit, inopinato aduentu Eugenio terro. Theodoretus g reliqua fusiùs profecutus, tradit primo congressu Theodosium posteriores tulisse: quod & Zosimus h narrat his verbis:

Ceterum præstare ratus Theodosius, vt legiones barbaras in aduersos immitteret, ipsiq; primum periclitaretur, Gainem cum nationibus sibi subditis hostem aggredi iussit, sequentibus hunc alijs ducibus, qui cunctæ barbaricis ennibus, equitibus, inquam, & sagittarijs equestribus & pedatarijs præerant. Aduersus hos cum suos produxisset Eugenius, omnibusq; copijs congressu iam essent exercitus: ipso prælij tempore talis defectus Solis accidit, vt maiori spatio nox esse potius quam dies existimaretur. Cumq; nocturnam quodammodo pugnam exercitus pugnarent, tanta strages hominum edita fuit, vt eo die maior pars fœderatorum Theodosij Principis interficeretur, vnâ cum Bacurio duce, qui antè suos fortissime se periculis obiecit: ceteri præter opinionem fugâ cum residuis euaderent. Igitur ubi noctis interuentu se recollegissent exercitus, ob victoriam elatus Eugenius, munera distribuere in eos qui supra ceteros fortiter sese gesserant, & cœnandi potestatem faciebat, quasi nullum amplius post tantam cladem acceptam prælium futurum esset. His ad epulas conuersis, Theodosius auroram appetentem conspiciatus, vniuersis cum copijs in hostes adhuc humi iacentes aruit, & nihil eorum qua perpererentur, ammaderentes occidit, & c. ista de bello Zosimus, quæ non vt probemus, sed vt confutemus, recensuisse uoluimus. Callido quippe cõfilio Ethnicus scriptor, quod sciret victoriam Theodosij in deorum ignominiam & gloriam Christi cedere: quam negare non potuit, sic obscurauit, vt non Christi uirtuti

atque pietati Theodosij ascribenda esset, sed potius Eugenij oscitantia parta esse, dici deberet.

Sed quem trium errorum hæc ipsâ narratione nuper arguimus, restat vt in his quoque magnoperè errasse mostremus. ac primum quod ait de Solis eclipsi eo ipso tempore hoc anno facta, quam constat testificatione Prosperii ac Marcellini contigisse sub Consulatu Theodosij & Abundantij, anno nimirum superiori; vt superius dictum est. Verum assertionem S. Hieronymi illud Solis deliquium factum esse constat tempore Pentecostes; pugnam autem hanc, omnium consensione, accidisse liquet mense Septembris. Consentient & tabulæ astronomicae, quæ nec alium huius temporis monstrant Solis defectum. At uerò quod ad obtentam uictoriam pertinet: eam quidem non desidia hostium acriter & obstinatè pugnantium, sed diuinitus fuisse à superis impertitam, manifesto experimento non nostri tantum scriptores affirmant, uerum & Zosimo superstitione non impar sed fide longe superior Claudianus (vt dicemus) aperte testatur, quod & carmine quoque cecinit. Vides, lector, qui femel detrahendi Christianis studio, historiam scribèdi munus suscepit, per quâ deuios feratur anfractus. Porro ipsa pugna à Ruffino ita describitur:

Vbi ad primos uentum est, & illic se legitimo Principi tradiderunt, cum ceteris imis ualibus deprehensis conflictus accerrimus geritur: stetit aliquandiu anceps uictoria: fundebantur, ex parte Theodosij scilicet, auxilia barbarorum: terga iam hostibus dabant, sed fiebat hoc, non ut Theodosius uinceretur, sed ne per barbaros uincere uideretur. adde & Arianâ hæresi imbutos homines. Tum uerò (subdit Ruffinus) ille, nempe Theodosius, vt conuersus suorum acies uidit, stans in edita rupe, unde & conspiciere & conspici ab utroque posset exercitu, proiectis armis, ad solita se uertit auxilia: & prostratus in conspectu Dei: Tu, inquit, omnipotens Deus, nostri, quia in nomine Christi filij tui, ultionis iusta (vt pato) prælia ista suscepi: si secus, in me uindicta: si uerò cum causa probabili, & in te confisus huc ueni, porrige dexteram tuam: ne fortè dicant Gentiles: Vbi est Deus eorum? Quam supplicationem pijs Principis certi à Deo esse susceptam, bi qui adierant duces, animantur ad eadem, & præcipue Bacurium, uir fide, pietate, uirtute & animi & corporis insignis, & qui comes esse & socius Theodosij mereretur, proximos quosque conto, telis, gladio o assistit sternit, agmina hostium conferta & constipata perumpit: iter per millia ruentium ad ipsum tyrannum, ruptis agminibus, & aceruatim suis stragibus, agit. Vix fortè ab impijs credantur, qua gesta sunt. Etenim compertum est, quod post illam imperatoris precem, quam Deo fuderat, uentus ita uehemens exortus est, vt tela hostium in eos qui iecerant, retorqueret. Cumq; magnâ uersistente uento, omne iaculum missum ab hostibus frustraretur: factò aduersariorum animo, seu potius diuinitus repulso, Arbogaste duce nequicquam fortiter faciente, Eugenius ante Theodosij pedes uinctus post terga manibus adducitur, ibiq; uita eius & certaminis finis fuit. Tum uerò religioso Principi gloriosior uictoria de frustratis opinionibus Paganorum, quâ de tyranni interitu fuit, quibus spes uana, & falsa diuinitio minus in interitu contulit pœna, quam pudoris seruauit in uita. hæcenus Ruffinus: eadem quoq; Socrates n de spectata uirtute Bacurij, & de uictoria miraculo, retorquente spicula uento, testatur, hæc q; gesta esse octauo Idus Septembris. affirmat, iisdem, qui supra Consulibus. eadem quoq; Sozomenus o, qui de quarundam cohortium militum Eugenij super montem agētium, ex quibus clades non modica imminebat, defectioe mox secuta post Theodosij ad Deum preces hæc addit: Deus eum confestim exaudiuit, sicut comprobauit enentus. Siquidem duces illorum, qui montis uerticem tenebant, missis quibusdâ, nunciarunt, se illi auxiliio uenturos esse, si quidem apud eum in dignitate futuri sint. Cum igitur nec chartâ, nec armamentum petiit reperiret: acceptâ tabulâ, quam ex astantibus quidam fortè habebat, assignauit illis præclari ac digni exercitus præfecturâ, quam apud ipsum sint consecuturi, si quidem promissa adimpleuerint. Quocirca & illi acceptâ hæc conditione, Imperatori unguuntur. Qui autem ex aduersarijs Theodosio præto fuit, Arbeto Comes extitit, de quo paulò post ex Orosio dicturi sumus.

Theodoretus autem his omnibus plura habet, duobus-

VII. ZOSIMI REDARGVNTVR ERRORES. i Prosper in Chro. Marcel. in Chro. Hieron. epist. 61.

Ruffin. li. 2. c. 33.

VIII.

PVGNARVFFINO DESCRIPTA.

m Ps. 113.

n Socr. lib. 5. c. 24.

o Sozom. lib. 7. c. 24.

IX.

Theod. lib. 5. c. 24

CERTA-MENTHE-ODOSII A THEODORETO DESCRIPITVM

X.

APOSTOLI PRO THEODOSIO PVGNANT.

que diebus pugnatum affirmat, sicut Zolimus, prioris que diei certamine fractas fuisse Theodosij exercitus vires tradit, atque ista mox subdit: *ibi cum duces dicerent, nimis paucos ad prelium de integro ineundum superesse, hortarenturque, ut bellum aliquandiu intermitteret, quo meunte vere, exercitu collecto, hostes multitudine superarent: Imperator fidelissimus eorum consilium repudiavit: Nam non committendum est, inquit, ne salutaris Crux tantam arguat imbecillitatis, Herculisque statuat animum virtutis nostro testimonio tribuat. Quippe ut Crux nostrum exercitum, ita illa hostium antecedit. Quae oratione cum tanta in Deo fiducia habita, cum copia relicte & pauca admodum essent & animus fracta: sacra & de in vertice montis, ubi castra fecerat, reperta, totam noctem huius uniuersitatis gubernatorem precibus sollicitavit. Sub tempus autem noctis, quo galli cantare solent, somnus eum appressit. Qui huius stratus, videre sibi visus est duos viros candido vestitu amictos equis albis vehi: qui ipsum bono animo esse, timorem abijcere, prima luce arma capere, & exercitum in aciem educere iubent: Nam si auxiliares & velut antesignanos ad eum missos esse, & alterum esse Ioannem Evangelistam, Philippum Apostolum alterum.*

Hac oblatâ visione, Imperator preces fundere non desistit, sed attentiore cogitatione eas Deo adhibet. Eadem quoque visio militi secundum quietem apparuit, qui Praefecto suo eam narravit: ille eum deducit ad Tribunum militum, Tribunus autem ad Ducem: Dux noui aliquid inde portendi ratus, Imperatori significat. Tum Imperator: *Non meâ, inquit, causa haec oblatâ est visio (ipsi namque, illi, qui victoriam promiserant, fidem habui) sed ne quisquam existimaret, me, ut pote praely facienda cupidum, eam cofixisse. Huic igitur militi Deus mei Imperij propugnator hanc obtulit visionem, ut mihi eandem narranti certum testimonium daret: nam mihi primum cõmunis omnium Dominus illam ostenderat. Quare omni metu prorsus amoto, antesignanos nostros & principes belli gerendi sequamur, atque, nemo bellantium multitudine metiatur victoriam: sed eorum potentiam, qui se duces nobis praebent, quisque consideret. haec Theodoretus, sed antequam reliqua ab eo tradita profequamur, hic reddendum est nobile antiquitatis monumentum, quo haec à Theodoretis descripta, antiquo reddita numifinate contempleris: extat ipsum quidem aureum grande apud virum in signum preclarâ eruditione & sincerâ fide omnibus notum, Fuluium Vrimum, his quibus hic vides imaginibus cufum: inspexi ego, & formis hisce incidendum curavi.*

Vides Theodosij senioris veram certamque vultus effigiem, eiusque manum dexteram volumine, nempe (ut puto) sacro Evangelio munitam, sinistram verò Cruce armatam; quibus significetur, his armis superasse confidentem dijs Gentium exercitum, ex aduersâ verò numifinatis facie intueris expressè sacerdotalem decoros habitum geminos illos, quos in visu vidit Apostolos, Ioannem atque Philippum expressos reddi, æque dextrâ volumen sacrum, sinistrâ verò Crucem gestantes. Habes etiam ex his, lector, inter alia, vnde antiquum sacerdotalem habitum discas, simulque tonsuram intelligas, atque palliola humeros ac pectus decore ambientia, votaque, nuncupata atque multiplicata. Sed iam ceptam narrari à Theodoretis historiam profequamur:

XI.

Hac oratione militum animis valde confirmatis, omnes de monte deducit. Tyrannus autem cum videret milites procul à se ad praelum inuadum paratos, ornata exercitum & aciem struit. Ipse verò colle quodam occupato, ait militibus suis, Imperatorem iam quasi mori cupientem, & desiderio ex hac vita abunde flagrantem, praelio decertare. Dat igitur mandatum ducibus, ut eum vinum ad se & vinculis constructum adducerent. Postea verò quam phalanges ordine locatae erant: satis animaduerti poterat,

tum quam ingentes hostium copia essent, tum quam pauca cum Imperatore in acie iungerentur. Quodnam autem à Theodotio ipso ingressu pugnae signum sit datum, Orosius docet his verbis: *Sciens se esse non solum Crucis signo tuendum, sed & victoriam adepturum, signo Crucis se maniens, signum praelio dedit, ac se in bellum, etiam si nemo sequeretur, victor futurus inmisit. Prima autem salus exitit Arbetio hostilium partium Comes, qui cum ignarum Imperatorem circumpositus excepisset insidijs, conuersus ad reuerentiam praesentis Augusti, non solum periculo liberatus, verum etiam instruxit auxilio, &c. habet eadem quoque Theodoretus, qui subdit his verbis: Cum autem tela vring, conijci caepissent, tum antesignani Imperatoris (duo nimirum Apostoli illi) verè promissi praesistere. Nam ventus violentus è regione hostibus irruens, illorum sagittas, iacula, spiculaque, in ipsos retorquet: adeo ut nullum teli genus eis adijumento fuerit, neque miles grauis armaturae neque sagittarius, neque iaculator Imperatoris exercitum ledere potuerit. Quinetiam tanta pulueris copia in eorum facies impetu ferebatur, ut palpebras occludere, & pupillas oculorum ut grauius oppugnatis tegere ac tueri eos coegerit. Imperatoris autem exercitus nullo damno, incommodè ex illo turbine accepto, fidentibus animis hostes trucidant. Qui quidem his rebus perspectis, & diuino auxilio, quod Imperatoris copijs allatum erat, cognito, abiectis armis, veniam ab Imperatore supplices petunt. Ille autem flexit animum, & illorum misericordiam capit.*

Iubet denique tyrannum celeriter ad se adduci. Illi igitur properè collem ascendunt, in quo tyrannus ignarus iam verum gesturum cofidebat. Qui cum eos anhelantes videret, ipsaque, anhelitus crebritate adueniendi indicantes celeritatem, victoriae nuncios esse suspicatus est: rogatque, num Theodosium, ut illis erat imperatum, vincum adducerent? Cui illi: *Non eum, inquit, adducimus ad te, sed te hinc ad eum adducimus: hoc namque dedit in manibus summus huius uniuersitatis moderator Deus, Quo cum dixisset, ei è folio erepto vincula iniungunt, adducunt vincum: & qui paulò antè insolenter gloriatus fuerat, captiuum ad Theodosium deducunt. Imperator autem primum iniuriarum in Valentianum, & impiè occupatae tyrannidis eum in memoriam reuocat: deinde bellorum contra Imperium legitimum susceptorum causa cum irrisione reprehendit. Reprehendit etiam statuam Herculis, quâ stertus tam audax temerariumque, facinus admiserat. Postremò iustam aequamque de supplicio illi interrogando sententiam pronunciat. Talem sese Theodosius tum in pace, tum in bello praesistit: quippe semper diuinum imploravit auxilium, semperque illud consecutus est. hucusque Theodoretus.*

En aspicias, lector, quot quantaque non dicam stylus, sed falx Zosimi refecauit: at ne videamur testibus illud domesticis confutare; quæ Gentilis poeta Claudianus cetero cecinerit, his addamus:

—Victoria velox

Auspicias effecta tuis pugnae istis vterque,
 Tu satis, genitorum, manu Te propter & Alpes
 Inuadi faciles: cauto nec profuit hosti
 Munitis haesisse locis: spes irrita valli
 Concidit, & scopulis patuerunt claustra reuulsis.
 Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
 Obruit aduersas acies, reuolutaque tela
 Vertit in auctores, & turbine reppulit hastas.
 O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
 AEolus armatas hiemes, cui militat aether,
 Et coniuuati veniunt ad classica venti.
 Alpini rubuere niues, & Frigidus armis
 Mutatis firmavit aquis: turbaque cadentum
 Staret, ni rapidus iuisset flumina sanguis.

Monstrat hisce versibus locum ipsum certaminis fuisse ad ripam amnis, nomine, Frigidî, quod etiâ Socrates tradit: Tacet verò hanc, & aliam inauditam assertit Zosimus victoriæ causam. De Claudiano autem Orosius: *Vnus, inquit, ex ipsis Poeta quidem eximus, sed Paganus pernicacissimus, huiusmodi versibus & Deo & homini testimonium tulit, &c. qui tamen ex Claudiano paulò diuersè binos hos recitat versus:*

O nimium dilecte, tibi militat aether,
 Et coniuuati veniunt ad classica venti. sic etiâ ex eodè Orofio, puto, recitat Augustinus: verum existimo memoriâ

Oros. l. 7 VICTORIA VIRTVTIS CRVCIS PARTA.

XII. EVGENIUS INFELIX EXITVS.

XIII.

Claud. in Pneg. ad Honor. Imper. in 3. eius Consul. DIVINO MIRACULO VICTI HOSTES.

d Socr. lib. 5. c. 24. e Oros. lib. 7. c. 31.

f Aug. de Civ. Dei lib. 5. c. 26

lappum ipsum Orosium, & cum illos redderet versus, non consuluisse codicem, cum aliter habeat Claudianus.

XIV. INGENS VIRTUS THEODOS.

a Ambros. or. a. in fun. Theod.

b Psal. 3.

c Psal. 75

d Deu. 32

XV.

e Socr. lib. 5. c. 24. f Claud. in 3. Consul. Et Honorij.

ARBOGASTIS IN FELIX EXITVS. g Sozem. lib. 7. c. 24 h Zof. li. 4 i Oros. lib. 7. c. 35.

XVI. IN FLAVIANVM APOSTROPHAE.

k Prud. aduers. Symmach. li. 2.

Sed quod hinc inde petita fragmenta in vnum orationis contextu compingendi munus suscepimus: non prae-tereat ingens praestitum hoc in bello specimen: fortitudinis atq; fidei Theodosij Imper. ab alijs praetermissum, sed a S. Ambrosio his verbis pro concione laudatum: *Recognoscitis, inquit, quos vobis Theodosij fides triumphos acquisi-uerit. Cum locorum angustijs & impedimentis calonum agmen paulo serius in aciem descenderet, & inquietare hostis mora belli videretur: desiliit equo Princeps, & ante aciem solus progrediens ait: Vbi est Theodosij Deus? Iam hoc Christo proximus loquebatur. Quis enim posset hoc dicere, nisi qui Christo adherere cognosceret? Quo dicto, excitauit omnes, & exemplo omnes armauit, & iam certè senior atate, sed valulus fide. Theodosij ergo fides vultu vestra. haec Ambrosius, & magnà quidem diuinà dispensatione factum est, vt humana vires hebetatae languescerent, aciesque primò succumberent; ne sic vincere datum desuper esset, illud superbae mentis & ingrati animi elogium iactitaretur: *Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit haec omnia.* Sic in vltimum fuit Deus res discrimen adduci, vt cognosceretur quòd Domini est salus & super populum suum benedictio eius; verumque Deum esse Christianorum, qui imperans vento, hostium confregit potentiam, arcum, scutum, gladium, & bellum: vt illud iuste exprobraretur in Gentes: *Vbi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant. Videant, serò saltem, quòd ego sum solus, & non sit alius Deus praeter me.**

Expertusque est & Arbogastes infelix (quod diximus) quidantè praestitisset Christi virtute fultus, semper inuictus precibus sanctissimi sacerdotis Ambrosij: quibus exutus, animo consternatus, fractus viribus, vt alter Cain, paucens ac tremens profugus, non amplius manibus fidens, sed pedibus, se subducens è pugna, turpi se fugae commiserit, culpà insequente reum necis innoxij Imperatoris, quae ipsum fuisset vltorem esse coegit, impulitque sibi violentà manu inferre supplicium, & quonam modo? Socratem audi e: *Arbogastes tanta cladis auctor, biduo post praelium fugiens, vbi nullam vitæ spem sibi reliquam intullexerat, proprio ense se ipse obruncauit.* sed & de eodem Claudianus his verbis f:

At ferus inuentor scelerum traiecerat altum Non vno mucrone latus, duplexq; tepebat Ensis, & vltices in se conuerterat iras. eadem quoque Sotomenus g, atque Zosimus h, sed & in eandem sententiam ita Orosius i: Historiam notam oculis plurimorum, quam melius qui spectare nouerunt, dilatarì verbis non opus est. Potentià Dei, non fiducia hominis victorem semper extitisse Theodosium, Arbogastes ipse praecipuum in vitroque documentum est. Qui & tunc cum Theodosio paruit, tantis instructum praesidijs Maximum ipse minimus cepit: & nunc cum aduersus eundem Theodosium collectis Gallorum Fracorumq; viribus exundauit, nixus etiã praecipuo cultu idolorum, magna tamen facilitate succubuit. hec Orosius de Arbogaste.

Sed ad Flavianum pugnacissimum deorum patronum orationem concertamus: cuius quidem arbitratu atque consilio cuncta nefaria aduersus Valentinianum gesta esse, superius est demonstratum. Si liceret luctari cum lauis, atque veluti praesentem, defunctum hominem compellare; non insultando, sed potiùs miserando illud dicerem: Ecce quo modo numen quod colis, ipsa tua te ingrata Victoria prodidit, atque perdidit, pro cuius ara restituenda tanto infudasti labore, publica functus legatione, tantique cam aestimans, vt pro eius cultu vilis tibi visã fuerit salus Imperatoris; in quem denegantem illam reddi, tuum cum impijs consilium conspirauit, sed ingrata tibi ipsa, in qua omnem spem roboris collocaueras, facta iam transfuga, exhorrens impietatem, perfidiam, atque tyrannidem in tuis castris militantes, sese Crucis vexillo iam amica religionis velox addixit, adhæsitque penitus Christianis; nihil sanè se aliud esse, professã, quam quod verbis illis describitur à Prudentio k:

Vincendi queris dominam? sua dextera cuiq; est Et Deus omnipotens: non pexo crine virago, Nec nudo suspensa pede, strophioq; recinet, Nec tumidas fluit ante sinu, vestita papillas.

Vt planè tuo, Flauiane, damno expertus fueris, licet inuitus, quòd Christus ipse sit Deus^l fortis & potens, Dominusq; potens in praelio. Sed tu ille adeò studiosus (quod profitebaris) recti honestiq; cultor, quo tuorum deorum impulsu adactus es, vt aduersus Theodosium de te optimè meritum excitares adeò vilem tyrannum, & vnà cum ipso atque pro ipso pugnares: extant Symmachi tui litere, quibus citantur & tuae de Theodosij erga te beneficijs affluentibus: haec enim ibi leguntur m; *Tuis literis proficere sanitate meam sentio, quibus beneficia domini nostri Theodosij frequenter enumeras, & virgeri merita tua asseueras.* tua haec est libero animo digna professio, virgeri merita tua Theodosij beneficijs: sed quàm his contraria rependisti, quòd vix in hostem cogitasses esse reddenda? Tantus in Ethnicis iustitiæ cultus & fidei?

Extat Flauiani vetus inscriptio (ne quid de antiquis memorijs relinquamus) de erecto ab ipso apud Capitolium Senatûs Secretario, quod sub Imperio Honorij igne conflagratum, fuit postea restitutum his verbis n:

SALVIS. DOMINIS. NOSTRIS. HONORIO ET. THEODOSIO. VICTORIOSISSIMIS PRINCIPIBUS. SECRETARIVM. AMPLISSIMI. SENATVS. QVOD. VIR. INLVSTRIS FLAVIANVS. INSTITVERAT. ET. FATALIS. IGNIS. ABSVMPsit. FLAVIVS. ANIVS. EVCHARIVS. EPIPHANIVS. VC. PRAEF. VRB. VICE. SACRA. IVD. REPARAVIT. ET. AD. PRISTINAM. FACIEM REDVXIT.

At de Flauiano haec tenus: cui etiam, immerenti licet, subuenit tamen Theodosij Imperatoris clemètia: nam Orosius ait, duorum tantum sanguine, Eugenij videlicet & Arbogastis, totum ciuile bellum extinctum fuisse; reliquis perduellibus venia impertita, qui bello còfecto fuere superstitis: in quo idè tradit, ex parte Theodosij (quod attigimus) desiderata decem millia Gothorum: quos, inquit, vtiq; perdidisse, lucrum; & vinci, vincere fuit.

Caterum de Theodosij in parcendo aduersarijs, imò & illis benè merendo, clemètia incomparabili, S. Augustinus agit: sed primùm de simulacris Iouis Fulminei ad munitionem Alpium collocatis, à Theodosio autem post victoriam sublatis, haec ait o: *Victor Theodosius, sicut crediderat & praedixerat, Iouis simulacra, quae aduersus cum fuerant nescio quibus ritibus velut consecrata & in Alpibus constituta, deposuit: eorumq; fulmina, quòd aurea fuissent, iocantibus (quod illi letitia permittebat) cursoribus, & se ab eis fulminari velledicentibus, hilariter benignèq; donauit. Inimicorum suorum filios, quos non ipsius iussus, sed belu abstulerat impetus, etiam nondum Christianos ad Ecclesiam confugientes, Christianos hac occasione fieri voluit, & Christiana charitate dilexit, nec priuauit rebus, sed auxit honoribus. In neminem post victoriam priuauit inimicitias valere permisit. Bella ciuilia, non sicut Cinna & Marius & Sylla & alij tales, qui nec finitã sinre voluerunt, sed magis doluit exorta, quam cuiquam nocere voluit terminata. haec de clemètia Theodosij post victoriam Augustinus.*

Quod verò ait ab eodem Theodosio Imper. hostibus qui pugnassent in castris, filijsque eorum confugientibus ad Ecclesiam, indulgentiam impertitam esse: eam quidem procuratam fuisse per intercessionem S. Ambrosij, Paulinus docet his verbis p: *Extincto itaque tyranno Eugenio à satellitibus eius, cum sanctus Ambrosius scripta acciperet Imperatoris, non illi alia cura maior fuit, quam vt pro is interueniret, quos reatus inuoluerat. Obsecrauit primò scriptis Imperatorem, misso diacono: postea verò quàm directus est Ioannes tunc Tribunus & Notarius, qui nunc Praefectus est, ad tuitionem eorum qui ad Ecclesiam confugerant, etiam ipse Aquileiam perrexit, precaturus pro eis: quibus facile venia impetrata est: quia Christianissimus Imperator pro uolutus pedibus sacerdotis, testabatur meritis & orationibus eius seruatum se esse. haec Paulinus, arguitur ex his & alijs errare Zosimum, dum ait, post victoriam Theodo-*

l Psal. 23 FLAVIANI INGRATVS ANIMVS.

m Symmachus lib. 2. epist. 22.

XVII.

n Smet. antiqu. inscrip. pag. 12. num. 2.

XVIII.

o Aug. de Ciuit. Dei lib. 5. c. 26

THEODOSII CLEMENITIA ERGA HOSTES EXHIBITA.

XIX.

p Paul. in Vita S. Ambrosij.

stium venisse Romā, & Honorium filium Imperatorem nominasse: cum constet, non Romā accessisse, sed Mediolanum, ibiq; vsq; ad obitum perstitisse, & Honorium iam ante (vt dictum est) Imperatorem nominatū fuisse. Quod autem ad indulgentiam hostibus impertitam pertinet: Synesius eā oratione, qua agit cum Arcadio de seruanda clementia erga supplices, ingerit paternum exemplum, illudq; magnificē de Theodosio prædicat, quod victor hostium ipse à misericordia vinceretur, generositatemq; naturæ ad indulgentiam fleteret.

Accipe & de his testimonium Gentilis poetæ, Claudiani inquam a:

— Non insultare iacenti
Mallebat: mitis precibus pietatis abundans,
Pœna parcus erat: paci non intulit iram.
Post acies odij idem qui terminus armis.
Profuit hoc vincente capi: multosq; subactos
Aspera laturæ commendauere catena.
Magnarum largitor opum, largitor honorum
Pronus, & in melius gaudens conuertere fata.

Quæ autem acciderint apud Constantinopolim & in Aegypto eodem belli tempore & victoriæ momento admiratione quidem digna narremus: Sozomenus enim in primis hæc ait b: Fertur autem, quod eo tempore quo pugna hæc committeretur, ex eo templo Dei, quod erat in Hebdomo, in quo preces fuderat Imperator, egressus demon quidam, subreptus in sublime, Ioanni Baptistæ sit conuiciatus, & capitis obruncatione exprobravit, magnâq; voce clamavit: Tu ne me vmcis, & exercitui meo insidiaris? Huic rei qui fortè presentes aderat, cum magnam esset apud omnes studium de bello vel audire aliquid vel dicere noui, obstupefacti annotarunt, eundem hunc fuisse diem, quo hunc euentum belli extitisse, non multo post ab ijs cognouerunt, qui pugna interfuerant. hæc Sozomenus. Quid autem contigerit in Aegypto in Thebaidis solitudine de S. illo Ioanne monacho, qui bis Theodosio de auspicandis prælijs ventura prædixerat, Euagrius narrat in his verbis c: Vt autem cœpinus ab eo velle proficisci: datis nobis benedictionibus: Pergite, inquit, in pace, ô filii! Hoc tamen scire vos volo, quod hodiernâ die victoria religiosi Principis Theodosii Alexandria nunciata sunt de Eugenio tyranno. Necessè est autem & ipsum Theodosium nō multo post propria morte vitam finire. Cumq; profecti ab eo fuissimus, hæc ita gesta esse ad fidem comperimus, vt ipse prædixerat. Post dies autem paucos, insecuti sunt nos quidam fratres, annunciantes nobis, quod ipse S. Ioannes in pace quicauerit. Obitus autem ipsius talis quidem fuerat: Per triduum, inquit, nullum ad se introire permisit, & postis genibus in oratione reddidit spiritum, atq; ita perrexit ad Dominum. hæc Euagrius. Celeberrimum verò famâ omnium huius temporis monachorum Ioannem fuisse, quæ dicta sunt superius, fati significare possunt.

XXI. Sed redeamus ad Theodosium, de quo hæc S. Ambrosius d: Praclaram adeptus victoriam, tamen quia hostes in acie strati sunt, abstinuit a consortio sacramentorum, donec Domini circa se gratia filiorum exprimeretur aduentu. hæc S. Ambrosius, & quidem ritu Christiano: quamuis sciamus fuisse apud Gentiles lustrationes à cæde hostium, nempe sufflitu lauri, vt tradit Plinius e; aquâ item, vt apud Virgilium illis versibus f:

Me bello è tanto digressum & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

Deritu autem Christianorum est canon S. Basilij in epistola ad Amphiloichium in hæc verba g: Cedes in bellis factas Patres præcædibus non reputauere, vt mihi videtur, ignoscetes his qui pro pudicitia & pietate decertant. Rectè autem forte habet, consulere, vt qui sunt manibus non puris, solâ trium annorū communione abstineant. Ista canon: quem quidem non fuisse vsu receptum, eâ ratione Theodorus ait, quod nunquam daretur militibus sacra participare, vt potè quod ante absolutū triennij ijdem pugnare iterum atq; iterū aduersus hostes compellerentur. huius tamen canonis auctoritate repressum Phocam Augustum tradit, cum vellet cæcos in bello Romanos milites haberi martyres: Episcopis contrarestagantibus, ac dicentibus: Quo modo eos qui in bellis ce-

derunt, inter martyres adnumerabimus, quos Magnus Basilius vt qui non essent puris manibus, criemio à sacramentis prohibuit? Apud Latinos extat canon pœnitentialis in antiquis Ritualibus libris vndecimus ordine, vt qui in bello cædem fecissent, abstinerent quadrāginta diebus. Certe quidem diuina lex noluit esse huiusmodi viros absque aliqua purgatione: quâ traditum est, vt qui licet mandato Dei homines occidissent, ijdem tamen septem diebus extra castra manentes lustrarentur tertio & septimo die. Theodosium autem haud paucis diebus abstinuisset oportuit, cum non communicaret, nisi postea, cum filij ipsius Constantinopoli relictī, ab ipso litteris accersiti Mediolanum, ad ipsum Theodosium peruenerunt: nam tradit hæc Paulinus i: Reuertens itaque sanctus Ambrosius de vrbe Aquileiensi, vno die præcessit Imperatorem: nec diu clementissima memoria Theodosius Imperator suscepti filij in Ecclesia, & traditis sacerdoti, in hac luce fuit. haud enim superstes diu fuit Theodosius, qui post filiorum aduentum ex hac vita decessit sequenti anno, xvi. Kalend. Februarij.

Præcesserunt autem eius obitum signa quædā, elementis variè perturbatis: nam à mense Septembris, quo victoriam obtentam fuisse diximus (vt testatur Marcellinus in Chronico) nonnullæ regiones terræ motu quassatæ sunt, sed & S. Ambrosius ipso orationis exordio, quam habuit in funere Theodosij: Hoc nobis, inquit, motus terrarum graues; hoc iuges pluuie minabantur, & vltra solitum caligo tenebrosus denunciabat, quod clementissimus Imperator Theodosius recessurus esset è terris. Ipsa igitur excessum eius elementa mœrebant: cælum tenebris obductum, aër perpeti horrens caligine: terra quæ turbatur motibus, replebatur aquarum alluionibus. Quidni mundus ipse desleret eum Principem continud esse rapiendum, per quem dura mundi istius temperari solerent, cum criminum pœnas indulgentia præuenerit: hæc Ambrosius.

Inter alias Orbis regiones Palæstinam quoque dirotunc vexatam esse terræ motu, occasione impurissimi Vigilantij meminit S. Hieronymus. Venerat ipse ex Hispania, ibiq; nondum detectus hæreticus, cum Catholicis communicabat: sed qualis intus iam tunc esset omni virtute vacuus, occasio foris manifestauit. de eo enim idem Hieronymus hæc habet k: In hac prouincia, cum subitus terræ motus noctis medio omnes de somno excitasset, tu prudentissimus & sapientissimus mortaliū nudus orabas, & reserebas nobis Adam & Euam de Paradiso. Et illi quidem apertis oculis erubuerunt, nudos se esse cernentes, & verenda texerunt arborum folijs. Tu & tunicâ & fide nudus, subitōq; timore perterritus, & aliquid habes nocturna crapulæ, sanctorum oculis obscenam partem corporis ingerebas, vt tuam indicares prudentiam. Tales habet aduersarius Ecclesia, hi duces contra martyrum sanguinem dimicant. hæc de Vigilantio S. Hieronymus; de cuius aduentu Hierosolymam idem meminit l in epistola ad Paulinum de institutione monachi. Sed de Vigilantio plura inferius. Scribebat autem hoc anno ipse Hieronymus (vt dictum est superius) epistolam seu tractationem de optimo genere interpretandi ad Pammachium.

Insuper dedit epistolam hoc pariter anno ad Furiam de viduitate seruanda; nã ait m in fine: Scio me ante hoc ferme biennium edidisse libros contra Iouinianum. illos autem anno decimoquarto Theodosij esse editos, eius testificatione superius dictum est. ipsa enim Furia, matre Titiana clarissimâ sceminâ, & patre Consulari, Christianis ambobus, è stemmate Camillorum fata, orbara viro, à Hieronymo litteris experietar, vt de modo viuendi, viduitateque seruanda epistolam scriberet. Præstitit hoc ipse haud inuitus, eandemque Paulæ haud dissimilem, Marcellæq; æqualem reddere studens, quas & imitandas proponit. quodam enim necessitudinis vinculo Furia Paulæ coniuncta videri poterat, quod germanus Furæ fuerat maritus Blefillæ filix sanctæ Paulæ, vt idem Hieronymus ibi tradit: qui & vult eam habere monitorem Exuperium: Habes, inquit, sanctum Exuperium probatæ etatis & fidei, qui te monitis suis frequenter instruat. hunc ipsum tunc Romæ agentem, postea Tolosæ iam Episcopum, alibi laudat n: sed de eo inferius pluribus agendum est.

Claud. in 4. Cōsulatu Hono. Imp. DE CLÉMENTIA THEODO SII PRÆCONIA.

Sozo. li. 7. c. 24.

VICTORIA THEODOSII EODEM MOMENTO LONGE COGNITA. Euagr. Vit. SS. Patr. par. 1. c. 1.

XXI. Ambros. in fune. Theod.

Plin. lib. 15. ca. vlt. Virgil. Aeneid. 2. EXPIATIO OB CAEDEM BELLICAM. S. Basil. ad Amphiloich. c. 13.

Num. 13

Paulin. in Vit. S. Ambros.

XXII. TERRÆ MOTVS IMMENSIS.

XXIII. VIGILANTIVS QUID HIEROSOLYMIS.

Hieron. aduer. Vig.

Hiero. epist. 13.

XXIV. Hiero. epist. 10. HIERON. SCRIBIT AD FURIAM. Taciana

Hiero. epist. 4.

XXV. Theodor. E. spag. 390. 391. CONSTANTINOPOLITANUS IN ENCAENIIS. * Hellenius

Hoc eodem anno, iisdemque Coss. Arcadio tertium & Honorio secundum apud Theodorum celebrata ponitur tertio Calend. Octobris Synodus Constantinopolitana in causa vertente inter Agapium & Gebadium, vtrumque sibi vindicare satagentem Episcopatum Bostrensem: in qua Synodo hi Episcopi tunc confedisse nominantur, videlicet, Nectarius Constantinopolitanus, Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, Palladius * Casarea Cappadociae, Gelasius Casarea Palaestina, Gregorius Nyssenus, Amphilocho Iconij, Paulus Heraclaea, Arabianus Ancyrae, Ammon Hadrianopolis, Phalerius Tarsis, Lucius Hierapolis, Elpidius Laodicea, Paulus Alexandrorum, Dioscorus Hermopolis, Probatius Beronices, Theodorus Mopsuestiae, Dirus Seleucia, Epagathus Marcianopolis, Gerontius Claudiopolis, & alij diuersi Episcopi, & reliqui ex omni ordine sacerdotali. Mirabitur fortasse aliquis, quo modo accidere potuit, ut duo Patriarchae, Alexandrinus & Antiochenus, ac caeteri primarum sedium Episcopi conuenerint vnus controuersiam inter duos Episcopos componenda causa: sed maiore etiam admiratione afficietur, si consideret, quod eiusmodi adeo magni in Oriente generalis concilij nulla penitus apud antiquos sit mentio.

XXVI.

Quamobrem illud existimo, huiusmodi Episcoporum conuentum non conuocatum esse vel Ecclesiastico dogmatis causa, vel di disciplina Ecclesiastica corrigenda, ut in caeteris Concilijs fieri consuevit, vel litis vnus Ecclesiae terminanda studio; sed ad hoc ut nouam basilicam Apostolorum Petri & Pauli nomine erectam a Ruffino Praefecto Praetorio, penes quem summa erat in toto Orientali Imperio auctoritas, ijdem dedicarent: huncq; ipsum esse conuentum Episcoporum, cuius Palladius b res suorum temporum scribens meminit, cum de Euagrio Pontico agit, qui vna cum Ammonio & alijs ex Aegypto vocatus a Ruffino ea de causa Constantinopolim venit. Hic idem, inquit, sanctissimus cum a Ruffino temporis illius Praefecto Praetorio multiplici supplicatione rogatus fuisset, & cum magno illo Ammonio Constantinopolim ob necessarias eremi actiones adueniente, ipse quoq; dignaretur venire, vehementer id precantibus sanctis diuersarum prouinciarum Episcopis, alijsq; quamplurimis eremitis (qui ad dedicationem basilicae, quam ipse condiderat, conuenerant) memoratum Ruffinum proprijs manibus suscepit sacro fonte mundatum. haec ipse, subdens de Ammonio ibidem defuncto, & in eadem basilica, Ruffiniana dicta, sepulto. Certè quidem ad dedicationem basilicarum vocari solitos è remotissimis quoque regionibus Episcopos, quae dicta sunt superius de Antiochenae ac Hierosolymitanae ecclesiarum Encaenijs docent.

XXVII.

e. 390. ii. S. c. 17.

Meminit eiusdem a Ruffino erectae basilicae Sozomenus c, aedificatamque fuisse ait trans mare prope Chalcedonem, in loco dicto, Ad quercus: vbi ab eodem Ruffino sumptuosa villa extracta erat, erectaque regia aedes, ipsaque basilica in honorem praecipuorum Apostolorum Petri & Pauli dedicata, dicta quoq; nomine communiori, Apostolaeum; in qua postea a Theophilo Episcopo Alexandrino collecta Synodus fuit aduersus Ioannem Chrysostomum, ut suo loco dicitur. Placuit igitur Ruffino omnia pro arbitrio Oriente moderanti, Theodosio praesertim absente, tot tantosque Episcopos Constantinopolim ad duplicia Encaenia conuocare, nimirum ad nobilissimam dedicationem basilicae, & ad suam sacro baptismate initiationem explendam.

XXIX.

Haec igitur causa praecessit, ut praecipuarum sedium Episcopi inuitati a Ruffino Constantinopolim se conferrent. Vbi cum essent, post sacra ex more expleta solemnia (quod etiam in Encaenijs Antiochiae & Hierosolymis factum scimus) ijdem conuocati Episcopi dicta die Constantinopoli confidentes, controuersiam inter duos illos Episcopos obortam iudicio definiere eo modo, quo Acta declarant ibidem a Theodoro narrata: nimirum, ex sententia Theophili Episcopi Alexandrini definitum, non licere deponi Episcopum a duobus vel tribus alijs Episcopis, sed maioris tantum Synodi arbitrio, nempè eiusdem prouinciae Episcoporum sententia.

Quod autem ad nomina Episcoporum haud otiose ex iisdem Actis recitata pertinet: habes duo illa lumina Orientalis Ecclesiae post Gregorium Nazianzenum atq; Basilium, eius germanum Gregorium Nyssenum, & Amphilocho Iconij Episcopum adhuc his temporibus fuisse superstites. Certè quidem quod ad Gregorium Nyssenum spectat, de ipso adhuc viuente atque multa scribente meminit sanctus Hieronymus anno ante superiorem, quo edidit (ut ait) commentarium illum de Scripturis Ecclesiasticis, vbi de ipso d: *Multa alia scripsisse & scribere dicitur.* & de Amphilocho post Gregorium agens, nimirum adhuc viuente, haec habet: *Amphilocho Iconij Episcopus nuper mihi librum legit de Spiritu sancto, quid Deus est, & quod adorandus, quodq; omnipotens sit.* Vides igitur, tum auctoritate S. Hieronymi, tum etiam ex Actis Synodi hoc anno habitae, quam procul a veritate abhorreant, qui dicere, eundem Amphilocho ipso exordio Theodosij Imperij ex hac vita defuisse, cum adhuc reperitur hoc anno decimosexto eiusdem Imperatoris in humanis fuisse. Ex quibus pariter intelligas, alium sensum verbis Gregorij Nazianzeni de Amphilocho agentis aptandum esse, quam dicere intellexit de Amphilocho obitu; dum in carmine parenetico ad Olympiadem scripto, in fine haec habet loquens de sorore eiusdem Amphilocho sanctissima femina eidem inharente: *Est, inquit, in promptu admonitio vna multis partibus nostrae praestantior. Theodosiam, o elegantissima mulier, habes: haec tibi & sermonis omnis & actionis veluti quaedam imago ad imitandum proposita sit: femina quidem illa Chironus sub matrimonij radicibus: quae te a patre acceptam optimis moribus imbuit. Amphilocho Episcopi soror, quem vna cum sancta Thecla ad Deum misit, vera atq; Orthodoxae doctrinae praecone, decusq; meum & ornamentum.* ista Gregorius, quem constat haud his verbis voluisse significare Amphilocho ex hac vita migrasse, quem liquet multos annos post Gregorium Nazianzenum fuisse superstitem. Porro quod ad ipsius Amphilocho egregiam doctrinam spectat, exaequare hoc nomine ipsum videtur S. Hieronymus Basilio Magno atque Gregorio Theologo, dum de iisdem haec tradit f, scribens ad Magnum: *Cappadocumq; Basilij, Gregorij, & Amphilocho, qui omnes in tantum philosophorum doctrinis atq; sententijs suos referunt libros, ut nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem scilicet, an scientiam Scripturarum.* Caeterum quod ad eiusdem Amphilocho lucubrationes pertinet: licet sanctus Hieronymus non nisi commentarij illius de Spiritu sancto meminerit; tamen complura alia ipsum scripta edidisse, fidem facit Theodoretus, qui plura ac diuersa in suis dialogis ab eodem Amphilocho mutuatus, eadem citat. adhuc extat eiusdem ad Seleucum carmen de libris sacris.

Inter alios verò superius nominatos Antistites habetur Gelasius Episcopus Casarea Palaestina, qui quidem Catholicus fuit & magnae eruditionis: de quo S. Hieronymus (quod ille nondum sua edidisset scripta) haec pauca tantum: *Gelasius Casarea Palaestina post Euzoium Episcopus accuratilimatiq; sermonis fertur quaedam scribere, sed celare.* ita ipse. Cuius verò aestimationis ea habita fuerint ab eruditis Ecclesiasticis viris, ex Theodoro intelligere potes, qui in dialogis cum eum citat, eiusmodi praeconio virum exornat g: *Si autem, inquit, etiam veteres Palaestinos vis audire: praebe aures in primis admirabili Gelasio, qui Casariensem agrum diligenter excoluit, &c.* At longè alius hic Gelasius ab illo eiusdem nominis viro fuit, quem S. Basilius ad Theodotum scribens h Arianorum communioni coniungit. Nominatur insuper inter caeteros eius Synodi Episcopos Dioscorus quoque Hermopolis in Aegypto Episcopus; quem illum ipsum putamus Dioscorum, cuius Palladius meminit i, ex presbytero & monacho Nitriae euectum ad Episcopatum. Sed cum & ceterorum Episcoporum catalogo perspicue intueris Theodorum Mopsuestenū Episcopum cum alijs confedisse, intellige ipsum Catholicum perseuerasse adhuc cum Catholicis communicantem, nec dum haeresin, qua Orientem exussit, profitentem. At haec de his fati.

XXIX. GREGOR. NYSSENVS ET AMPHILOCHVS SVPERSTITES.

d Hieron. de Script. Eccles. in Greg. Nyss. & in Amphilocho.

e Gre. Naz. in carm. ad Olymp.

f Hieron. epist. 84. AMPHILOCHVS DOCTRINA ET SCRIPTA.

XXX. GELASIVS EPISC. CAESAREA PALAESTINAE.

g Theod. dial. 1.

h Basil. e. 15. in n. addit.

i Pallad. in L. inf. c. 2. THEODORVS MOPSVESTENVS.

XXXI.

Quod verò ad Ruffinum spectat (ex quo ad hæc de Concilio tunc Cōstantinopoli celebrato diuertimus) laudandus quidem, quòd basilicæ ædificatione, atque initiatione sacri baptismi, inter alia peccata, culpam illâ immanem expiandam curauit, quâ auctor fuit (vt dictum est) Theodosio Imperatori cladis Thessalonicensis: felix; si sic perseuerasset: sed dum deteriora molitur, nempe diram tyranidem, affectans Imperium, eiusque rei causâ barbaros ex diuersis prouincijs in Romanum solum studēs immittere, tum Romano Imperio, tum sibi ipsi grauissimorum malorum concinnator exitit. Sed de his futurus suo loco agendum erit, atque hæc modò satis. Iam verò reliqua profequamur.

XXXII.

Hoc eodem anno, iisdem nominatis Consulibus, Adrumeti in Africa celebrata esse Synodus reperitur, missaque ad eam legatio ab Aurelio Episcopo Carthaginensi: quæ autem ibi decreta fuerint, haud apparet, quòd diuerforū Conciliorum canones in vnum collecti, simul sub vno titulo Concilij Africani habeantur admixti.

XXXIII.

Sed & Donatistæ in Numidia hoc item anno generale Concilium celebrârunt, Bagaiensē dictum, quod Bagai eiusdem prouinciæ ciuitate fuerit collectum, conuenientibus in vnum duabus ipsorum factionibus, quibus inter se diuisi erant, Maximianistarum videlicet, & Primianistarum, sic dictis à duobus Episcopis Carthaginensibus ab ijs inter se dissidentibus creatis in schismate, Primiano scilicet, & Maximiano. Hoc quidem anno eiusmodi celebratum esse Concilium, S. Augustinus ex Actis eius affirmat, cum ait: *In memorato Concilio Bagaiensi dies & Consul adscriptus est, non solum quo decretum Concilij conditum est, verum etiam ipsius dilationis.* Ergo à die octauo Kalendarum Martiarum post Consulatum Theodosij Augustij III. Consulatu Augustorum Arcadij tertium & Honorij iterum, qui dies est Concilij Bagaiensis, vsq; ad octauum Kalendarum Ianuariarum, qui dies est dilationis, octo menses fermè numerantur. hæc ipse, qui & inferius eadem fermè reperit verba. His de tempore stabilitis, de causâ eiusmodi ipsorum adeò celebris conuentus conuocandi agendum est. Mirâ quâdam Dei prouidentia accidit, vt tanquam ludentes in scena, nolentes licet, & inuiti, actionem illam representarent in seipsis, quam egerunt maiores eorum tempore ordinationis Cæciliani: vt ex his saltè quæ ipsi modò egerant, errasse conuinceretur illi, & iustificaretur Cæciliani causa: adeò vt si suspenderent equâ lance iudicium, nec quo modo se ipsos absoluerent, & Cæcilianum damnare possent, haberent.

XXXIV.

Mortuo Parmeniano, quem post Donatum diximus factum fuisse Carthagine Episcopum partis Donatistarum; in eius locum successus est ab ipsis Primianus: aduersus quem postea ab alijs Donatistis creatus est Maximianus diaconus, sicque maximum inter eos conflatum est schisma. Quonam modo autem illud acciderit, S. Augustinus citra describit, vt ait, ex litteris Tractatorijs, ex epistolarum nimirum historia (erant enim apud eos huiusmodi epistolæ, quas nos dicimus Synodales, siue Synodicas, quæ à Synodo scribebantur Encyclicæ perspicuæ omnibus, atque publicæ) his igitur litteris Tractatorijs schismatis inter eos principium referatur: scriptæ sunt ipse ab illis qui aduersus Primianum Carthagine primò celebrârunt Concilium, Episcopis quinquaginta tribus: quoto autem Christi anno, istud collectum fuerit, ignoratur. Postea verò ab eiusdem partis Episcopis centum & amplius aduersus eundem Primianum Episcopum Carthaginensem habitum est Concilium in oppido d Cebarsulli, in quo pariter idem Primianus damnatus est. Duo itaque hæc Concilia præcesserunt generale hoc omnium Donatistarum Episcoporum Concilium Bagaiensē, de quo agimus.

XXXV.

Sed quod rerum gestarum ordo postulat quæ primò gesta sunt in Concilio Cauernensi apud Carthaginem

hic recitemus, nec aliunde fidelius, quam ex ipsorum epistola Synodali: quâ cum sententia ipsa describitur lata ab ipsis aduersus Primianum, & dumque retexuntur pariter causæ damnationis eius, totius rei gestæ narratur historia: habet hæc omnia S. Augustinus in enarratione in psalmum trigessimum sextum inserta. Reddamus igitur hanc eandem ipsorum epistolam, vt scripta est, absque interloctionibus illic adiectis:

Sanctissimis fratribus atq; collegis per vniuersam Africam, hoc est, per prouinciam Proconsularem, Numidiam, Mauritaniam, Byzacenam, & Tripolim constitutis, sed & presbyteris & diaconis, vniuersis plebibus in veritate Euangely nobiscum militantibus, Victorinus, Fortunatus, & ceteri quinquaginta tres Episcopi, qui in Concilio apud Cauernas Susis fuimus, in Domino aeternâ salutem. Quarum autem Ecclesiarum singuli essent Episcopi, ex titulo cuiusque fedis in subscriptione ponuntur.

Nemo qui nesciat, fratres dilectissimi, de sacerdotibus Domini, non propria voluntatis, sed diuina legis impulsu tam in reos sententiam dicere, quam innocentibus inflatam iurè ab eis ac merito submouere. Non leui enim periculo subiacebit, quisquis aut reo pepercerit, aut innocentem confutare pertentauerit: maxime cum scriptum sit: Innocentem & iustum non occides, & purgatione non purgabis reum. Hoc igitur edicto legis admoniti, necesse nos fuit Primiani causam, quem plebs sancta Carthaginensis Ecclesia Episcopum fuerat in ouile Dei sortita, seniorum litteris eiusdem Ecclesia postulantibus, audire atq; discutere sub eorum explanatis omnibus, aut innocentem quod optabile fuerat purgaremus, aut nocentem certè ostenderemus suis meritis esse damnatum. Optatissimum nobis fuit, vt plebs sancta Carthaginensis Ecclesie eo se laetetur Episcopo sublimatam, qui in omnia sanctus, & in nullo reprehensibilis haberetur. Propterea vtiq; talem esse oportet Domini sacerdotem, vt quod populus pro se apud Deum nõ valuerit, ipse pro populo mereatur quòd poposcerit Imperare: quia scriptum est: Si peccauerit populus, orabit pro eo sacerdos: si autem sacerdos peccauerit, quis orabit pro eo? & inferius.*

Scandala igitur Primiani, & ipsius nequitia singularis sic in se celeste iudicium prouocauit, vt horum criminum auctorem necesse esset penitus amputari, qui recens ordinatus est. Presbyteri supradictæ plebis ad conuentionem impie conspirationis impellens, hoc ab eis velut precario iure postulauit, vt ad damnandos quatuor diaconos, viros egregios, ac singularibus meritis approbatos, Maximianum scilicet, Rogatianum Donatum, itemq; Salganum, conspirarent, vt incunctanter ei promitterent accommodare consensum. Cuius illi malâ presumptione stupefacti, cum rem silentio resellissent, per se cogitatum scelus non dubitauit implere; vsq; adeò, vt in Maximianum diaconum; virum sicut omnibus notum est, innocentem, sine causa, sine accusatore, sine teste, absentem, ac lecto cubantem, sententiam putaret esse promendam: quia iam pridem clericos non dissimili furore damnaret. Nam cum incestos, contra legem, decretaq; omnium sacerdotum cõmunioni sanctæ adiungeret: cumq; obstante maximâ parte plebis, etiam seniorum nobilissimorum litteris conueniretur, vt per se corrigere quod admiserat: suâ temeritate possessus, emendare contempsit.

His itaq; permoti seniores Ecclesie supradictæ, ad vniuersum chorum litteras Legato sq; miserunt, quibus non sine lacrymis deprecati sunt, vt ad se feruentius veniremus; quo perpenso libramine, intentionibus exploratis, existimatio Ecclesie purgaretur. Ad hanc prouide cum secundum memoratorum litteras veniremus: notâ sua ille ratione feruescens, aduentum nostrum penitus declinauit. Qui vsquequaque rebellis animo recalcitrans in malo permansit, vt conductâ multitudinem perditorum, atque imprecatis officialibus, basilicarum ianuas obsidisset: qui ingrediendi nobis, atque agendi solemnâ, interdicerent facultatem. Hæc si Episcopum cõuenit facere, si Christianis licet admittere, si hoc Euangelya protestantur, probet aut iudicet quisquis amator aut asfessor est veritatis. hoc enim nobis inflixit frater aliquando proprius, quòd numquam faceret alienus, &c. omillis ibi recentitis nonnullis ex eadem epistola Synodali, iam reddamus eam, quæ ibidem legitur ab illis in eum lata sententia:

Decreuimus omnes sacerdotes Dei, presente Spiritu sancto, hunc eundem Primianum: primò quia super viuos Episcopos alios subrogauit: quòd incestos cum sanctorum cõmunionem miscuerit:

LIVM CAVERNENSE MAXIMIANISTARVM. e Aug. in Psal. 36.

XXXVI EPIST. SYNOD. CONCILII CAVERNENSIS.

* est

f Exo. 23 Dan. 13.

g 1. Reg. 2

XXXVII PRIMIANVS DAMNAVIT QUATVOR DIACONOS.

XXXVIII CONTVMACIA PRIMIANI ARGVIVR.

XXXIX

CONCILIUM BAGAIENSE DONATISTARVM.

a Aug. contra Crescō. li. 3. c. 56.

b Aug. in Psal. 36.

XXXIV SCHISMA DONATISTARVM INTER PRIMIANVM ET MAXIM. e Aug. in Psal. 36.

d Aug. contra Crescō. li. 4. c. 6.

XXXV. CONCIL.

quod presbyteros ad conuersionem in eadem constingere pertentant: quod Fortunatum presbyterum in cloacam fecerit mitti, cum aegrotantibus baptismo succurrisset: quod communionem Demetrio Episcopo denegauit, ut cogeret filium abdicare: quod idem presbyter obiurgatus sit, quod Episcopos hospitio suscepisset: quod supra dictus Primianus multitudinem miserit, quae Christianorum domos euerteret: quod obfessi sunt Episcopi simul & clerici, & postea ab eius satellitibus lapidati sunt: quod in basilica caesi sunt seniores, quod indignè ferrent Claudianistas ad communionem admitti: quod innocentes clericos putauerit esse condemnandos: quod se nobis audendum noluerit exhibere, cum basilicarum fores, ne ingrederemur, multitudine & officialibus intercluserit: quod Legatos à nobis ad se missos iniuriòse reiecerit: quod loca multa, vi primò, dehinc auctoritate iudiciali usurpauerit: prater alia illicita eius admissa, quae pro honestate styli nostri siluimus: à sacerdotali choro perpetuò esse damnatum decreuimus: ne eo palpato, Dei Ecclesia aut contagione, aut aliquo crimine maculetur. Quod in ipsum Paulus Apostolus exhortatur & admonet: Præcipimus autem uobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut discedatis ab omni fratre inordinatè ambulante. Atque ideo non immemores puritatis Ecclesiae, conducibile existimauimus, omnes sanctos consecratos, & omnes clericos & omnes populos, qui se Christianos meminerunt, hanc nostram Tractatoriã commoneat, ut omnes eius communionem, ut potè damnati, diligenti curã horreant. Ipse enim de suo interitu rationem reddet, qui hoc nostrum decretum non audiendo tentauerit violare. Placuit sancto nobis & Spiritu sancto, quod tempus tardis ad conuertendum referretur sub eo: ut quicumque sacerdotum vel clericorum sua salutis immemores, à die damnationis supradicti Primiani, in est, à die Kalendarum Iuliarum usque ad diem octauum Kalendarum Ianuariarum, minus à Primiani damnati communionem receperint, tali sententiã constringantur. Laici quoque nisi se à supradicto die damnationis illius, intra diem Pasche futurae ab eius consortio separauerint, non posse quemquam nisi per penitentiam, si quidem meminerit Ecclesiae, reformari. haec tunc litteræ Synodales, quibus subscripti leguntur Episcopi quinquaginta tres, & primo loco Victorinus Episcopus Munacianensis, & cæteri post eum. hæc acta sunt in Concilio Cauernensi.

2. Thef. 3

XL. CONCILIVM CEBARSVS SENSE DONATISTARVM.

Quod verò ibidem apud S. Augustinum legantur nomina Episcoporum quinquaginta trium: ex his corrigere quod apud eundem, quadraginta trium Episcoporum eiusmodi Concilium collectum fuisse dicitur. Sed & quod ab eodem ponatur habitum apud Carthaginem, hinc verò ex eorundem epistola Synodali factum habeatur apud Cauernensium: locum illum propinquum Carthagini fuisse, dicendum est. ait enim S. Augustinus contra Cresconium, tum de hoc tum de alio ab iisdem sed copiosiori numero aduersus eundem Primianum congregato Concilio b: Recitat decreta Conciliorum. Primum, quod apud Carthaginem à quadraginta & tribus factum est, quo prædamnatus est Primianus. Alterum, quod Cebarsusi centum vel amplius vestri tunc Episcopi condiderunt, qui perfectè pleniusq; damnatus est. sic autem depositus est à duobus Concilijs Primianus Episcopus Carthaginensis, vt in locum eius subrogatus sit ab iisdem Maximianis eiusdem Ecclesiae diaconus, qui erat vnus ex illis quatuor à Primiano damnatis, cum abiit ipse in Numidiam, & eius prouinciæ Episcopos ad sui defensionem prouocauit, quos & iudices interpellauit. vnde ad eum Augustinus c: Iudices Numidas, apud quos te purgares, tu ipse adisti, tu constituisti: Maximianista illos non petierunt. hæc ipse.

Aug. contra Cresc. li. 4. c. 6. * quinquaginta tribus

Aug. in Pjal. 36.

XLI. DONATISTAE IN DIVERSAS SECTAS DIUISI.

Vides ex his, schismaticos ab Ecclesia Catholica primitus separatos, inter se ipsos pluribus esse partibus scissos, & ab auctoribus scissionum nomine nuncupatos: vt qui primi à Donato dicti sunt Donatistæ, eorundem alij à Primiano nuncupati fuerint Primianistæ, & à Maximiano Maximianistæ: sed & (vt in recitata sententia vidi mus) alios à Claudio appellatos Claudianistas, & rursum alios à Rogato olim Rogatistas, de quibus S. Augustinus d ait, multa hos passos esse ab alijs Donatistis, quod cum alijs conuenire noluisse: de quibus idem pluribus in epistola ad Vincentium e. Sed & Ticonium scissuram fecisse in schismate Donati, iam superius dictum est. Cæte-

Aug. contra Petil. li. 2. c. 83. Aug. e. p. 48.

rùm cum sicuti ipsi omnes inter se essent, ad eam tamen pertinaci dissensione ab inuicem discrepabant, vt sua quisque secta esset pugnantissimus defensor, & aliarum aduersarius oblitatus. nã Augustinus, Pars, inquit f, Donati in multa minutissima fusta confissa est: quae omnes minuta particula hanc vnam multo grandiore, in qua Primianus est, de recepto Maximianistarum baptismo reprehendunt; & singula conantur asserere, apud se tantummodò verum baptismum remansisse, nec omninò esse alibi, neque in toto orbe terrarum, quã Ecclesia Catholica expanditur, nec in ipsa grandiore parte Donati, nec in cæteris, prater se vnam ex minutissimis partibus. hæc ipse.

Aug. de baptis. contra Dona. li. 1. c. 6.

At admiratione quidem dignum est, quod inter tot sectas diuisi Donatistæ cū essent, tamè quæ potior inter eos habebatur, ad eam erat abundans & referta numero Episcoporum, vt nullam penè sensisse iacturam ex multiplici scissione, attonitus obstupescas. Audi, quæso, quid de his S. Augustinus g: Multa prater ea, inquit, inter ipsos facta sunt schismata, & ab ijs se diuersis coetibus alij atque alij separauerunt, quorum separationem cætera grandis multitudo non sensit. Sed apud Carthaginem Maximianus contra Primianum ab eiusdem erroris centum ferme Episcopis ordinatus, & à reliquis trecentis decem, cum eis duodecim, qui ordinationi eius etiam præsentia corporali interfuerunt, atrocissimè à criminatione damnatus, compulsi eos nōsse etiam extra Ecclesiam dari posse baptismum Christi: nã quosdam ex eis, cum eis quos extra eorum Ecclesiam baptizauerat, in suis honoribus sine vlla in quoquam repetitione baptismatis receperunt, &c. obijcit enim eis, quod eadem ab ipsis obiecta aduersus Catholicos, vt sancta ac legitima recepissent. Sed iam de Synodo Bagaiensi hoc anno in Numidia habita pertractemus.

XLII. MULTITUDO INCREDIBILIS DONATISTARVM. Aug. de heres. c. 69

Qui igitur excitati atque vocati sunt à Primiano Episcopo Carthaginensi Episcopi Donatistæ aduersariæ factionis, omnes trecenti atq; decem, Bagai ciuitate Numidiæ conuenerunt: vbi confidentes, examinata causâ ipsius Primiani, qui aderat, & Maximiani itidem Episcopi Carthaginensis absentis, & aliorum eidem communionem copulatorum, hæc in hos prolata est in Synodo damnationis sententia, quam recitat Augustinus his uerbis:

XLIII. CONCILIVM BAGAIENSIS DONATISTARVM.

Cum omnipotentis Dei & Christi eius voluntate in Ecclesia sancta Bagaiensi Concilium gereremus, Gamalius, Primianus, Pontius, Secundianus, Ianuarius, Saturninus, Felix, Pegasus, Rufinus, Fortunius, Crispinus, Florentius, Optatus, Donatus, Donatianus, & cæteri numero trecenti & decem: placuit Spiritui sancto, qui in nobis est, pacem firmare perpetuam, & schismata rescindere sacrilega, subdit Augustinus: Deinde cum multa in eos horrenda voluissent, &c. Quænam ea essent, alibi idem Augustinus narrat, cum ait: Vt verbis illius plenarij Concilij magis utar, ibi, nepe in factione Maximianistarum, viperæ seminis noxios partus taro calore vaporant, publici facinoris & parricidij sui facta scelerum vota gignunt. Parturiunt iniustitiam, concipiunt laborè, & pariunt iniquitatem. Iam non confusa criminum silua nomina eorum desingunt ad pœnam. Dum eius indulgentia funis, dum clemetia dimittitur linea, iam causa quos punire inuenit: quos tãquam in asperos scopulos veridica vnda naufragia membra proiecit: quorum percutium littora Aegyptiorum exemplo funeribus plena, nec ipsam inuenientia sepulturam. & in Maximianum ipsum hæc sunt verba sententiæ:

Aug. contra Cresc. li. 3. c. 53. Aug. contra Cresc. li. 4. c. 31.

Maximianum fidei æmulum, veritatis adulterum, Ecclesiam matris inimicum, Darhan, Chore, & Abiron ministrum de pacis gremio sententia fulmen excutiat, quem non solum mors iusta sui sceleris cõdemnat, sed etiam trahit in consortium criminis plurimos catena sacrilegæ: venenum aspidum sub labijs eorum, quorum os maledictione plenum est & amaritudine, & eorum pedes veloces ad effundendum sanguinem: contritio & infelicitas in vjs eorum, & viam pacis non cognouerunt: non est timor Dei ante oculos eorum: iacent membra abscissa, quae pestifera putredo ita corrumpit, vt plus habeat in abscissione solaminis, quàm in remissione medicaminis. Famofos criminis reos, &c. hucusque ibi Augustinus, narras ea quæ dicta sunt in præsentia, verbis præteriti temporis, quod sic oratio postulari. Sed & superius iisdem modis ac tempore quo reliqua eiusdem sunt sententiæ, ita refert k: Famosi ergo criminis reos, Victorianum

FACINOROSA MAXIMIANISTARVM.

XLIV. SENTENTIA LAETIANA MAXIMIANIVM AC EIUS SECTATORES.

Aug. contra Cresc. li. 3. c. 53.

Carcabianensem, Martianum Sullectinum, Beianum Baianensem, Saunium Auphensem, Theodorum Vfulensem, Donatum Sabratensem, Miggenem Elephantariensem, Prætextatum Assuritanum, Saluim Membræstanum, Valerium Melzitanum, Felicianum Mustitanum, & Martialem Petrusensem: qui funesto opere perditionis vas sordidum, collectâ faculentia glutinarunt: sed & clericos aliquando Ecclesie Carthagini, qui dum facinori intersunt, illicito incestui lenocinium præbuerunt, Dei præsentis arbitrio, vniuersalis Concilij ore veridico damnatos esse cognoscite. sunt hi illi duodecim Episcopi ordinatos Maximiani. sed de alijs ita subditur in illorum sententia.

XLV. REDIRE PERMISSI MAXIMIANISTAE.

Eos autem, quos sacrilegi surculi non polluere plantaria, id est, qui a Maximiani capite proprias manus verecundo pudore fidei retraxerunt, ad matrem Ecclesiam redire permissimus. Ac ne angustis redeuntibus tempus spem salutis arctate diei pressura subducatur, agnoscitis quibus licet manentibus præcedentibus statutis vniuersis vsq; in diem octauum Kalendarum Ianuariarum proximè futurarum agnitionis pandimus ianuam, vt integri honoris & fidei regressi habeant fundamenta: quam si quisquam ingredi nequiverit piger à segetia sciat sibi ad omnes venales aditus suâ voluntate viam esse subductam. Manebit enim circa eos dicta sententia, & post præstitutum diem redeuntibus fixa penitentia. hæc tene verba sententiae. At sicit magno animi ardore tot numero aduersus Maximianistas conuenerunt Primianisti; ita etiam haud impari sollicitudine aduersus eosdem sectantes Maximianum, vt ab ipsorum eijcerentur Ecclesijs curauere. Extatenim Titiani Aduocati libellus aduersus Felicianum & Prætextatum Episcopos partis Maximiani, ambos ex duodenario illo numero Episcoporum, qui ordinauerunt eundem Maximianum (quorum Prætextatus erat Episcopus Assuritanus, Felicianus autem Mustitanus) quo rogatur Proconsul, vt ab ipsorum sedibus pellerentur. nam Augustinus a: Inuenitur autem, inquit, postulatio apud Herodem Proconsulem, vide quanto post dicta aduersus Felicianum & Prætextatum de Mustitanis & Assuritanis locis excludendos: cuius pauca subiunxi.

a Aug. contra Cresc. li. 3. c. 56.

XLVI. LIBELLVS ADVERSVS FELICIANVM ET PRÆTEXTATVM.

Post Consulatum dominorum Arcadij III. & Honorij iterum, Augustorum, sexto Nonas Martias, Carthagine in Secretario Pratorij Titianus dixit: Peregrinus presbyter, & seniores Ecclesie Mustitana regionis tale desiderium prosequuntur. Cum Ecclesia Catholica sanctitatem vir memoria venerabilis ab errore perfidia Donatus affereret, in eius nomen & cultum mundi penè totius obseruantiâ nutrita coaluit. Sed cum eius religionis laudandum mirandumq; propositum Maximiani cuiusdam venena polluerent: multorum cæcis Antistitum in vnum, Deo conspirante, collectus, hominem, vel potius pestem que superna displicuit maiestati, etiam puræ mentis propria coercitione damnauit. Eos quoque quos aliene præsumptionis error attraxerat, portu primo proposito penitendi, si reuerti cuperent intra tempus ad religionis tram item præstitutum, pari vigor admonitione compefcuit. Sed sui institutis iniquitas delectatur, & semetipsam non deserit, cum semel præcipitata corruerit. Idem namque Maximianus ceptam nutrit audaciam, & alios sibi met consociat ad furorem. Inter quos etiam Felicianus quidam, qui primò recta sectatus, deprauiationis huius at aminatione suscitatus, in Mustitana positus ciuitate, Deo omnipotenti parietes consecratos & Ecclesiam venerandam quasi quâdam obsidione credidit retinendam. Hunc etiam Prætextatum in Assuritanis partibus imitatur. Sed cum equitatis tunc innotesceret potestati consortium sacerdotum: iussisti (vt Gestatentantur) expulso omni contradictionis effectu, sacratissimis sacerdotibus à profanis mentibus Ecclesias vindicatas oportere restitui. hucusq; recitat Augustinus ex libello Titiani: & subdit hinc hæc:

XLVII. MAXIMIANISTAE RECEPTI A PRIMIANISTIS.

Producitur autem iste conflictus (quantum ex Gestis Proconsularibus & Municipalibus indagare potuimus) vsque ad Theodorum Proconsulem, hoc est, vsq; ad anni alterius diem X I. Kal. Ianuarij: quo die clerici & seniores agentes sub Rogato Episcopo, qui in locum damnati Prætextati Assuritani fuerat subrogatus, allegauerunt memorati Proconsulis iustionem. cæterum post multum temporis eosdem penitentes suis ipsorum fuisse Ecclesijs restitutos, idem Augustinus agens contra Gaudentium declarat his verbis: Inueni, si potes, quid dicas, quo modo susceperitis honorem Feliciani Mustitani, & Prætextati Assuritani, quos cum Maximiano & alijs decem sine vlla dilatione

b Aug. contra Gauder. li. c. 39.

damnastis: contra quos, vt eos de basilicis pelleretis, apud duos, vel nisi fallor, apud tres Proconsules litigastis: & cum iam in locum Prætextati alium ordinassetis, post tam longum tempus eos in suis honoribus recepistis. Quâ iustitiâ, quâ ratione, quâ fronte in honore suo suscipitur Maximianista damnatus, & damnatur orbis terrarum Catholicis inauditus? Quâ iustitiâ, quâ ratione, quâ fronte cauendum esse dicitis, ne vos inquitur Cæcilianus olim defunctus; vobisq; prorsus incognitis, vestris maioribus iudicibus semel damnatus, vestris maioribus accusantibus ter absolutus: & cauendum non putastis, ne vos inquinaret Felicianus vniuersalis Concilij vestri ore damnatus, & ab vniuersis vobis, præcipue tui prædecessoris favore susceptus? Quâ iustitiâ, quâ ratione, quâ fronte rescinditis baptismum, quem dant Ecclesia, quas laboribus suis Apostoli plantauerunt; cum susceperitis baptismum, quem Felicianus & Prætextatus per tam longum tempus, quando contra eos damnatos litigabatis, foris à vestra Ecclesia tradiderunt? hæc Augustinus: qui ad confutandos eos suis ipsorum factis ac scriptis, eadem Acta Conciliorum, libellumque exscriptis, & sæpè citat, atque frequenter refricat, vt hic eos ex gestis ipsorum ineuitabili argumentatione redarguat. Commiseri enim peccatoribus, nefas cum dicerent, totius Ecclesie Catholice, quæ communicauerat Cæciliano ab ipsis accusato, communionem vitare. Rursus de iisdem agens idem Augustinus in Epistola ad Generosum, ait eisdem Felicianum & Prætextatum Episcopos, & omnes ab eis baptizatos susceptos à Primianistis, cogente Optato Gildoniano, de quo plura inferius. persecutus est enim idem Optatus Maximianum cum suis, quamuis Donatistas, vt tradit ipse S. Augustinus agens aduersus Cresconium d.

c Aug. e. pist. 105.

d Aug. contra Crescon. li. 4. c. 47

Sed quomodo lege ageret Donatistæ ex parte Primiani aduersus Donatistas partis Maximiani, cum æquæ illi, illi rei essent lætæ aduersus hæreticos ab Imperatoribus legis dicamus. Factum est id quidem incitiâ magistratum, cum ipsi hæretici minimè adiuuandi fuissent auxilio legis, quâ ipsi pariter damnaretur. Istud ipsum est, quod S. Augustinus exclamat: aduersus eosdem, cum illud Psalmistæ explicat: Contriunt Dominus dentes eorum in re ipsorum. atque ait: Quæro & ego: Quid vobis ad Proconsules, quos miserunt Imperatores? Quid vobis ad leges, quas vobis dederunt Imperatores? Imperatores communionis nostræ, leges aduersus omnes hæreticos dederunt: eos vtiq; appellat hæreticos, qui non sunt communionis eorum; inter quos vtiq; & vos estis. Si veræ sunt leges, valeant & in vos hæreticos, si falsa sunt leges, quare valent contra vestros hæreticos? Fratres, paululum aduertite, & intelligite quod diximus.

e Aug. in Psal. 57.

Quando egerunt causas suas aduersus Maximianistas, vt eos à se damnatos & schismaticos suos eijcerent de locis, que illi tenebunt antiquitus, & successerant Episcopis decessoribus suis: volentes illos inde excludere, egerunt legibus publicis, ad Iudices venerunt, dixerunt se Catholicos, vt possent excludere hæreticos. Quare te dicis Catholicum, vt excludatur hæreticus; & non potius es Catholicus, ne sis exclusus hæreticus? Modò Catholicus es, vt valeas ad excludendum hæreticum: Iudex enim non posset nisi legibus suis iudicare. Dixerunt se Catholicos: admissi sunt agere. Dixerunt illos hæreticos. Quæsiuit, vnde probaretur. Lectum est Concilium Bagaitanum, vbi damnati sunt Maximianista: insertum est Actis Proconsularibus. Probatum est, quod illi damnati non deberent tenere basilicas: & pronunciauit Proconsul ex lege. Ex qua lege que lata est contra hæreticos: Si contra hæreticos, & contra te. Quare, inquit, contra me? non enim ego hæreticus sum. Si tu hæreticus non es, falsæ sunt illæ leges: ab his enim Imperatoribus latæ sunt, qui non sunt communionis tuæ. omnes qui non sunt communionis eorum, legibus suis hæreticos vocant. hæc Augustinus, eodem dilemmate iterum atque iterum Donatistas exagitans. Quam verò fuerint hæc leges, recensimus suo loco superius. Porro res Africane Ecclesie eo statu collocatæ erant, vt ob immensum numerum Donatistarum, Catholici quamuis meritò lege agere Imperatorum possent, ipsique Proconsules deberent præferre vindices legis; ramen quod tot tantaque remedia tum à Constantino Magno, tum à Constante eius filio ad eos curandos cassa esse reddita visæ essent, immò illis remedijs eadem monstra ijdem acerbius prouocassent; quodque etiam

XLIX. PRIMIANISTAE AGVNT ADVERSVS MAXIMIANISTAS LEGIBVS PVBLICIS.

DONATISTAE CVR TOLERA. TI.

pollerent manu factiosorum & sceleratorum hominum, nempe Circumcellionibus; Catholici quidē quiescere tuitis rati sunt, & magistratus ob pacem prouinciae ea toleranda esse putarunt. Sic igitur veluti vinculis ipsi legum, leges tamen ad alios perturbandos adhibuerunt; immo etiam furentes aduersus aduersarios leges poenales sancierunt. nam de ipsis sanctus Augustinus: *Quid amplius dicamus? Modò praconem missis qui clamaret Sini: Quisquis Maximiano communicauerit, incendetur domus eius.*

^a Aug. e-
pist. 166.

L.
SALVIVM
EPISC.
DONATI-
CAUSA.

^b Aug. con-
tra Crescō.
li. 4. c. 48.

Sed vide, quāso, quid in Saluivm Episcopū Membresitanum, unum ex ordinatorib⁹ Maximiani, iudicio cum aduersarijs Primianistis contendētem, & de lege illa excipientē, quā illi sibi agendi contra Maximianistas esse facultatem apud Proconsules affirmabant, ijdem egerint Primianista: Augustinus enim contra Cresconium b agēs hęc narrat, cum ait: *Quare quæ statuta sint Saluio Membresitano: quia ei non potuit illius persecutionis exagitationibus extorquere, ut rediret ad consortium criminis; maluitq; se committere examini, & persecutoribus suis in Proconsulari iudicio respondere: eā credo fiducia, quod sciret aduersarios suos legibus contra hereticos promulgatis vti non posse apud Iudicem, nisi etiam se ipsos pariter eis irretirent. Sed fefellit eum ista cogitatio. Apud Seranum enim tunc Proconsulē vel gratia plus valuit, vel magis forte Bagannenſe Concilium, quod illic etiam contra eundem Saluivm recitatum est. Quādam sanē interlocutione, quid per se ageretur, ostēdit: id est, ut Saluivm aut choro Episcoporum cōmunio- nis Primiani redderet, aut fugaret a sedibus; ut restitutus quem contra eum Primianus ordinauerat, loca omnia quæ à Saluio tenebantur, sine aduersario possideret. & tamen in eadem interlocutione, quod persecutionem Saluivm pateretur, expressit. sic enim in ipsō Gestis legitur: Seranus Proconsul dixit: *Lis Episcoporum secundum legem ab Episcopis audienda est. Episcopi iudicauerunt. Quare non aut sub satisfactione ad chorū reuerteri vetustatis: aut, ut habes scriptum, terga persecutoribus prodire? & paulo inferius:**

LI.

Iam verò posteaquam sententia Proconsulis Abitinensibus allegata est, per quam ciuitatem vicinam iudicatum implere vestimetuerant, eò quod penè omnes Membresitani Saluivm diligebant: quæ fecerunt ijdem Abitinenses homini atate grauissimo, piget dicere; quia ea nō apud Acta fecerunt: sed tam recenti memoria cum omnibus documentis sit clarior ipsa testificatio ciuitatum breuitur attingā, quod illic, cum iter agerem, comperi. Nam quia eis pro defendendis ex quaeracung, parte sedibus suis etiam post Proconsulis iudicatum turba sibi fauentis fiducia Saluivm repugnare tentauerat: victus aliquando comprehensus est, non iam ducendus ad iudicium, vbi in partes fuerat prolata sententia, sed pompa miserabiliter triumphandus. Capto enim seni mortuos canes alligauerunt in collo, & sic cum illo, quantum libuit, saltauerunt. Hoc si vellem exaggerare dicendo: nonne fortasse hanc poenam vix tormentis Regum Etruscorum, quibus mortua viuis corpora iungebant, comparandam esse monstrarem, &c. eadem idem Augustinus, dum agit contra Parmenianum c; & cum pluribus rem prosequitur, ait à suis Saluio ut martyri fabricatam fuisse nouam Ecclesiam.

QUID IN
SALVIVM
DONATI-
STAE.

^c Aug. con-
tra epist.
Parm. li. 3.
c. 6.

LII.

^d Conc. A-
fric. c. 14.
sol. Conc.

Quod verò eadem profecutione causæ suæ Primianista aduersus Maximianistas ea omnino præstiterint, quæ ijdem atque ceteri Donatista: à tempore Cōstantini Magni atque Constantis in Catholicos effuso ore iactabant; sicque suis ipsorum se armis confodi, negare non possent (quod creberrimè idem S. Augustinus inculcat) inde factum est, ut in Concilio Carthaginensi postea à Catholicis celebrato, nimirum sub Consulatu Vincentij & Fruuita, decreuerint Patres ad perpetuam rei memoriam è publicis Actis excipienda esse cuncta, quæ inter Primianistas & Maximianistas penes Proconsules versata essent: sunt enim hæc d verba decreti: *Placuit ut ex Concilio nostro litteræ darentur ad Indices Africanos, à quibus hoc peti congruum videtur, in hoc adiuent communem matrem Ecclesiam Catholicam, in quo Episcopalis auctoritas communiri in ciuitatibus potest, id est, ut iudicialia potestate ac diligentia ex fide Christiana, quid gestum sit in omnibus locis, in quibus Maximianista basilicas obtinuerunt, qui ab eis schisma fecerunt, inquirant, & Gestis publicis propter firmam notitiam omnibus necessariam fa-*

ciant inhaerere. hæc Patres; & quàm prudenter id egerint, ex vsu frequenti ipsorum Proconsularium Gestorum, quibus Augustinus frequentissimè Donatistas exagitat, satis perspicuè demonstratur.

Ceterum sicut olim Constantinus Magnus & Constantinus, ita & Valentinianus maior, Gratianus, & Theodosius coercuere legibus Donatistas, prout ipse S. Augustinus affirmat, easque ipsis legendas proponit, dum ait c: *Deinde Valentinianus, legitur, quæ contra vos iusserit. Inde Gratianus & Theodosius, legitur, quando vultis, quæ de vobis constituerunt, &c. quæ verò post Theodosium Honorius aduersus eodem statuerit, dicemus inferius suo tempore. Sed quānam poenā contemptores legum, potestatum, ac denique numinis à Deo puniri solent? (haud enim Diuinitas patitur fontes omninò hinc grassari sine supplicio) ea nimirum, vt quos carcer coercere minimè valet, nec compedes & catenæ confringunt, nec securis ferit, vel ignis incendit, ijdem sibi ipsis carnifices fiant: Ob idque accidit, vt è caelo in eorum præcordia immisā vindictā, ijdem Donatista mente turbati, furore perciti, à prauo dæmone agitati, quouis prætextu, vel desperatione adacti, vel falsā spe meliorum collecti, ipsi sibi spontanei carnifices fierent, inijcerent collo laqueos, gladios in sua cōuerterent pectora, venena sitirent, præcipitia vel flumina vel ignes ad necem quærent, & ad quoscunque oblatos sibi interitus modos obuijs accurrerent manibus, sicque infelicissimi homines oppeterent mortem, & appeterent auidius, quàm alij vitam. Tali quidem, vlcisente numine, quos Iudex legum vindex non plexit, multati sunt supplicio Donatista: vt amentia quādam offusi caligine, prætextu martyrij, ipsi sibi violentas manus inferrerēt, vel ad infligendum vltimum sibi supplicium alios cogerent, vt superius demonstratum est. Sit in horum exemplum quod Constantij Imperatoris temporibus dictum est ex Optato de Marculo & Donato suā sponte necatis, quos illi dicebant à nostris occisos: sed verius Augustinus f: *Ecce, inquit, Marcus de petra præcipitatus est; ecce Donatus Bagainenſis in puteum missus est. Quando potestates Romana talia supplicia decreuerunt, ut præcipitarentur homines? (exoluerat diu ante supplicium illud, quo de rupe Tarpeia rei immanium criminum proijciebantur) Quid aut em respondent nostri? Quid sit gestum, nescio. Tamen quid iradunt nostri? Quia ipsi se præcipitauerunt, & potestates insanauerunt, &c. at de alijs imitatione maiorum suorum eadem sibi supplicia voluntaria inferentibus agit ipse S. Augustinus contra Gaudentium his verbis g:**

LIII.

^e Aug. e-
pist. 166.

DONATI-
STAE VL-
FORESTIN
SE IPSOS.

^f Aug. in
Ioā. tr. c. 11
DE DONA-
TISTIS IN
SEIPSO-
SAEVIEN-
TIBVS.

^g Aug. con-
tra Gaudē-
li. 1. c. 28.

LIV.

INGENS
DONATI-
STARVM
INSANIA
IN CAP-
TANDO
MARTY-
RIO.

Sed nunc planè cum parcente vobis mansuetudine Christiana, ita in vos scuit vestra dementia, ut quemadmodum dicis, caninorum reperto compendio, vestras animas rapiatis. Omnimodò vos à vobis ipsis pati persecutionem, nimia est impudentia, si negatis; quando vos vtrung, completis, & vnde iusti pereatis, & quod peritis. Sic autem dicis, tot hominum milia esse qui hoc faciant, quasi non etiam ista sit non parua causa, cur ab huiusmodi magisterio vestro Africa liberetur. Eorum est enim hominum genus, cui hoc malum persuadere potuisti, qui solent hæc & antea facere, maximè cum idololatria licentia vsquequaq; ferueret, quando isti Paganorum armis festa sua sequentibus irruerant, præcipitijs greges consumebantur ingentes. Aetatis nostra hominibus res notissimas loquor. Quis nescit hoc genus hominum in horrendis facinoribus inquietum, ab vtilibus operibus otiosum, crudelissimum in mortibus alienis, vilissimum cum suis, maximè in agris rusticans, ab agris vacans, & vltis suis causā cellas circumiens rusticanas, vnde & Circumcellionum nomen accepit, vniuerso mundo penè famosissimum, Africani erroris opprobrium? Ex hoc igitur genere quis ignorat quàm multi antea per diuersas regiones ibant & peribant, & nunc in illorū comparatione quàm pauci suis ignibus ardeant? cum scilicet compressi sunt iterum legibus

Impe-

Imperatorum, de quibus vberius suo loco dicendum erit.

LV. 22. Mach 4. Aug. contra Gaud. l. 1. c. 28. 29. 30. Vnitas Eccl. c. 10. contra Gaud. li. 1. c. 20. & alij in locis d' Aug. de Vnit. Eccl. cap. 19. LVI. NOTATIO. MNIBVS DONATISTARVM INSANIA PHILA. de her. c. 86. f. he. her. fabul. l. 4. DONATISTARVM INSANIA IN AFFECTIONE MARTYRIO.

Quod autem hi nefandum scelus exemplo Razia^a ex Machabæorum libris defendere soliti essent, & deterrimum delictum titulo martyrij honestarent, idem Augustinus eosdem pluribus sæpeque confutat^b; periculisq; gloria stimulis ista delirasse, sæpe etiam demonstrat^c. Nam sic occisos sepeliebant, & colebant vt martyres, ad eorum sepulchra comedentes atque gaudentes orâtesq; iactabâr se ad eorum memorias exauditos: sed refellit has omnes fallacias, & ad animas decipiendas diaboli technas reteggit ipse fustus Augustinus^d.

Cæpta hæc ipsorum insania sub Constante Imperatore, cum ab eis missi sunt Paulus & Macarius Legati pacis, nec postea quoad viguit impium schisma desijt peruulgata iam etiam transmarinis. nam de his Philastrius ita meminit^e: In Africa sunt qui Circitores dicuntur: hi circumueunt terras; & quos inueniunt in via, cogunt eos, vt interficiantur ab illis, dicentes se desiderare pati martyrium: & sub causa hac multi latrocinantur inter dum. Quidam autem ex his velut Biathanati moriuntur, sese dantes in precipitum, diuersumq; subeunt calamitatum interitum. Innotuerunt iisdem Orientalibus etiam: nam de ipsis Theodoretus hæc habet^f: Nouum insaniam genus excogitarunt: violentam enim mortem, martyrium nominant; & qui hanc quidem appellationem assequi volunt, id longo ante tempore, ijs qui idem secum sentiunt, significant. Illi autem eos omni genere officij obseruant, eisq; inseruiunt, & omne ciborum genus afferunt, veluti quædam sacrificio destinata animalia prapascunt & pinguescunt. Cum diurno autem tempore in his delicijs lautè & opipare vixerint, cogunt eos quos in vijs inuenerint letalia eis vulnera ense afferre; & nonnulli quidem institutum assequuntur, alij verò ab eo excidunt. Quis enim sane mentis in se cædis manifesta crimen susceperit? Instar Corybantum, itaq; furentes & debacchantes, se ex alto in precipitum deorsum precipitant. Ego autem interim dum de Arianis loquor, volo aliquid lepidum, quod in his euenit, enarrare. Cum enim permulti ex ijs, instar phasianorum adipati, in generosum quendam iuuenem incidissent, deinde nudum ensẽ ei porrexissent, iusserunt vt eis afferret vulnera: & se cum interfecturum minati sunt, nisi imperatum faceret. Is autem dixit, se vereri, ne aliquibus occisis, qui superessent penitentia ducti penam cædis ab eo exigent: oportere itaq; prius vnicuiq; eorum vinculum imponere, deinde sic ensẽ adigere. Cum illi autem acquiescissent, & vincula accepissent: cum virgis omnes cecidisset, eos vincitos relinquens abiit. Eis verò hanc phrenesim immisit malus demon. hæc enim Theodoretus deque his modo factis: reliqua enim de ipsis suis locis antea dicta & inferius dicenda sunt. Tantum enim abest, vt ab hac insania aliquando resipuerint, vt maiori in dies correpti furore, grassati sint in se ipsos, & in Catholicos: tunc præsertim cum Gildonis in Africa tyrânî sectator Optatus Gildonianus, homo Donatista, armatus prodijt, quod suo loco dicturum sumus. Vidisti igitur & considerasti, nullum vnquam non dico Christianum Imperatorem, sed nec Scytham, & immanissimum quemuis tyrannum de Donatistarum sceleribus valuisse adeo crudeles pœnas sumere, quas ipsi sibi sponte ferali animo intulere. Sed iam quæ sunt reliqua rerum gestarum præsentis anni, oratione prosequamur.

LVII. ALIPIVS TAGASTENSIS CREATIVS EPISCOPO. R. Aug. epi. 8. DISSENSIONES INTER AVGVST. ET HIER. QUANDO COEPTAE

Hoc ipso anno Alipius Tagastensis, qui vt ad calcem anni superioris diximus Hierosolymam profectus est, in Africam rediens, creatus fuit suæ patriæ Episcopus Tagastensis: quod ex litteris San. Augustini ad sanctum Hieronymum hoc anno datis facile possumus intelligere. In ipso enim limine perfuncti presbyteratus, & Episcopatus eius initiationis, Augustinus illas de quibus agimus, ad San. Hieronymum litteras dedit, quarum exordium est: Nunquam æque quisquam, &c. Hæc quidem haud otiosè disquirimus; sed vt perspicue innotescat, quo tempore cæpta sit controuersia illa famosa, ore omnium agitata, inter Augustinum atque Hieronymum ad multorum annorum spatia propagata simulque causam & fontem, vnde illam fluxile contigit percipere accuratè possumus. Ac primum quæ de Alipij Episcopatu habeat Augustinus, his tunc ad Hieron. litteris datis, hæc verbis ipsis manife-

stemus: Nunquam, inquit, æque quisquam tam facile cullibet facie innotuit, quam mihi tuorum in Domino studiorum quietæ lætitiæ, & verè exercitatio liberalis. Quamquam ergo percipiã omnino te nosse; tamen exiguum quiddam minus habeo, præsentiam videlicet corporis. Quam ipsam etiam, posteaquam te beatissimus nunc Episcopus, tunc verò iam Episcopatu dignus, si ater Alipius vidit, remeansq; à me visus est negare non possum magna ex parte mihi esse relatu eius impressam: & ante reditum, cum te ille ibi videbat, & ego videbam, sed oculis eius, &c.

Auspiciatur iam exordium & originem controuersiarum, quæ inter tales tantosq; viros doctrinâ & sanctitate egregiâ præditos, Catholicæque Ecclesiæ magistratos exorta sunt: hic repetere memoriâ debemus quæ anno superiori ad finem ipsius diximus, cum de eiusdem Alipij peregrinatione Hierosolymam sermone habuimus: nimirum tunc ex nobilium Origenistarum Hierosolymis agentium latebris ventum illum spirasse, quo eiusmodi est excitata tempestas, ex qua filiorum pacis nauigia non nihil iactata, & inter se collisa diu, vix tandem ad tranquillitatis portum, quo veræque rectitudinis & veritatis clauu dirigerat, integra absque naufragio peruenere: cum postea datis inter se mutuo dexteris, iunctis animis, aduersus primogenita Origenistarum germina, Pelagianos hæreticos, sub eodem Catholico fidei vexillo commilitones accerrimè decertarunt.

Sed quo modo ab Origenistis suppeditatus est discordiæ fomes ex verisimilibus, ex veris tamen deductis coniecturis datur posse opinari: procul verò abhorremus ab opinatione eorum, de quibus ista Hieronymus h: De amicitia omnis tollenda suspicio est; & sic cum amico, quasi cum altero se, loquendum. Nonnulli familiares mei, & vasa Christi, quorum Hierosolymis & in sanctis locis permagna copia est, suggererant, non simpliciter animo à te factum, sed laudem atq; rumulosos, & gloriolam populi requirentes: vt de nobis cresceres, & multi cognoscerent te prouocare, me timere, te scribere vt doctum, me tacere vt imperitum, & tandem reperisse qui garrulitati meæ silentium modumq; imponeret. hæc ipse: sed planè malè illi Augustini animum perferat; licet id conati fuerint, qui ad hæc aduersus Hieronymum scribenda Augustinum quibusdam impulsibus adegerunt. At quinam aduersarij isti Hieronymi, qui ex Augustini ad ipsum scriptis insultandi in eum capturi forent occasionem? illi nempe, quorum superius mentio facta est, Ioannes Hierosolymitanus Episcopus, Ruffinus, Melania, & si qui alij ob Origenis errores, quos impugnabat, ipsi Hieronymo insensibilissimi, eiusmodi quidem, qui extrinsecus sanctitate cum nobilitate pollentes, fidem apud omnes inuenirent, qui eos minus proximè perspectos haberent.

Quenam autem, quantaue putas hos omnes aduersus Hieronymum in aures Alipij infudisset? etsi non alia, illud quidem quod dicitare & obiectare sæpe solebant: nimirum, hominem esse fastu plenum, tumidum, nemini parcentem, omnes carpentem, sibi numium arrogantem, agentem doctorem totius Orbis, omnes spernentem, nulliusque rationem habentem: fore namque Deo gratum, Christianisque iucundum, petulantiam hominis coëcere, contrarijs scriptis eius scripta corripere & sugillare; idque esse de ipso in primis bene mereri, si è cathedra docenti: demissus, in loco humiliter collocatus diceret tãdem, & quod non crederet, experimento sentiret, præstantiorem ipso in Ecclesiâ inueniri doctorem. At quorsum hæc Origenistarum strophæ tendebat? eo nimirum, vt Hieronymi quam dicebant audaciam coëcendo Augustinum, si possent, eâ arte sibi coniungerent, vel saltem eosdem inter se altercantes, sibi inuicem aduersarios constituerent, iugiter inter se pugnantes, mutuoque carpentes; eueniretque tandem secundum illud Hieremiæ i: Quia fortis impiegit in fortem, ambo pariter conciderunt. Non sensit dolos Alipius, nec in animum inducere potuit fraudulenter hæc agi, ad hominibus præsertim, quorum sanctitas videbatur toto iam Orbe præfecta: quamobrem de Hieronymo ab illis accepit, eadem reuerfus in patriam retulit Augustino: qui bonâ fide, rectoque animo, & non nisi boni consulens, sic scribere

LVIII. LIX. Hier. epi. 92. FOMES DISCORDIARVM AVGVSTI NTCVMS. HIERONYMO VNDE

LX. ALIPIVS MALB. AFFECTVS AB ORIGENISTIS IN S. HIERONYMVM. Hierem. 46.

LXI.
AVGVSTI
NI ADHI-
ERONY-
MVM A-
CRESLI
TERAE.

a Hieron.
ep. 80. ap.
Aug. ep. 5.

aggressus est, & carpere quæ à Hieronymo scripta essent, vt tamen in omnibus fraternæ charitati in primis voluerit esse consultum: sicque se reprehensorem exhibuit, vt tamè charitate se fratrem esse, pluribus significasse voluerit. Sed age iam ad ipsas literas inter se mutuò datas, quo scriptæ sunt ordine, veniamus.

Dedit igitur ipse prior Augustinus ad Hieronymum, quas diximus, litteras hoc anno cuidam Profuturo, familiaris illas quidem, salibus tamen acrioris correctionis asperas: nam vnde sibi suppetere poterat, haud mediocre argumentum Hieronymi commendandi, quòd solus ac primus inter Latinos referare potuerit fontes Hebraicos, inde cum fugillandi se inuenisse putauit occasionem, quasi otiosè hæc ipse tentasset: à quo studio etiam diuellere eum conatus, fructuosius ipsum laborare rogat, nimirum vt verteret in Latinum Græcos scriptores Ecclesiasticos; quòd postulare se dicit nomine totius Ecclesiæ Africanæ, cum ait: *Petimus ergo, & nobiscum petit omnis Africarum Ecclesiarum studiosa Societas, vt in interpretandis eorum libris, qui Græcè Scripturas nostras quàm optimè tractauerunt, curam atque operam impendere non graueris: potes enim efficere, vt nos quoque habeamus illos tales viros, & vnum potissimum, quem tu libentius in tuis litteris sonas.* Origenem sanè Augustinus intelligit; cuius laudes, antequàm ex eo hæreses proferrentur in lucem, suis scriptis sæpè contigerat Hieronymum prædicasse: vt vel ex hoc vno intelligas tacitam iniuri Hieronymo notam, quòd hoc tempore ceteri profiteretur Origenem, quem antè sæpè aliàs commendasset: sicque planè per transennam inficias suppeditata ab Origenistis Augustino eò modo quo diximus, in Hieronymum argumenta; qui & lista mox subdit: *De vertendis autem in linguâ Latinâ sanctis litteris canonicis laborare te nollem, nisi eò modo quo Iob es interpretatus; vt signis adhibitis, quid inter hanc tuam & Septuaginta, quorum est grauisissima auctoritas, interpretationem distet, appareat. Satis autem nequeo mirari, si aliquid adhuc in Hebraicis litteris & exemplaribus inuenitur, quòd tot interpretes illius linguæ peritissimos sugerit, &c.* ad postremum eiusmodi indigno planè Augustino dilemmate agit: *Si enim, inquit, obscura sunt, te quoque in illis fallipotuisse creditur: si autem manifesta, illos in eis fallipotuisse non creditur.* hæc ipse: sed quantarum sint virium, si quæ ad ista responderit Hieronymus legeris, planè inuenies.

LXII.

b Galat. 2
ALIA RE-
PREHEN-
SIO AV-
GVSTINI
IN HIERO-
NYMVM.

* Aug. ep.
10. ap. Hieron. 88.

Post hæc autem Augustinus eam reprehensionem inculcauit de perperam facta à Hieronymo interpretatione loci illius in epistola ad Galatas b, quo Paulus ait ob iurgatum à se esse Petrum: cum Hieronymus diceret exemplarium doctorum sententia, ea omnia inter ipsos Apostolos per simulationem esse transacta: redarguit enim Augustinus Hieronymum tanquam prauo dogmatis assertorem; quasi illis mentiri licuisse, affirmarit. At quàm hæc à sententia Hieronymi abhorruerint, superius à nobis est demonstratum tomo primo Annalium, cum de eadem còtrouerfia & diffensione inter Paulum & Petrum pluribus disputauimus; ad quem locum lectorem reijcimus. Hæc quidem primis ad Hieronymum litteris præstitit Augustinus, quas Profuturo perferendas Hierosolymam dedit. Sed accidit, vt ipsæ retentæ in Africa, vix (vt dicemus) peruenerint post annos duodecim Hierosolymam. Verùm quo casu id factum sit, sic explicat Augustinus: *Primas, quas ad te adhuc presbyter litteras preparaueram mittendas per quendam fratrem nostrum Profuturum; qui postea à nobis collega factus, iam ex hac vita migravit; nec eas tum ipse perferre potuit; quia continuo, dum proficisci disponit, Episcopus patris sarcina detentus, ac deinde in breui defunctus est; etiã nunc mittere volui, &c.*

LXIII.

HIERON.
QVIDAM
MONVIT
S. AVGV-
STINVM.
d Aug. ep.
9. ap. Hieron. 87.

Cum igitur harum Augustini litterarum sanctus Hieronymus penitus ignarus esset, ipse ad Augustinum aliã occasione litteras officiosas satis misit: quæ licèt non extant, earum tamen meminit Augustinus d, qui & testatur inter alia admonitum se fuisse à Hieronymo, vt caueret in legendo Origene eius errores; vt potè quod ipse Hieronymus aliquid visus esset odoratus esse, & in suspicionem adductus de consuetudine Alipij Hierosolymis cum

Ioanne Episcopo, Rufino, atq; Melania, & veritus ne per Alipium tanquam canalem è cenosis fontibus in Augustini animum illaberentur toxica Origenis. His acceptis à Hieronymo litteris Augustinus, cum ad eum redderet litteras, eadem persuasione quæ cum primas litteras dederat animo affectus, rursus à redargutione scriptorum illius sumit eordium, ex causâ quædem leuissima sibi comparans argumentum; nimirum quòd accepisset à quodam homine, inditum ab eo titulum, Epitaphium, commentario illi, quem ante biennium conscripserat de Scriptoribus Ecclesiasticis; quòd tamen minimè verum fuit, vt litteris suis se postea Hieronymus excusauit. Rursus verò ipsdem Augustinus litteris eandem inculcat reprehensionem de prauo dogmate ex interpretatione perperam facta loci illius epistolæ Pauli ad Galatas atq; tandem, perinde ac si graui lapsus esset errore, adhuc admonuit, vt iuxta illud Homeri, inter Stelichori, recantaret palinodiã. hæc cuncta pluribus pertractata, apud ipsos Hieronymum & Augustinum, si vis, inspicias lector: nimis enim in longum diffluet oratio, si cuncta verbis ipsorum hinc redere conauerimur.

Sed accidit; dolo quidem aduersariorum, non autem culpâ vel oscitantia Augustini, vt hæc litteræ nequaquam Hierosolymam perlatae fuerint, sed exscripta ex eis exemplaria in Italiam missa sparsaque per singulas fermè ciuitates nõ sine Hieronymi graui ignominia nota: quorum nunc nactus Syinnius diaconus, Hierosolymam ad Hieronymum attulit: testatur id ipse Hieronymus in litteris ad Augustinum scriptis, cum ista narrat, sic iure quidem exoptulans: *Satis mirari nequeo, quo modo ipsa epistola & Roma & in Italia haberi à plerisque dicatur, & ad me solum non peruenerit, cui soli missa est: præsertim cum idem frater Syinnius inter ceteros tractatus tuos dixerit eam se non in Africa, non apud te, sed in insula Hadria ante hoc fermè quinque annos reperisse.* hæc Hieronymus. Quis non sentiat id subdola aduersariorum arte compositum, ne eiusmodi litteræ ad Hieronymum peruenerint, nec eius stylo potenti ex more, omnia quæ essent obiecta refellerentur: sed quasi ex illis victus atque prostratus, cum rubore fuisse videretur; litteræ illæ Augustini vbique locorum ab aduersarijs ostentarentur, describerenturque: vt sic Hieronymi nomen fannis pariter atque cachinnis expositum pro aduersariorum arbitrio vbique traduceretur.

Quòd autem hæc acciderint Augustino nesciente, inde satis apertè percipi potest dum post illam epistolam ad Hieronymum alias litteras dedit, quibus efflagitabat, vt ad datas à se litteras responderet. Sed rem hanc totam gestam dolo aduersariorum cum dicimus: ne falsum me coniectorem existimes, accipe quid præterea per Africanos itidem Episcopos ipsdem aduersarij Origenistæ eodè tempore moliri sint: narrat id S. Hieronymus f in Apologia aduersus Rufinum: *Scribit, inquit, frater Eusebius, se apud Afros Episcopos, qui propter Ecclesiasticas causas ad Comitatum venerant, epistolam quasi meo scriptam nomine reperisse, in qua agerem penitentiam, & me ab Hebrais in adolescentia inductum esse testaret, vt Hebræa volumina in Latinum verterem; in quibus nulla sit veritas. Quod audiens, obstupui. & quia in ore duorum vel trium stat omne verbum, vniq; testi nec Catoni creditum est; id ipsum multorum me ex Verberis scripta docuerunt, sciscitantium, an ita se haberet, & à quo ipsa epistola disseminata esset in vulgus lacrymabiliter indicantium. Qui hoc ausus est facere, quid aliud non audeat? hæc S. Hierony. quibus planè significatur, ex vna pariter officina istæc omnia esse deprompta. Porro totius huius facinoris architectum fuisse Rufinum, ipsumq; eius auctorem epistolæ nomine Hieronymi scriptæ, idem Hieronymus in Apologia in ipsum scripta non obscurè significat g.*

At quid post hæc ipse Hierony. licèt Augustini litterarum exemplar per Syinnium diaconum accepisset, cunctatus est tamen ad eas dare responsum, quòd haud certus omninò reddi posset eas ab Augustino esse conscriptas, licèt (vt ait) stylo satis intellexerit eius esse: sed stomachatus non nihil, duabus h ad Augustin. missis litteris,

LXIV.
LITERAE
AVGVSTI
NI INTER
CEPTAE
ET VVL-
GATAE.

* Hiero. ep.
92. apud
Aug. epist.
14.

LXV.
FRAVS
ADVERSARIO-
RVM IN
S. HIERO.

* Hieron.
Apolog. ad-
uers. Ruf.
lib. 2.

* Hier. ibi.
LXVI.
HIERONY-
MI QVÆ
RELA DE
AVGVSTI.
h Hieron.
ep. 91. 92.

* Ap. Hier. epist. 97.

b Hier. epi. 91.

c Hier. epi. 92.

d Aug. epi. 15. apud Hier. 93.

LXVII.

e Aug. epi. 10. ap. Hieron. ep. 88. NOVIS CENSURIS AB AVGVSTIN. PVL SATVR HIERONYM.

de iniuria accepta conuulsus est, contestatusq; pariter se ad priores ab ipso datas litteras minime respondere uelle quousq; certioribus scriptis litteris suas illas esse significaret. dedit harum literarum priores Asterio, posteriores uero Firmo, ut ex Augustini redditu litteris apparet. Quas omnes licet stylo pungenti, utpote commotus iniuria, uisus sit exarasse: haud tamen inter se ipsos connexu uinculum charitatis dissolui uoluit: nam ad finem prioru, quas Syinnio dedit, animi sui candorem his uerbis reliquisse uoluit declaratum b: *Vide, inquit, quantum te diligam, ut ne prouocatus quidem uoluerim respondere; nec credam tuum esse, quod in altero forte reprehenderem, ad finem uero posterioris epistolae c: Vale, inquit, mihi amice carissime, et tate sili, dignitate parens. sic quidem, quod iam Augustinus esset creatus Episcopus, & mox addit: Et hoc a merogatus obserua; ut quidquid mihi scripseris, ad me primum facias peruenire. Augustinus uero acceptis Hieronymi litteris ab Asterio, illas suas ad eum reddidit, quarum est exordium d. *Quamuis existimem, &c. in quibus inter alia veniam petens, haec ait: Obsecro ergo te per mansuetudinem Christi, ut si te lasi, dimittas mihi; ne me uicissim ledendo malum pro malo reddas. & post alia: Vtinam mereremur amplexus tuos, &c. Ex quibus plane intelligis, Deo dilectos, filios pacis, Ecclesiae magistros eo animo in altercacione fuisse, ut inter ipsos uerborum grauiore uerberibus ictus, se tamen mutuò complecterentur, & furtiuus charitatis osculus peterent.**

Porrò ut his proficitur litteris Augustinus, haud pridem dederat ad Hieronymum per Cyprianum diaconu litteras, quae extant, estque illarum exordium e: *Ex quo cepi ad te scribere, &c. quibus & significauit suas esse duas illas priores, quibus superius dictae correctiones conscriptae haberentur, de quibus & Hieronymus petierat scripturae reddi, num eius essent. adiunxit uero & postremis his suis ad Hieronymum alias reprehensiones, uidelicet, quòd nouam ex Hebraeo translationem libri Iob edidisset prorsus inutilem; quòdque aliter quam septuaginta haberent, uertens ex Hebraica ueritate librum Ionae, pro cucurbita, magno omnium scandalo hederam posuisset: & quid in una Africanarum Ecclesiarum tunc contigisset, recenset his uerbis: *Quidam si a ter noster Episcopus, cum lectitare instituisset in Ecclesia, cui praesertim interpretationem tuam, mouit quiddam longe aliter abs te positum apud Ionam Prophetam, quam erat omnium sensibus memoriaeque inueteratum, & tot arietatum successibus decantatum: factusq; est tantus tumultus in plebe, maxime Graecis arguentibus & inclamantibus calumniam falsitatis, ut cogentur Episcopi (ea quippe ciuitas erat) Indaeorum testimonium flagitare. Virum autem illi imperitia, an malitia, hoc esse in Hebraeis codicibus responderunt, quod & Graeci & Latini habebant. Quid plura? coactus est homo uelut mendositate corrige, uolens post magnum periculum non remanere sine plebe. haec tamen de his Augustinus: reciprocansque rursum per eandem lineam stylium, affirmat eum uilissimum operam reddendo Graeca Latinis, quam Hebraica; eoque nomine gratias agit de Euangelio ab ipso ex Graeco in Latinum translato.**

LXVIII.

QVAM SERO HIERONYMVS ACEPERIT LITERAS AVGVST. f. Hier. epi. 89. apud Aug. 11. Hier. epi. 91. 92.

At quantum temporis interlapsum sit, ex quo illas ab Augustino olim scriptas, & per Cyprianum diaconu iterum ad ipsum datas S. Hierony. acceperit f: plane ex ipsis Hieronymi ad Augustinum per eundem Cyprianum tunc redditu litteris satis superque intelligi potest; nempe (quod admiratione quidem dignum est) duodecim annorum spatium intercurrisse: quod sane ex manifesta illa ratione deducimus, cum in ipsidem litteris ipse testetur S. Hieronymus, g, eius exemplaria ad se perlata esse non antequam Syinnio aduenerit ex Gallijs Hierosolymam, cum illic missus est ab Exuperio Episcopo Tolosano; qui quidem eius aduentus contigisse monstratur sub VI. Arcadij Consulatū cum collega Probo, est is annus Domini quadringentesimus sextus. Nam cum ipse S. Hieron. in praefatione libri tertij in Amos affirmet se dictis Consulibus elaborasse commentarios in Zachariam ad Exuperium Tolosanum Episcopum; & in praefationibus trium librorum in Zachariam idem S. Hier. testetur de eodem Syinnio tunc misso ab Exuperio Hierosolymam: plane necesse est affir-

mare, non ante dictos Consules Syinnij aduentum contigisse. Porrò non alium hunc fuisse Syinnium, qui exemplaria epistolae Augustini ad Hieronymum attulit Hierosolymam, ab illo qui ab eodem Exuperio Tolosano Episcopo missus accepit a S. Hieron. commentarios in Zachariam Prophetam sub dictis Consulibus elaboratos, ex eo quoque certo cognosci potest, quod ipse Hier. in litteris quas tunc pro defensione sua ad Augustinum scripsit, cum citat S. Ioan. Chrysostrum, non eum dicit esse Episcopum, sed olim fuisse, atque esse iam desiisse: adeo ut necesse sit eam ab ipso pro sua defensione esse scriptam ad Augustinum epistolam, cum iam Ioannes sede summotus esset, & in locum eius alius successisset; sunt enim in dicta epistola haec Hieron. uerba h: *Quid, inquit, dicā de Ioanne, qui dudum in Pontificali gradu Constantinopolitanam rexerat Ecclesiam, & proprie super hoc capitulo latissimum exarauit librum? quae quidem ipsamet uerba (ne arbitraris esse mendum in codice) repetit ipse August. in sua ad Hieron. responsione, eam epistolam, cuius est principium i: *Impridem charitati tuae, &c. Sic igitur iam uides federe desiisse Ioan. Chrysostr. cum illa a Hieron. scriptae sunt litterae ad Augustin. per Cyprianum, quibus de acceptis priorum litterarum exemplaribus a Syinnio significabatur. Porrò & illud liquet, eundem Ioan. Chrysostr. quadringentesimo quarto Domini anno sede depositum & in exilium missum esse: unde perspicias, optime conuenire, eundem hunc esse Syinnium, quem constat Hierosolymam uenisse sub dicto sexto Arcadij Consulatū, anno Domini quadringentesimo sexto: indeque perspicue intelligas, non ante annos duodecim Hieronymum accepisse, non dico literas, sed exemplaria literarum, quas Augustinus scripserat: quibus & uideas, quam proditorie cum eo tunc ab aduersarijs actum sit.**

Sed non hic finis, imò potius exordium controuersiarum fuit: siquidem acceptis tribus simul missis ab August. Hieronymus litteris, ipse ijs quas per dictum diaconum Cyprianum reddidit, Apologiam validam quidem contulit, qua cum ab omnibus obiectis causam suam defendisset, redarguit insuper Augustinum, quòd eius sententiae uisus esset assertor, qua diceretur, Iudaeos ad Christum conuersos uti licite legalibus potuisse, quod affirmare, nihil aliud esset, quam Cherinti, Hebionis, & Nazaraeorum haeresi ad stipulari. Vice uersa Augustinus his a Hieronymo pro sua ipsius defensione acceptis per Cyprianum diaconum litteris, necnon superioribus Firmo datis, quarum meminimus, prolixiore illam rescripsit epistolam, quae incipit: *Impridem charitati tuae.* qua inter alia purgat se ab errore, in cuius suspicionem apud Hieron. uenerat, quasi eadem sentiret cum haereticis illis, qui Iudaica pariter cum fide Christiana esse seruanda antea docuissent: fatetur tamen, se minus perfecte esse locutum; intelligere autem uoluisse, ea primis illis temporibus tolerata fuisse: qua suam ea de re sententiam iam ante contra Faustum scribens, plenius se declarasse testatur. Sed iam receptui post bellum canendum: imò & composito inter eos foedere & ueritate in utroque uicente firmiori pace atque concordia stabilita, pro munere Deo laudes cum gloria concinendae.

Porrò ut ab omni suspicione mala mentis prauitque animi S. August. penitus liberemus, intelligamusque quam uerissimum esse haec omnia aduersariorum arte fuisse composita, ipso aliter sentiente: praeter illa quae superius ingesta sunt ad haec declaranda, accipe quae ipse Augustinus ad calcem suarum primitiuis datarum epistolarum habet; ut intelligas quo animo in eiusmodi contentionis palestra in arenam descenderit. Sunt haec uerba k ipsius, cum Profuturo simul cum litteris alia quaedam scripta Hieronymo dederat perferenda: *Sane idem frater aliqua scripta nostrae fert secum; quibus legendis si dignationem adhibueris, etiam sinceram atque fraternam seueritatem adhibeas quaso. Non enim aliter intelligo quòd scriptum est: Emendabit me iustus in misericordia, & arguet me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum: nisi quia magis amat obiurgator sannas, quam adulator uigens caput. Ego autem difficillime bonus iudex lego quòd scripserim; sed aut timidior*

Hier. epi. 87.

Aug. epi. 19. ap. Hier. 97.

LXIX. HIERONYMVS RE-DARGVIT AVGVSTI NVM.

LXX. CHARITAS INTER HIERONYM. ET AVGVSTINUM ILLIBATA SERVATA. k Aug. epi. 8.

Psal. 140

recto, aut cupidior. Video etiam interdum vitia mea, sed hac malo audire à melioribus: ne cum me rectè fortasse reprehèdero, rursus mihi blandiar, & meticulosam potius mihi videar in me quàm iustam tulisse sententiam. hæc ipse, volens sua scripta censuræ Hieronymi subiacere. quo animo perseverasse Augustinum immobilem vsque ad finem omnique obseruantiam Hieronymum coluisse, innumera in iisdem epistolis sparsa sunt loca.

LXXI.

a *Aug. epi.*
19.
HIERONYMVS IN QVIBVS AVGVSTINO MAIOR.

In nouissimâ eodem argumento conscriptâ, quantum ipse licet Episcopus detulerit Hieronymo presbytero, hæc planè sententiâ declarauit *b*: *Quamquam secundum honorem vocabula, qua iam Ecclesia vsus obtinuit, Episcopatus presbyterio maior sit: tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est.* maior quidem Augustino Hieronymus, non ætate solum, cuius ratione eum superioribus litteris filium nominat, sed & linguarum Hebraicæ & Græcæ peritiâ, verum & in sanctitate etiam puto Augustinum iurè primas Hieronymo detulisse, quippe quem sciret ab exordio iuuentutis iugum Christi portare cœpisse, fidemque immaculatâ seruasse, se verò à fide naufragum diu per Manichæorum hæreses deuiasse. Cum tot igitur prærogatiuis præstaret Hieronymus Augustino; videtur insulta nimis illa quorundam interpretatio: significare nimirum voluisse Augustinum, Hieronymum maiorem fuisse, quod maior esset dignitas Cardinalatus Episcopatu: quasi nihil præterea esset, quo excelleret Hieronymus Augustino, vt necessariò ad Cardinalatum illa referenda sint verba. sed de Cardinalatu Hieronymi satis superius. Ad postremum ad significandam puram suam erga Hieronymum charitatem, timens Augustinus ne quid reliquum reserpsi ex liuore pulueris in Hieronymi animo refigeret, sequestrè adhibuit Præsidium sacerdotem, qui penitus eius animum exploraret: ad quem de eare epistolam scribens, hæc habet in fine *b*: *Si ego, quod non debui, aut quo modo non debui, aliquid scripsi: non ad illum de me, sed ad me ipsum potius fraternâ dilectione mitte sermonem; quo correctus petam, vt ignoscat, si meam culpam ipse cognouerit.* hæc ipse. At quanti è contrariò fecerit ipse Hieronymus Augustinum, & quibus laudibus prædicauerit, inferius suis locis dicturi sumus Annalium tom. 5. cum mutuo inter se datas litteras tempore ingruentis hæresis Pelagianæ recensebimus. Hic autem satis in vnum congestisse ceptam hoc anno controuersiam, deductam verò ad annum fermè decimum quartum, simulque certo narrationis ordine in vnum modo nos perdifficile historiam ad rerum gestarum faciliorem intelligentiam, quam breuissimè licuit, complexos esse. Iam cætera quæ huius sunt anni acta reddamus.

LXXII.
PAVLINI ET THERASIAE CONVERSIO.

c *Ap. Aug. epi. 31.*

d *Act. 4.*
PAVLINI AETAS.

Hoc eodem anno Paulinus Romanus, V. C. antiquæ nobilitatis decus, vnâ cum Therasia coniuge amplissimo patrimonio in pauperes erogato, monasticæ vitæ institutum arripens, Vrbe admirante, in Nolanum agrum secessit. In cuius rei gesta narratione, à temporis certâ ratione fumentes exordium: hæc ipsa præsentis anno gesta esse, inde certam deducimus manifestamque adducimus auctoritatem, quod idem ipse Paulinus in epistola quam dedit ad Augustinum adhuc presbyterum, mox verò eodem anno postea creatum Episcopum Hipponensem, nempe anno sequenti, quo contigit ad Episcopatum prouehi, cum testetur se non nisi annum habere, ex quo, abdicato sæculo, Christianæ philosophiæ nomen dederit licet ætatis annum quadragesimum primum impleset: planè significat, hoc anno, suæ ætatis quadragesimo impleto, monasticum induisse habitum, & vitæ monasticæ instituta sectari cœpisse. Sed iam ipsum ista profitentem audiamus; eâ enim epistolâ hæc habet *c*: *Rege ergo paruum in terra reptantem, & tuis gressibus ingredi doce. Nolo enim in me corporalis ortus magis quam spiritalis exortus ætatem consideres. Quippe ætas mihi secundum carnem eâ iam est quâ fuit ille ab Apostolis *d* in porta Speciosa Verbi potestate sanatus (nimirum annorum amplius quadraginta) In natalibus autem animæ illius adhuc mihi tempus infantia est, qua intentam Christo vulneribus immolata digno sanguine agni victimam præcucurrit, & Dominicam auspicat a se passionem. nempe anni vnus temporis terminus; anniculum enim agnum*

ad Paschalem victimam debere eligi, diuinâ lege præceptum erat *e*. His igitur figuris Paulinus aperte significare voluit, se eo tempore, quo ista scribebat, nempe anno sequenti (vt dicitur) fuisse ætatis annorum quadraginta vnus, quorum annum vnum spiritalis natalis egisset in monastica disciplina.

e *Exo. 12.*

LXXIII
PAVLINI EPISTOL. AD AVGVSTIN. TEMPVS. *f* *Aug. epi.*

g *Ap. Aug. epi. 31.*

h *Aug. epi.*

LXXIV

i *Amb. epi.*
36.
DE CONVERSIONE PAVLINI ELOGIUM S. AMBROSII.

k *Lk. 9.*

Sed vnde colligimus, dices, sequenti anno eam à Paulino ad Augustinum epistolam scriptam esse? ex eo nimirum eius rei certum deducitur argumentum, dum ad Augustinum tunc presbyterum ipso scribente, Augustinus iam tunc factus Episcopus ad ipsum Paulinum mox litteras reddidit; id enim ipse sanctus Augustinus affirmat *f*. Porro Augustini ad Episcopatum promotionem sequenti anno contigisse, Prosper notâ Consulium signat: cui enim cum Augustino magna fuit vitæ consuetudo, ea tempore sedis eius ipsum præterisse minimè potuerunt. Quod autem has litteras Paulinus ad Augustinum adhuc presbyterum dederit, ex verbis eius fidem certam inuenies, dum ibi hæc ait *g*: *Si officium commune consideras, frater es: si maturitatem ingenij tui & sensuum, pater mihi es, etsi forte sis auiunior, quia te ad maturitatem meriti honor semper prouexit, & iuuenem cana prudentia. ita ipse: & inferiùs, cum se eidem Augustino ministerio sociatum dicat æqualem, compresbyterum illum fuisse demonstrat, sicut etiam cum eundem fratrem nominet Augustinum: nam presbyterum à presbytero fratrem appellari consueuisse, Episcopum verò patrem, idem Paulinus eadem epistolâ ad Augustinum datâ declarat, appellans Alipium Episcopum Tagastensem communem patrem; cum tamen quod ad ætatem spectat, ambo essent æquales. Quod autem tunc ad ea rescriperit Augustinus iam creatus Episcopus, in eadem ipse testatur epistola *h*. Sed & ex his illud obserua: cum enim hoc anno ipsâ ad Augustinum epistolâ Paulinus tradat se iam impleisse quadragesimum annum, ac proinde inchoasse quadragesimum primum; planè inuenies eiusdem prorsum ætatis ipsum cum sancto Augustino fuisse, quem tempore quo fuit creatus Episcopus, liquet fuisse ætatis annorum quadraginta vnus: id quidem ex deducta exacta superius annorum ætatis eius ratione perspicuè demonstratur. hæc verò ad tempus inuoluendum satis sufficient.*

At quanti momenti res fuerit, tale de se spectaculum Vrbi & Orbi exhibuisse in sæculi abdicatione Paulinum, ex ijs facile poteris intelligere, quæ sanctus Ambrosius eodem tempore ad Sabinum Placentinum Episcopum datâ ad istud ipsum significandum epistolâ, his verbis exordiens narrat *i*: *Paulinum splendore generis in partibus Aequitania nulli secundum, vendit facultatibus tam suis, quam etiam coniugalibus, in hos se indusse cultus ad fidem peruenit, vt eam pauperes conferat, quæ edegit in pecuniam: & ipse pauper ex diuitibus factus, tanquam deoneratus graui sarcinâ, domui patriæ, cognationi quoque vale dicat, quo impensius Deo seruiat. Elegisse autem secretum affirmatur Nolane vrbis, vbi tumultum fugians, auum exigit. Matrôna quoque virtuti ac studio eius proximè accedit, neque à proposito viri discrepat. Denique, transscriptis in aliorum iura suis prædijs, virum sequitur, & exiguo illic coniugis contenta caspate, solabitur se religionis & charitatis diuitijs. Soboles eius nulla, & idè meritorum posteritas desiderata. Hæc vbi audierint proceres viri, quæ loquentur? Ex illa familia, illa prosapia, illa indole, tantâ præditum eloquentiâ migrasse à Senatu interceptam familia nobilis successione? ferri hoc non posse. Et cum ipsi capita & supercilium suarum adant, si quando istis suscipiunt sacra: si forte Christianum vir attentior sacrosanctæ religioni vestem mutauerit, indignum facinus appellant. Equidem doleo tantam esse in mendacio obseruantiam, in veritate negligentiam, vt confundantur plerique, attentiores ad sacrosanctam religionem videri, non considerantes vocem dicentis *k*: *Qui me confusus fuerit coram hominibus, confundam & ego eum corâ Patre meo, qui est in celis, &c.* hæc ipse quib. planè vides Paulinû atque Therasiam habitum mutasse, cum vitam monasticam vnâ pariter auspiciati sunt. quam quidè inuolutione meritò idem Paulinus noui natalis suum appellat, dum se*

hoc anno genitum secundum interioris hominis renouationem, scriptis ad Augustinum litteris proficitur.

LXXV. PAVLINS QVO MODO A QVITANVS DLCTVS.

Sed antequam de Paulino quae sunt reliqua prosequamur, elucidandus est locus Ambrosij, quo ait, Paulinum in partibus Aquitania nulli fuisse secundum: ne quis ex his putet illum origine Aquitanum fuisse potius quam Romanum, quem inter Senatores Romanos claruisse, & inter omnes nobilitate fuisse conspicuum, idem affirmat, quod & Aufonius (vt dicitur) saepe confirmat. Quamobrem quod ipse sanctus Ambrosius de Paulino dicat in partibus Aquitaniae nulli fuisse secundum; ad amplissimum patrimonium quod ille in Aquitania possideret ubi & habitare saepe soleret, visus est alludere voluisse secundum ea quae itidem Aufonius de ipso Paulino scribit. Contingebat hoc tempore, sicut olim, nobiles Romanorum in prouincijs longè ab Vrbe positis latifundia possidere, vt sanctus Hieronymus a tradit de sancta Paula, & Symmachus b suis testatur epistolis in Mauritania Caesariensi plurima iugera possedisse; itidemque de Pammachio ex sancti Augustini c epistola constat, quod & de alijs horum aequalibus affirmari potest, vt de Antiquioribus Romanorum dicere praetermittamus. Quod igitur in eadem prouincia Aquitania alij quoque Romani ciues latissima rura possiderent, sed ab horum nemine superaretur Paulinus; ea de causa Ambrosius de ipso ait, in partibus Aquitaniae in possessione agrorum nulli secundum fuisse.

a Hier. epi. 27. b Symmac. l. 7. ep. 66 c Augu. epi. 134.

LXXVI. RESTITVTI TVRTEXTVS AMBROSII.

Hac autem cum optimo iure dici possint: puto tamen vitio librariorum inuersam esse periodum nimirum, vt cum ibi apud Ambrosium sic legitur: Paulinum splendore generis in partibus Aquitania nulli secundum, venditis facultatibus, &c. ita sit restituendum: Paulinum splendore generis nulli secundum, in partibus Aquitania venditis facultatibus, &c. cui quidem lectioni fauet in primis, quod cum ipse Ambrosius amplissimum Senatorem significet fuisse Paulinum, familiam nobilissimam, ac Romanam prosapia eademque clarissimam natum praedicet: planè res tanta minuitur, imò penitus extenuatur, si secundum priorem lectionem legerimus eum splendore generis in partibus Aquitaniae nulli fuisse secundum; cum etsi primus inter nobiles illius regionis excellisset, haud tamen comparandus fuisset cum aliquo Romanorum antiquae familiae; nec sanè dignus satis, vt de eo Gentiles Romae Senatores talia tantaque quod ad generis nobilitatem spectat, ista emphasi praedicarent: Ex illa familia, prosapia, illa indole, tantae eloquentiae praeditum, migrasse a Senatu interceptam familiae nobilitate successionem. haud enim par est, ista iactari de nobili Aquitano, qui & inter eius prouinciae nobiles non primus eniteat, sed reliquis coaequetur. Arridet insuper posterior lectioni, quod idem Ambrosius inferius dicat, agrum Nolanum minime ab eo fuisse distractum; sicq; non omnes ab eo agros venditos fuisse, sed duntaxat eos quos amplissimos possidebat in partibus Aquitaniae, voluerit demonstrasse: vel etsi ceteros omnes, excepto Nolano, vendiderit; Aquitanos tamen satis fuerit nominasse, qui omnium latissimi haberentur.

LXXVII. PAVLINVS VNVS I-DENQVE CVM EO QVEM AVSONIVS CELBRAT.

Est insuper, vt ex eiusmodi S. Ambrosij de Paulino elogio illud pariter assequaris, non alium esse hunc Paulinum qui in agro Aquitano praedia vendidit, & Nolanum fecessum vna cum coniuge petijt, ab illo ad quem extant complures Aufonij Galli viri Consularem epistolae versibus conscriptae: illum ipsum namque Paulinum Aufonij per necessarium saeculo nuncium remississe, & cum coniuge idem vitam institutum suscepisse, petijseque perfectioris vitae gratiam Nolanum agrum, ex versibus ipsorum vltro citroque datis satis intelligi posse perspicitur.

LXXVIII.

Patere, lector, amabo te, orationi de tanto viro oblectanti se, liberiores ad cursum habenas laxari, eiusq; exordium vitae repetere vsque ad eiusdem anno praesenti res gestas: erit, vt tu quoque magnam ex ijs capias voluptatem. Scimus Paulinos inter alios Senatores Christianos in Vrbe celebres a Prudentio aduersus Symmachum agente referri his versibus d:

d Prud. aduers. Sym. li. 1.

Non Paulinorum, non Bassorum dubitauit Prompta fides dare se Christo, str. pempq; superbam Gentis patricia venuro atollere saclo. Praeter hunc autem de quo agimus, claruere Constantini temporibus Paulini duo, senior atque iunior: quorum prior Consulatum gessit cum Iuliano, eo ipso anno, quo Nicanum Concilium celebratum est, qui est Domini trecentessimus vigesimus quintus: posterior vero post annos octo vna cum Optato itidem Consulatum ordinarium est consecutus. De maiori adhuc Ethnico eiusmodi vetus reperitur inscriptio e:

HERCVLLI INVICTO M. IVNIVS. CAESONIVS. NICOMACHVS ANICIVS. FAVSTVS. PAVLINVS De minori autem, cum aurata statua donatus est, eiusmodi extat egregium monumentum f: ANICII. INVN. ANICIO. PAVLINO. IVN. C. V. PRO. COS. ASIAE. ET. HELLESPONTI CONSVL. ORDINARIO. PRAEF. VRBI VICE. SACRA. IVDICANTI. OB MERITVM. NOBILITATIS. ELOQVII IVSTITIAE. ATQVE. CENSURAE. QVI BVS. PRIVATIM. AC. PVBLICE. CLARVS. EST. PETITV. POP. R TESTIMONIO. SENATVS. IVDICIO D. D. N. N. TRIUMPHATORIS. AVG. CAESARVMQ. FLORENTIVM STATVAM. SECVNDAM. AVRO SVPERFVSAM. LOCARI. SVMTV PVBLICO. PLACVIT

PAVLINI FIDELES

Recitat Panuin. in Fast. PAVLINI SENIORES

Describit Smercius p. 70. n. 1. nec no Panuin. in Fastis.

Quod inter alios magistratus vna cum Praefectura Urbana iunctum legis: VICE. SACRA. IVDICANTI. intelligere debes, quod ex quo Christiani Principes titulum abiecerunt Pontificis Maximi, ius Pontificium sacra iudicandi ad Urbis Praefectos transtulere: quod & ex Symmachi litteris de iudicio exercendo ab ipso Urbis Praefecto aduersus Vestalem Primigeniam virginem lapsam, superius dictum est.

Habes ex his pariter inscriptionibus Paulinos itidem fuisse Anicianae familiae germen: a qua haud putamus nostrum excludendum esse Paulinum, licet Pontius prae-nomine dictus sit: sicut nec excluditur senior Paulinus, quod faustus ea inscriptione nominatus inueniatur. Ceterum Prudentium, qui sub Honorio aduersus Symmachum (vt diximus) duos illos libros scripsisse cognoscitur, cum Paulinum celebrat, ad Paulinum de quo agimus, cuius fama vigeat illustri, respectum potissimum habuisse, nulla penitus dubitatio esse debet. Fuisse pariter nostrum Paulinum Melaniae clarissimae foeminae Consularem affinem, ipse ad Seuerum g de illa scribens affirmat. haec de Paulini genere.

LXXIX. PAVLINI ANICIAE NAEEFAMILIAE.

Sed & celeberrimi viri cunabula quoque petamus. Burdigala fuit illi natale solum: pluribus namq; Romanis contigisse in prouincijs diuersis occasionibus nasci, multa exempla suppetunt, vt recens de Ambrosio, qui est natus in Gallijs, cum parens eius in eis gereret Praefecturam. Burdigala igitur natus, ibi ab Aufonio Gallo illic publice proficiente rhetoricis atque poeticis institutus est facultatibus, ab eodemque paternis frequentatus officijs, prout ex eiusdem Aufonij ad ipsum datis litteris declaratur, ac primo cum versibus illis eum voluit salutari h:

g Paul. ad Seu. ep. 10. PAVLIN. BURDIGALAE NATVS.

Dic & Valere, dic, Auere te iubet Amicus & vicinus & fautor tuus, Honoris auctor, altor ingenij tui: Dic & Magister, dic Parens, dic omnia Blanda atq; sancta charitatis nomina. & alibi i: Nec designare parentem Adfari verbis. Ego sum tuus altor, & ille Praceptor primus, veterum largitor honorum, Primus in Aonidum qui te collegia duxi. & Paulinus ad eum k: Tibi disciplinas, dignitatem, litteras,

h Auso. epi. 20.

i Auso. ep. 23. PAVLIN. AB AVSONIO LITERIS EXCVLTVS. k Paul. epi. 39. apud Auso. ep. 1.

*auctus

Lingua & roga, & fame decus,
Prouectus, alius *, institutus debeo,
Patrone, praeceptor, pater.

LXXXI

At quod ait, à se Paulinum auctum honore, prouectumque altius: ad illud spectare puto, quod Paulinus ab Aufonio bene institutus, dignus euaserit, cui magistratus amplissimi crederentur. Etenim fuisse ante Aufonium Paulinum insignitum ordinario Consulatu, his versibus in epistola a ad eum conscripta declarasse visus est:

Quamquam & Fastorum titulo prior, & tua Roma
Præcessit nostrum sella curulis ebur.
Et quæ iam dudum tibi palma poetica pollet,
Lemmisco ornata est, quo mea palma caret.
Longæua tantum superamus honore senecta, &c.

a. Aufo. epi. 2.
PAVLI
NVS CON
SVL ORDI
NARIVS.

b. Prud. l. 1.
cost. Sym.

c. Idem l. 2.

Quod de titulo Fastorum ait, & subdit de sella curuli Romæ consecuta: planè excluditur quod de Fastis municipalibus quis forsasè dicere potuisset, in illis Burdigalæ Paulinum scriptum, ibique primarios consecutum fuisse honores. Quamobrem hinc planè constat Consulatum ordinariū significare voluisse: nam suffecti Consulatus nequaquam Fastis, annotabantur, secundum illud Prudentij b:

— Fastorumq; arce potiti
Annales proprio signarunt nomine chartas,
Atq; inter veteres cera numerentur & are. & alibi c:
— Consulibus dat condere Fastos.

Consulum enim ordinariū tantum id honoris erat: nam quod spectat ad externos Consules allectos, vel suffectos; nequaquam eorum nominibus consignabantur anni, verum sub quibus Consulibus Consulatum gessissent (vt idem ait Aufonius in gratiarum actione pro suo Consulatu) quærendum erat.

Sed & quod alibi idem his versibus scribit d:

Paulinum Aufoniumq; viros, quos sacra Quirini
Purpura, & auratus trabea velauit amictus.

d. Aufo. epi. 24.

e. Aufon. in
Gratiar.
action. pro
suo Consi
l. XXX
II.

planè significat eodem Consulatu ordinario functum esse Paulinum, quo Aufonius, ambos nimirum auratâ trabeâ indutos esse: fuisse namque auro textam trabeam Consularem, idem ipse Aufonius docet e:

Sed quoniam anno ante Aufonij Consulatum Paulinus illum ipsum magistratum obierit, ignoratur: nisi dixerimus, quod cum omnes Fastorum laterculi certis reperiantur signati Consulibus, vnus verò ex eis careat Consulatum notâ, adscribaturque post Consulatum Gratiani Augusti & Equitij, par est existimare Paulini Consulatus nomine atque collegæ illum fuisse signatum. Hæc de Paulini Consulatu ex Aufonio ipso dicta sunt, cui puto refragaturum neminem.

LXXXIII

PAVLINI
PRÆFEC
TVRAVR
BANA.

f. l. 4. c. 5.
de scenic.
C. Theod.

Reperitur insuper Paulinus gessisse Præfecturam Urbanam sub Consulatu Gratiani quinto & Theodosij; ad eum enim duos sub ipsdem Consulibus data habentur rescripta: quem hunc ipsum, de quo agimus fuisse Paulinū, facile inducimur vt credamus. At qualia quantaque hæc omnia tamen propter Christum Paulinus misa fecit, sicut & multo studio antea quæsitâ musas: & licet pluribus prouocaretur ab Aufonio versibus scriptis epistolis, tacere nihilominus animo statuit. Quamobrem succensuit in ipsum Aufonius: qui eum duabus inter scribendum fugillasse visus est notis, prioris nempe illâ, quod obsequeretur coniugi, quam eam ob causam quod imperare videretur marito, appellat Tanaquilem, vt eum ait g:

Tanaquil tua nesciar istud. ex quibus conijcere licet quàm eximiâ sanctitatis scemina fuerit vxor Paulini Therasia; cum ab Aufonio creditum sit, ab ipsâ Paulinum ad sanctiorem vitam excolendam fuisse perductum. Posteriori verò illâ notâ Aufonius subinsensus fugillauit h Paulinum, quod atræbills morbo, quam Græci vocant melancholiam, velut alter Bellerophontes laboraret, atq; propterea fecerisset, musasque penitus abdicasset. Ita iste, vt carnalis adhuc homo, nesciens quæ sunt spiritus, à melancholia inductæ infantiæ tribuit sublimem illam Chri-

g. Aufo. ep. 23.

QVAE AV
SONIVS
IN PAV
LINVM.

h. Aufo. epi. 25.

istianæ religionis Philosophiam, quam Paulinus vnâ cum coniuge, diuino afflati ambo simul numine, arripuerant.

Sic quidem Aufonius in Paulinum, vt affolent hodiè sæculi sectatores; qui cum vident aliquem adolescentem, spreto cum nobilitate diuitijs, caris suis, & domo paternâ cum flore iuuentæ, selectum vitæ genus sectari, mox illud olim in Christum à suis dictum in clamant: *Hic versus est insuorem.* Quæ item in Paulino fugillat Aufonius, eum nimirum Bellerophontis laborasse morbo, cum abdicato sæculo arripuisset vitæ monasticæ institutum: eadem planè in omnes Christianos monachos solita fuisse obiectari à Gætilibus, Rutilius & ipse Ethnicus fidem facit, vbi hæc de insulæ Caprarie monachis:

Sic nimia bilis morbum assignauit Homerus
Bellerophontis sollicitudinibus.

At S. Paulinus, cum ad Aufonium rescripsit, rogat vt ab his abstineat contumelijs; atque post multa de inicitæ vitæ ratione hos habet versus k:

Ne me igitur, venerande parens, his vt male versum
Incepites studijs: neq; me vel coniuge carpas,
Vel mentis vitio. Non anxia Bellerophontis
Mens est: nec Tanaquil mihi, sed Lucretia coniunx.

Sed & aliâ epistolâ elegantius metro sic Paulinus, quod obiurgabat Aufonius, excusat l:

Quid abdicatus, in meam curam, pater,
Redire Musas præcipis?
Negant Camænis, nec patent Apollini
Dicata Christo pectora. & paulò post:
Nunc alia mentem vis agit, maior Deus:
Aliosq; mores postulat. & quæ sequuntur.

Certè quidem musis se abdicasse visus est Paulinus; quas olim adeo luculenter excoluerat, vt in poetis facultatibus ipsum egregium poetam superaret Aufonium: quod liberaliter absque inuidia idem ipse Aufonius profitetur his versibus m:

Cedimus ingenio quantum præcellimus auro.
Assurgit Musa nostra Camæna tue.

Cæterum ablegauit (quod mirandum est) à se Paulinus terras illas comptasque musas: retinuit verò rusticam & incompram atque raucisonam, quæ satis visa ad laudes Deo canedas, qui cordis potius quam chordarum numeris delectatur, & magis fide quam fidibus collaudatur:

Quod vero ad ipsum Aufonium spectat, illud nõ prætereat, fuisse ipsum quidem Christi cultorem: quod pluribus declaratur carminibus, quibus vel diuinum numen deprecatur, vel Paschalia festa celebrat, immo qui & à tennellis vnguiculis à Christianis sacris virginibus suis materteris educatus est par est credere imbutum fuisse ab eorum pietate; fuerunt enim hæc, Emilia, Hilaria, & Iulia Cataphronia; quas dum celebrat n epigrammatibus, testatur eas virgines Deo deuotas in sancta consensisse virginitate. Cæterum negari non potest eundem Aufonium tum de dijs, tum de amatorijs rebus quâ plurima cecinisse, ob eamq; causam visum esse nonnullis potius Gentilem quàm Christianum hominem. At de Aufonio satis redeamus ad Paulinum.

Vbinam autem quouie tempore, & à quo Paulinus baptizatus, atque insuper quando presbyteratu initiatus fuerit, satis ipse docet epistolâ sequenti anno ad Alipium datâ, in quâ hæc habentur o: *Quod enim, inquit, indicasti iam de humilitatis nostræ nomine apud Mediolanum te didicisse, cum illic initiareris: fateor curiosus me velle condiscere, vt ex omni parte te nouerim, quò magis gratuler, si à suscipiendo mihi patre nostro Ambrosio, vel ad fidem inuitatus es, vel ad sacerdotium cõsecratus, vt eundem ambo videamus habere auctorem. Nam ego etsi à Delphino Burdigalie baptizatus; à Lampio apud Barcinonam in Hispania, per vim inflammata subripit plebs sacratus sum: tamen Ambrosij semper & dilectione ad fidem nutritus sum, & nunc in sacerdotij ordine confoueo. Deniq; suo me clero vendicare voluit, vt etsi diuersis locis degam, ipsius presbyter censear. hæc de se ipse: qui & ad Seuerū scribens p: Nos modò, ait, in Barcinonensi (vt antea scripseram) ciuitate constitimus. Post illas litteras, quibus rescripsisti, die Domini quo nasci carne dignatus*

LXXXIV.
QVIV
CARNAL
ES IN
SPIRITV
ALES OB
RECTARE
SOLEANT
Marc. 3.

k. Pauli. ad
Aufon. epi.
41. apud
Aufon.
epist. 3.

l. Paul. epi.
30. apud
Aufo. ep. 1.

m. Aufo. ep.
20.

LXXXV.
AVSONI
VS CHRI
STIANVS.

n. Aufon. in
Parental.
epigr. 6.
c. 26.

LXXXVI.
o. Apud Au
gu. epi. 35.

PAVLINI
VITAE
PROGRES
SVS.

p. Paulin.
epist. 6.

PAVLINVS QVO MODO COACTVS ORDINARI PRESBYTER. LXXXVII.

est, repetinā (vt ipse testis est) vi multitudinis, sed credo ipsius ordinatione correptus, & presbyteratu initiatus sum (fat eor) inuitus, non fastidio loci: nam testor ipsum, quia & ab aditu nomine & officio optauī sacram incipere seruiturum: sed vt aliud destinatus, alibi (vt scis) mente compositus & fixus, nouum in seruiturū quē placitum diuina voluntatis expaui, ita Paulinus.

Quanti autem ponderis æstimārit munus presbyteratus quem acceperat, ipsum audi, cum addit: Datā igitur ceruicē in iugum Christi, video maiora me meritis, & sensibus operā tractare, iamq; arcanis & penetrabilibus Dei summi receptum & insertum communicare cœlestia, & Deo propius admodum in spiritu ipso Christi & corpore & splendore versari. Vix adhuc intellectum sacra molis capio mentis angustijs, & onus muneris mei confusus infirmitatis horresco. Sed is qui sapientiam paruulus dedit, & ex ore infantium atque lactentium perfecit laudem sibi, potens est in me etiam opus suum perficere, & munus ornare, vt se dignum faciat, quem ab indigno vocauit. Scito tamen, voti communis, eodem Domino præstante, saluam esse rationem. Nam eā conditione in Barcinonensi Ecclesia cōsecrari adductus sum, vt ipsi Ecclesia non alligaret: in sacerdotium tantum Domini, non etiā in locum Ecclesie dedicatus. hæc ad Seuerum idem Paulinus, cum discessionem pararet iam cum ipso Seuero conditam, anhelans ad Nolanum secessum: quod iam confitens in Hispania mente conceperat, memor admirandi Felicis, qui ibi colitur, martyris; quem longè positus precibus frequentabat, apud quem retidere, eidemque iugiter deferuire statuerat. Tradit hæc quidem ipse in primo eiusdem S. Felicis natali, quod dum anno superiori in Hispania ageret, iam propediem discessurus, his versibus cecinit a:

DE NOLANO S. PAVLINI RECESSVS.

Paulin. in Natali S. Felicis.

Pande vias faciles, da currere mollibus vadis, Et famulis famulos a puppi suggerere venos, Inq; tuo placidus nobis sit limine portus: Illic dulce iugum, leue onus, blandamq; feremus Seruitium sub te Domino. Et si iustus iniquis Non egeas seruis, tamen & patere & amabis Qualescunq; tibi, Christo donante, dicatos: Et foribus seruire tuis, tua limina manē Mundicie curare fines, & nocte vicissim Excubijs seruare pijs, & munere in isto Claudere promeritam desesso corpore vitam.

PAVLIN. CVPIDVS S. FELICIS

hæc ipse cum adhuc in Hispania versaretur, animo tamen Nolanam, ædesque S. Felicis tenens, quem antè recedens ab Italia inuiferat, suaque ei vota dicarat: & licet per multorum spacia abesse contigerit: numquam tamen eius obliuio ipsum tenuit, prout idem ipse in secundo Natali refert, dum ait:

— tua tempore longo Lustra cucurrerunt, ex quo solemnibus istis Coram votā tibi, coram mea corda dicant.

sed displicuit Aufonio longa ista in Hispanijs mora Paulini, prout epistola ad eum scripta testatur est.

LXXXVIII. REDITVS PAVLINI IN ITALIAM.

Recedenti verò ex Hispanijs iam creato presbytero, contigit in itinere conferre se Mediolanum, inuisereque S. Ambrosium, à quo cooperatus est in clerum Mediolanensis Ecclesie (vt superius diximus) eo fortasse animo quod post se cum eperet habere in cathedra successorem: cum more maiorum de gremio eligi Episcopi consueverent. Mediolano autem recedens Paulinus, patriū solum repetens, Romam se contulit: vbi antequam Nolanum secessum, quem diu concupserat, festinus adiret, sarcinam rerum temporalium, quā sentiret se grauatum, deponeret; sicque omni solutus vinculo, ad optatam requiem, animique tranquillitatem columbæ alis protinus conuolaret. Sed quid Romæ passus sit, ex ipso audiamus, qui in epistola quam sequenti anno (vt ex ipsius testificatione apparet) scripsit ad Seuerum Sulpitium, cum iam annum Nolæ egisset, dum cum hortabatur vt veniret ad sancti Felicis, hæc habet b: Multa sunt quæ ad nos inuitare te, & de patria debeant seuoicare: præ ceteris amor pacis & fuga zeli, qui maximè conspectu aut vicinia emula conuersationis accenditur. Denique à nobis Romæ zelotyporum incendia clericorum longinquit as Urbis extinguit; & omnis illi iniquitas obstruit

Paulin. epist. i.

os suum: quia per absentiam inde nostram, quasi subducto fomite, segnis odorum flammā si gessit; nec in vocem audet erumpere, licet dentibus sendat inuidia, dum iniquitatis sua conscia ipsa se erubescit, nec in promptu habet vbi faces liuida mentis accendat. Pax tamen Dei, que præcellit omnem sensum, abundat in cordibus plurimorum, & opus Dei Saluatoris in nobis Campania tota veneratur. Romæ quoque pauci, etiam in clero ipso, à quo solo videmur scandalizari, morsu inuidie commouentur. Sed Domino gratias, qui & mihi miserrimo peccatori suo dedit dicere: Quoniam oderunt me gratias c:

Quod tamen ad me pertinet: cum d' ipsis quoque qui oderunt pacem meam, mente pacificus sum: si quis enim vult contentiosus esse, hoc nostra consuetudo non recipit. Horum tamen ipsorum, qui nos odisse, & a consortio sanctitatis suæ segregare dicuntur, vix ad nos tenuis fama perlabitur; & ab auribus nostris spinarum sepe munitis, vt aura frigida; vel importunum vacui calicis murmur excluditur. Sed plenius indicare poterunt consensui nostri, pueri tui, quantum nobis gratia Dominica detrimentum faciat Urbici Papæ superba discretio: qui paucis ipsis diebus, quibus interfuere, viderunt quam assidua nos, quam sedula sollicitorum, fratrum monachorum, Anisitium, clericorum, atque etiam ipsorum sæpe secularium officia toto illo nostro agritudinis tempore celebrauerint: quod apud vnanimitatem tuam, de Dominica tamen gratia, cuius hoc quoque opus & munus est, gloriari licet. Nemo propemodū in tota Campania Episcoporum, non visitare nos, fas existimauit sibi: & quos infirmitas vel necessitas aliqua deunxerat, missis vice suā clericis & literis affuerunt. Afri quoque ad nos Episcopi reuendos, primā estate miserunt. hæc hæc tunc ipse: ex quibus primò videas, post legationem Africanorum Episcoporum, quam sequenti anno contigisse dicemus, has datas esse ad Seuerum à Paulino (vt nuper diximus) litteras.

Iam puto, sentis, lector, quem Paulinus per Urbicum Papam intelligat: non alium quidem, quam qui tunc Romanæ præerat Ecclesie Pontif. ipsum Siricium, quem insensum absque causa aliqua, vt ait, pati coactus fuerit. Accidit planè, Sa. Paulinum iuste conqueri de Siricio Papæ, atque alijs nonnullis Romanæ Ecclesie clericis, de quibus etiam conquestum vidimus sanctum Hieronymum, quod sæpe superius diximus. Vt planè acciderit hac ex parte male audire Siricium, quod aduersus adeo insignes sanctitate & doctrinā viros vbiq; spectatos fuerit commotus: Sed quānam causā? Num quod non receperit ipsum inter clericos in Ecclesia, quem ab alio ordinatum esse sciebat; idque sit quod idem Paulinus ait: Urbici Papæ superba discretio? Vel fortasse ideo Siricius illi succensuit, quod ordinatus statim fuerit ex laico presbyter: quod nē fieret à quouis Episcopo, idem Siricius datā epistola ad Orthodoxos, adhibita contestatione admonuisset? At si hoc crimen fuit, in Episcopum Barcinonensem Lampiū culpa reiicienda fuit: Paulinus enim (vt ipse sæpe testatur) vim passus est. Sed & in tanto viro veniale hoc, sicut in Ambrosio & alijs, qui non ad presbyteratum tantum, verum etiam ad Episcopatum ex laicis catholicis inuiti prouecti sunt. Verum cum hæc omnia que passus est Romæ Paulinus, idem ipse liuori tantum adseribat & inuidia: illud opinandi haud leuem affert occasionem; nimirum quod adueniente ipso Paulino Romam post tam longum spacium temporis, omnium oculi in ipsum conuersi fuerint, oblitescentium præ miraculo, cum viderent Consularem virum presbyterum factum, mox in monachum transformandum, celebri concursu tum ciuium, tum etiam exterorum frequentatum officijs: etenim eius famā illis veluti quodam classico excitatis, factus est ad eum inuisendum frequens vndique concursus non Romanorum dumtaxat ciuium, sed & peregrinorum Antistitum, ex partibus etiam transmarinis properantium, nec priuato tantum munere, sed etiam publicarum functionum legationum. Hæc, inquam, tot tantaq; nonnullorum mouerunt inuidiam (vt ait) liuorem induxerunt, excitauerunt & irā. Cum ille pacis filius, sic male affectis animis nullo opportuniori remedio (vt ipse addit) occurrēdū putauit, quam maturatā ab Vrbe discessione: quod & faciendum Seuero proposuit, qui tunc in patria ipsidem inuidia: iectibus vexabatur.

PATITVR INVIDIAM PAVLINVS ROMAE.

Psal. 34. LXXXIX. d'Psal. 68. PAVLINI IN STAB QVERE. L.A.

XC. PAVLINVS QVAB SIRICIO ROMAE PASSVS.

771
XCI.
QUIRO-
MA PAV-
LINVM
COLVE-
RINT.

Ceterum qui de aliquibus ipse Paulinus iuste coque-
stus est, nonnullorum quoque Urbis clericorum commé-
dat exhibita erga se charitatis officia; inter quos fuisse A-
nastasium Romanæ Ecclesiæ tunc presbyterum, post eam
verò Pontificem, non dubium est: coluisse hunc Paulinū,
eius testificatione dicemus: istud ipsum quoque fecisse
Domnionem insignem virum illum, cuius est frequens
memoria in litteris ad eum scriptis à S. Hieronymo: Pau-
linum enim eo usum fuisse familiarissimè, ipse testatur e-
pistolâ ad Alipium; appellatq; ipsum, virum sanctissimum
atque parentem. Alios itidem eiusdem studij Christianâ
charitate complexos esse Paulinum, Pammachiumque &
illi similes fuisse Paulino, quis dubitat? Consuluit autem
sibi & illis ipse prudens, instar Iacob, absentia, quâtoque
potuit in agrum Nolanum se conferens, vbi in obsequio
Martyris, magnæ turris ædificandæ solida supra firmam
petram iaceret fundamenta: quod fecit perfectiq; feliciter
opus, hoc anno inchoatum in abdicatione amplissimarū
diuitiarum.

Paul. epi.
35. apud
aug. 10. 2.

XCII.
Paul. epi.
12.

Cum has erogaret in pauperes, ex eis illam subduxit
partem, quâ erigeret Fundam basilicam; de qua costru-
enda, scribens ad Seuerum, sic animi sui cõsilium aperit b:
*Fundis nomen oppido est: quod æquè familiare mihi fuit, dum ma-
nerè possessio, quam illic vsitatorè habui. Itaq; vel ad pignus quasi
civica charitatis, vel ad memoriam præteriti patrimonij, basilicâ
dare in ipso oppido, quoniam & indigebat, ruinosa & parua
habens, voti fuit. Propterea & hos versiculos adijciendos puta-
ui, quos illi in hoc oppido dedicandæ basilicæ parauimus. Nam ad-
huc in opere est, sed propitio Deo dedicationi propinqua. quod ta-
men ea mihi maximè ratio persuasit, quia & in huius apside desig-
natam picturam meus Victor adamauit, & portare tibi voluit, si
fortè & vnam de duabus elegeris in hac recentiore tua pingere, in
qua æquè apsidem factam indicauit, &c.* subdit carmina, quib;
qualis esset pictura illa, describitur, nosque alibi ad osten-
dendum antiquum usum pingendi sacras in Ecclesia ima-
gines recensuimus.

DE FVN-
DANA BA-
SILICA.

XCVI.
RELI-
QUIAE
MARTY-
RYM IN
ECCLESIA
COLLO-
CATAE.

Sed & de sacris sanctorum martyrum collocatis ibi
reliquijs hæc in eadem epistola: *Verum hanc quoq; basilicam
de benedictis Apostolorum & martyrum reliquijs sacri cineris, in
nomine Christi sanctorum sancti, & martyrum martyris, & domi-
norum Domini consecrabunt: ipse enim testatus est se vicissim con-
fessorum suorum confessorum futurum.* Vides, lector, pristin-
um usum; erectâ nempe basilicam, ornatam sacris ima-
ginibus dedicari solemniter solitam, sed nõ sine reliquijs
sanctorum martyrum. Putas netu (dic liberè) esse san-
ctiores Paulino recentiores apostatas, qui ista contem-
nunt; vt hos potius sequaris, quàm ipsum, quem cum Vr-
be pariter admiratus est Orbis, ac sancti Patres qui tunc
claruere, fummis laudum præconijs celebrârunt, Hiero-
nymus, Ambrosius, Augustinus, ac deinde Gregorius, vt
de alijs inferioris ordinis dicere præmittamus? Inhæ-
rebo ego volens libensque Paulino: vtinam & merear vi-
tæ moribus sublimi ipsius Christianæ philosophiæ proximi-
mus cultor accedere. Tu si aliter sentis, tibi sapias: quale
cuiusque opus fuerit, ignis probabit. Sed quanam ibidem
ab ipso fuerint sacræ reliquiæ collocatæ, his ipse versibus
explicat:

RELI-
QUIAE
POSITAE
IN FVN-
DANA BA-
SILICA.

*Ecce sub accensis altaribus ossa piorum
Regia purpureo marmore crusta tegit.
Hic & Apostolicas præsentat gratia vires
Magnis in paruo puluere pignoribus.
Hic pater Andreas, & magno nomine Lucas,
Martyr & illustris sanguine Nazarius,
Quosq; suo Deus Ambrosio post longa reuelat
Secula Protasium cum patre Geruasio.
Hic simul vna pium complectitur arcula cætum,
Et capit exiguo nomina tanta sinu.*

Reliquias autem istas haud pridem inuètas ab Ambrosio,
ab eodem accepit omnes, præter Andreae atque Lucæ,
quorum corpora inuenta & translata vidimus ab Achaia
Constantinopolim sub Constantio in basilicam Aposto-
lorum.

XCVI.

Quam verò arduum arripuerit in agro Nolano viuè-
di genus (ne quis putet eum ruri agentem vitam duxisse

lautam & otiosam) epistolæ ipsius ad Seuerum conscripte
significant c. Fuisse quidem profectus tum Paulinum tum
Therasiam coniugem vitam monasticam, S. Hieronymus
epistolâ ad eundem Paulinum postea scriptâ expresse tes-
tatur: quod enim quæ inhærebat ei coniux seorsum vitâ
monasticam agens, vsu coniugij iam desuerat esse vxor,
idem S. Hieronymus eam sororem, non autem coniugem
ipsius appellat d. Vt autem ambo renunciantes sæculo, &
mutato habitu, abdicatis diuitijs, professi vitam monasti-
cam, agrum Nolanum elegerint: id ex sententia videtur
San. Hieronymi factum esse. etenim cum idem Paulinus
litteris eundem consuluisset de loco, num expediret vt id
genus vitæ Hierosolymis excoleret: tunc idem sanctus
Hieronymus eam de institutione monastica ad Paulinum
ipsum dedit epistolam, quâ reuocans à proposito Hiero-
solymam veniendi, hortatus est potius vt ab vrbibus re-
motum locum deligerent ad habitandum. Ipsam quidem
epistolam scriptam esse antequam Paulinus agrum Nola-
num peteret, multa sunt quæ indicant: immo datam
præsentis anno fuisse, ex eo quoque possumus intelligere,
dum de Vigilantio hæc habet in fine: *Sanctum Vigilantium
presbyterum quâ auiditate susceperim, melius est vt ipsius ver-
bis, quàm meis discas litteris: qui cur tam citò à nobis profectus
sit & nos reliquerit, non possum dicere, ne ladere quempiam vi-
dear, &c.* Porro ipsum Vigilantium, qui adhuc sub ha-
bitu sancto latebat inter Catholicos, Hierosolymis fuisse
hoc anno mense Septembris, tempore immensi illius ter-
ræ motus, eiusdem Hieronymi auctoritate suo loco nu-
per dictum est. Putamus quidem nebulosum istum bis
hypocritam securum esse Paulinum ex Hispanijs Romam
redeuntem, eundemque ab ipso acceptis litteris ad san-
ctum Hieronymum profectum esse Hierosolymam: qui
ex parte aliqua derexisse visus est non rectam prauis ho-
minis mentem: quam ob causam eum non ferens Vigi-
lantius, citò recessit, inimicus illi redditus, quem & scri-
ptis (vt suo loco dicemus) exagitauit; cum postea oppor-
tuno tempore, quod coquebat in stomacho, in necem
aliorum virus euomuit. At de Vigilantio modò hæc-
tenus.

VITAE IN-
STIV-
TVM PAV-
LINI IN
AGRONO-
LANO.
Paul. epi.
i. prope fin.
e. epi. 7.
e. 24.
d Hier. epi.
13.

XCV.

Quod ad Paulinum spectat: longè alius ille est Pau-
linus, ad quem scribit S. Hieron. epistolam CIII. de libris
diuinæ Scripturæ, ab hoc de quo agitur, ad quem extare
diximus epistolam eiusdem Hieronymi decimam tertiam
de institutione monachi: siquidem illum hortatur ipse
Hieronymus Hierosolymam proficisci; hunc autem à
proposito procul reuocat. Nec est quòd quis dicere pos-
sit, euenire potuisse, vt quem aliquando ad professionè
hortatus est, postea nouâ adueniente causâ eundem reuo-
ceret: nam si ad vnum eundemque eas quis velit datas fuisse
epistolas, in earum posteriori necessariò habenda mentio
prioris erat, immo & ratio reddenda, cur contraria supe-
rioribus scriberet. Sed sunt & alia, quæ eosdè inter se Pau-
linos discriminant. At de his hæc tenus: cõtinget enim in-
ferius quinto tomo de eodem Paulino Nolano Episcopo
sæpè mentionem haberi.

XCVI.
SEVERI
SULPITII
DIGNVM
EXEM-
PLVM.

Accidit eodem fermè tempore aliud Paulino perfimi-
le exemplum eadè Severo Sulpitio Romano ciue, viro il-
lustri in Gallijs agente, & monasticum vitæ genus arripente:
dignum planè memoriâ laudeque summâ cõsilium; de quo ad ipsum
scribens, ita Paulinus c, cum sua iam extenuasset summisso animo:
*Tu, inquit, frater dilectissime, ad Dominum miraculo maiore conuersus es: quia etate flo-
rentior, laudibus abundantior, oneribus patrimonij grauior, sub-
stantiâ facultatum non egentior, & in ipso adhuc mundi theatro,
id est, fori celebritate diuersans, & sacundi nominis palmâ tenens,
repentino impetu discussisti seruire peccati iugum, & letalia carnis
& sanguinis vincula rupisti. Neq; te diuitia de matrimonio fami-
lia Consularis aggesta, neq; post coniugium peccandi licentia, &
calebs iuuenta ab angusto salutis introitu & arduo itinere virtutis
in mollem illam & spaciosam multorum viam reuocare potue-
runt, &c.* Inhæsit Seuerus S. Martino, cuius monitis & ex-
emplis nutriebatur in fide: sic verò se abdicauit à sæculo,
vt filios in sanctitate educaret, prout idem Paulinus aliâ
ad eum epistolâ scriptâ testatur f.

Pauli. ad
Seue. ep. 1.

XCVII. A. Aulfo. ep. 15. TETRA- DII CLA- RISSIMI VIRI CON- VERSIO. b. Seuerus in vit. S. Mar- tini c. 16.

Sed & Tetradij viri clarissimi admiratione digna fuit cōuerfio: hic primū ethnicus, quāto faftu tumidus effer, ex Aufonij ad eum verſibus accipe, quibus ait a:

Cur me ſupino pectoris faftu tumens Spernis poetam Conſulem?

Tuiq; amantem, teq; mirantem, &c.

Quomodo autem hic operā S. Martini ad Chriſtianam fidem ſectandam conuerſus fit; Seuerus, de quo nunc egimus, in rebus geſtis S. Martini ita deſcribit b: Eodem tempore, Tetradij cuiusdam Proconſularis viri ſeruus dāmonio correptus, dolendo exitu cruciabat. Rogatus ergo Martinus vt ei manum imponeret, deduci eum ad ſe iubet. Sed nequam ſpiritus nullo proferrimodo ex cella, in qua erat, potuit: ita in aduenientes rābidis dentibus ſeniebat. Tum Tetradius ad genua beati viri aduoluitur, orans vt ad domum, in qua dāmoniacus habebatur, ipſe deſcenderet. Tum verō Martinus negare ſe profani et Gentilis domum adire poſſe: nam Tetradius eodem tempore adhuc Gentilitatis errore implicitus tenebatur. Spondet ſe igitur, ſi de puero dāmon fuiſſet exactus, Chriſtianum fore. Ita Martinus, impoſitā manu puero, immundum ab eo ſpirum eiecit. Quo viſo, Tetradius in Dominum Ieſum credidit, ſtatimq; catechumenus factus, nec multo poſt baptizatus eſt, ſemperq; Martinum ſalutis ſuæ auctorem miro coluit affectu, hęc de Tetradio Seuerus.

XCVIII. Claruiſſe autem in Gallia his ipſis temporibus præter S. Martinum alios complures in ſignes ſanctitate Episcopos, idem qui ſuprà Paulinus teſtauit eſt: cuius epistolæ, quæ deſideratur, fragmentum à Gregorio ſuæ intextum habetur hiſtoriam his verbis c: Si enim hos videas dignos Domino ſacerdotes, vel Exuperium Toſoſe, vel Simplicium Vienna, vel Amandum Burdigala, vel Diogenianum Albige, vel Dynamium Engoliſma, vel Venerandum Aruernis, vel Alibium Cadurcis, vel nunc Pagatum Petrogorijs (vtcumque ſe habent huius ſaculū mala) videbis profectō digniſſimos totius ſidei religionisq; custoſ. hęc ipſe de ijs, quos inuiſiſſe, nouiſſe, conſuetudinēque cum ijsdem habuiſſe in longa illa ac diutina ſua peregrinatione putamus. His addendus eſt ſanctus Mauritius Episcopus Andegauenſis à S. Ambroſio lector ordinatus, & à S. Martino monaſticā inſtitutione excultus & preſbyter conſecratus, ac deinde inuitus ordinatus Episcopus, cuius mirifica Acta d adhuc extant. At de his modō hactenus.

Gre. Tur. hiſt. Fræc. li. 2. c. 13. EPISCOPI QVI IN GALLIIS CLARVERE.

d. apud Su. to. 5. die. 13. Septemb.

XCIX.

e. Sozo. lib. 7. c. 25. DES. DONATO EPISC.

Corollarium verō rebus geſtis anni huius addamus ex Sozomeno, qui ad finem Imperij Theodoſij in quo verſamur, de ſanctiſſimo viro Donato Episcopo in Epitō hęc habet e: Hęc memoriā multi multis in locis per orbem terrarum inter Episcopos præclari exiterunt: vt Donatus Euoreæ Epitō, quem & alia multa mirabilia feciſſe teſtantur indigenæ, & illud maximē, quod in draconis interſeccionē praſtitit, quā Chamaſephyris, quas vocant, ad viam regiam luſtrum habebat, & oues & capras & boues & equos, necnon & homines & alia rapiebat. Neque enim ille vel gladium vel baſtam ferens, vel aliud aliquod telum habens, hanc belluam adortus eſt. ſed cum illa eum aduentem ſenſiſſet, & caput velut impetum factura exeriuiſſet, ſignum Crucis aduerſus ipſam aëri digito inſcripſit, et illi in faciem exiuit. illa ſputo in os accepto, ſtatim concidit, ac mortua iacens, amplitudine non minor apparuit ijs ſerpentibus qui viſuntur apud Indos. Siquidem (vt ego quidem accēpi) octo iugis in proximum campum extractam indigena combuſſerunt, ne putrefacta aërem inquinaret, & morbos peſſilentes gigneret. Donato huic ſepulchrum eſt inſigne templum ab ipſo denominatum: prope quod etiam fons eſt aquis vberimmiſſis ſcaturiens, quem, cum antea non eſſet, Deus illius precibus exoratus edidit: erat enim is locus proſus aridus. Nam cum aliquando ex itinere huc adueniſſet, fertur ſodalibus eius aqua defectu laborantibus, eſoſā manibus terrā orāſſe, & ſimul ad votum aquam vberem ſcaturuiſſe, & ab eo tempore deſeciſſe numquam. hęc Sozomenus, qui & ſubdit de Theorimo, Ephiſphanio, & alijs, de quibus nos alibi opportuniū dicturi ſumus quinto Annal. tomo.

I E S V C H R I S T I
Annus 395.

SIRICII PAP. THEODOSII IMP.
Annus II. Annus 17.

CHRISTI annus trecentſimus nonageſimus quintus duorum germanorum fratrum Conſulatu, Olybrij atque Probi, Faſtis adſcribitur: in quorum Conſulatus auſpicijs Claudianus carmē panegyricum cecinit, vbi hęc inter alia f:

Iam noua germanis veſtigia torqueat annus Conſulibus, latiſq; petant exordia meſes. & ad finem:

Omni nobilior luſtro tibi gloria ſoli Contigit: exactum numquam memorata per æuum, Germanos habuiſſe duces. idq; meritis patris Probi de Imperio Romano optimē meriti conſecutos eſſe fratres

adoſcentes, idem pluribus tradit, natoſque eſſe illos ex Probo & Proba parentibus confirmat. Coluit ambos hoſ adoleſcentes Symmachus, quos & frequentare officijs conatum eſſe, epistolæ ipſius ad vtroſque ſimul ſcriptæ teſtantur g.

At præſtat hęc, antequam anni huius res geſtas attingamus, Aniciorum, Proborum, & Olybriorum vetera monumenta hinc inde non ſine magno labore collecta proferre: nam quod Chriſtiani fuerint, & magni quidem nominis, celebratiq; pariter magnā laude à maioribus noſtris ſanctis Patribus, plurimū planē conferet ad eorum quæ iſdem de his ſcripſere elucidationem, vetera de iſdem monumenta deſcribere. Libenter patere, lector, in his aliquantulum detineri. Si enim conſideres è Perſide ſapientes veniſſe viros (quod ſuperius dictum eſt ex Paulino in rebus geſtis S. Ambroſij) vt Romæ Probi ſpectarent amplitudinem: auidiori ſanē animo noſtrum hunc laborem accipies: Quōd enim iam ad calcem totum perduximus, liceat in his aliquantulum ſpatiari, non tamen inaniter & otioſe, ſed operoſe ac pariter fruſtuōſe. Quod igitur ad hęc in primis ſpectat: accipe quæ Prudentius his verſibus cecinit h de Anicio, ex quo Probi, atque Olybrij:

Fertur enim ante alios generoſus Anicius vrbiſ Iluſtrāſſe caput: ſic ſe Roma inclita iactat. Quin & Olybriaci generiſq; & nominis hæres, Adiectis faſtis, palmat a ſignis ab aula, Martyris ante fores Bruti ſubmittere faſces Ambient, & Aufoniam Chriſto inclinare ſecurim. Ad hoſ item ipſos pertinet quod S. Hieronymus i ait: Nunc mihi Proborum & Olybriorum clarā repetenda ſunt nomina, & illuſtris Anicij ſanguinis genus, in quo aut nullus, aut rarus eſt, qui non meruerit Conſulatum: aut proferendus Olybrius virginis noſtræ pater, quem immaturā morte ſubtractum Roma congenuit. eadem de frequentibus in ea familia Conſulatus Claudianus habet conſentientia Hieronymo, his verſibus k:

quemcumq; requiris Hęc de ſtirpe virum, certum eſt de Conſule naſci. Per faſces numerantur anni, ſemperq; renatā Nobilitate virent, & prolem fata ſequuntur, Continuum ſimili ſeruantia lege tenorem. Nec quiſquam procerum tentat, licet ære vetuſto Floreat, & claro cingatur Roma ſenatu, Se iactare parem. His generatim dictis, iam reliqua ſequamur.

At primū quod ſpectat ad horum germanorum Cōſulum parentes, inde verō quæ ad filios pertinent, dicenda ſunt. Meminit de Probo frequenter Ammianus, cuiusq; nobiliſſimi magiſtratūs Præfecturæ Prætorij ſæpius iteratæ, necnon Aufonius, Symmachus & alij. Huius in Vrbe ſummum ſplendorem Paulinus in Ambroſij Vita deſcribit, noſque ſuperius meminimus. Geſſit hęc Conſulatum vnā cum Gratiano anno Domini trecentſimo ſeptuagē-

I. claudian. carm. de Conſul. Olyb. & Probin. CONSVLATVS DVORVM FRATRVM

g. Symmac. li. 5. ep. 65. 66. 67. 68. 69.

II. ANICII PROBI ET OLYBRII CLARISSIMI CHRISTIANI.

h. Prud. aduerſ. Sym. li. 1.

i. Hier. ep. 8.

k. claudia. carm. de Conſul. Olyb. & Probin.

III. DE ANICIO PROBO.

fimo primo: delegasse; eundem hunc Probum diximus Ambrosio prouincias Aemiliam atque Liguriam, cum ipse Pratorij Praefecturam administraret.

IV.

Porro (quod maius existimari debet) vna cum nobilitate, opum affluentia, atque amplissimorum magistratum splendore, egregias coniunctas habuit cum Christiana religione virtutes; quod tum alij testantur, tum Claudianus docet his versibus a:

* *Claudianus*
ibid.
PROBI
VIRTU-
TES.

— virtutibus ille

Fortunam domuit, numquamq; leuantibus alie
Intumuit rebus; sed mens circumflua luxu
Nouerat int actum vitio seruare vigorem.
Hic non diuitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnauit opes: sed largior imbre
Sueuerat innumerat hominum ditare caernas.
Quippe velut denso currenti a muneribus
Cernere semper erat, populis vudare penates,
Assiduos intrare inopes, remeare beatos.
Praecepta illa manus fluuius superabat Iberos
Aurea dona vomens, &c.

V.

De eodem Probo haec leguntur inscriptiones in basilicis statuarum, quae hoc ipso anno ab ipsodem filijs Consulibus sunt eidem dedicatae b:

b *In edib.*
Cassij ad
Fasti an.
STATVAE
ERECTAE
PROBO
III VLVS.

SEXTO. PETRONIO. PROBO V. C.
PROCONSULI. AFRICAE
PRAEFECTO. PRAETORIO
QVATER. ITALIAE. ILLYRICI
AFRICAE. GALLIARVM
CONSULI. ORDINARIO
PATRI. CONSVLVM
ANICIVS. PROBIVS. V. C.
CONSUL. ORDINARIVS
ET. ANICIVS. PROBVS. V. C.
QVAESTOR. CANDIDATVS
FILII. MVNVS. SINGVLARIRELIGIONI
DEBITVM. DEDICAVNT

Sed & duo alij filij, nempè Olybrius Consul & Iuliana, a liam illi statuam dedicarunt, in cuius basi haec inscriptio legitur:

PROBI
MAGI-
STRATVS

SEXTO. PETRONIO. PROBO
ANICIANAE. DOMVS
CVLMINI. PROCONSULI
AFRICAE. PRAEFECTO.
PRAETORIO. QVATER
ITALIAE. ILLYRICI. AFRI
CAE. GALLIARVM. CON
SVLI. ORDINARIO. CON
SVLVM. PATRI. ANICIVS
HERMOGENIANVS
OLYBRIVS. V. C. CONSUL
ORDINARIVS. ET. ANI
CIA. IVLIANA. C. F. EIVS
DEVOTISSIMI. FILII
DEDICAVNT

VI.

PROBI
SEPVL
TVRA
VBI.

Haec supersunt monumeta Probi ex statuis in eius memoriam erectis: Quae autem in ipsius sepulchro inscriptiones repertae sunt, his subiiciemus. Quoto vero Domini anno ipsum mori contigerit, haud satis exploratum habetur: Illud autem sepulchrales eius tituli nos docent, baptizatum esse proximè moriturum, sepultumque in Vaticano post apsidem basilicae S. Petri, constructo ibi instar templi nobili edificio, egregijs hinc inde suffulto columnis, in quarum epistylis legebantur scripta epitaphia, versibus ab ipsa coniuge Proba Faltonia poetria clarissima foemina elaborata. Perfenerunt Memoria illa integra, licet neglecta, usque ad Nicolai Papae V. tempora: quando idem Pontifex amplioribus spacijs exaedificare nouam basilicam Principis Apostolorum primus aggrediens, templum illud Probi, quod illius apside iungebatur, demolitus est: praegrandes vero lapides, sicut & columnae, in alium usum conuersi sunt; sicque male consultum antiquitati, ut sicut ipse aedes, ita inscriptiones penitus perissent, nisi opportune

quidem, nec sine Dei nutu accidisset, ut ante sex menses qua structura nobilis demoliretur, Massaeus Vegius eiusdem basilicae canonicus templum illud, ut ipse testatur, adierit, opusque egregium admiratus, sed contemptum dolens, versus in epistylis positos iam musco nato desuper obductos exacte descriperit vna cum alijs etiam ibi repertis epitaphijs: quae simul collecta haecenus asseruantur in eiusdem basilicae bibliotheca, ex qua hic tibi ipsa describimus, collatis exemplaribus, mendisque vitio scriptoris illapsis penitus expurgatis. sic enim se habent:

EXIMII RESOLVTVS IN AETHERIS AEQVO-
RE TANTVM
CVRRIS ITER CVNCTIS INTEGER A
VITIIS
NOMINE QVOD RESONAS IMITATVS MO-
RIBVS AEQVE
IORDANE ABLVTVS NVNC PROBVS ES
MELIOR
DIVES OPVM CLARVSQ; GENVS PRAECLA
RVS HONORE
FASCIBVS INLVSTRIS CONSVLE DI-
GNVS AVO
BIS GEMINA POPVLOS PRAEFECTVS SE-
DE GVBERNANS
HAS MVNDI PHALERAS HOS PROCE-
RVM TITVLOS
TRANSCENDIS SENIOR DONATVS MVNE-
RE CHRISTI
HIC EST VERVS HONOS HAECTVANO-
BILITAS
LAETABARE PRIVS MENSAR REGALIS
HONORE
PRINCIPIS ALLOQVIO REGIS AMICITIA
NVNC PROPIOR CHRISTO SANCTORVM
SEDE POTITVS
LVCE NOVA FRVERIS LVX TIBI CHRI-
STVS ADEST.
O NVNQVAM DEFLENDE TVIS CVM VITA
MANERET
CORPORIS ATQVE ARTVS SPIRITVS HOS
REGERET
PRIMVS ERAS NVLLIQ; PATRVM VIRTUTE
SECVNDVS
NVNC RENOVATVS HABES PERPETVAM
REQVIEM
CANDIDA FVSCATVS NVLLA VELAMINA
CVLPA
ET NOVVS INSVETIS INCOLA LIMINIBVS
HIS SOLARE TVOS QVANQVAM SOLATIA
MOESTA
GRATIA NON QVAERAT GRATIA CHRI-
STE TVA
VIVIT IN AETERNA PARADISI SEDE BEA-
TVS
QVI NOVA DECEDENS MVNERIS AETHE-
RII
VESTIMENTA TVLIT QVO DEMIGRANTE
BELIAL
CESSIT ET INGEMVIT HIC NIHIL ESSE
SVVM
HVNC TV CHRISTE CHORIS IVNGAS COE-
LESTIBVS ORO
TE CANAT ET PLACIDVM IVGITER
ASPICIAT
QVIQ; TVO SEMPER DILECTVS PENDET
AB ORE
AVXILIVM SOBOLI CONIVGIOQ; FERAT

EPITA-
PHIVM
ADSEPVL
CHRVM
PROBI.

haecenus epitaphium Probi, quod mox sequebatur aliud eiusdem Probi simulque Probae coniugis exaratum his versibus in epistylis aduersae partis ordinis columnarum:

SVBLIMES QVISQVIS TVMVLI MIRABERIS
ARCES

VII.

ALIVD E-
PITAPHI-
VM PRO-
BI ET
PROBÆ.

DICES QVANTVS ERAT QVI PROBVS
HIC SITVSEST
CONSVLIBVS PROAVIS SOCERISQ. ET CON-
SVLE MAIOR
QVOD GEMINAS CONSVL REDDIDIT
IPSE DOMOS.
PRAEFECTVS QVARTVM TOTODILECTVS
IN ORBE
SED FAMA EMENSVS QVIDQVID IN OR-
BE HOMINVM EST
AETERNOS HEV ROMA TIBI QVI POSCE-
RET ANNOS
CVR NON VOTA TVI VIXIT ADVSQ.
BONI
NAM CVM SEXDENOS MENSIS SVSPENDE-
RET ANNOS
DILECTAE GREMIORAPTVS IN AETHRA
PROBÆ
SED PERIISSE PROBVM MERITIS PRO TA-
LIBVS ABSIT
CREDAS ROMA TVVM VIVIT ET ASTRA
TENET
VIRTVTIS FIDEI PIETATIS HONORIS A-
MICVS
PARCVS OPVM NVLLILARGVS AT IPSE
FVIT
SOLAMEN TANTICONIVX TAMEN OPTI-
MALVCTVS
HOC PROBA SORTITA EST IVNGAT VT
VRNA PARES
FOELIX HEV NIMIVM FOELIX DVM VITA
MANERET
DIGNA IVNCTA VIRO DIGNA SIMVL
TVMVLO

Porro tumultum ipsum Probi ibidem inuentum esse, cum sub eodem Nicolao Pontifice nouæ construendæ basilicæ fundamenta effoderentur: idem Vegius, qui vidit, affir-

mat; traditque vnâ cum otibus auri copiam ex aureis vestibus, alijsq; sepulchralibus ornamentis simul inuentam: denique addit, ipsum sarcophagum sacris imaginibus sculptum tunc fuisse translatum in sacellum S. Thomæ Apostoli, quod extat in ipsâ Varicana basilica, ad fontis baptismatis vsu aptatum; quod opus vsque hodie perseverat: ossa autem, quæ intus inuenta sunt, in cœmeterio Vaticano recondita fuisse.

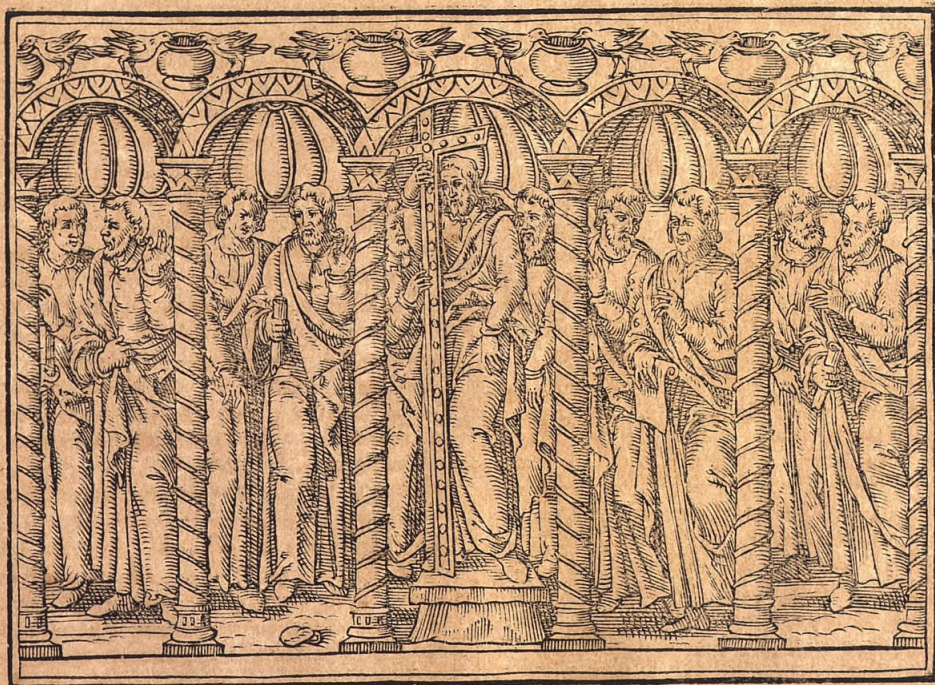
Tulit ista antiquitatum naufragia ætas illa: cuius temporis hominibus Romæ agentibus si innotuisset qualis existerit Probus, Probaque coniux, & qualis eius filia Iuliana, & neptis sancta Demetrias; quantumque Ecclesia Catholica horum fuerit opibus subleuata, ac præclaris virtutibus illustrata; quotque etiam quantisque in super eadem sanctissimæ femine sanctorum Patrum præconijs fuerint celebratæ: certè quidem semper viuètes eiusmodi memorias reliquissent, coluissentque debito veneracionis officio: & licet construendæ nouæ molis causâ inde eorum monumenta dimoueri necessitas compulisset; eadem tamen aliò translata, facta tecta integrè custodita seruassent, neque in alium quantumlibet sacrû vsu quoquo modo transferri aliquando passi fuissent.

At qui Probi & Probæ cum alijs inscriptionibus hinc etiam sepulchralia tibi reddimus epitaphia: sepulchrorû quoque formas formis (vt vides) expressas hinc pariter tibi exhibendas curauimus: vt in omnibus sit venerandæ antiquitati prospectum; & in quo passa visa est detrimentû, postliminio (quantum fas est) ipsa restituatur antiquitas, vt sic nobilita Probi atq; Probæ sepulchra libenter lector inspectes, anteriorem videlicet sarcophagi faciem, qui à lateribus quoque persimiles his scriptas habet imagines: In quibus in primis medium locum occupat ipsa veneranda Saluatoris effigies atque sanctorum Petri & Pauli, cæterorumque Apostolorum: Talibus namque pijs ornamentis sua ipsorum ornare monumenta Christiani studebant.

VIII.
IVSTA AV-
CTORIS
QVERELA
DE MEMO-
RIIS DI-
RTVIS.

IX.

PROBI SE-
PUL-
CHRVM
SANCTO-
RVM
IMAGI-
NIB; SVL-
PTVM.

Quam verò cernis in Christi imaginis dextera gemmatam Crucem, eiusdem Prudentius meminit his verbis, cum Romam alloquitur ^a:

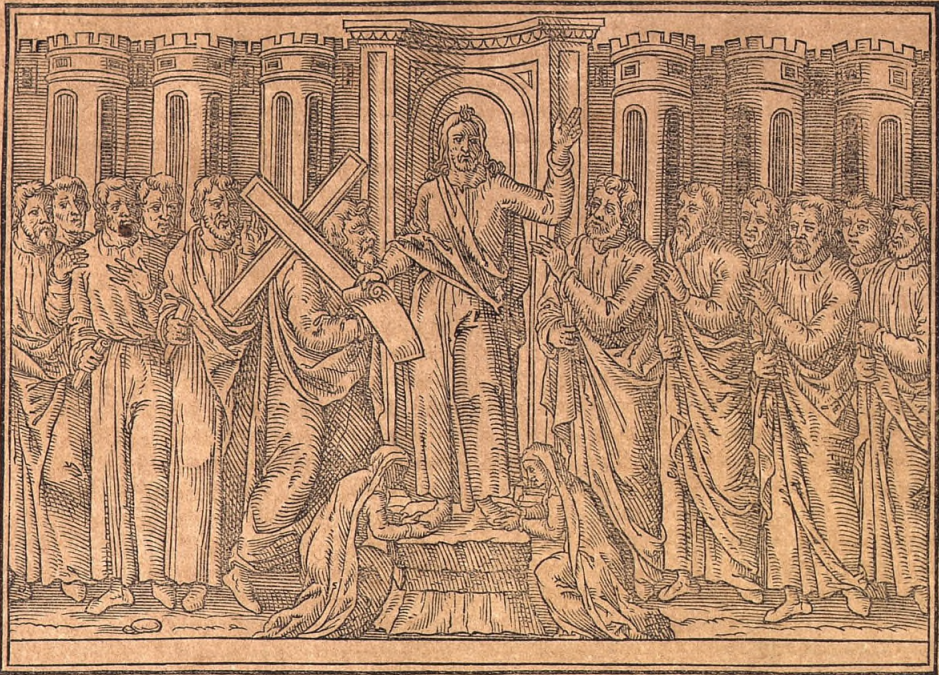
*Agnosce Regina libens mea signa necesse est,
In quibus effigies Crucis aut gemmata refulget,
Aut longis solido ex auro præfertur in hastis.*

Sed & Ioannes Chrysoftomus ^b ait solitam fuisse effigiari Crucem ex auro, margaritis, ac gemmis: vt sciret omnes, Crucem fontium olim supplicij infamatam, ipso visu horrendam, ore nefandam, & horrore cauendam; ex quo eam pro salute hominum Christus Redemptor noster sponte subiit, iam fuisse redditam fulgètem, decoram, pretiosam, atque gloriosam.

^aPrud. con-
tra Sym-
mach. l. 1.

^bIo. Chryf.
in homi. de
ador. Cruc.

X. Huic adiungendam putauimus alterius sarcophagi ibidem reperti typis expressam anterioris itide faciei imaginē: quod creditur esse sepulchrum Probæ ac Iulianæ; per amplum enim est, extat ipsum translaturū ad opus figlinum post ecclesiam S. Mariæ apud apsidem S. Petri positam in Vaticano: In quo quas cernis ad pedes Christi fœminas inclinatæ, alteram earum Probæ, Iulianæ verò alteram imaginem esse, per facile coniecturâ possumus intelligere.

XI. Ne tibi otiosè hæc spectanda proposita, lector existimes: attende quanta existant, quibus proficias. nam quod ad ipsâ epitaphia pertinet: habes in primis ad calcè prioris inscriptionis, cum rogatur anima Probi esse adiumento coniugi atque proli, piam Catholicæ Ecclesiæ traditionē, adiuuari viuentes precibus defunctorum, vsu receptâ, exemplo probatam, sanctè religioseq; antiquitè custoditâ. Habes insuper & sacrarum imaginum vsûm, Christi potissimùm & Apostolorum, etiam in sepulchris exhibitû: cuius rei Romæ in primis exempla innumera suppetunt. Et ne putes eas excultas tantùm fuisse sepulchris, sed illis Ecclesiarum parietes caruisse: adhuc licet inspicere in Titulo Pastoris Siricii Papæ, qui his diebus Romanam Ecclesiam gubernabat, partem saltem musui operis egregiè compacti. Quo Christi Redemptoris, pariterque duodecim Apostolorum venerandæ imagines exprimuntur in apside; sicut in alijs antiquis Ecclesijs vbiq; locorū eadem vetustatis monumenta est facile reperire.

Coniuge digna Probo: nam tantum catibus extat
Fœmineis, quantum super eminet ille maritos.
hæc ipse de Proba, quæ, viuente adhuc viro, ceteronè illū de
Testamēto nouo & veteri scripsit, in cuius fine hæc habet.

celebrate fauentes
Hunc socij morem sacrorum: hunc ipse teneto
O dulcis coniux: & si pietate merentur,
Hæc casti maneant in religione nepotes.

XII. Sed ne alio lōgius digrediat oratio, quæ ab Olybrio & Probino fratribus anni huius Consulibus ad Probū parentem se conuertit: probè consultitur, siâ Probo ad Probam, piam ipsorum matrem, eadem reuertatur. In primis verò vt SS. Patrum elogijs, qualis quantaq; fuerit ista mulier, innotescat: de ea hæc accipe a S. Hieron. qui ait: *Proba illa, omnium dignitatum, & cuncta nobilitatis in orbe Romano nomen illustris, cuius sanctitas, & in vniuersos effusa bonitas etiam apud barbaros venerabilis fuit: quam trium liberorum Probini, Olybrii, & Probi, non fatigarunt ordinarij Consulatus.* hæc Hieron. Hanc ipsam religione venerandam etiam S. August. commendat, cum ipsa petente, ad eam scripsit epistolam, seu potius tractationem, De videndo Deum. Laudat hanc eandem Ioan. Chrysothomus, quòd suæ communio nis homines Constantinopoli Romæ profugos domo exceperit ac benignè habuerit, vt suo loco dicturi sumus. Sed quæ in commedationem ipsius Ethnicus poëta Claudianus habeat, accipe, ne putes nostros tantùm Christianæ fœminæ laudes profecutos esse.

XIII. PIETAS PROBÆ.
Ex his videas, nihil antiquius fuisse sanctissimæ fœminæ, quàm Christianâ religionē ad posteros suos transmittere. Sed cum ex antiquis memorijs appareat Faltoniam Probæ poëtriam vxorem fuisse Probi: vndenâ recetiori Isidoro accidit, vt eandem Adelphij Proconsulis cōiugem fuisse dicat? & vnde insuper illis qui sentiunt cum Isidoro, est quod dicant, Probo fuisse cognomen Adelpium? certè in antiquis monumentis nullatenus reperiri datur, Probum Adelpium dictum esse, sed tantùm Anyciū Sextū Petroniū Probū. At quæ de eadē Proba Faltonia in antiquis veteri inscriptionum monumentis reperiantur, his subdamus.

XIV. In duabus basibus statuarum eiusdem penè formæ atq; mensuræ vna eademq; reperitur inscriptio in ædibus Celsijs apud Vaticanam basilicam: in quarū primæ frontispicio hi versus breuioribus characteribus scripti leguntur d:

CONSIMILES. FRATRVM. TRABEIS. GESTAMINA. HONORVM TERTIA. QVAE. DEDERANT. ADDIDIMVS. TITVLIS
DILECTAE. PROBVS. HAEC. PERSOLVIT. MVNERA. MATRI RESTITVENS. STATVVS. PRAEMIA. QVAE DEDERAT & infra:
ANICIAE. FALTONIAE
PROBAE. AMNIO. PINCIOS
ANICIOSQVE. DECORANTI
CONSVLIS. VXORI
CONSVLIS. FILIAE
CONSVLVM. MATRI
ANICIVS. PROBIVS. V. C.
CONSVL. ORDINARIVS
ET. ANICIVS. PROBVS. V. C.
QVAESTOR. CANDIDATVS
FILII. DEVINCTI
MATERNIS. MERITIS
DEDICAVERVNT.

Excude-
runt forme
Plant. pa.
71. num. 1.

INSCRIP-
TIO STA-
TVAE
PROBAE.

SACRA-
RVM IMA-
GINVM
VSVM.

XII.

Hier. epi.
8.

DE AN-
CIA PRO-
BA.

Claudia.
carm. de
Consul. O-
lybr. &
Probin.
LAVDES
PROBAE.

Sic Proba precipuo natos exornat amictu,
Quæ decorat mundum, cuius Romana potestas
Fœtibus augetur: credas & athere lapsam
Stare pudicitiam, vel sacro thure vocat am
Iunonem Inachijs oculos aduertere templis.
Talem nulla refert antiquis pagina libris,
Nec Latia cecinit tuba, nec Græca vetustas.

ausp. epi. 21.

Quod hoc epitaphio tribuitur Probæ decoranti Anicios, id ipse Aufonius Gall^o tribuit eius viro Probo verfu illo:

*Stirps nouator Annie,
Paribusq; comit infulis
Aniciorum stemmata.*

Sed de Faltonia Proba alia rursus in iisdem ædibus sic se habet inscriptio in basi statuæ collocata:

ANICIAE. FALTONIAE
PROBAE. FIDEI. NOBILITATIS. ANTIQVAE. ORNAMENTO ANICIANAE FAMILIAE. SERVANDAE ET DOCENDAE. CASTITATIS EXEMPLO. CONSVLVM PROLI. CONSVLVM. MATRI ANICIVS. HERMOGENIANVS OLYBRIVS. V. C. CONSVL. ORDINARIVS ET. ANICIA. IVLIANA. C. F. EIVS. DEVOTISSIMI. FILII DEDICAVNT

Insuper hæc in alia basi ibidem posita:

ANICIAE. FALTONIAE INLVSTRISSIMAE. ET SANCTISSIMAE CASTISSIMAE. FEMINAE HERMOGENIANVS. OLYBRIVS V. C. CONSVL. ORDINARIVS ET. ANICIA. IVLIANA. C. E. D. D.

Porrò Olybrius hic Hermogenianus, non Probæ & Probi filius, sed gener fuit, nimirum Iuliana ipsorum filia coniux, vt sequens docet inscriptio, quæ habetur in ædibus Cæuolis viâ Iuliæ:

TYRRANIAE. ANICIAE IVLIANAE. C. F. CONIVGI Q. CLODII. HERMOGENIANI OLYBRII V. C. CONSVLARIS. CAMPANIAE PROCONSVLIS. AFRICAE PRAELECTI. VRBIS PRAEF. PRAET. ILLYRICI PRAELECTI. PRAET. ORIENTIS CONSVLIS. ORDINARIII FL. CLODIVS. RVFVS. V. P. PATRONAE. PERPETVAE

Gessit hic Consulatu anno Domini trecentesimo septuagesimo nono vnâ cum Aufonio Gallo: citoque ex hac luce subtractus (vt ex Hieronymo vidimus) Iulianâ reliquit viduam cum prole Demetriade filia.

XV. ANICIAE IVLIANAE PRAECONIA. At qualis quantaque esset Iuliana hæc filia Probæ, relicta Claudij Hermogeniani complura sanctorum Patrum de ea digna elogia manifestant. Fama quidem eius nequam Vrbis seu Italiae angustijs valuit contineri; sed rebus antè gestis præclarisque animi eius virtutibus maria præteruolans, & longè lateque remotas prouincias percurrans, Africam & Orientem peruasit. Ad hanc ipsam Innocentij Romani Pontificis extant litteræ b: ad eandemque scripsere Episcopi Alypius & Augustinus c, necnon Chrysostomus d: laudatque eam S. Hierony. e, & alij. Sed de eadem inferius quinto tomo pluribus agendum erit.

Quod rursum ad filios Probi pertinet: vni ex illis nupsit Furia illa ex Camillorum prosapia clarissima scemina, ad quam viduam relictam sanctus Hieronymus scripsit epistolam decimam De viduitate seruanda: testatur id quidem ipse in epistola f ad Saluinam eodem argumento conscripta, vbi in fine ait Furiam nurum fuisse Probi quondam Consulis. Sed de Furia illud non prætereat, germanum eius fuisse maritum Blefillæ filiae sanctæ Paulæ: id enim tradit idem S. Hieronymus in epistola ad eandem Furiam scripta, cum eius exordio hæc habet: Blefillam prætereo, quæ maritum suum, tuum secus a germanum, in breui vitæ spatio tempora virtutum multa compleuit. Mater verò eius, Titiana dicta, seu potius Tatiana (vt putō) Tariani Con-

XVI.

f Hiero. epi. 11. FVRIA NVRVVS PROBI.

fulis, qui collegam habuit Symmachum, soror fuit. Verum de his modò hæc tenens.

Iam habes, lector, occasione Consulm fratrum textam Proborum genealogiam: nempe (vt paucis dictare peram) ex Probo & Proba genitos tres filios, Olybrium, Probinum & Probum, ex Olybrio & Iuliana progeneram vnicam filiam Demetriadem, sanctam virginem, Christianæ pudicitiae decus. sed de ipsa simul cum matre eius Iuliana & auia Proba, plura suis locis inferius. Omnes hæc clarissima ex Aniciorum familia femina toto Orbe (inquit Cassiodorus) predicata: quæ quidem familia, verè nobilis dicitur, quando ab eâ actionis probitas non recedit. ita ipse.

Porrò Demetriadis patri Claudio Hermogeniano Olybrio frater fuit Alypius, dictus, Faltonius Probo Alypius, vt eiusmodi docet inscriptio g in statuæ basi his litteris notata:

Q. CLODIO. HERMOGENIANO OLYBRIO. V. C. FRATRI ADMIRANDAE. PIETATIS FALTONIVS. PROBVS. ALYPIVS. V. C. ALIA PRÆTEREÀ EIUSDÈM ALYPII INSCRIPTIONE COMPERTUM HABETUR EIUSDÈM SUB THEODOSIO VRBANAM PRÆFECTURAM GESSISSE. SIC ENIM SE HABET H: DOMINO. NOSTRO FL. THEODOSIO AVGVSTO FALTONIVS. PROBVS ALYPIVS. V. C. PRAEF. VRB.

Ad eundem quoque Alypium complures extant epistolæ Symmachi, de quæ eo meminit in epistola ad Flavianum i.

Quoto autem anno Theodosij eius Præfectura Urbana contigerit, ignoratur: nec scitur, num sub Honorio aliàs functus sit eodem magistratu. Sub ipso autem Urbis Præfecto contigisse martyrium Almachij, his verbis tabulæ Ecclesiasticæ k prodat Kalendis Ianuarij: Romæ S. Almachij martyris: qui iubente Alypio Vrbis Præfecto, cum diceret: Hodie Octauæ Domini diei sunt: cessate à superstitionibus idolorum & à sacrificijs pollutis: à gladiatoribus occisus est. ita ibi. De eodem putatur Theodoretus lagere, cum rem gestam paulò fufius narrat in his verbis: Telemachus quidam (sic nominat quem Latini habent Almachium) excolens vitæ monasticam, profectus ex Oriente, hac de causa Romam se contulit, nempe vt ludos gladiatorios abolendos curaret. Ad dum sceleratum istud edebatur spectaculum, in stadium ipse ingreditur, atque ad gladiatores descendens, mutuum inter eos dimicationem sedare nititur. Itaq; crudelis cadis spectatores accensit iracundiâ, & à demone qui ex illa sanguinis effusione voluptatem capiebat, ad furorem impulsus, pacis auctorem lapidibus obruerunt. ita ipse. At licet discrepet à Martyrologio, vbi dicitur à gladiatoribus necatus: potius in Theodoro errorem inesse putamus, quàm vt hic ab illo diuersus habeatur. Sed idem auctor ista subdit: Quæ re cognita Imperator admirabilis, Telemachum in numerum martyrum inuictorum adscripsit, crudele autem illud spectaculi genus penitus sustulit. hæc ille.

Cæterum sic relatum accipias Almachium, siue Telemachum inter martyres ab Imperatore, vt ipsi tribuatur, quod ipso curante, Ecclesiasticæ auctoritate à Romano Pötifice esse factum oportuit. Tempore Honorij Imperatoris hæc accidisse, Theodoretus narrat: sed veriùs putamus sub Theodosio, cuius tempore eiusdem Præfectura Urbana ponitur: sub quo Imperatore filuisse videntur spectacula illa cruenta, sub Honorio iterum restituta, vt suo loco ex Prudentio dicturi sumus. Vt id etiam affirmemus, illud pariter suffragatur, quod tempore Theodosij reperitur Alypius per S. Ioannem eremitam ad meliorem frugem redditus: etenim de Alypio Aegypti Præfecturam administrate hæc habet Palladius in Lausiaco: Interea verò dum loquimur, cum Ioanne videlicet sanctissimo illo anachoreta: ingressus est subitò prouincia ipsius Præses Alypius. Ad quem, relicto quem mecum habebat sermone, se contulit. Secessit igitur ab eisdem paulum, & loco cedens, eminus

XVII.

XVIII.

g Romæ ap. Colleg. Græcorum. DE OLYBRIO ET ALYPIO.

h Ap. Smet. pag. 156. num. 17.

i Symmac. li. 2. ep. 82.

XIX.

SVB ALYPII PRÆFECTURA MARTYR ALMACHIVS. k Martyrol. Rom. die 1. Ianuarij. l Theod. li. 5. c. 26.

XX.

m Palla. in Lausiaco. c. 22. apud Li. pom. to. 3.

ALYPIVS AD MELI OREM FRVGEM CONVER SVS.

steti: prolixas autem eorum confabulationes grauitate ac moleste ferens, intra me ipsum bonum illum senem reprehedebebam, ed quod meo sermone contempto, illum potius honorasset. Ideoq; cum id mihi ingratum fuisset: spreto eodem, recedere cogitabam. Vocauit itaque ad se tunc ille Theodorum nomine interpretem suum, dicens: Vade ad fratrem illum, & dic ei: Noli esse pusillanimis; quia nunc iam dimittam presidem, & tecum loquar. Cognoui igitur ex hoc, ipsum Ioannem hominem esse spirituale, & omnia prauiderere: & idcirco ed magis cepi remorari. Egresso mox inde Præsidi, me vocauit his me alloquens verbis: Vt quid, inquit, animam tuam me reprehendendo lassisti? Quam in me inueneras culpam, vt ea in tuis sensibus cogitares, qua nec in me cognosco, nec tuos scio mores decere? An ignoras illud, quod non incolumes ac fortes, sed male habentes medico semper indigeant? Nam tu me, cum velis, & rursum ego inuenire te possum: & si ex me forsitan nullum, ex alijs tamen fratribus patribusq; aliquod poteris habere solatium. Iste verò totus ex secularibus rebus diabolica deditus potestati, vix breuis hora spatio potuit respirare: & nunc tentans, sicut quidam seruus austerum dominum suum fugiens, venit vt salutare hic inueniret auxilium. Inconsulta igitur atque importuna res fieret, si illum relinquerem, & tecum morarer, qui iugiter salutus tue commodis vacare consueuisti. hæc Palladius de Alypij Præfecti cum S. Ioan. congressu; cuius monitis redditum esse meliorem, par est credere. Atque de Alypio fati.

XXI. THEODOSII IMP. OBITVS.

Iam verò ad præsentis anni res gestas, suo quo facta sunt ordine, recensendas, orationem conuertamus. Extitit namq; anni huius exordium vniuerso Christiano orbem maximè luctuosum acerbissimo nouo casu obitùs Theodosij, cuius virtute paulò antè tyrânide fuerat vniuersum Occidentale Imperium liberatum: Etenim cum adhuc triumphali lætitia gestiret populus, mox improvisè morte Theodosij, immenso mœore confternatus est: de quo antequam agamus, hic errorè corrigere Prosperi in Cassiodori Chronicon illapsum, dum sub huius anni Cōsulibus ponitur Eugenius à Theodosio superatus: quod quidem anno superiori contigisse, tum quæ dicta sunt certè fide demonstrant, tum etiam Claudianus de eorundem Consulatu dum verbis agit, apertè testatur; vt omittere alia de his innumera testimonia.

XXII. DE TEMPORE ET LOCO OBITVS THEODOSII.

Hoc igitur anno, iisdem Consulibus, Theodosius Imperator, secundum quod antea à Deo prædictum fuerat sanctissimo anachoretæ Ioanni, ex hac vita migravit decimo septimo Kalendas Februarij, cum imperasset annos sexdecim, & duobus diebus decimum septimum attigisset, annum agens ætatis quinquagesimum. De anno obitùs eius & Consulibus testantur Posper^a, Marcellinus^b, & Socrates^c, qui & de dicta obitùs die fidem facit: Quod verò attigerit annum decimum septimum, Ruffinus^d & Marcellinus tradunt. De anno ætatis quinquagesimo Victor est auctor, cui magis assentimur, quàm Socrati dicenti annos vixisse sexaginta. De loco autem; eum Mediolanum extremum clausisse diem, Orosius^e & Victor^f vnà consentiunt. Errat verò Zosimus^g, dum ait Theodosium Constantinopolim reuertentem, in itinere vitâ functum. Sed quæ eius præcesserint obitù, quæue fuerint subsecuta, dicamus.

XXIII. ANTE OBITVM HORTATVS GENITILES THEODOSIVS.

Cum filios Arcadium & Honorium Constantinopoli venientes excepisset, & omni hostilis cœtus labe purgatus, Ecclesiasticæ communionis particeps (vt dictum est) factus esset, complura Reipublicæ fructuosa disposuit. Inter alia conuocato Senatu, habitâ oratione, hortatus fuit Gentiles deorum cultum procul abijcere, quorum falsitatem iam in bello Eugenio experti fuissent, cum quàm polliciti illi fuerant certam victoriam, vt impotentes, imbecilles, atque mendaces minimè præstitissent: ab Herculis manu iam clauam extortam, atq; fulmina è manu Iouis excussa esse viderent (hos namq; deos suis ipsi castris præferant) contra verò certò scirent, si saperent, Christum Regem Regum Crucis virtute cœlestibus, terrenis, & inferis dominari; quem sequi deberent.

XXIV. h. Zosi. ibi.

Sed hæc nihil penes eos profecisse, Zosimus tradit, cuius hac de re ista sunt verba h: Cum senatum conuenire iussisset, qui patris ritibus sacrorum ritibus inhaerebat, nec adhuc

per moueri poterat, vt is assentiretur, qui ad contemptum deorum destitit: orationem habuit, quâ eos hortabatur, vt missum facerent errorem (sic enim appellabat) quem hactenus secuti fuissent, & Christianorum fidem amplecterentur, quæ liberationem ab omni delicto & impietate pollicetur. Sed cum huic exhortationi nemo pareret, nec à patris ritibus, quos inde vsque ab origine Vrbs accepissent, discedere vellent, & his expertem rationis assensum præferre: cum dicerent, illis obseruatis, se iam mille ducentis propemodum annis Vrbe inuictam incoluisse; cum quibus si commutarent alia, quid euenturum esset, ignorarent: Tum verò Theodosius Fiscum suum sumptu grauari, qui in sacra victimasq; fieret, seq; ista velle abolere dixit: qui neg, probaret id quod ageretur; & alioqui sciret, penuriam militarem maiores pecunias proficere. Cùm Senatus respondisset, non ritè fieri qua perpetrarentur, quando sumptus ille qui sacris impenderetur, ad Fiscum non pertineret: nihilq; minus lex sacrorum abolita cessaret, aliq; neglecta iacerent, quacumq; à maioribus tradita fuerant; Imperiū Romanum paulatim diminutum, barbarorum domicilium factum est; aut potius incolis prorsus amissus, ad eam redactum est formam, vt ne loca quidem, in quibus vrbes sitæ fuerunt, agnoscerentur. hæc Zosimus secundum antiquum Ethnicorū querelam ipse Ethnicus ingerit, quasi cuncta aduersantia ob Christianam religionem in Romanū illata fuissent Imperium. Sed de his aliàs sæpè suis locis.

Sanè quidem post deitum Eugenium, qui aperiri permiserat rubiginè obstitas feras portarum dedicatorum idolis templorum, & illis intermissa diu sacrificia immolari: Theodosius nihil antiquius habuit, quàm, lege latâ, templa claudere, & sacrificia prohibere. vnde S. Ambrosius comparans eum Iacob: Imitatus, inquit, Iacob, supplantauit perfidiam tyrannorum, qui abscondit simulacra Gentium: omnes enim cultus idolorum fides eius abscondit: omnes enim ceremonias obliterauit. Relaxata quoque ab eo tunc temporis annonaria tributa ex testamento fuisse, idem S. Ambrosius tradit: eiusq; pariter testamento legem indulgentiæ scriptam esse relictam, testatur, dum ait: Præcepit dare legem indulgentiæ, quam scriptam reliquit. Quid dignius, quàm vt testamentum Imperatoris lex sit? Quod verò ad filios spectat, idè paulò superius: De filijs enim nihil habebat nouum quod concederet, quibus totum dederat, nisi vt eos præsentem commendaret parenti. Tradidisse quidem ipsos filios S. Ambr. Paulinus^k affirmat; sed id factum est, cum eos Constantinopoli venientes suscepit Theodosius in Ecclesia, ex quo erroris arguuntur Socrates^l & Sozomenus^m, dum aiunt filios aduenientes reperisse ipsum Theodosium morbo laborantem in lecto.

Cæterum quod ait ipse Ambrosius, tunc obitùs tempore commendatos ab eo fuisse parenti, Stiliconem intelligere certum est: loco enim parentis ipsum ab eis haberi voluit, cui ipse Theodosius Serenam fratris filiam in matrimonium collocauerat, testatur id Claudianusⁿ & Zosimus^o. Erat Arcadius natu maior adolescens annos natus decem & octo, Honorius verò decimum dumtaxat agebat annù: de quibus S. Ambrosius p: Domino fauente, Arcadius Imperator iam validus inuentus est: Honorius continuo pulsus adolefcentia fores, prouectior atate quàm Iostas, qui natus annos octo regni suscepit moderâdas habenas. Fuisse ambos iam ante baptizatos; & à S. Arsenio in baptismo susceptos, in Vitis Patrum habetur expressum q. Qui igitur mories populi curam gessit relaxando tributa, atque hostium quoq; voluit benemereri, tribuens eis indulgentiam testamento, filijsq; diuisit Imperium, & tradidit fidei Stiliconis; Ecclesiarum non potuit obliuisci: nam de eo S. Ambrosius: Dilexi virum, qui cum iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesiarum, quàm de suis periculis agebatur. hæc Ambros. satis memor quot legibus conatus frustra ille fuerit feras bestias coercere, expertusq; satis iporum hostium prociaciam, animumq; duritiâ obstinationis obductum nullis coerceri pœnis, vel refrenari posse supplicijs.

Eo igitur ex hac vita egresso, corpus pollinctum temporarie amandatum est sepultura; postea verò translatum fuit Constantinopolim hoc eodem anno VI. Idus Nouembris, vt Socrates tradit: non tamen secum vexit illud Arcadius, qui mox post patris obitum, ne quid inopinato

XXV. THEODOSIVS MVLTA PRO-FICVA STATVIT ANTE OBITVM. i. Ambr. ora. in sum. Theod.

k Paulin. in Vit. S. Ambr. Socra. li. 5. c. 25. m Sozo. li. 7. c. vlt. XXVI.

n Claud. aduers. Rufin. li. 2. o Zosi. li. 4. p Ambros. ora. de obitu Theod. AETAS ARCADII ET HONORII IMP. q Vit. SS. Patr. part. 2. c. 36. r Ambr. ora. de obitu Theod.

XXVII. CORPVS THEODOSII TRANSLATVM CONSTANTINOPOLIM

opinato obitu Imperatoris (vt aiolet) turbarum oriretur in Oriente, quam citissime reuertì laborauit Cōstantinopolim: nam Honorium tantummodò interfuisse quadragenæ funeris functioni, S. Ambrosius indicat in ea quam corâ ipso tunc in laudem Theodosij habuit, oratione: nâ inter alia: *Eius ergo Principis & proximè cōclamauimus obitū, & nunc quadragesimum celebramus, assistente sacris altaribus Honorio Principe: quia sicut sanctus Ioseph patri suo Iacob quadraginta diebus humationis officia detulit, ita & hic Theodosio patri iustā persoluit.* hæc Ambrosius, qui & in oratione significat, eo perfuncto ab Honorio Christianæ pietatis officio, mox ipsum corpus subleuandum, & euehendum Constantinopolim: ait enim: *Fles etiam, Imperator Anguste, quod non vsq; Constantinopolim reuerendas reliquias ipse prosequeris. eadem tibi causa nobiscum est: omnes (si fieri posset) deductores tecum esse cuperemus, &c.*

a Ambros. orat. in obitu Theod. b Gen. 50 c Ambros. ead. orat. in fine.

XXIIIX.

Sic namque decuit tantum Imperatorem, post liberatum Occidentale Imperium à tyranno, triumpho magis suo quam funere sepeliri, immò ad cælum triumphali quadrigâ ferri, cū celesti militia, quâ vicerat, triumphaturum. Cuius quidem laudes cū ex prudentia in Imperio gubernando, tum ex fortitudine in tyrannis potentissimis extirpandis, tum etiam ex pietate in fide Catholica inregerrimè conseruanda: sanctis pijsque moribus custodiendis omnium veritatem amantium ore, omnibus sunt sæculis conclamata. Nullus enim vnquam Romanorum Imperatorum, qui non hæreditario iure parenti Augusto successerit, ita legitime, ita opportunè, ita fructuosè atque fideliter ad regimen Romani est coopertus Imperij. Quâ dexteritate, quantâ facilitate atque felicitate tunc inuasum à Gothis Orientale recuperauit Imperium, vt victores fecerit sibi militare subiectos? Quâ prudentia Persas iugitate Romanum Imperium pestuantes, finitimas prouincias deprædantes, nò solum cessare suasit, sed & munerâ pro tributo cōferre: Quâ pietate Orientalem Ecclesiam Arianorum & aliorum hæreticorum pedibus proculcata, in auctiorem gradum quam fuerat sub Constantino, restituit? Quâ bellicâ fortitudine tyrannorum môstra perdomuit? Quantâ fide recuperatum Imperium Occidentale Valentiniano restituit? Quo religionis affectu idololatriâ sapius, vt percutsum multis ictibus anguem, caput rursus extollentem penitus extinguendam curauit? Quod verò tot egregijs excultum virtutibus Christianum Imperatorem in peccatum aliquando labi prouidentia diuina permisit: totum id fuit, vt delinquentibus Regibus posthinc sanciret diuinum consilium disciplinam: nimirum, vt tum exemplo discenter Theodosij, quanto dispendio audiant Principes magis aulicos, quam sacerdotes: tum verò vt eius & pœnitentia erudirentur, quantumuis potentissimos ac inuictissimos Principes, cum delinquant ferulæ subiacere Ecclesiasticæ potestatis, & solutos licet legibus sæculi, vinculis tamen alligatos esse Euageliæ d. discipline.

LAVDES THEODOSII EX RECTEFACITIS COMPARATÆ.

XXIX.

At quod ad incomparabiles mores tanti Principis spectat: vnus infelix atque perditus Zosimus reperitur inter scriptores, qui more suo, odio Christianæ religionis, Theodosium magnoperè carpsit. sed quòd sciret facta eius celeberrima cunctis esse perspicua, vt à nemine possent penitus obscurari, illud vatri ingenij consilium inijt, vt pacis tempore eius facta condemnet, laudet verò labores in bello, cū eundè Principè hisce verbis in sua historia mendaciorū textrina, fugillatum reliquit d. *Cumq; Promoto curâ horum omnium commississet, ipse prioris viuendi ratio recordatus, cœnis magnificas cœnabat, & in exquirendis voluptatibus curiosus erat. & Theatris atq; Circusibus se oblectabat. Adeoq; mihi Principis huius vitam in vtrunq; procliuum mirari subit. Nam cū natura mollis esset, omniq; sordida & indicatis antea vitijs deditus: si nihil ei iuste, nihil formidabile molestiam exhiberet, natura se nã laxabat: sin vigeret aliqua necessitas, qua stareturum quassatura timeretur, igni uã deponebat, & delictis valere visis, ad fortitudinem ac laborum molestiarumq; tolerantiam redibat. Cum ipso rerum vsu docente talis esset, iam omnino sollicitudine liberatus, insitit à natura dissolutionibus seruebat.* hæc Zosimus, sed eadem & his deteriora superius, cū ait:

CALVMNIAE ZOSIMI IN THEODOSIUM DE LVVN TVR.

d Zos. li. 4

e Zos. li. 4

A voluptate mollicieq; exorsus Imperium, magistratus qui rebus erant profecti, conturbabat: & rei militaris duces numero plures, quam antea erant, præuebat.

Et de eodem paulo post: *Hæc quid in sordidâ Principis, absurdâq; pecuniarum cupiditate, tandem huc euaserim. Idem Princeps auctor extitit, tantus vt sumptus in mensam Imperatoris fieret, vt propter ciborum multitudinem, & in his apparatus magnificentiâ populose coquorum & pocillatorum & aliorum cohortes insisterentur: quos si quis enumerare velit, e' prolixo fuerit opus cōmentario. Nam de multitudine insistentium Principi sordidum; quodq; complures horū, præsertim qui cateris formâ præstabant, Præsides in mediū proferrent eos quos ipsi uellent; quodq; totum Imperium in sua potestate haberent, quocunq; libitum esset, animum Principis sedentes: hæc ergo cōmemorando, quid opus est orationem insinuare prolixiorè: cū rerum interitus exinde secuti cause nobis indicande veniant. Nam cum temere atq; etiam in indignis Fisci bona profunderet, ideòq; non abs re pluribus pecunijs egeret; prouinciarū præfecturas quibusuis accedentibus venales exponeret nullâ prorsus existimationis, aut honestæ vt. & ratione habitâ, sed eum iudicans idoneum qui auri vel argentim aorem summam deserebat: adeoq; videre erat, argentarios & numularios, & alios in foro professiones sædissimas exercentes, magistratum insignia ferre, maioremq; pecunie vim habetibus prouincias tradere. hæc Zosimus in euerforè deorum suorum iurè (vt sibi videbatur) indignatione commotus.*

Sed ad confutandum oblatantem inuictis acerrimi hominem (ne canem dicam) nihil est vt de laudatissimo Principe hęc nostrorum cōgeramus elogias: sed ne videamur domesticis telibus velle vincere, Gentili què obijcimus Gentilem historicum, veri tamen amantiorem, ipsum, inquam, insignis nominis scriptorem rerum sui temporis, Aurelium Victorem; qui vt summo laudū præconio Theodosiū extollat, sic comparat illū Traiano, vt tamen cōstantè affirmet, ipsum Traiani caruisse vitijs: vt proinde iuxta veteres illas acclamationes, *TRAIANO MELIOR*, consecutus Theodosius vnus fuerit, ipsius sententiâ, vt non amplius iam à populo in noui Imperatoris suspicijs illud foret acclamandum ac deprecandum, *MELIOR TRAIANO*, sed illud, *MELIOR THEODOSIO*, publicis vocibus & votis optandū. Ipse igitur Victor omnino priuati affectus animo liber; veritatis tãdum studiosus, hæc de Theodosio posteris tradidit f. *Fuit, inquit, Theodosius moribus & corpore Traiano similis, quantum scripta veterum & pictura edocent. Sic enim mens statur, membra eadem, par castrius, os absq; eo quod illi aliquantulum vellendo sterile gene, neg tam ingentes oculi erat, nec scio an & tanta gratia, tam usq; flos in facie, seu tanta dignitas in incessu. Mens verò prioris similis adeo vt nihil dici queat, quod non ex libris in istum videatur trãserri Clemens animus, misericors, cōmunis, solo habitu differre se ceteri putas: in omnes homines honorificus, verum effusus in bonos: simplicita ingenia aque diligere, erudit a mirari, sed innoxia: laque magno animo magna: amare cines vel priuato conuermio cognitos, eosq; honoribus, pecuniâ, beneficijs ceteris munerari; præsertim quorum erga se velut patrem aspero casu officia probauerat.*

Ille tamen, quibus Traianus aspersus est, vinolentiam scilicet & cupidinem triumphandi, vsq; eo detestatus est, vt bella non moueret, sed inuenerit: prohibueritq; lege, ministeria lasciuia psalteriasq; cōstitutionibus adhiberi: tantum pudor tribuens & continentia, vt consobrinarum nuptias vetuerit tanquam fororum. Literis, si nimirum perfectos contempleretur, mediocriter doctus, sagax plane, multumq; diligens ad noscenda morum gesta: quibus non desinebat excerrari: verum facta superba, crudelia, libertati infestâ que legerat, ac Cannam, Marum, Syllamq; atq; vniuersos dominantium, præcipue tamen persidos & ingratos. Traiti sane velus indignis, sed stetit: vnde modicâ dilatione emollebantur aliquando seuerâ præcepta. habuitq; à nature munere quod Augustus à philosophia doctore didicerat: qui cū audisset eum facile commoueri, ne asperum aliquid statueret, monuit vt vlti trãscipisset, quatuor atque viginti Gracas litteras memoriâ recenseret; vt illa concitatio, qua momentis est, mente alio trãducta, parui temporis interiecti langueretur. Melior haud dubie (quod est vera virtutis) post auctam annis potentiam regalem, multoq; maxime post euilem victoriam. Nam & annonæ curam sollicitus attendere, & auri argentiq; graue pondus sublari atq; expeisi

XXX. ALIARUM LVMNIAE ZOSIANT IN THEODOSIUM.

XXXI.

CONTRA ZOSIUM VICTOR.

f Aurel. Victor. in Theod.

THEODOSII VIRTUTES EX AVRELIO VICTORE.

XXXII.

THEODOSII CVM TRAIANO COMPARATIO.

à tyranno, multis è suo restituere, cum benigni Principes & quide vix fundos solerent nudos ac deformata prædia concedere. Iam illa minoriora, & vt dicitur, intra aulam; qua quidè quia occultata sunt, magis natura hominum curiosa oculos auresq; ad se trahunt: Patrum colere tamquam genitorem: fratris mortui, sororisq; liberos habere pro suis: cognatos affinesq; parentis animo complecti: elegans latumq; conuiuium dare, non tamen sumptuosum: miscere colloquia pro per sonis, studio, dignitatibus, sermone cum grauitate iucundo, blandus pater, concors maritus. Exercebatur neq; ad illecebras, neq; lasciuinam: ambulationib; magnis, cum ait oritur, respiciebat animum: vesendi continentia valeatudinem regebat. hætenus demoribus Theodosij Victor, quibus planè calumniantem Zosimum potenter confutes & execreris.

XXXIII
THEMISTIVS
LAVDATOR THEODOSII.

^a Themist. orat. 5.

Sed & si ex Græcis quæras de Theodosio testimonium, & ab homine æquè Gentili (ne putes in gratiâ ipsius Christianorum aliquem esse locutum) eodemq; probatæ fidei & probitatis viro, professione philosopho, & hæc ob causam Christianis antecessoribus Imperatoribus acceptissimo, quem impossibile existimes esse mentitum: accipe Themistium ^a qui non habens ex recentioribus Principibus quem Theodosio æquare posset, ad priscos illos laudatissimos Reges se cõferens, non dubitat ipsum præferre illis omnibus: vt potè qui affirmet, eum probitate, prudentiâ, atque consilio superâsse Licurgum, fortitudine & peritiâ militari Alexâdro Magno extitisse maiorè. Quod quidem haud amplificatione quâdam rhetoricæ artis ostentat, sed certis firmisque rationibus docet. Essent hîc describendæ duæ orationes; quibus ipse Themistius in eo argumento versatur, vt Theodosij egregias virtutes prædicet: sed parcimus ob prolixitatem.

XXXIV
SYMMACHVS
LAVDATOR THEODOSII.
^b Symmac. li. 2. ep. 13.

At etsi hæc satis superq; sint ad Theodosij defensionem: addimus tamen Latinorum oratorum clarissimum Symmachum & ipsum Ethnicum, & Christianorum hostem: cuius publicâ concione (vt suo loco dictum est) cum ciuile: eius tum bellicæ laudes profecutus, testatur scribens ad Flavianum equè Gentilem hominè, eas adeo suâ oratione superiores fuisse, vt sibi visus sit illas potiùs attigisse, quàm pro rerum gestarum dignitate singulis (vt ait) satisfecerit: hæc q; familiarib; ipse litteris apud amicum alioqui Principi ob flublatur deorum cultum in Theodosium infensum, non autem in gratiam Principis pro concione iactata, sed ad aures dicta odio habentis Imperatorem Christianum idololatricæ destructorem, ab ipso præfertim Symmacho in eundem Theodosiù eandem ob causam valdè permoto. Vt ex his magnam inesse vim intelligas veritati, virtutemq; etiam linguas hostium coercere, easq; habentis velut in contrarium cursum reflectere, & ex inuectiuis ad encomia dicenda conuertere. Sic igitur pro Theodosij defensione aduersus eius vituperatores Ethnicos, ipsos etiam Ethnicos scriptores obijcere satis sit.

XXXV.
PAVLINVS APOLOGIAM PRO THEODOSIO SCRIPSIT.

^c Paul. ep. 9.

Cæterum aduersus eorundem Ethnicorum calumnias longè potentiorum nactus est Theodosius post mortem patroni: etenim ipsum decus Romanæ nobilitatis, Christianæ religionis dignum exemplum, Pontius Paulinus literis clarus, fama; celebris, eiusmodi suscepit prouinciam, vt aduersus rabulas subsannantes, Theodosij famam carpentes, lucubrationem luculentam ediderit, rogatus à quodam pio viro, quo familiariter vt batur, nomine Benedicto, prout ipse Paulinus testatur ad Seuerû hæc scribens ^c: *Alius libellus ex his est, quos ad Benedictum, id est, Christianum virum amicum meum Endelechium scripsisse video, non tamen edidisse conuincat. Is enim mihi auctor huius in Domino opusculi fuit: sicut ipsius epistola, qua libello pro themate præscribitur, docet. Fateor autem idcirco me libenter hunc ab amico laborem recepisse, vt in Theodosio non tam Imperatorem quam Christi seruum, non dominandi superbiâ, sed humilitate famulandi potentem, nec regno, sed fide Principem prædicarem.* hæc Paulinus: & S. Hieronymus ipso exordio epistolæ ad eum scriptæ de eodem sic habet: *Quid enim in nobis, aut quantum est, vt doctæ vocis mereamur præconium? vt illo ore, quo religiosissimus Princeps defenditur, humiles nos modicè, laudemur? nominat eam Paulini scriptonem Gennadius Panegyricum super victoriam tyrannorum, eius argumenti conscriptum, vt*

demõstraret ipsum Christianum Imperatorè fide & oratione potiùs quàm armis immanes tyrânos sepiùs superâsse.

Si vitem intelligere quale eiusmodi à Paulino elucubratum opus fuerit, percontare S. Hieronymum hæc ad ipsum Paulinum scribentem: *Librum tuum, què pro Theodosio Principe prudenter ornateq; compositum transmissisti, libenter legi, & præcipuè mihi subdiuisio in eo placuit: cumq; in primis partibus vincas alios, in penultimis te ipsum superas. Sed & ipsum genus eloquij pressum est & nitidum; & cum Tullianè luceat puritate, crebrum est in sententijs: iacet enim (vt ait quidam) oratio, in qua tantum verba laudantur. Præterea magna est rerum consequentia, & alterum pendet ex altero, Quicquid assumpseris, vel finis superiorum, vel initium sequentium est. Felix Theodosius, qui à tali Christi oratore defenditur. Illustrasti purpuras eius, & vilitatem legum futuris sæculis consecrasti. Macie virtute: qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris? O si mihi liceret istiusmodi ingenium non per Aonijs montes & Heliconis vertices (vt poëta canunt) sed per Sion, & Itabirium, & Sina excelsa ducere: si contingeret docere qua didici, & quasi per manus mysteria tradere Scripturarum; nasceretur nobis aliquid, quod doctæ Græcia non haberet.* hæc Hieronymus. At de Theodosio hætenus, cuius exitu optatus quoq; finis huic quarto tomo Annaliû imponatur. Quæ verò reliqua sunt anni huius rerum gestarû, sequenti tomo dicemus, cum Arcadij & Honorij filiorû eius in Imperio successorum acta auspiciari sumus.

Quem igitur ab exordio Iuliani Imperij inchoauimus tomum hunc quartum Annalium, claudimus eundem felicissimo ad Deum transitu Theodosij. In quo quidem tanquam in viua tabula, semper loquentibus imaginibus, immò clamantibus, expressum habes, quæ impietatis, quæ verò pietatis sint vires, quive exitus alterutram sectantium Imperatorum; cum velut in scena repræsentata videris diuersa atq; contraria diuersorum Principum studia: cõtemplatusq; fueris, quemnam finem habuerit Apostata Iulianus idolorû cultor, quoque peruenerit Valès hæresis propugnator, & quem tandem exitum consecutus sit Valentinianus maior, Catholicus licèt Princeps, sinens tamen pro arbitrio quemque agere, idola colere, hæresesq; sectari; quo modo diuinâ vindictam in se concitauerit, atque in filios miserabiliùs propagarit: contra verò qui fuerit religionem purè colentis, & propensius excolentis, impietatemque vnâ cum impijs infectâtis felix ingressus, felicius progressus, ac tandem egressus felicissimus Theodosij Imperatoris. Vt vnâ fermè inspectione intelligant Christiani Principes, quos vitare, quosve sectari debeant; & quonam pacto illorum facta cauendo, Dei indignationem effugiant; ac diuinam benedictionem, imitando Theodosium, consequantur.

IAM quartum tuo beneficio, Dei Genitrix Maria Virgo, pensum reddimus; persoluimusque illud tibi, à qua profitemur acceptum. Tu enim ^c quæstisti lanam & limum, & operata es cõsilio manuum tuarum. Quod igitur reliquum est operis, tu ipsa perfice; eademque fila qualiacunque sint (sient certè aurea in manu tua) in sacerdotalia illa indumenta contexe, de quibus Dauid ^f: *Sacerdotes tui induantur iustitiam, & Dominus g ait: sacerdotes eius induantur salutari.* Duo ista, rogo, nobis confice vestimenta: domestici enim tui dicuntur vestiri duplicibus. Hæc petimus, non inuidiosam tunicam polimitam ^h, quæ à patre filio tradita, fratrum odium concitat, & infelici exitu, hædi conspersa sanguine, eidem patri immensum dolorem incussit, excussitque lacrymas, ex eo meritò iudicanti, filium à fera pessima deuoratum. Felicius agni, quàm hædi sanguine imbuantur Fidelium vestes: fatisque ad ornatum quod proficit ad salutem: Siquidem diuino est depromptum oraculo ⁱ: *Beati qui lauerunt stolas in sanguine agni.* Tali purpurâ gloriantur Dei filij, cohæredes Christi, confortes regni, iidem Reges, cum Deo in perpetuum regnaturi: in quorum nos cooptari consortium, tuis, Virgo sanctissima, concedat precibus dilectus filius tuus; cui gloria & honor in sæcula.

Amen.

XXXVI
^d Hiero. e. pist. 13.

PAVLINI
NOBILE
INGENIUM.
VM.

XXXVII.
EPILOGVS CVM
ADMONI
TIONE.

AVCTORIS
PERORATIO.
^c Prou. 31

^f Psal. 130
^g Psal. 131

^h Gen. 27

ⁱ Apoc. 22

A P P E N D I X.

I. DE CONCILIO LAODICENO

Non spectat ad Laodicense Concilium: est quod mireris, Lector, à nobis hoc tomo esse omnino prætermisum, adeo vt ne leuis quidem eius nominis mētio habita sit. Iuxta enim aliorum fidem, qui illud ad Damasi Pape tempora retulerunt, sub eodem à nobis fuerat antea collocatum. Sed eo tempore cum de ipso nos aucturi essemus; accuratius re perspecta, dum nec certum tempus vel locum inueniremus, quibus, vt alia res gesta, firmiter consignari potuerit, in appendicē esse referendum, consultius existimauimus, quod præterijisse penitus nefas erat. Concilium quippe est antiqua nobilitate percelebre, Græcorum ac Latinorū scriptis memoriæ cōmendatum.

II.

Strabo li. 13. Plin. li. 5. c. 20. Strabo. li. 11. Plin. lib. 5. c. 16. TRES LAODICEA.

Apoc. 3. Colof. vi.

III. d. c. 11. dist. 16.

DE THEODOTO EPISCOPO. Euseb. li. 7. c. 16.

Theod. in epist. Pauli ad Coloss. c. 2.

Theod. li. 4. c. 11. c. 12. l. 3. de fide cathol. c. 1. Theod. i Sozo. li. 6. c. 25.

IV.

Theod. epist. ad Coloss. c. 2.

De hoc nos tractaturi, antequam de tempore differamus, corrigemus errorem illum, qui de eiusdem Synodi loco hæctenus omnium fermè consensu acceptus asseritur, qui nec posteriori editione cernitur emendatus; cum celebratum idem Concilium dicitur Laodicæ, quæ est in Syria: Quod sanè vehementer admirati sumus, cum ipsius Synodi titulus disertis quidem verbis ita legatur: Sancta Synodus quæ apud Laodicæam Phrygiæ Pacatiana ex diuersis regionibus Asia, &c. Sed & grauior error ille, cū duæ Laodicæ in vnam reperiuntur esse constare, dum asseritur eadem esse in Syria quæ est ad Lycum flumen. Porro ex Strabone, Plinio, Ptolomæo, & alijs Cosmographis, duas constare fuisse Laodicæas, alteram in Syria, quæ dicta est Seleucia Tetrapolis, alteram verò in Phrygia, dictam à Strabone Laodicæam Hierapolin: sed & ponit ibidem auctor aliam Laodicæam in Media à Macedonibus conditam. Quæ autem in Syria est Laodicæa, haud procul distat à ponte Orontis fluuij, Chalcididis contermina, condita à Seleucio. Sed quæ in Phrygia est ad Lycum sita (vnde, inquit idem Strabo, ab eo cognomen accepit, vt Laodicæa ad Lycum sita dicatur) nobilis quidem ciuitas; sed nobilior elogio diuinæ Scripturæ, ipsa quidem est, de qua Ioannes in Apocalypsi, & Paulus meminit in epistola ad Colossenses, nosque de ipsa aliâ occasione suo loco primo Annalium tomo diximus. Hæc cum ita se habeant: quid in Syria Laodicæam illam ponunt, quæ ad Lycum flumen est sita? & quid commune cum Syria iste amnis habet?

Ex his pariter redarguitur, qui apud Gratianum idem sensisse reperitur, Anselmus, nimirum qui putauit Laodicæam Syriæ hanc Synodum congregatam; dum vult eam habitam auctore Theodosio, siue Theodoro, vel Theodoto Episcopo Laodiceli: fuit enim iste Episcopus Laodicæ Syriæ, successitque (vt testatur Eusebius) Stephano, qui fœderat post Anatolium successorem Eusebij. Cæterum Theodotus, siue Theodorus, vel Theodosius iste interfuisse reperitur Magno Nicæno Concilio, habeturque subscriptus in eo tertio loco inter Episcopos Cœlesyriæ: Quo tempore Laodicæa quæ est in Phrygia, totius prouinciæ illius (vt ait Theodoretus) metropoli, præerat Nunechius, qui itidem Nicæno Concilio reperitur primo loco subscriptus inter Episcopos Phrygiæ. Quod igitur Theodoti Episcopi Laodicææ, quæ est in Syria, celebrius nomen esset, quam Nunechij, incautè posuerunt eandem Synodum Laodicensem à Theodoro, aliàs Theodosio, congregatam, Laodicæam in Syria, cuius ipse erat Episcopus, celebris quidem nominis: post quem sedem illam accepit Pelagius, cuius meminit Theodoretus g, idemque cum alijs Episcopis Orthodoxis Imperatoris constitutione h laudatur: post ipsum verò Gregorius Arius, cuius Sozomenus meminit i. Hæc de loco Synodi satis: de tempore iam agamus.

Quoniam autem potissimum tempore eiusmodi Synodus fuerit celebrata: quod nullius hac de re certa probataque assertio extet, locus est tantummodò cōiecturæ. Quamobrè illud in primis dicimus, liquidò constare eandem non ante tempora tantum Theodoretici habitam esse, dum inuenitur eadem ab ipso citata k, sed etiam ante S.

Basilium: quippe quem in epistola canonica ad Amphilo- chium eiusdem meminisse certum est, dum ait: Sed quoniam nonnullis Asiaticis omnino visum est propter multorum æconomiæ & dispensationem eorum, baptisma Catharorum, Nouationum scilicet, suscipi: suscipiatur. id enim statutum habetur in Laodiceno Concilio ab Asianis Episcopis canone septimo. Ex quo etiam Concilio cum rejiciatur Cataphrygarum baptismus: ex sententiâ eorundem Basilium itidem in eadem epistola desijisse apparet.

Sed quam antè Basilij tempora habitam esse diximus Synodum Laodicenam: num post tempus Nicæni Concilij, vel ante id acciderit; hoc exquirendum est. Quod enim de Photinianis hæreticis in eodem septimo canone mentio habeatur, diffinita causa esset, si omnium exemplarij & editionum esset vna eademque lectio. Nam cum plerique scripti codices, necnon editio posita in cufis libris posteriori loco eiusdem Concilij careant illis verbis, (Aut Photiniani) eò redacta res videtur, vt ex diuersis lectionibus, quæ germana sit, diligentius exquiratur: quæ ex eo pendet, vt disquiratur, num collatum à Photinianis baptismus ab Ecclesia omnino receptum fuerit, cum septimus canon ille habeat, illorum baptismum esse suscipiendum.

At licet S. Hieronymi & aliorum auctoritate constet Ecclesiam Catholicam recipere consueuisse Ariarum baptismum: tamen nequaquam ab eadem susceptum est baptismus Photinianorum, quorum tanta erat impietas in negando diuinitatem Filij Dei, asserentium eum fuisse tantummodò hominem, vt (quod dictum est superius) Ariani ipsi aduersus eos vt maximè impios arma sumperint, & ab ecclesia eiecerint. quamobrem constat ex auctoritate Concilij Arelatensis, Photinianorum baptismum, sicut & Paulianistarum, nullum esse, decretum fuisse. Sed & quod Theodoretus affirmet Photinum eadem sensisse cum Paulo Samosateno: certè quidem sicut ex decreto Concilij Nicæni statutum est, vt Paulianistæ venientes ad Ecclesiam baptizarentur; ita & Photinianis seruatum oportuit. Quamobrè penitus ab eodem canone septimo explodenda est illa lectio de approbatione eorum baptismi, quæ omnino Ecclesiasticæ traditioni & Conciliorum canonibus aduersari conspicitur. Sic igitur nihil est quod ex ea lectione conuinci possit istud ipsum Laodicenum Concilium post Nicænum celebratum fuisse.

Sunt plura tamen quæ antè Nicænum Concilium persuadeant idem Laodicenum celebratum esse: sed vnum illud in primis; quod cum constet auctoritate sancti Hieronymi, receptum in Nicæno librum Iudith; cum in serie canonicorum librorum à Patribus Laodicææ congregatis idem liber ab authenticis sit expulsum vna cum nonnullis alijs: euidenter planè atque perspicuum redditur, dictam Laodicensem Synodum celebratam fuisse antè Nicænam. Nam quo modo ausi fuissent Catholicæ Ecclesiæ Episcopi conuellere quæ in Magno illo Oecumenico Concilio de canonicis libris fuissent magna consideratione decreta? Præterea cum reperiantur quinque canones Laodicensis Concilij eadem omnino continere, quæ in Concilio Nicæno statuta sunt, nec in eis vlla prorsus mētio habeatur canonum Nicænorum eadem statuentium; argumentum est, antè Nicænum Concilium ea à Patribus Synodi Laodicenæ decreta fuisse: siquidem vel non oportuerat ea paulò post iterum sanciri à prouinciali Concilio, quæ decreta nuper fuerant in Oecumenico: vel saltem ad maiorem Ecclesiasticis legibus auctoritatem conciliandam, eorundem Nicænæ fidei canonum Patres debuerant meminisse, vt in alijs Concilijs factum esse reperitur, & in hoc ipso Laodiceno seruatum, vt proximè dicturi sumus: Quod cum fuerit prætermisum; equidem existimari potest, antè Nicænum Concilium ea Laodicæa fuisse statuta.

Cæterum sicut æquum est ista sentire, ita pariter affirmare par est idem Laodicenum Concilium in Asia fuisse post Neocæsariensem Synodum celebratum: nam eiusdem Concilij visus est citatus canon à Patribus Synodi

Basil. ep. ad Amph. c. 2.

V. TEMPVS SYNODI LAODICENÆ.

VI. Hieron. contra Luciferian.

Concil. Arelat. 2. c. 16. Theod. hæret. fabul. li. 2. Conc. Nicæni. c. 19.

VII. SYNODVS LAODICENÆ ANTE NICÆNVM CONCILIVM. Hieron. epist. 111.

Cœc. Laod. c. 3. 5. 8. Nicæni. 2. 18. 19. 4. 14.

VIII.

Laodi-

LAODI-
CENVM
CONCIL.
POST NE-
OCAESA-
RIENSE.
a Concil.
Laod. c. 1.
b Conc. Ne-
ocaes. c. 3.
c Bafil. e-
pist. Cano-
nic. ad Am-
bros. h.
c. 14.

IX.
NUNE-
CHIVS
EPISC.
LAODI-
CENVS.

Laodicenæ, dum primo illius decreto dicitur a, bigamos ad breue tempus poenitere debere, & sic admitti ad communionem, idque (vt habent verba eius) secundum Ecclesiasticum canonem; nempè Neocæsariensis Concilij tertio loco positum b. recepta sic quidem fuit bigamia in Ecclesia Oriëntali, in qua diu magnoq; cum detrimento versati fuerant Cataphrygæ reijcientes prorsus (vt dictum est) secundas nuptias: recepta, inquam, vt tamen non absque poenitentia ijdem ad communionem admitterentur. Sed & S. Basilius c, quæ ab hoc canone prætermisla sunt, addidit: nimirum quia in eo de bigamis tantum actum esset, ipse suppleuit de poenitentia trigamorum atq; polygamorum, haud enim sic vulnus curare valuerunt, vt cicatrix nulla prorsus reliqua esset.

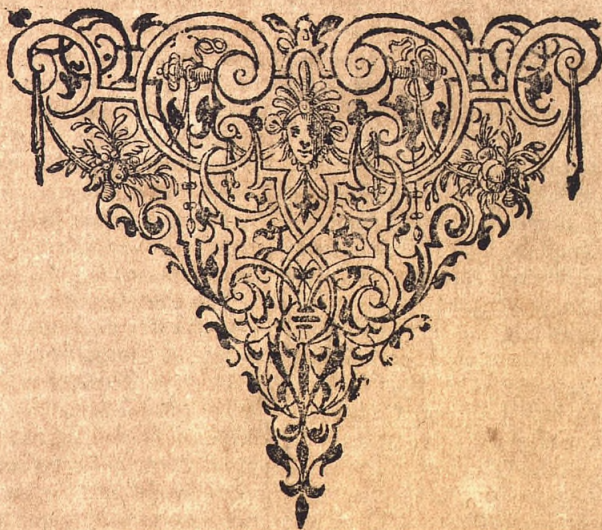
Cum igitur ex his quæ dicta sunt, satis possit intelligi, Concilium Laodicenum non ante Neocæsariense celebratum esse, neque post Nicænum: dicere quoque opus est, illud nequaquam sub Theodoto Laodiceæ Syriæ Episcopo, sed habitum esse sub Nunechio Laodiceæ Phrygiæ Pacatianæ Antistite: nam nullus alius præter ipsum eidem ciuitati præfuisse eo tempore reperitur Episcopus: si quidem quem diximus subscriptum haberi Nicæno Concilio Nunechium eius sedis metropolitanum Episcopum, eundem quoque interfuisse Concilio Ancyrano paulo antè Neocæsariense Concilium celebratum, suo loco di-

ctum est. Ex his igitur vides, quàm præpostero ordine, quæ tertio loco ponenda erat Synodus Laodicensis, apud Gratianum d reperitur sexta ordine collocata post Sardicensem & Antiochenam, atque perperam e in Syria sub Theodoto vel Theodosio Episcopo celebrata, relataque ad Liberij vel Damasi Papæ tempora. Nihil tamen dicimus de canone Sextæ f Synodi, eò quòd in ea Patres nequaquam seruare temporis ordinem professi sunt.

Quòd autem eiusdem Synodi canone trigesimo quinto vetitus ac improbatus videatur Angelorum cultus: consule quæ ad exactam eiusdem elucidationem dicta sunt primo Annalium tomo, cum egimus g de Pauli ad Colossenses epistola. Sunt autem complures eiusdem Concilij canones ad disciplinam atque œconomiam Ecclesiasticam pertinentes, quibus & Ecclesiastica antiqua traditio referatur: vt, quæ in primis notanda sunt, de confessione peccatorum h, cultu sanctorum martyrum i, sacri chris-
matis k vsu, ieiunio Quadragesimæ l, & alijs. Qui autem postremus statutus est canon de non canendis in ecclesia plâlmis vulgaribus, sed ijs tantum, qui in sacris libris ab Ecclesia probatis scripti inuenirentur: equidem aduersus prauum illum vsum à Paulo Samosateno Antiocheno Episcopo primitus (vt dictum est) introductum, à Patribus consulto sancitus esse videtur.

At de his hæc tenus.

d c. 11. diff. 16.
e ead. diff. c. eod.
f c. 7. diff. 16.
X.
DECRE-
TA SYNO-
DI LAO-
DICENÆ.
g Annal. tom. 1. an. D. 60.
h Concil. Laod. c. 2.
i ead. c. 6.
j c. 34. 51.
k ead. Con-
cil. c. 48.
l ead. c. 6.
m 49. 50.

INDEX IN TOMVM QVARTVM ANNALIVM ECCLESIA- STICORVM.

<p>A. Abrahamus monachus in Syria celebris. 370.83 Abstinentia monachorum Ponticorum. 363.107 Abstinentia nimia periculosa. ibi. 110 Accacius Episcopus Cæsareæ hæreticus fidem pro tempore mutat. ibid. 139. recantat palinodiam. ibidem. Accacius Episc. Cæsareæ Palæstinæ moritur. 366.19 Accacius alter claruit Cæsareæ Palæstinæ. ibid. Accacij lucubrationes. ibid. Accacius alter claruit Cæsareæ Palæstinæ. 370.75 Accacius Berœensis sollicitus p fide Catholica. 370.14 Accacius persuadet Iuliano Sabæ vt veniat antiochiam. ibid. 76. ipse comes S. Iuliani Sabæ cum venit antiochiam. ibid. Accacius ordinat Episc. Berœensis ab Eufobio. 378.48 Accacius magni nominis monachus in Syria. 375.14 Accacius quid petit ab Epiphano. ibid. 16 Accacianus exagitati à Semiarianis. 362.238 Accacianorum & Semiarianorum concordia. 376.9.10 Academicorum iactantia. 384.30 Academici à Platone Christianos accepisse dogmata iactabant. ibid. Acepsimas monachus in Syria celebris. 370.83 Acholius Episc. Thessalonicensis superat Gothos victores. 378.30. baptizat Theodosium Imperatorem. 380.1. venit Romam ad Synodum. 382.3 Acta Synodi aquileiensis. 381.85 Acta aliarum Synodorum. Vide Synodus. Adeginus, seu Adyginus, Episcopus Cordubensis idem videtur cum Hygino à Maximo in exilium missio. 387.55 Adelpij hæretici, ijdem Massaliani. 383.39 Adelpius Massalianus dicitur à Flauiano. ibid. 37 Adelpius hæreticus damnatur. ibidem. 59 Adeodatus baptizatus cum Augustino. 368.75 Adeodatus filius sacerdotis conuersus ad fidem Christi. 362.124 Adeofcens in nocens cedit tormentis, & mentitur. 367.23 Adeofcens Christiani constantia. 362.75 Adeofcens quibus à B. filio distinguañt annis. 382.66 Adonæus Iulianus dicitur. 362.84 Adrianæ orationes Ioannis Chrysofomi. 388.4 Adumetina Synodus. 395.32 Adulationes Libanij de Iuliano. 383.72 Adultera quæ passæ Romæ. 389.59 Adultera feuerissimè vindicat Valentinianus. 367.22 Aditus percussus à Valentiniano. 362.37 Agypti Ecclesiæ à Iuliano vexata. ibid. 159. idololatrua conuulsa. 389.93. & deinceps. Agypti Episcopi ducti in exilium. 372.83. fauent Maximo. 379.25 Agypti corum nomina. ibid. Agypti quod studissent Maximo, non sunt vocati cum alijs ad Synodum Constantinopolitanam. 381.19. Agypti Constantinopolim. ibid. 53. studio Gregorij. ibid. qua occasione ei sunt aduersati. ibid. 55 Agyptiorum Episcoporum & Græcorum discordie in Synodo Constantinopolitana. ibid. 53 Agyptij dii ludibrio expofiti. 389.58. monachi in Syria celebres. 370.83. monachi persecutione dire vexati ab Ariano. ibid. 11. & seq. Agyptiorum deorum abominaciones detectæ à Georgio. 362.163 Agyptiorum fana & idola à Græco Præfecto Romæ deicta. 338.5 Agyptij Gentiles Orgia celebrantes. 362.160 Agyptij Gentiles ob sacra Mithræ in Christianos fauunt. ibid. 163 Agyptij Gentiles ab Apollonio conuersi ad fidem. ibid. 161 Agyptij Ethnici quid in Georgiam arianorum episcopum. ibid. Aemilianus martyr in Thracia sub Iuliano. ibid. 80. Aemilianus fregit idola. ibid. Aetius hærefarcha restituitur & honoratur à Iuliano. 361.15 Aetius no. 375.14 Africanæ Ecclesiæ status sub Iuliano. 362.261 Africana Ecclesiæ à Donatistis Firmique tyrannide vexatur. 373.34 Africana Ecclesiæ deicta erigitur per decreta Ro-</p>	<p>mani Concilij. 386.2 Africanæ Ecclesiæ consuetudo, vt tantum episcopi concionarentur. 391.34 Africanam Ecclesiā ad meliorem frugem restituere conatur Augustinus. ibid. 38 Africana virgines sacræ mitrellis caput ornabant. 362.272 Agapæ in natalijs martyrum sublata ab Ambrosio. 377.14. ab Ambrosio prohibita in ecclesia fieri. 384.29 Agapæ in ecclesia fieri solitas submouet Augustinus. 391.38. credè sublata ab ecclesijs transmarinis. ibid. & seq. Agapæ pro defunctis non prohibendæ, sed corrigendæ. ibid. 40 Agapetus monachus in Syria celebris. 370.83. cum Artemio legatus ad Cœcilium Alexandr. 362.180 Agelus Nouatianus multatur exilio. 366.21 Agelus Episcopus Nouatianus moritur. 384.37 Aginatus Vicarius Romæ. 369.3 Agilon iudex in causa aulicorum Constantij. 361.6 Alaphion apud Gazā ab Hilarione curatus fit Christianus. 362.144 Albina mater S. Marcellæ. 375.7 Albina S. Marcellæ mater discendi cupidissima. 382.39 Albinæ matris S. Marcellæ transfusus. 368.45 Albinus Pont. idololatricæ ad Christū conuersus. 382.41 Alemanni à Gratiano in Gallia superantur. 378.21. Alemanni vici à Gratiano. 379.6 Aletius marit' Ruffinæ, & gener S. Pauli. 382.41. 44 Alithius Episcopus Cadurensis. 394.98 Alexader seruus iudex Præfectus antiochenis. 362.29 Alexandriæ successerit Iulianus, quod Christiana esset. 362.244 Alexandriæ laudes. ibid. 249 Alexandrina Ecclesiæ persecutionem patitur sub Iuliano. ib. 236. quid à Valère perpessa. 369.29. & seq. quæ passa sub Lucio. 372.69 Alexandrinæ Ecclesiæ Timotheus præficitur. 380.16 Alexandrinæ Ecclesiæ post obitum athenasij caimitates. 372.69. 70. 71. & deinceps. Alexandrinæ ecclesiæ Ariani Lucii præficiunt. ib. 69 Alexandrinæ basilicæ conflagratio. 363.6 Alexandrinum Concilium sub athenasio. 326.176. Alexandrinus auctor Liberius Papa creditur. ib. 206 Alexandriini Concilij canon de recipiendis lapsis Episcopis. 183. transactio inter duos Episcopos vnius Ecclesiæ. ibidem. Alexandriini Concilij Synodalis epistola. ibid. 193 Alexandrina Synodus confirmata à Romano Pont. ibid. 208. sub Ioniano Imperatore. 363.131 Alexandrina sedes prima post Romanam. 382.19 Alexandriini decerpunt & comburunt Georgium Episcopum Arianum. 362.164. arguuntur à Iuliano ob relictos deos patrios. ibid. 166. inuidiam patiuntur à Iuliano ob athenasium. ibid. 744. in periculum adducti ob maris excrecentiam. 365.38. 39 festum diem statuunt pro liberatione. ibid. 40 Alexandriini Catholici quàm grauiam passi, ex litteris Basilij potest intelligi. 372.100. quam male habuit. 372.77. & seq. Heliopolim in Palæstinam amandati. ibid. 79. vetti lugere cladem. ibid. 81 Alexandriini pueri Catholici quanta passi. ibid. 82 Alexandriini Episcopi dignitas & iunctio. 381.53 Alexandriini Episcopi solemnæ erat quot annis vniuersis Fidelibus Paschatis repus significare. 380.17 Alexandriini Episcopi etiam Ariani scribebant Paschales epistolas. ibidem. Alexandrinorum Catholicorum egregia cõfessio. 372.78 Alexandrinus populus quā studiosus athenasij. 362.173 Alipius Augustini familiaris. 384.28 Alipius baptizatus cum Augustino. 388.75. proficitur Hierosolymam. 393.44. reuersus creatur Episcopus. ibid. admontus à Rufino & Melania de Hieronymo. ibid. 45. creatur Episcopus Tagastensis. 394.57. ab Origenis filii nesciens conuotus in sanctum Hieronymum. ibid. 60 Alipij Præfectura. 395.18. quid sub ea. ibid. 19 Alipius ex congressu Ioannis eremitæ profecit. ib. 20 Alleluia vocis vltus Rom. 384.22. in funere defuncto rum canis solita. ibid. 23. eius vltus Hierosolymis. ibid. 22 Alleluia quomodo ab Ecclesiæ Hierosolymorum Romana accepisse dicatur tempore Damasi. ibid. 20 Alleluia cani auditum in templo Serapidis. 389.84</p>	<p>Alleluia in ore balbutientium infantium. 382.41 Almachius Præfectus expurgat templū Matris deorum. 362.77. quid in cum Christi martyri. ibid. Almachius monachus mart. sub alipij Præfectura. 395.19 Alaria in domibus priuatis ad Missæ sacrificiū. 377.17 Alaria à Donatistis rafa, vel perfracta, & amota. 362.269.270 Alaria sedes corporis Christi. ibid. 270 Alypianna S. Gregorij Nazianzeni neptis. 389.36 Amanandus Burdigalensis sanctitate clarus. 394.98 Ambitio quàm misere homines agitet. 335.1 Ambrosius accipit à Probo prouincias administrandas. 369.37. 38. cur à Probo iussus agere vt Episcopus. ibid. 38 Ambrosij primordia ibid. integritate. ibid. 39. natalis tempus. ibid. parentes & educatio. ibid. 37 Ambrosius infubria, l ignuria, & Amiliæ Præf. eligitur. ibid. Ambrosio Episcopatum Probus Præfectus imprudens pronunciat. ibid. 38 Ambrosij ætas, cū Præfectus Mediolani electus est. ibi. 39. epistola ad Vercellenses quando scripta. 371.11.6. studium in declinatio Episcopatu. 374.5 Ambrosius adhuc catechumenus eligitur Episcopus. ibid. 7 Ambrosij electio. ibi. 3.4. quo modo diuinitus facta. ibid. 5.6 Ambrosius fugit Episcopatum. ibid. eius latebræ. ibi. 7. tandem acquiescit. ibid. 8. ordinatus bonis sese spoliavit. ibid. ordinatus liberè arguit magistratus apud Imperatorem. ibid. 10 Ambrosij electionis tempus. ibid. 9 Ambrosius quid cum Valentiniano Imp. ibid. 10. litteras à sancto Basilio accepit. 375.18. euadit Ambrosij cum Basilio necessitudo. ibid. 20 Ambrosij electio ab omnib. Episcopis probata. ib. 21 Ambrosius querit à Damaso Simplicianum. ibid. 22 Ambrosio Simplicianus à Damaso mittitur. ibid. Ambrosij vitæ inficitio. ibid. 23 & seq. bonorum curam fratres delegauit. ibid. assiduum in sacrificijs, in concionando, in lites conpescendo. ibid. Ambrosij cubiculi ostium nullo oppanum velo, patens omnibus. ibid. 24 Ambrosij ieiunia. ibid. Ambrosius quotidie celebrare consuevit. ibid. Ambrosij labores in obediendis muneribus Episcopatus. ibid. in secularibus negotijs fedulitas. ibid. Ambrosius & paupes & nobiles viros ad conuiuium excipere solebat. ibid. ad conuiuium accedere non cõsuevit. ibid. militiam cuiquam suadere abstinuit. ibid. indulget pœnitentibus. ibid. 25 Ambrosij insignis humilitas, & modestia. ibid. Ambrosius in pace Ecclesiæ & libere commentarios aggressus. 376.9. scribit in S. Lucam. ibid. scribit de Virginitate. 377.10. quàm citò ex discipulo factus fit doctor. ibid. ad quam è remotis prouincijs virgines veniebant sacrandæ. ibid. Ambrosius vix Christianus de rebus Ecclesiæ scribit. ibid. 10. componit clerum. ibid. 13. scribit libros de Officijs. ibid. clericos ex corporis habitu, quales essent, conijcere solitus. ibid. corrigit prauos vsus, superstitionem Kalendarum Ianuarij, agapas in natalijs martyrum fieri solitas. ibid. 14. quos ad Ecclesiasticos ordines eligeret. ibid. 13 Ambrosij Romæ aduentus & miraculum. ibid. 17. in euellenda hæresi & Gentilitia superstitione diligentia. ibid. 14 Ambrosius Romæ paralyticā sanat. ibid. 17. de fide scribit ad Gratianum. 378.16. victoriam certam Gratiano prænuunciat. ibid. 18. vsus lucubrationibus Basilij. 379.10 Ambrosij preces victoriæ Gratiani causa. ibid. 7 Ambrosius quid in petulantem Arianam feminam. 380.18. Sirmij creat a nemium Episcopum contradicente Iustina. ibid. pati cepit persecutionem Iustine. ibid. Ambrosio Sirmij ab Ariana femina iniuria facta diuinitus vindicatur. ibid. basilicam aufert Gratianus, quàm Ariani petebant. ibid. Ambrosij libri de Spiritu sancto. 379.8. 381.13 Ambrosius de incarnatione Domini cur tractauerit. 381.95. Macedonio ipsum ad Imperatorem nō admittenti minatur id quod euenit. ibid. 111 Ambrosij apud Gratianum auctoritas. ibid.</p>
---	--	---

Index Annal. Eccles.

Ambrosius agit contra Priscillianum. ibid. 110. veniens ad Gratianum excluditur. ibid. 111. liberat demortuam ad inmortem ingredias per theatrum ad imperatorem. ibi. venit Romam ad Synodum. 382.3. Geronium diaconum illusionibus demonum creditum co. rigit. ibi. 23. admonet Verceilensem Ecclesiam de noua heresi. ibid. 31. Ambrosij aduersus Iouianum hæresim epistola. ibid. Ambrosius cohibuit prorem Maximij, & liberauit Italiam. 383. 14. in se suosq; Deum vlcisci rogauit quod merebantur populi. ibid. priuatur Satyro fratre. ibid. fratris mortem dolet. ibidem. epitaphium scribit. ibid. 16. cupidus sepeliri apud martyres. ibi. 17. ad Maximum bis legatur. ibi. 19. efficit ne continuo in Italiam irrueret. ibid. Ambrosium contumeliosis afficit Iustina. ibid. Ambrosij legatio ad Maximum. ibid. Ambrosius quando scripsit libros de Fide ad Gratianum. 378. 16. argumenta Symmachi pro restituendo cultu deorum refellit. 383. 43. respondet & confutat Symmachum pro idolorum cultu agentem. 384. 1. vicit Symmachum. ibid. 3. 4. acriter agit cū Valentiniano, ne Symmacho venia concederetur. ibid. 3. vicit. ibid. 5. Symmachi libello responderet. ibid. 3. erga Augustinum propendit. ibid. 27. corrigit morem epulas faciendi ad Memorias martyrum. ibid. 29. de ieiunio sabbati quid respondit. ibid. Ambrosij dicendi genus quale. ibi. 26. Ambrosius contra Academicos scripsit. ibid. 30. Vexatur a Iustina Augusti. 386. 8. Ambrosium ad eum em Imperatorem sequitur populus. ibid. 10. Ambrosij constantia resistendo Imperatori. ibid. 9. libellus ad Valentinianum, cūm reculat confiteri eam auxentio. ibid. 16. Ambrosio cōcionāti Angelus ministrat verba. ibi. 24. Ambrosius abstinuit se a cōmunionē Ithaci ob causam sanguinis. ibid. 37. dirissima patitur a Iustina a. 387. 1. paratur ei exitum. ibid. 2. Ambrosium in exitum perducere destinans Euthymius, ipse perducitur. ibid. Ambrosius negat dare basilicas. ibid. 4. à populo in basilica custodiatur. ibid. 5. concionem habet de sua persecutione die Palmarum. ibid. 18. redarguit Tribunos. ibid. 23. Ambrosij constantia in defendendo basilicam. ibid. 4. & vasa sacra. ibid. 7. 18. 19. & seq. Ambrosius per Tribunos à basilicis recedere iubetur. ibid. 5. iubei ut dare vasa Ecclesie. ibid. 7. refistit magna erga Deum fiducia. ibid. 8. Ambrosio in exitum reddere Imperatorem conatur Anani. ibid. 10. 11. Ambrosius quantum consideret elemosynas. ibi. 14. Lymas scribit tempore persecutionis. ibid. 15. Ambrosij epistola ad Marcellinam. ibid. 19. Ambrosio fauent milites contra eum ab Imperatore missi. ibid. 24. Maximum eius causam suscipit. ibi. 33. Ambrosius periculo basilicæ admittendæ liberatur, & gratias Deo agit. ib. 26. rursus agit per notarium. ibid. 27. omnes fluctus sedentur, magno Deo miraculo. ibid. 29. superat omnes Imperatoris & aduersariorum conatus. ibid. 32. eius opera indigent Imperatores. ibid. 44. noua querela exagrat. ibid. 27. Ambrosio cōminatus Calligonus pœnas dedit. ibid. 30. dormienti Paulus Apostolus per visum apparuit. ibi. 31. pro iustitia pugnant omnia fauent. ibi. martyres Geruasius & Protasius reuelati. ibid. 37. Ambrosij epistola ad Marcellinam de inuentione martyrum. ibid. 38. gloria ex certamine. ibid. 42. cedunt vires demonum. ibid. 41. ficarius immisus. ibidem. 43. Ambrosium percutere volente iussu Iustinae, brachium obriget. ibidem. Ambrosio nocere nec demones possunt, nec aruspex. ibidem. Ambrosius rogatur à Iustina obire legationem ad Maximum. ibid. 44. ad Maximum legatur. ibid. 45. quid profecerit. ibid. & seq. abstinet à cōmunionē Episcoporum. ibidem. 33. eius prudentia commendatur. ibid. Ambrosij legationes duæ ad Maximum. ibid. 45. relato de posteriori sua legatione. ibid. 47. Ambrosius expostulat eum Maximo, quod cōmunionē pui haberetur. ibid. 48. vixit Maximum. ibid. 52. abstinet a cōmunionē Episcoporum partis Ithacianæ. ibid. 53. quomodo cōcommunicauit Maximum. ibid. 54. Ambrosij legatio longè prudentior, quàm Domitiani. ibid. 57. in Ithacianæ causa vindicta diuinitus illata. ibid. 59. ætas exactè deducta. ibi. 61. Ambrosius frangit vasa sacra pro redemptione captiuorum. ibid. 69. Ambrosii persecutores vlcisetur Deus per Maximianum. ibid. 59. vira ab auctore scripta 374. 8. ex aualium chronologia restituenda. 387. 61. studium in redimendis captiuis. ibid. 62.

Ambrosius Mediolanenses continet, ne fugiant metu Maximi. ibid. 63. laudatus à S. Augustino. 388. 76. apud Theodosium agit pro incensibus synagogæ Iudæorum ibi. 84. concionatur corà Theodosio aduersus eum. ibid. 92. refistit Gentilibus perentibus aram Victoriam. ibid. 93. defendit depositum viduæ. ibid. quid de causa Flauianæ & Euagrii. 389. 68. repellit Theodosium ab ingressu Ecclesie ob cladem Theffalonicensiū. 390. 2. refistit. Theodosio. ibid. 11. Ambrosij libellus ad Theodosium post cladem Theffalonicensiū. ibid. & 12. commonet vt agat penitentiam. ibid. 14. Ambrosio quæ offensa de Theodosio visio. ibid. 17. Ambrosius verat ingressu Ecclesie Theodosiū. ibi. 21. auctor Theodosio faciendæ legis de dilatione supplicij damnatorum. ibidem. 25. Ambrosij laudata constantia. ibid. 29. Ambrosius cogit Theodosium reuocare legem contra libertatem Ecclesiasticam. ibid. 70. accessit ad Valentinianum in Gallias. 392. 5. profectus ad eum. ibid. Ambrosij epist. ad Theodosium de obitu Valentiniani. ibid. 11. oratio in funere Valentiniani. ibid. 13. Ambrosius quid ad Eugenium. ibid. 19. vitans Eugenium Florentiam se contulit. ibid. 18. quid ibi dum mansit. ibid. 24. Florentie stitiosus. ibid. Ambrosij locus de Paulino restitutus, & elucidatus. 394. 74. Anticitæ quantum tribuat Nazianzenus. 271. 95. Ammiani locus restitutus. 363. 75. error de electione Iouiani refellitur. ibid. 118. Ammianus impudenter extarum inspectionem falso tribuit Iouiano. ibid. Ammianus historicus in Gratianum parum equus. 383. 11. Ammianus monachus in Syria celebris. 370. 83. Ammonij grāmaticus pugnator Serapidis. 389. 84. Ammon monachus ne heret. Episcopus, præcedit fibi auticulum. 385. 30. Ampelius Præfectus Vrbis Romæ. 371. 1. Ampelochij de Basilio cōmentarius spurius. 363. 55. in eo refelluntur quæ de Libanio habet. ibid. 74. eiusdem sententia. 378. 10. Amphilochoij nomine vita Basilij spuria & falsa. 369. 43. errores in Episcopatu & in more eius. ibid. Amphilochoij Iconij Episcopi fides laudata lege Theodosij. 381. 74. Amphilochojus Theodosium factu admonuit. 387. 30. agit contra Maximianos. 383. 36. quamdiu superstities. 393. 23. eius doctrina & scripta. ibid. Ampulla chrisimatis proiecta, sed non fracta. 362. 267. Anabaptismus ab Hilario diacono quo tempore restitutus. ibid. 224. Anastasia dicta ecclesia Nouatiorum Constanti nopoli. 361. 16. & 378. 58. Anastasiana balneæ Constantinopoli: à quo denominata. 366. 7. Anastasia ecclesia Gregorij Nazianzeni. 378. 57. Anastasia dicata Deo genitrici Mariæ. ibid. Anastasia filia Valentis. 366. 7. Anathemata & quando & à quibus inferendum. 382. 55. De anathemate non inferendo elucidantur loca Chrysofomi. ibid. 56. Anathematis Romani Concilij aduersus hereses huius seculi. 373. 11. Anathematismi Greg. Nazianz. contra Apollinarem. ibidem. 16. Ancyana Ecclesia quibus hæresibus vexata. ibid. 33. Ancyranæ martyres sub Iuliano. 362. 72. Andragathius occisus Gratiani. 383. 7. classis ductor se præcipit in mare. 382. 62. Andronicus philosophus magiæ causa à Valente occidit iustus. 370. 99. Anemius Episc. Sirmienis interfuit Conc. Aquileiensi. 381. 83. Anemius Episcopus Sirmienis venit Romam ad Synodum. 382. 3. Angelus præuocatus ordinationis Ioannis Chrysofomi. 386. 54. Angelus visus est ministrasse verba a Theodosio. ibi. 24. Angelus liberat monachos in carcere positos. 362. 159. Angelus corripit S. Martianum. 386. 19. Angelorum cultus. Appen. 10. Ancij Probi præfectura Prætorij. 369. 37. delegat prouincias Ambrosio. ibid. Anciana familia. 305. 2. Animas eiusdem esse substantiæ cum Deo, Priscillianistarum hæresis. 381. 112. Animalia Ezechielis quid mysticè. Præfat. 1. Animas defunctorum precibus viuentium adiuuari. 368. 11. 395. 11. Iouani suffragij. 392. 13. Iouani sacrificij. 389. 2. Iouani meritis martyrum. 383. 17. vide, Suffragia, Intercessio, Defunctorum animæ. Annales signo Dei Genetricis decori. Præfat. 2.

Annalium quartus tomus instar diei vnius. ibid. Annonam impediētes perstringuntur à Nazianzeno. 367. 38. Anthimi & Basilij alterationes. 371. 82. Anthimus Episcopus Tyancensis in Basilium contumeliosus. ibid. & seq. au. iustus clericorum. 370. 37. ob furorem dicitur Martius. 371. 90. vindicare libi fatagit Gregorium. ibid. 97. ita succensus in Gregorium proferentem ergo Basilium. ibid. 98. Gregorium ordinatum Episcopum à Basilio alienare conatur. ibid. 96. Gregorio infensus. ibid. 98. Ecclesiam Salsimorum occupat, repugnat Gregorio. ibid. 99. Anthopomorphitarum hæresis. 370. 114. Antichristus ab arianis inuectus. 369. 11. Antichristi infare tempus creditu à Basilio. 372. 150. Antiochia tres Episcopi eodem tempore. 362. 181. & ob eam re discordia Christianorum. ibid. 213. 214. Antiochiæ & Charis, Iuliano mortuo, humana caudera reperiuntur, quorum exta inspicere solebat. 363. 71. Antiochiam Iulianus quando proficiscitur. 362. 81. quæ scelerata ibidem commisit. ibid. 139. Antiocheni benignè exceperunt Iulianum. ibid. 81. Antiocheni derident Iulianum. ibid. carpunt barbâ illius. ibid. 82. Antiocheni Iulianum ob nefarium in Christum & Constantium odium vellicant. ibid. 86. Antiochenorum in Iulianum contumeliæ. ibid. 87. Antiocheni exagitati stylo Iuliani. ibid. 85. frequentabant spectaculum Maiumæ. ibid. 89. martyres sub Iuliano. ibid. 90. 126. 127. 133. Antiocheni genij numisma. ibid. 126. Antiochenus adolescens filius sacerdotis conuictus ad fidem Christi. ibid. 124. Antiocheni noua arte coguntur vesci cibis profanis. ibi. 126. quæ beneficia à Iuliano acceperunt. ibi. 139. Antiocheni Iulianus infensus, eos vexat. ibid. 129. Iulianus reconciliatus honores tribuit. ibi. 136. Iulianus beneficia exprobrat. ibid. fauus Iudex à Iuliano relictus. 303. 29. Antiocheni cius Christiani de morte Iuliani vaticinium. ibid. 32. Antiocheni Gentiles quid in Iouianum Imperatorem. ibid. 123. grauiâ passî ab Arianis. 370. 68. Antiochem exiit ab ecclesia ab arianis, in agris agunt conuentus. 363. 6. Antiochem concilium sub Iouiano. 363. 140. eius epistola ad Iouianum. ibid. 141. Episcoporum subscriptio. ibid. 14. Antiochenos dira passos à Valente S. Basilij cōsolatus est literis. 370. 85. Antiochenam Ecclesiam diuisam s. hismate Basilij per Athanasium optata in concordiam restitueret. ibid. 86. Antiochia vno tempore Episcopi quatuor. 371. 12. Antiocheni licet inter se diuisi, vni tam en aduersus Euzoium. 372. 54. Antiochenum Concilij post obitu Valentis. 378. 33. Antiocheni Cœcilij legatio ad ecclesias Orientis. ibi. 43. Antiocheno Concilio recta fides stabitur. ibid. 44. Antiochenum schisma. 362. 181. 213. eiusdem causa. 377. 66. quamdiu dura verit. 381. 91. Antiocheni cius partus Flauiani in clamabant anathema in Paulinum. 382. 58. Antiochena in ecclesia qui Marcionitæ laterent. 386. 59. Antiocheni Campitæ dictæ. ibid. 58. Antiochena ecclesie in quatuor factiones diuisio. 372. 48. Antiochena ecclesie status tempore Chrysofomi. 386. 49. Antiochena ecclesia quot pauperes alere solita. ibid. Antiochena ecclesie discordia sub Valente. 370. 88. sine schismate perseverant. 381. 28. Antiochena eccles. dissidia sabrogato Meletio Flauiano. ibi. 97. Antiochena sedes tertia. 382. 19. Antiocheni episcopi electio tractatur in Synodo Constantinopolitana, mortuo Meletio. 381. 40. conficitur. ibid. 51. Antiochena dissensionis causa tractatur in Synodo Constantinop. 383. 32. Antiocheni contumelia efficiunt statuas Flacillæ Augustæ. 388. 3. tempus reiectæ. ibid. 2. Antiocheni puniti ob statuas. ibid. 5. Antiochenorum status miserandus. ibid. 6. Antiochena femina spectata constantia. ibid. 10. Antiochenorum triste spectaculum. ibid. 14. Antiocheni Geaulæ & catechumeni ad baptismum confugiunt. ibid. 20. Antiochenis spes aliqua in legatione ad Theodosiū. ibid. 22. Antiochenis ignoscit Theodosius. ibid. 38. Antiquitas reuocata, & nouitas explodenda. 363. 100. Antiquitati inherendum. 388. 110. Antonius martyr An yrae. 362. 73. Antoninus philosophus vates. 395. 6.

Antonij vitæ exemplum duos agentes in rebus ad vitam solitariam inducit.	385.3	tur, & pœna afficitur.	369.40	in Galatia. 370.16. vexant Nicopolitanam Ecclesiam. ibid. 20. pro cæces non valent edicto Imperatoris cohiberi. 379. 12. quanta in Gregorium Nazianzenum.	ibid. 15
Aatonij Magni vita quam proficua fuerit Augustino.	ibidem.	Appellatio ad Imperatorem facta à Prisciliano.	385.22.	Arianæ & alij hæretici lege Theodosij cohibiti. 381.8	381.8
Anthusa mater Ioannis Chrysofomi.	362.133	Apronianus Præfectus Urbis, persecutor.	362.255	Arianorum baptismum recipiebat Ecclesia. Appen.	391.20
quam magnæ continentie.	ibid.	Apronianus Romam missus Præfectus, hostes Christianorum.	363.2	Ariani inter se ipsos diuisi.	391.20
Anulum ferreum gestabat S. Macrina.	378.4.6	Aproniani præfecturæ, & eius gesta.	ibid. 4	Ariani studere oblituræ miracula sanctorum martyrum. 387.39. negant, & dæmones confitentur.	ibid. & 40
Anysius Acholio sufficitur.	ibid. 43	Aquæ Taurinæ locus exilij Flavianij.	362.233	Ariani episcopi cum torque incedere soliti. 381.94. famulantes Iustinæ provocant a mbrosium ad disputationem, illudant ei, sed ipsi male perire. ibid. 96	ibid. 96
Aphraatis monachi res gesta sub Valente.	370.71	Aqua falsa exorcizabant parietes Ecclesiarum Donatistæ.	ibid. 276	Arianorum obstinatio in sanctorum negandis miraculis perstringitur. 377.4. eorum detegitur malitia. ibid. & 6	ibid. & 6
æquum Imperatoris fanat.	ibid. 74	Aquæ omnes à Iuliano sacris contaminatæ miraculo exiccantur.	ibid. 12.6	Ariani miracula comprobantem hominem à demone oblitum mergunt in piscinam. ibid. 41	ibid. 41
Aphraatis miracula edita Antiochia.	ibid. 74	Aqua benedicta accendit ignem ad conflagrationem delubri.	389.108	Ariani duobus Ambrosium Iudeis quid accidere. 381.69	381.69
Apollinaris quanta fuerit existimationis in Ecclesia.	373.14	Aquileiense Ecclesiæ status tempore Hieronymi.	372.42	Arianorum effrenata audacia, & furor contra Catholicos.	380.6
Apollinaris errores.	372.10	Aquileiense Synodi causa.	381.82	Ariani ecclesijs pelluntur à Theodosio. 381.8. vrbe egressantur.	ibid. 9
Apollinaris Laodicæus poetis excelsus facultatibus.	362.291	Aquileiense Concilium quando ab Ariani petitur à Gratiano.	380.19	Arianorum dolor ob templum Gregorio datum à Theodosio. 380.13. sub Iuliano in athanasium persecutio.	362.239
Apollinaris antequam damnaretur, haud recedens à S. Basilio.	371.47.	Aquileiense clerus nobilis sanctitate.	ibid.	idem edicto Iuliani solum mutat.	ibid. 240
receptum etiam S. Gregorius Nazianzenus. ibid.	ibid.	Aquileiense Concilij convocatio. 381.80. Episcoporum eiusdem catalogus. ibid. 81. civitatem Acta.	383.27.	zitus gloriosissimi Patrum per Filium. 371.71. 22.73. crudelitas in Catholicos. 370.7. persecutio aduersus Ægypti monachos.	372.85
receptum etiam S. Gregorius Nazianzenus. ibid.	ibid.	Ara ad sacrificium dicata clandestinè Romæ sub Theodosio.	389.111	Arianorum persecutio qualis.	ibid. 10
se excusat Basilius.	ibid. 49. & 372.10	Ara Victorie à Valentiniano Roma. cœcessa. 371.129	381.91.92	Ariani Antichristum inuenerunt.	ibid. 11
Hicronymum habuit auditorem. 371.50. concinatur novorum plalimorum. 373.19. historiam facram vt que ad Saul carmine scriptis. 362.291. item multa alia.	ibid.	Ara Victorie restitui petijt Symmachus. 384.1. rursus Symmachus restituere tentat. 389.51. 52. & deinceps.	388.93	Arianos idololatriæ simillimos fuisse.	386.36
Apollinaris hæresi damnata ab Alexandria Synodo, cur ipse non damnatus.	ibid. 205	Ara Victorie quando sublata à Capitolio. 362.245.	369.9	Arianis obsequendi facultatem facit Valentinianus.	ibid. 10
Apollinaris vrbe damnatur, Basilius rogat Damasum.	372.10.	Ara Victorie redditur ab Eugenio.	392.18	Ariani post obitum Athanasij grassantur in Ecclesia Alexandrinam.	372.69. & deinceps.
Apollinaris in Romana Synodo sub Damaso damnatur. 373.1. 382.17. item Timotheus quidam. 371.106	ibid.	Aram Victorie restituentem petit Senatus nomine Symmachi.	384.1	Arianorum hæresis in Ecclesia Mediolanensi progressu ante Ambrosij ordinationem.	375.25
Apollinaris errores de mente Christi.	373.3	Ara Victorie vbi Romæ.	ibid.	Arianus quidam ad fidem rectam conuertitur miraculo vito.	386.24
Apollinaris in Antiochæno Concilio dñatus. 378.19	ibid.	Arberio iudex in causa aulicorum Constantij.	361.9	Arianorum Synodus in Galatia.	370.16
Apollinaris hæresim dissimulantem palam cõmunicat Flavianus.	ibid. 37	Arbogastes Comes auctor necis Valentiniani. 392.6 eius virtutes.	ibid.	Ariani quid commiserint in ecclesia Constantinopolitana post auroxij obitum. ibid. 26. sub Valente. ibi. 30. 31. dant pœnas impietatis.	361.10
Apollinaris hæresim archa damnatur in Romano Concilio. 373.3. 7. magni nominis in Oriente. ibid. 14	ibid.	Arbogastes aliquando amicus S. Ambrosij. ibid. cuius rei causa vincere solitus. ibid. idem genere Francus. ibid. cum Eugenio in bello Præfectus.	394.1	Ariana femina quid in Ambrosium.	380.18
Laudatus primo ab omnibus, ab omnibus pariter est impugnat. ibid. 15. a mathematici Gregorij Nazianzenus contra Apollinarem.	ibid. 16	Arbogastis exitus.	ibid. 14	à Deo punita.	ibid.
Apollinaris hæresis numerat ex anathematismis Gregorij Nazianzenus. ibid. & ex alijs locis. ibi. 19	ibid.	Arcadij ætas tempore obitus patris.	359.26	Ariani episcopi recantant palinodiam sub Iouiano in Concilio antiochæno.	363.143
Apollinaris antequam damnaretur, vitari non volebat. 371.50. ab Ephræm delusus.	373.26	Arcadio præceptorem Christianum Theodosius querit. 383.22. Arsenium diaconum à Damaso missum obtinet.	ibid.	Arianus homo captus relaxatur.	387.21
Apollinaris liber glutino colligatis chartis nullius vltis.	ibid.	Arcadius appellatus Augustus.	ibid.	Ariani lege Valentinianus, immo Iustinæ, permitti liberè agere. 386.4. à Iuliano restituti.	361.15
Apollinaris obitus tempus.	ibid. 27	Arcadij ætas.	ibid.	Ariani hominis conuersio.	386.24
Apollinaris scripta.	ibidem.	Arcadium coram magistro sedentem stare sine infimibus cogit Theodosius.	ibidem.	Ariani lapidant Gregorium Nazianzenum, trahunt ad tribunal.	378.59
Apollinaris alij hæresibus viam aperuit.	370.29	Arcadij & Bautois Consulatus.	385.1	Arianorum persecutio acerbissima in Oriente.	371.
Apollinastæ Christum hominem Dominicum vocabant.	ibid. 79	Archelaus Comes laborat pro concordia Ioannis cum Epiphano.	393.17	23. blasphemæ.	ibid. 27
Apollinastarum primus impuglator Athanasius.	373.17	Archia Romana iacturam passa.	331.21	Ariani persecuntur Macedonianos & Nouatianos.	366.20
Apollinastarum progressus prohibitus.	384.36	Areopolis terramotui prostrata.	365.41	Antiochia summa rerum potiebatur sub Iuliano. 362.107. cupiunt videri Catholici. 363.143	361.13
Apollinis Daphnitici sacerdos ob incendium templi torqueretur. 262.112. idem incendium Christianis adscribit Iulianus.	ibid. 113	Arethuisus Syriæ quid in Christianos.	362.150	Ariani perfidentes fidem Catholicam permitti agere in suis ecclesijs.	ibid. 14.4
Apollinis statuæ descriptio.	ibid. 120	quid in Marcum.	ibidem.	Ariani quid Constantinopoli in Catholicos sub Demophilo.	370.25
Apollinis sacerdotis filius adolescens ad Christum conuertitur.	ibid. 124	Ariana hæresis potentia Imperatoris præualeat. 366.11. hæresis diuersis capitibus sibilans.	378.33	Arianorum scelera in factas virgines & alios. ibid. 30	ibid. 33
Apollinem Daphniticum colit Iulianus.	ibid. 87	Arianorum diuersæ sectæ. ibid. cõcilium aduersus Semarianos. 366.26. in Gregorium Nazianzenum contumelie. 378.39. & seq. mos fuit partes suas secularibus viribus defendere.	369.9	eorundem scuitia.	ibid. 33
Apollinis idolum cur reddidit mutum.	ibid. 96	Arianorum & Catholicorum differentia in Ecclesia propaganda.	ibid.	Ario & eunomio anathema dicitur in Synodo Damasi.	373.10
templum Romæ conflagrauit. 363.3. templum in Daphne diuitis incensum. 362.94.95. & deinceps.	ibid. 115	Arianorum fallaciæ, & errores.	ibidem. 12	Arius maior familiaris Augusti. 362.245. Iuliano carus.	ibidem.
cur non totum combustum.	ibid. 115	Ariani Concilium generale petunt. 380.19. extra urbem conuentus agunt.	381.9	Arianorum rus Gregorij Nazianzenus.	ibid. 68
Iulianus illud luget.	ibid. 117	Ariani à Theodosio exagitati ante expeditionem in Maximum.	388.56.57	Ariminenfis Concilij res gesta.	365.13
Daphnitici simulacrum quale.	ibid. 120	Ariani comburant domum Nestarij Episcopi Constantinopolitani. ibid. 70. in Ambrosium concitat Imperatorem.	387.10	Ariminenfis praua confessio lege Iustinæ concessa.	386.8
Apollo Daphniticus antiochenorum culpa multo factus. ibid. 87. eiusdem templi incendium. ibid. 92 & causa. ibid. ob vicinas reliquias S. Babilæ martyris obmutuit.	ibid.	multa ei per calumniam obijciunt.	ibid. 14.15	Arimeneus dux Catholicus præsto est Catholicis.	369.67
Apollonius monachus Orgia celebrantes reddit immobiles.	ibid. 106	Ariana hæresis paucos Occidentis Episcopos labe fecit.	379.12	Arimeneus Consul Christianus Catholicus.	372.11
Apollonius & Socij ab Angelo vinculis liberati. ib. 159	ibidem.	Ariani enecant baptismate filium Valentis Imperatoris. 370.48. vexant Antiochenos. ibid. 68. fauore Iustinæ tumultuari ceperunt.	580.18	laudatus à Basilio.	ibid. 2
Apollonius monachus quid sub Iuliano.	ibidem.	agunt apud Gratianum de cogendo Concilio. ibi. 19	389.10	Armenia ecclesijs Basilius vifitat.	371.34
Apologeticus Gregorij Nazianzenus. de fuga sua. 366.8	366.8	detrahunt hymnis sacris ab Ambrosio scriptis. 387.15	387.15	Armenici Priscillianista occisus à Maximo.	385.24
Apostolorum basilicæ dedicatio Constantinopoli. 370.132	370.132	Ariane hæresis rituli.	378.33	Armenici Priscillianista occisus à Maximo.	385.24
Apostoli Ioannes & Philippus præsto sunt Theodosio.	394.9.10	Ariane lege Gratiani perstricti. ibid. Macedonianos exagitant sub Valente.	366.22	eorum regio Britannis data.	ibid.
Apostasia Ecebolij theoris.	352.13	Arianos perstringit Nazianzenus.	ibid. 13	Arfaces Rex Armeniæ captus à Sapore & malè habitus.	370.76
Apostasia Iuliani. 361.3. quando facta. ibid. & solemnitate consummata.	ibid.	Ariani non solum Catholicos, sed hæreticos etiam secum non sentientes sub Valente infectantur. ibid.	20. commouent Gentiles in Athanasium. 362.239	Arfaces Rex Armeniæ Christianus à Iuliano despiciuntur.	363.26.28
Apostate pœna multari à Theodosio.	391.1	Ariani athanasio infensum reddere Iouianum conantur.	363.145	Arfacius Pontifex idolorum in Galatia.	362.306
Apostatas iustitias facit Theodosius.	381.80	eorum criminacionibus quid responderit Iouianus. ibid. 14.6. insolentius agunt Constantinopoli.	380.6	ad eum Iuliani epistola.	ibid.
Apostatarum supplicia à Deo illata. 362.108. & deinceps.	362.108. & deinceps.	Ariani Theodosium baptizare affectant. 379.14. Edeffia à Iuliano exagitati.	362.14.	Arfenius diaconus Romanæ ecclesiæ missus à Damaso ad Theodosium, magister datur Arcadio. 383.22	383.22
Apostrophe in Iulianum.	363.77. & seq.	Ariani Theodosium defendunt affectant. 379.14. Edeffia à Iuliano exagitati.	362.14.	stans docebat Arcadium. ibidem. eam ob causam à Theodosio reprehensus. ibid. recedens ab Arcadio petijt ecremum.	ibid. 23
Apparatus Iuliani ad bellum Persicum.	ibid. 122	Ariani Theodosium defendunt affectant. 379.14. Edeffia à Iuliano exagitati.	362.14.	Arfenij vita emendatur. ibid. 22. laudes.	385.9
Apparatus Theodosij ad bellum aduersus Maximū.	388.51	Ariani Theodosium defendunt affectant. 379.14. Edeffia à Iuliano exagitati.	362.14.	Artemius Præfectus.	361.18
Apparatus Theodosij ad bellum Eugenianū.	393.35				
Apparatus Eugenij tyranni.	ibid. 37				
Apparatus bellici quales esse debeant.	ibid. 40				
Appellare Episcopum ad iudicium seculare, quantum sit nefas.	381.90				
Appellans ad Imperatorem Episcopus ab eo reijci-					

Index Annal. Ecclesiast.

<p>Artemis vxoris Theodori viri clarissimi calamitas. 370.98</p> <p>Artemius martyr Antiochie. 362.90</p> <p>Artemius miles sub Constantino & dux Augustalis sub Constantio. ibid. & 91</p> <p>Artoryitarum hæresis. 373.34</p> <p>Aruspices adulantur Iuliano. 363.33. ad monentur Iuliano. ibid. 4.6</p> <p>aruspicina à Valentiniano cõcessa, sine magia. 371.129</p> <p>Aruspices frequentant Iulianus. 362.17</p> <p>Ascalonitæ Gentiles seruiunt in Christianos. ibi. 145</p> <p>Ascalonitæ incensæ Ecclesie à Iudæis sub Iuliano. 363.6</p> <p>Asclepiades philosophus cædibus causa incendij Daphnitici templi. 362.95</p> <p>Ascodrogitarum hæresis. 373.34</p> <p>Ascodoborum hæresis. ibid.</p> <p>Astella virgo sanctissima. 382.46</p> <p>Astella familia in Vrbe clara. 392.16</p> <p>Asterius magnus Orthodoxus. 370.76</p> <p>Asterius cum Eusebio legatus ex Synodo Alexandria. 362.193</p> <p>Asterij sophistæ Episcopi Ariani interitus. 370.80. eius scripta. ibid. 81</p> <p>Athanaricus bellum gerit aduersus Phritigernem. ibid. 108. statum adorandam super curium collocat. ibid. 112. persequitur Christianos. ibid. 105. 111. 113. victus virtute Crucis. ibid. 116. pacem componit cum Valente. 369. 67. quando obiit. 381. 10. funus eius. ibid.</p> <p>Athanasijs reditus Alexandriam. 362.171</p> <p>Athanasijs rediens magna pompa suscipitur. ibi. 172</p> <p>Athanasijs Episcopus Alexandrinus à Iuliano liberatus. 361.13. cum redijt Alexandriam, Concilium conuocat. 362.176. 182</p> <p>Athanasijs diffensionis Catholicorum de substantia & hypostasi conciliat. ibid. 189</p> <p>Athanasijs probatio fidei ad Liberium Papam. ibi. 207</p> <p>Athanasijs ariani Alexandria discedere cogunt sub Iuliano. ibid. 239</p> <p>Athanasijs Alexandria contra Arianos Concilium conuocat. 362.176. eiusdem synodalis epist. ibi. 193</p> <p>Athanasijs ad Liberium epistola. ibid. 208. epistola ad Rufinum. ibid. 209</p> <p>Athanasijs rursus persecutionem patitur ab Ariano. ibid. 240. recedit Alexandria. ibid. fuga lapsus eludit quærentes se. ibid. 243. vaticinatus de proximo obitu Iuliani. ibi. d. quid passus à Iuliano. ibid. 246. persecutione gloriosior. ibi. 248. clam Alexandria redit. ibid. 243. & 363. 130. p. recte f. t. ei defensionem laborat. 363. 130. à Iouiniano restituitur. ibid. per carus Iouiano. ibid. scripsit ad Iouinianum libellum fidei. ibid. 33</p> <p>Athanasijs epistola siue libellus fidei ad Iouianum. ibi. emendatur in exordio. ibid. 136</p> <p>Athanasijs creato Iouiano Synodum Alexandria conuocat. ibid. 132. & fidei confessionem ad Imperatorem mittit. ibid. 133</p> <p>Athanasijs ab Euzoio & Lucio Ariano Episcopus exagitatus. ibid. 145</p> <p>Athanasijs vocatus ab Imperatore venit Antiochiam. ibid. & 146</p> <p>Athanasijs Ariani Imperatori criminatur. ibi. 145</p> <p>Athanasijs defenditur à populo contra Valentem. 370.3. fuga euasit persecutionem Valentis. ibid. 4. agit apud Damascum de donatione Euxenij. 364.35</p> <p>Athanasijs ad suam Ecclesiam redire iubet Valens. 370.5</p> <p>Athanasijs mire ab Ariano metuebatur. ibid.</p> <p>Athanasijs defenditur à populo, ne expellatur Alexandria. ibid. 3. lacras captat. ibid. 4. ad suam Ecclesiam redire iubetur. ibi. 5. cur non sicut alij exulauit. ibid. 8. excommunicat Præfectum Libyæ. ibid. 91</p> <p>Athanasijs & Basilij labores pro Ecclesia. 371.7</p> <p>Athanasijs mittit Petrum Alexandrinum ad conciliandum Alexandrinam Ecclesiam. ibid. 8. Basilij opera vitur in rebus magni momenti. ibid. 33</p> <p>Athanasijs officia erga Basilium. ibid. 32.33</p> <p>Athanasijs scribit ad Basilium de lapsis recipiendis. ibid. 33. cur aduersus Basilium commotus. ibid. 51. gratè suscipit Melaniam, donat ei pellem ouinam. 372.34. impugnavit Apollinaristas. 373.17</p> <p>Athanasijs scripta. 372.66. magna auiditate quæcenda. ibid. librum Apollinaristas corruerunt. 373.21</p> <p>Athanasijs agit causam pro Paulino apud Damascum. 372.51. frumenti deportationem impedisse accusatur. 379.26</p> <p>Athanasijs obiit. 372.63. eius laudes & scripta. ibi. 64.65</p> <p>Athanasijs Petrus in Ecclesia succedit. ibid. 67</p> <p>Athanasijs Episcopus Ancyre interfuit Concilio Antiocheno sub Iouiano. 363.142. qualis 371.52. eius laudes à Basilij prædicatæ. ibidem. interfuit Concilio Tyanenfi. 363.28</p> <p>Athanasijs ancyran laudes. 371.52</p> <p>Athalus presbyter hæreticus. 381.93</p> <p>Athalus Arianus damatur in Concilio Aquilienfi. ibid. 92</p> <p>Atricc loqui vetri Christiani à Iuliano. 362.294</p> <p>Auaritia clericorum cohibita lege Valentiniani. 370.117</p>	<p>Audentius Hispanus scripsit aduersus Bonosianos. 389.73</p> <p>Audax hærefiarca. 370.116. eius errores. ibid.</p> <p>Audiani hæretici in Gothia. ibidem.</p> <p>Aucianus Episcopus Sirmienfis creatur ab Ambrosio. 380.18</p> <p>Augurijs vacare veritum. 382.20</p> <p>Augustinus impugnat Ticienum. 368.24. Romæ quid de Romanis scholis & Carthagenensibus. 370.130. cur Romæ studij operam dederit. ibidem.</p> <p>Augustini natalis dies. 377.7. patris obitus. ibid. educatio, & à pietate discessio in Manichæos. ibid. de eius futura conversione præcedens visio. ibid. 8</p> <p>Augustinus Manichæorum auditor. ibid. 7. corum dolis Carthagine inductus. ibid.</p> <p>Augustini conuersio in formis matri significatur. ibid. 8. conuersionis signa diuinitus data. ibid. conuersio matris Iachymis ad scripta quodammodo. ibid.</p> <p>Augustinus Romæ licet apud Manichæos, haud Manichæus. 383.40. in quibus minor Hieronymo. 382.25. desperat de Manichæis. 383.40. Carthagine docens que passus. ibid.</p> <p>Augustini Romam aduentus. ibid.</p> <p>Augustinus Manichæorum imperitiã agnoscit. ibid.</p> <p>Augustini Romam veniendi consilium. ibid.</p> <p>Augustinus Carthagine discedit matrem fallens. ibi. Romæ apud Manichæum diuertitur. ibid.</p> <p>Augustinus cum Manichæis versatur. ibid.</p> <p>Augustino falsò adscripti sermones ad fratres in cremona quales. 382.26. 385.12</p> <p>Augustinus in Helpidij scriptis non nihil proficit. 383.43. Romæ rhetoricam docet. ibid. Mediolanum proficitur. 384.26. eius professionis causa. ibid. 27. ab Ambrosio suscipitur. ibid. Ambrosium audit liberent. ibid. Manichæis renurciat, vt à academiis ad hæretic. ibid. 28. ex cõcubina filij habuit. ibi.</p> <p>Augustini ætas. ibid. 26. & 385.4. respicientia ab erroribus. 384.30</p> <p>Augustinus orat coram Valentiniano. 385.1. scholâ deserit. ibid. 3. libros contra academicos, de ordine, de vita beata, & soliloquia scribit, item de immortalitate animæ, & de disciplinis. ibid.</p> <p>Augustinus panegyricum dixit in eunte Cõsulum Bauto. ibid.</p> <p>Augustini status, cum Mediolani erat. ibid.</p> <p>Augustinus cupiditate in fluctibus iactatus. ibid. disputat de finibus bonorum & malorum. ibid. 2</p> <p>Augustinus Platonum nimirum tribuisse conuenit. ibid.</p> <p>Augustinus Simplicianum audit. vitam Antonij à Poritiano discit. ibid. 3. ad fidei veritatem animum applicat. 384.31</p> <p>Augustini conuersio. 385.3. tẽpus conuersionis. ibi. 4</p> <p>Augustinus quando Mediolanum reuersus post conuersionem. ibid. fecit in villam. ibid. 3. quæ ibi scripsit. ibid. quæ fecerit S. Ambrosium. 388.76</p> <p>Augustini nomine sermo commentarius confutatur. ibidem.</p> <p>Augustinus rediens Romam quæ ibi scripsit. ibid. 80</p> <p>Augustinus cum Alipio & Euodio conditum vitæ genus excoluit. 389.10</p> <p>Augustini baptismi tempus. 388.71</p> <p>Augustini & Sociorum baptismus. ibid. 75</p> <p>Augustini in Africam reditus. 389.1. 7. 10</p> <p>Augustino vnde argumentum suppeditatum vt scriberet de diuinitate demonum. ibid. 77</p> <p>Augustinus cur scripsit de bono coniugali, cum oppugnaturus esset postea Iouinianum. 390.62</p> <p>Augustinus initiator presbyteratu. 391.21. vis uili habitata à populo. ibid. 22. monasterium instituit. ibi. 23. auctor monasticæ institutionis in Africa. ibid. de erigendo monasterio oblata occasio. ibid. 24. quot annis mansit in presbyteratu. ibid. 25. perit à Valerio otium, vt vacet diuinis literis. ibid.</p> <p>Augustini libellus ad Valerium de concedendo tempore vacationis. ibidem.</p> <p>Augustinus altitudinem diuinæ Scripturæ mensus, non facile peritiam intellexit. ibid. 32. quæ scripsit ante presbyteratum. ibid. exagitat Manichæos. ibid. 37</p> <p>Augustinus agit de corrigendis prauis moribus Africanæ Ecclesie. ibid. 38</p> <p>Augustinus fidens pro debitore conuigente ad ecclesiam, ipse collecta indicta soluit. 392.30</p> <p>Augustini disputatio contra Fortunatum. ibid. 31</p> <p>Augustinus exagitat successorem Fortunati. ibid. 34</p> <p>Augustinus consulit Catholicis aduersus Donatistas psalmi cantico. ibid. eius scripta tunc temporis. ibid. & 35. in Concilio Hipponensi quales scripta edidit. ibid. 34. impellitur in sanctum Hieronymum. 394.61. reprehendit non prouocat scripta ipsius. ibid. admoetur à S. Hieronymo de cauendis Origenis erroribus. ibid. 63</p> <p>Augustini reprehensionis litteræ ad Hieronymum. interceptæ, & vulgate. ibid.</p> <p>Augustini litteræ vulgare vbi que, non nisi post annos duodecim reddidit Hieronymo. ibid. 68</p> <p>Augustinus à Hieronymo nunquam charitate diuisus. ibid. 70</p>	<p>Augustini cum Hieronymo amicitia in dies magis aucta. ibid. & 71</p> <p>Auitus monachus in Syria celebris. 330.83</p> <p>Aulici Constantij quæ passus à Iuliano. 361.8</p> <p>Aulici Iuliani Christiani persecutionem passus. 362.24</p> <p>Aurelius diaconus Carthag. postea Episcopus. 389.9. ex diacono factus Episcopus Carthagenensis. ibid. agit cum Augustino de restituenda disciplina in Ecclesia africana. ibid.</p> <p>Augustinus Episcopus communicans schismaticis Romæ punitus. 371.123</p> <p>Aurelij Episcopi Carthag. litteræ cõmenticie. 374.11</p> <p>Aurelius quando factus est Episcopus Carthagenensis. ibid.</p> <p>Auriga Christianus adit S. Hilarionem. 362.543</p> <p>Ausonij Galli Consulatus. 379.1</p> <p>Ausonius Gallus anni sui Consulatus bona prædixit. ibid. 2. laudator Paulini. 394.77. prouocat Paulinum verbis. ibid. & seq. 80. Christianus. ibid. 85</p> <p>Auxentius Mediolani exagitat ab Hilario. 369.6. eius artes fallaces. ibid. fedet Mediolani fauente Valentiniano Imp. ibid. 13. licet Ariano, negat Ariano, vt videatur Catholicus. ibid. 14</p> <p>Auxentij libellus fidei dolosus. ibid. 15. fallacia ab Hilario detectæ. ibid. 17</p> <p>Auxentius decipit populum Mediolanensem & Imperatorem. ibid. 18. quid in S. Hilarium. ibi. 12. iactus de victoria in sultat in Catholicos Episcopos. ibid. 26. exagitat Eusebium Vercellensem. ibid. exagitat Philastrium Episcopum Brixianum. ibid. ab Eusario exagitat. ibid. 27. à Concilio Romano damnatur. ibid. in diuersis Concilijs sæpe damnatus. ibid. 28. cur serò damnatus. ibid. 31. nunquam expelli valuit ab Ecclesia Mediolanensi, sed fedit vsque ad mortem. ibid. 32</p> <p>Auxentij obitus. 374.1</p> <p>Auxentij duo, senior, & iunior. 386.12</p> <p>Auxentius iunior cur nomen mutarit. ibid. & 13</p> <p>Auxentius ad publicam disputationem prouocat Ambrosium. ibid. 15. delegit iudices laicos. ibid. & 16. eisdem q; Gentiles. ibid. 23. armatur in Ambrosio. 387.2. tertius collega Iouiniani hærefiarca. 390.42. omnia mouet in Ambrosio. 387.2</p>
---	--	--

B.

Babylæ reliquias Iulianus a portari iubet. 362.101.

Barundem celebris translatio. ibid. 102. reliquiam mutum reddunt idolum loquax. ibid. 92. 96. 97. & seq.

Babylonius equus Iuliani interijt. 363.33

Bacuri spectata in bello virtus. 394.8

Bagaicne Concilium Donatistarum. 395.33

Episcopi qui interseuerunt. ibid. 43

ibi lata sententia in Maximianum pro Primiano. ibid. 44

Balo Comes occisus à Gratiano. 383.12

Balnæ Anastasiane. 366.21

Baptismalis fons in Vaticano. 384.18. virtus. 381.7.8. virtutem Massalian negabant. 383.38. dilatio vsq; ad prouectam ætatem repretentia. 377.14

Baptismus Ariarorum necatus filius Valentis Imperatoris. 370.48

Baptismus Photinianorum non recipit Ecclesia. Appen. 67

Baptismus Valentis Imperatoris per Eudoxium Ariarum. 366.4

Baptizare mortuos, hæresis Marcionitarum. 386.53

Baptizari pro mortuis quid. ibidem.

Baptizandorum numerus ingens tempore angustie. 388.20

Barbani Iuliani carpunt Antiocheni. 362.82. laudat Iulianus. ibi.

Barba Iuliani. ibid. 84. & seq.

Barbari vndique concurrunt in cladem Imperij Romani. 364.9

Barbari Crucis virtute depressi. ibid. 10

Barbari ad fidem perducti. 372.105

Barbari Moguntiam inuadunt. 368.5

Barbari in Oriente graffati sub Valente. 376.7

Barbari insurgunt & præsent, cum fides Catholica violatur. 378.18. 19. 23. & 379.12

Barbari (ponte se subiiciunt Theodosio. 381.10.15

Barbarorum egressus & conflictatio aduersus alios barbaros. 376.7

Barfæ Episcopi Edessenæ exilium & sanctitas. 371.109

ibid. 110

Basilica Apostolorum Constantinopolis quando consecrata. 370.132

Basilicæ diuerse à templis, illæ permixtæ Gentilibus hæc vetita. 382.72

Basilica S. Pauli à Valentiniano constructa. 386.39

de hac Prudentij aliquot versus. ibid. 41

Basilica Sicinini. 367.7

Basilus Ancyre martyr. 362.72

Basilij Ancyran duo. ibid. 73
Basilij Cæsariensis à Iuliano acceptus. ibid. 6
 in fidei defensione acriter resistit. ibid. 7
Basilij ad Iulianum epistolæ fragmentum. ibid. fidei
 assertio per epistolam ad Iulianum. ibidem. mona-
 chi fe ab eremo alienant. ibid. 54. vitæ institutio.
 peregrinatio. ibidem. 55
Basilij initiator presbyteratu. ibid. 56 quæ passus ab
 Eusebio Episcopo Cæsareæ. ibid. 57
Basilij & Gregorius proficiscuntur in eremum. ibi.
 59. recessus causa. ibid. 63
Basilij vitæ monasticæ institutio. ibidem. 61. fuga in
 Pontum. ibidem. 63. de vita sua epistola. ibid. 61
 quid ibi de vitæ monasticæ inuenda ratione. ibid.
Basilij in eremo accepit litteras à Libanio. ibid. 63.
 Gregorium vocat ab eremo Pontica. ibidem. 70
Basilij cum Gregorio loci falsi. ibidem. 69
Basilij & Gregorij locus eremi. ibid. 70. & 363. 87.
 profectio in eremum tempus. 362. 72
Basilio Magno adscribitur interitus Iuliani. 363. 55.
 eiusdem visio de Iuliani interitu. ibidem.
**Basilij cum Libanio congressus omnino falso affe-
 ritur.** ibid. 74
**Basilij cum Gregorio destinatus ad necem à Iulia-
 no.** ibid. 80
Basilij scorum à Gregorio degit in eremo. ibid. 85
Basilij mater curam gentis filij ageris in eremo. ibid. 88
Basilij & Gregorij in eremo vitæ ratio. ibid. 82. 85.
 ibidem. 89. mutus amor. ibid.
Basilio ægrotans Gregorius explicat psalmos. ibid. 90
**Basilij ad Deum exclamatio de eius in nos benefi-
 cijs.** ibidem.
Basilij & Gregorij in eremo disincta officia. ibid.
Basilij quantum fecerit Gregorium. ibi. 92. à Libanio
 laudatus & in magno honore habitus. ibid. 93
Basilij ad Libanium epistola. ibid. & 94
Basilij discipulus olim Libanij. ibid. 96. Libanium
 obseruat. ibidem.
Basilij eloquentia excellens. ibid. 94
Basilij quæ passus fuit à Neocæsariensis. ibid. 98
**Basilij Apologia aduersus calumnias Neocæsariensis
 & Sabellianorum.** ibid. 103
Basilijus calumniis patitur ob collectos monachos. 105. hos.
 ibid. accusatur ambitus Episcopatus. ibid. 106
Basilij regulæ vitæ monasticæ ceterarum fontes. ibi-
 dem. 112
Basilij illustrator vitæ monasticæ. ibi. & 113. Lamp-
 scum ad Synodum vocatus. 365. 3. scribit litteras
 ad Synodum Tyanensem de inuenda concordia
 cum Eusebio Episcopo Cæsareæ. ibid. 30
**Basilij & Gregorius vocantur ex eremo ob perfec-
 tionem Valentis.** 366. 6
Basilij opera Gregorij ab eremo abstrahitur. ibid.
 12. certamen in iur aduersus hereticos. ibid. 15. Gre-
 gorium ibi socium adiciit in oppugnandis hæ-
 reticis ibid. 16. quomodo se habuit cum Eusebio.
 ibidem. 17
Basilijus qualis in functionibus Ecclesiasticis. ibid. 13
 explicat quinam Scripturam. ibid. 15. Eunomium
 scriptis exagitat. ibid. 24
Basilij epistola de formicæ natura quando scripta.
 ibid.
Basilij tempore famis quid egerit. 367. 33. patrimo-
 nium erogauit in pauperes. ibid. 34. succedit Euse-
 bio Episcopo Cæsareæ. 369. 41. & seq.
Basilij ingressus in sedem tempus. ibid. 42
Basilijus quamdiu in Episcopatu fedit. ibidem. 43
 non sine miraculo Episcopus ordinatus. ibidem.
Basilij officia erga Eusebium. ibid. 46
Basilij fugam amittit, ne eligeretur. ibid. 45
Basilij ad Gregorium epistola post fugam data. ibi. 45
 ad Gregorium epistolæ de electione personæ suæ
 in Episcopum. ibid.
Basilijus, ne eligeretur, ægritudine simulat. ibid. 47
Basilij laudes ex epistolis Gregorij senioris. ibid. 50
Basilijus non sine contradictione creatur Episcopus.
 ibidem. 56
Basilij aduersarij ministri Valentis Imp. ibidem. 58
 patitur persecutores ab exordio. ibidem.
Basilijus quomodo vicerit aduersarios. ibid. 59. creat
 presbyerum Petrum fratrem suum primo anno
 sedis suæ. ibid. 60
Basilij matris obitus. ibid. 61. fratres decem. ibid. 63
**Basilij litteræ ad Eusebium Samosatenum exulan-
 tem.** 370. 20. epistolæ de Phortano hæretico. ibi-
 dem. 20
**Basilijus Nicopolitanus ab Arianis vexatos hortat-
 ur.** ibid. 21
**Basilijus prædicat Nicopolitanis tranquillitatem fu-
 turam.** ibid.
**Basilijus dira laborans ægritudine non relinquit Ec-
 clesie curam.** ibidem. 24. mortuus creditur. ibid.
Basilij certamen aduersus Valentem. ibid. 39. quod Mo-
 desto Præfecto confidat. ibid. 41. mira cõstân-
 tia. ibid. 42. vincit Modestum. ibid. 44
Basilijus quid in ecclesia cum Valente. ibid.
Basilio decernitur exilium. ibid. 47
Basilij Modestum Præfectum sanat. ibid. 49. quid
 in Demosthenem principem coquorum Valen-
 tis. ibid. 52
Basilij miracula. ibid. 52
Basilijus inuito Valente remanet in sua Ecclesia. ibi-
 dem. 53
Basilijus Ephræm conuenit diuinitus monitus. ibi-
 dem. 55
Basilijus cum S. Ephræm Syro congressus. ibid. cubi-
 culum scrutantur apparitores Eusebij. ibid. 59
Basilijus coram Eusebio Præfecto sinitur. ibid.
**Basilij certamen cum Eusebio Præfecto causa viduæ
 seruata.** ibid. 57
Basilijus ignominia affectus ab Eusebio. ibi. 59. expo-
 liari iubetur à Præfecto. ibid. 60. à populo libera-
 tur. ibid. seruatur Eusebium Præfectum à nece. ibid.
 61. consolatus est litteris Antiochenos dira passus
 à Valente Imp. ibid. 85. agit apud Athanasium pro
 pace Ecclesie. ibid. 88
**Basilijus commendat Athanasium, quod Præfectum
 excommunicasset.** ibid. 91
Basilij & Athanasij labores pro Ecclesia. 371. 7
Basilij legatio ad Occidentales. ibi. 9
Basilijus tuetur causam Meletij aduersus Paulinum.
 ibid. 12. & seq.
**Basilijus pro curanda legatione ad Occidentales lit-
 teras Meletij & Eusebij requirit.** ibid. 14
**Basilijus monendum censet Rom. Pontificem, ne sine
 litteris Catholicorum ex Oriente Romam
 venientibus communicaret.** ibid. 21. de quibus ad-
 monet Romanum Pontificem. ibid. 20
Basilij legatio & litteræ ad Occidentales. ibid. 22
Basilijus visitat Armeniæ Ecclesias. ibid. 34 recipit
 Eustathium cum professione fidei Catholicæ.
 ibid. 36. 38
Basilij excusatio ob exceptum Eustathium. ibid. 36.
 43. communionem respicit Theodotus Episcopus
 Nicopolis in Armenia. ibidem. 39. 43. epistola ad
 Theodotum de reb gestis cum Eustathio. ibid. 43
Basilijus vadique exagritatus calumnijs. ibid. 45
 male audit & cepit etiam apud suos. ibid.
Basilij famæ detrimento fuit Eustathius. ibi. & 372. 9
**Basilijus ne ira percitus scriberet, triennio nihil scri-
 psit.** 371. 45
Basilij admiranda patientia. ibid. 46
Basilijus accusatur hæresis Apollinaris. ibid. 48. quom-
 modo se excuset, quod communicauerit cum A-
 pollinari. ibid. 49. male audit apud Athanasium
 Ancyranum. ibid. 51. à Neocæsariensis suis hæ-
 reticus habitus. ibid. 53
Basilijus facilitas in deponenda offensione. ibidem.
**Basilijus semper & ab omnibus habitus Catholicus
 ante calumnias illatas.** ibid. 54
Basilijus defenso aduersus calumniatores. ibid. 53
**Basilijus dum confutat Sabellium, trium deorum ac-
 cusatur assertor.** ibid. 55. accusatur hæresis de Spi-
 ritu sancto. ibi. 56. 63
 scribit libellum de fide. ibidem. 57
**Basilijus oppressus calumnijs de omnibus dubitare
 cogitur.** ibid. 58. deplorat suas & humanas. ibidem.
Basilij doctrinæ iuges exploratores. ibid. 56. 59
Basilijus rursus hæresis accusatur. ibid. 60. admonet
 eum Gregorius Nazianzenus. ibid. 61. in conui-
 uio accusatur hæresis, sed defenditur a Gregorio.
 ibid.
Basilijus defensio ab auctore perspicuo declarata. ibid.
 60. & 66. & seq. in concionando discretio: aliqua
 tacuit ad tempus. ibid. 67. cum Gregorio inita cõ-
 uentio. ibid. 69
 à Gregorio laudatur. ibid.
**Basilijus in scriptis aduersus Eunomium à multis im-
 pugnat, à pluribus defensus.** ibid. 70. qua in re
 accusatus fuerit hæresis. ibi. in hymno glorificati-
 onis, cum, pro, &, vsus. ibid.
**Basilijus in hymno glorificationis secuti sunt plu-
 res.** ibid. 75
Basilijus ægrotans vsque ad obitum. ibidem. 78. malis
 pressus Athanasium litteris interpellat. ibid. pres-
 sus calumnijs Greg. Nazianzenum accersit. ibi. 80
**Basilij altercatio cum Anathimo Episcopo Tyanen-
 si.** ibid. 82
Basilij & Gregorij in prædicatione partita munera.
 ibid. 81
Basilijus nouos Episcopos creat in Cappadocia. ib. 85
 curat præficere sedi Sasinorum Gregorij. ibid. 86
**Basilijus acriter accusat Gregorium ob Sasinorum
 Præfecturam siq delatam.** ibid. 88
Basilijus laudatur à Gregorio. ibid. 92
Basilio expostulat litteris Gregorius. ibid. 92
**Basilijus præsidio duorum Christianorum se suoque
 defendit.** 372. 2. 3. aliam legationem ad Occiden-
 tales mittit. ibid. 4. item quartam. ibid. 15. quantum
 Damaso deferret. ibid. 6. & Ecclesie Occidentali.
 ibid. 16. 17. deserit Eustathium Occidentalibus. ibi.
 6. ex calumnijs aduersariorum male audit & cepit
 apud Damasum, & alios Occidentales. ibidem. 9.
 se excusat de communicatione cum Apollinari.
 ibid. rogat Damasum vt damnet Apollinarem.
 ibid. suggerit Damaso de Paulino Antiocheno,
 & de Marcelli Ancyran causa. ibid. 11. magno do-
 lore affectus, cum sentit Damasum à se alienatum.
 ibid. 15. 16. 17
Basilij epistola ad Damasum & alios Occidentales.
 ibid. 17
**Basilijus falsò accusatur Roman. Pont. ibidem. 14. &
 suspectus Occidentalibus.** ibid. 24. purgat fe Ro-
 mano Pontifici. ibid. 19. 20
Basilij contestatio de veritate & charitate tenenda.
 ibidem. 22
Basilijus petit à Damaso mitti legatos in Orientem.
 ibid. 24
**Basilijus cum Damaso & alijs Occidentalibus conten-
 tio abique communis iactura intercessit.** ibid.
Basilijus fugillat Occidentales. ibid. 25
Basilij obiectio de fastu Rom. Ecclesie diluitur. ib. 32
Basilijus fastus arguit Gregorius Nazianz. ibid.
Basilijus morbus. ibid. 39
**Basilijus consolatus Alexandrinos in persecutione
 Lucij.** ibid. 100. quid humani passus considerans
 perfectionem Alexandrinæ Ecclesie. ibid. 101
Basilij alia litteræ ad Occidentales. 373. 31. iusta ex-
 postulatio cum Occidentalibus. ibidem.
**Basilijus epistola solatur monachos à Valente exagri-
 tatos.** 375. 14. scribit ad Ambrosium. ibid. 17. eiusdẽ
 cum Ambrosio necessitud. ibi. 20. corpus S. Dion-
 nyssij ad Ambrosium misit. ibid. quid ad Euaiena
 Ecclesiam. 377. 1
Basilij Magni obitus. 378. 1. morientis res gesta. ibid.
 funus. ibid. 3. è celo orat pro his qui agunt in ter-
 ris. ibid. 4. obitus quanto dolori fuerit Gregorio
 Nazian. ibid. quid de obitu Basilij Gregorius Na-
 zianzenus. ibid. quid S. Ephræm. Syrus. ibid. 6
**Basilio concionanti suggerentem sermonem colli-
 bam vidit Ephræm.** ibid. 7
Basilijus Gregorius vterque & Ephræm laudarunt.
 ibid. 6
Basilij vita omnibus canon fuit. ibid. 8. abstinencia &
 paupertas. ibid. 10. effigies & statura. ibid. 11
Basilijus omnes imitari cupidi. ibid. 8. hinc Basilij
 multi. ibid.
Basilij scripta. ibid. 9
**Basilijus ad quem Ioannes Chrysostronus scriptis li-
 brum de Sacerdotio.** 382. 66
**Basilijus Magnus longè diuersus ab eo ad quem Io-
 annes Chrysostronus scripsit librum de Sacerdo-
 tio.** ibid. & 67
**Basilij regulæ monachorum cum Gregorio elucub-
 rata.** 378. 10. vita scripta ab Helladio. ibid. quæ
 Amphilocho nomine fertur spuria. ibid.
**Bellerophonæus morbus monachis calumniosè à
 Gentilibus adscriptus.** 394. 84
Bellum Gothicum sub Valente triennale. 366. 2
 sopitum. 369. 67
Bellum inter Persas & Romanos. 363. 50
Belli Persici apparatus. ibid. 22
**Belli aduersus Eugenium religiosus Theodosij ap-
 paratus.** 399. 35. & seq.
Bellici apparatus Eugenij. ibid. 37
Belli tempore non affligenti populi. ibid. 40
Bellici apparatus quales esse debent. ibidem.
**Bellum Theodosij aduersus Eugenium, in quo pie-
 ras aduersus impietatem dimicet.** 394. 1. & seq.
**Bellum aduersus Maximum, & Theodosij appa-
 ratus.** 388. 51. & seq.
Bello decernit Theodosius cum Maximo. ibid. 61
Bella aduersus impios quo modo Christus gerat.
 372. 90
Belli cædes non omnino sine aliquo piaculo. 394. 21
Bellorum & cladum causa hæresis & impietas. 378. 18
Benedicta martyri Romæ sub Iuliano. 366. 253
**Beneuolus egregius confessor sub Valentino &
 Iustina.** 386. 6. 7
**Bereænsis adolescentis confessio egregia coram Iu-
 liano.** 363. 31
**Bereænsis cuius libertas in filio apostata vituperan-
 do coram Iuliano.** ibidem.
Byrithi ecclesiæ sub Iuliano in cæsa. ibid. 6
Berhelia pagus apud Gazam. 362. 144
Berhiana martyri Romæ sub Iuliano. ibid. 253
Bibliotheca Constantinopolitanam curat Valens.
 372. 116
Bibliotheca Georgij Episcopi Ariani. 362. 170
Blanditij Iulianus agit. ibid. 8. 12
 Vide Persecutio.
Bleffile virus. 382. 4. 2. 41. epitaphium, quod extat,
 cuiusnam sit. ibid. 43
Bleffila senior mater S. Paulæ. ibid. 40. iunior filia
 S. Paulæ. ibidem.
Bleffillæ spectata virtus. ibid. 42
Bleffilla alia item Christiana. ibid. 43
Boas in insula locus exilij. 361. 9
**Bona ablata à tēplis deorū, sunt data Theodosij iussu
 pauperibus.** 389. 102. relinquij clericis à viduis ve-
 nuit Theodosius, sed eam legem reuocat. 390. 67.
 70. 71. relinquij clericis veritum legibus imperato-
 ris. 370. 117. 119. & seq. & 123

Index Annal. Eccles.

<p>Bonofiani hæretici. 389.73 Bonofius hæreticus. ibid.72 Bonofii plures. ibid.73 Bonofius Segestanus. ibidem. Hieronymi collocatus. 372.40. Aquileienfis monachus. ibid. 41 Borboritarum hærefis. 373.34 Bosphorus Epifcopus Coloniae promotor Gregorij Nazianzeni. 371.99. ei fuccenfet Gregorius. ib. Bofrenfi à Juliano excitantur in Titum. 362.154 Juliani ad eos litteræ. ibid. Bofrenorum Epifcopi perfecutio. ibidem. Bretannio Epifcopus Scytharum refittit Valenti. 371.114 Bretannionis Epifcopi Scythæ fides laudata lege Theodofij. 381.74.77 Bretannioni fuccellit Gerontius. 371.115 Britannæ virgines ad Maximum miffæ. 383.3 Burdegalenfe Concilium contra Prifcillianum. 385.22 Bufiris martyr Ancyræ. 362.75 Bufiris mariyis admiranda constantia. ibid. Bufiris hæretici, ac poftea Catholici confeflio. ibid.</p>	<p>Cappadoces afflicti à Juliano. 362.46 Capuanum Concilium. 389.67 Carcerati vt relaxentur tempore Pafchatis, Imperatores confituerunt. 367.1 Cardinalatus Hieronymi afertionem ab ipfo Hieronymo confutari. 378.65 Cardinalatus S. Hieronymi obiectiones. 382.24 eius primi afferores qui fuerint. ibid.26 Cardinales fine titulo non erant. 378.66 Carnis efum execrantur Chriftiani in Quadragefima. 362.43 Carnium elufillicitus Prifcillianiftis. 381.114 Carina martyr Ancyræ. 362.73 Caro filia Valentis Imperatoris. 366.21 Carthaginenses fcholæ difciplina foluta. 371.1 Cartherius Abbas magifter Ioannis Chryfoftomi. 382.66 Cafus mons in Arabia. 362.88 Cafij montis templum à S. Ioanne Chryfoftomo deftructum. 368.64 Caffianus legatus ad Iulianum cum focijs pro Donatis. 362.261 Caffiani erratum in hiftoria. 372.84 Caffimoniales dicte virgines facræ. 362.268 quæ paffæ à Donatiftis. ibid. Caffulus diaconus oratione Ambrofij liberat. 387.21 Cæcærius Comes pietate infignis. 379.13 Catholica fides vbi fit, inuenire ex Auguftini fententiâ. 392.35. Ecclefia pene quos effe dicit. ena fit 368.17. 19. religio confeflionè demouit coprobata. 387.24 Catholicam Ecclefiam apud te tantum effe Donatiffæ profitebantur. 168.18 non effe tantum Donatiffarum, contendit Ticomus Donatiffa. ibid.20 Catholici altere de voce hypoftafis. 362.186 Catholicos diftingui ab hæreticis communionè Romanæ Pontificis. 378.34 Catholici fuccenfet Gregorio, quod cum Ariani mitus agar. 380.7. quæ in eum iactare foliti. ibid. & S. muniti Dei præfidio. 378.59. inter fe diuifi in Oriente. 371.19 Catholicorum congressus vitant hæretici. 368.17 Catholicorum & hæreticorum difcrimina. 378.59 Catholicorum præfidia aduerfus hæreticos. 370.18 Cauernenfe Concilium Donatiffarum. 394.35 Cecrops Iulianus dicitur. 362.83 Celfus Præfatus occurrit Iuliano. ibid.53 Centuriatores & eorum fimiles fugillantur. 363.111 Centurionum calumnia de Hilarione Epifc. 362.144 Centuriones & milites profolibus excabant clericorum. 372.13 Cerealis vir Confularis auunculus Imperatoris. 375.7. quærit Marcellam accipere in coniugem. ibid. Confulatus eius quando. ibid. de eo in hiftoria. ib. Chæres locus Alexandriae. 372.174 Chalcidus eremus. 372.44 Chriftina à Donatiffis proiectum. 367.11 ibidem. ibid. Chrifti ftatuam peneam demolitur, fuam Iulianus ponit. 362.158. non in expulsum per litteram X. Iulianus intelligit. 362.87 Chriftum hominem Dominicum vocabant Apollinartiffæ. 373.24 Chriftus quo modo dicitur homo Dominicus. ibid. 22.25. Patres vni funt etiam his vocibus. ibid.25 Chriftum victorem iuuvis cogitur Iulianus confiteri. 363.57 Chriftiana religio firmiter folidara demonftratur ex vita Iuliani Apoftatæ. ibid. 62. quæ late pateret tempore Ambrofij 387.37. quo magis concutitur, magis firmatur. 362.161 Chriftianæ religionis cultum refittit Iouianus. 363.123. & priuilegia Ecclefij à Conftantino data. ibi. 124. cum idololatria certamen in bello Eugenia non peragitur. 394.1. & deinceps. Chriftianam religionem quibus creuiffe putauerit Iulianus. 362.306 Chriftianæ fidei propagatio tempore perfecutionis. 372.105.108 Chriftianæ feming ducentis filium ad martyrium dignum exemplum. 371.108. conftantiæ & fidei dignum exemplum. 370.77 Chriftiani profcriptis bona refittit Iulianus. 361.17 Chriftianos contumelia afficit, aut cogit ad facrificandum vetat Iulianus. ibidem. Chriftianorum diffenfiones occafionem præbent detrahendi Iuliano. ibid.18 Chriftiani Galilæorum nomine fugillati. ibidem. vide, Galilæi. Chriftiani iuffi lege Iuliani dici Galilæi. 361.19 Chriftianorum præfentia miraculo facra Iuliani perturbantur. 362.21 ibid. Chriftiani facro chrifmate signari. ibi. Chriftianus signatus terrori effe dæmoni. ibi. Chriftiani milites thus offerre recufant. ibidem.33. qui incaute obulerunt, prehenfi publicè factum derifantur. ibidem.34 Chriftiani foliti propinare in nomine Chrifti. ibid. Chriftianorum mos in fignando Cruce pocula. ibid.</p>	<p>Chriftiani fub Imperatoribus in fidelibus militantes, in quibus non obtemperarent. ibid.36 Chriftianorum Conftantinopoli degentium conftantia in abftinendo à cibis infectis à Iuliano. ibid.47. Antiochiæ tamen non abftinent. ibid.126 Chriftiani zelo religionis idola fub Iuliano confringunt. ibid.76.80.90. & deinceps. Chriftianorum Ancyrarum de Iuliano quærelæ. ibid.76 Chriftianorum duorum adolefcens fub Iuliano Ancyræ conftantia & confeflio celebris. ibid. Chriftiani fe vitro deferunt magiftratibus. ibi. 77.151 Chriftianis adfcriptum incendium Daphnitici templi. ibid.113 Chriftiani fpretis edictis Principum ad martyres viſendos currunt. ibid.128 Chriftianorum ftudium in humanis martyribus. ibi.129. libertas in Chrifto prædicando, & deorum cultu irridendo. ibid.137 Chriftianos à Gentilibus occidi libenter permittit Iulianus. ibid.140 Chriftiani ab Angelo à vinculis liberati. ibid.159 Chriftianorum cædes Alexandriae ob facra Mithræ effufa. ibid.163 Chriftianis quibus dolis bona abriperet Iulianus. ibidem.250 Chriftiani Romæ damnantur morte fub Iuliano magis obtemperant. ibid.255 Chriftianos exiit priuilegijs Iulianus. ibid.280 Chriftiani à Iuliano tribus onerati pro bello Perfico. ibid.281 Chriftianorum leges iuftiffime à Iuliano delufæ. ib.283 Chriftianos Iulianus cogit ad feruanda conſilia Evangelicæ, qua arte. ibidem. Chriftiani vt facilligè à Iuliano vexati legibus. ibid. 284. à Iuliano vetiti militare. ibid. à docendo. ibid. 289. humaniores litteras difcere vetantur à Iuliano. ibid.290. & deinceps. Chriftiani doctores qui fcholæ defuerunt fub Iuliano. ibid.297. eodem docere permittunt Valentinianus & Valens. 364.20 Chriftiani barbari à Iuliano nominati. 362.296. vt faciles ad credendum fugillati à Iuliano. ibid. Chriftianorum mos per grinofos comitandi. 355.20. ritus in Gentilibus tranſtere ftudeat Iulianus. 362.303. fed frastra. ibid.305. item & difciplinam. ibid.306. res haud imitari a non Chriftianis valent. ibid.303 Chriftiani in elemofynis eſtufi, teſte Iuliano. ibid. 306. hoſtiales. ibid. foliti deftrucere loca dijs Manibus dicata. 363.20 Chriftianorum exequiæ ne interdium agantur, prohibet Iulianus. ibid.21 Chriftiani prænunciant Iuliani interitum. ibid. 32. exultant obitu Iuliani audito. ibid.60. deos Cæcum derident. ibid. Chriftiani oræ erga Deum fiducia & ſpes certa. ibid.78 Chriftiani fub Iouano Imperatore refpirant. ibi.123 quomodo deputari cuſtodire templorum. 365.43 prohibitum lege Imperatoris. ibid. magnis nimis influentes in templa deorum. 389.55.110 Chriftianos fecutos eſſe, illicitum. 371.129 Chriftianorum eſuſa largitas in erogando elemofynas. 382.75 Chriftiani cupidi ſepeliri apud martyres. 383.20. optati cur calumniaſi paſſi hærefis Prifcilliani. 386.24. optimi cur interdum Manichæi vocati. 372.113 demolientes templa & idola, nihil ſibi ex eis vendicant. 389.102. ceſſerunt ea pauperibus. ibid. Chromatij nomine commentitia præſtola. 388.101 Chronopolis Epifcopus damnatus, dum appellat Imperatorè, ab eo rejicitur, & pena mulctat. 369.40 Chryſanthius philoſophus vocatus à Iuliano. 361.6 Chryſoſtomus. vide, Ioannes Chryſoſtomus. Cibaria omnia inquinaria tabo idololatriæ Antiochiæ. 362.144 Cilices præſto fuit Nectario. 381.78 Cinædi cum Iuliano. 362.18 Ciuitates Italiæ à Maximo deuſtatae. 387.60 Clades Theſſalonicenſium. 390.2. & ſeq. Clades Illatæ à Gothis. 378.32 Clariuſa matrona Prifcillianiſta vno tracta ad necem. 385.26 Claudius & Secundianus Ariani agunt de cogendo Concilio Aquileienſi. 380.19 Claudianus carus Iuliano. 362.16. ſchismaticus partis Vſtici. 381.4 Claudianiſtæ Donatiffæ. 394.41 Clearchus eximit a necè Maximij philoſophi. 364.18 Clementia Theodofij miſericæ prædicata, etiam à Gentilibus. 383.41.65.393.43.394.18 Clementia Theodofij à miſtris reprehenta, quod daret occafionem delinquendi. 390.6 Clementiæ virtus in Imperatore commendata. 364.14. Clementis VIII. menſa opipara, fed pauperibus parata. 367.12</p>
---	---	--

Clementianus Tribunus minister necis Gordiani martyris. 362.254	Concilio Constantiopolitano quænam hærefes damnatae. Ibid.31	zianzenus.378.51. quædiu ibi fuerit. Ibid. coactus eò proficiscitur. Ibid.53. à Synodo missus Antiochena. Ibid.
Cleri Romani pars deterior commota in S. Hieronymum. 381.	Concilij Constantiopolitani canones de sede Constantiopolitana. Ibid.35. & 382.19. ab Ecclesia Romana recepti.381.31. & quare non omnes. Ibid.48.	Constantiopolitanam Bibliothecam Valens auget & instaurat. 372.116
Cleri componeandi studium in Ambrosio. 377.7	Concilium Constantinop. cur ab Imperatore confirmationem petat. Ibid.37	Constantiopolitana Ecclesia ab Arianis vexata. 370.26.34.
Clerici ne quid capiant ex testamento feminarum, lex Theodosij.390.67. corrigitur ab eodem Theodosio. Ibid.70	Concilij Constantiopolitani subscriptionum censura. Ibid.	Constantiopolitanæ Ecclesiæ post Eudoxij obitum procellæ. Ibid.30. eiusdem status. 378.50. status ante aduectum Gregorij Ibid.58. eiusdem in diffellu. 381.59
Clerici forum secularæ vitæ coguntur. 369.40. & sacerdotés de laicis iudicant, non contra. 381.90. pares monachorum. 361.6	Concilium Constantinopol. vt esset œcumenicum, Damasus decreuit. Ibidem.	Constantiopolitanæ sedis prærogatiua an decreta in Concilio œcumenico Constantiopolitano. Ibidem. 35. actum in Synodo de ordinando successore Meletij. Ibid.42.
Clericos immunitate frui ante certum tempus prohibent Valentinianus & Valens. 365.42	Concilij Constantiopol. locus, Concordia nominatus. Ibid.55. decretum de probandis Catholicis. Ibid.75. ad Synodum Romanam literæ. 382.9	Episcoporum altercationes. Ibid.53. eius primatus, & de eare canones Concilij Constantiopolitani. Ibid.53.72
Clerici extra diœcesim ordinati. 370.11. immunes à tributis. 387.12	Concilium Constantinop. à Theodosio conuocatum 383.24. quid in eo gestum. Ibid.26. tertium. Ibid.24. quartum. 394.23	Constantiopolitanæ Ecclesiæ prærogatiua falsò arguitur. 393.14
Clerici non exiguntur tributum à Catholicis Principibus. Ibid.	Concilium Hipponense. 393.33. in Illyrico. 365.16. Synodica ex eo. Ibid.	Constantiopolitanum Concilium œcumenicum qua occasione celebrari coeptum. 381.17. collectum opera Damasi. Ibid.19. Episcopi digniores qui interfuerunt. Ibid.22. Acta eius. Ibid.26. primum causa Maximi ventilata. Ibid. eisdem in eo volumina fidei Occidentalium, nempe Damasi. Ibid.26. canonum singulorum sciendorum causa. Ibidem. agunt Patres de Spiritu sancti diuinitate. Ibid.28. Symbolum fidei ibi scriptum. Ibid.29. secuta approbatio Nicænæ fidei, & damnatio hereticorum. Ibid.30. de seruandis diœcesis limitibus actum. Ibid.33. canones. Ibid. & seq.
Clerici concessum priuilegium qui probati essent. 365.42.	Concilium Laodicenum quando celebratum. append.1.	Constantiopolitanum Concilium posterius. 382.4. epistola Synodalis ad Damasum. Ibid.9
Clerici Romæ nonnulli inhiantes bonis secularium. 370.117.120	Concilium Lampfacenum quando celebratum. 364.12.365.4.	Constantiopolitanæ Synodi epistola ad Theodosium. 381.37. petierunt confirmationem Synodi, & cur. Ibid. & 38.
Clerici aliqui inhiantes morti aliorum, vt rapiant bonarelictâ. Ibid.120.	Concilij Lampfaceni legatio ad diuersos Episcopos 365.6. res gesta. Ibid.4.	Constantiopolitanæ Synodi subscriptionum censura. Ibid.38
Clericis solis denegatae successiones. Ibid.22	Concilium Mediolanense contra Iouinianum. 390.43. qui Episcopi interfuerint. Ibid.47. Parisiense. 362.229.230.	Constantiopolitanæ Synodi Episcopi iuniores quales. Ibidem.47.
Clericos & monachos militare cogit Iulianus. 362.159.	Concilium Romanum contra Auxentium. 369.28. contra Ursacium & Valentem. Ibid.33. sub Siricio Papa pro rebus Africanæ Ecclesiæ. 386.2	Constantiopolitana Synodus vt esset, & diceretur œcumenica, id ex Damaso. Ibid.49.
Clerici delicti quod taxantur. 367.13	Concilium Romæ à Damaso indictum in causa Flavianij & Paulini. 381.97	Constantiopolitanæ Synodi Episcopi quales. Ibid.67. eorumdem iactantia. Ibid.72
Clerici aliquid ex testamento accipere vetitum leg. Valentiniani. 370.117	Concilium Romæ sub Damaso habitum. 382.1. eorum qui interfuerunt nomina. Ibid.3. cur Orientales non interfuerint. Ibid.11.12. Acta eiusdem. Ibid.18. contra Apollinarem. 373.1. Anathematismi in eo. Ibid.10.11.	Constantiopolitanam Synodum métropoles non constituit. Ibid.76
Clerici mulierum domos frequentare prohibentur. Ibid.	Concilium Romanum sub Siricio. 386.2	Constantiopolitanæ Synodi ad Romanam literæ. 382.9. eiusdem legatio. 382.12
Clerici aucupantes munera feminarum. Ibid.119. aliquot in Vrbe persequuntur S. Hieronymum. 383.8.	Concilium in Sicilia congregatum de Legatis Orientalium Episcoporum ad Liberium. 365.16. Syda habitum contra Massalianos. 383.39. Tarfense ab Arianis impeditum. 366.25. Treuerense sub Maximo. 386.25. Tyanense in Cappadocia. 365.26	Constantiopolitani priuilegijs donati à Iuliano. Ibid.44
Clerici cur aliquando prohibiti fieri moxachi. 381.107.	Concilium Tyanense obedit litteris Liberij Papæ in restituendis depositis Episcopis. 365.15. Valentinianum. 374.12	Cor Regis in manu Dei, vsurpatum à Themistio. 364.14.
Clericorum tonsura ab Ammiano subobscureta. Ibid. 362.164	Concilium ab hæreticis celebrata tempore Basilij. 365.1.	Corona sacerdotalis pretiosa. 373.36
Clericorum & monachorum vestium color. 393.43	Concilium petentibus congregari ab Imperatore quid responsum à Valentiniano. 364.12.13. congregare sine Romani Pont. auctoritate nunquam licuit. Ibid.12. & 381.21	Corporè vitiatos, sed probos ordinandos censet Timotheus. 385.30
Clericorum Romanorum doctrina tempore Hieronymi. 385.9	Condonatorem aliquid interdum tacere expedit, quod non sit necessarium ad instruendam fidem Catholicam. 371.68	Corporè defuncti nondum tumulato offerri solitum sacrificium. 389.5
Clericorum immunitas à Gratiano concessa. 377.12. priuilegium à Theodosio indultum. 381.16	Concordia dictus locus Synodi Constantinop. 381.55.	Consecratio basilicæ Apostolorum Constantiopolitani. 370.132
Clericorum & Ecclesiasticorum omnium auaritiæ prohibita lege Imp. 370.117	Concordia Occidentalium in fide sub Liberio. 365.14.	Consecratio Pontificum idolorum. 361.4
Clericorum auaritiâ compescuit Gratianus. 379.13. delectum qualem habuerit Ambrosius. Ibid.10.	Confessio Legatorum ad Liberium Papam ab hæreticis data. Ibid.10	Confobrinus inire inter se matrimonium vetuit Theodosius. 390.72
Clerici ex corporis habitu ab Ambrosio cogniti. Ibid.	Confessio Publicæ sanctimonialis. 362.131	Confuistatialis vox an ex necessitate fidei exprimienda. 371.66.68
Clericorum fores stipatæ à militibus & Centurionibus. 37.14	Confessores Alexandrii Heliopolim in Palæstina amandati. 372.81. Edessæ octoginta exules. 371.111.	Consecrationes variæ in Ecclesia non improbantur. 384.29
Clericorum officium fuisse mortuos humare 367.28	Conflagratio templi Daphnetici. 362.94.111.115	Conseculac leniter tollenda. 391.42
Cororum princeps insultans Basilio quid responsum ab ipso Basilio accepit. 370.52	Confirmatio Synodi peturâ Theodosio, qua occasione. 381.37	Confulacus Honorij infantis in cunis. 386.1. Paulinij. 394.81
Codices sacri sublati à Donatistis. 362.279	Confirmationis sacramentum à Liberio Papa collatum. 367.5	Confules cur ereati non fuerint anno Christi. 381.44. & an verè non creati. 375.1.
Cometeria Vrbis visitare solitus S. Hieronymus. 369.36	Constantia ciuitas in Palæstina: eius Ecclesia subiecta Gæzenti Episcopo. 362.137	Contouerfia inter Orientales & Occidentales ob nomen hypostasis. 372.27
Collatio Hilarij cum Auxentio præsentibus Episcopis decem coram Quæssore. 369.13	Constantiæ exempla in non prodendis Christianis. 372.115.	Contouerfia inter Paulinum & Meletium quomodo conciliata. Ibid.49
Collecta indicta ab Augustino pro dissoluendo alieno. 392.36	Constantiæ & fidei dignum exemplum in femina. 370.77	Conuersio filij sacerdotis ad fidem. 362.124. Augustini. 385.3
Collusidiani heretici. 373.30	Constantiæ exemplum. 378.34	Conuiuium à Maximo Imperatore exhibitum Martino. 386.20. Augustæ vxoris Maximi exhibitum Martino. Ibid.22
Coloe vestium clericorum quis olim. 394.48	Constanti jobitu gaudet Iulianus. 361.7. magistratus Christianis infens. Ibid.8.9	Conuiuium quotidianum exhiberi solitum à Clemente VIII pauperibus. 367.12
Competentibus quando traderetur solum. 387.18.	Constantius deterior habitus Iuliano. Ibid.	Conuiuium in Ecclesijs peragi vetuit Ambrosius. 377.14.
Comes Orientis curatur à Iuliano Saba. 370.79	Constantius Manichæus, conuersus ad fidem Christianam. 372.113	Conuiuium sanctorum à calumnijs defensa. 367.11
Concilium Adrumetinum. 395.32	Constantij magistratus malè habitus à Iuliano. 361.8.9	Cruce coronata in exitis animalium Iuliano sacrificanti apparuit. 362.20. item in cælo, & in vestibus, eum templum Hierusalem construere parant. 363.15
Concilij Alexandrii Synodalis epistola. 362.193	Constantij effusæ expensæ palatij. Ibid.12. tonsor prædices. Ibidem.	
Concilium Alexandrii n. m. sub Iouiano Imp. 363.132	Constantinopolis rerum omnium copia circumfluens. 370.28	
Contra Eunomium diuinitatem Spiritus sancti asserit. 362.185.	Constantinopolis in discrimen adducta liberatur à Sarracenis. 378.29	
Concilium Antiochenum sub Iouiano Imper. 363.141 & seq. sub Gratiano. 378.35	Constantinopolis patria Iuliani. 361.1. tetramotu concussa. 363.2	
Concilium Aquileiense ab Arianis quando petitum ab Imperatore. 380.19. 381.71. Episcopi eius Concilij viri sanctissimi. Ibid. Acta eiusdem. Ibid.8. epistola ad Imperatores. Ibid.92	Constantinopolim quando venerit Gregorius Na-	
Concilium in Armenia, cui interfuit S. Basilius 371.34.		
Concilium Bagaiense Donatistarum. 394.33. Burdegalense contra Priscillianum. 385.24. in Caria celebratum. 366.25		
Concilium Cauernense Donatistarum. 395.35. aliud Concilium Donatistarum. Ibid.40. Capuanum. 349.67. Arianorum in Galatia. 370.16. Cæsaraugustanum contra Gnosticos. 381.102		
Concilium Constantinop. œcumenicum. Ibid.17. collectum opera Damasi. Ibid.19. & sequent.		
Concilium Constantiopolitano quinam interfuerint. Ibid.21. quæ in eo gesta. Ibid.23. eiusdem fidei Solum. Ibid.29		
Concilium Constantinop. ex Damasi epistola elicit doctrinam de Spiritu sancto. Ibid.26.28. ab eodem confirmatum œcumenici nomen sumit. Ibid.38.		
Eius rei causa. Ibid.49		

Index Annal. Ecclesiast.

<p>Crux signum exercitus Theodosij. 394.2. Crux gemmata. Ibid. Crux gemmata sculpta ad sepulchrum Probi. 395.9 Crux arma Theodosij qui Cruce vicit. 394.10 Crucem ferream gestabat in pectore S. Macrina. 378.46. Crucis signum in anulo ferreo. Ibid. Crucis & reliquiarum cultum irridet Iulianus. 362.279. Crucis signo militans Gothi, & vincunt. 370.118 Crucis signum à Labaro delet Iulianus. 362.27. virtute barbari cohibiti. 364.10 Crucis cultum obiectare solitus Christianis Iulianus. 362.279 Crucis signum æquè ac Iulianus recentiores hæretici exhorrescunt. Ibidem. Crucis signum, & reliquias in monili gestandi consuetudo. 378.46 Crucis signi hieroglyphicum apud Ægyptios. 389.99. Crucis signum apparet in cælo, & in vestibus. 362.15. Ctesiphon munitio Persarum, quid ibi Iulianus. Ibidem 45. Ctesiphontis in Persia descriptio. Ibidem. Cubicularij Constantij quæ passi sub Iuliano. 361.8.20. Cubicularius Imperatoris Valentis dat pœnas contumeliæ in Adphraem dicitur. 370.73 Cycilus Paschalis Theophili quando cœpit, & quando desinit. 380.17 Cyri Theodoritambi pro Gregorio aduersus Basilium. 371.90 Cyriacus Adanorum Episcopus magister Nectarij. 381.78 Cyriacus Episcopus martyr sub Iuliano. 363.19 Cyrinus Notarius male mulctatus. 361.9 Cyrillus diaconus quæ passus ab Heliopolitanis. 362.149. Cyrilli Episcopi Hierosolymorum obitus. 386.66 Cyzicena Ecclesia à Iuliano vexata. 362.93 Cyzigi Episcopus Eunomius ordinatur. 366.22</p>	<p>Damasi consensus lex aduersus clericos data creditur. Ibid. 120 Damasus & Occidentales Episcopi in suspicionem induci de fide Basilij. 372.9 Damasus suspendit iudicium suum de Basilio relatione plurimum. Ibid. 15 Damasus cum Basilio contentio absque caritatis & communionis detrimento. Ibid. 24 Damasus & alij Occidentales à Basilio fugillati turpi nota: in iure. Ibid. 25 Damasus iudicat communicandum cum Paulino Antiocheno. Ibid. 49 Damasus quid de tribus hypostasibus scripserit. Ibid. 53. Damasi Papæ diaconus quid passus Alexandriæ ab Arianis. Ibidem 82. Damasus Paulino & nõ Meletio communicandum scribit Hieronymo. Ibidem. 49. idem ipse præstat post electionem Flauiani. 381.97 Damasi de Meletio sententia. 372.51 Damasus agit Romæ Conc. contra Apollinarem. 373.1. scribit ad Paulinum de recipiendo Vitale. Ibid. 5 Damasi anathematismi. Ibidem 10. Damasus Apollinarem & Timoth. damnat. Ibid. 6.7. Damasi epistola de damnatione Timothei. Ibidem. Damasi Synodi canones aduersus hæreses sui temporis. Ibid. 11. Damasus excommunicat violatores Nicænæ fidei, licet defunctos. Ibid. 13. damnat hæresim Millenariorum. Ibid. 14 Damasi Synodus, cuius meminit Iustinianus in epistola ad Ioannem. Ibid. 13. litteræ commentitiæ ad Aurelium. 374.11 Damasus Papa mittit ad sanctum Ambrosium Simplicianum. 375.22 Damasus Papa restituit Petrum Alexandrinum. 377.2 Damasi laudes. 378.34. communione probari Catholicos. Ibidem. Damasi epistola ad Paulinum Antiochenum à Theodoro in nomine deprauata. Ibid. 41. in Concilio Constantinopolitano violata. 381.26 Damasus sæpè consuluit Hieronymum litteris. 378.64. Damasi ad Hieronymum litteræ. Ibid. fides editio Theodosij commendata. 380.2 Damasus Papa fauet Gregorio Nazianzeno. Ibid. 5. agit apud Theodosium pro Ecclesia Orientali ab hæresibus subleuanda. 381.1 Damasus turpissimis calumnijs à schismaticis exagitat. 5.6. Damasi iudicium quale. Ibid. d. 6 Damasi studio cõuocari iussi Episcopi ad Synodum Constantinop. Ibid. 19 Damasi auctoritate damnatur Macedonius. Ibid. 21. Damasi volumen fidei editum in Concilio Constantinopolitano. Ibid. 26. acceptum à Synodo. Ibid. Damasus statuit vt Concilium Constantinop. diceretur Oecumenicum. 381.48 Damasus Synodum Constantinopol. confirmat, & Oecumenicam vocat. Ibid. 38.39. 49. eius rei causa. Ibid. 68 Damasus ob Flauiani electionem agit cum Imperatoribus de cogenda Romæ Synodo generali. Ibid. 97. eum iustus de causis tolerat. 382.18. subodoratus statuta ab Episcopis Constantinopoli congregatis, de prærogatiua sedium decretum edidit. Ibid. Damasus apud se retinuit S. Hieronymum. Ibid. 24 Damasus Hieronymo vitur in epistolis Synodali-bus scribendis. Ibid. restitit Gentilibus Senatoribus. Ibid. 52. parentes de filia obitu merentes scripto epitaphio solatur. 383.1 Damasi obitus. 384. 11. Pontificatus & vitæ anni. Ibid. 12. in eius Titulo facta miracula. Ibid. 13. viuens cæcum sanat. Ibid. 15. puerum in fontem baptismalem lapsum incolumem reddit. Ibid. 19. eius miracula B. Laurentij tribuunt Vrsicini affectæ. Ibid. 13. Damasi scripta. Ibid. 15. eiusdem epigramma de fonte baptismatis in Vaticano. Ibid. 18. eiusdem versus in laudem Regis Davidis. Ibid. 21 Damasi Ecclesiæ, & ornatus. Ibid. 16. Platonia ab obstructa ad Catacumbas quid. Ibid. in basilica Vaticana quid struxerit. Ibid. eius actus adiecta. Ibid. 20. Damasus quomodo acceperit à Hierosolymorum Ecclesia Alleluia. Ibid. 22 Damasi ordinationes. Ibid. 24 Damasus basilicam ad viam Ardeatinam, & ad Theatrum Pompeij ædificat. Ibid. 16. in basilica sua sepultus via Ardeatina, in S. Laurentij basilicam transfertur. Ibid. 24. Damaso mortuo dies triginta & vnum cessat Pontificatus. Ibidem.</p>	<p>Damasum modum psallendi præscripsisse, falsa assertio. Ibid. 20 Damasi epitaphium quod sibi ipse edidit. Ibid. 25 Daphniticum orauleum redditur murum. 362.96. Daphniticum templum quando exustum. Ibid. 92. 94. 111. cur ex parte tantum exustum. Ibid. 115. Iulianus illud luget. Ibid. 117 Daphnitici Apollinis simulacrum. Ibid. 120 Debitores confugientes ad Ecclesias non dimittantur sine cautione. 392.30 Decimæ & primitiæ persoluendæ. 382.20 Decimas dandas sacerdotibus, Rom. Conc. decretum. Ibid. Decreta impia Iuliani prætextu iustitiæ. 362. 282. 283. Decretum de lapsis Episcopis restituendis elucidatum. Ibid. 211. vide, Lapsi Episcopi. Dedicatio Apostolorum Basilicæ Constantinopoli. 370.132. Defunctorum corpora sub terra, non desuper condenda. 372.66 Defunctorum animas leuari meritis martyrum. 383.17. Defunctorum animas iuari sacrificijs. 389.5 Defuncti corpore nondum tumulato, offerri solum sacrificium. Ibidem. Defunctorum memoria nihil detrahendum piorum rituum. 191.43 Defunctorum animas precibus adiuuari viuentium. 398.11. 395.11 Defunctorum animas leuari suffragijs. 301.13 Defuncti curat res filij viuentis. 388.79 Delicta sibi effingentibus ad declinanda sacerdotia sibi habendam cautum est. 374.12 Delphinus Episcopus Burdegalenis. 381.103. reijcit Priscillianum. Ibid. 109 Demetria filia Flauiani, 362.253 Demetrias filia Claudij. 395.17 Demophilus subrogatus in locum Eudoxij in sede Constantinopolitana. 370.25. iubetur à Theodoro Ecclesias reddere Catholicis. 380.10 Demophilus Episcopi Ariani obitus. 386.41 Demophilus princeps coquorum Valentis quid à Basilio audiuit. 370.52 Depositu viduæ defendit Ambrosius. 388.93 Deus in nos etiam inuitos confert beneficia. 363.90. Deus tempore persecutionis dilatat Ecclesiam. 372.103. Dei prouidentia declarata in Iuliani interitu. 363.78. Deum quatenus nos intelligere existimandum. 372.77. Deorum cultus à Iuliano restituitur. 361.2. Mater contumelia affecta. 362.76. impotentia derisa ob Iuliani mortem. 363.66. nomen Angelis & sanctis tributum. 373.11 Deorum Ægyptiorum fana & simulacra à Græco Præfecto dicitur. 383.5 Demetrius Episcopus Donatista. 368.22 Dignitatem derisi à Christianis post obitum Iuliani. 363.66 Dignitatem quales sint, in Iuliano demonstratum est. Ibid. 47 Dignitatem Ægyptij abdicati. 389.91.92. & deinceps. Diaconos coniugatos cum vxoribus permanere in Africa vetat Siricius. 386.3 Diaconi Constantinopolitani scelus. 390.66 Diaconis ne iuniores ordinantur. Ibid. Dietersia Antiochenus in Iulianum. 362.82. 83. in eundem aulicorum in Gallijs. Ibid. Dictiones, & cum, in, variæ in hymno glorificationis. 371.60.71.73 Die Dominico Priscillianis iciniuabaat. 381.105. 106. Didymus cognouit interitum Iuliani. 363.61 Didymi Alexandrini lucubrationes. 386.42. 393.28. Didymus Alexandrinus laudatus à Rufino. 372.94. Didymus bis cæcus redditus. Ibid. 95. sedueit sequentes de Melaniam & Rufinum. Ibid. Hieronymum docet. 386.32 Didymus Alexandrinus magnæ estimationis apud Hieronymum. Ibid. 33 Didymus factus Origenistarum fautor deploratur ab auctore. 393.27 Didymus pro qualitate audientium propinabat doctrinam. Ibid. 28 Didymi ætas. Ibidem. Didymi lucubrationes. Ibid. Didymus monachus. Ibid. 29 Dignitatem cupiditas Paulinum ad hæresim traxit. 378.15 Dymnius Engolismensis Episcopus. 394.98 Diocletianus quo anno Christi imperare cœperit. 374.13. Dioclis obitus crudelitate Valentianiani Imperato-</p>
--	---	---

D.

Dadaftana, locus inter Galatiam & Bithyniam 364.1.
 Dæmon Iuliani speculator à monacho orationibus præpeditur. 363.40
 Dæmonibus vsus Iulianus pro nuncijs. Ibid. 39
 Dæmon loco Genij exagitat Iulianum. Ibid. 49
 Dæmon in Hebdomo quid de victoria Theodosij. 394.20.
 Dæmones veritatem fidei consentunt. 387.14. torquentur & fugantur ab Ambrosio, & martyrum reliquijs. Ibidem 41.
 Dæmones ad Ambrosium pendendum missi, cum adire non possunt. Ibid. 43. in obsequijs consentunt gloriam martyrum. Ibid. 40
 Dæmones consentunt se nihil posse aduersus Ambrosium. Ibidem 43.
 Dæmones exhorrent reliquias sanctorum martyrum. 362.148
 Dæmones pauent Christianum signaculum. Ibid. 21
 Daftosa martyr Romæ sub Iuliano. Ibid. 253.
 Damasci Ecclesiæ incensæ à Iudæis sub Iuliano. 363.6.
 Damascus legatus cum socijs à Liberio. 365.23
 Damasci electio. 200. c. ante Vrsicinum facta. 367.15. quæ in eum molitus Vrsicinus schismaticus. Ibid. 16.
 Damaso fauent Patres omnes. Ibid. 14
 Damascum falsò quidam criminantur. Ibid. 16
 Damasci criminatores confutantur. Ibid. 18
 Damascus accusatur adulterij. Ibid.
 Damascus virgo. Ibid.
 Damascus pro innocenti femina scribit ad Imperatorem Valentinianum. 367.31
 Damaso restituitur basilica rescripto Imperatoris. 368.2.
 Damascus Papa contra Auxentium Romæ Concilium congregat. 369.28
 Damasi & aliorum Episcoporum epistola contra Auxentium. Ibid. 29
 Damascus Papa cur non statim damnauit Auxentium. Ibid. 36
 Damasi tempore plures Synodi Romæ sunt celebratæ. Ibid. 34
 Damascus Papa mittit legationem ad Valentem aduersus Arianos. 370.36
 Damasi epistolæ ad Orientalem Ecclesiam. 371.30.
 Damascus accepta legatione Orientalium, consolatur eos litteris. Ibid. quæ ad Athanasium rescriptæ. Ibid. 31
 Damaso datum rescriptum à Valentiniano Imp. aduersus clericorum auariciam. 370.117

ris. 367. 21. creditus martyr, sicut Diodorus & ipse iustus innocenter occidit a Valentiniano. Ibid.
 Diodori Episc. exulante Meletio res gesta Antiochiae. 370. 69
 Diodorus cum Flauiano curat Ecclesiam Antiochenam post Meletij exilium. Ibid.
 De eodem Diodoro. Ib. 75 76
 Diodorus ordinatus Episcopus Tarfi a Meletio 378. 55.
 Diodorus a S. Basilio acceptus. 371. 49. studet Nestario. 381. 66
 Diodori Tarsensis fides laudata a Theodosio. Ibid. 70.
 Diocesum limites seruandos ex praescripto Nicæni Concilij statutum in Concilio Constantiano. Ibidem 33.
 Diocesis Ecclesiae Constantinop. Ibidem 37.
 Diogenianus Episc. Albigenfis. 394. 98
 Dionis locus restituitur. 384. 1
 Dionysij Mediolanensis Episcopi à Cappadocia Me diolanum translatio. 375. 20. corpus a S. Basilio missum ad S. Ambrosium. Ibidem.
 Dioscorus Vicarius Galliarum persecutor. 362. 260.
 Dissensionis inter Augustinum & Hieronymum origo. 394. 57
 Dissensiones inter S. Epiphanium & Ioannem Episcopum Hierosolymitan. 391. 44
 Dissensandi matrimonium illegitimè contractum Principes sibi malè usurparunt facultatem. 391. 26.
 Disputatio publica cù hæreticis decreta coram Theodosio. 383. 26
 Disputare de fide, nõ esse monachorum, sed Episcoporum 378. 61
 Disputatio rerum fidei non faciendæ coram iudicibus laicis. 386. 17
 Diuinitio dæmonum. 369. 77
 Diuina providentia in suis defendendis 387. 9
 Dometius monachus Persa redarguit Iulianum Nisibagentem. 263. 58
 Dometij monachi Persa martyrium. Ibid.
 Dominica vxor Valentis. 378. 29
 Dominica Palmarum. 387. 18
 Dominico die ieiunare, Priscillianistarum mos. 381. 105. 106.
 Dominicum Aureum Antiochenum sub Ariano rum potestate. 362. 106
 Domini legatio ad Maximum qualis. 387. 56. 88 sequi.
 Domitianus deceptus a Maximo. Ibid.
 Donatus Episcopus quæ passus a Donatistis. 362. 268.
 Donatus filius Nini occisus a Donatistis. Ibid. 266.
 Donatus grammaticus præceptor S. Hieronymi. 372. 40.
 Donatus Episc. Epiri. 394. 99. ab eo draco extinctus. Ibid.
 Donatus Episcopus Aretinus martyr sub Iuliano. 362. 250.
 Donati Carthaginensis Episc. Donatistarum obitus. 368. 12
 Donatistarum legatio ad Iulianum. 362. 261. mira adulatione. Ibidem 263. ab Augustino reptehensa. Ibid.
 Donatistæ exules restituti a Iuliano. Ibid. 264
 Donatistarum furor aduersus Catholicos sub Iuliano. Ibid. 266
 Donatistæ intradunt Ecclesias, & occidunt ministros. Ibidem. projiciunt sacrum Chrisma. Ibid. 267.
 Donatistæ quid in sacram Eucharistiam. Ibid. miraculum ex eo secutum, cùm ijdem lacerantur a canibus. Ibid.
 Donatistæ impia scelera committunt. Ibid. 268. 271. 274.
 Donatistæ quid in sacras virgines. Ibid. 268. 272. 274. parietes & pauimenta Ecclesiarum quomodo exorcizabant. Ibid. 270. 276
 Donatistæ frangunt & radunt altaria Catholicorum. Ibid. 270. frangunt calices. Ibid. 271. auferebant mitrellas a sacris virginibus. Ibid. 272. 274. virgines sacras reddunt profanas. Ibid. 273. 274. quid in mortuos & sepultos Orthodoxos. Ibid. 277. de cliaant conferte cum Catholicis. 368. 17. apud se Catholicam Ecclesiam esse contendebant. Ibid. 18.
 Donatistæ recentiores aduersantur maioribus. Ibid. 22.
 Donatistas rebaptizantes cohibet Imp. Valentinianus. 373 35
 Donatistæ rebaptizare prohibentur, & Ecclesias ablatas Catholicis reddere iubentur. 377. 2
 Donatistas lege compescit Gratianus. Ibid.
 Donatistæ schismate inter se diuisi. 394. 34
 Donatistarum plura capita. Ibid. 40. 41. sub Theodosio multitudine ingens. Ibidem. 42. habent vltra quadringentos Episcopos. Ibidem.

Donatistæ iura sibi suscipiunt Catholicorum. Ibid. 48.
 Donatistæ cur tolerati. Ibid. 49. suis ipsorum factis conuicti. Ibidem 52.
 Donatistæ vitiores in se ipsos armantur. Ibid. 53. voluntariè mortes oppugnat. Ibid. & 54. 55
 Donatistæ sub titulo martyrij inferunt sibi mortem. Ibidem. 53. 54. 56. Razia exemplo id patant. Ibid. 55.
 Donatistæ tamquam Biothanati pereunt. Ibid. 56. crudeles in seipos. Ibidem.
 Dorostori passus Æmilianus. 362. 80
 Dorotheus martyr Ecclesie sub Iuliano. 363 37
 Dorotheus cum Probo legatus a Basilio ad Occidentales. 371 9. 29
 Draco extinctus sputo a S. Donato. 394. 99

E.

Ecclesia Catholica penes quos esse dicenda sit. 368. 18.
 Ecclesia Catholica absque armis vincit. 372. 89.
 Ecclesia Dei dilatur, cùm ab hæreticis angustiat. Ibid. 103
 Ecclesia Dei viros doctissimos semper habuit. 392. 36.
 Ecclesia numquam carete potuit ministris aliquibus lucri cupidis. 370. 118
 Ecclesia Orientalis innumeris cladibus agitata. 373. 33. innumeris hæresibus vexata. Ibidem.
 Ecclesia Scythica a Valente inuasa. 371. 114
 Ecclesia Petri & Pauli aedificata a Rufino. 394. 26.
 Ecclesie martyrum iustæ a Iuliano demoliri, vel succendi. 362. 114
 Ecclesie vexatæ legibus Iuliani. Ibid. 284
 Ecclesie a Iudæis sub Iuliano incensæ diuersis locis. 363. 6
 Ecclesie antiquos mores Iulianus imitari conatus. 362. 302. 305
 Ecclesie Catholice vetera instituta. 369. 8
 Ecclesie Orientalis sub Valente status miserandus describitur. 371. 7. 16. nauali pugna comparatus. Ibidem 77. status sub Gratiano. 382. 10. legatio ad Pont. Rom. 321. 7. 13
 Ecclesie collatæ indignissimis administrandæ. 370. 17. 371. 17
 Ecclesie laboranti subuenire præstat, quàm vitam in solitudine colere. 370. 76
 Ecclesie canonem frumentarium nõ soluebant Imperatori. 379. 25
 Ecclesie vnitas non locorum interstitio, sed animorum diuersitate disungitur. 372 20. 21
 Ecclesie Ægypti frumentum ab Imperatore accipiebant. 379. 25
 Ecclesia Hieropolitana exuta donatione M. Aurelij. 362. 281
 Ecclesie Orthodoxorum quomodo a Donatistis exorcizantur. 362. 269. 270
 Ecclesie in integrum restitutz per Iouianus Imperatorem. 363. 116. et cetera, vbi erant idolorum templa. 389. 103
 Ecclesie prædia a tributis immunia. 387. 10. 11
 Ecclesie quando pendebant tributum. Ibid. & 13. & secularium Principum potestas. Ibid. 17. in rebus Ecclesie. Ibid. 22
 Ecclesiam Dei diuinitati regi. 163. 62
 Ecclesiam inanum sermoneum loca non esse. 382. 20.
 Ecclesijs ab Orthodoxis ablatis, Catholici in campo foris coeunt. 371. 108
 Ecclesie ritus gloriam dicendi Patri per Filium cum Spiritu sancto. Ibid. 72
 Ecclesiarum consuetudines quatenus seruandæ. 384. 29.
 Ecclesiarum Patriarchalium ordo, & prerogatiua. 382. 19
 Ecclesiarum parietes aqua falsa explati. 362. 276
 Ecclesiarum varæ consuetudines non improbantur. 384. 29
 Ecclesiastica historia qualis esse debeat, quatuor animalium visione designatur. 11.
 Ecclesiastica iudicia a quibus tractanda. 376. 6. diuersa. 381. 6
 Ecclesiastica iudicia Episcoporum esse. 385. 31. vbi tractanda. 387. 8
 Ecclesiastici capere ex bonis aliterius a Valentiniano vetiti. 370. 117. & deinceps.
 Ecclesiastici adire vetantur seculares iudices. 369. 40. qui eorum causas iudicare non possunt. 385. 24.
 Ecclesiasticorum auaritia, & studium captandi voluntates exagitur. 370. 117
 Ecclesiasticum iudicium seu forum illibatam vult custoditum Theodosius. 385. 31
 Ecdicius Præfectus Ægypti sub Iuliano. 362. 242

Ecebolus Arianus. Ibidem. 13
 Ecebolij rhetoris inconstantia. Ibid. apostasie & penitentia. Ibidem.
 Eclipsis solis prodigiosa. 393. 1
 Edessæ martyres sub Iuliano. 363. 37
 Edessæ Lupus Arianus Episcopus præficitur. 371. 10.
 Edessenæ Ecclesie persecutio sub Valente. Ibidem. 108.
 Edessenæ feminæ dignum constantiæ exemplum. Ibid.
 Edessenæ quæ passæ a Iuliano. 362. 14. Fideles in fide constantes. 371. 108
 Edesseni clerici proscripti. Ibid. 109. octoginta exules sub Valente. Ibidem 111.
 Edictum Valentis de expellendis Episcopis Catholicis. 370. 1.
 Edictum, vide, Lex, Rescriptum.
 Elechio Nestarij qualiter se habuit. 381. 69. quando facta. Ibid. 70
 Electi in Episcopos, simulabant se aliquod admisisse delictum, ne ordinarentur. 374. 12
 Electio Episcoporum qualiter fieri solita, & qui abusus, cùm inualuit vt laici egerentur. 375. 21
 Electio Basilij. 369. 41. & deinceps.
 Eleemosynæ Christianorum effusa laudata a Iuliano. 362. 306
 Eleemosynæ Christianorum Romæ abundantes. 382. 75
 Eleemosynas in obitu carorum effusus dandi consuetudo. Ibid.
 Eleemosynis quantum consideret Ambrosius. 387. 14.
 Eleemosynis Christiani etiam infidelibus subueniebant. 362. 306
 Eleusana plebs in Gallia decepta a Priscillianistis. 381. 109.
 Eleusinijs Iulianus Apostata iniciatus. 361. 5
 Eleusius Cyzici Episcopus in vincula traditur a Iuliano. 362. 78
 Eleusij hæretici obstinatio. 381. 32
 Eleusius Episcopus Cyzicenus quid sub Iuliano. 362. 78
 Eleusius Macedoniam Episcopus. Ibid. 238. propugnator dogmatis Macedoniani. 365. 5.
 Eleusius Episcopus iubetur aedificare ecclesiam Notatianorum. 361. 16
 Eleusius de sede pellitur, & in locum eius sufficitur Eunomius. 366. 22
 Eliphus Tulleasis Episcopus martyr sub Iuliano. 362. 256.
 Elisei Prophetæ reliquiæ vbi. Ibid. 148
 Eloquentiæ studia quatenus Ecclesiasticis & Christianis permittita. 369. 66.
 Elpidius apostata. 362. 107. 110
 Elpidij Iuliani auuiculi & in sacrilegijs socij interitus. Ibid. 110
 Elpidius martyr sub Iuliano. 362. 25
 Elpidius legatus a Liberio Papa in Orientem ad Arianos. 365. 17
 Eusebii Gentiles insaniant in Christianos. 362. 149.
 Eumelia Basilij mater visitat filium in cremo agentem. 363. 87. 88
 Eumelia matris S. Basilij obitus. 369. 61. quid in obitu. Ibid. & ætas. Ibidem. mater decem filiorum. Ibidem 65.
 Eurgemenorum monstruosa spectacula. 385. 19
 Eunnodij distichon de victoria Ambrosij contra Symmachum. 384. 5
 Ephræm Syri visio de S. Basilio. 370. 55. an Græce loquendi ei gratia impertita fuerit a S. Basilio. Ibidem 56. eius cum S. Basilio congressus. Ibid. 55.
 Ephræm Apollinarem delusit. 373. 26. laudat Basilium post obitum oratione panegyrica. 378. 7
 Ephræm falso dicitur presbyter a Basilio ordinatus. Ibidem 14.
 Ephræm insaniam simulat, ne Episcopus ordinetur. Ibid.
 Ephræm Edesseni diaconi tempus obitus. Ibid. 12. testamentum Ephræm Ibid. 13
 Ephræm funeris honorem haberi sibi vetat. Ibid. & 14.
 Ephræm rogat, cùm defunctus est, pro se preces offerri. Ibid. 14
 Ephræm scripta quantæ auctoritatis fuerint. Ibid. publicè legi solita in Ecclesia. Ibid. 3. quomodo, & a quibus collecta & edita. Ibidem.
 Ephræm quid de Paulino discipulo moriturus admonuit. Ibidem 15.
 Ephræm discipulus Episcopatus ambitione hæreticus fit. Ibid.
 Ephræm memoria in Ecclesia. Ibid. 16
 Epiphanijs primordia. 372. 108
 Epiphanius cum hæreticis Antiochiæ congregitur. 363. 148.
 Epiphanius ob egregiam venerationem, & Pauli-

Index Annal. Eccles.

<p>nus ob sanctitatem à Valente non tanguntur v. a. llij. 370.7</p> <p>Epiphanius à Gnosticis pellicitur. 372.109.381.99</p> <p>Epiphanius Actorum scriptor mendax. 372.110</p> <p>Epiphanius scripsit res Hilarionis, cuius erat perneckarius. Ibid.109</p> <p>Epiphanius vita & res gestæ. lb.108.&382.12</p> <p>Epiphanius res gestæ haud in omnibus constantes. 372.110.</p> <p>Epiphanius tentatus in exilio à Gnosticis. Ibid.109. recipit legatos è Pamphilia. 374.13</p> <p>Epiphanius quando & cur scripserit Ancoratum. Ibid.</p> <p>Epiphanius quando & qua de causa scripsit librum de Hæresibus. 375.16</p> <p>Epiphanius laudes ex laudatis viris. Ibid.17</p> <p>Epiphanius venit Romam ad Concilium. 383.1. h. ospitatur apud Paulam. Ibid.</p> <p>Epiphanius ordinat Paulinianum presbyterum inuitum. 393.19</p> <p>Epiphanius in Ioannem excandescit ob Origenis errores, quos ille fouebat. 392.46.47</p> <p>Epiphanius nomine scripta supposita. Ibidem 50.51. 52.</p> <p>Epiphanius sciderit ne velum cum sacra imagine. Ibid.48 & seq.</p> <p>Epiphanius quid cum Ioanne Hierosolymitano Episcopo. 391.45</p> <p>Epiphanius pedes deosculatur populus. 393.12</p> <p>Epiphanius res gestæ cum Ioanne Hierosolymis. Ibid. 11.</p> <p>Epiphanius calumniam passus de hæresi Anthropomorphitarum. Ibidem 12.</p> <p>Episcopalia iudicia. 381.6</p> <p>Episcopatus contemptus exemplum. 374.5.378.15. 387.7.</p> <p>Episcopatus Valentis tempore collati vilibus personis. 370.17.371.17. quibus in primis confcrendi. 365.19</p> <p>Episcopatus ambitione Paulinus hæreticus fit. 378. 15.</p> <p>Episcopatum ut fugerent, quid multi agere solerent. 374.12.</p> <p>Episcopus qualis esse debeat. 372.102. 374. 2. prædixit conversionem Augustini. 377.9</p> <p>Episcopi dignitas. 371.96</p> <p>Episcopi electi, non ordinarentur, simulabant aliquod admisisse delictum. 374.12</p> <p>Episcopi Catholici bene habiti à Iuliano. 361.13</p> <p>Episcopi Ægypti Catholici acti in exilium Diocæsariæ. 372.83</p> <p>Episcopi conueniunt Constantinopoli, ut Gregorium in sede Episcopali collocent. 381.18</p> <p>Episcopi Ægypti non vocati ad Synodum, eo quòd fauissent Maximo. Ibid.19</p> <p>Episcopi insigniores, qui interfuerunt Constantinop. Concilio. Ibidem 21.</p> <p>Episcopi qui ex Ægypto venerunt pro Maximo contra Gregorium. 379.23</p> <p>Episcopi fumentarij. Ibid.26</p> <p>Episcoporum iudicium quale. 381.6</p> <p>Episcopi Principibus morigeri & additi quales sint. Ibidem 47. quatuor vno tempore Antiochia. 371. 12.</p> <p>Episcopi qui à Valente iussi sunt solum vertere. 370. 17.</p> <p>Episcopi multineophyti & laici post Ambrosij electionem non creati. 375.21. nec laici nec neophyti eligi debent. Ibid.</p> <p>Episcopi lapsi penitentes restituti, qui Ariminii cecidisse videri poterant. 362.22.4</p> <p>Episcopi lapsi ad Ecclesiam reuersi in eodem statu sæpius relictii. Ibid.183. declaratur hoc. Ibid. & 209. 210.</p> <p>Episcopi Orthodoxi omni fide maiores nominati in edicto Theodosij. 381.74</p> <p>Episcopi Donatistæ tempore Theodosij ultra quadringentos. 394.42. Galliarum huius temporis clari. Ibid.98</p> <p>Episcopi qui interfuerunt Concilio Antiocheno, & professi sunt fidem Catholicam. 363.142</p> <p>Episcopi iuniores, qui interfuerunt Concilio Constantinopolitano, quales essent. 381. 47.67. eorum iactantia in litteris ad Damasum datis. Ibid. 73.</p> <p>Episcopi qui venerunt Romam ad Synodum. 382.3. & humiles & erecto animo pro temporis ratione esse debent. 370.43</p> <p>Episcopi exules à Iuliano restituti. 361.13</p> <p>Episcopi exules à Iouiano Imperatore restituti. 363. 130.</p> <p>Episcopi exules reuocati à Valente inuito. 377.2. exules liberati à Gratiano. 378.33. Thessalonicenses huius sæculi. Ibid.42</p> <p>Episcopi tantum concionari soliti in Africa, non autem presbyteri. 391.33. reprehenditur hæc consuetudo à S. Hieronymo. Ibid.36</p> <p>Episcopi qui interfuerunt quartæ Synodo Constan-</p>	<p>tinopolitanæ. 394. 25. duo in vna ciuitate esse prohibiti. 366.10</p> <p>Episcopi in exitum acti impulsu Arianorum Alexandriæ. 372.83</p> <p>Episcopi à Firmo legati de pace mittuntur ad Theodosium. 373.35</p> <p>Episcopi Orientales Catholici expulsi à Valente. 370.1.</p> <p>Episcopi Orientales cum Occidentalibus gladiantur in Concilio Constantinopolitano. 381.53. vocati Romam ad Synodum. Ibid.97</p> <p>Episcopi Priscillianistæ damnati in Concilio Cæsaraugustano. lb.103. & seq.</p> <p>Episcopi Hispaniarum qui damnarunt Priscillianum & focios. Ibid.103</p> <p>Episcopi quam cauere debent iudicium sanguinis. 386.33</p> <p>Episcopi ex quibus assumendi, è magistratibus primum, deinde ex Ecclesiasticis ordinibus. 365. 19.</p> <p>Episcopi qui interfuerunt Concilio Mediolanensi. 390.47.</p> <p>Episcopi Concilij Tyansenis. 365.28</p> <p>Episcopi depositi recipiunt suas sedes vigore litterarum Liberij Papæ. Ibid.15. subscripti Alexandrino Concilio. 362.203</p> <p>Episcopi lapsi an ad suam Ecclesiam restituendi essent penitentes, disputatur in Synodo Alexandrina. Ibid.133.211.</p> <p>Episcopi duo vnus Ecclesiæ quando & quo modo passi. Ibid.183</p> <p>Episcopi cur ex laicis sæpe eligerentur. 375.21. Catholici inter se diuisi occasione Ithacij. 386.23. electione abstinet Valentianus. 374.3</p> <p>Episcoporum esse, & non Imperatorum curare Ecclesiastica. 364.13</p> <p>Episcoporum legatio ad Valentianum pro Concilio conuocando. Ibidem.</p> <p>Episcoporum subscriptio Concilij Constantinopolitani inuersa. 381.38. electio quanta cura peragenda. 369.49</p> <p>Episcoporum electio ex decreto Illyricanæ Synodi. 365.19</p> <p>Episcoporum electiones vbi agerentur. 386.38</p> <p>Episcoporum postulatō quomodo à populo fieret. 369.49 & seq.</p> <p>Episcoporum vita qualis esse debeat. 381.60. Constantinopolit. Synodi descriptio. Ibid.66. eorum iactantia. Ibid.72</p> <p>Episcoporum palliola in numismate expressa. 394. 10.11.</p> <p>Episcoporum esse, & non monachorum, disputare de fide. 378.61</p> <p>Episcopos ne sibi eligant hæretici. 381.32. inter se discordes velato pretextu Iulianus in cõcordiam reuocare fingit. 361.18</p> <p>Episcopus Ariminensis Concilij Tauris detinet & affligit. Ibidem 8.</p> <p>Episcopos vltra diocesces suas iura Episcopalia exercere vetitum Concilio Constantinopolitano. 381.34</p> <p>Episcopos de rebus Ecclesiasticis iudicare. 385. 31. eisdem à solis Episcopis iudicari. 386.16. Principibus adulari, indignum. Ibid.20. Imperatoribus prestare. Ibidem 21.</p> <p>Epistola Ambrosij ad Vercellensem Ecclesiam quando scripta. 371.116</p> <p>Epistola Ambrosij ad Eugenium. 392.19. de obitu Valentianiani. Ibid.11</p> <p>Epistola Ambrosij de sua legatione ad Valentianum. 387.47.</p> <p>Epistola Ambrosij de causa Flauiani & Euagrii. 389. 68.</p> <p>Epistola Ambrosij ad Marcellinam. 387.19. ad Marcellinam de inuentione SS. martyrum Gervasij & Protasij. Ibid.38</p> <p>Epistola Ambrosij ad Theodosium post cædē Theodosianicenfium. 390.12</p> <p>Epistola Arianorum ad Germinium Semiarianum. 366.26.</p> <p>Epistola Athanasij ad Ruffinianum. 362.209. ad Iouianum Imperat. de fide. 363.133</p> <p>Epistola Basilij consolatoria ad monachos persecutione vexatos. 375.14</p> <p>Epistola Basilij consolantis Alexandrinos tempore persecutionis Lucij. 372.100</p> <p>Epistola Basilij ad Ambrosium. 375.18. ad Athanasium. 371.79</p> <p>Epistola Basilij consolatoria ad Iouianum. 370. 35.</p> <p>Epistola Basilij ad Occidentales. 372. 5. ad Euasianam Ecclesiam. 377.5.</p> <p>Epistola Basilij ad Iulianum fragmentum. 362. 6. ad Libanium. 363.93</p> <p>Epistola Basilij ad Synodum Tyansensem. 365.30. ad Theodorum de rebus gestis cum Eustathio. 371.43</p> <p>Epistola Constantinopolitanæ Synodi ad Theodosium. 381.37</p>	<p>Epistola Damasi de recipiendo Vitale. 373.5</p> <p>Epistola Damasi & Aurelij commentitiæ. 377.11</p> <p>Epistola Epiphaniij aduersus Ioannem Episcopum Hierosolymitanum. 393.2</p> <p>Epistola Epiphaniij ad Ioannem. 392.47. additamentum ad Iulianum. Ibid.53.55. Episcoporum Italiæ ad Illyricos. 365.26</p> <p>Epistola Germinij Semiariani aduersus Arianos. 366.27.</p> <p>Epistola Gregorij Nazianzeni agentis in cremo ad Amphitochium. 363.87</p> <p>Epistola Gregorij agentis in cremo ad Basilium. Ibidem & 89. ad Basilium creatum Episcopum. 369. 57.</p> <p>alia de non timendo aduersarios. Ibid.58</p> <p>Epistolæ duæ Gregorij ad Basilium expoſtulantis de sede Sasimorum oblata. 371.92</p> <p>Epistola Gregorij Nazianzeni ad Basilium. 362. 67.</p> <p>Epistola Gregor. Nazianz. ad Basilium tempore electionis eius. 369.57</p> <p>Epistola Gregor. Nazianz. ad Bosphorium de suo reditu. 366.6. ad Bosphorium Episcopum post electionem suam. 371.99. ad Cæsarium à terramotu liberatum. 368.8. ad Cæsarium, cum esset apud Iulianum. 362.9</p> <p>Epistola Gregor. Nazianz. ad sussebiū Cæsarienfem. Ibid.60</p> <p>Epistola Greg. Nazianz. ad sussebiū Samosatenum. 369.53. ad sussebiū Samosatenum exulantem. 370. 9. Gregorij senioris ad Cæsarienfes de eligendo Basilio. 369.49. ibi laudes Basilij. Ibid.</p> <p>Epistola Gregorij senioris ad episcopos coactos ad electionem. 369.51</p> <p>Epistola Gregor. Nazianz. ad Gregorium Nyſſenum reprehendens eum, quòd eloquentiæ nimis vacaret. Ibid.65</p> <p>Epistola Gregor. Nazianz. ad Eudoxium de Basilij obitu. 378.6</p> <p>Epistola Gregorij Nazianz. ad Gregorium Nyſſenum, de obitu Basilij. Ibid.5</p> <p>Epistola Gregorij Nazianz. ad Nectarium obiurgatoria. 384.32</p> <p>Epistola Gregorij Nazianz. de Synodo ad Posthulianum. 389.24</p> <p>Epistola Gregorij ad Saturninum de Synodo. Ibid. 25.</p> <p>Epistola Gregorij recusantis venire ad Synodum. 382.7.</p> <p>Epistola Hieronymi ad Aſellam. 385.13. ad Damasum. 372.50</p> <p>Epistola Hieronymi in Ioannem quando & quo impulsoe scripta. 393.2</p> <p>Epistola S. Hilarij de rebus gestis Mediolani cum Auxentio Ariano Episcopo. 369.8</p> <p>Epistola Ioannis à Hieronymo Latinitati donata, sed furto subrepta. 393.22</p> <p>Epistola Iuliani ad Basilium. 362.6</p> <p>Epistola Iuliani ad Arſacium de mutatione rerum Christianorum. 362.306. Iuliani ad Aetium. 361.16</p> <p>Epistola Iuliani ad Alexandrinos de nec Georgij. 362.166.</p> <p>Epistola Iuliani de quaerendis libris Georgij Ariani. Ibidem 170.</p> <p>Epistola alia Iuliani ad Alexandrinos de Athanasio. Ibidem 244.</p> <p>Epistola Iuliani contra Athanasium. Ibid.241. alia contra Athanasium. Ibid.242</p> <p>Epistola Iuliani ad Arabium, qua Christianos nomine Gallæorum fugillat. 361.19</p> <p>Epistola Iuliani ad Ecebolium. 362.13. ad Bostrenses. Ibidem.155.</p> <p>Epistola Iuliani ad Hermogenem. 361.7. ad Libanium. 362.16</p> <p>Epistola Iuliani ad Iudæos. 363.8. ad Xenonem medicum. 361.14</p> <p>Epistola Iuliani ad Libanium in procinctu militari scripta. 363.30.33</p> <p>Epistola Libanij ad Ioannem Chryſoſtomum. 382. 63.</p> <p>Epistola Libanij ad Basilium. 362.64. alia Libanij ad Basilium. 363.94</p> <p>Epistola Liberij ad Episcopos Italiæ. 362.178. eiusdem alia ad episcopos Orientales. 365.11. eiusdem alia de restituendis episcopis ad eisdem. Ibidem.15.</p> <p>Epistola Maximi ad Valentianum pro S. Ambrosio. 378.33</p> <p>Epistola Maximi ad Siricium. Ibidem.65. Melenij ad Occidentales. 371.15</p> <p>Epistola Petri Alexandrini de persecutione Arianorum. 372.73</p> <p>Epistola Synodij ad Mediolanensem Ecclesiam de demnatione Iouiniani & fociorum. 390.39. ad Himerium Episcopum Tarraconensem. 385.6</p> <p>Epistola Synodi Antiochenæ ad Iouianum. 363. 141.</p>
---	---	---

Epistola Synodalis Damasi ex Romano Concilio contra Auxentium. 359.29	Eudoxius qualis fuerit. 381.31	Eusebius Samosatensis nouos ordinat Episcopos, Aca- cium Berææ, Theodorum Hierapolis, Euse- bium Chalcedis, Isidorum Cyri. 378.48
Epistola Synodalis Episcoporum Galliarum ad Ori- entales. 362.230	Eudoxij Ariani Constantinopolitani Episcopi obi- tus. 370.25	Eusebij Samosatensi martyrium, occisus à femina A- riana. ibid.
Epistola Synodalis Illyricorum Episcoporum. 365.18	Eudoxiani exagitati à Semiarianis. 362.23.8. damnari Lampfaci. 365.3.5	Eusebij Samosatensi legatio pro restituendis Eccle- siis. ibidem. 49.
Epistola Synodalis ex Concilio Mediolanensi ad ad Sincium Papam. 390.44	Eudoxiani in Concilio Constantinopolitano dan- nantur. 381.30	Eusebium Vercellensem venit Alexand. ad Concilium. 362.170.
Epistola Synodalis ex Concilio Constantinop. ad Damatum. 382.9	Eugenius & Macarius audacter Iuliano Antiochiæ resistunt. 362.90. eorumdem martyrium. ibid. 91	Eusebij Vercellensis subscriptio cum fidei professio- ne. ibid. 203
Epistola Synodalis Concilij Alexandrini. 362.193	Eugenius deportatus in Oasim. ibid. enuchus fauce Procopio tyranno. 364.14. creatus Imperator ab Ethnicis. 392.15	Eusebium Vercellensem legatus ad erigendas Ecclesias collapsas. ibid. 206
Epistola Synodi Constantinopol. ad Theodosium. 381.37	Eugenij plures. ibidem 16.	Eusebij Vercellensem reditus in Italiam. ibid. 226. eius laudes. ibid.
Epistola Synodalis ex Concilio Antiocheno ad Io- ulianum. 363.141	Eugenius Afellus. ibid.	Eusebium & Asterius legati ex Concilio Alexandri- no ad Antiochenos. ibid. 193
Epistola Synodalis ex Concilio Aquileiensi. 381.92.	Eugenius famulus Arbogastis dictus. ibid.	Eusebij res gestæ post reditum. ib. 202
Valentinianus ad Praxetatum de expellendo Vir- ficino. 388.2. alia ad eundem. Ibid. & 4. de electio- ne Sincij 385.6. de construenda basilica S. Pauli. 386.29	Eugenius Imperator legationem ad Theodosium mittit. ibid. 17	Eusebium Vercellensem visitat Ecclesias Orientis. ibid. 212.
Epistola Valentis Imperatoris de fide Catholica ten- enda. 365.24	Eugenius erga religionem Christianam in fides. ibi- dem. eius promotor Flavianus Genetilis. ibid. 17.18	Eusebius commotus in Luciferum. ibid. 213. causa recens. ibid. 214. & deinceps.
Epistola Valentis & Valentiniani ad Arianos de re- cta fide. ibid. an Valentiniani citiam verè sit. ibid. 24.	Eugenius ab Ambrosio reprehensus. ibid. 18.19. red- diditumptus ad sacrificia. ibid. 20. decipitur falsis oraculis. ibid. 25	Eusebij Episcopi Vercellensis res gestæ. ibidem. 236.
Epitaphium à Damaso Papa conscriptum. 383.1	Eugenij ad bellum apparatus comparatus ex dæmo- num prædijis. 393.37	obitus. 371.116. idem confessor a maioribus dictus. ibid. 117. an dicendus sit verè martyr. ibid. vitæ cen- sura. ibid. 118
Epitaphium Picentiarum à Liberio Papa consignatum. 367.5.	Eugenius Christianus licet esset, tamen deditus su- perstitionibus Gentilitijs. ibidem.	Eustachius, Elpidius, Marcellus, & socij martyres sub Iuliano. 362.25
Epitaphium S. Marcellinæ sororis S. Ambrosij. 383. 17.	Eugenij minæ in Mediolanensem Ecclesiam. 394.1.	Eustachius Macedonianus Episcopus. ibid. 238. à Ba- silio recipitur cum professione fidei Catholicæ. 371.36.
Epulas faciendi ad Memoriam martyrum mos. 384. 29.	Eugenij impies in bello & vbique ostensa. 393.37. exercitus signum primum idolum Herculis. 394.1.	Eutathius rursus Catholicam, fidem deserit. ibid. 42.
Equus Valentis Imperatoris curatus ab Aphraate monacho. 370.74	Eugenij confictus cum Theodosio. ibid. 6. & seq.	Eutathius Sebastianus legatus cum alijs Romam ad Liberum Papam. 365.7. recipit suam Ecclesiam ad litteras Liberij Papæ. ibidem. 15. exhibet Synodo Tyancensi litteras Liberij Papæ. ibid. 32. sedem re- cipit. ibid.
Equi Iuliani interitus. 365.33	Eugenius vitæ & occisus. ibidem 12.	Eustachij Sebastiani res gestæ antè & postea cum re- uerfus est in suam Ecclesiam. ibi. 33
Equulei tortura qualis. 367.25	Eulalius creatus Episcopus Nazianzen. 382.6	Eustathius cur recurrit ad Romanum Pontificem. ibid. 35
Erenus Basilij & Gregorij Nazianzeni qualis. 362. 70.363.87.	Eulogius presbyter Edeffensis egregius confessor exulat 371.110. eius exilium cum Protogene. ibid. 111. cum Protogene exul conuertit infideles ad fi- dem. ibid. 113	Eustathius Episc. Antiochenus quo tempore vixit. 370.29.
Error Sezomeni in reditu Basilij ab eremo. 366.19	Eulogius Episcopus Edeffæ ordinatus. 378.48	Eutathius rursus in heresim lapsus sruit calumnias Basilio. 371.42
Error Sezomeni & aliorum in tempore Valentis persecutionis. 366.5.	Eunapius Sardinianus in monachos infensus. 389.79	Eutathij simulatio detecta. ibid. 44
Error Sulpitij & Gregorij Turon. in tempore obitus Hilarij. 369.22	Eunapius impius quid in martyres & coru reliquias. ibid. 81	Eustathius Sebastianus olim Romæ receptus, qualis esset. 372.6
Errorres & mendacia de Damaso refelluntur. 367.15	Eunomius Episc. Samosatensis Arianus. 370.11. or- diatur Episc. Cyzicenus. 366.22	Eustathij causa ab exordio repetita. ibid. 7
Error cuiusdam, Isidis imaginem B. Virginis esse ar- bitrantis. 363.25	Eunomij festus & horrendæ blasphemiar. ibid. 24. tumorem mentis deprimit S. Basilij. ibidem. res gestæ. ibidem. 23. eius blasphemiar & mores. ibid. 24.	Eustathius sæpè lapsus, & sæpè receptus. 365.33. 372.7.
Erudivis viris magistratus contulit Iulianus. 362.4	Eunomianus alius Episcopus Samosatæ. ibid.	Eustochium filia S. Paulæ. 382.40. laudatissima vir- go. ibid. 45
Eucherius tabellarius Damasi ad Hieronymum. 378. 63.	Eunomianus etiam Ariani detestabantur. 378.33	Eutychius capite damnatus querela Gamalietis Pa- triarchæ. 393.23
Eucrois Aruspices secum duxit Iulianus. 363.48. vi- de Aruspices.	Eunomiani edicto. Gratiani damnati. ibid. inter se dissentantes. 391.21	Euthymius procurat exilium Ambrosij, sed ipse ex- ulauit. 387.2.
Eugrius comes quid sub Iuliano. 361.9. Antioche- nus cum Eusebio venit in Italiam. 362.226. agit contra Auxentium. 369.27	Eunomius Consul quid cum Marrino. 386.31	Eurychius in Ambrosium audacia diuinitus punita. ibid.
Eugrius Episcopus delectus à Catholicis Consttan- tinopoli. 370.25	Eusebius diaconus relegatus in Oasim. 370.12	Euzodij duo, ambo Ariani. 367.2.
Eugrius Pampianus Antiochenus redijt ab Occiden- te, quo p. occisus cum Eusebio Vercellensi fuerat. 372.9	Eusebium Episc. Aurelianensis. 374.12	Euzois Episc. Cæsareæ Palæstinæ. 366.30
Eugrius cum Hieronymo peregrinatur in Orien- tem. 371.38. diues valdè & pius Hieronymum alit in eremo. 372.43	Euphrates flauus in Tigrim fossa deductus. 363.45	Excommunicationis pœna. 370.92
Eugrius Antiochenus Episcopus. ibid. 38.43	Eusebius martyr Antiochiæ sub Iuliano. 362.126	Excommunicatus Theodosius luger. 390.21
Eugrius Antiochenus subrogatus in locum Pauli- ni. 380.64	Eusebium martyr incensor templi Fortunæ. ibid. 53.	Excommunicatus communicare non licet. 386.29
Eugrius Ponticus discipulus Gregorij Nazianze- ni. 379.23	Eusebichij martyrij causæ. ibidem.	Excommunicatio que denegentur. 370.92
Eugrius Ponticus diaconus Constantinopolita- nus. 381.73	Eusebii Episcopi Bononiensis, cultor virginittatis. 377.10	Executias Christianorum vtrac Iuliano die agi. 363. 20.
Eugrius Ponticus cum Nectario remansit Con- stantinopol. 381.73	Eusebii Bononiensis Episc. interfuit Concilio A- quileiensi. 381.82	Exercitus Iuliani quasi momento reddis Christia- nis, eligit Christianum Imperatorem. ibid. 116
Eugrius Ponticus profectus in Ægyptum. 388.103.	Eusebij Episcopi Cæsareæ Cappadociæ electio ipso inuito. 362.50. & deinceps. ibidem. 57.	Exercitus Romanus premitur angustijs in Perside. 363.4.6. & seq.
Eugrius Ponticus profectus in Ægyptum. 388.103. fouet Origenis errores. ibidem. 104.105	Eusebius infensus Basilio. ibidem. 57.	Exercitum ad vincendum armat religio. 378.9. 15. 17.18.21.
Eugrius Pontici scripta. ibidem. 105	Eusebius Episc. Cæsareæ Cappadociæ redarguitur à Gregorio Nazianzeno. ibid. 60. interfuit Synodo Tyancensi. 365.22	Exorcizare parietes & pauimenta Catholicorum, o- pus Donatistarum. 362.269
Euaifena Ecclesia in Armenia. 377.5. quid apud eam Basilij. ibid.	Eusebius reconciliatur Basilio. 366.17	Exilium Melerij. 370.67
Euangelium Ioannis repertum in specu templi Hie- rosolymorum tradit Nicephorus. 363.19	Eusebius Episcop. Cæsareæ Cappadociæ fouet Basi- lium. 366.17	Exilium irogatum à Valente omnibus Episcopis Catholicis. 370.1
Euangelica consilia quo consilio Iulianus seruanda Christianis proponat. 362.283	Eusebius Episc. Cæsareæ moritur. 369.41. luccedit ei Basilij. ibid.	Exules sub Constantio restituti à Iuliano. 361. 13.
Euangelice historie quaternarius numerus quatuor animalibus congnatur. Præfat. 1.	Eusebius eunuchus Arianus præfectus cubili Imper- Constantij necatur. 361.10	Exules sub Constantio recipiunt sua à Iuliano. ibid. 17.
Euchaitæ hæreticij dem Massaliani. 383.39	Eusebij Præfecti in Basilium persecutio. 370.57	Expeditio Theodosij in Maximum quam religiosa. 388.51.
Eucharistiam in itinere deferendi vsus. 383.15	Eusebium Præf. interficiendus a populo, liberatur à Basilio. ib. 60	confudit sanctos viros. ibid. 52. debellat hæreticos. ibid. & 53.
Eucharistiam manibus accipi solita. 361.3	Eusebium Cremonensis apud Hieronymum Hiero- solyms. 393.22	Expatrio à belli cæditibus. 39.21. & seq.
Eucharistiam accipiebant, sed non consumebant Præf. Illianis. 388.69	Eusebius martyr Hadrianopoli sub Iuliano. 362.30.	Exploratores Basilij doctrinæ. 371.59
Eucharistiarum canibus datur à Donatistis, non sine di- uina vltione. 362.267	Eusebius martyr Gazensis. ibid. 138	Expulerunt institutor Furæ viduæ. 394.24
Eucharistiam in Gallia sub Iuliano. ibid. 256	Eusebij Samosatensi laudes per Gregor. Nazianze- nam. 369.53	Expulerunt Tolosanum clarus sanctitate. ibidem. 58.
Euchrocia & Procula à Prisciliano seductæ. 381. 109.	Eusebium Samosatensem pulsus in exilium in Thra- ciam. 370.8.	
Euchrocia pefisa à Maximo cum Prisciliano. 385. 24.	Eusebium exulans à Gregorio Nazianz. litteris salu- ratur. ibid. 9.	
Eudoxius baptizat Valentem Imperatorem. 366.4. à Lampfaceno Concilio damnatus. 365.35	Eusebium clam subducit se à suis exulaturus, ne im- pediretur. ibidem 8.	
Eudoxius Episcopus Constantinopolitanus sub Iu- liano. 362.42	Eusebium Samosatensem in habitu militari illustrat Ec- clesias Orientis. 370.14. ad ipsum Basilij litteræ. ibid.	
	Eusebij Samosatensi requiruntur litteræ ad Occiden- tales. 371.14	

Index Annal. Ecclesiast.

F.

Fabia Paulina vxor Prætextati. 382. 51
 Fibiolæ penitentia publica. 390. 32
 Fabri filius parat loculum Iuliano 363. 32
 Faces ardentes in suocere Christianorum. 368. 10.
 381. 41
 Fægadius Episcopus in Gallia. 374. 12
 Fames ingens in Oriente sub Valente. 367. 33
 Fastus infimularum Basilii, an iure. 372. 32. infimularata Romana Ecclesia an iure. Ibid.
 Faustinus schismaticus fauet Vrsicino. 367. 14
 Faustinus presbyter cum Marcellino afferunt libellum Theodosio, eiciuntque rescriptum. 388. 95.
 Federicus Metius translator epistolæ Iuliani. 362. 156.
 Felix Diabensis Donatista. Ibid. 266. Idicrensis Donatista peffimus. Ibid. 267
 Felix Præfectus Ætarij dirapsus ob sacrilegium. 362. 104. 107. 108.
 Felicitas Nolani martyris studiosus Paulinus. 394. 87.
 Felicitas Episcopi Treuerensis ordinatio. 386. 29. 38.
 Feliciani & Prætextati libellus. 394. 45
 Felicitissimus Priscillianista occisus cum Priscilliano à Maximo. 385. 24
 Felicitas nobilis Romana discipula S. Hieronymi. 382. 46.
 Femina Vercellensis septies ista historia. 367. 23
 Feminarum peregrinatio reprehenditur. 386. 40
 Femina decepta à Priscillianistis. 381. 101. vetura à Patribus conuenire in sacris cum viris. Ibidem 105.
 Femina Antiochena spectata constantia. 388. 10. Christiana magna constantia. 370. 77. fugam agat. 382. 22
 Festi Proconsulis idololatæ miserandus interitus. 380. 20
 Festi dies Iuliani Imper in initio vbiq; Gentium ritu celebrabantur. 361. 2
 Festum ab Alexandrinis statutum ob euasum periculum ex maris excreta. 365. 30
 Fidei arma contra hostes Christianis sumenda. 378. 16.
 Fidei professio Paulini Episcopi Antiocheni. 363. 49.
 Fides Catholica omnia secum bona affert. 381. 10. in sede Petri. 342. 35
 Fidei Catholica commendatio. 370. 87
 Fides sanctorum Patrum custodienda. 363. 136
 Fidei Christiana: propagatio tempore persecutionis Arianae. 372. 103. & deinceps.
 Fidei professio Catholica ex Concilio Illyricano. 365. 20. 24.
 Fidei professio Paulini Antiocheni Episcopi. 363. 149.
 Fidei professio Auxentij. 369. 15
 Fidei professio Catholica oblata à Macedonianis Liberio Papa: 365. 6. 9. confessio Basilij ad Iulianum data. 362. 7.
 Fidei regula firmata in Concilio Antiocheno. 378. 44.
 Fidei veritatem demonens consentitur. 387. 40. causas ab Episcopis tractandas. 386. 15. 16
 Fides Catholica armat milites ad vincendum. 378. 18. 21. 23. 379. 12
 Fides Catholica cum impugnatur, barbari insurgunt & superant. 376. 8. 378. 17. 18. 21. 23. 28. Christiana cum magis concuicitur, tunc solidius firmatur. 362. 161
 Fides Catholica contra Arianos testata miraculis Antiochia. 370. 73. 74. & seq.
 Fides Nicæna Synodi ab Athanasio celebratur, & narratur. 363. 135.
 Fides Occidentalium concors sub Liberio. 365. 14.
 Fidei in & psaltria lege Theodosij prohibita. 372. 113.
 Filij Valentiniani, & filia. 375. 6
 Firmi presbyteri martyrium sub Valentiniano. 372. 113.
 Firmus noluit hominem prodere apud se latitantem. Ibidem.
 Firmus tyrannus in Africa. 373. 35. oppugnat cum Theodosio senior. Ibidem. eiusdem obitus. Ibid. 36.
 Flaccilla nominanda est, quam Græci Placillam dixerunt. 385. 35. Ælia ei cognomen. Ibid. 36
 Flauia Iouina epitaphium. 367. 1
 Flauiani aduersus Paulinum & Apollinarem oratio. 378. 37
 Flauiani Episcopi Antiocheni causa iterum ventilata Constantinopoli. 383. 32. prudentia in detegendis Maffalianis. Ibidem 37.

Flauiani oratio pro Antiochenis coram Theodosio. 388. 26. & seq.
 Flauiani Episcopi Antiocheni legatio. Ibid. 24. occurrit magistratibus. Ibid. 25. quid cum peruenit ad Theodosium. Ibid. 26
 Flauiani causa rursus Romæ agitata. 389. 64
 Flauiani causa delegata Theophilo Alexandrino. Ibidem. 67.
 Flauiani in Theodosium mira ingratitude. 394. 16.
 Flauianus Præfectus Urbis sollicitat deos pro victoria Eugenij. 393. 37
 Flauiani operis monumentum. 394. 17
 Flauianus Expræf. relegatus ad aquas Taurinas. 362. 253.
 Flauianus Episcopus exulante Meletio quid præstitit. 370. 69
 Flauianus per calumniam Paulinum accusauit. 378. 39.
 Flauianus & Diodorus curant Ecclesiam Antiochenam post exilium Meletij. 370. 69. 75. quid cum Paulino. 378. 37
 Flauianus ordinatus successor Meletij in Synodo Constantinopolitana. 381. 42. 51. 382. 14
 Flauianus Episcopus Antiochenus eligitur. 381. 51. eam rem indignatur Damascus. 381. 97. non tamen anathematizat, sed tolerat. 382. 18. 386. 52.
 Flauianus profectus Constantinopolim ad Synodum. 382. 54
 Flauianus ab angelo admonitus de ordinatione Chrysofomi. 393. 35
 Flauianus cum concionatur antiochia, ei desert Ioannes Chrysofomus. Ibid. 37
 Flauianus refugit iudicium. 389. 67. Gentilis promotor Eugenij. 392. 17. 18
 Flauianus deorum protector ab eis delusus. 394. 16.
 Flauianus cum Eugenio ad bellum. Ibid. 1. & deinceps.
 Florentia ciuitatis Ambrosius studiosus. 392. 25
 Florentius Comes quid sub Iuliano. 361. 8. Aquileiensis monachus laudatur. 372. 42. Puteolanus schismaticus. 381. 3
 Fœdus cum Persis in initum à Iouiano. 365. 119. fœderis condiciones. Ibid. 121
 Fœdus Theodosij cura Maximo 386. 1
 Fœnerari vetum in Rom. Synodo. 382. 20
 Fons baptismalis in Vaticano à Damaso extractus. 384. 18
 Fons arrij basilicæ Vaticanæ. Ibid.
 Fontes exiccari ob Iuliani impietatem. 362. 116
 Formula illa, Et quod excurrit, quid importet. 368. 14. 15.
 Fortunatus Manichæus ab Augustino superatus. 392. 31. & seq.
 Fortunæ ara in Palatio à Iuliano erecta. 362. 37
 Forum Ecclesiasticum illibatam vult Theodosius. 385. 20
 Forum seculare clerici vitent. 369. 55
 Fossa ab Euphrate in Tigrim deducta. 363. 45
 Fratres appellati aliquando schismatici & hæretici à Catholicis. 368. 13
 Frigidus amnis, vbi victus est à Theodosio Eugenijs. 394. 13
 Frumentum Hierapolitis à Iuliano ademptum. 362. 281.
 Fuga Gregorij in solitudinem. 371. 100. reuocatur à patre. Ibidem. & 101.
 Fuga Basilij, ne crearetur Episcopus. 369. 45. Hilarionis à persecutione. 362. 141
 Figura in pluviam fecit Deus, cum disperitas linguas super Apostolos pluit. Præf. 1
 Fuluij Vrsini sincera fides cum peritia. 394. 10
 Funarius appellatus pater Valentiniani. 364. 5
 Fundana basilica à Paulino erecta, & reliquijs sanctorum locupietata. 394. 92
 Funera Christianorum agi die prohibet Iulianus. 363. 20
 Funeris honorè moriens haberi sibi vetuit Ephræm. 378. 14
 Funus infame Iuliani apostatæ. 363. 69. Cæsarij ritu Christiano. 368. 10
 Funus Meletij sumptuosum. 381. 43. luminaria in eo. Ibid.
 Funus ingens in exercitu Romano. 363. 49. & sequ.
 Furia vidua clarissima femina. 394. 24. nurus proba. 395. 16
 Furor Iuliani quàm vehemens. 362. 40.

G.

Galatae martyres. 362. 72
 Galates filius Valentis. 363. 49
 Galileus Christus à Iuliano dictus ignominia causa. Ibidem 57.

Galilæi dicti à Iuliano Christiani, quos fugillat ad contemptum. 261. 19. à militia reiecti lege Iuliani. 362. 284.
 Gallæorum amentia, in ore Iuliani frequens. 361. 16. 19.
 Gallæorum nomina carpuntur Christiani. 362. 89.
 Galla nupta Theodosio. 387. 58
 Galla Placidia pro Galla Augusta. 388. 100
 Gallæ Augustæ obitus. 390. 75
 Gallicanus Consularis quid passus sub Iuliano. 362. 254.
 Gallicani Consularis egregium Christianitatis exemplum. Ibidem.
 Gallorum martyria sub Iuliano. Ibidem 256.
 Gaudentius & Iouianus spoliant templa idolorum. 389. 12
 Gaudentij Episcopi Brixiani electio. 386. 6. eius res gesta & peregrinatio. Ibid. 7
 Gaudridi de rebus Britannicis libri censura. 383. 4
 Gazæ in cæca Ecclesiæ à Iudæis sub Iuliano. 363. 6
 Gazenfes Gentiles persequuntur Christi aunos. 362. 138. 141.
 Gazenfes à Iuliano exagitati. Ibid. 138. eius martyres. Ibidem. & seq.
 Gazeas Ecclesia & Maiumatenfis vitæ. Ibidem 137.
 Gazeasium martyrum reliquæ. Ibid. 138
 Gelasius Episcopus Cæsareæ Palæstinæ. 394. 30
 Gelasius nullam prærogatiuam cognouit sedis Constantinopolitanae. 381. 35
 Genadij error de Temporibus Ticonij. 368. 23
 Gentiles contra Christianos ex licentia Iuliani vbi que armanur. 362. 139
 Gentiles Alexandrini agunt contra athanasium. Ibidem 239.
 Gentiles aut sacrificare, & aras erigere sub Gratiano. 376. 3
 Gentiles idolorum cultores legibus Theodosij cohibiti. 381. 116
 Gentiles à Ioanne Chrysofomo ad fidem conuersi. 386. 63
 Gentiles exultant de Maximij imperio, & illi fauent. 383. 6. 387. 67.
 Gentiles Romæ Senatores Maximus spe demulcet. 383. 6
 Gentiles Orgia celebrantes apollonij orationibus mobiles sunt. 362. 160. eadem libertatem Christianum conuertuntur. Ibid. 161
 Gentiles exultant ob victoriam de Valente. 378. 27.
 Gentiles frustra ob Valentem hæreticum victum exultant. Ibid.
 Gentiles Senatores legationem mittunt pro cultu deorum. 382. 52. quid in Ecclesiam Alexandrinam. 372. 73
 Gentiles Senatores Romani Maximo fauent. duces Gratianum. 362. 103. scommatibus Maximo Imperium augurantur. Ibid. 104. venientem ex-cipiant summa cum lætitia. 387. 64
 Gentiles noua cæpæ moliri in Romanum Imperium. 391. 7.
 Gentilibus imperare recusat Iouianus. 363. 116
 Gentiles ægrè serunt Iouianum Imperatorem eccatum. Ibid. 117
 Sapori Persæ malunt, quàm Iouiano Christiano prestere. Ibid.
 Gentiles derident Iouianum Imperatorem. Ibid. 128.
 Gentilis hominis querela in Christum de obitu Iuliani. Ibid. 66
 Gentilium templa & sacra à Iuliano restituta. 361. 39.
 Gentilium in nostros sub Iuliano sæuitia. 362. 145. carnes martyrum edunt. Ibid. 149. res collapsæ Romæ sub Gratiano. 383. 5. restituntur à Maximo. 387. 64
 Gentilium legatio ad Valentinianum pro sacris restituentis. 392. 2
 Gentilium Romæ res collapsæ. 383. 5
 Gentilium superstitio sub Valentiniano reuiuifcit. 376. 3. etiam viget sub Valente. 377. 1. turpitudine factorum prætextu. 362. 19
 Gentilium Syrorum grassatio in Christianos. Ibid. 145.
 Gentilium turpitudine in prostituendis suis virginibus. Ibid. 150
 Gentilitas in Christianam religionem armatur in bello Eugenio. 394. 1. & deinceps.
 Georgius Arianorum Episcopus, quæ passus ab Alexandrinis. 362. 162. 164
 Georgius detexit abominationes Ægyptiorum deorum. Ibid. 163
 Georgius Arianus minimè adnumerandus inter martyres. Ibid. 169
 Georgij Episcopi Ariani scelera patrata. Ibid. necem ægrè ferre simulat Iulianus. Ibid. arguit leniter de ea Alexandrinus. Ibid. 166

Tomi Quarti.

<p>Georgij libros omni studio perquirat Iulianus. Ibid. 169.</p> <p>Georgij Episcopi Ariani bibliotheca. Ib. 170.</p> <p>Germijn Semiariani aduersus Arianos epistola. 366. 27.</p> <p>Gerontij diaconi magia. 382. 23.</p> <p>Geruasij & Protasij corpora S. Ambrosio reuelata. 387. 37.</p> <p>Geruasij & Protasij translatio, & miracula in ea edita. Ibid. inuentio. Ibid. eorum reliquia ad varias Ecclesias mittuntur. Ibid. 42. Romæ basilica ipsidem statuitur. Ibid.</p> <p>Getarum nomine Gothi intelliguntur. 378. 116.</p> <p>Gildo tyrannus in Africa. 373. 76.</p> <p>Gildo Furni frater Donatistis fauet. Ibidem.</p> <p>Gildonianus cognominatus Optatus Donatistarum Episcopus. Ibid.</p> <p>Gladiatores ne sint qui sunt ex familia Imperatoris. 367. 1.</p> <p>Gloria Patri, &c. in fine cuiusque Psalmi dicendum, eorum Concilio Rom. 382. 21. Orientalis Ecclesia in fine hymnorum addere consuevit. Ibid. & eius exemplum S. Ambrosius in Ecclesia Mediolanensis fecutus. Ib. & 387. 15.</p> <p>Gloria Patri & Filio cum Spiritu sancto, vel in Spiritu sancto, vel & Spiritui sancto. 371. 72. 73. & sequ.</p> <p>Glorificationis hymnus quo modo à diuersis frequentari solitus. Ibid. 71. & sequ.</p> <p>Gnostici heretici ex Ægypto in Hispanias. 381. 99.</p> <p>Gnostici tentant Epiphanium. 372. 109.</p> <p>Gnosticum nonnulla instituta. 381. 103. & sequ. & dogmata. Ibid. 113.</p> <p>Geg & Magog pro Gothis ab Ambrosio recepti. 378. 17. 20.</p> <p>Gordiani Vicarij Vrbs Romæ sub Iuliano martyrium, & aliorum. 362. 254.</p> <p>Gordiani martyris sepulchrum iuxta Epimachum. Ibid.</p> <p>Gothia Audiana hæresis inficitur. 370. 114.</p> <p>Gothi Getæ vocati. Ibid. 116.</p> <p>Gothi martyres. 372. 114.</p> <p>Gothi quando Ariani facti. 370. 109. & quando Christiani. Ibid. 110.</p> <p>Gothi signo Crucis prælati vincunt Athanaricum. Ibid. 116.</p> <p>Gothi magno Romano Imperij damno permisi sunt Istrum transire. 376. 7.</p> <p>Gothi sub Valente Orientem depopulantur. 377. 4.</p> <p>Gothi Valentem vincunt. 378. 25.</p> <p>Gothi federati in diuersis locis occidi iussi. Ibid. 29.</p> <p>Gothi superati à S. Episcopo Acholio & fugati. Ibid. 30.</p> <p>Gothi deastant Thracias & Græcias. Ibid. 32.</p> <p>Gothi victi à Theodosio. 379. 4.</p> <p>Gothi in amictuum recepti à Gratiano. Ibid. 5. subdunt se Romano Imperio. 381. 11.</p> <p>Gothi ab Athanarico martyrio coronati an Catholici fuerint. 370. 112. 37. 111.</p> <p>Gothorum Ecclesia persecutionem passa ab Athanarico. 370. 105. & sequ.</p> <p>Gothorum bellum civile. Ibid. 108.</p> <p>Gothorum bella ab Ezechiele prædicta. 378. 17. an hoc probetur. Ibid. 20.</p> <p>Gothorum Episcopi Theophilus & Vulphilas 370. 110. & Nicetas. Ibid. 116.</p> <p>Gothorum qui tantum facti sunt Ariani. Ibid. 113.</p> <p>Ecclesia florens. Ibid. 116. Ecclesia à Niceta excollitur. Ibid.</p> <p>Gothos litteras Vulphilas docuit, easque primus apud eos inuenit. Ibid. 110.</p> <p>Gothica expeditio Valentis. 364. 15. belli exitus. 365. 13.</p> <p>Gothicum bellum triennale. Ibid.</p> <p>Gothicum bellum cum Valente pace sedatum. 369. 67.</p> <p>Gracchus Præfectus P. sue V. demolitur idola. 383. 5.</p> <p>Græcia illata clades à Gothis & alijs barbaris. 378. 32.</p> <p>Græcorum schismaticorum & Donatistarum eadem consuetudo. 362. 277.</p> <p>Grandinis plaga, qua Oriens afflictatus est sub Valente. 367. 33.</p> <p>Grata filia Valentiniani. Ibid. 375. 6.</p> <p>Gratianus pater Valentiniani senioris cognomen Funarius. 364. 5.</p> <p>Gratianus creatus Augustus. 367. 20.</p> <p>Gratianus post obitum patris cum Valentiniano puero imperat. 375. 6.</p> <p>Gratianus Valentiniano honorem Consulatus concedit. 376. 1.</p> <p>Gratianus aduersus hæreticos edit legem. Ibid. & 378. 33.</p> <p>Gratianus prohibet hæreticos conuentus agere. 376. 1.</p> <p>Gratianus quid de Ecclesiastico iudicio rescriptit. Ibid. 6.</p> <p>Gratianus mittit copias ad Valentem aduersus bar-</p>	<p>baros. 377. 4.</p> <p>Gratiani lex aduersus Donatistas, qua prohibentur rebaptizare, & restitueri iubentur Ecclesias. Ibid. 5.</p> <p>Gratiani lex contra Manichæos. Ibid. 6. lex aduersus Arianos. 378. 34.</p> <p>Gratiani rescriptum de immunitate clericorum. 377. 12.</p> <p>Gratianus in expeditione bellica aduersus Gothos positus, petit ab Ambrosio libros de fide. 378. 16.</p> <p>Gratiani pietas. Ibid.</p> <p>Gratianus bellum auspicatur quærit fidem pro defensione & armis. Ibidem.</p> <p>Gratiano certavictoria prædicta ab Ambrosio. Ibid. 17.</p> <p>Gratiani & Valentiniani insignia exercitus. Ibid. 18.</p> <p>Gratiani exercitus quibus constaret. Ibid. 19.</p> <p>Gratianus ingentem victoriam de barbaris consecutus. Ibid. 21.</p> <p>Gratianus Alemannos in Gallia debellat. Ibid. 24.</p> <p>Gratianus fauet Catholicis, & edictum pro illis dat post obitum Valentis. Ibid. 33. reuocat exules. Ibid.</p> <p>Gratianus iubet reddi Ecclesias Catholicis. Ibid. 34.</p> <p>Gratiani religio. 379. 1.</p> <p>Gratianus delegit Theodosium Imp. Ibid. 3.</p> <p>Gratianus vincit Alemannos. Ibid. 6.</p> <p>Gratiani victoria Ambrosij precibus ascribenda. Ibid. 8.</p> <p>Ibid. 7. piorum vota pro Gratiano. Ibid. 9.</p> <p>Gratiani litteræ ad Ambrosium. Ibid. 9.</p> <p>Gratiani lex aduersus hæreticos. Ibid. 11. lex de collatione clericorum. Ibid. 13.</p> <p>Gratianus Princeps Christianissimus dictus. Ibid. 10.</p> <p>Gratianus petit ab Ambrosio de Spiritu sancto tractationem. Ibidem.</p> <p>Gratianus annuit petentibus agi Concilium Aquileiæ. 380. 19.</p> <p>Gratiani rescriptum aduersus Viscinum schismaticum ad Aquilinum. 381. 1.</p> <p>Gratianus pro Gnosticis rescribit. Ibid. 10.</p> <p>Gratianus nesciens fauet Priscillianum. Ibid. tunc penas concessi rescripti. Ibid. 11. & 383. 20.</p> <p>Gratiani, Valent. Theod. leges de basilicis contra Manichæos, & medicantes validos. 382. 73.</p> <p>Gratianus contra Maximum parat copias. 383. 2. nomen respuit Summi Pontificis. Ibid. 5.</p> <p>Gratianus Præfecto Urb. de Genilium superstitione iurisdictionem tribuit. Ibidem.</p> <p>Gratianus iniuste Commodo comparatus ab Ammiano. Ibid. 11.</p> <p>Gratianus proditus à suis occiditur. 376. 5. 383. 7. ætas & regni tempus. 383. 8.</p> <p>Gratiani probatissimi mores. Ibid. 9. amicos persequitur Maximus. Ibid. 12.</p> <p>Gratianus excusatur ob decreta pro impijs. Ibid. 20.</p> <p>Gratiani vltimum aduersus hæreticos & apostatas edictum. Ibid.</p> <p>Gratianus Theodosij ex Flaccilla filius. 386. 36.</p> <p>Gregorius Hispaniarum Episcopus idem cum Eliberino. 371. 122.</p> <p>Gregorius Episcopus Eliberinus coniungitur Lucifero Calaritano. Ibid. 121. quid pro Theodosio. Ibid. 122. à Theodosio liber dimissus. Ibid. 124.</p> <p>Gregorius Eliberinus libellum de fide ad Gallam Placidiam dedit. Ibidem.</p> <p>Gregorius Eliberinus gloriatur de fide seruata. Ibid. recantat palinodiam. Ibid. 125.</p> <p>Gregorius Eliberinus cur Orthodoxorum præconijs celebratus. Ibid.</p> <p>Gregorij Eliberini res gesta cum Osio reselluntur. Ibid.</p> <p>Gregorius Eliberinus laudatur à Theodosio. 388. 96.</p> <p>Gregorius Nazianzenus vna cum Basilio tentatus à Iuliano. 362. 7.</p> <p>Gregorius Nazianzenus quid ad Cæsarium fratrem agentem apud Iulianum. Ibid. 9.</p> <p>Gregorij Nazianzeni vitæ institutio cum Basilio. Ibid. 54.</p> <p>Gregorius Nazianzenus proficitur cum Basilio in eremum. Ibid. 59. 65. 363. 82.</p> <p>Gregorius Nazianzenus agit apud Eusebium pro Basilio. 361. 60.</p> <p>Gregorij Nazianzeni epistola ad Eusebium. Ibid. in ea Eusebij cum Basilio inimicitia arguit. Ibid.</p> <p>Gregorius Nazianzenus ordinatus inuitus presbyter. Ibid. 65.</p> <p>Gregorij ordinationis in presbyterum tempus. Ibid.</p> <p>Gregorij de Basilio mirum desiderium. Ibid. 66. ab eo ad eremum vocatur. Ibidem.</p> <p>Gregorij Nazianzeni epistola ad Basilium. Ibid. 67.</p> <p>Gregorij prima secessio. Ibid. 68.</p> <p>Gregorij pietas erga parentes. Ibid. 67.</p> <p>Gregorij cum Basilio ioci per litteras. Ibid. 69.</p>	<p>Gregorij & Baslij tempus perfectionis in eremum. Ibid. 72.</p> <p>Gregorij Nazianzeni inuectiua in Iulianum prohibentem Christianos scientias discere. 362. 295.</p> <p>Gregorij Nazianzeni inuectiua: duæ in Iulianum. 363. 76. ex earum secunda multa in eum referuntur. Ibid. 77.</p> <p>Gregorij Nazianzeni elegans apostrophe in Iulianum. Ibid. 77. 80.</p> <p>Gregorius & Basilius à Iuliano destinati ad necem. Ibid. 80.</p> <p>Gregorius Nazianzenus quid in eremo cum Basilio. Ibid. 82.</p> <p>Gregorius virtutum cultor. Ibid. 83. eius in solitudine vitæ institutum. Ibid. 84.</p> <p>Gregorius seorsum habitat à Basilio. Ibid. 85.</p> <p>Gregorij in eremo epistolæ ad Basilium. Ibid. 87. 89.</p> <p>Gregorius & Basilius in eremo austerum vitæ genus sectati. Ibid. 86. describitur locus eremi. Ibid. 87.</p> <p>Gregorij cum Basilio in eremo vitæ ratio. Ibid. 85. & sequ.</p> <p>Gregorij exercitia corporalia. Ibid. 89.</p> <p>Gregorius petente Basilio explicabat illi psalmos. Ibid. 90.</p> <p>Gregorij epistola ad Basilium de rebus in eremo gestis. Ibid. 87. 89.</p> <p>Gregorij Nazianzeni & Baslij distincta officia. Ibid. 91.</p> <p>Gregorius quanti esset apud Basilium. Ibid. 92.</p> <p>Gregorij modestia in corrigendo quod non probaret. Ibid. 107. & sequ.</p> <p>Gregorius Episcopus Nazianzenus senior interfuit Concilio Tyanenfi. 365. 28.</p> <p>Gregorius Nazianzenus ad subueniendum Orientali Ecclesie ab eremo reuocatur. 366. 6.</p> <p>Gregorius Nazianzenus & Basilius vocantur ex eremo ob persecutionem Valentis. Ibidem.</p> <p>Gregorij epistola ad Bosphorium de suo reditu. Ibidem. 7.</p> <p>Gregorius Nazianzen. reuersus habuit Apologiam de fuga sua. Ibid. 8.</p> <p>Gregorius non factus Episcopus Nazianzenus, sed adiutor patris. Ibid. 10.</p> <p>Gregorius munus concionandi arripuit. Ibid. 11.</p> <p>Gregorius Nazianzenus curat abstrahere Basilium ex eremo. Ibidem.</p> <p>Gregorij Nazianzeni de plaga grandinis oratio. Ibid. 32.</p> <p>Gregorius Nazianzenus scribit ad fratrem à terræ motu liberatum. 368. 8.</p> <p>Gregorij pro Cæsario defuncto oratio. Ibid. 11.</p> <p>Gregorius Nazianzenus agit omnibus viribus ut Basilius eligeretur Episcopus. 369. 48.</p> <p>Gregorij Nazianzeni epistola ad Basilium de electione eius. Ibid. 47.</p> <p>Gregorij de futura Baslij electione vaticinium. Ibidem. 48.</p> <p>Gregorius Nazianzenus epistolam dat ad Eusebium Samosatenum pro electione Baslij. Ibid. 53.</p> <p>Gregorius audita electione Baslij cunctatus ad eum accedere. Ibid. 56.</p> <p>Gregorij epistola ad Basilium electum. Ibid. 57.</p> <p>Gregorius hortatur Basilium non timere aduerarios. Ibid. 58.</p> <p>Gregorius Nazianzenus ad Basilium se confert, vltus moderatione ac verecundia. Ibidem.</p> <p>Gregorius Nazianzenus reprehendit Gregorium Nyssenum, quod nimium studeat eloquentiæ. 369. 65.</p> <p>Gregorius litteris occurrit Eusebio Samosateno exulanti. 370. 9.</p> <p>Gregorius Nazianzenus consolatur litteris Gregorium Nyssenum exulantem. Ibid. 18. 19.</p> <p>Gregorius Nazianzenus non respicit Apollinarem, antequam damnaretur. 371. 50.</p> <p>Gregorius & Basilius hæresis infimulantur. Ibid. 61.</p> <p>Gregorius Nazianzenus admonet Basilium de his quibus accusaretur ab alijs. Ibid.</p> <p>Gregorius & Basilius in conuiuio acerbe profcinduntur. Ibid. cum alter hæresis, alter tolerantia malæ accusatur. Ibid. 82.</p> <p>Gregorius Nazianzenus egregiam habuit orationem pro Basilio hæresis infimulato. Ibid. 64.</p> <p>Gregorius Basilio defendit. Ibid.</p> <p>Gregorij & Baslij in concionando distincta ratio, & dictio. Ibid. 62. 81.</p> <p>Gregorius Nazianzenus vocatur à Basilio. Ibid. 80.</p> <p>Gregorius Nazianzenus subiectus Anthimo. Ibid. 66.</p> <p>Gregorius sedi Saffimorum præficitur à Basilio. Ibid. & 87. & sequ.</p> <p>Gregorius recusat præfecturam. Ibid. 89. succenset ea de causa Basilio. Ibid. 92.</p> <p>Gregorius querelæ in Basilium ob sedem Saffimorum. Ibid. 88.</p>
---	---	--

Index Annal. Eccles.

- Gregorius Nazianzenus expoſtulat litteris Baſilio de ſede Saſimorum. Ibid. 91. 92
- Gregorius cogitur tandem accipere ſedem Saſimorum. Ibid. 94. eius ordinatio facta coram Baſilio & patre Gregorij. Ibidem.
- Gregorius Nazianzenus orat coram Baſilio, patre ſuo, & Gregorio Nyſſeno. Ibidem. 95. ſe excuſat. Ibidem. 93.
- Gregorius tentatus ab Anthimo inhæret magis Baſilio. Ibid. 97
- Gregorius occupatis ab Anthimo Saſimis, non datur locus accedendi ad ſuam ſedem. Ibid. 99
- Gregorius ſuccenſet Boſphorio Epifc. ob ſui electionem. Ibid.
- Gregorius iterum fugit in ſolitudinem. Ibid.
- Gregorius à patre reuocatur ad curam Eccleſiæ Nazianzenæ. Ibid. 101
- Gregorij Nazianzeni natalis contigit ante Epifcopatum patris, immo ante Baptiſimum. Ibid. 102. & ſequ.
- Gregorij Nazianzeni ætas. Ibid. 103
- Gregorius ſuſcepit regimen Eccleſiæ Nazianzenæ viuente adhuc patre. Ibidem. 104. qua conditione. Ibid. an fuerit ordinatus Epifcopus Nazianzenus. Ibid. 106
- Gregorius Nazianzenus Baſilium factus arguit. 372. 32.
- Gregorius Nazian. poſt obitum parentis recedit. Ibidem. 62. abiit Seleuciam ad S. Theclæ Memoriam. Ibid.
- Gregorij Nazianzeni anathematifmi contra Apollinarem. 373. 16
- Gregorius Nazianzenus Themifium carum habuit. 375. 9
- Gregorius Nazian. quid in epiftoſa ad Gregorium Nyſſenum de Baſilij obitu. 378. 5
- Gregorij Nazianzeni ſtatus poſt Baſilij obitum. Ibid. 6
- Gregorij Nazian. de obitu Baſilij ad Eudoxium epiftoſa. Ibid.
- Gregorij de ſuo vitæ ſtatu querelæ. Ibidem.
- Gregorius Nazianzenus Conſtantinopolim à Synodo mittitur. Ibid. 50. tempus eius aduentus illuc. Ibid. 51. tempus commorationis Conſtantinopoli. Ibid.
- Gregorius nonniſi coactus profectus Conſtantinopolim. Ibid. 53.
- Gregorij Nazian. primum hoſpitium Conſtantinopolim. Ibid. 56. conuerſum in Eccleſiam Anaſtaſiam. Ibid. 57
- Gregorius Nazian. clam docet Conſtantinopoli. Ibid. 56
- Gregorius Nazian. clam docet Conſtantinopoli. Ibid. 56
- Gregorij domus, ubi Conſtantinopoli docebat, in baſilicam erecta. Ibid. 57
- Gregorius cur Theologus vocatus. Ibid. 58
- Gregorius primò ingreſſus Conſtantinopolim quæ paſſus. Ibid. 59. appetitus lapidibus. Ibid. raptus ad tribunal. Ibidem.
- Gregorij in hæreticorum perſecutionibus, & in aduerſis conſolatione. Ibidem.
- Gregorij patientia in prædicatione Verbi. 379. 14. eius in docendo modestia. Ibid. 15
- Gregorius Nazianzenus contemptui habitus atque denſus. Ibid. 15. eius virtus innotuit in Oriente. Ibidem. 16.
- Gregorium auditorum Conſtantinopolim venit Hieronymus. Ibid. 17
- Gregorius Nazian. Hieronymi magiſter. Ibidem.
- Gregorij modestia in docendo Hieronymum. Ibid. 20.
- Gregorij & Hieronymi comparatio. Ibid. 22.
- Gregorius Nazianzen. ignorauit Latinam linguam. Ibid.
- Gregorius laudes ſcripſit Maximi Cynici. Ibid. 24. quæ illæ ſint. Ibid. 30
- Gregorius poſtulat à populo Epifcopus Conſtantinopolis. Ibid. 25
- Gregorius laudat pro concione Epifcopos Ægypti. Ibid. eoſdem vituperat. Ibid. 32. recantat palinodiam de laudato Maximo. Ibid. 31. multa in eum. Ibid.
- Gregorius à ſuburbano redit Conſtantinopolim. Ibid.
- Gregorius Nazianzenus non patitur fieri Epifcopus Conſtantinopolitanus. Ibid. 32
- Gregorius conqueritur de Petro Alexandrino. Ibid.
- Gregorius Nazianzeno fauit Damafus Papa. 382. 5
- Gregorius quod contra Maximi ſcripta aduerſus ſe reſponderit. Ibid. 4
- Gregorius cum Ariani mitius agit 380. 7. ob id reprehendus à populo. Ibid. quid in eum illi. Ibid. 8. cogitat de deſertione. Ibid. 9. cohibetur ne recedat. Ibidem.
- Gregorius Nazianzen. à Theodoſio introducit in templum. Ibid. 13
- Gregorius dum ad templum ducitur, quid mirum accidit. Ibid.
- Gregorius renuit collocari in throno. Ibid.
- Gregorius à ſicario appetitus quid erga eum. Ibid. 14.
- Gregorius miraculo ab Ariatorum inſidijs elabatur. Ibid.
- Gregorius ab Epifcopis ad hoc vocatus à Theodoſio collocatur in throno. Ibidem. 15. & 381. 18
- Gregorij electionis confirmandæ gratia Synodus conuocatur. 381. 18. confirmatur. Ibid. 25
- Gregorius Nazian. ſubſcripſit Concilio Conſtantinopolitano, quo loco. 381. 39
- Gregorij Nazian. ſententia de non eligendo ſucceſſore Meletij ob pacem Eccleſiæ, ſed non accepta: inde mala innumera. Ibid. 43
- Gregorius paſſus inuidiam, quod viſus eſſet fauere Occidentalibus. Ibid. 44. eiusdem in eo conſtantia. Ibid. 50
- Gregorio aduerſantur Epifcopij iuniores. Ibid. 44. & ſequ.
- Gregorius ægerimè fert electionem Flauiani. Ibid. 52.
- Gregorij electionem impugnant Ægyptij. Ibid. 53. non tamen odio Gregorij. Ibidem.
- Gregorius Nazianzenus concionatur in Synodo de pace cuſtodienda. Ibid. 54.
- Gregorius ob pacem ſedi renunciat. Ibid. 55. cur hoc permiſſum à Synodo. Ibid. 56. orationem habuit de ſedis abdicatione. Ibid. 55. 59. quanto tempore ſedit. Ibid. 56
- Gregorius adit Theodoſium Imperatorem. Ibidem. qualem reliquit Eccleſiam Conſtantinopolitanam. Ibid. 59.
- Gregorius conuiuio excipit ſolitus à Theodoſio. Ibidem. 58. quomodo ibi eſſet. Ibid. publicè petit miſſionem à Synodo. Ibid. 60.
- Apologia cum reprehentione. Ibid. 61.
- ultima ſalutatio. Ibid. 63
- Gregorius vltimam habet orationem ad C. L. Epifcopos. Ibid. 59
- Gregorius vitæ ſuæ rationem defendit. Ibid.
- Gregorij modestia. Ibid. 60. 61
- Gregorius Nazianzenum diſcedentem nonnulli Epifcopi ac lacrymæ populi conſequentur. Ibid. 66.
- Gregorius quando ſcripſerit carmen de vita ſua. Ibid. 67.
- Gregorius Conſtantinopolim ad Synodum reuocatur. Ibid. 382. 4.
- Gregorius Nazianzen. recuſat venire ad Synodum. Ibid. 7
- Gregorij res geſtæ, cum reuerſus eſt in patriam. Ibid. 5
- Gregorium ſede priuatum fuiſſe, tumor factus ſparſus. Ibid. 6
- Gregorius curauit præfici Eccleſiæ Nazianzenæ Eulalium. Ibid.
- Gregorius ægrota. Ibid. 7.
- Gregorij litteræ, quibus ſe excuſat venire ad Synodum. Ibidem.
- Gregorius cur recuſet venire ad Synodum. Ibid. 8.
- Gregorius Nazianzenus quid ad Poſthumianum de Synodo. 383. 24. de eadem Synodo ad Saturninum. Ibid. 25.
- Gregorius Nazianzenus auctor Theodoſio ſancienti legi aduerſus hæreticos. 384. 32
- Gregorius Nazianzen. ſcribit ad Neſtarium aduerſus hæreticos. Ibidem.
- Gregorium Eleuſium Præf. non ieiunantem redarguit. Ibid. 36
- Gregorij Nazianzeni ſtatus in ſenectute. 389. 12. 14. tentationes euſiem. Ibid. 17. 18. linguam cohibet. Ibid. 15. paſſus monachos aduerſarios. Ibid. 16. appetitus ab eis lapidibus. Ibid. 17. 18.
- Gregorij Nazian. obitus. Ibid. 11. eius res geſtæ ante obitum. Ibid. 9.
- Gregorij effigies. Ibid. 20.
- Gregorij epitaphium. Ibid. 21. laudes. Ibidem. Teſtamentum. Ibid. 22
- Gregorius Nazianzenus perpetuæ virginitatis cultor. Ibid. 33. facta eius epiftoſa de Aſypiana. Ibid. 37. mira eiusdem erga pauperes ſollicitudo. Ibid. 43.
- Gregorij Nazianzeni propinquorum ſeries. Ibid. 47.
- Gregorius pater Gregorij Nazianzeni reſtitit Iuliano. Ibid. 362. 48
- Gregorius ſenior quid in electione Euſebij Epifcopi Cæſariæ Cappadociæ. Ibid. 50. 51. reſtitit Præſecto. Ibid. 52
- Gregorius ſenior per epiftoſam ad Cæſarienfes datam ſuffragium dat. 369. 50. ibi Baſilij laudes. Ibid.
- Gregorij ſenioris epiftoſa ad Epifcopos de Baſilij electione. Ibid. 51.
- Gregorius ſenior licet infirmus petit Cæſariam ob electionem Baſilij. 369. 52. operatur, vt eligatur Baſilius. Ibid. & 53.
- Gregorij ſenioris obitus. 372. 62. ætas, & tempus præſecturæ. Ibid.
- Gregorij Nyſſeni Epifcopatus. 369. 94. 5
- Gregorius Nyſſenus antea coiuugatus. Ibidem. eloquentiæ Iuſtius nimis, ob id reprehenditur à Gregorio Nazianzeno. Ibidem. 65. 66. ab Ariano damnatus. 370. 17
- Gregorius Nyſſenus exulare iubetur. Ibidem. luſtrat Eccleſias. Ibid. 18
- Gregorius Nyſſenus conuenit Gregorium poſt ordinationem. 371. 93
- Gregorij Nyſſeni legatio in Arabiam ex Concilio Nicæno. 378. 44
- Gregorius Nyſſenus Macrinam ſororem inuiſit, & eius funeri interfuit. Ibid. 45. anulum ab ea accepit cum ligno Crucis. Ibid. 46. ſcripſit eius vitam. Ibid. librum de Anima & Reſurrectione ſcribit. Ibid.
- Gregorij Nyſſeni in legatione res geſtæ. Ibidem. 47.
- Gregorius Nyſſenus innotuit Hieronymo. 379. 20.
- Gregorius Nyſſenus ad Synodum Conſtantinopolitanam venit. 381. 21
- Gregorij Nyſſeni fides laudata lege Theodoſij. Ibid. 74.
- Gregorius Nyſſenus habuit orationem in funere Placidiæ Auguſtæ. 385. 33
- idem habuit Panegyrim in funere Fulcheriæ inſantulæ. Ibid. 34
- Gregorij Nyſſeni de peregrinatione ſententia explicatur. 386. 39
- Gregorij Nyſſeni ætas longæua. 394. 28
- Gregorius Papa inexploratos habuit Eudoxianos hæreticos. 381. 31
- Gregorius Papa quid de Synagoga Iudæorum decreuerit. 388. 91
- Gregorij præbyteri in vita Nazianzeni error. 362. 59.
- Gregorij Turonenſis error de tempore obitus Hilarij. 369. 1.
- Gulielmus Lindanus elucidator & confirmator rerum S. Viſulæ. 383. 4.

H.

- Hadriani Imp. numiſma cum Iſide. 363. 25.
- Hadrianopolitani martyres. 362. 80
- Hæreſis Apollinaris, & Semirianorum. Ibidem. 185. Alexandria damnata. Ibid.
- Hæreſis Apollinaris colligi poſſunt ex Gregorij Nazianzeni anathematifmis. 373. 16.
- Hæreſis Anſtropomorphitarum. 370. 114. Artotyritarum. 373. 34.
- Hæreſis Aſcodrogitarum. Ibidem. Borbotitarum. Ibid.
- Hæreſis Collyridiana vade dicta & deducta. Ibid. 30.
- Hæreſes Iouiniani. 382. 35. damnantur Romæ. 390. 36. & deinceps.
- Hæreſis Iouiniani quas ſecum vexerit torſes morum Ibidem. 64.
- Hæreſis Origenis capita. 393. 9.
- Hæreſis Paſſaloricitarum. 373. 34.
- Hæreſis Polemiana ex Apollinare deducta. Ibid. 29
- Puſilliani capita damnata. 381. 104
- Hæreſis Præſcilliani inualeſcit in Hiſpania. Ibid. 95. 98. & ſequ.
- Hæreſis conuincitur ex conſideratione promulgatoris ipſius. 382. 33.
- Hæreſis innumera vexant Eccleſiam Orientalem. 373. 34
- Hæreſis omnia ſecum mala afferit. 363. 106. 371. 16. 27. 379. 12. 381. 12. 387. 34.
- Hæreſis damnata in Concilio Conſtantinopol. 381. 30.
- Hæreſis damnata in Synodo Conſtantinopol. à Theodoſio conuocata. 385. 28
- Hæreſes de Trinitate & Chriſto variæ in Synodo Damafci damnata. 373. 12
- Hæreſes quæ prouenire ex ſcriptis Apollinaris. Ibid. 29.
- Hæreſis archas damnat ſolus Romanus Pontifex. 372. 10
- Hæretici Audiani in Gothia. 370. 114
- Hæretici Adelpij. 383. 39. Bonofiani. 389. 75. Euchaitæ. 383. 39
- Hæretici Eudoxiani damnati. 365. 5. 381. 31. Nouariani, Ariani, & Eunomiani inter ſe ſchiſmate diuiſi. 391. 15. & ſeq.
- Hæretici Nouatores quàm deteriores Iouiniano. 382. 34.
- Hæretici Nouatores, qui perſequuntur monachorum ſuum, quàm infelices. 389. 80.
- Hæretici Nouatores ſectatores Iouiniani quanto robore ſuſtinenti. 390. 47
- Hæretici Saccophori. 383. 34. 36
- Hæretici Sacramentarij, iſdem Donatiſtæ, quæ in Eccleſias, & ſacramenta, & ſacras virgines. 362. 266. & deinceps.

Hæretici Sacramentarij æquæ Juliano horrefcūt Crucis figuram. ibidem 279.	gibus Imperatorum. 370.117. & seq.	Hieronymus in quibus Augustino maior. Ibid. & 394.71
Hæretici conuenientes simul ne pacem perturbent, capitali pœna sancit Theodosius. 386.41. multi à sanctis uiris culti & laudati, antequam damnaren- tur. 371.50	Hieronius cum Agapeto legatus ad Synodum Alex- andrinam. 362.180	Hieronymi Cardinalatus assertores qui. 382.26
Hæretici lege Theodosij eiekti. 381.7. 329.75. varij à Theodosio lege uentri conuenus habere. 383.35. item Ecclesiam ædificare. 381.80	Hermes martyr sub Iuliano Hadrinopoli. Ibid. 80.	Hieronymus scripsit Romæ contra Heluidium. Ibi- dem 28.
Hæretici exagitati legibus Theodosij, vide, Lex, Re- scriptum.	Hermion uirgo magni nominis. Ibid. 212	Hieronymus quando scripsit de uirginitate ad Eu- stochium. Ibidem.
Hæretici clandestinos habent conuentus. 383.36. no- stri temporis monachis & uirginitati inuensi per- stringuntur. 382.34	Hermogenes Ægypti Præfectus. 361.7. quid ad eum Iulianus. Ibidem.	Hieronimus infurgit Romæ contra Iouinianum. Ibid. 29.
Hæretici student se Iouiano insinuare. 363.137. quid in illos Imperator. ibid. 138. pro tempore fidem mutant. ibid. 139	Hermogenianus Olybrius maritus Iulianæ. 395. 17.	Hieronymi consutat Luciferianos. Ibid. 36
Hæretici recantant palinodiam in Concilio Antio- chæno sub Iouiano. ibid. 143	Hero Thebanus apostata quæ passus. 362.110	Hieronymi lucubrations Romæ elucubrata. Ibid. & 37.
Hæretici confutantur Patrum sententijs. 383.27	Herodiade comite noctu uagari mulieres se putan- tes, excommunicandas cautum. 382.20	Hieronymi nomen in studio Scripturarum. Ibid. 36
Hæretici damnati & depositi recognoscunt auctorita- tem Romani Episcopi, petentes ab eo restituti. 365.7.	Hierax hæreticus quando uixit. 371.110	Hieronymus quomodo cum uirginibus uersaretur. Ibid. 38.59.
Hæretici quam temerè arrogēt sibi diuinæ Scriptu- ræ scientiam. 391.34	Hieronymus audiuert Antiochiæ Apollinarem pro- fitemem. 371.50. 372.43	Hieronymus Romæ quæ piæ feminae coheret. Ibi- dem 36. 37. 38. 47.
Hæretici, multa decem librarum auri puniendi. 392. 27. item deportari iussi. ibid.	Hieronymus ex Syriæ eremo scripsit ad Damasum. 372.33	Hieronymum pſalterium Occidentibus canendum emaneasse. 384.20
Hæretici obſtinati gladio seculari ferendi. 386.35.	Hieronymus ex Syriæ eremo scripsit ad Rufinum Alexandriam. Ibidem 35.	Hieronymus quomodo in Rom. Ecclesiam à Hie- rosolymitana induxerit Alleluia. Ibid. 22
Hæretici indulgentia Valentiniani in Occidente vi- gent. 376.1.	Hieronymi aduentus in Syriam, & institutio uitæ monasticæ quando contigit. Ib. 37.	Hieronymi epistolæ ad Damasum de Alleluia pal- mis addendo. 385.17
Hæreticis non communicandum monet Hilarius. 369.20	Hieronymus cum Euagrio peregrinatur in Syriam. 372.38.39. eorumdem in Cappadociam aduentus. Ibid. 39.	Hieronymus perfectionem passus à Romanis cleri- cis. Ibid. 8.
Hæreticis fauere, quale piaculum, exemplo Gratiani Imper. 381.110	Hieronymi uitæ primordia. Ibid. 40. eius præceptor Donatus. Ibidem.	Hieronymus recedit ab vrbe. Ibid. 7.
Hæreticorum Episcoporum astutia in Ecclesijs recu- perandis. 365.7.	Hieronymus haud ita pauper natus. Ibid. quando ba- ptizatus. Ibid. uisitat Romæ cœmeteria diebus Dominicis. Ibid. peregrinatus in Gallias, quid ibi. Ibid. eius reditus Aquileiam. Ibid. studium in de- scribendis libris. Ibidem.	Hieronymus in Romanæ Ecclesiæ clericos subin- fensus. Ibid. 8. 9. 10. ipse tamen obsequens Roma- næ Ecclesiæ. Ibid. 10.
Hæreticorum conditio. 372.90	Hieronymus Donati auditor. Ibidem.	Hieronymi de Ecclesia Romæ sententia. Ibidem.
Hæreticorum iugis infestatio etiam sub Theodo- sio. 382.10	Hieronymi cum Rufino coniunctio. Ibid. 42	Hieronymus quas passus Romæ calumnias. Ibid. 11. ibi de veste muliebri commentum. Ibid. 12
Hæreticorum cur improbatum supplicium. 385. 29.	Hieronymus sororem ad meliorem statum restituit. Ibid.	Hieronymus suam defensionem scribit in epistola ad Asellam. Ib. 13. eius libera contestatio. Ibid. 14.
Hæreticorum conuentus tempore Basilij. 365.2.	Hieronymus ad monasticam uitam animum appel- lit. Ibid. 43	Hieronymi profectio Hierosolymam. Ibid. 7. 18. dif- fidenti studium. 386.42
Hæreticorum doctrina, luporum uulatus. 390. 45.	Hieronymi promotor in eremum Theodosius ana- chorcta. Ibidem.	Hieronymus iam senescens fit discipulus Didymi A- lexandri. Ibid. 43
Hæreticorum instabilitas derisa à Themistio. 363. 144.	Hieronymi eremus ubi sita. Ibidem 44. socij eius in eremo. Ibidem. quis illi necessaria suppeditaret. Ibid.	Hieronymus peragravit monasteria Ægypti. Ibid. 42. eius tunc temporis lucubrations. Ibid. 45. scri- bit in epistolas Pauli. Ibid.
Hæreticorum turpido. 390.50. mores deprauatissi- mi. 385.27.28.	Hieronymus quæ passus in eremo. Ibid. 45	Hieronymus quam sedulus in officio hospitalitatis. Ibid. 46.
Hæreticorum mores, cum noua afferant, uetera se de- fendere proſiteri. 371.57	Hieronymi in eremo uita. Ibidem.	Hieronymi nomine commenticium scriptum. 388. 101.
Hæreticos libere sentire quicquid uellent, Iouinia- nus permittit. 365.143	Hieronymus in eremo discit litteras Hebraicas. Ibid. 46.	Hieronymus re uera scripsit Martyrologium. Ibid. 102 quando scripsit aduersus Iouinianum. 390.50. a- postrophe in eum. Ibid. 51
Hæreticos puniri postulant à Gregorio Nazianzen. Catholici. 380.9.8	Hieronymus à schismaticis Antiochenis in diuersa distrahitur. Ibid. 47	Hieronymi scripta contra Iouinianum carpuntur. Ibid. 57.
Hæreticos è ciuitate exigendos statuit Theodosius. 374.32	Hieronymus consultat Damasum. Ibidem.	Hieronymus uisus est deprimere nimis nuptias ex- altando uirginitatem. Ibid.
Hæreticos quantopere exectati sint Catholici. 370. 11.	Hieronymi ad Damasum epistolæ quo tempore scri- pta. Ibid. 52	Hieronymus pro libris contra Iouinianum scribit Apogeticum. Ibid. 59
Hæreticos permittere sua dogmata uulgare, est Ec- clesiæ doctrinam damnare. 384.34	Hieronymus tricenarius scribit in Abdiam. Ibid. 55.	Hieronymi scripta usque ad annum decimum quar- tum Theodosij. 390.59. 60. aia ab eo prætermissa. Ibid.
Hæreticos Principum auxilio punire semper con- suevit Ecclesia. 386.26. inquirendos cur Martinus renuit. Ibid.	Hieronymi ætas exactè cognita. Ibid. 58. lucubrati- ones in eremo. Ibid. 61. epistolæ ad diuersos da- ta. Ibidem.	Hieronymi epistola aduersus Ioannem Episc. Hierosolymit. quando scripta. 393.2
Hæreticos ante debellat Theodosius, quam pugnet aduersus Maximum. 388.56. & seq.	Hieronymus calumniam passus in Syria discedere cogitur. 378.60	Hieronymus quanta passus à Ioanne. ib. 18. 20. licetis admonet Theophilum. Ibid. 20. exclusus ab eius communione. Ibid. 21
Heliodori peregrinatio in Oriente. 372.42.	Hieronymus à Meletij fautoribus Sabelianus ap- pellatur, quod nomen hypostasis refugeret. Ibid.	Hieronymi aduersarij recensentur. Ib. 30. cum Rufi- no reconciliatio. Ibid. 32
Heliodorus recedit ab eremo. Ibid. 45.	Hieronymus recedens è Syria abiit Hierosolymam. Ibid. 62. liguam Hebraicam ibi addidit. Ibid. 63. ordinatur presbyter à Paulino Episcopo Antio- chæno. Ibid. 65.	Hieronymus Alipio in suspitionem arrogantia ad- ductus calumnijs aduersariorum. Ibid. 46
Heliodorus Episcopus Altinenſis Hieronymi fami- liaris. 381.83	Hieronymus ordinandus nulli uoluit adscribi titu- lo. Ibid. 66	Hieronymus scribit ad Nepotianum de uita clerico- rum. Ibid. 47
Heliodorus Episcopus Altinenſis interfuit Conci- lio Aquileiensi. Ibid.	Hieronymi Cardinalatus assertio ab ipso Hie- ronymo confutata. Ibidem.	Hieronymi ad Pammachium epistola, & ad Furiam quando scripta. 394.23.24
Helioſopolitani in Palaestina quid in Christianos. 362. 149. quid Arethufij. Ibid. 150.	Hieronymus pergit Constantinopolim ad Grego- rium Nazianzenum. 379.17. ab ipso eleganter e- lulus. Ibid. 18	Hieronymus cur admonet Augustinum, ut caueat Origenis errores. Ibid. 63
Helioſopolitanorum turpido. Ibid.	Hieronymus ducit Gregorio celsa petit. Ibid. 19. scri- bit Constantinopoli de Eiaze uisione. Ibid. nouit Gregorium Nyſſenum Constantinopoli. Ibi- dem.	Hieronymi iusta querela de Augustino. Ibid. 66. nouis centuris exagatus. Ibid. 67
Helladij Cæsariensis Episcopi fides laudata lege The- odosij. 381.74	Hieronymus quamdiu fuerit Constantinopoli. Ibid. 19.	Hieronymus post annos duodecim accepit litteras ab Augustino contra se scriptas. Ibid. 68. redarguit Augustinum. Ibid. 69. cum Augustino nunquam charitate diuisus. Ibid. 70
Helladius Basilio substituitur in Ecclesia. 378.10.	Hieronymus in quibus superauit Gregorium Na- zianzenum. Ibid. 22. fauet Gregorio Nazianze- no. 380.5. à calumnia Rufini defenditur. 381. 14.	Hieronymi cum Augustino perseuerauit amicitia & in dies magis aucta. Ibid. & 71. locus elucidatus de Lucifero. 371.121. Chronici locus restitutus. 363.144.
Helladius Grammaticus propugnator Serapidis. 389.84	Hieronymi reditus Romam Constantinopoli per Græciam. 382.2.	Hieropolitana Ecclesia exuta donatione M. Aurelij. 362.281.
Helpidius Præfectus quanta passus ab Iuliano. 362. 25.	Hieronymus uenit Romam ad Concilium. Ibid.	Hierosolymitanum templum à Iuliano restituen- dum curatur. 363.5. & deinceps præſagia tunc offen- sa. Ibid. 9.
Helpidius apostata. Ibid. 107. 110. quas dedit penas. Ibid. 110.	Hieronymi Romæ res gestæ. Ibid. 24. lucubrati- ones. Ibid. 27.34	Hierosolymitana peregrinatio quam frequens. 386. 37. cur aliquando reperitur improbata. Ibid. 39
Helpidius scriptor aduersus Manicheos, ex quo pro- fecit Augustinus. 383.40	Hieronymus Athenas proficiscitur. Ibid. 2. annis tribus moratus Romæ apud Damasum, cui erat ab epistolis. Ibid. 24. quantæ æſtimationis esset. Ibid. de eius Cardinalatu obiecto. Ibid. 25	Hierosolymitana sedes subiacet Cæsariæ Palaſti- næ. Ibid. 149.
Helpidius Episcopus Priskillianista damnatus. 381. 102.		Hilarion monachus fugit persecutionem Gazen- sum sub Iuliano. 362.141. 142
Heluidij origo. 382.30		Hilarion aurigæ Christiano præstat beneficium. Ibid. 149.
Heluidij hæresis. Ibid. 28. confutata à S. Hieronymo. Ibid.		Hilarionis miraculum de equis Circensibus. Ibid. Hilarion Alaphionem ad Christum conuertit. Ibid. 144.
Heluidij hæresis de B. Virgine. 373.29.30		
Heraclides Episcopus in Ægypto laudatus à Theo- dosio. 388.96		
Heraclides Episcopus Oxyrinchi. 362.212		
Herba miræ uirtutis in basi Christi statua. Ibid. 158		
Herculis simulacrum præcedit exercitium Eugenij. 394.1.		
Hæreditates & legata capere clericis interdictum le-		

Index Annal. Eccles.

Hilarion conuerfionis Sarracenorum fundamenta iecit. 372.103.
 Hilarion liberat Epidaurum è maris exerefcencia. 365.40.
 Hilarion notus ex magnis miraculis, laudem timens fugam arripuit. Ibid. 41.
 Hilarionis obitus. 372.107. res ab eo gefte scriptæ ab Epiphania primum Ibid.
 Hilarus auriga ab Aproniano tentus. 363.4. diaco- nus Romanus Anabaptista. 362.224. martyr Ro- mæ sub Iuliano. Ibid. 250
 Hilarus diaconus loco Hilarij Epifcopi Piftauien- sis pofitus. Ibid. 237
 Hilarus Epifcopus qualis. Ibidem.
 Hilarij Epifcopi reditus. Ibid. 226
 Hilarus Epifcopus Piftauienfis quid post reditum ab exilio. Ibid. 228
 Hilarij res gefte à Rufino confite. Ibid. 234. fci- ptorum laudes. Ibid. 236. cum Leone Adu com- mentitia. Ibid. 235
 Hilarus Epifcopus Fiftauienfis fcriptis contra Sal- uftium Prefectum persecutorem. Ibid. 260. con- tra Auxentium agit Mediolani. 369.6. cum eodem congregitur. Ibid. 13
 Hilarij epiftola de rebus geftis cum Auxentio. Ibi- dem 8.
 Hilarus detegit dolos & fallacias Auxentij. Ibid. 17.
 Hilarus cogitur proficifei Mediolano. Ib 26
 Hilarij vitilis admonitio de cauendo Auxentio. Ibid. 20.
 Hilarij obitus tempus. Ibid. 22. lucubrations eius. Ib 23.
 Hilarij ftylus. Ib. 24. fcripta fyncera, & æui eius. Ibid.
 Hilarij defenfio à calumnia Centurionum. 362.237. 369.26.
 Himerius Epife. Tarracoenfis. 385.6
 Hipponeufe Concilium. 393.33
 Hifpania oppreffa ab hærefi Prifcellianiftarum. 381.95.
 Hifpania Gnofticorum hærefi iactatur, duce Prifcil- liano. Ibid. 98
 Hifpani fcriptores huius temporis. 388.99
 Hifpaniarum Epifcopus Gregorius Eliberinus. 371. 122.
 Hifpaniarum Epifcopi qui damnarunt Prifcellianum & focios. 381.103
 Hiforia Ecclefiaftica qualis effe debeat, quatuor ani- malium uifione defignatur. Praef. 1.
 Hiftoricorum Gentilium fides qualis. 363.50
 homo Dominicus Chriftus quo modo diftus. 373. 22. 24. uifurpatum ab Apollinariftis. Ibid. 24. & à Catholicis etiam. Ibid. haud tamen rectè dictum. Ibid.
 homines immolati à Iuliano, reperti post mortem eius. 363.71
 honorius filius Theodofij quando natus. 383. 22. 39.
 honorij Confulatus in cunis. Ibid. 40
 honorius creatus Imperator. 393. 1. exponit publicè legendum libellum Donatifitarum Iuliano obla- tum. 362.265
 honorij ætas tempore obitus patris. 395.26
 hormifida dux. 362.81
 hospitalitas peregrinorum hierofolymis. 386.54
 quanti fuerit hieronymo. Ibid. & 53
 humana fiducia & fpes uana. Ibid. 34
 humanas hostias immolare folitum Iulianum, eo mortuo detegitur. 363.71
 hinni Ifrum transfire à Valente permiffi. 376.7
 hunnorum egreffio. Ibidem.
 hyginus Epifcopus in hispania Prifcellianifta dam- natus. 381.107
 hyginus Epifcopus in hispania hofis Luciferiano- rum. 371.122
 hyginus Epifcopus in exilium miffus à Maximo. 387.53
 hylas focius hieronymi in eremo. 372.44
 hymni ab Ambrofo fcribuntur, & à populo canun- tur tempore perfecutionis. 387.15
 hymnos canendi in Ecclefia, & in eorum fine glori- ficandi Trinitatem ritus. 382.21. in Ecclefia Me- diolanenfi. 387.15
 hynnonum facrorum fcriptores. Ibidem 16.
 hyrtarianus heracleæ legatus ad Valentinianum Imperat. 364.12
 hyperbole in hiftoria cauenda 371.102
 hypoftafis quo modo à Græcis accepta, & à Latinis. 362.187
 hypoftafis & fubftantiæ quæftio in Synodo Alexan- drina tractata. Ibid.
 hypoftafis uocis occasione maximum penè confla- tum eft fchisma. Ibid. 188.
 hypoftafis nominis caufa altercationes inter Orientales & Occidentales. 372.27.30
 hypoftafis nomen tandem à Latinis receptum. Ibidem 31.

I.

Iacobi Epifcopi Nifibita corpus è Nifibi Iuliani iuffu exportatur. 363.38
 Ianuarij Kalendarum fuperftitionem Ambroffius abrogat. 377.14
 Ianuarius Flamen Piftenfis. 362.266
 Iconoclaftæ ab auctore excitati. 392.49. & fequ.
 Idacius Clarus dictus quid aduerfus Prifcellianum. 381.113
 Idacius & Ithacius Epifcopi in hispania aduerfarij Prifcellianitarum. Ibid. 103
 Idacius hispanus Prifcellianiftas oppugnat. Ibid. 113.
 Idola fracta ab Amiliano martyre. 362.217. fracta à Graccho Prefecto. 383.5.
 Idola à Gentilibus noctu circumducebantur. 364. 19.
 Idola iuffu Theodofij fracta. 389.55.56. fert Euge- nius ad bellum. 394.1
 Idolum Daphnitici Apollinis cur redditum mutum. 362.96.
 Idololatrias infeftatur Valens Imperator. 364. 19.
 Idololatrias nouo edicto Theodofius exagitat. 386. 37.
 Idololatrarum scelera referata Alexandria. 394.1.
 Idololatria à Iuliano refituta cepta. 361.21.
 Idololatriam effe fuit Valentinianus Imp. & sacer- dotibus deorum priuilegia dedit. 371.130.
 Idololatria Romæ sub Gratiano mirè collapfa. 383.5.
 Idololatria legibus Theodofij ex Senatu confulto abrogata. 391.2.3.4.
 Idololatria Ægyptiorum prorfus conuulfa. 389.93. & feq.
 Idolorum templa à Iuliano refituta. 361.19
 Idolorum cultus quanta turpitudine exercereur. 362.17
 Idolorum templa claufa à Iouiano Imperatore. 363. 150.
 Idolorum cultus etiam tempore Gratiani. 376.3. cul- tores à Theodofio cohibiti. 381.116
 Idolorum templa fpoliata per Iouinum & Gauden- tium. 389.52
 Idolorum sacerdotum clandestinæ impudicitia. Ibi- dem 94.
 Idolorum templa S. Martinus diruit. Ib. 110.
 Ieiunare die Dominico Prifcellianiftæ confueue- runt. 381.105.
 Ieiunandi fabbato confuetudo. 384.29
 Ieiunium Ecclefie præceptum nõ transgrediendum. Ib. 36.
 Ieiunia Romanæ Ecclefie. 388.81
 Igne combufti & in mare merfi Legati Catholici. 370.34
 Ignis erupit è fundamentis templi Hierofolymor- um. 363.9
 Illyricana Synodus sub Valentiniano. 365.18
 Illyricana Synodus in fedem fuam Eufachium refit- uit. Ibid. 32.
 Illyricorum Epifcoporum Synodalis epiftola. Ibid. 18.
 eorum que fidei profeflio Catholica. Ibid. 20. 24. decreta. Ibid. 19.
 Imago Iuliani inftar Serapidis. 362.27
 Imago facra in velo conftitua an fuerit ab Epiphania. 392.48. & feq.
 Imago S. Stephani in velo diuinitus offenfo. Ibid. 57.
 Imago hominis non fancti non uifenda in locis fan- ctis. Ibid. 60
 Imaginem Meletij Antiocheni domi habuerunt. 370.66.
 Imagines deorum in Labaris figurat Iulianus. 362. 27.
 Imagines facras fe colere profitetur S. Bafilii. Ibi- dem 7.
 Imagines facre in Ecclefisj Cypri. 392.52
 Imagines profanæ ornatus caufa non fuspendende in Ecclefisj. Ibid. 60
 Imaginis fectum folemne Alexandrinis. 388.55
 Imaginum facrarum cultus diuinitus probatus. 392. 59.
 Imaginum facrarum ufus uetus in Ecclefia. 389. 85.
 Immunitates clericorum certo tempore permittunt Valentinianus & Valens. 365.42
 Imperij Romani ftatus mortuo Iuliano. 364.9
 Imperij Romani clades ex fide uiolata. 378. 18.21.23. 28. 381.12.
 Imperium Romanum pefumdatum à Iuliano. 363. 67.
 Imperium Romanum diuifum inter Valentinianum & Valentem. 364.11
 Imperium Romanum prostratum Theodofius ere- xit. 379.4.6.12.

Imperator debet elucere clementia. 364.14
 Imperatori quid debeat, & quid Ecclefie. 387. 17.
 Imperatoris lex lecta in Ecclefia publicè. 370.120
 Imperatoris Chriftiani munus erga Ecclefias. 387. 17.
 Imperatoris ius in Ecclefias nullum. Ibid. 22
 Imperatores non feimiffent caufis Ecclefiafticis. 369.40.
 Imperatores Epifcopis relinquunt curam agenda- rum rerum Ecclefiafticarum. 364.12
 Imperatoribus præftant sacerdotes. 387.20
 Imperatorum effigies quatenus Chriftiani colerent. 362.32
 Impietas licet armata, femper corrui. 372.90
 Incarnationis Verbi myfterium. 362.200
 Incarnationis Verbi recta fides Synodi Alexandri- næ. Ibidem.
 Incendium Daphnitici templi. Ibid. 94. & fequ. 111. & feq.
 Indulgentia Ambroffij in recipiendis pœnitentibus. 375.25
 Indulgentia impartita uiactis tempore Pafchatis. 385.38.39.
 Indulgentia Theodofij in omnes perduelles. 394. 18.
 Inurijs feuerè punit Valentinianus. 364.44.
 Innocentius magus quid in Ambroffium. 387. 43. contubernalis hieronymi in eremo moritur. 372. 44.
 Innocentius V. C. hofpes Auguftini diuinitus ab vl- cere liberatus. 389.7.
 Infcriptio fontis baptifimalis in Vaticano pofita. 384.18
 Infcriptio de Cereale. 375.7
 Infcriptio de Confulatu Gratiani & Merobaudis. 377.1.
 Infcriptio ftatue Symmacho dicatæ. Ibid. 12. de Præ- textato Confule defignato. 382.47. de Flauiano. 394.17.
 Infcriptiones adulationes plenæ de Iuliano. 363.68. de aris & facrificijs. 376.3.377.1.
 Infcriptiones de Paulina coniuge Prætextati. 382. 50.
 Infcriptio de aræ dedicatione fab Theodofio. 390.1
 Infcriptiones antiquæ de Eugenio. 392.15
 Infcriptiones de Paulino 394.78
 Infcriptiones de Probo 395.6.7. de Proba Falto- nia. Ibid. 13.14
 Infcriptiones Olybrij. Ibid. 18
 Infantius Epifcopus Prifcellianifta damnatus in Concilio Cæfarauguftano. 381.108
 Infantius Prifcellianifta relegatus in Syliam in- ſulam. 385.24
 Intercefio fanctorum apud Deum. 378.4.381.41
 Inuectiue orationes Gregorij Nazianzeni in Iuliano- num. 363.77
 Ioannes Apoftolus cum Philippo præfto eft Theo- doffio pugnant. 394.9
 Ioannis Baptiftæ reliquiæ difperfa. 362.145. eadem crematæ. Ibid. 146
 Ioannis presbyteri martyrium. Ib. 253
 Ioannis Baptiftæ offium reliquiæ hierofolymam delatæ. Ibid. 146
 Ioannis Baptiftæ fepulchrum & Elifei celebre, ac miraculis clarum. Ibid. 148
 Ioanæ, Baptiftæ reliquiæ collocatæ fuper Serapium. 389.97.
 Ioannis Baptiftæ capitis inuentio 391.7.8. transla- tum Conftantinopolim. Ibidem.
 Ioannis Baptiftæ capitis inuentionis hiftoria diuer- fa. 391.7.8. & deince.
 Ioannes Baptifta profuit Theodofio certanti. 394. 20.
 Ioannes ordinatus Epifcopus Apameæ à Meletio. 378.55
 Ioannes Chryfoftomus filius Publæ. 362.131.132
 Ioannis Chryfoftomi mater. Ibidem.
 Ioannis Chryfoftomi ætas tempore obitus matris. Ibidem 133.
 Ioannis Chryfoftomi mater uida iunior quantæ uirtutis. Ibid. & feq.
 Ioannes Chryfoftomus difcipulus Libanij. Ibidem.
 Ioannis Chryfoftomi homilia in natali Meletij. 370. 65.
 Ioannes Chryfoftomus occasione inuenti libri ma- gicæ artis in periculum adductus. 370.101
 Ioannes Chryfoft aduerfus Gentiles fcriptis. 382.53. idem aduerfus Iudæos & hæreticos. Ibid. mira- fanda. Ib. 62
 Ioannes Chryfoft. qua occasione de anathemate ha- buit orationem. Ibidem.
 Ioannis Chryfoftomi locus elucidatus de anathe- mate. Ibid. 56. & feq.
 Ioannis Chryfoftomi ætas. Ibid. 61. & feq. uita ratio. Ibid. 61.
 Ioannem Chryfoftomum quanti fecerit Libanius, & alij uiri docti. Ibidem 63.

Ioannes Chrysoſtomus orationem habuit in laudem Valentiniani & filiorum. <i>ibid.</i>	Catholicam <i>ibidem</i> . accipit ab Athanaſio ſidei libellum. <i>ib. 131</i>	Iudæos Chriſtianos ſeruos habere vetat Theodoſius. <i>384. 37</i>
Ioannes Chryſtoſtomus quando de ſacerdotio ſcriptura tractatum. <i>ibid. 65. qualis ille liber. ibid. 67. 68.</i>	Ioanias quid cum hæreticis. <i>ibid. 137</i>	Iudæorum conſeſſio & reſpiſcencia. <i>363. 1. 19. ynoſoga incenſa à Chriſtianiſ. 388. 82</i>
Ioannes Chryſtoſtomus quamdiu moratus in eremo <i>ibidem 66.</i>	Ioianus laborat, vt reducat ad fidem Catholicam hæreticos. <i>ibid. 138</i>	Iudicia dati aduerſus aulicos Conſtantij. <i>361. 8.</i>
Ioannes Chryſtoſtomus ad quem Baſilium ſcripſit librum de ſacerdotio. <i>ibid. 65. 66</i>	Ioianus ad Macedonianorum libellorum reſponſio. <i>ibidem. cuiſdem ad aliorum hæreticorum. ibid. 34. 4.</i>	Iudicia Eccleſiaſtica qualiter moderari voluit Gratianus. <i>376. 6</i>
Ioannes Chryſtoſtomus res geſtæ in eremo. <i>ibid. 70. ſcripta cuiſdem in eremo. ibidem. reditus Antiochiam morbi cauſa. ibid. 72</i>	Ioianus hereticos ſentire quod vellent, ratione perimitur. <i>ibid. Idolorum templa claudi iubet. ibid. 150.</i>	Iudicia Episcoporum diuerſa. <i>381. 6. Eccleſiaſtica qualia eſſe debeant. ibid. 7</i>
Ioannes Chryſtoſt. lector ordinatur. <i>ibid. ordines ſacros ſuſcipit. ibid.</i>	Ioianus res pie geſtæ in Imperio. <i>ibidem. 151.</i>	Iudicium Eccleſiaſticum illibatum ſeruandum. <i>385. 30.</i>
Ioannes Chryſtoſt. creatus preſbyter. <i>386. 50. ſignis ante prænunciata eius ordinatio. ibid. 52</i>	Ioianus Maximum & Peſeum Iuliani magos haud puniunt, ſed reſcipit. <i>ibid. 150. ea de cauſa in ſe Deiram prouocant. ibid. & 364. 3. incendit templum Trabant. 163. 51</i>	Iudicium ſæculare appellans damnatur Palladius. <i>381. 90.</i>
Ioannes Chryſtoſtomus Flauiano an Euagrio adhaerent. <i>ibid. 51.</i>	Quando Antiochia receſſit. <i>ibid.</i>	Iudicium Eccleſiaſticum ſeorſum à iudicio ſæcularium. <i>369. 40</i>
Ioannes Chryſtoſtomus quando concionari aggregreſus. <i>ibid. 46. omnium ingenio ſtylo ſeruit. ibid. 48.</i>	Ioianus Imperat. improuiſus obitus. <i>364. 1. cauſa eius diuerſa. ibid. & 3. ætas & tempus Imperij. ib. 2</i>	Iudicium ſanguinis caueant Episcopi. <i>386. 23</i>
Ioannes Chryſtoſtomus in concionando deſert Flauiano. <i>ibidem. 45.</i>	Ioianus malè à quibusdam Ioianianus vocatus. <i>ibid.</i>	Iulia Eutochia filia ſanctæ Paulæ. <i>382. 38. vide, Eutochium.</i>
Ioannes Chryſtoſt. redarguitur à femina de ſublimi genere dicendi. <i>ibidem 48.</i>	Ioianus inter deos relatus à Gentilibus. <i>ibid. Imperator in quibus deliquit. ib. 3</i>	Iulianæ filie Probæ inſcriptio. <i>395. 14. & ſeq.</i>
Ioanni Chryſtoſtomo vnde cognomen, vt Os aureum diceretur. <i>ibidem. 49.</i>	Ioianus datu crimini, quod exornauit ſepulchrum Iuliani Apoſtate. <i>ibidem.</i>	Iuliana laudata cum matre à ſanctis Patribus. <i>395. 15.</i>
Ioannis Chryſtoſtomi ſtudium & labores in hæreticis ab Antiochena Eccleſia pellendis. <i>ibid. 50.</i>	Ioianus corpus traſlatum Conſtantinopolim. <i>ibid. ſepultum in Baſilica Apoſtolorum. ibid.</i>	Iulianus apoſtata imperare incipit. <i>361. 1. quo ætatis anno. ibid. 2.</i>
Ioannes Chryſtoſt. curat Marcionitam. <i>ibid. 51. iniurias Marcionitarum modeſtè patitur. ibid. 52. eorum ruina prædicat. ibidem. ineptias perſtrahit. ibid. 53</i>	Ioianus an reſtituerit Labarum. <i>ibidem 10.</i>	Iulianus quando venit Conſtantinopolim. <i>ibid.</i>
Ioannes Chryſtoſt. laborat in conuerſione Gentilium. <i>ib. 54.</i>	Ioianianus hæreſiſ archa quando prædijit. <i>382. 29. eius deliramenta. ibid. Metamorphoſis. ibid. 32. qualis homo. ibid.</i>	Iulianus reſtituere incipit idololatriam. <i>ibid. 2. 19. 362. 30. 4.</i>
Ioannes Chryſtoſt. Caſum montem purgauit à demonibus. <i>ibidem. 55.</i>	Ioianianus licet apoſtata, retinere voluit nomen & habitum monachi. <i>ibid. 34</i>	Iuliani Imperij initio templa aperiuntur, ſacrificia immolantur, & feſti dies vbique ritu Gentium celebrantur. <i>362. 62. 63</i>
Ioannes Chryſtoſt. dicbus ſingulis Antiochenus concionatur. <i>ibidem. 13.</i>	Ioianiani hæreſis. <i>ibid.</i>	Iulianus Chriſtianiſmum abdicat. <i>361. 2. 4. de cenſura antè clam deſcuerat. ibid. 3</i>
Ioannes Chryſtoſtomi gratiarum actio in reditu Flauiani. <i>ibid. 43.</i>	Ioianianus hæreſiſ archa damnatur à Siricio Papa. <i>390. 35. 39.</i>	Iulianus viginti annos Chriſtianus permanſit. <i>ibid. 3. 362. 24. 6.</i>
Ioannes Episcopus Hieroſolymis ſedere cepit Cyrillum. <i>386. 57. qualis hic olim. ibidem.</i>	Ioianiani ſcripta qualia eſſent. <i>ibid. 35. eius damnationis auctor Pammachius. ibid. 38.</i>	Iulianus initiatus ſummo pontificatu. <i>361. 4. & ſequ.</i>
Ioannes Episc. Hieroſolymitanus aduerſus Epiphanium altercatur. <i>391. 45</i>	Ioianiani collegæ, ijdemque omnes damnati. <i>ibid. 42.</i>	Iulianus quando factus apoſtata. <i>ibid. turpis ſacrificus. ibid. 4.</i>
Ioannes Hieroſolymitanus quid in Epiphanium & Hieronymum. <i>393. 5</i>	Ioianiano quod demum irrogatum eſt ſupplicium. <i>ib. 49.</i>	Iulianus inſitiatus Eleuſinijs. <i>ibid. 5. magos ad ſe vocat & alit. ibid. 6. 362. 17. minores Pontifices creat. 361. 6.</i>
Ioannes Hieroſolymitanus exclamat in Epiphanium ob ordinatum ab eo Pauliniam. <i>ibid. 6. alia in Epiphanium querela. ibid. 4. 6.</i>	Ioianianus exagitatus ſcriptis Hieronymi. <i>ibid. 50.</i>	Iulianus gaudet Conſtantij obitu. <i>ib. 7</i>
Ioannes Hieroſolymitanus patronus Origeniſtarum. <i>ibid. 47. ob id in Epiphanium reprehentionem exandedit. ibid. 4. 6.</i>	Ioianiani cauillus, cum oppugnare videtur Manichæos. <i>ib. 61.</i>	Iuliani in Conſtantium, & eius amicos odium. <i>ibid.</i>
Ioannes Episc. Hieroſolymit. Hieronymi ſcriptis exagitur. <i>393. 2</i>	Ioianiani hæreſis quas ſecum vexerit ſordes morum. <i>ib. 64.</i>	Iulianus iudicio ſubiicit magiſtratus Conſtantij. <i>ib. 8.</i>
Ioannes Hieroſolymitan. reprehendus à Theophilo, ipſe ſe excuſat. <i>ibid. 6. errores Origenis, quos Ioannes ſouit. ibid. 9.</i>	Ioiania filia Ioianii Conſulis. <i>367. 1.</i>	Iulianus quæ ſcripſit ad Hermogenem. <i>ib. 7.</i>
Ioannes Hieroſolymitanus in Epiphanium iniuſte commotus. <i>ibidem. 12. impingit ei hæreſim Anthropomorphitarum. ibid.</i>	Ioianæ vetus inſcriptio. <i>ibid.</i>	Iulianus reſpectu Conſtantij carus etiam Chriſtianiſtus. <i>ib. d.</i>
Ioannes Hieroſolym. arguitur calumnioſus & mendax. <i>ibid. 13.</i>	Ioianus Conſul. <i>ibid.</i>	Iulianus puniſcencia erga prouincias. <i>ib. 11. perſimonia laudata. ib. 12.</i>
Ioannes Hieroſolym. quanta in Hieronymum. <i>ibid. 18. ib. 20. excommunicauit eum. ib. 21.</i>	Ioianus & Gaudentius ſpoliant templa idolorum. <i>389. 52</i>	Iulianus apud omnes gratioſus. <i>ibid. remouet inutilis expenſas Palatij. ibid.</i>
Ioannes monachus conſultur à Theodoſio de belli euentu. <i>ibidem 35.</i>	Iouis Caſij templum à Ioanne Chryſtoſtomo purgatum. <i>392. 12</i>	Iuliani prouidentia in ſubleuanda annonæ caritate. <i>ibid.</i>
Ioannes monachus prædicat Theodoſio victoriam & ſequentem exitum vitæ. <i>ibid. & 394. 20</i>	Iouis Capitolini templum ſpoliatum. <i>389. 56</i>	Iulianus bene meretur de Episcopis. <i>ibid. 13. reſtituit exules Episcopos. ib. 15. reſtituit Zenonem medicum. ibid. 14</i>
Ioannes & Paulus martyres ſub Iuliano. <i>362. 251</i>	Iris amnis in Ponto. <i>362. 70</i>	Iuliani ad Zenonem epistolæ. <i>ibidem.</i>
Ioannes & Paulus martyres putati Iuliani interfectores. <i>363. 63</i>	Iſacius monachus quid in Valentem. <i>378. 24. nouit interitum Valentis. ibid. 26</i>	Iulianus reſtituit Aetium hæreſiſ archam. <i>ib. 15. eius epistolæ ad eum data. ibid.</i>
Ioseph Patriarcha creditur Serapis. <i>389. 90. 91</i>	Iſidis imagines. <i>362. 27. 363. 25. falſo à quodam B. Virgo exiſtimata. 363. 25</i>	Iulianus odio Conſtantij Catholicos reſtituit. <i>ibid. 14.</i>
Ioianus Imperator ab exercitu cligitur. <i>363. 114. ſub Iuliano conſeſſor fidei. ibidem 115.</i>	Iſides duæ. <i>362. 29</i>	Iulianus reſtituit bona exulibus ſub Conſtantio. <i>ib. 17.</i>
Ioianus genus. <i>ibidem.</i>	Iſidi Nutricij vota nuncupata. <i>363. 25</i>	Iulianus Chriſtianos, quod quiſque vellent, ſentire permiſit. <i>ib. 18</i>
Ioianus electio quaſi ex Dei miraculo. <i>ibid. 116. noua ritu Gentilicio facta. ibidem. 117.</i>	Iſidori legato à Theophilo cum litteris ambiguis. <i>388. 68</i>	Iulianus Fidelibus ſcriſtare volentibus expurgationem præſcribit. <i>ibid. 17. nolentes cogi vetat. ib. 15. 16.</i>
Ioianus in reſpuendo Imperium dignus prætextus. <i>ibidem. 116.</i>	Iſidorus Alexandrinus qualis. <i>ibid.</i>	Iulianus ſtudet paci Episcoporum. <i>ib. 18. ſed velato præ. ex. uo. 361. 19</i>
Ioianum Gentiles milites calumnijs lædunt. <i>ibid. 117.</i>	Iſidori Alexandr. legato Hieroſolymam. <i>393. 15. qualis ipſe Iſidorus. ibid. eius res geſtæ Hieroſolymis. ibid. 17</i>	Iulianus ad contemptum Chriſtianos Galilæos vocat. <i>ibidem. & ab omnibus vocari ſancit. 362. 278.</i>
Ioianus falſo extas inſpexiſſe ab Ammiano inſimulatur. <i>ibid. 118</i>	Iſidorus Episc. Cyri ordinatus ab Eusebio Samoſateno. <i>378. 4. 8</i>	Iuliani reſcriptum, quo Galilæos ſugillat. <i>361. 19</i>
Ioianus cum Perſis ſœdus inire cogitur. <i>ibid. 119. eiusdem ſœdæ conditiones. ib. 121. ab Ethnicis deriſus. ibidem. 123</i>	Iſidorus Mercator multa commentus. <i>374. 11</i>	Iulianus detrahit Chriſtianorum diſſenſionibus. <i>ibid.</i>
Ioianus Chriſtianos in priſtinum ſtatum reſtituit. <i>ibidem. 126.</i>	Iſidori tractatio de rebus Oſij mendacijs redarguitur. <i>371. 125.</i>	Iuliani propenſior cura in reſtituendis templis idolorum. <i>ibid.</i>
Ioianus reſtituit Eccleſijs ablata, quantum ſas fuit. <i>ibid. & 127.</i>	Iſnael Perſia Legarus martyr. <i>362. 44</i>	Iulianus mutat magiſtratus. <i>361. 20</i>
Ioianus lex pro tuendis ſacris virginibus. <i>ibid. lex de raptu virginum C. Iuſtinianus. & Theod. emendatur. ibidem. 128. 129.</i>	Iſtrum Hunni ſub Valente pertranſeunt. <i>376. 7</i>	Iuliani ſtudia in Chriſtiana religione euertenda. <i>ib. 262. 79.</i>
Ioianus profitetur fidem Catholicam. <i>ibidem. 130. ſcribit ad Athanaſium, vt ab eo doceatur ſident</i>	Iſthaciæ factio improbata. <i>386. 33</i>	Iuliani perſectio omnium acerbiffima. <i>361. 20. ab alijs diuerſa, & qualis. 36. 62. cõſilium de ſtabilitate Imperio. 361. 20</i>
	Iſthaciæ ſanctos viros calumniatur. <i>385. 23. damnatus abſoluitur in Synodo Treuerenſi. 386. 25. perſecutionem paſſus à Priſcilliano profugit in Gallias. 381. 112</i>	Iulianus quales delegit magiſtratus. <i>ibid. 5</i>
	Iſthacijs Episcopos deſenſio. <i>386. 27</i>	Iuliani ludus, & ad decipiendum blanditiæ. <i>ibid. & 6.</i>
	Iſthacijs Episcopos accuſator Priſcillianiſtarum. <i>385. 22. 23. eius ſcripta & obitus. 386. 38</i>	Iulianus deſertoribus & apoſtatis honores tribuit. <i>ib. 5.</i>
	Italia mittere ſolet conſeſſores fidei milites. <i>378. 18.</i>	Iuliani relaxationes & otia. <i>ibid. 6.</i>
	Italia clades à Maximo illata. <i>387. 60. pars à Maximo deuſtata. ibid.</i>	
	Judæi bene habiti à Iuliano. <i>363. 5. 19</i>	
	Judæi incendunt Eccleſias Chriſtianorum diuerſis in locis. <i>ib. 6.</i>	
	Judæi quo conatu curant reſtitutionem templi. <i>ibid. 10.</i>	
	Judæi ad Chriſtum conuerſi territi miraculis in exſtructione templi viſis. <i>ibid. 17. 19</i>	
	Judæis fauet Maximus. <i>387. 34</i>	

Index Annal. Eccles

<p>Julianus vocat S. Basilium. <i>ibidem.</i> Acta cum eo. <i>ibid.</i> 7.</p> <p>Julianus blanditur Gregorio Nazianzeno. <i>ib.</i> 7. ornat Praefectura Caesarium. <i>ib.</i> 8.</p> <p>Julianus aggressus persequi Christianos. <i>ibid.</i> & sequ. 11.</p> <p>Juliani in persequendis fidelibus artes. <i>ib.</i> 24. 75. 109. 265.</p> <p>Julianus tentat Caesarium. <i>ib.</i> 10. 11.</p> <p>Julianus seducit Ecebolium rhetorem Christianum <i>ib.</i> 12.</p> <p>Julianus quid in Arianos Edesseos. <i>ib.</i> 14. <i>ibid.</i> <i>ibid.</i></p> <p>Julianus coluit Oribasium medicum. <i>ib.</i> 15.</p> <p>Julianus Christianam religionem irridet. <i>ib.</i> 14. & cultum imaginum, Crucis, & reliquiarum fidelibus obicit. <i>ib.</i> 27. 8.</p> <p>Juliani epistola ad Libanium. <i>ib.</i> 16.</p> <p>Julianus coluit Nymphydianum & Claudianum. <i>ib.</i> 17.</p> <p>Julianus magos & aruspices frequentat. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani regia quibus hominibus referta. <i>ibid.</i> stipatores meretricis & cinædi. <i>ib.</i> 18. turpitudinis religionis</p> <p>Julianus sacrificans portentis terretur. <i>ib.</i> 20.</p> <p>Juliano visa Crux in exitis. <i>ib.</i></p> <p>Juliani persecutionem insolitæ causæ. <i>ibid.</i> 22. & sequ.</p> <p>Julianus qualem persecutionem parat. <i>ibid.</i> 23. & sequ.</p> <p>Julianus inuidebat Christianis martyrij gloriam. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus in persequendo versipellis. <i>ib.</i> 24. incipit persecutionem à domesticis. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus sacrificans præsentia Christiani hominis impeditur. <i>ib.</i> 21.</p> <p>Julianus persequitur milites Christianos. <i>ib.</i> 26. mutat Labarum. <i>ibidem.</i> 27. abolet Crucis signum. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani numisma cum Serapide. <i>ib.</i> 28. imago instar Serapidis. <i>ib.</i> 29.</p> <p>Julianus imaginibus affectat vocari deus. <i>ibid.</i> 30.</p> <p>Juliani imago cum Anubi. <i>ib.</i> 30.</p> <p>Juliani numismata. <i>ibid.</i> 28. tauro signata. <i>ibid.</i> 84. 86.</p> <p>Juliani numisma cum Iside. <i>ib.</i> 30. statura, & figura. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus imagine & forma deorum cur fingi voluerit. <i>ib.</i></p> <p>Julianus thurificatione decipere terat milites Christianos. <i>ib.</i> 33.</p> <p>Julianus milites Prætorianos Christianos ablegat. <i>ib.</i> 36.</p> <p>Julianus suis imaginibus studet decipere Christianos. <i>ib.</i> 30.</p> <p>Julianus Valentinianum & Valentem redegit in ordinem. <i>ib.</i> 37.</p> <p>Julianus in Palatio locat aram Fortunæ. <i>ib.</i></p> <p>Julianum sacrificantem Maris Episcopos publice increpat. <i>ib.</i> 39. eumdem acriter Eufignius senex arguit. <i>ib.</i> 134.</p> <p>Julianus quid in Marin Episcopum Chalconensem. <i>ib.</i> 39.</p> <p>Juliani affectata patientia. <i>ibid.</i> præceps furor & insanabiles. <i>ib.</i> 40.</p> <p>Julianus qualis in iudicando. <i>ib.</i> 41.</p> <p>Juliani crudelitas. <i>ib.</i> 42.</p> <p>Juliani persecutio diuersis obumbrata prætextibus. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus qua arte decipere tentat Constantinopolitanos Christianos. <i>ibidem.</i></p> <p>Julianus cibario inquinat idolotytis. <i>ib.</i> 43. & aquas omnes. <i>ibid.</i> 126.</p> <p>Julianus quanto tempore moratus Constantinopolim. <i>ibid.</i> 43.</p> <p>Julianus bene meretur de concubibus suis Constantinopolitanis. <i>ib.</i> 44.</p> <p>Julianus venit Nicomediam quid ibi egit. <i>ib.</i> 45.</p> <p>Juliani aduentus Caesarem Cappadociæ quid ibi. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani in Cappadociæ Ecclesias immanitates. <i>ib.</i> 48. & sacrilegia. <i>ib.</i> 282.</p> <p>Julianus Byzantium, non Constantiamopolim vocat. <i>ib.</i> 44.</p> <p>Julianus quando recessit Constantinopoli. <i>ib.</i> Chalcedone recepit Legatos Persarum Regis. <i>ib.</i> quid in eos. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus quid Chalcedone. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus fuit Gentiles gratari in Christianos. <i>ibid.</i> 47.</p> <p>Julianus quid in Nazianzenos. <i>ib.</i> 48. proficiscitur in Syriam. <i>ibid.</i> 53.</p> <p>Julianus quid in Galatia aduersus Christianos. <i>ibid.</i> 72. 73.</p> <p>Julianus quid in Basilium Ancyranum Episcopum. <i>ib.</i> 72.</p> <p>Julianus quando venit in Galatiam. <i>ib.</i> 76. venit Pefincentem. <i>ibid.</i></p>	<p>Julianus Pefsinuente sacra & ædes Mattis deorum restituit. <i>ibid.</i> 77.</p> <p>Julianus vindicat ignominiam illatam Matri deorum. <i>ibid.</i> 76.</p> <p>Julianus quid in Cyzicenos. <i>ib.</i> 78. quid in Thracas Christianos. <i>ib.</i> 80.</p> <p>Julianus venit Antiochiam. <i>ib.</i> 81.</p> <p>Juliani res gestæ Antiochiæ. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus dira scelera <i>ibidem</i> patrata. <i>ib.</i> 134.</p> <p>Julianus quo modo exceptus ab Antiochenis. <i>ibid.</i> 81.</p> <p>Juliani Misopogon de sua barba in Antiochenos. <i>ibid.</i> ob eam iure reprehenditur. <i>ibid.</i> 35.</p> <p>Julianus dicerijs exagitur. <i>ib.</i> 83. quot & quibus nominibus appellatus. <i>ibid.</i> derisus impostis nominibus. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus Victimarius dictus. <i>ibid.</i> Idolus dictus. <i>ib.</i> 84.</p> <p>Julianus Tauricremus. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus vecors in altercando cum Antiochenis. <i>ib.</i> & 85.</p> <p>Juliani barba qualis. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani de sua barba dicta. <i>ibid.</i> querelæ in Antiochenos. <i>ib.</i> 86.</p> <p>Julianus quibus elementis nomen Christi exprimitur. <i>ibid.</i> & Constantij. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani inuocia in Antiochenos, quod Christum & non deos colerent. <i>ib.</i> 86. item ob cultum Genitorum martyrum. <i>ib.</i> 87.</p> <p>Julianus cultor Apollinis Daphnici & Iouis Castrij. <i>ibid.</i></p> <p>Julianum apud Iouem Casium continentur rhetores Ægyptij, & de iudicando Apri spem illi inijciunt. <i>ib.</i> 88.</p> <p>Julianus quid in Artemium & alios martyres Antiochenos. <i>ib.</i> 90.</p> <p>Juliano Antiochiæ Eugenius & Macarius fortiter resistunt. <i>ibidem.</i></p> <p>Julianus innumeras hostias immolat Antiochiæ. <i>ib.</i> 93.</p> <p>Julianus quàm multa & magna sacrificia parabat. <i>ib.</i> 94.</p> <p>Julianus venas Castalij fontis recludere cogitat. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus reliquias Babylæ martyris asportari iuber monitus ab oraculo. <i>ib.</i> 101.</p> <p>Julianus Antiochiæ ob gloriosam reliquiarum Babylæ translationem supplicia in Fideles constituit. <i>ib.</i> 103.</p> <p>Julianus cur Babylæ reliquias cum honore transportari permitteret. <i>ib.</i> 104. 111.</p> <p>Julianus timuit Babylam martyrem. <i>ib.</i> 104. 114. patrus Juliani a Postare dira passus ob in pietatem, & quid in morte. <i>ib.</i> 105. 107.</p> <p>Juliani rescriptum ad Felicem Comitem. <i>ib.</i> 109.</p> <p>Julianus ob incendium templi Apollinis aduersus Christianos questionem exercet. <i>ib.</i> 113. infant in templa martyrum. <i>ib.</i> 114. sæpe signis admonitus. <i>ibid.</i> 116.</p> <p>Juliani luctus de incendio Apollinis templo. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus falsis prætextibus necat Christianos. <i>ibid.</i> 129.</p> <p>Julianus canticis Ecclesiasticis deridetur. <i>ibid.</i> 131. 182.</p> <p>Julianus à Publica sanctorum: derisus, quid in eam. <i>ibid.</i> 131.</p> <p>Julianus delusus etiam à mimis. <i>ibid.</i> 133. & ab Eufignio sene. <i>ibid.</i> 134.</p> <p>Julianus quid Tarsi egerit. <i>ibid.</i> exagitat Antiochenos. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus que contulit Antiochenis. <i>ibid.</i> 136. Constantiam Syriæ ciuitatem Gezæ adiudicat. <i>ibid.</i> 137.</p> <p>Julianus Antiochiæ excepit Legatos Persarum Regis. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus fuit iudices agere contra Christianos, atque Gentiles in eos furere. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus Fideles à Gentilibus occidi ridet & permittit. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani ingratitude erga Marcum Arrethum suum seruatorem. <i>ib.</i> 153. epistola ad Bostrenses contra Titum. <i>ib.</i> 155. artes in persequendis Christianis. <i>ibid.</i> 157.</p> <p>Julianus quid in Christi statuam æream. <i>ibid.</i> 158.</p> <p>Juliani statua, ubi Christus erat, collocata, de cælo racta & confraeta. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus exagitat Ægypti Ecclesiam. <i>ib.</i> 159. mortem Georgij viciis velle simulat. <i>ib.</i> 166.</p> <p>Juliani epistola ad Alexandrinos de neco Georgij. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus laudat Serapidem. <i>ibid.</i> eius cultor propensior. <i>ibid.</i> 169.</p> <p>Juliani epistola de libris Georgij perquirendis. <i>ibid.</i> 170.</p> <p>Julianus rescribit contra Athanasium. <i>ib.</i> 241.</p> <p>Juliani epistola ad Alexandrinos contra Athanasium, in qua eum occidi mandat. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus nebula comparatus. <i>ib.</i> 243.</p>	<p>Julianus scibit iterum ad Alexandrinos in causa Athanasij. <i>ib.</i> 244.</p> <p>Julianus obiurgat Alexandrinos. <i>ib.</i> & 245.</p> <p>Juliani odium in Athanasium. <i>ib.</i> 245. 246.</p> <p>Julianus Agrij amicus. <i>ibid.</i> 245.</p> <p>Juliani ad Christianorum querelas responsio. <i>ibid.</i> 247. persecutio in Romanam Ecclesiam. <i>ib.</i> 249. & deinceps.</p> <p>Juliani artes in spoliandis Fidelibus patrimonijs. <i>ib.</i> 250.</p> <p>Julianus numquam Romæ fuit. <i>ib.</i> 255. fauet Donatistas. <i>ib.</i> 264. & sequ.</p> <p>Julianus laxat habenas Donatistas contra Catholicos. <i>ib.</i> & sequ.</p> <p>Juliani rescriptum pro Donatistas proponi iuber Honorius ad ignominiam eorum. <i>ib.</i> 265. consilium, miscere turbas in Ecclesia. <i>ibidem.</i></p> <p>Julianus cur restituit exules Episcopos. <i>ibid.</i> restituit exules Donatistas. <i>ibidem.</i></p> <p>Juliani rescriptum, quo decernitur Christianos dicendos esse Galileos. <i>ib.</i> 278. lex de ademptione privilegiorum Christianis. <i>ib.</i> 279. de maritis liberè ab vxoribus dimittendis. <i>ib.</i> 308.</p> <p>Julianus indicit tributa Christianis. <i>ib.</i> 281.</p> <p>Julianus prætextu iustitiæ multa impia decernit. <i>ib.</i> 283.</p> <p>Julianus lege Euangelica malè percepta pugnat contra Christianos. <i>ibid.</i> excludit à malitia Christianos. <i>ib.</i> 284.</p> <p>Julianus prohibet Christianos docere publicè. <i>ibid.</i> 285.</p> <p>Julianus inuidet Christianis scientiam. <i>ibid.</i> & 286. 287. non prohibuit Christianos discere, sed docere. <i>ib.</i> 298. <i>ib.</i> 290. huius legis faciendæ ratio. <i>ib.</i> 293.</p> <p>Julianus Atticè loqui prohibuit. <i>ib.</i> 294. imperitiæ insulam nostros. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus quæ obiectare solebat in Christianos, eos deridens. <i>ib.</i> 361. 15.</p> <p>Julianus æmulatus res Christianorum in Gentilium eas transferre studuit. <i>ib.</i> 302. 305.</p> <p>Julianus ædificare parat monasteria & domos hospitalales. <i>ib.</i> 302.</p> <p>Juliano haud concessum imitari Christianorum res. <i>ib.</i> 305.</p> <p>Juliani epistola ad Arcesium de imitatione rerum Christianorum. <i>ib.</i> 306. obitus prælagia. <i>ib.</i> 363. 2.</p> <p>Julianus in odium Christianorum fauet Iudæis. <i>ib.</i> 3. & sequ.</p> <p>Julianus Hierosolymitanum templum restituendum curat. <i>ibid.</i> diuinitus repeditur. <i>ib.</i> 9.</p> <p>Iudeorum sanctitia in Christianos sub Iuliano. <i>ib.</i> 6.</p> <p>Julianus Iudæos in nostros immittit. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani litteræ ad Iudæos. <i>ib.</i> 8. votum de immolando Christianos Hierosolymis. <i>ib.</i> 19. lex de sepulchris & funcribus. <i>ib.</i> 20. apparatus ad bellum Pefinum. <i>ib.</i> 22.</p> <p>Julianus ante bellum omnia mittit consulere oracula. <i>ib.</i> ludunt eum mendacijs. <i>ib.</i> & 23. credidit voluit Alexander Magnus. <i>ib.</i> 23.</p> <p>Julianus decipitur à Maximo philosopho. <i>ib.</i> 22. ab eodem & Prisco. <i>ib.</i> 33.</p> <p>Julianus credebatur transanimationem Pythagoream. <i>ib.</i> 23. à Sallustio reuocari tentatur à bello Pefisco. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani in auspiciando bello vota. <i>ibid.</i> numisma de nuncupatis votis Idis nutrici. <i>ib.</i> 25.</p> <p>Julianus ad bellum recusat auxilia sociorum. <i>ibid.</i> Arcaem Regè Armeniæ contemnit, quod Christianus esset. <i>ib.</i> & 28.</p> <p>Juliani in auspiciando bello temeritas. <i>ib.</i> 26.</p> <p>Julianus recedit Antiochia profecturus ad bellum Pefinum. <i>ib.</i> 29.</p> <p>Juliani iter in Persas. <i>ib.</i> 30. res gestæ. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus superatus ab adolescente Berœensi. <i>ibid.</i></p> <p>Juliani interitus prænunciatus à Christianis. <i>ib.</i> 32.</p> <p>Julianus in prociectu scribit ad Libanium de suo itinere. <i>ib.</i> 30. 32.</p> <p>Juliani equus Babylonius interijt. <i>ib.</i> 33.</p> <p>Julianus deceptus ab aruspiciibus. <i>ibid.</i></p> <p>Julianus in prociectu scribit libros contra Christianos. <i>ib.</i> 34.</p> <p>Juliani scripta. <i>ibid.</i> 36.</p> <p>Julianus Edeffam venit: quid ibi. <i>ib.</i> 37. Charris abominanda sacra peragit. <i>ibid.</i> Nisi cum esset, efferri iussit corpus S. Jacobi Episcopi. <i>ib.</i> 38. Nisi peridarguitur à sancto monacho. <i>ib.</i> 39.</p> <p>Juliani nuncijs demones. <i>ib.</i> 40.</p> <p>Julianus ctedens suis philosophis malè perit. <i>ib.</i> 42.</p> <p>Julianus rursus decipitur falso oraculo. <i>ib.</i> 43. imanolans Marti terretur prodigijs. <i>ib.</i> 44. cultor Mestri. <i>ibid.</i> in eum exandunt. <i>ibid.</i> peruenit Cressiphontem: quid ibi. <i>ibid.</i> seducitur à Pefaransuga. <i>ib.</i> 46. inducitur vt succendat naucs. <i>ibid.</i> exercitum in discrimen adducit. <i>ibid.</i> exagitur rursus tristibus euentis. <i>ib.</i> 48.</p> <p>Julianus ab aruspiciibus seductus labitur in interitura. <i>ibid.</i></p>
---	---	---

Iulianus à dijs delusus & derelictus. ibid. 49
 eos execratur. ibid.
 Iulianus cum Perſis vltimo certamine pugnat. ibi. 50
 Iulianus in prælio vulneratus. ibid.
 Iuliani morientis oratio. ibi. 52
 Iuliani percuffor haud fatis exploratus, à Gentilibus
 quis creditus. ibid. 53. & ſeq.
 Iuliani interitus. ibid. & ſeq.
 Iulianus diuinitus percuffus. ibid. 54. & ſeq.
 Iulianus à S. Mercurio matre creditur percuffus.
 ibid. 55
 Iulianus moriens quid in Chriſtum. ibid. 57
 Iulianus moriens affectat diuinos honores. ibid. 58
 Iulianum tranſlatum in caelum finxit Gentilitas. ibi-
 dem. & 59
 Iuliani interitus à nonnullis abſentibus cognitus.
 ibid. 60
 Iuliani dtes obitus. ibid. 62. necatus putatur virtute
 S. Iohannis & Pauli martyrum. ibid. 63
 Iuliani Apoſtatae vita & obitus ſuma aſſertio eſt Chri-
 ſtianae religionis. ibid. 62
 Iuliani ætas & tempus Imperij. ibi. 63
 Iuliani obitus gaudium attulit orbi. ibid. 63
 Iulianus conſecratus deſtructor Romani Imperij.
 ibidem 68
 Iuliano debet, non Iouiano adſcribi Imperij clades.
 ibidem. 118
 Iuliani adulatoriæ inſcriptiones. ibid. 68
 Iuliani funus quale. ibid. 69
 Iuliani ſepulchrum Tarſi. ibid. prodigia in eo. ibid.
 Iuliani ſacrificia abominanda detecta poſt mortem
 ipſius. ibid. 71
 Iulianus poſt obitum laudatus à Libanio. ibid. 72
 Iulianus à Libanio Dæmon laudis gratia nominatus.
 ibidem.
 Iulianus apoſtata idem philoſophus Cynicus. ibi. 73
 Iuliani mores quales. ibid. 75. 76
 Iulianus profecit duabus inueſtiuis Gregorij
 Nazianzeni. ibid. 77
 Iulianus exagitatus apoſtrophis & inueſtiuis. ibid.
 79. 80
 Iulianus Baſilium & Gregorium deſtinauerat neci
 poſt reditum à Perſide. ibid. 80
 Iuliani amici perſequuntur Valentinianus & Va-
 lens. 364. 18
 Iulianus Saba monachus nouit abſens interitum Iu-
 liani. 363. 60
 Iulianus Saba Antiochiam à Catholicis accerſitus
 ſub Valente. 370. 75
 Iulianus Saba monachus præſto eſt Antiochenis à
 Valente exagitatus. ibid. & ſeq.
 Iuliani Sabæ aduentus Antiochiam. ibid. 78. ægro-
 tans curat ſe & alios. ibid. ſanat Comitem Orien-
 tis. ibid. 80
 Iulianus à ſebri liberatur Antiochiæ. ibid. 78
 Iuliani Sabæ celebris memoria. ibid. 82
 Iuliani Sabæ ingentia miracula. ibid. 77
 Iulianus Saba puerum hoſpitis à puteo incolumentum
 educit. ibid.
 Iuliani pallio tacto claudus ſanatur. ibid. 79
 Iulius Magiſter militiæ Valèris iuſſit occidi Gothos
 in ciuitatibus in pace agentes. 378. 29
 Iupiter Caſus in Arabia. 372. 87
 Iupiter Fulmineus in Alpium iugis collocatus. 394. 1
 Iura Pontificis Max. idolorum cultus tranſlata in Præ-
 ſecum Vrbs. 383. 7
 Iura diſtributa Regum & Eccleſiarum. 387. 25
 Iuſta filia Valentiniani. 375. 5
 Iuſtina relicta Decentij vxor Valentiniani. 370. 12. 4
 Iuſtina Auguſta cœpit perturbare Mediolanenſem
 Eccleſiam. 380. 18
 Iuſtina Auguſta Arianiſ fauet. ibid. & 381. 95
 Ambroſio iniurias inferit. 383. 19
 Iuſtina legem pro Arianiſ à Valentiniano extorquet.
 386. 4
 Iuſtina Auguſta libertatem concedit Arianiſ liberè
 agendi. ibid.
 Iuſtina perſequitur S. Ambroſium. ibid. 11. quo tem-
 pore. ibid. quam opportunitatem naſta. ibidem
 Iuſtina profugos Arianos ſuſcepit. ibid.
 Iuſtina Ambroſium in exilium amandare fruſtra co-
 natur. 386. 66
 Iuſtina Auguſta rurſum vexat Ambroſium. 387. 1
 vi armata oppugnat. ibid. 2
 Iuſtina edictum eiecit ab Imperatore contra Catho-
 licos. ibid.
 Iuſtinæ perſecutio longè lateq; graſſata. ibid. 37
 Iuſtinæ perſecutio quomodo ſedata. ibid. 41
 Iuſtina miraculis coacta à perſecutione Ambroſij
 deſiſit. ibid. 37. 41
 Iuſtina immittit ſicarium in Ambroſium. ibid. 43
 Iuſtina tollere tentat Ambroſium etiam per dæmo-
 nos & maleficia. licet fruſtra. ibid.
 Iuſtina conſuſa viſta manſit. ibi. ad Ambroſij opem
 ſupplex conſugit meru Maximi. ibid. 44
 Iuſtina fugam arripit. ibid. 58
 Iuſtus Epicoſopus Lugdunenſis interfuit Concilio
 Aquileienſi. 381. 82. 84

Iuuentinus martyr cum Maximo Antiochiæ ſub Iu-
 liano. 362. 127. & ſeq. ijdem varijs dolis tentantur
 à Iuliano. ibid.
 Iuuenum ſententia in contentione de elegenda Me-
 letij ſucceſſore obtinet. 381. 45

K.

Kalendarium Ianuarij ſuperſtitiones abrogat
 Ambroſius, & icuinum ea dicit inducit. 377.
 14.

L.

Labari effugies in humis Valentis & Valentiniani.
 364. 10
 Labarum à Iuliano mutatur. 362. 27. in quam
 formam conuerſum. ibid.
 Labarum reſtitutum ab Imperatoribus Valentiniano
 & Valente. 364. 10
 Labarum, non aquilæ ducunt exercitum Fidelium
 Principum. 378. 18. & ſeq.
 Læta nurus S. Paulæ, filia Albini Pontificis idolorum,
 vxor Toxotij. 382. 40. mater Paulæ iunioris.
 ibid. 44.
 Laici non immanſceant ſe rebus Eccleſiaſticis. 363. 150
 Laici eſſe non debent arbitri diſputationis cum hæ-
 reticis. 386. 16
 Laici nec ipſi quidem Imperatores iudicent cauſas
 Eccleſiaſticas. 364. 40
 Laici ſepe ordinati Epicoſopi. 375. 21. & multi poſt
 Ambroſij electionem electi ſunt. ibid.
 Laici etiam coniugati ad Epicoſopatus poſtulati. ibid.
 Laicis ſacerdota deferre vitium. ibi.
 Laicos de ſacerdotibus iudicare non debere. 386. 16
 neque de rebus ſacris. ibid. 20
 Lampadius Præfecus Vrbs poſt Symmachum. 366. 1
 Lampadius erogat in pauperes expenſas ludorum. ibi.
 Lampacenum Concilium quando celebratum. 364.
 12. 365. 1. & ſeq. ex dicto Concilio legatio. 365.
 6.
 Lampacenum Concilium ab hereticis Macedonianis
 celebratum. 2. reſ in eo geſta. ibid. 4
 Laodicea, vbi celebratum eſt Concilium. non Syriæ,
 ſed Aſiæ. append. 2.
 Laodicea plures. ibid.
 Laodicea Synodus celebrata ante Nicænum Con-
 cilium. ibid. 6. poſt Neocaſarienſem. ibid. 8
 Laodicea Synodus citatur à Theodoro, atque à
 Baſilio. ibi. 4
 Laodiceum Concilium quando celebratum. ibid.
 Laodiceenſis Concilij lectio germana reſtituta. ibi. 6
 Laodiceenſis Syriæ Epicoſopus Theodotus. ibid. 3
 Laodiceſis Aſiæ ciuitas Epicoſopus Nunechius. ibi. 9
 Lapis ſuper lapidem non relictus in templo tempore
 Iuliani. 363. 17. 18
 Lapi Epicoſopi an eſſent in ſedem reſtituendi. apitauit,
 in Concilio Alexandrino. 362. 183. 194. & ſeq. 211
 idem defendit Hieronymus. ibid. 227
 Lapi recipiendi cum abiuratione hæreſis, ex ſenten-
 tia Athanaſij. 371. 53
 Lapi eſſe reſtituendos. 380. 10
 Lapi Epicoſopi cum poenitentia ſepe recepti. 365. 33
 & quando depoſiti. ibid. 34
 Laritiam proderet noluerunt Chriſtiani etiam cum
 ſua vitæ detrimento. 372. 115
 Laronianus poëta, idemq; Preſcillianus. ſta. 387. 27
 S. Laurentij baſilicę quid contulerit Damasus. 384. 18
 Lea vidua ſanctiſſima. 382. 47. de Lea & Prætextato
 antitheſis. ibid. 48
 Lea viduæ obitus. ibid. 47. 48. & elogium. ibid. 49. e-
 iuſdem Oſiam tranſlatio. ibidem.
 Legatio miſſa à Concilio Alexandrino. 362. 193
 Legatio Antiocheni Concilij ad Eccleſias Orientis.
 378. 44
 Legatio Antiochenorum ad Theodoſium. 388. 22. & ſeq.
 Legatio à Synodo Conſtantinopolitana ad Dama-
 ſum. 382. 12
 Legatio Catholicorum Conſtantinopoli ad Valen-
 tem miſſa. 370. 26. & ſeq.
 Legatio Epicoſoporum ad Valentinianum pro Con-
 cilio conuocando. 364. 12
 Legatio ex Concilio Lampaceno. 365. 6
 Legatio S. Ambroſij ad Maximum. 383. 19
 Legatio Liberij ad Illyricos. 365. 17
 Legatio Liberij Papæ ad Valente Imperatorē. 364. 34
 Legatio Siricij ad Mediolanenſem Eccleſiam. 390. 42
 Legatio Maximij ad Theodoſium poſt necem Gra-
 tiani. 383. 13
 item Valentiniani ad Maximum. ibid. 19
 Legatio miſſa à Theodoſio ad ſanctos Ægypti mo-
 nachos. 388. 51. 53
 Legatio Theodoſij ad ſanctos monachos Ægypti
 pro precibus ante bellum Eugenianum. 393. 35
 Legatio Eugenij ad Theodoſium. 392. 17
 Legatio Petri ad conciliandam Antiochenam Ec-
 cleſiam. 371. 8

Legatio ad Occidentales à Baſilio miſſa. ibid. 9
 Legatio alia à S. Baſil. miſſa ad Occidentales. 372. 4. 16. 17
 Legatio Suedrorum Eccleſiæ ex Pamphilia ad Epi-
 phanium. 375. 1
 Legatio Domini ad Maximum qualis. 387. 56
 Legatio Flauiani Epicoſopi ad Theodoſium. 388. 24
 Legatio Gregorij Nyſſeni in Arabiam. 378. 44
 Legatio Iſidorij Hieroſolymam. 393. 15
 Legatio Theophili Alexandrini in Italiam cum ſit-
 teris ambiguis. 388. 68
 Legatio S. Zenobij Epicoſopi Florentini ad Valen-
 tem. 370. 36
 Legatio Regis Gothorum pro pace ad Valentem,
 quam ſpernit. 378. 25
 Legatio Reginae Sarracenorum pro accipiendo Epi-
 ſcopo. 372. 103
 Legatio miſſa à Gentilibus Roma ad Valentinianum
 ob diras de magis quaſtiones. 370. 102
 Legatio Gentilium Senatorum pro cultu deorum
 ad Imperatores. 382. 52
 Legatio Gentilium ad Valentinianum pro ſacris re-
 ſtituendis. 392. 1
 Legationes Regum ad Iulianum pollicentes auxiliū
 ob bellum Perſicum. 363. 25
 Legatio ad Romanum Pontificem pro Eccleſia Ori-
 entali. 371. 9
 Legationes ex Concilio Antiocheno ad diuerſas
 prouincias. 378. 44
 Legationes diuerſæ ad liberium pro reductione hæ-
 reticorum. 365. 17
 Legationes Ambroſij ad Maximum duæ. 387. 44
 Legationes iniunctæ diuerſis Orthodoxis epicoſpis
 ad explorandam fidem Catholicam diuerſarum
 prouinciarum ex Synodo Conſtantinopolitana.
 381. 73
 Legationes ex Gallijs & ex Africa ad Concilium A-
 quileienſe. ibid. 82. 84
 Legati Apoſtolicæ ſedis ab Imperatore commenda-
 ti. 365. 23
 Legati miſſi à Concilio Lampaceno ad Occidenta-
 les. ibid. 6. eorum nomina. ibid. 8
 Legati iterum miſſi ad Synodum Alexandrinam à
 Paulino. 362. 180
 Legati miſſi ad Occidentales à Baſilio Probus & Do-
 rotheus. 371. 9
 Legati miſſi Conſtantinopoli ad Valentem aqua &
 igne aſumpti. 370. 26. & deinceps.
 Legati à Luciferō miſſi ad Synodum Alexandrinam.
 362. 180
 Legati Macedoniam proſeſſione Nicænæ fidei ſuf-
 furantur communicationem liberij. 365. 8
 Legati à Donatiſtis miſſi ad Iulianum. 362. 261
 Legati Regis Perſarum male habitij à Iuliano, effe-
 ctique martyres. ibid. 44
 Legati Regis Saporis ad Iulianum Antiochiæ agen-
 tem. ibid. 137
 Legatus Euſebius Vercellenſis ad erigendas collas
 Eccleſias. ibid. 206. 212
 Leo Papa nullam prærogatiuam cognouit ſedis Cō-
 ſtantinopolitanæ. 381. 35
 Leonis Pontificis cum S. Hilario Aſta commēcia.
 362. 235
 Leopardus martyr Romæ ſub Iuliano. ibid. 255
 Leopardus cum collegis legatus ad Eccleſiam Me-
 diolanenſem. 390. 42. & deinceps.
 Lerioſus Epicoſopus Melitenenſis exagitat Maſſalia-
 nos. 383. 36
 Lerioſus Melitenenſis Epicoſopi aduerſus hæreticos res
 geſta. ibid.
 Lex Iuliani aduerſus Chriſtianos profeſſores. 362.
 287. & ſeq. huius legis faciendæ ratio. ibid. 291
 Lex Iuliani, qua Chriſtiani iubent dici Galilei. ib. 278
 Lex lata à Iuliano, ne Chriſtiani militarent. ibid. 284
 Lex Iuliani arcent Chriſtiani à docēdo. ib. 285. & ſeq.
 Lex Iuliani de arcentis à ſcholis Chriſtianiſ profes-
 ſoribus reuocata. 364. 29
 Lex Iuliana ſublata priuilegia Chriſtianiſ. 362. 270
 Lex Iuliani de ſepulchris & funeribus. 363. 20
 Lex Iuliani data ad Felicem Comitem. 362. 109
 Leges in ſacrilegos late, aduerſus Chriſtianos à Iu-
 liano conuerſæ. ibid. 284
 Leges Iuliani aduerſus eccleſias propoſitæ. ibid. 282
 Lex Gratiani de iudicio Eccleſiaſtico. 376. 5
 Lex Gratiani aduerſus Donatiſtas. 377. 6
 Lex Gratiani aduerſus Manichæos. ibidem.
 Lex Gratiani de immunitate clericorum. ibid. 12
 Lex Gratiani aduerſus hereticos. 376. 1. 379. 11
 Lex Gratiani aduerſus avaritiam clericorum. 379. 13
 Lex Gratiani pro Chriſtianiſ Catholicis exulibus.
 378. 31
 Lex Gratiani aduerſus apoſtatas & Manichæos. 383.
 20.
 Lex Iouiani ſeuera de custodia ſacrarum virginum.
 363. 128
 Lex Theodoſij aduerſus apoſtatas. 391. 5
 aduerſus hereticos. ibid. 15
 Lex à Theodoſio poſt baptiſmum ſancita de fide Ca-
 tholica, & aduerſus hereticos. 380. 2

Index Annal. Ecclesiast.

<p>Iex Theodosij aduersus hæreticos, ne fabricent ecclesias. 381.30</p> <p>Leges Theodosij aduersus hæreticos promulgatae tempore expeditionis in Maximum. 388.38. & seq.</p> <p>Leges Theodosij aduersus hæreticos post terrâ Synodum Constantinopolitanam. 383.33</p> <p>Lex Theodosij fugantur omnes hæretici. 389.75</p> <p>Lex Theodosij aduersus hæreticos. 381.8</p> <p>Lex alia Theodosij aduersus hæreticos. 384.29</p> <p>Lia. 386.49</p> <p>Lex eiusdem in Manichæos. 382.74. 389.62</p> <p>Lex Theodosij aduersus monachos hæreticos. 390.48.</p> <p>Lex Theodosij aduersus maleficos. 389.61</p> <p>Lex Theodosij aduersus Iudæos. 384.37</p> <p>Lex Theodosij, qua abfuit idololatriam. 391.2</p> <p>Lex eademq; ex Senatusconsulto lata. ibid.3</p> <p>Lex alia eodem tempore data eiusdem argumenti. ibid.5</p> <p>Lex alia aduersus idololatrias. 385.37</p> <p>Lex Theodosij aduersus idolorum cultores. 381.116</p> <p>Lex Theodosij aduersus deorum cultum. 392.26</p> <p>Lex Theodosij aduersus Paganos. 381.80</p> <p>Lex Theodosij aduersus validos mendicantes. 382.75</p> <p>Lex Theodosij aduersus fiducias & psaltrias. 383.37</p> <p>Lex Theodosij de basilicis aduendis. 382.73</p> <p>Lex Theodosij, qua punitur fuerè Zodomitici scelus. 390.64. 65</p> <p>Lex Theodosij de diaconissis. ibid.66</p> <p>Lex Theodosij, ne quid clericis relinqui à feminis possit. ibid.67</p> <p>Lex abrogata ab eodem Theodosio. ibid.71</p> <p>Lex Theodosij aduersus violantes diuinam legem. 380.2</p> <p>Lex Theodosij de fori Ecclesiastici immunitate seruanda. 385.3</p> <p>Lex Theodosij de dilatione supplicij damnatorum quando, & ubi lata. 390.2</p> <p>Lex Theodosij indulgens illis, qui in ipsum Imperatorem maledicta iactauerunt. 393.42</p> <p>Lex Theodosij de irritandis rebus gestis à Maximo. 388.67</p> <p>Lex Theodosij de debitoribus confugientibus ad ecclesiam non relaxandis absq; fideiussione. 392.28</p> <p>Lex Theodosij de tempore Quadragesimæ. 389.74</p> <p>Lex Theodosij de cultu Quadragesimæ. 380.3</p> <p>Lex Theodosij de relaxandis vincis Tempore Paschali. 367.1. 386.38</p> <p>Lex Valentiniani Imperatoris lecta publice in ecclesia. 370.117</p> <p>Lex Valentiniani reuocans legem Iuliani de arcedis à scholis Christianis professoribus. 364.20</p> <p>Lex Valentiniani de Ariano, vt liberè coeant & seruent professionem Arminensem. 386.4</p> <p>Lex Valentiniani contra Manichæos. 372.111</p> <p>Lex Valentiniani aduersus Donatistas rebaptizantes. 373.34</p> <p>Lex Valentiniani de gladiatoribus. 367.1</p> <p>Lex aduersus magos & idololatrias reuocata à Valente præcepi Præcepi. 364.20</p> <p>Lex de duabus vxoribus calumniosè Valentiniano adhibetur. 370.133</p> <p>Lex Valentiniani de Rom. scholis & scholaribus. ibid.119</p> <p>Lex de virginibus, viduis, & pupillis à Valentiniano lata. ibid.131</p> <p>Lex de clericis à Valentiniano lata. 371.125</p> <p>Lex de atropicina coepta à Valentiniano lata. 381.17</p> <p>Lex Valentiniani, ne clericis aliquid capiant ex victimæ voluntate. 370.117. lata consensu Damasi. ibi. 122.</p> <p>Lex Valentiniani & Valentis de priuilegijs concessis virginibus, viduis, & pupillis. 365.44</p> <p>Lex Valentiniani & Valentis pro synagogis Iudæorum. ibid.45</p> <p>Leges Valentiniani & Valentis de priuilegijs clericorum. ibid.42</p> <p>Lex Valentis pro Ariano de expellendis Episcopis Catholicis. 372.74. 75</p> <p>Lex Valentis de monachis ad militiam reuocandis. 375.10</p> <p>Lex secularium coecondi qui diuinam legem contempnunt. 370.121</p> <p>Libanus percaus Iuliano. 362.4.15</p> <p>Libanij laudes de epistola Iuliani. ibid.16</p> <p>Libanus cognitor scriptorum Iuliani. ibid.82</p> <p>Libanij orationes pro Antiochenis. ibidem.</p> <p>Libanij lucus de incendio templo Daphnitico. ibi. 117</p> <p>Libanij eum Chrysofomus. ibid.</p> <p>Libanij deliramenta in luctu exusti templi. ibid.122</p> <p>Libanus admiratus castitatem feminarum Christianarum. ibid.133</p> <p>Libanus à Ludimagistro arguta responsione perstritus. 363.32</p> <p>Libanus laudator Iuliani post obitum. ibid.72</p> <p>Libanij oratio de Iuliano derisa. ibid.73</p> <p>Libanij turpes adulationes de Iuliano. ibidem.72.73</p> <p>Libanus falso creditus Christianus. ibidem.74. fa-</p>	<p>bula de eius cum Basilio congressu. ibid.</p> <p>Libanij ingenium & mores. ibidem.</p> <p>Libanus inscriuebat temporibus. ibid.</p> <p>Libanij orationes. ibid.93</p> <p>Libanij de Baslij eloquentia iudicium. ibid.93</p> <p>Libanus mirificè laudat Basilius. 362.63. 363.93</p> <p>Libanij epistola ad Basilius. 362.64</p> <p>Libanij alia epistola ad Basilius. 363.95</p> <p>Libanus cur à Basilio amarus. ibid.</p> <p>Libanus commendatus, quòd etiam doceret pauperes. ibidem.</p> <p>Libanij epistola ad Ioanem Chrysofomum. 382.63</p> <p>Libanus an præfuit Antiochenis. 388.11</p> <p>Libanij obitus quando contigit. ibid.</p> <p>Libaria martyri in Gallia cum socijs sub Iuliano. 362.256.</p> <p>Libellus Ambrosij in Auxentium. 386.16</p> <p>Libellus Ambrosij ad Theodosium post eadè Thelonicenium. 390.12</p> <p>Libellus Augustini ad Valerium de concedendo tēpore vacationis. 391.27</p> <p>Libellus fidei Auxentij. 369.15</p> <p>Libellus de fidei S. Basilio scriptus. 371.57</p> <p>Libellus à Donatistas oblarus Iuliano. 362.267. expositus legendus publicè ab Honorio Imperatore. ibidem</p> <p>Libellus Feliciani, & Prætextati Donatistarum. 394.46</p> <p>Liberius fidei Catholicæ oblarus Liberio Papæ ab hæreticis. 365.9</p> <p>Libellum supplicem dedit Terentius dux ad Valerium pro fide Catholica, sed ab illo scissus est. 372.3</p> <p>Liber Apollinaris glutino constrictus. 373.26</p> <p>Liber Georgij Episcopi Anani à Iuliano quaesitus. 362.170</p> <p>Libri à Iuliano scripti in prociutu contra Christianos. 363.35</p> <p>Libri magicæ artis à Valente perquiri iussi. 370.100</p> <p>Libri magici occasione Ioan. Chrysofomus in discrimen adductus. ibidem.</p> <p>Libri S. Bythai sub Iuliano consulti. 363.3</p> <p>Liberij Papæ ad Episcopos Italix epistola. 362.178</p> <p>Liberus Papa auctor Synodi Alexandrinæ. ibi. 206</p> <p>Liberij Papæ fidei protestionis fragmentum. ibi. 207</p> <p>Liberius ad eum Anathasius. ibid. 208</p> <p>Liberius Papa confirmat Synodum Alexandrinam. ibid.</p> <p>Liberius decipitur à Macedonianis sub Catholico nomine. 365.8.9</p> <p>Liberius Papa recipit legatos Lampacenos. ibid.7</p> <p>Liberius recipit in communionem Macedonianos sub confessione Catholica. ibid.10</p> <p>Liberius scribit pro Macedonianis litteras communicatorias. ibidem.</p> <p>Liberij litteræ de restitutione damnatorum Episcoporum in suas sedes. ibid.11</p> <p>Liberij Papæ litteræ ab omnibus absq; more obediunt. ibidem.</p> <p>Liberius Papæ magna molitur, nimirum in vnam fidem omnes Christianos adducere. ibid.17</p> <p>Liberius mittit legatos ad diuersas prouincias. ibid.</p> <p>Liberij litteræ Synodo Tyauensi exhibitæ, & receptæ, & impletæ. ibid.28</p> <p>Liberius excusatur, quòd receperit Eustachium & alios Macedonianos. ibid.39</p> <p>Liberius excusatur, quòd facile Orientalibus legatus fidem habuerit. ibid.</p> <p>Liberius Papa velum dedit S. Maxellinæ virginis fori sancti Ambrosij, in cuius dedicatione habuit sermonem. 367.4</p> <p>Liberij Papæ obitus tempus. ibid.2</p> <p>Liberij Papæ sedis tempus & res gestæ. ibid.</p> <p>Liberij basilica. ibid.</p> <p>Liberij Papæ memoria nobilis. ibid.4</p> <p>Laudatus à S. Ambrosio. ibid.</p> <p>Liberius Papa inter sanctos adnumeratus. ibid.</p> <p>Libidines suas & probra Iulianus Apostata religione velat. 362.19</p> <p>Libidines monstrosoe ex hæresi Iouiniani prouenit. 390.64</p> <p>Libyz Ecclesia vexata à Præfecto Valentis. 379.91</p> <p>Libyz Præfectus ab Athanasio excommunicatus. ibid.</p> <p>Libyz siue Liuzæ macellum. 367.3</p> <p>Limenius Episcopus Vercellenis interfuit Concilio Aquileiensis. 381.82</p> <p>Litteras scribere, Dei donum. 375.13</p> <p>Loqui Artice prohibiti Christiani. 362.294</p> <p>Lucifer Episcopus Calaritanus mittit legatos ad Synodum Alexandrinam. ibid.180</p> <p>Lucifer Episcopus Calaritanus Antiochiæ creat Paulinum Episcopum. ibid.</p> <p>Luciferi congressus cum Eusebio Antiochiæ. ibid.</p> <p>Lucifer se dimittit ab Ecclesia. ibid.214</p> <p>Luciferi cum Eusebio altercationis causa quæ verè præcessit. ibid.</p>	<p>Luciferi reditus in Italiam. ibid.219. eiusdem exitus. ibid.220.225. & elogium lucuosum. ibid.</p> <p>Lucifer non dicendus hæreticus, sed schismaticus. ibid.220.222</p> <p>Luciferi Calaritani obitus. 371.121. quomodo dictus immunitas ab hæresi Ariana. ibid.</p> <p>Luciferiani schismatis causa vnde manauit. 362.213 eiusdem ratio. ibid. & 214.220. & seq.</p> <p>Luciferiani schismatici procul ab hæresi. ibid.220</p> <p>Luciferianis anabaptismus minime impinguendus. ibid.222</p> <p>Luciferiani schismatici eliciunt rescriptum à Theodosio. 388.94</p> <p>Luciferiani agentes in angulo Hispaniarum. 371.126</p> <p>Luciferiani reiecti ab omnibus. ibidem.130. Satyrus frater Sancti Ambrosij eos vitat. ibid.127</p> <p>Luciferiani quando exiunt. ibidem.</p> <p>Luciferiani confutati à S. Hieronymo. 382.36</p> <p>Luciferianum schisma penitus deficit. 388.98</p> <p>Luciosus Episcopus in Hispania hostis Luciferianorum. 371.122</p> <p>Lucius Episcopus Alexandrinus Ariano agit contra Athanasium. 363.145. Lucius reijciitur. ibi.</p> <p>Lucius Ariano expulsi conuenit Valentem Imperatorem. 388.28</p> <p>Lucius inuadit Ecclesiam Alexandrinam. 372.69. & seq.</p> <p>Lucius immania scelera. ibid. & seq.</p> <p>Lucij impietatem publicè detestatur Moyses Saracenenus Episcopus. ibid.104</p> <p>Lucius Alexandrinus Episcopus Ariano agit Constantinopoli apud Demophilum. 380.10</p> <p>Lucius peritrus à fide Alexandrina expulsi. ibid.17.</p> <p>Lucius scripta. ibidem.</p> <p>Lucius scripsit Paschales epistolas. ibid.</p> <p>Lucius Samosatenus Ariano Episcopus. 370.15</p> <p>Luctus Iuliani de incendio Daphnitico templo. 362.117.</p> <p>Luctus de Luciferi Episcopi casu & ruina. ibid.125</p> <p>Ludi Circenses Gazæ. ibi.143</p> <p>Luminaria in funere. 368.10</p> <p>Lupicinus pugnat aduersus Procopium tyrannum. 363.2</p> <p>Lupicinus dux exercitus reprehensus. 376.8</p> <p>Lupicini Romanis ducis auaritia & perfidia quid Romanus exercitus passus. ibid.</p> <p>Lupus Episcopus de fide Ariano. 371.110</p> <p>Lustratio Donatistarum. cum tangerent res Orthodoxorum, perigam. 362.270.271</p> <p>Luxum & oratum facerdotibus non conuenire, Gregorij Nazianzenis sententia. 381.61</p> <p>Luxus clericorum taxatur. 369.13</p>
--	--	---

M.

Macarius Antiochenus cum socijs deportatus in Oasim. 362.91. eorum martyrium sub Iuliano. ibid.

Macarij monachi in Ægypto miracula. 372.88

Macarius presbyter communicans schismaticis Romano punitus. 371.123

Macedonius hæresis archa damnatur in Concilio Constantinopolitano. 381.18. iussu Damasi. ibi.19

Macedonius Magister officiorum Gratiani fauere hæreticis. ibid.111. non impune. ibid.

Macedonij Monachi insigne facinus Antiochiæ. 388.9

Macedonia martyr in Phrygia. 362.77

Macedoniana hæresis probata Lampaci inualefcit. 365.5

Macedoniana hæresis collapsa. 377.9

Macedoniani creabant Episcopos, sed cohibiti. 384.31.

Macedoniani Episcopi. 362.238

Macedoniani Legati, proficendo fidem Nicænam, surripiunt communicationem Liberij. 365.8

Macedoniani persecutionem patiuntur ab Ariano sub Valente. 366.20

Macedonianis anathema dictum à Damaso. 373.11

Macedonianorum vafum consilium de mittenda Legatione ad Liberium Papam. 365.7

Macedonianorum copia in Hellefpono. ibid.5

Macellum Libyzæ, siue Liuzæ, locus in Vrbe fide dictus. 367.3

Machabæorum martyrum solemnitas in Ecclesia. 388.83

Macrina S. Basilij amia Neocæsareæ agebat. 363.101

Macrina soror Basilij 369.61. Thecla ab Angelo didicit. ibid.63

Macrina Gregorij Nysseni sororis virtus & doctrina. 378.46

Macrinæ obitus, quam Gregorius Nyssenus magistrum appellat. ibid. & getabatur erucem ferream, & annulum ferreum cum cruce. ibid. eius vitam scripsit Gregorius frater. ibid.

Madriarj dicti Manichæi, & cur. 372.113

Magos colit Iulianus. 361.6. 862.17

Magos secum ad bellum ducit Iulianus. 363.23	Marcellus martyr sub Iuliano. 362.25	Martyres octoginta in mare merſi ſub Valente. 370.28. & ſeq.
ad ijs deceptus. ibid. 33.41.43	Marcellus Epifcopus Apameæ deſtruit templum Iouis Apameni. 376.9.389.105. aqua benedicta præualer aduerſus demonem. 389.108	Martyres Phryges. 362.77
Magi aruspices Iuliani ludibrio affecti. ibid. 70	Marcianus Nouatianus Epifcopus Agelio Nouatiano ſufficitur. 384.38	Martyres Thracæ ſub Iuliano. ibi. 80
Magorum Iuliani deſectæ impoſituræ. ibid. 71	Marciani plures. ibid.	Martyres qui dicendi. ibid. 165
Magi à Valente exagitati, dato reſcripto in eos. 364.16.19	Marcianus monachus in Syria celebris. 370.83.384.36.	Martyres poſt mortem quales. ibi. 130
Magi & incantatores à Valente diu exagitati. 370.93. & ſeq.	Marcianus magiſter filiarum Valentis. 366.21	Martyres iuuare deſunctorum animas. 383.17
Magi etiam in Occidente iuſſi inquiri. 370.102.371.6	Marcionitæ hæretici inter Antiochenos Catholicos latebant. 386.50	Martyres ſugillat Eunapius Gentilis. 389.84
Magiæ libri à Valente perquiri iuſſi. 370.100	Marcionitæ vexant Antiochenam Eccleſiam. ib. 49	Martyrum conſtantia. 362.28.152
Magicas præſtigias damnat Concilium Rom. 382.20	Marcionitæ male pereunt. ibid. 52	Martyrum templa à Iuliano iuſſa ſuccendi vel demoliri. ibid. 114
Magiſtratus Iuliani quales. 362.5	Marcionitæ curatus à Ioanne Chryſoſtomo. ibid. 51	Martyrum ſepulchra à Gentilibus effoſa. ibid. 145
Magiſtratus Conſtantij male habitæ à Iuliano. 361.8.12. mutati. ibid. 20	Marcionitarum ludus. ibid. 53	Martyrum gloriam falſis criminibus fruſtra obſcurare conatur Iulianus. ibid. 129
Magiſtratus Ethnicis quoque communes eſſe voluit Theodoſius. 391.1	Marcus Aegyptius hærefes Gnoſticorum inuenit in Hispaniis. 381.99.113	Martyrum corporum virtus. ibid. 130
Magiſtratus ad Epifcopatum ante omnes aſſumendi. 365.19	Marcus Arethufius Epifcopus quæ paſſus cum ſuis genitilibus. 362.151	Martyrum reliquiæ ne diſtrahantur, vetat Theodoſius. 386.41
Magiſtratus philoſophus & eruditus collati à Iuliano. 362.3	Marcus Arethufius ſeruator Iuliani ab internecione. ibid. 153	Martyrum reliquiæ diuinitus inuentæ. 362.138
Magiſter Iudi litterarij deluſit reſponſione Libanij 363.32	Marcus Arethufius ſemarianus aliquando. ibid. 152	Martyrum reliquias dum Eunapius deridet, hæreticos inſectatur. 389.81
Magiſter Proſcolus pecuniæ intentor. 388.78	Marci Epifcopi Arethufij martyrium. ibi. 153	Martyrum cultus in Eccleſia quàm celeberrimus. ibid.
Magiſtris quantum honor habendus, exemplo Theodoſij offenditur. 383.22	Marcus Velleſus illuſtrator rerū antiquarum, & ætæ ſanctæ Viſulæ diligens explorator. 383.4	Martyrum reliquiarum cultus. 362.130
Magiſtri Iudi litterarij eſſe vetiti ſunt Chriſtiani. 362.287.	Maria virgo Auctoris ſignum. Præfat. 2	Martyrij natalitia frequentari ſolita cõuiuijs. 377.14
Magnus Comes Arianus obſequitur Lucio. 372.75.77. eius crudelitas. ibidem.	Maria Dei genitrix pro Deo culta ab hæreticis Collyridianis. 373.30	Martyrij gloriam inuidebat Iulianus Chriſtianiſ. 362.23
Magni Præſidis in Alexandrinam Eccleſiam crudelitas. ibid. 77.79	Mariam poſt partum Iosepho coniunctam, Heluidij hærefis. ibid.	Martyrium Baſilij Ancyranij. ibid. 72
Maiuma nauale Gaza dicta Conſtantia, quid de ea Iulianus. 362.37	Marianus monachus in Syria celebris. 370.83	Martyrium trium Chriſtianorum Phrygij. ibid. 77
Maiumæ ſpectaculum frequentatum ab Antiochenis. 362.89	Maria Gordiani vxor damnata ad aquas Saluias. 362.254	Martyrium Legatorum LXXX. Orthodoxorum ad Valentem. 370.27. & deinceps.
Malchus monachus in Syria celebris. 370.83	Martinus martyr reliquiæ. 381.55	Martyrium Theodori Antiocheni. 362.103
Maleficia ſanctis viris nocere non poſſe. 387.43	Martini in Demophili locum ſubrogatio. 386.41	Martyrius tenuit ordinari diaconus à neſtario. 381.77
Malefici Theodoſij lege perſtricti. 389.61	Maris prodigioſa eſſuſio ob terræ motum magnam ſtragem facit ſub Valentiniano. 362.158. quid mali porrederit. 365.41	Martyrologium curatum fingitur opera Theodoſij. 388.101
Maleficos excommunicandos præcipitur à Romana Synodo. 382.20	Maris Epifcopus Chalcedoniſ quid in Iuliano. 362.29	Maſſaliani hæretici in Syria deſecti & cohibiti. 383.35.37
Maleficos feueriſſimè punit Valentinianus. 371.6	Maris Epifcopus Ananus factus. ibid.	Maſſaliani à Flauiano deſecti. ibid.
Maleficorum artes plurimum inualuerunt ſub Gratiano. 382.20	Maris Chalcedoniſ Epifcopus proſtitetur ſidem Catholicam in Concilio Antiocheno. 363.142	Maſſaliani Saccophori vocati. ibid. 36
Mamertini & Neuictæ Conſulatus. 362.4	Marius Victorinus deſerit ſcholæ, & ad Chriſtum conuertitur. ibid. 297. & ſeq. quo tempore libros de Trinitate ſcripſit. ibid. 298	Maſſalianorum hærefes. ibid. 37
Mamertinus Iuliano carus. 361.9.362.1	Marna Deus Gazænum. 362.143. idem victus à Chriſto. ibid.	Maſſaliani enijciuntur è Syria, & damantur in Synodo Syde. ibid. 38
Mamertinus qualis. 362.1	Marnæ templum Gaza clauſum. 389.109	Mater deorum contumelia affecta. 362.76
Manichæi Romæ quid egerint. 372.111. agunt Romæ conuentum. ibid. 112. deſecti. ibid. 113	Martini immolati Iulianus, ſed in eum incenſus ira ſuiſ deceptus. 363.43	Matris dactilis filium ad martyrium dignum exemplum. 371.108
Manichæi præceptis ſuis obtemperare nequeunt. ibi. 111.	Martinus quando creatus eſt Epifcopus. 375.3	Marrimonium conſobrinorum vetitum à Theodoſio. 390.72.73
Manichæi è diametro pugnant contra Iouinianum. 390.61	Martinus pro votis adieciunia & cilicia conſugit. ibid. 2	Marrimonia illicita concedendi licentiam Principes male uſurparunt. ibid. 75
Manichæi cohibiti lege Valentiniani. 372.111	Martinus Epifcopus cum adit Valentinianum, quid mirum accidit. ibid.	Matæa dicta eremus vbi Baſilius atque Gregorius agebant. 363.90
Manichæi Theodoſij lege exagitati. 389.63	Martini annorum ratio. ibid. 3	Matæa locus eremi Baſilij 362.70. deſcribitur qualis eſſet. ibid. 71
Manichæos lege damnandi ſub Valentiniano occiſo. ibid. 111	Martino Epifcopo quid per calumniam Ithacius obiecit. 385.23	Mathematicos & magos capite punit Valens. 370.93
Manichæos lege damnat Gratianus. 377.2.378.83	Martinus cõſentit maximo, & Epifcopus communicat. 386.23	Mauritius Epifcopus Andegaueniſ. 394.98
Manichæos lege cohibent Imp. 382.74	Martinus cum Angelo viſus colloqui. aduſtans Treuerim Synodum terret. ibid. 26	mauua Regina Sarracenorum, ſidem Chriſti propagat. 372.103
Manichæos appellat Prifcillianiſtas maximus. 387.67	Martinus Ithacio iuſſus communicare metu mortis multorum communicat. ibid.	mauua Regina Sarracenorum, liberat Conſtantinopolim. 378.29
Manichæorum vituperatio. 377.6.7	Martinus dolet ſe Ithacio communicaffe. ibid. 29	Maximianiſta Donatiſta. 394.41
Manichæorum Auditor, qui Romæ eos congregauit, quis fuerit. 372.111.112.113	Martianus corripitur ab Angelo. ibid.	Maximianiſta dånati in Concilio Bagagèſe. ib. 42
Manichæorum ſimulata ſanctitas. ibidem.	Martinus maximo prædicat euentum belli Italici. ib. 31.	Maximianiſta redire permiſi & recepti. ibid. 45
Manichæorum nomine cur infamati optimi Chriſtiani. ibid. 113 & 386.35	Martinus ad conuiuium Imperatoris ire coactus. ib. 32	Maximianus contra Parmenianum electus Epifcopus Carthagenenſis in ſchiſmate Donatiſtarum. 395.34
Manichæorum hærefis cognata Prifcillianiſtis. 381.113	Martinus propinat ſuo præſbytero. ibidem.	Maximini iudicis ſæuitia conſlauit inuidiam Damaso. 367.17
Manichæus nobilis ſit Catholicus Chriſtianus. 372.113	Martinus quomodo exceptus ab Auguſta. ibid.	Maximinus Vicarius Romæ. 371.7
Manuel Perſa martyr. 362.44	Martinus in hæreticos inquirere vetat Maximum. ibidem. 26	Maximus philoſophus Smyræ natus, Epheſius dictus. 362.3
Marcella quaſita in coniugem à Cereali. 375.7	Martinus cur dimouet Maximum ab inſpectione hæreticorum. ibid. 34	Maximus philoſophus magus vocatus à Iuliano. 361.6
Marcellæ argutè dictum Cereali nubere recuſantis. ibid.	Martinus quæ prædixerit maximo. 388.64	Maximus philoſophus quomodo à Iuliano exceptus. 362.2. quanti eum fecerit Iulianus. 364.16
Marcellæ amplitudo. ibid. 7	Martinus deſerit templa deorum. 389.110	Maximus philoſophus ſecum ducit ad bellum Iulianus. 363.33. ab eo deceptus. ibid.
Marcella vidua doctiſſima ſemper deſcendi cupidæ. 382.36	Martyres Alexandri ſub Lucio Ariano. 370.5	Maximus philoſophus pollicet victoriã Iuliano. ib. 22
Marcellæ ingenium, virtus, præſtantia. ibid.	Martyres Alexandri occiſi à Gentilibus ſub Theodoſio. 389.83	Maximus philoſophus deriſus à Chriſtianiſ. ibid. 70
Marcella Romæ monaſteria inſtituit. ibid. 38	Martyres Ancyranij. 362.72	Maximus philoſophus acceptus Iouiano. ib. 150. 164.3
Marcellina virgo ſoror S. Ambroſij. 369.39	Martyres Galatæ. ibid. 72	Maximus philoſoph. dira cogitur pati ſupplicia. 364.16. quomodo liberatus. ibid. 18
cuius vitæ inſtitutio. 377.9	Martyres Galliarum. ib. 250.6	Maximus philoſophus a Valente occidi iuſſus ob magiam. 370.99
Marcellina nancupat vota S. Laurentio pro felici reditu fratris. 383.15	Martyres in Gothia ſub Athararico. 370.106. idem omnes Catholici. ibid. 113.116	Maximi philoſophi duo, Tyrius, & Smyrneus, qui & Epheſus dictus. ib.
Marcelline epitaphium. ibi. 17	Martyres Gazenſis. 362.138	Maximus philoſoph. magus qualis poſt obitum apparuit. 380.20. Epheſius non idem ac Tyrius. 370.99
Marcellinus ſchiſmaticus reſ. uiciferi ſcripti. 362.219	Martyres Hadrianopolitani. ibid. 80	Maximi Cynici duo. 362.3
Marcellinus ſchiſmaticus fauet Verſicino. 367.14	Martyres innocentes qui ſint apud Ammiaum hiſtoricum. 367.21	Maximus Cynicus venit Conſtantinopolim. 379.24
eorundem libelli fides. 369.32.388.94	Martyres ſub Iuliano diſiſſima paſſi. 362.41	Maximi laudes à Gregorio Nazian. ſcriptæ. ibid. 30
Marcellinus cum Fauſtino elicit reſcriptum à Theodoſio. 388.95	Martyres Legati Regis Perſarum ſub Iuliano. ibid.	Maximus Cynicus turbas excitat in Gregorio. ibi. 31
Marcellini Comitit error in tempore obitus Damaso. 384.11	44.	Maximi ſtudia pro fede adipiſcenda. ibid. 27
Marcellini error de tẽpore obitus Valentiniani. 392.3	Martyres Romæ ſub Iuliano. ibid. 249. & ſeq.	Maximus intruditur in ſedem Conſtantinopolitanã. ibid. ordianatur in domo ſcenici. ibid. 28. pellitur à ciuibus extra urbem. ibid.
Marcellinus Conſul ausus an pater melanæ. 372.95		Maximus ſe deceptum laudaffe pronunciat Gregorius. ibid. 29
Marcelli Ancyranij hærefis. 371.10.130		Maximus primò laudatus, vituperatus poſtea. Gregorio. ibid. 30
Marcelli Ancyranij cauſa declarata à Baſilio ad Damasum. ibid. 130		
Marcellus Ancyranus vt damnetur, petunt Orientales à Romano Pontifice. 371.10		
Marcelli Ancyranij obitus. 372.14		
Marcellus tyrannidem poſt Procopium ſumpſit. 366 occiditur. ibidem. 2		

Index Annal. Ecclesiast.

<p>Maximus pulsus Constantinopoli, Theodosium cōuenit: reiectus redit Alexandriam. 380. 4</p> <p>Maximus in haresim Apollinaris labitur. ibid.</p> <p>Maximus scribit in Gregorium Nazianzenum. ibid.</p> <p>Maximus dum sedet Constantinopoli, ordinationes habuit. ibid. 5</p> <p>Maximi causa petra facta in Concilio Constantinopolitano. 381. 23</p> <p>Maximus Episcopum non fuisse declaratum à Synodo. ibid. 24. 25</p> <p>Maximus cum Calimero legatus à Paulino ad Synodum Alexandrinam. 362. 180</p> <p>Maximus Episcopus Neapolitanus suffectus in locū Zosimi. 219</p> <p>Maximus mater Antiochiæ. ibid. 127</p> <p>Maximus tyrannus infurgit in Occidente. ex stemmate Constantini afferebatur. 383. 1</p> <p>Maximus pollet Britannorum auxilijs. ibid.</p> <p>Maximus coloniam in Gallia instituit. ibid. 3</p> <p>Maximus Gratianum occidi curat. ibid. 7</p> <p>Maximus occidiamicos Gratiani. ibid. 12</p> <p>Maximus cupiditate regnandi fauet Gentilibus. ibidem. 6</p> <p>Maximus mittit legatos ad Theodosium Imperatorem. ibid. 13. 387. 60</p> <p>Maximi impetus comprimitur Ambrosij voris. 383. 14. eiusdem legatione retardatur ab Italia inuasione. ibid. 19</p> <p>Maximus animaduertit in Priscillianum. 385. 20. carpitur ob eam rem à Pacato. ibid. 26</p> <p>Maximus arrogat sibi causas Episcoporum, licet hæreticorum. ibi. 32. eius cum Theodosio hæc ex parte differens collatio. ibid.</p> <p>Maximi cum Theodosio foedus iustum. 386. 1</p> <p>Maximi vxoris erga sanctum Martinum studium. ibidem. 32</p> <p>Maximus Synodo Treuerensi & Ithacio fauet. ibi. 25</p> <p>Martinum Ithacio communicare compellit. ib. 28</p> <p>Maximi factum exercitus gladium in hæreticos commendatur. ibid. 36</p> <p>Maximi & Valentiniani causæ. 387. 45</p> <p>Maximi ad Valentinianum epistola pro Ambrosio & Catholicis oppugnatis. ibid. 33</p> <p>Maximus Imperator pro S. Ambrosio ad Valentinianum scribit. ibid.</p> <p>Maximus Alpes transcendere cogitat. ibi. 45. ad eum legatus Ambrosius liberè loquitur. ibid. 48. & seq.</p> <p>Maximus non nisi publicè vult audire Ambrosium. ibid.</p> <p>Maximi querela in Ambrosium. ibid. 49</p> <p>vrgetur ab Ambrosio. ibi. 50</p> <p>Maximus quomodo excommunicatus à S. Ambrosio. ibid. 54. decipit Dominum Legatum. ibid. 56. sese infert clam in Italiam. ibid. 58. deuastat Italiam. ibidem. 60</p> <p>Maximus Mediolanensem Ecclesiam incolumen relinquit. ibidem. 62</p> <p>Maximus redditus mitior omnes sibi conciliare studeat. ibid. 64</p> <p>Maximus populos suam quemque religionem colere permittit. ibid.</p> <p>Maximus scribit ad Siricium Papam de Catholica religione. ibid. 65</p> <p>Maximi studium pro fide Catholica. ibid. 66</p> <p>Maximus libentissimè excipitur à Gentilibus. ibi. 67</p> <p>Maximus publicè laudauit Symmachus. ibidem</p> <p>Maximus in quanta mala incidit, dum Martino non paruit. 388. 64. à Theodosio victus, occiditur à militibus. ibid. 62</p> <p>Maximi sectatores malè periere. ibid. 64. res gestæ per Theodosium irritæ redditæ. ibid. 66</p> <p>Mediolanens Ecclesia à Iustina cepta turbari. 380. 18</p> <p>Mediolanens Concilium contra Iouinianum. 390. 43</p> <p>ex eo Synodica ad Siricium Papam. ibi. 44</p> <p>Mediolanensis Ecclesiæ status ante Ambrosij ordinationem. 375. 25. 377. 9. tranquillitas sub Ambrosio. 377. 9</p> <p>Mediolanensis diocesis Sirmienfis Ecclesia. 380. 18</p> <p>Mediolanensis Ecclesia à Iustina Augusta perturbatur. ibid.</p> <p>Mediolanense monasteriū sub cura Ambrosij. 382. 30</p> <p>Mediolanensis populus studiofissimè Ambrosij. 386. 10</p> <p>tuetur Ambrosium à Iustina. 387. 1</p> <p>Mediolanenses parant fugam à Maximo. ibid. 63. ab Ambrosio continentur, ne fugiant metu Maximi. ibid.</p> <p>Melanias peregrinatio in Orientem cum Ruffino. 372. 33</p> <p>Melania ab Athanasio donata pelle ouina. ibid. 34</p> <p>Melania ægypti eremum lustrat. ibi.</p> <p>erogat in monachos pecunias. ibid.</p> <p>Melania quanta prestitit monachis tempore persecutionis Lucij Ariani Episcopi. ibid. 91. claritudinem generis ab omnibus Præfectis honore habita. ibid. 87. eius genus. ibid. 93. occultat & pascit monachos. ibid. 92. 96</p> <p>Melania constantia. ibid. 92</p>	<p>Melania filia an neptis maxellini Consulis. ibid. 93</p> <p>Melania à Didymo deprauata. ibid. ex Ægypto proficiscitur in Palæstinam. ibid. 96. quid ibi passâ à Præfide Palæstinæ. ibid. præfectum Palæstinæ suæ conditionis certiore facit. ibid. 97. quid egerit Hierosolymis. ibidem.</p> <p>tempus eius commorationis. ibid. in crimen obiecta Hieronymo. 385. 14. aduersatrix præcipua S. Hieronymi. 392. 24</p> <p>Melania casus legetur ab auctore. ibid. 25</p> <p>Melappus martyr Aneyrax cum Antonio & Carina sub Iuliano. 362. 73</p> <p>Meletius Episcopus Antiochiæ degit tempore Iuliani. ibid. 125. mittit adolefcenat conuersum ad Cyrillum. ibid.</p> <p>Meletij lapsi, vt reciperet sedem suam, cur non habitatio. ibid. 216</p> <p>Meletij reditus Antiochiam quando contigit. ib. 218</p> <p>Meletius scorum colligit suos. ibid. 217</p> <p>Meletij imagines vbiq; honoris causa positæ. 370. 65</p> <p>nomen liberis à parentibus imponi solitum. ibid.</p> <p>effigies & mansuetudo. ibid. 66. exulantis egregia virtus. ib. 67. defendit Præfidē ab ictibus lapidū. ib.</p> <p>Meletius quid passus à Valente Imp. ibid. 64</p> <p>Meletij exilium. 370. 65. quo honore à populo cultus. ibid.</p> <p>Meletij causam tueretur Basili. aduersus Paulinum. 371. 12. requiruntur litteræ ad Occidentales. ibid. 15. causam minus exploratam fuisse Damaso putant Basilius. 372. 50</p> <p>Meletio communicandū potius quàm Paulino censet Basilius. ibidem.</p> <p>Meletij & Paulini causa quomodo eō cordata. ibi. 52</p> <p>Meletius cum Paulino transegit. 378. 36</p> <p>Meletij cum Paulino modestissima oratio. ibid. 38</p> <p>Meletius nouos ordinat Episcopos, Diodorum Tarfensem, Ioannem Apameæ, Stephanū Germanicæ. ibid. 35</p> <p>Meletius visitans monachos Syriæ, nouit Simeonē Syritam. ibidem.</p> <p>Meletius venit Constantinopolim, vt Gregorium collocet in throno. 381. 18</p> <p>Meletij obitus Constantinopoli. ibi. 40. funus sumptuosum. ibid. 41. translatio Antiochiam. ibid. 42</p> <p>Meletium Chryostomus etiam laudauit. ibidem.</p> <p>Meletij memoria cur 3. Id. Febr. adscripta in tabulis Ecclesiasticis. ibid.</p> <p>Meletio mortuo an alium sufficerent, delibant Patres Constantinop. Synodi. ibid.</p> <p>Meletij successor in Synodo decretus Flauianus. ibi.</p> <p>Meletiani Tarfensibus iuncti. 372. 54</p> <p>Mendacium peccatum non esse, Priscillianitarum hæresis. 381. 114</p> <p>Medicantes validi compressi lege Imperatoris. 382. 75.</p> <p>Mendicantes cur Romæ tempore Hieronymi abundarent. ibi. pro foribus ecclesiarum esse solebant. ibid.</p> <p>Menedemus legatus martyr vnâ cum socijs. 370. 27</p> <p>Mercurius martyr percussor Iuliani. 362. 55</p> <p>Meretricis & cinædi stipratores Iuliani: Meretricis famosissimæ conuersio. 370. 104</p> <p>Merobaudis & Gratiani Consulatus. 377. 1</p> <p>Merobaudis & Saturnini consulatus. 383. 1</p> <p>Merobaudis occisio. ibid. 12</p> <p>Merobaudes falsò dicitur Gratiano in fidus. ibidem.</p> <p>Miles Christianus quib. armis debellet hostes. 378. 16</p> <p>Milites Christiani quæ passus sub Iuliano. 362. 26</p> <p>à Iuliano thurificatione probati. ibid. 33. multi incautè thura offerunt. ibid. agnito errore publicè pœnitent. ibid. 34</p> <p>Milium Christianorum gloriosa confessio. ibid. & seq.</p> <p>Milites desertores fidei Christianæ respiscunt. 363. 115. in Ambrosium missi agunt pro Ambrosio. 387. 24. Itali pij. 378. 19. fortes fide. ibi. 28. prohibiti hostiprati in synagoga Iudæorum. 355. 45</p> <p>Milites cohæret disciplina Theodosius. 393. 41</p> <p>Militare prohibiti Christiani à Iuliano. 362. 284</p> <p>Millenariorum hæresis à Damaso Papa damnata. 373. 14</p> <p>Mimas mons Asia nobilitatur nece Valentis. 378. 26</p> <p>Mimus Porphyrio pro iocum Christianus & martyr sub Iuliano. 362. 33</p> <p>Mincerius legatus cum Prætextato ad Valentinianum Imperatorem causa quæstionum in magos exhibiturum. 370. 102</p> <p>Miraculum Crucis coronatæ in extis Iuliano visæ. 362. 20. ex præsentia Christiani in sacris Iuliani factum. ibid. 21. de Iuliani statua cælitus igne com. minuta. ibid. 18. de Gentilibus Orgia celebrantibus. ibid. 160. S. Ambrosij Romæ. 377. 13. de Cæsareo in ruina Nicææ seruato. 368. 7. Hilarionis de equis Circensibus. 362. 143. de obmutescencia oraculi Daphnis ob reliquias S. Babylæ. ibid. 98. & seq. de morbo Iuliani senioris ob religionis Christianæ contemptum. ibid. 105. alia ob eandem causam facta. ibid. 108</p>	<p>Miraculum à S. Hilarione factum in maris fluctibus compescens. 365. 40</p> <p>Miraculum insigne de innocenti muliere Vercellæ si adulterij damnata. 367. 25</p> <p>Miracula martyrum contra Arianos defenduntur & probantur. 387. 40. in Ægypto à monachis facta. 370. 5. & post obitum Damasi. 384. 13. dum viuere. ibi. 14. pueri in fontē baptismalē delapsi. ibi. 19</p> <p>Miracula Damasi Vrscino schismatico adherentes tribuunt S. Laurentio. ibi. 13</p> <p>Miracula Hierosolymis de energumenis. 385. 25. de sacrosancta Eucharistia, & de ampulla vitrea Chrifti matis proiecta & non fracta. 362. 267</p> <p>Miracula diuinitus edita in constructione templi Hierosolymitani. 363. 12. 13</p> <p>Miracula Aphraatis monachi Antiochiæ. 370. 73. 74. Iuliani Sabæ. ibid. 77. 78. 79. S. Donati Episcopi. 394. 99. Eusebij Episcopi Vercellensis post obitum. 371. 120</p> <p>Miracula ingentia ex reliquijs SS. Martyrū. 362. 147</p> <p>Miracula de victoria Theodosij. 394. 13</p> <p>Miracula ad sepulchra Ioannis Baptistæ & Eliazæ edita solita. 362. 148</p> <p>Miracula de inuentione & translatione SS. Geruasij, & Protasij. 387. 37</p> <p>Miracula sæpe Deus per confessores efficit. 384. 13</p> <p>Miracula de S. Marcello Episcopo apameno. 389. 106</p> <p>107. & seq. de supplicijs diuinitus irrogatis apostatis. 362. 108</p> <p>Miraculis probata fides Catholica tempore Lucij Ariani. 372. 88. 89</p> <p>Misopogon Iuliani in Antiochenos. 362. 82</p> <p>Missas certis horis celebrandas cautum Concilio Romano. 382. 20</p> <p>Missæ agi solitæ in priuatis domibus. 377. 14</p> <p>Missæ sacrificium pro defunctis offerendum. 389. 4</p> <p>Missæ pro defuncto nondum corpore tumulato. ibi. 5. in Missa pro defunctis offertorium quomodo intelligendum. ibid. & 6</p> <p>Mithræ sacra abominanda refoffa. 362. 163</p> <p>Mitrella pro velo. ibid. 272. 275</p> <p>Mitrellæ imponi solitæ facris virginibus in Africana Ecclesia. ibidem.</p> <p>Mitrellarum diuersa genera. ibid. 275</p> <p>Modestus Consulatis & Præfectus. 370. 40. acriter minatur Basilio. ibid. 42</p> <p>victus à Basilio. ibid. 44</p> <p>Modestus ægrotans vocat Basilius, & rogat eum quem persequatur. ibi. 49</p> <p>Modestus Præfectus quid Edeffæ. 371. 108</p> <p>Modestus Consul Arianus cum Arintheo Catholico. ibid. 111</p> <p>Mogentina clades illata à barbaris sub Valentiniano. 368. 5</p> <p>Monachus missus furari scripta Hieronymi. 393. 22</p> <p>Monachi in Ponto ante Basilius. 362. 72. fauent Basilio aduersus Eusebium. ibid. 58</p> <p>Monachi collegæ Basilij caluinij sollicitatur. 363. 106</p> <p>Monachi Ægyptij exagitati à Valente. 372. 34. persecutione Lucij Ariani dirè vexati. ibid. 85. à Melania excepti. ibid. 87. 92</p> <p>Monachi aduersantur S. Gregorio Nazianzeno. 389. 16. lapidibus eum appellant. ibid. 18</p> <p>Monachi relegati in insulam Ægypti terrent demones, & idololatras cōuertunt ad fidem. 370. 17. vocati ad certamen aduersus demones. 389. 104. maledictis profcunduntur ab Eunapio. ibid. 79. coniecti in carcerem ab Angelo liberati. 362. 159</p> <p>Monachi Palæstini quæ passus sub Valente. 372. 96. in Syria celebres sub Valente Imperatore. 370. 83. à Valente militare coacti. 375. 10</p> <p>de ea re datum rescriptum. ibid. 11</p> <p>Monachi tributis vexati à Valente. ibid. 12. eos litteris Basilius consolatur. ibidem. 14</p> <p>Monachi in Syria grauius passus. ibid. 11. 12. Epiphaniū consulunt de hæresibus. ibid. 16</p> <p>Monachi hæretici lege Theodosij expelluntur. 390. 48. iisdem quid postea. 392. 28</p> <p>Monachi Syri præsto sunt Antiochenis laborantibus vltimo periculo. 388. 7. eorumdem egregia facinora. ibid. 8</p> <p>Monachi quamdiu cōmorati sunt Antiochia. ibi. 13</p> <p>Monachi cur veriti fieri ex clericis. 381. 107. affines clericis. 385. 10</p> <p>Monachis quàm insensu essent Romani. ibidem. 11</p> <p>Monachorum processiones. 388. 83</p> <p>Monachorum Alexandria, Ægypti, & Palæstinæ vitæ ratio. 362. 61</p> <p>Monachorum Ponticorum vita sublimis. 363. 107. singularis abstinentia. ibid. 108. 110. 111</p> <p>de eadem Gregorij Nazianzeni iudicium. ibid. 112</p> <p>rursus de eorum institutis. ibid. 113</p> <p>Monachorum laudes. 375. 12. sanctitas miraculis probata. 372. 88. 89. persecutio dira sub Valente. 375. 10</p> <p>12. peregrinatio an probanda. 386. 48</p> <p>Monachorum Romanæ Ecclesiæ sanctitas. 388. 81</p> <p>Monachorum status à quibus laudatus, & à quibus improbat. 389. 79</p>
---	--	--

Tomi Quarti.

Monachorum cupiditas coercenda.	370.119	Neocæsarienses Episcopi.	369.98	na quid.	381.25					
Monachorum non esse disputare de fide.	378.61	Neocæsarienses Ecclesie status felix quando.	ibid. 101	Occidentis Episcopus paucos hæresis Arianæ infecit.	371.121					
Monachorum vestium color.	363.48	Neocæsarienses à Sabellianis corrupti.	ibid. 102	Oglauium ex Proconfulu fugientem ad presbyterum Sirmiensem, proderet ille noluit.	372.115					
Monachorum abbatum mos ad pedes episcoporum se prosternendi.	375.17	cum hæresis mala omnia sumunt.	ibid. 106. quid in S. Basilio.	ibid. 98. & seq. 371. 53	Oglauius Proconful Africae.	563.2				
Monachos in exilium mittit Lucius Arianus.	372.89	Neophyti Episcopi eligi non debent.	375.21. multi post Ambrosij electionem creati sunt Episcopi.	ibid.	Oidium Iuliani in Constantium.	361.7				
Nazaræos vocat Gregorius Nazianzenus.	362.57	ibid.			Offertorium in Missis pro defunctis quo modo intelligendum.	389.6				
eorum vitam laudat Libanius.	ibid. 63. 64. per litteras Basilius consolatur.	375.14. militare cogit Valens.	ibid. 10		Olybrij Praefectura Vrbanæ.	369.1				
Monachi munera publica subire coguntur lege Valentis.	ibid. 11	Monachi laborare morbo Bellerophonæ Genitiles carpebant.	394.84		Olybrij & Probini Consulatus.	395.1				
Monachos laborare morbo Bellerophonæ Genitiles carpebant.	394.84	Monachifitius in toto Oriente propagatus.	362.61		Olybrius maritus Iulianæ.	ibid. 14. eius inscriptio-nes.	ibid. 18			
Monachifitius in toto Oriente propagatus.	362.61	sub Basilio floret in Ponto.	363.107. ab hæreticis impugnatus.	ibid. 103	Olympias vidua vrgetur à Theodosio nubere.	388.44				
Monasterium mediolani sanctissimum.	382.30	Monastica vita reddita suspecta in Hispania propter Priscillianitas.	381.42		nepris Ablauij, Nebridij coniux.	ibid.				
Monasticam vitam à calumnij vindicat Basilius.	363.106	Monica mater S. Augustini quid de futura filij conuersione vidit.	377.8. quid illi Episcopus de eadem re prædixit.	ibid. 9. venit mediolanum.	384.29	filia Anyfij Secundi.	ibid.			
Monica mater S. Augustini quid de futura filij conuersione vidit.	377.8. quid illi Episcopus de eadem re prædixit.	ibid. 9. venit mediolanum.	384.29	Monica sanctitas innotescit Ambrosio.	ibid.	Olympias mater desponsata Constanti, vxor postea Arfacis Regis Armeniæ.	ibidem.			
Monica sanctitas innotescit Ambrosio.	ibid.	Monica mater S. Augustini vigilabat in ecclesia tēpore persecutionis Ambrosij.	387.16. moriens, petit pro se offerri sacrificium missæ.	389.3.4	Monica obiit.	ibid. 4	Olympiadæ certamen cum Theodosio.	ibid. 47		
Monica mater S. Augustini vigilabat in ecclesia tēpore persecutionis Ambrosij.	387.16. moriens, petit pro se offerri sacrificium missæ.	389.3.4	Monica obiit.	ibid. 4	Monile è collo Rheæ deorum matris sublatum Serenator Theodosij accepit.	389.56	Olympiadem virginem prædicant.	ibid. 49. quid de hoc Ioannes Chrysostrum.	ibid.	
Monile è collo Rheæ deorum matris sublatum Serenator Theodosij accepit.	389.56	Montenses redeunt ad Ecclesiam, per manus in positionem conciliandi.	386.3	Mortem voluntariam sibi consciscunt Donatistæ varijs modis.	394.55	Mortui apud sanctos martyres sepeliri soliti.	383.17	Mortuus precibus & sacrificijs, non funeris pompa iuuari.	378.13	
Montenses redeunt ad Ecclesiam, per manus in positionem conciliandi.	386.3	Mortuus precibus & sacrificijs, non funeris pompa iuuari.	378.13	Mortuus humandi officium clericorum.	367.29. ite ritus effereadi.	368.10. & sepeliedi.	378.47. 58. 41	Mortuus baptizare, Marcionitarum hæresis.	386.53	
Mortuus precibus & sacrificijs, non funeris pompa iuuari.	378.13	Mortuus humandi officium clericorum.	367.29. ite ritus effereadi.	368.10. & sepeliedi.	378.47. 58. 41	Mortuus baptizare, Marcionitarum hæresis.	386.53	Mortuos post quinquennium de hæresi accusari vetuit Gratianus.	383.21	
Mortuus humandi officium clericorum.	367.29. ite ritus effereadi.	368.10. & sepeliedi.	378.47. 58. 41	Mortuus baptizare, Marcionitarum hæresis.	386.53	Mortuos post quinquennium de hæresi accusari vetuit Gratianus.	383.21	Moyfes Episcopus Sarracenorum ordinadus respuit Lucium Arianum.	362.104. monachus in Syria celebris.	370.83
Mortuus baptizare, Marcionitarum hæresis.	386.53	Mortuos post quinquennium de hæresi accusari vetuit Gratianus.	383.21	Moyfes Episcopus Sarracenorum ordinadus respuit Lucium Arianum.	362.104. monachus in Syria celebris.	370.83	Mulier innocens septies ista.	367.23. in fultat canisibus.	ibid. 27	
Mortuos post quinquennium de hæresi accusari vetuit Gratianus.	383.21	Mulier innocens septies ista.	367.23. in fultat canisibus.	ibid. 27	Mulier ne conueniant ad sacra cum viris, quare statutum.	381.100	Mulieres ne conueniant ad sacra cum viris, quare statutum.	381.100	Mulieres sacrificare, alienæ ab Ecclesiæ more.	373.30
Mulier innocens septies ista.	367.23. in fultat canisibus.	ibid. 27	Mulieres ne conueniant ad sacra cum viris, quare statutum.	381.100	Mulieres sacrificare, alienæ ab Ecclesiæ more.	373.30	Mulieres ne conueniant ad sacra cum viris, quare statutum.	381.100	Mulieris Antiochenæ spocata constantia.	388.10.
Mulieres ne conueniant ad sacra cum viris, quare statutum.	381.100	Mulieres sacrificare, alienæ ab Ecclesiæ more.	373.30	Mulieris Antiochenæ spocata constantia.	388.10.	Christiana egregij exempli sub Valere.	371.108	Munerum expensis in pauperes contulit Lampadius Praefectus Vrbs.	366.1	
Mulieres sacrificare, alienæ ab Ecclesiæ more.	373.30	Mulieris Antiochenæ spocata constantia.	388.10.	Christiana egregij exempli sub Valere.	371.108	Munerum expensis in pauperes contulit Lampadius Praefectus Vrbs.	366.1	Munus gladiatorum quanti fecerit Populus. Ro. ibi.		
Mulieris Antiochenæ spocata constantia.	388.10.	Christiana egregij exempli sub Valere.	371.108	Munerum expensis in pauperes contulit Lampadius Praefectus Vrbs.	366.1	Munus gladiatorum quanti fecerit Populus. Ro. ibi.		Mufonius, Proxerfus, & Victorinus Christiani ob edictum Iuliani deserunt scholas.	362.297	
Christiana egregij exempli sub Valere.	371.108	Munerum expensis in pauperes contulit Lampadius Praefectus Vrbs.	366.1	Munus gladiatorum quanti fecerit Populus. Ro. ibi.		Mufonius, Proxerfus, & Victorinus Christiani ob edictum Iuliani deserunt scholas.	362.297	Mufonius Episcopus Neocæsariensis successit Leontij.	365.99. mitificè laudatus.	ibid.
Munerum expensis in pauperes contulit Lampadius Praefectus Vrbs.	366.1	Munus gladiatorum quanti fecerit Populus. Ro. ibi.		Mufonius, Proxerfus, & Victorinus Christiani ob edictum Iuliani deserunt scholas.	362.297	Mufonius Episcopus Neocæsariensis successit Leontij.	365.99. mitificè laudatus.	ibid.	Mutum redditum idolum loquax.	362.96. & seq.
Munus gladiatorum quanti fecerit Populus. Ro. ibi.		Mufonius, Proxerfus, & Victorinus Christiani ob edictum Iuliani deserunt scholas.	362.297	Mufonius Episcopus Neocæsariensis successit Leontij.	365.99. mitificè laudatus.	ibid.	Mutum redditum idolum loquax.	362.96. & seq.		

N.

Naboris & Felicis martyrum corpora. 387.37
 Nænia Libanij ob templi Apollonis Daphnitiici conflagationem. 362.118
 Naualis pugnae similitudine descriptus status miserimus Orientalis Ecclesie. 371.77
 Nauis vna cum Catholicis Legatis incensa ab Arianis. 370.35
 Naues à Iuliano succensæ. 363.46
 Nazianzum in secunda Cappadocia subiectum Antithio. 371.86
 Nazianzenæ Ecclesie præfatus Eulalius. 382.6
 Nazianzenus quæ passus à Iuliano. 362.48
 Neapolitani Episcopi Zosimus & Maximus. ibid. 219
 Nebridius Augustini familiaris. 384.28. affinis & discipulus Augustorum. 383.23. maritus Olympiadis. 358.44
 Nectarij oratio in exordio ieiunij Quadragesimalis corrupta. 362.41
 Nectarius neophytus eligitur Episcopus Constantinopolitanus. 375.21
 Nectarij Episcopi Constantinopolitani electio qualiter habuit. 381.69
 Nectarius imperitus retinet viros doctos Cilices. ibid. 78
 Nectario quid iniungat Imperator ob Synodum Constantinopolitanam. 383.26
 Nectarius vius opera Sisinij nouatiani in disputando cum hæreticis. ibid. 26. an verum. ibid. 29
 Nectarij domus incensa ab Arianis. 388.70
 Neocæsarea in Ponto sedes parentum Gregorij. 362.68

Numisma Genij Antiocheni. 362.120
 Numisma Iuliani curi Ildæ nutrice. 363.25. cum imagine Serapidis & Ildis. 362.27. 169. cum Anubij. ibid. 169. cum rauio. ibid. 84
 Numismata Gratiani & Valentiniani iunioris. 378.18.
 Numisma Hadriani cum Ildæ. 363.25. Theodosij de victoria aduersus Eugenium. 394.10
 Numismata Valentiniani & Valentis cum Labaro. 364.10. Valentiniani iunioris & Gratiani cū Labaro. 378.18
 Nuptiarum & virginitalis præmia. 390.42
 Nuptiæ spirituales. 362.273
 Nunehius Episcopus Laodicensis. Appen. 9
 Nymphidianus carus Iuliano. 362.16

O.

Oafena deperatio. 362.91.92
 Oblatio sacrificij pro defunctis. 389.4
 Oblationes pro defunctis non tollendæ, sed corrigendæ. 390.43. pro defunctis cedebant vsui pauperum. ibidem.
 Occidentalis Ecclesia præstat Orientali. 381.46
 Occidentis & Orientis Episcopi digladiantur inter se in Concilio Constantinopolitano. ibid. 53
 Occidentales omnes Basilij sententia visi sunt condemnati. 372.25. cum Orientalibus verbis, non sensu discrepant. ibid. 28
 Occidentalis Ecclesia commendatio ob fidei sinceritatem. ibid. 48. & 373.33
 Occidentalium concors fides Catholica. 365.14. volumen exhibitum in Synodo Constantinopolita-

na quid. 381.25
 Occidentis Episcopus paucos hæresis Arianæ infecit. 371.121
 Oglauium ex Proconfulu fugientem ad presbyterum Sirmiensem, proderet ille noluit. 372.115
 Oglauius Proconful Africae. 563.2
 Oidium Iuliani in Constantium. 361.7
 Offertorium in Missis pro defunctis quo modo intelligendum. 389.6
 Olybrij Praefectura Vrbanæ. 369.1
 Olybrij & Probini Consulatus. 395.1
 Olybrius maritus Iulianæ. ibid. 14. eius inscriptio-nes. ibid. 18
 Olympias vidua vrgetur à Theodosio nubere. 388.44
 nepris Ablauij, Nebridij coniux. ibid.
 filia Anyfij Secundi. ibid.
 Olympias mater desponsata Constanti, vxor postea Arfacis Regis Armeniæ. ibidem.
 Olympiadæ certamen cum Theodosio. ibid. 47
 Olympiadem virginem prædicant. ibid. 49. quid de hoc Ioannes Chrysostrum. ibid.
 Olympiadis vitæ institutum. ibid. 50
 Olympius monachus peregrinatus Hierosolymam. 378.47
 Optatus Mileitanus agit contra Parmenianum. 368.13. quo tempore scripsit. ibid. 14
 Optati locus emendatus & elucidatus. ibi. 15
 Optatus inter sanctos & discretos scriptores recepit. ibid. 24
 Optati alij plures, sed Donatistæ. ibid.
 Optimus Episcopus Antiochenus laudatus lege Theodosij. 381.74.76
 Oraculum Daphnes matrum redditum pro reliquijs sacrii Babylæ. 362.97.98.101. Despicuum, & alia muta facta. ibid. 123. falsum & adulatorium de Iuliano. 363.43
 Oraculum commenticium de Iuliano transiatio ad superos. ibid. 58. 59
 Oraculo omnia consultat ante bellum Perficum Iulianus. ibid. 22.27
 Oracula deorum de exitu belli Perfici Iulianus falsa expertus. ibid. 22.43 alia ambigua. ibid. 33
 Oracula Christianorum de Iuliano. ibid. 32
 Oracula falsa respondent Eugenio. 392.25
 Oratio Flauianj coram Theodosio pro Antiochenis. 388.28. & seq.
 Orationes inuictiæ Gregorij Nazianzenij in Iuliano. 363.77. columnæ eminentes. ibid. 81
 Orationes Libanij in laudē Iulianj derisæ. ibi. 72.74
 Ordines sacri qualem virum deceant. 381.78
 Ordinatio facta inuito & reluctante ordinado. 392.43
 Ordinationis præcoque & repetinæ dānantur. 362.56
 Orga celebrantes orationibus Apollonij redditi immobiles. ibid. 160
 Ortbasus carus Iuliano. ibi. 15
 Ortbasus medicus à Valente proscriptus. 364.18
 Oriens terram otibus concutitur. 365.42. iterum. 368.6
 Orientalis Ecclesia à Valente dire exagrata. 370.1.
 eius status sub ipso miserandus describitur. 371.6. 16.22. & seq.
 Orientalis Ecclesie legationes ad Pontificem Romanum. ibid. 9.14.22. status tempore S. Basilij. ib. 77.373.33.377.2. nauali pugnae cōparatur. 371.77.
 Orientalis & Occidentalis Ecclesie diuisio ob Melchium & Paulinum. 362.213.215.381.42
 Orientalis Ecclesie status sub Theodosio. 382.9. 10. & seq.
 Orientalē Ecclesiam præferendam Occidentali quæ dicerent, irrisi à Gregorio Nazianzeno. 381.46.
 innumere hæreses vxant. 373.34. in Orientali Ecclesia vix aliquis reperiri erat purus Catholicus. 377.2
 Orientales Ecclesie collapsæ, per Eusebium Vercellensem Episcopum Legatum restituitur. 362.206
 Orientales Episcopi quales essent ætate Gregorij nazianzenij. 381.49
 Orientales vitant Romanam Synodum. 382.4. celebrant ipsam Constantinopoli. ibid.
 Orientalium cum Occidentalibus controuersia ob nomen hypostasis. 372.27. quare læd à Theodosio per sanctum Ambrosium. 388.84
 Origenis hæreticum capita 393.9. errores inualefcere incipiunt per Pallad. ii & Euagrium. 388.104
 Origenis erroris causa Epiphanius in Ioannem Episcopum Hierosolymitanum agit. 395.5
 Origenistæ procurant in Hieronymum armare Augustinum. 394.68
 Origenistarum fraus in S. Hieronymum. ibid. 66.
 precipui. 393.10. soboles Pelagiani. 398.104
 Orisij & aliorum error in tēpore persecutionis Valentis. 366.57.370.1
 Orisij res gestæ cum Gregorio Elberino vt mendaces reculantur. 371.125
 Osa Ioannis Baptistæ à Gentilibus dissipata & combusta. 362.145. Elifaci Proxeræ combusta à Gentilibus. ib. Paterophilj Aniani d. Oerta. 1154
 Oseus Meletius episc. interfuit Conc. Tyana. 365.28

Index Annal. Ecclesiast.

<p>Otreius Melirinus laudatus lege Theodosij. 381.75 <i>Ousia</i> & <i>Ypocrisis</i> quid definitum Concilio Alexandrino. 362.186. de iisdem Basilij & Victorini sententia. ibid. 87 Catholicorum controuersia. ibi. sententia Græcorum & Latinorum. 362.86.190.198.372.27</p>	<p>Paulinianus frater S. Hieronymi. 372.40 Pauliniani fratris S. Hieronymi ordinatio facta ab Epiphano. 342.42.393.18 Paulinus Episcopus Antiochiæ creatus à Lucifero Legato Sedis Apostolicæ. 362.180. mittit Legatos ad Synodum Alexandrinam. ibid. Paulini electio probata ex Concilio Alexandrino. ibid. 196. confessio & subscipio. ibid. 203. electio facta à Lucifero rata habita. ibid. 215 Paulinus Episcopus Antiochenus altercatur cū Vitale. 363.147. accusatus à Vitale Sabellianæ hæresis. ibid. 148 Paulini Episcopi Antiocheni fidei professio. ibi. 149 Paulinus Episcopus Antiochiæ cur in ea Ecclesia agere permittitur à Valente, & non cum alijs pulsus exilio. 370.7 Paulini cum Meletio causa quo modo concordata. 372.52.378.36 Paulini Antiocheni causa à Basilio Damasco proponitur. 372.11 Paulinum Meletio præferebat Damascus. ibid. 49 Paulino non communicantes restituti eius communioni à Melania. ibid. 99 Paulino Episcopo Antioch. delegata causa Vitalis. 373.6 Paulinus transiit cū Meletio. 378.36. exagritus à Flauiano. ibid. 37 defenditur à calumnia Flauiani. ibid. 39 Paulinus Theofaloniae pro paulino Antiochiæ positus à Theodorico. ibid. Paulinus Episcopus Antiochenus ordinat Hieronymum presbyterum. ibid. 65. venit Romam ad Concilium, hospitem apud Paulam. 382.1 Paulino Antiocheno causa à Synodo Romana ad iudicanda. ibid. 18 Paulinus Episcopus Antiochenus moritur, subrogatur Euarius. 389.64 Paulinus scriptor vitæ S. Ambrosij confundit legationes Gentilium ad Imperatorem. 392.31 Paulinus discipulus Ephraem factus hæreticus. 378.15 Paulinus Romanus ex familia Auciiana. 394.79. vbi natus. ibid. ab Ansonio litteris institutus. ibid. 80 Consul ordinarius. ibid. 81 Paulini præfectura Vrbanæ. ibid. 83 Paulinus carpitur ab Ansonio, quod labore morbo Bellerophontæo. ibid. se à poeticis abdicat litteris. ibid. 84 Paulini vitæ progressus. ibid. 86. coactus ordinatus presbyter. ibid. Paulinus studiosus S. Felicis Nolani. ibid. 87 Paulinus Romanus V. C. cum Therasia coniuge præfetur vitam monasticam. ibid. 72 Paulini Consulatus quando potuit incidisse. ibid. 81 ætas. 394.72. epistolæ ad Augustinum tempus. ibid. 73 de Paulini conuersione elogium S. Ambrosij. ib. 74 Paulinus quomodo Aquitanus dictus. ibid. 75. celebratus ab Ansonio. ibid. 77 Paulinorum inscriptiones. ibid. 78 Paulini reditus in Italiam. ibid. 88 Paulinus patitur inuidiam à Romano clero. ibid. queritur de Sirico. ibid. 89. 90. à quibus Romæ cultus. ibid. 91. frequentibus legationibus peregrinorum. ibid. erogat sua in pauperes. ibid. erigit Fundanam basilicam. ibid. collocat illic reliquias. ibid. 92 Paulini vitæ institutum in agro Nolano. ibid. 94 Paulinus alius ab illo, ad quem Hieronymus de libris diuinæ Scripturæ scribit epistolam. ibid. 95 scripsit defensionem Theodosij. 395.35 Paulini nobile ingenium. ibid. 36 Pauli Apostoli effigies ex pictura cognita Ambrosio. 387.32. basilica constructa à Valentiniano. 386.29. ea de re litteræ eiusdem Imperatoris ad Sallustium Urbis præfectum. ibid. 30 Pauli Episcopi Constantinopolitani corpus reductum Constantinopolim. 381.79. ecclesia Macedonianorum illi data. ibid. eius caput creditum pauli Apostoli. ibid. Paulus cū Ioanne martyr Romæ sub Iuliano. 362.251 Paulus Emeus interfuit Concilio Tyansenfi. 365.28. Paulus monachus in Syria celebris. 370.83. 375.12 petit ab Epiphano ad se mitti librum de hæresibus. ibid. 14 Pauperes mendicantes Romæ abundant præ cæteris locis. 382.75. manebant in porticibus Ecclesiasticis. 366.1 Pauperibus erogantur expensæ ludorum. 366.1 Pauperum elemosinis detrahit Iulianus. 362.89. numerus, quos elebat Ecclesia Antioch. 386.57. oratio magni ponderis æstimatur ab Ambrosio. 387.14 Pax inter Romanos ac persas, eiusque conditiones. 363.119.121 Pedes Epiphaniij deosculatur populus. 393.11 Pelagij Laodicensis fides laudata à Theodosio. 381.74 Pelagius Laodicæ Episcopus interfuit Concilio Antiocheno sub Iouiano. 363.142. interfuit Concilio Tyansenfi. 365.28. in exilium pulsus. 370.13 Pelagiani ex Originistis. 388.111</p>	<p>Peregrinorum multitudo, qui ad sacra loca Palestine vitandam confluebant. 386.37 Peregrinatio Romæ ad limina Apostolorum. 362.74. ad sanctam Theclam. ibid. 55. Hierosolymam quam frequens. 386.47. quando & cur improbata aliquando. ibid. non in omnibus laudata. ibid. 48. ad loca sancta à Vigilantio improbata. ibid. 49 Peregrinationem quo modo improbet Gregorius Nyssenus. ibid. 48 Perfa transfuga decipit Iulianum. 363.46 Perfa cum Romanis vltimo certamine pugnat. ibi. 51. quasi miraculo ineunt fœdus cum Romanis. ibid. 119. cum Theodosio vltro fœdere iunguntur. 381.11. Legatos & munera mittunt ad Theodosium. ibid. 12. conueniunt Ambrosium. 390.34. veniunt postea Romam ad videndam Probi potentiam. ibid. Persis cessit Nisibus ciuitas. 363.121. ite Singara. ibi. Perfarum Legati ad Iulianum. 362.137 Perfarum Regis Legati martyres sub Iuliano. ibi. 44 Perfarum modestia laudatur. 363.119 Perfici tumultus sub Valente. 364.15 Perfecutum bellum suscepturus Iulianus quæ præmittit. 362.22 Persecutio Arianorum qualis. 369.10. dira Arianorum in Orthodoxos sub Valente. 370.3. & seq. Arianorum acerbissima in Oriente. 371.23. ingens in Ecclesia Alexandrina sub Lucio. 372.69. 70. 71. & deinceps. Ecclesiæ Gothicæ per Athanaricum illata. 370.105. & seq. Persecutio Iuliani omnium acerbissima iudicatur. 361.19. 362.22. scribit. 362.24. in Christianis qualis. ibi. 11. diuersa. ibid. 23. & seq. à domesticis incipit. ibid. 15. in milites Christianos. ibid. 26. 33. diuersis velata prætextibus. ibid. 42. in Ægypto. ibid. 159. in Athanaricum. ibid. 239. 240. in Ecclesiam Alexandrinam. ibid. 247. in Romanam Ecclesiam. ibid. 249 Persecutio Ecclesiæ Mediolanensis per Iulianum. 380.18. in Ambrosium vehementior. 391.5. omnes pertingit Italiæ Ecclesias. 387.36. sedata. ibid. 41 Persecutio Valentis Imperatoris Ariani. 366.5. dira nimis. ibid. 13. quando excitata. 370.1. contra Episcopos. ibid. circa in Antiochenos. ibid. 68. in Ecclesiam Edeffensem. 371.108. in Scythicam Ecclesiam. ibid. 114. in monachos Ægypti. 372.33 Personæ nomen in diuinis quid significet. 362.198 Pestilentia quæ sub Valente fuit. 376.8 Petrus Alexandrinus legatus ab Athanasio in Orientem. 371.8. in locum Athenasij subrogatus. 372.67. fugatus Romam petit. ibid. 68 Petri Alexandrini epistola circularis de clade ab Arianis illata. ibid. 73. & seq. Petrus Alexandrinus eruentas vestes Romanæ detulit inspicendas. 372.7. apud Damasum diu mansit. à Damaso in sedem restitutus, viuentem adhuc Valente Imp. 377.2. fauet Maximo. 379.25. 380.16 moritur, in cuius locum successit episcopus Timotheus. 380.15. quæ in Petrum obiecta fuerint. ibid. 16. à calumnia defenditur. ibid. Petrus Galata monachus in Syria celebris. 370.83 Petrus germanus S. Basilij ab eo creatus presbyter. 369.60 Philastrus Brixianus verbera expertus ob defensionem fidei contra Auxentium. ibid. 26. interfuit Concilio Aquileiensi. 381.83 Philippus Apostolus cum Ioanne præfeto est Theodosio pugnant. 394.10. 11 Philippus Episcopus martyr sub Iuliano. 362.80 Philippus Vringheus Louanienfis. ibid. 120 Philo Episcopus Libyæ nunquam recipere voluit Episcopos lapsos. 371.121 Philoromus martyr in Galatia sub Iuliano. 362.74 Philoromi peregrinatio Romam ad S. Petrum. ibi. Philosophi à Iuliano bene habiti. 362.4. Antiochiæ sub Iouiano pallium deponunt. 363.150. malis artibus quærunt seire successorem Valentis. 370.94. à Valente occisi. ibid. 95. 99 Phorantas dolose ambit Episcopatum. ibid. 20. pfeudoepiscopus Arianus datus Nicopolitanis iniuris. ibid. quid ipse in Catholicos. ibid. Photinus anathema dictum à Damaso. 373.11 Photini obitus & scripta. 375.26 Photiniani ne celebrent cœuentus Sirmij, Synodus Aquileiensi petit à Gratiano. 331.94 Photinianos conuenire lege vetuit Gratianus. ibid. Photianorum baptisma non recipit Ecclesia. appen. 6 Phritigeres Rex Gothorum bellum agit aduersus Athanaricum. 370.108. cum suis populis ad Arianos deficit. ibid. 109 Phryges martyres. 362.77 Pigmæniij martyrium Romæ sub Iuliano. ibid. 251 Pilati innocentia perperam prædicatur. 365.83 Pilosotæ dicti Catholici ab Originistis. 387.64 Pisos vestis sanctis vincti vellere soliti Christiani. ibid. 65 Pimanus, vel Alpinus, malè pro Piniano. ibi. 68 Piniani coniugis Melaniæ iunioris præfectura Vrbanæ. ibid.</p>
--	---	--

Pythagoream transanationem credebat Iulianus. 363.23
 Placilla Augusta valde pia curavit ne suus vir Theodosius deciperetur ab hæreticis. 383.31. pietas eius erga ægros & pauperes. 385.33. odium aduersus Arianos. ibid. 34
 Placilla Augustæ obitus. ibid. 33. eius virtutes egregiæ. ibid. & 34. error in eius nomine correctus: & Placillam non naminari debere, ostensum. ibid. 35
 Placoma quid. 384.17
 Placoton quid. ibid.
 Platonia quid. ibidem.
 Pœnæ Gentilibus, qui in Cyrillum immaniter saue rant, diuinitus inflictæ. 362.14.5
 Pœnitentes libenter recipit Ambrosius. 375.27
 Pœnitentia publica Theodosij. 390.19. & seq. Fabiolæ. ibid. 33
 Pœnitentiæ publicæ ritus antiqui. ibid.
 Pœnitentiam agere contemnentis quanta digni sin reprehensione. ibidem. 33
 Polemius hæresiarcha. 373.29
 Polemiana hæresis ex Apollinari. ibidem.
 Polygamia etiam à Gentilibus explosa. 370.124. ex ebrabilis fuit Christianis. ibid. 127
 Polygamiam falsè permisisse Valentinianū. ib. 125
 Pontius legatus cum locijs à Donatistis ad Iulianū. 362.261
 Pontica solitudo, ybi cum Gregorio Basilius. 362.71.
 Ponticorum monachorum vitæ institutum. 363.107
 Pontificis Maximi Gentilicij ritus cura translata ad præfectum Vrbis. 384.6
 Pontificis Maximi ius viciscendi probra Vestalium ad præfectum Vrbis translatum. ibidem. nomen Imperatores vsque ad Gratianum retinent. 383.5.6
 inuitis Romanis deponunt. ibid. 6
 Pontificatu Maximo Iulianus quomodo initiatus. 361.4
 Pontificum idolorum initiatio. ibid.
 Pontifex Romanus. vide, Romanus pontifex.
 Pontificis Romani summa potestas ab hæreticis & Orientalibus Episcopus agnita. 365.36
 Pontificis Romani luxuriosus calumniosè ab Ammiano sugillatus. 367.8.11
 Porphyrius Mimis delusit Iulianū, & factus est marty. 362.133
 Portenta in facris visa Iuliano. ibi. 20
 Possidius in quibus corrigendus ex Augustino. 391.25.
 Posthumianus præfectus præt. quid ad eum Gregorius Nazianzenus. 383.24
 Postrianus Afer proficus Augustino. 385.1
 Præceptoribus quantus honor habendus, exemplo Theodosij ostenditur. 383.22
 Prædicare Euangelium, in Africa munus Episcoporum, non autem presbyterorū: sed reprehenditur à S. Hieronymo vsus iste. 391.34
 Præfectura prætorij omnes quatuor erant. 369.37
 Præfectus Vrbis idem Vicefactus dictus. 394.78.
 Præfagia obitus Iuliani. 362.309.363.2.32.33.41 & Valentis. 378.26
 Præfagiatrices se noctu ferri purantes cū merodiades, excommunicandas cauit. 382.20
 Præfagiat, qui se Eliam & Christum assererebat. ib. 22. alter, qui se Ioannem dicebat. ibid.
 Præfagis operam dare quam indignum clerico. ibi.
 Prætextatus agit apud Imperatorem de reuocando scripto dato contra idololatrias. 364.12
 Prætextati Vibana præfectura. 368.1. laudatur ab Ammiano. ibid. eiusdem dictionum in maiestatem Romani pontificis. 367.10
 Prætextatus Legatus missus ad Valentinianum Imperatorem ob quæstiones de magis adhibitas. 370.102.
 Prætextatus Consul designatus obiit. 382.47. quid Damaso dicere solitus. 367.10. de prætextato inscriptio. 382.47. de prætextato & S. Lea antithesis. ibid. 48. de prætextati coniuge Paulina. ibid. 56
 Prætextatæ Romæ femina temeraria præsumptio & infelix exitus. ibid. 45
 Prætextati obitus causa. ibid. 51
 Prætextato statua à Vestalibus erecta. ibid.
 Prætextati & Feliciani Donatistarū libellus. 394.46
 Prætoriani milites Christiani à Iuliano vexati. 362.36.
 Prætorianos milites omnes esse voluit Gentiles Iulianus. ibid.
 Precatio pro defunctis. 368.11
 Presbyteri in Africa concionari incipiunt duce Augustino, auctore Valerio. 391.34
 Primigenia Vestalis lapsa. 384.6
 Primatus cupiditate in hæresim labitur Paulinus. 378.15
 Primianus electus in schismate contra Maximianū Donatistam. 394.34. eius res gestæ. ibid. 37
 Primianus hæresiarcha. ibid. 41
 Primitiæ cum decimis persoluendæ. 382.20
 Primus Episcopus in Africa. 362.266

Primus filius Ianuarij occisus à Donatistis. ibid.
 Principes Christiani haud exigere debent tributum ab ecclesijs & clericis. 387.11.13. hæretici vel apostata & soliti exigere tributū ab ecclesijs & personis Ecclesiasticis. ibid. 13
 Principes non exulari, si eorum ministri delinquit. 383.20
 Principes quanto dispendio non audiant sacerdotes. 388.86
 Principem palam religionem Catholicam profiteri, quantum referat. 363.139
 Principum & Ecclesiæ potestas. 387.17.25. in rebus Ecclesiæ. ibid. 22. eorumdem & sacerdotum dignitas. ibid. 27
 Principum opem implorare aduersus hæreticos vitatum in Ecclesia. 386.33
 Priscillianus martyr Romæ sub Iuliano. 362.253
 Priscillianus hæresiarcha inualeuit in Hispania. 381.98. & seq. qualis. ibid. 101. damnatus. ibid. 102. 103
 Priscillianistæ fumebant, sed non consumeabant Eucharistiam. ibid. 106
 Priscillianus factus Episcopus Abilenfis. ibid. 108
 eiusdem Romam aduentus. ibid.
 Priscillianus damnatus appellat Romanum pontificem. ibid. reijctus à Damaso. ibid. 109. & ab Ambrosio. ibid. nonnullos in Gallia seducit. ibid. seducit Euhroacium, & proculam eius filiam. ibid.
 Priscillianus Macedonium corrumptum obtinet scripturam à Gratiano. ibid. rediens munitus rescripto Gratiani præualet in Hispania. ibid. 112
 Priscillianus in Synodo Burdegalensi damnatus pro uocat ad Imperatorem. 385.22. proficitur ad Maximum. ibidem. cum suis occisus à Maximo. ibid. 24.
 Priscillianus vt martyr colitur à suis. ibid. 25
 Priscillianæ hæresis capita damnata. 381.104. & seq. nomine mota quæstio optimis etiam Christianis. 386.33
 Priscillianistæ damnati in Concilio Cæsaraugustano. 381.102.103.108. à Maximo. 385.24
 Priscillianistas nominat Manichæos Maximus Imperator. 387.67
 Priscillianistarum cum Manichæis affinitas. 381.113. hæresis quæ. ibid. 114
 Priscus martyr Romæ sub Iuliano. 362.253. philosophus vocatus à Iuliano. 361.7
 Priscum magum secum ducit Iulianus ad bellum. 363.23
 Priscus philosophia & magia celebris. ibid. 150. acceptus Iouiano. 364.3
 Pritannius Episcopus defensor Ithacij. 381.112
 Priuilegia adempta Christianis à Iuliano. 362.180
 concessa clericis. 365.42
 Priuilegium clericorum à Theodosio indultum. 381.112.
 Priuilegium Valentiniani & Valentis concessum viduis, pupillis, ac virginibus. 365.44
 Priuilegium Ecclesiæ Constantinopolitanæ ex Concilio Constantinopolitano. 381.35
 Proæresus professor deserit scholas. 362.297
 Proba Faltonia dicta. 395.12. de ea inscriptiones. ib. 14. & sep. probi filij. ibidem.
 Proba coniugis sepulchrum. ibid. 10. laudes. ib. & 12
 Probus cū Dorotheo Legatus ad Occidentales. 371.9.29. Ambrosio delegat prouincias. 369.38. cum iubet Ambrosio agere vt Episcopum. ibid.
 Probi præfectura prætorij. ibid. 37. qualis. ibid. potentia in admiratione habita. 390.34
 Probus vir clarissimus, religione insignis & elemosynis. 395.4.5
 Probi & probæ gens & progenies. ibid. 2. & seq.
 Probi sepulchri epitaphia. ibid. 6. familia Ecclesiæ proficua. ibid. 7. filij eius. ibid. 17.18. sepulchrum. ibid. 10
 Proborum & Olybriorum genus. ibid. 2
 Processiones agunt monachi. 388.89
 Procopius tyrannus emergit. 364.12. quis iste, & vnde ministratæ vires ad inuadendum Imperium. ibid.
 Procopius tyrannus malè periit. 366.2
 Proculus Massiliensis interfuit Concilio Aquileien si. 381.84
 Prodere aliquem quàm cauērit Christiani. 372.115
 Prodigia in contempores Christianæ religionis. 362.105. ob Iuliani impietatem. ibid. 115. 116. miranda apparere, dum Iulianus curat restituere templum Hierosolymitanum. 365.9. & seq. præcidentia inritum Iuliani. 362.309.363.2.33.41.48. ite ante mortem Iouiani. 363.151. immensa ex maris excrecentia & terræmotu. 365.38
 Professores Christiani restituti in cathedras. 364.20
 Professio fidei Catholicæ oblata Liberio Papæ à Macedonianis. 365.9
 Professio fidei Catholicæ ex Concilio Illyricano. 365.20.24
 Professores Christiani à Iuliano reiecti. 362.287
 Propinatio in Christi nomine fieri solita. ibid. 34
 Properi Chronicon exordio corruptum ostendit-

tur. 381.66
 Properi error in Chronico. 383.12
 Properi in Chronico restituitur. 384.6
 Protasij & Geruasij inuentio, & translatio. 387.37
 eorum reliquæ ad diuersas ecclesias mittuntur. ibid. 42. Romæ basilica ijs ædificatur. ibid.
 Protogenes exul cum Eulogio 371.112. fidem ambob prædicant, & conuertunt Gentiles ad fidem. ibid.
 Prouidentia Dei in suis defendendis 387.9. declarata in Iuliani interitu. 363.78
 Prouincia releuata munificentia Iuliani. 361.11
 Prudentia piorum virorum longè præstantior, quam aliorum. 387.57
 Prudentius contra Symmachum quando scriptus. 384.5
 Prudentius librum contra Symmachum scriptis ad Honorium Imperatorem. 376.4
 Prudentij locus aduersus Symmachum expositus. ibid.
 Prunarum vapore interijt Iouianus Imp. 364.2
 Psalmis in sine subijcere Gloria Patri, &c. quando institutum. 382.21. in Ecclesia Mediolanensi quando receptum. 387.16
 Psalmorum canticum semper in Ecclesia fuisse. 384.20
 quando inceptum in Ecclesia Mediolanensi. 387.16
 Prælati vsum Ecclesiæ defendit Basilius. 363.104
 Prælati vsum in Ecclesia verus. ibid.
 Prælatum septuaginta interpretum à S. Hieronymo emendatum. 384.20.21
 Publicæ Antiochenæ confessio gloriosa. 362.131
 eadem mater Ioannis. ibid. 112
 Publius monachus in Syria celebris. 370.83. retinet quædam nunciū Iulianus. 363.40. hoc factū quid corrigere de diuite. ibid.
 Pueri Alexandrini Catholici quanta passi. 372.82.
 Samesateni quàm decessati sint Arianum Episcopum. 370.12
 Pugna Theodosij cum Eugenio. 394.6 & seq.
 Pulcheria Theodosij filia. 385.34. infancula laudata à Gregorio Nysseno. ibid.

Q.

Quædam legatio ad Valentinianum de pace. 375.4
 Quadragesimæ tempore ne irrogarentur supplicia, lege vetuit Theodosius. 389.74. afflicti Antiocheni. 388.23
 Quadragesimæ venerandus cultus. 380.3
 Quadragesimalis ieiunium esu carnis soluere non iunt Fideles sub Iuliano. 362.42
 Quadragesima martyrum reliquæ à S. Gaudencio in Italiam delatæ. 386.7
 Quæstio de substantia & substantia egitata in Concilio Alexandrino. 362.186
 Quæstiones de magis & incantatoribus habitæ Antiochiæ. 370.93.95. etidem in Occidente. ibid. 102
 ditæ ob incendium Daphniticum. 362.112.115

R.

Raucianus Comes persecutor. 362.250
 Regina Saracenorum legationem Alexandriam mittit pro Episcopo accipiendo. 372.103
 Relatio sancti Ambrosij de sua legatione ad Valentinianum. 387.47
 Religio Christiana quo magis concutitur, eo magis firmatur. 362.161. quam latè pateret tempore Ambrosij. 387.34. cum impugnatur, barbari insurgunt. 376.9. 378.17. 21. 23. 27. 379.12
 Religione ad velandas libidines suas abutitur Iulianus. 362.19
 Religioni antiquæ innitendum. 387.34
 Religionis Christianæ veritatis & constantiæ manifestum signum vita Iuliani Apostata. 363.61. veritatem consentitur demones. 387.40. effecta. 381.11.
 Religionis & fidei res laicis non tractandas censet Valentinianus. 364.12. contemptus quid pariat. 381.12. 113. 387.34
 Religionis veræ cultus quanta secum bona afferat. 381.11
 Reliquæ Babylæ martyris murum reddunt idolum loquax. 362.92.96.99
 Reliquæ martyrum Gazensium diuinitus inuentæ. ibidem. 138
 Reliquæ martyrum à Gentilibus dissipatæ. ibid. 145
 collocatæ in Fundana basilica. 394.93
 Reliquæ martyrum exponi consuetæ ad venerationem. 389.81.82
 Reliquæ Sanctorum magno honore habitæ. 362.147. ex eis ingentia progredi solita miracula. ibid. 148.
 Reliquæ SS. Geruasij & Protasij missæ ad diuersas ecclesias. 387.42

Reliquia SS. martyrum Pantaleonis & Mariani Constantinopoli in loco Concordia dicto. 381.55. S. Iohannis Baptistæ à Gentilibus dispersæ. 362.145 eadem collectæ. ibid.146

Rescriptum Valentiniani aduersus Donatistas rebaptizantes. 373.35 Resurrectio carnis qualis apud Origenistas. 393.10 Rex à Deo regitur. 364.14 Regis cor in manu Dei, unde à Themistio usurpatum. ibid.

etiam hæreticorum factis. 365.36 Romani Pontificis auctoritatem proferunt etiam hæretici. ibid.7.36. requirit ad congregandam Synodum. 38.20

Sacerdotes à sacerdotibus iudicari debent. <i>ibid.</i> 16.17 & foliis fidei tractare. <i>ibid.</i> 20.21.22	Satyri, postquam ex Africa redijt, obitus. 383.14. epi- taphium sepulturæ ab Ambrosio scriptum. <i>ibid.</i> 16	Sermonum Augustino adscriptorum ad fratres in e- rcmo censura. 382.26.385.12
Sacerdotes audiendi à Principibus. 388.86.87. qua pena digni, si illi non loquantur, & isti non audi- ant. <i>ibidem.</i>	Scenica formosa ab Vrbe subducta. 392.8	Seuera vxor Valentiniani. 370.14
Sacerdotes testimonio Ambrosij præstant Impera- toribus. 387.28	Scenici reijciuntur ab Ecclesia. 371.128	Seuerus martyr Hadrianopoli sub Iuliano. 362.80. monachus in Syria celebris. 370.83
Sacerdotes coniugatos cum vxoribus permanentes in Africa vetat Sircius. 386.2	Scenicos non nisi in fine vitæ Christianos fieri ve- luit Valentinianus Imp. <i>ibidem.</i>	Seueri Sulpitij error de tempore obitus S. Hilarij. 369.22
Sacerdotem Imperatori preferendum ostenditur ex- emplo Martini. <i>ibidem.</i> 31	Scenicos ab Ecclesia recipi debere, rescriptis Imp. <i>ib.</i> esse Christianos veritum. <i>ibid.</i>	Seuerus Sulpitius abdicat se à saculo. 394.96
Sacerdotium confilio agenda sacerdotum causa. 388. 90.	Schisma Antiochenum. 362.213. quamdiu durauit. <i>ibidem.</i> 214	Sibyllina carmina cremata à Stilicone. 389.56
Sacerdotum idolorum clandestinæ impudicitia. 389.59	Schisma Luciferianum vnde obortum. <i>ibid.</i> 215. & seq. penitus deficit. 388.98	Sibyllini libri Romæ de Iuliano confulti. 363.3
Sacerdotibus idolorum priuilegium à Valentinia- no concessum. 271.181	Schisma Meletij & Paulini sublatum Antiochia. 378. 36. inter Nouatianos. 391.17	Sicarius immisus in Gregorium Nazianzenum. 380. 14. à Iustina immisus in Ambrosium. 387.43
Sacerdotij dignitatem posterioribus, non digniori- bus dandi morem exagitat Nazianzenus. 362.56	Schisma conflatum inter ipsos Donatistas. 395.34. inter Damasum & Vrsicum. 367.6.16.17.18	Sicini, siue Sicinini basilica in Vrbe. 367.7
Sacerdotalis habitus ex nuniuimatus. 394.10	Schisma Vrsicini Gratianus & Valentinianus leges cotreat. 381.2	Sicetas sub Iuliano. 362.116
Sacra Gentilium obscena. 362.19	Schismatici Romæ iterum repressi. 368.3.369.1 & seq. Vrsicini agunt extra Vrbem in cryptis. 369.2	Signa quibus Deus Iulianum admonuit. 362.11.6. man- ifesta veritatis Christianæ religionis ex vita Iu- liani Apostata. 363.62
Iuliani portentis exturbata. <i>ibid.</i> 20	Schismatici exagitati nouis rescriptis Valentiniani Imperatoris. <i>ibid.</i> 3	Signum militare Eugenij exercitus idolum. 394.1
Sacrificium pro animabus defunctorum. 389.4. of- ferri solum pro defuncto, nondum caduere tumu- lato. <i>ibidem.</i> 5	Schismatici per Olybrium præfectum & Aginatum. Vicarium cohibiti. <i>ibi.</i> & 4	Signis celestibus membra hominis subesse, Priscil- lianistarum error. 381.114
Sacrificia Iuliani quàm celeberrima. 362.94. abomi- nanda, detecta post mortem. 361.71	Schismatici Luciferiani eliciunt rescriptum à Theo- doso. 388.94	Silenium Daphnitici oraculi. 362.96.99. & seq.
Sacrificia a Iouiano vetita. 363.150. per Eugenium restituta. 392.25. iterum à Theodosio prohibita. <i>ibidem.</i> 26	Schismatici Luciferiani extra omnem modestiæ dif- cipulam. 370.130. Romæ ad modestiam restituti. <i>ibidem.</i> 129	Siluanus legatus cum socijs ad Liberium Papam 365. 8. Audianus hæreticus. 370.115
Sacrilegium dirè punitum. 362.107	Schismatici reuocati ab exilio. 371.1. eorum nomina edicto comprehensa. <i>ibi.</i> 5. ad tempus quiescere. <i>ibi.</i> iterum tumultuant iterum pulsati. <i>ibid.</i> Romæ pu- niti. 371.123. Damaso constant. inuidiam. <i>ibid.</i>	Siluanus Tarfensis Semarianus, à quo Tarfenses di- cti Semariani. 372.54
Sacrilegia Donatistarum. <i>ibid.</i> 269	Schismatici Vrsicini sectatores iterum insurgunt. 381.1 comprimuntur rursus à Gratiano. <i>ibidem.</i>	Simeon monachus in Syria celebris. 370.83. 375.14.
Sacrilegi Christiani crediti à Iuliano, & puniti. <i>ibid.</i> 284.	Scholæ Carthagenensis extra omnem modestiæ dif- cipulam. 370.130. Romæ ad modestiam restituti. <i>ibidem.</i> 129	Stylita monachus cogitatus Meletio. 378.55
Sæculari iudicium appellans Palladius damnatur. 381.90	Scholares Romæ lege Valentiniani ad modestiam restituti. <i>ibid.</i>	Simeonis Stylita habitatio super columnam. 381.55 vita genus. <i>ibidem.</i>
Sæuitia Gentilium in nostros sub Iuliano. 362.145	Scientias esse Gentilium tantum, dicebat Iulianus. 362.286	Simplicianus proficiscus Augustino. 385.2. Romanus presbyter Ambrosio subrogatus. <i>ibidem.</i>
Sallustius Præfectus Prætorio sub Iuliano quid in aulis Constantij. 361.9. Galliarum Præfectus. 362.25.6. scriptis S. Hilarij exagitatus. <i>ibid.</i> 260	Scripta in laudem Iuliani diuino iudicio perierunt. 363.81	Simplicianus virtus & doctrina. <i>ibidem.</i> & 375.22.23
Sallustius percarus Iuliano, Cõsulatu auctus & Præ- fectura. 363.1	Scripturæ diuinæ profunditatem sensit Augustinus. 391.33	Simplicianus Ambrosio à Damaso mittitur in nouo munere adiutor. <i>ibid.</i> 23
Sallustius reuocare conatur Iulianum à bello Persi- co. <i>ibid.</i> 23. creat Imperatore Valentinianum. 364.4 agitat quæstiones de cõsolatione templi Daph- nitici. 362.103	Scythica Ecclesia persecutionem passâ à Valente. 371.114	Simplicianus præfatus Ambrosio. <i>ibidem.</i> qualis quantus fuerit. <i>ibid.</i>
Sallustij Præfectura Urbana. 527	Scythæ Theodosio cedunt. 381.10	Simplacrum Apollinis Daphnitici. 362.120. aneum Iuliani à fulmine detectum. <i>ibid.</i> 138. Christi à Iu- liano remouitum. <i>ibidem.</i>
Saluianus Episcopus Priscillianista damnatus. 381. 102. obiit Romæ. <i>ibid.</i> 112	Scythia metropolis Tomis. 371.114	Singara cuius caput Arabum dicitur Persis. 363.121
Saluij Episcopi Donatistarum causa. 394.50. quid ip- se passus à Donatistis. <i>ibi.</i> 51	Scythopolitani gentes insaniunt in Christianos. 362.154	Singari vagantur per Orbem pulsatibus. <i>ibid.</i>
Samofateni studiosi Eusebij ipsorum Episcopi. 370. 8 non recipiunt Ariarium. <i>ibid.</i> 11	Sebastiani scruant in Christianos sub Iuliano. <i>ibi.</i> 145	Singarorum origo nequaquam ex Ægypto. <i>ibid.</i>
Samofatenorum odium in Eunomium & Lucium Arianos Episcopos. <i>ibidem.</i> & 12	Sebastianus Valens Imp. dux strenuus. 378.26	Sircij Papæ electio 385.5. de eius electione epistola Valentiniani Imp. <i>ibid.</i> 6
Sarcomones dicte castimoniales. 362.268. quæ passæ à Donatistis. <i>ibid.</i> 272. gestabant mitrellas. <i>ibid.</i>	Secundianus Episcopus Arianus extra ecclesiam pul- sus. 381.81. eiusdem caualationes & cõdemnatio. <i>ibidem.</i> 91	Sircius respondet quæstioni Himerij. <i>ibidem.</i>
Sancti pro nobis orant in cælis 381.41. vide suprà. In- tercessio, Preces.	Secundus pater Ioannis Chryostomi. 362.133	Sircius Papa abstinet à cõmunione Ithacij ob cau- sam sanguinis. 386.37. accepit litteras à Maximo Imp. 377.65
Sanctorum venerationis & reliquiarum virtus. 362. 97.373.30.387.32.35.42	Sedium Patriarchalium prærogatiua ex Concilio Romano. 382.9	Sircius Papa quid in Flavianum. 389.64.71. damnat Iouinianum hæresarcham. 390.35
Sanctorum reliquias venditare quidam solebant. <i>ibi.</i> 386.42.	Semariani agunt contra Eudoxianos, & Acacianos. 362.238. pugnaturi aduersus Arianos, Concilium agunt Lampfaci, & alijs in locis. 365.2	Sircij de damnatione Iouiniani epistola ad M. dio- lanensem Ecclesiam. <i>ibid.</i> & 36
Sanctorum locorum veneration. <i>ibi.</i> 37. virorum mo- res. 372.25. propinquo suos si improbi essent, de- spexerunt. 389.38	Semarianorum hereses damnatur. 362.185.381.30.32	Sircius mittit Legatos ad Ecclesiam M. diolanen- sem cum damnatione Iouiniani. <i>ibid.</i> 42. offensus scriptis Hieronymi. <i>ibid.</i> 38.61
Sanctorum qui in cælis sunt, preces pro agentibus in hac vita. 378.4.381.41	Senatus consultum habitum à Theodosio de abrogan- da idololatria. 391.3	Sircius Papa admonitus ab Epiphano de Iouanne Episcopo Hierosolymitano. 395.13. parum æquus in Paulinum. 394.89.90
Sanguinis iudicium caueant Episcopi. 386.23	Senatores Gentiles propensores in Maximum. 383. 9. Romæ magis intenti. 370.102.371.6 dita de his quæstio. 371.6	Sircij Papæ titulus sacris imaginibus decoratus. 395. 10
Sanguine victimarum Iulianus Christianismum ablu- putat. 361.3	Senatorum nomine facta petitio de sacris deoij, i- pice Gentiles tantum in id petierint. 384.3	Socratis error de annis Imperij Iuliani. 363.64. de Concilio Lampfaceno. 365.1
Sapor Rex Persarum Legatos mittit ad Iulianum. 362.44 malè habet Arfacem Regem Armeniæ. 369.67	Senaphius monachus quæ mittit ad Theodosium arma, vt viuar. 388.54	Socrates & Sozomenus emendantur de tempore e- uangelij Valentis. 366.5
Sapor dux exercitus Graeciani venit Antiochiam cu edicto Gratiani. 378.34	Sepeliri apud martyres Christiani oprabant. 383.17	Socrates error arguitur de Eustathio Antiocheno Episcopo. 370.29. confutatur de Gothis Arianis, <i>ibidem.</i> 106
Sardicenses Cõcilium nihil ad fidem addidit. 362.197 <i>ibid.</i> 193	Sepulchra Ioannis Baptistæ & Elifæ miraculis cla- ra. <i>ibidem.</i>	Socrates commentum de lege Valentiniani concen- dente posse duci duas vxores confutatur. <i>ibid.</i> 124 error in tempore obitus Athanasij. 372.63
Sarmatæ Pannonias inuadunt. 375.1	Sepulchra illibata seruari voluit Iulianus. 363.10	Socrates & Sozomenus reselluntur in narratione Actorum Synodi Constantinopolitanæ. 381.23
Sarraceni liberant Cõstantinopolim sub Gratiano. 378.29	Sepulchra Gentilium & loca dijs Manibus dicata Christiani folit demoliri. <i>ibidem.</i>	Socratis error de tempore creationis Nestarij. <i>ibid.</i> de diuisione diceceseos, & institutione sedium Pa- triar. halium & metropolitanarum. 372.106
Sarracenorum Regina cõuersio. 372.103	Sepulchra Ioannis Baptistæ & Elifæ miraculis cla- ra. <i>ibidem.</i>	Socratis error circa res Ambrosij. 378.63. commen- tum de Nouatianis Romæ agentibus exploditur. 379.52
Sarraceni fidem Christianam suscipiunt. <i>ibidem.</i>	Sepulchra à Donatistis violata. 362.277. martyrum à Gentilibus reuulsa. <i>ibid.</i> 145	Socras error de lege Theodosij omnes hæreticos damnans. 391.15. errores de ritibus Nouatianor- um. <i>ibid.</i> 19
Sarracenorum Regina Legatos mittit Alexandriam pro accipiendo Episcopum. <i>ibid.</i> 104	Sepulchra à Donatistis prohibita. <i>ibid.</i> 277	Sodomiticum scelus inualuit post hæresim Iouinia- ni. 390.64
Sarraceni quomodo conuerfi ad fidem. <i>ibid.</i> 103	Sepulchrum impij curare est gratie facinus. 364.3	Solis prodigiosa defectio. 393.1
Sarracenorum primus Episcopus Moyses dicitur Arianus. <i>ibid.</i> 104	Serapis laudatus à Iuliano. 362.167. vnde dicitur. 389. 91. Ioseph creditus. <i>ibidem.</i>	Sophronius auarissimus clericorum. 370.119. Mace- donianus. 362.238
Safima qualia fuerint 371.90. collata Gregorio. <i>ibi.</i> 94. vendicata ab Anchimo. <i>ibid.</i> 99.107	Serapis templum quale. <i>ibid.</i> 86. ornatus eius. <i>ibid.</i> 88. quæ in eo positæ erant. <i>ibid.</i> simulacrum quale. <i>ibid.</i> 87. destruitur. <i>ibid.</i> 89	Sophronius Præfexus vrbis Cõstantinopolis. 368.11
Saturni sacerdotis scelera. 389.94	Serena foror Theodosij monile è collo Rheæ ma- tris deorum sublatum accepit. <i>ibid.</i> 77	Sorilegijs vacare veritum. 382.20
Saturninus Episcopus Valens. <i>ibidem.</i> 9. aulicus Constantij malè multatus. 361.9	Serena foror Theodosij monile è collo Rheæ ma- tris deorum sublatum accepit. <i>ibid.</i> 77	Sozomeni historici maiores. 362.144
Satyri frater S. Ambrosij vitat Luciferianos. 371. 127. curam domus Ambrosij suscipit. 375.23	Serena foror Theodosij monile è collo Rheæ ma- tris deorum sublatum accepit. <i>ibid.</i> 77	Sozomeni error in historia redditus Athanasij. 17.6. in tempore Concilij Lampfaceni, & Procopij ty- rannidis. 364.12. 365.1. de Concilio Lampfaceno. 365.15. circa tempus terramotus maximi sub Va- lentiniano facti. <i>ibid.</i> 38.41

Index Annal. Eccles.

- Sozomeni error in reditu Basilij ab eremo. 366. 19
 Sozomenus corrigitur de balacis Anastasiani. ibid. 21.
Sozomenus erroris arguitur de Eustathio Episcopo Antiocheno. 370. 29
Sozomeni error in tempore professionis Valentis Cæsarem. ib. 37. erroris in rebus gestis ab Athanarico. ibidem. 108
Sozomenus confutatur de Gothis Arianiis. ibi. 109. erroris arguitur de tempore cladis Theflalonicensis. 390. 2
Sozomeni lapsus de creationis Nectarij tēpore. 381. 23. error de usu vocis Alleluia. 384. 23. error de tempore Antiochenorum sceleris in statuas. 381. 1
Spēctaculum lugubre Antiochenorum. ibid. 14
Spelunca apud Antiochiam, in qua sanctus Paulus habitasse dicitur. 370. 78
Spiritus sancti diuinitas asserta in Conc. Alexandrino. 362. 18. cognita & prædicata in Conc. Constantianopolitano. 381. 28
Spiritus sancti vna eademque cum Patre & Filio substantia declaratur. ibidem.
Statua Theodosij ab Alexandrinis quomodo efficta. 388. 55
Statuæ affabre factæ à Theodosio seruatæ. 389. 50
Statuæ Imperatoris Theodosij & Placidie ab Antiochenis deiectæ. 388. 1
Statuas quibus dicere fas esset apud Romanos. 382. 51
Stephanus Episcopus Germanicæ ordinatus à Meletio. 378. 55
S. Stephani imago in velo diuinitus ostensa. 392. 57
Stephanus hæreticus à Iuliano restitutus. 362. 265
Stilico Comes cremati libros Sibyllinos. 389. 56
Stridon patria sancti Hieronymi subuersa à Gothicis. 378. 33
Strigæ magæ femina. 382. 20
Studijs liberalibus legem posuit Valentinianus. 370. 129
quicquid, quàm alibi, Romę opera dabatur. ib.
Subscriptio Episcoporum Concilij Constantianopolitani inuersa. 381. 39
Subsistentia quomodo accepta à Græcis & à Latinis diuerso modo. 362. 186. & seq.
in quo differat à subsistentia. ibidem. 187. & seq.
Substantiæ & subsistentiæ vocum causa dissensionis inter Orientales & Occidentales. 372. 27
Suedorum Ecclesiæ legatio ad Epiphanium. 394. 13
Suffragia pro defunctis. 378. 14. 39. 125
Sulpirij Seueri error in tēpore obitus Hilarij. 369. 22
Sulpirius Seuerus abdicat se à sæculo. 389. 65
Superstitionem Kalēdarum Ianuarij Ambrosius abrogat. 377. 14
Sufanna martyr in Gallia cum socijs. 362. 256
Syagrii & Antonij Consulatus. 382. 1
Sydx Synodus aduersus Massalianos. 383. 39
Symbolum Constantianopolitanum editum. 381. 29
scriptum à Gregorio Nysseno. ibid. 28. quando inter sacrorum solemnia à Latinis cani coeptum. ibi. 29.
Symbolum competentibus quando daretur. 387. 18
Symmachi Prefectura, & studium erga idololatriam. 365. 43. domus incensa in Vrbe. ibidem.
Symmachus inuoluitur Valentinianum ad præstanda quæ vult pro deorum cultu. 371. 130. 131
Symmacho statua dicata. 377. 12
Symmachi auctoritas apud Imperatores. ibidem. 13
Symmachus homo dexterrimus patronus superstitiosis Gentilitiæ. ibidem.
Symmachi epistola de statua à Vestali erigenda prætextata. 382. 51
Symmachi relatio ad Valentinianum pro deorum facris. 383. 41. restituit & confutauit cum Ambrosio. ibid. 43. quando contigit. ibid. 42
Symmachi studium pro restituendo deorum cultu. ibi.
Symmachus apud Imperatores agit pro deorum cultu. 384. 1. defensionem suscipit pro dijs Gētilium, occasione famis ingruentis. ibid. quando contigit. 383. 41
Symmachi postulata. 384. 1. cōtra ea acriter agit Ambrosius. ibid. 383. 42
Symmachus victus ab Ambrosio. 384. 5. accusatus apud Imperatores de Christianis in carcerē detentis. ibid. 8. purgat sese. ibid. 9
Symmachi epistola de Primigeniæ Vestalis facinore. ibid. 5. pro sui exculatione. ibi. 9
Symmachus inferuens tempore, incōstantiæ redarguitur. 389. 53. laudat Theodosium, qui laudauerat Maximum. ibid. 6. agens rursus pro ara Victoriæ. ibid. iustus exulare. ibid.
Symmachus reconciliatus Theodosio, adeptus est consularium. 391. 1. etiam laudat Theodosij. 395. 34.
Synagoga Iudeorum incensa non reparanda à Christianis. 388. 89. quid de his similibus Greg. Papa. ibid. 91
Synagoga Iudeorum æe hospitia fierent militum. 365. 45
Synodus Ardrumetina. 394. 32
Synodus Alexandrina sub Athanasio. 362. 176. & seq. eiusdem auctor creditur Liberius Papa. 362. 206. à Romano Pont. confirmata. ibid. 208. sub Iouiano Imp. 363. 132
Synodus Antiochena sub Iouiano. ibid. 140. & seq. post obitum Valentis. 378. 35
Synodus Aquileiensis. 381. 81. & seq.
Synodi Aquileiensis epistola ad Imperatores. ibi. 91. eorum qui ei interfuerunt nomina. ibid. 82. eiusdem Acta. 381. 85
Synodus Ariminensis. 365. 13. 369. 31. Arianorum in Galatia. 370. 16
Synodus Armeniæ interfuit Basilius. 371. 36
Synodus Bagaensis Donatistarum. 394. 33. Burdegalensis contra Priscillianum. 385. 22
Synodus Cæsaraugustana quando celebrata. 381. 102
Synodi Cæsaraugustanæ Acta suo tempore restituntur & emendantur. ibid. 103
Synodus Capuana. 389. 79. Cauernensis Donatistarum. 394. 35
Synodus Constantianopolitana Oecumenica. 381. 17
diuersa est ab alia eodem anno conuocata. ibid. 19
collecta opera vel assensu Damasi. ibid. Episcopi qui interfuerunt. ibid. 22. ex Damasi epistola doctrinam elicit de Spiritu sancto. ibid. 26. ab eodem confirmata Oecumenica vocatur. ibid. 38. & quāobrem. ib. 49
Synodi Constantianopolitana Symbolum. ibid. 29. canones quos receperit Ecclesia Romana. ibid. 31. & cur non omnes. ibid. 48
Synodi Constantianopolitanae canones de primatu eius Ecclesiæ. ibid. 35. eiusdem litteræ ad Theodosium. ibid. 37. subscriptionem censura. ibid. 39. locus cur vocatus Concordia. ibid. 55
Synodus Constantianopolitana posterior. 382. 4
Synodi Constantianopolitana & ad Romanam epistola. ibid. 9. eiusdem legatio. ibid. 12
Synodus Constantianopol. à Theodosio conuocata. 383. 24. eius Acta. ibid. 26. quarta. 394. 29
Synodi ab hæreticis habitæ tempore Basilij. 365. 2
Synodus Hippenensis. 393. 33. Illyricana sub Valentiniano Imperatore. 365. 17. eius decreta. ibid. 19. & fidei professio. ibid. 21
Synodus Lampfacena quando celebrata. 364. 12. 365. 16
Synodi Lampfacenæ res gestæ. 365. 4
Synodus Laodicena quando celebrata. Append. 5. & seq. Mediolanensis. 390. 43. ex ea Synodica ad Siricum Papam. ibid.
Synodus Romana contra Auxentium. 369. 28. cōtra Vrfacium & Valentem. ibid. 34. contra Apollinarem. 373. 1. sub Damaso in causa Flauiani. 381. 97. 382. 1. & seq. Episcoporum qui interfuerunt nomina. ibid. 2. cur Orientales non interfuerint. 382. 4. 11. 16. quid in ea actum. ibid. 18. sub Siricio. 386. 1
Synodus in Sicilia congregata. 365. 16. Sydx contra Massalianos. 383. 39
Synodus tyaneusis in Cappadocia. 365. 28. obediit litteris Liberij Papæ. ibid. 15
Synodus treuerensis sub Maximo de causa Ithacij. 385. 29. 386. 25. Valentina in Gallia. 374. 12
Synodum absq. assensu Romani Pontificis non licet congregari. 381. 20. 38
Synodi confirmatio petitur ab Imperat. qua occasio. ibid. 37. 38
Synodalis epistola Synodi Alexandrinæ. 362. 193. ex Concilio Antiocheno ad Iouianum Imperatorem. 363. 141. ad Imperatores data ex Concilio Aquileiensis. 381. 92. ex Concilio Cauernensis. 394. 36
Episcoporum Illyricorum. 365. 18. ex Concilio Romano contra Auxentium. 369. 29. ad Damasum. 382. 9. 10
Syri Gentiles quid in Christianos. 362. 145
Syriæ celeberrimos monachi sub Valente. 370. 83
Syrmij quid gesserit Ambrosius, contra Arianorum conatus. 380. 18. 381. 83
Syrmij Episcopus ordinatur Anemmius. ibid.
Syrmienensis presbyter mortem maluit sustinere, quā prodere apud se latitantem. 372. 115
Syrianus Nouatians quid suadet Nectario. 383. 27

T.

- T**arsus ciuitas infamata sepultura Iuliani. 365. 69.
Tarfeuse Concilij ab Arianiis impeditū. 366. 25
Tarsenses sic dicti Semiariani. 372. 54
Taurus Consul quid sub Iuliano. 361. 8
Taurus quid in numismate Iuliani. 362. 84
Tauriteremus dictus Iulianus. ibidem.
Templum Apollinis Daphnitici. ibid. 87. quando incensum. ibid. 92. & deinceps. III. & seq.
Templi Canopi demolitio. 389. 96. cur ex parte tantum exstium. 362. 114. incensum Inget Iulianus. ib. 117. item Libanij. ibid. 118. 119
Templum deorum Martis. ibid. 77
Templum Hierosolymitanum Iulianus curat restituere. 363. 5. 9. prodigia tūc ostēsa. ib. 9. & seq.

- Templi Hierosolymitani fundamenta reuulsa.** ib. 18
Templum Iouis Casij in Arabia. 362. 87. Iouis Apamensei deiectū. 389. 06. da mon impedit templi ruinam. ib. 107. Iouis Capitolini spoliatum. ibid. 56.
Templū Serapidis iustum à Theodosio deieci. ib. 76
 quale. ibid. 86
Templum Traiani Antiochiæ à Iouiano crematur. 363. 153
Templidolorum à Iuliano restituta. 361. 19
à Ioanne Chrysofomo expurgata. 386. 62. 63. spoliata per Iouinum & Gaudetium. 369. 52. à Iouiano Imp. clausa. 363. 150
Templorum idolorum in Occidente ruina. 389. 110
Templis deorum apposita custodia Christianorum, ne fernerentur. 365. 43. prohibuit ab Imperatore. ib.
Terentius Dux exercitus Valentis. 369. 67. Catholici eius fauet Catholicis. 370. 22
Terentij Ducis pietas. 372. 3
Terentius Dux laudatus à S. Basilio. ibid. à Valente spreus, eiusq. libellus scitus. ibid.
Terentianus Præfectus tribunus Prætorianorū persecutor sub Iuliano. 362. 351. credit in Christum. ibid. Acta SS. Ioannis & Pauli martyri scripta. ib.
Terræ motus & alia prodigia obitus Theodosij. 394. 22. ingens excurit fundamenta templi Hierosolymitani. 363. 16
Terræ motus immensis sub Valentiniano & Valente cum maris excrefcentia. 365. 38. quid mali portenderint. ibid. 41. ingens in Oriente. 368. 6
Terræ motus Nicomedie factus. 362. 307. quo Nicæa collapsa est sub Valente. 368. 6. & aliter, qui Germanæ partes multas conturbauit. ib.
Terræ motus Nicææ, Orientalis Ecclesiæ tumultus indicia. ibid.
Terridij clarissimi viri oratio. 394. 97
T. H. D. litteræ nominis successoris Valentis. 370. 94
Theatrum Hierosolymis ad necem Fidelium perat Iulianus. 363. 19
Thecla dicta S. Macrina. 365. 63
Theclæ sanctæ memoria Seleuciæ celebris. 362. 55. 372. 62
Themistius philosophus Præfectus Vrbs creatus à Iuliano. 362. 4. deridet hæreticos, fidem pro tempore mutantes. 363. 144
Themistij Philosophi ad Iouianum oratio. 364. 1
Themistius philosophus admonet Valentem serua re clementiam. ibid. 14. ex diuina Scriptura illud vsurpat, Cor Regis in manu Dei. ibidem.
Themistij alia ad Valentem admonitio. 366. 2
Themistius philosophus infancientem in Orthodoxos valentem oratione cohibere conatus. 370. 84
375. 8. fuit procul à magicis prestigijs. 370. 99. a micus Gregorij Nazianzeni. 375. 9. cum Platonicus, cum Peripateticus. ibid.
curus fuit Theodosio Imp. ibid.
Themistius non solum philosophia celebris sed potentia apud Imperatores clarus. ibidem.
Themistius laudator clementis Theodosij. ibid. 12. 381. 11. 388. 41
Themistio philosopho commendat filios Theodosius. 393. 43
Themistius quantum laudauerit Theodosium. 393. 33
Theotecnus apostata quæ cogitur iuste pati. 362. 110
Theodolus martyr in Phrygia. ibid. 77
Theodoretus malè episcopus bene consummatus. 378. 40. quid in osium Paulini egerit. ibidem.
quid in epistola Damasi ad Paulinum. ibid. 41
Theodoretus in narratione mortis Felicis Comitis sacrorum largitionum corrigitur. 362. 109. fallitur in tempore reditus Meletij. ib. 218
Theodoretus erroris arguitur de mora Valentis Constantianopol. 378. 22. in his quæ pro Meletio cōtra Paulinum scribit. ibid. 36
Theodoretici in historia Meletij & Paulini suspecta fides. ib. 39. 55. 382. 18
Theodoretus Flauianus in schismate secedit. 378. 40
in epistola Damasi mutat nomen Paulini. ib. 41. 382. 17
Theodoretici in creatione Theodosij error. 379. 4. cōsiliū de litteris Damasi ad Paulinum. 382. 17. 18
Theodoretus reflexit in narratione Actione Synodi Romanæ ib. 17. corrigitur in narratione Actorum Amphiloij. 383. 31. item in Massalianorum & Syriae electione. ib. 38
Theodoretici error in his quæ sunt temporis. 362. 218. 389. 31. 38. de tempore Antiochenorum sceleris in statuas. 383. 2
Theodoretus errore labitur in rebus Paulini & Euarigij. 389. 64. 65. & seq.
Theodoretus, & Theodosiolus in crimen adducti. 370. 97
Theodorus legatus martyr vna cum socijs. ib. 27. factus Imperatoris in suspicionem adductus, luie capite poenam. ibid. 95
Theodoros Mopsuestenus interfuit quarto Concilio Constantianopolitano. 394. 30. lapsus in hæresim. 382. 71. reuocatur Chrysofomi opera. ibid. relapsus deterior factus. ibidem.

- Theodori martyris per visum admonitio, vt Christiani frumcatum coctum ederent. 362.43.
 Theodori martyris die annuercaria Constantino- poli frumentum coctum pauperibus erogatur. Ibid.
 Theodori Siculi cantus. 370.98. supplicium sub Valente. Ibid. 95
 Theodori omnes conquiruntur à Valente. Ibid. 96.
 item Theodosij & simili nomine necantur. Ibid. 97.
 Theodoros martyr Antiochenus. 362.76
 Theodori alterius Antiocheni martyris nobilis cer- tamen. Ibid. 103. cum torqueretur pœnas non fen- fit. Ibid. 106.
 Theodosius monachus in Syria Hieronymi pro- motor in eremum. 271.44
 Theodosius Senior in Africa ingratus occiditur. 15. antequam necaretur, baptizari voluit. Ibid.
 Theodosius parens cur occisus, & filius Theodosius in discrimen adductus. Ibid.
 Theodosij filij spectata virtus in reb. bellicis. 373.36
 Theodosius iunior ad Orientem subleuandâ à Gra- tiano deligitur. Ibid.
 Theodosius Imp. fauet Gregorio Eliberino. 371.122.
 eiusdem ad eum & collegas Epistola. Ibid.
 Theodosio fugato, barbari Pannonias inuadunt. 375.1.
 Theodosius Imperator eligitur. 379.3.
 Theodosij patria, & parentes, nominis significatio. Ibid.
 Theodosius Imperator iam purpuram non queſiuit. Ibid. debellat Gothos. Ibid. 4.
 Theodosio offensa visio. Ibid. 5.
 Theodosius erexit Romanum Imperium proftratu. Ibid. Baptizatus ab Acholo. 378.39. 380.1.
 Theodosij erga religionem Catholica merita. 382.2.
 Theodosius legem aduersus hæreticos post bap- tismum sanxit. Ibid.
 Theodosij lex de ferijs Quadragesimæ. 380.3
 Theodosius Maximus refellit. Ibid. venit Constanti- nopolim. Ibid. 10. hæreticos ab Ecclesijs pellit. Ibid. quid præcepit Demophilo Episcopo Ariano. Ibid. in puniendis Arianis visus est paulo frigidior. Ibid. 11.
 Theodosij lenitas in crimen adducta. Ibid. res gestæ Constantino- poli cum Gregorio. Ibid. 12.
 Theodosius Constantino- poli ingressus, quibus verbis Gregorium salutauit. Ibidem. occupat tem- plum, & introduct Gregorium. Ibid. vocat Epi- scopos qui collocant Gregorium in throno, idq; suscipiunt Damasi Papæ. Ibidem 15.
 Theodosij aduersus hereticos lex. 381.8. 74. 80. & ad- uersus apostatas. Ibid. 49
 Theodosij clementia in sepeliendo Athanarico Re- gis Gothorum. 381.10. ab Ethnicis etiam prædica- ta. Ibidem 11.
 Theodosij felicitas. Ibid. 15. quot barbari se ei subieci- unt. Ibidem.
 Theodosius priuilegium impertit clericis. Ibid. 16.
 Theodosij literis vocati Episcopi ad Synodum Cõ- stant nop. Ibid. 20
 Theodosius erga Gregor. Nazianzen. propensior. Ibid. 8. elegit Nectarium Episcopum. Ibid. 70.
 Theodosij edictum de fide Catholica, quo dignosci possent hæretici à Catholicis. Ibid. 73. idij sum de- cretum ex Synodi arbitrio à Theodosio scriptum & promulgatum. Ibid. 75.
 Theodosius reuocandas curat reliquias Pauli Epi- scopi Constantino- poli. Ibid. 79. vetuit Paganos testari. Ibid. 80. exagitat hæreticos. Ibid. & 386.49.
 Theodosij edictum aduersus idololorum cultores. 381. 116. lex de basilicis Gentilibus restituendis. 382. 73
 Theodosius Gentilibus ademit templa, non basili- cas. Ibidem.
 Theodosij aduersus Manichæos edictum. Ibid. 74. lex aduersus validos mendicantes. Ibid. 75. cura propen- sior in instituendis filijs. Ibid. 383.22
 Theodosius noluit Arsenium fratrem docere Arca- dium filium. Ibid. probat fidem Confubstantialis. Ibid. 28. an verè fuerit Nouatianis. Ibid. & 29. ab Am- philochio factis admonitus. Ibid. 30. sanctiur alias leges post tertiam Synodum Constantino- poli- nam. Ibid. 33
 Theodosij lex alia contra hæreticos. 384. 32. rescrip- tum aduersus Iudeos. Ibid. 37.
 Theodosius ex Placilla suscepit Honorum filium. Ibid.
 Theodosij lex de foro Ecclesiastico illibato seruando. 385. 29. leges aduersus idololatrias & fiducias. Ibid. 37. lex de relaxandis vicinis tempore Pascha- tis. Ibid. 38. cum Maximo sedus. 386. 1. lex de non distrahendis reliquijs martyrum. Ibid. 51.
 Theodosius Theffalonicam venit ad Valentinianum. 387. 58. conuulsum capit de puniendo Maximo. Ibid. Gallam vxorem accepit. Ibid.
 Theodosij pietas in suscipiendo Valentiniano. Ibid. 59
 Theodosius quid ad Flavianum Legatum de Antio- chenis. Ibid. 27
- Theodosij clementia erga Antiochenos. 388. 35.
 Theodosij celeriter vult nunciari indulgentiam con- cessam Antiochenis. Ibid. 39.
 Theodosij clementia prædicata à Themistio. Ibid. 41.
 Theodosius vrget Olympiadem virginem vt nubat. Ibid. 44.
 Theodosij expeditio aduersus Maximum. Ibid. 51.
 Theodosius consulit Ioannem monachum de belli- cunctu. Ibid. 52. Legatos mittit ad Ægypti mona- chos pro bello venturo. Ibid. 51. quæ accepti à Senu- phio arma. Ibid. 54.
 Theodosij statua ab Alexandrinis quomodo efficta. Ibid. 55.
 Theodosius vincit Maximum. Ibid. 61. quanta in bello aduersus Maximum à Deo sit affectus benefi- cia. Ibid. 63.
 Theodosij clementia erga Maximi cognatos & alios bello victos. Ibid. 65
 Theodosius recuperatum Imperium Occidentale restituit Valentiniano. Ibid. 66
 Theodosij mora in Italia post victum Maximum. Ibid. 67.
 Theodosius lege irritat quæ à Maximo facta essent. Ibid. 68. neficentis referunt pro schismaticis Luci- ferianis. Ibid. 95.
 Theodosij nomine curatum fingitur Martyrologi- um. Ibid. 101.
 Theodosius pugnaturus in Maximum, ante expug- nat hæreticos. Ibid. 56. 57. & seq.
 Theodosij aduentus in Vrtem & triumphus. 389. 49. laudatus pro concione à Pacato oratore. Ibidem.
 Theodosius quanta bona in Vrtem cum religione intulit. Ibid. & 50. quid Vrbi. Ibid. & seq. seruatas voluit statuas fabricatas. Ibidem. per Iouinum & Gaudentium spoliat templa idololorum. Ibid. 52.
 Theodosij iussu fracta idola. Ibid. 55.
 Theodosius expurgauit loca sceleratorum. Ibid. 58. quid in maleficos. Ibid. 61. recedens ab vrbe venit Mediolanum. Ibid. 74. quid statuit de Quadragesi- mæ tempore. Ibid. quid item aduersus hæreticos. Ibid. demoliri iubet Serapidis templum. Ibid. 76. & seq. donat pauperibus quæ sunt è templis abla- ta. Ibid. 102. Mediolani cum esset, ab Ambrosio prohibetur ingressus Ecclesiæ. 390. 2. & seq. indul- get Theffalonicensibus rogatus ab Episcopis. Ibid. 5. remouetur à sententia à Rufino & alijs. Ibid. 6. cau- sa iustæ vlciscendi in eos quæ prætextat. Ibidem.
 Theodosij clementia ad delinquendum illex. Ibid. natura ad iram facilis, sed citò placabilis, & ad ma- iora præstanda procliuus. Ibid. 8. 9
 Theodosius beneficis in eos quos obiurgabat. Ibid. scriptis admonetur ab Ambrosio. Ibid. 12
 Theodosij penitentia. Ibid. 20. excommunicatus lu- get. Ibid. 21. cum Ambrosio congressus, & publica penitentia. Ibid. 24
 Theodosius legem sancit de executione senten- tiarum damnatorum. Ibid. 26. reconciliatur Eccle- siæ. Ibid. 28. maiorem laudem consecutus ex humi- litate, quam ex triumphij gloria. Ibid. 31. & seq.
 Theodosij lex aduersus monachos hæreticos. Ibid. 48. lex aduersus Sodomiticum scelus. Ibid. 65. legis de diaconissis fanciendæ causa. Ibid. 66. lex Eccle- siastica liberati aduersaria, ne quid clericis relin- qui possit. Ibid. 67. idem monitus ab Ambrosio, abrogat eam legem. Ibid. 70. 71. lege vetitum matri- monium confobratorum. Ibid. 72
 Theodosius voluit Ethnicos quoque esse participes magistratum. Ibid. 1. discessurus ab Occidente, le- gibus prohibuit Gentilium procaciam. Ibid. 2.
 Theodosij lex, quæ penitus abstulit idololatriam. Ibid. item alia addita eiusdem argumenti. Ibid. 3. 4. lex aduersus apostatas. Ibid. 5.
 Theodosij reditus Constantino- poli. Ibid. 7.
 Theodosius transfert caput Ioannis Baptistæ in Sep- tumum. Ibid. & 8. cursus expellit hæreticos. Ibid. 15.
 Theodosij luctus de obitu Valentiniani. 392. 10
 Theodosius pergit impugnare idololatriam, eius res- criptum aduersus deorum cultum. Ibid. 26. prohi- bendo sacrificia, cum Eugenius illa concedit, con- ciliat sibi Deum. Ibid. 25. nouis edictis hæreticos ex- agit. Ibid. 27. multat decem librarum in eisdem indicit. Ibid.
 Theodosij lex de feriandis quindecim dieb. Pascha- libus. Ibid. 28. de debitoribus confugientibus ad Ecclesiæ. Ibidem.
 Theodosius ad bellum vēturus aduersus Eugenium, legatos precum mittit ad sanctos. 393. 35. quàm pius eius bellicus apparatus. Ibid. 36. tempore ap- paratus bellicij aduersus Eugenium tribura rela- xat. Ibid. 38. illata in se maledicta publica lege dimi- ttere proficitur. Ibid. 42. mira eius prudentia in ijs fanciendis. Ibidem.
 Theodosij clementia prædicata. Ibid. bellum aduer- sus Eugenium. 394. 1. exercitus signum Crux. Ibid. 2
 Theodosius in prociectu scribit aduersus hæreticos. Ibid. 4
- theodosij conflictus cum Eugenio. Ibid. 6. 8. & deina- ceps. Ibid. 8
 theodosius in discrimen adductus, preces ad Deum fundit. Ibid. 8
 theodosio offensa visio. Ibid. 9. sancti Apostoli Io- annes & Philippus ei præsto sunt. Ibid. & 10.
 theodosius superat hostes Euangelio & Cruce. Ibid. 10. miraculo diuino vincit. Ibid. 13. indulget hosti- bus. Ibid. 18.
 theodosij obitus prænticiatus. Ibid. 20
 theodosius expiatur à cæde belli. Ibid. ante obitum multa proficua opera fecit. 395. 25. moriturus cor- ram senatu habuit orationem de Christi fide fe- ctanda. Ibid. 23. destructor idololorum. Ibid. 25. com- mendauit filios Stiliconi. Ibid. 26
 theodosij obitus. Ibid. 21. ætas eius, anni Imperij. Ibid. 23. corpus transfertur Constantino- poli. Ibid. cum traiano comparatio. Ibid. 31. longè traiano melior ipse. Ibid.
 theodosius laudatus ab Ambrosio pro concione. Ibid. 27. specimen optimi Principis. Ibid. 28. defen- ditur à calumnia Zofimi. 387. 38. 395. 29. 30. 31.
 theodosij defensionem Paulinus scripsit. 395. 35
 theodosius Episc. Laodicæ Syriæ. Append. 3.
 theodor. Episc. Nicopolis in Armenia subinfensus Basilio ob receptum Eustathium. 371. 38. recusat communicare cum Basilio. Ibid. 39
 theodoros Episc. Hierapolis ordinatus ab Eufebio Samofateno. 378. 48
 theonæ Ecclesiæ Alexandria inuasa à Gentilibus opera Lucij Ariani. 372. 73
 theophilus Alexandrinus ab anno obitus Petri ce- pit deducere Paschales Cyclos. 380. 12. creatur E- piscopus Alexandrinus. 385. 30
 theophilus legat Isidorum cum litteris ambiguis. 388. 68
 theophilus Alexandrino delegata causa Flauiani. 389. 68
 theophilus Alexandrin. demoliendum curat tem- plum Serapidis. Ibid. 78
 theophilus Alexand. collocaat reliquias S. Ioannis Baptistæ super Serapium. Ibid. 97. redarguit Ioan- nem ob errores Origenis. 393. 6.
 theophilus curtiarius aduersus Origenistas insur- rexit. Ibid. 7
 theophili litteræ ad Siricium Papam de Ioanne E- piscopo Hierosolymitano. Ibid. 13
 theophilus laborat pro pace Ecclesiæ Palæstinæ. Ibid. 16.
 theophilus lentè curare studet vulnus. Ibid. 30. ad- monet interea ipse Hieronymum. Ibid. 31. recon- ciliat Rufino Hieronymum. Ibid. 32.
 theophilus Cast. balorum Episcopus legatus eum socijs ad Liberium Papam. 365. 8. 10. Gothorum Episcopus. 370. 110
 theofebia vxor Gregorij Nycini. 369. 64
 theofebianus laudar Gregorius Nazianzenus. Ibid. 64.
 theofasta Paulini coniux proficetur vitam monasti- cam. 394. 72. & 83.
 Eadem ab Aufonio cur ranaquil dicta. Ibid. 83. & 84.
 theffalonicensis clades quando accidit. 390. 2. & seq. Episcopi impetrant indulgentiam à Theodo- sio theffalonicensibus. Ibid. 5. quot in ea occisi. Ibid. 11.
 theffalonicenses Episcopi qui hoc tempore vixere. 378. 42
 theffalonicensi Ecclesiæ quis præfesset tempore Con- stantino- poli Conclij. Ibid. 43.
 thomæ Bozj de Signis Ecclesiæ nobilis commen- tarius. 363. 62
 thorasces Serapidis è domorum parietibus abra- si. 389. 99. pro his Crucis signum depictum. Ibid. 1
 thorasces martyres. 362. 80
 thurificatione studet decipere milites Christianos Iulianus. Ibid. 33
 thiberianus Priscillianista damnatus. 385. 25. 27
 thiberiana regio Ponti. 362. 68
 thiberinæ laudatio & vituperatio. Ibid. 69
 ticonius Donatista confutat Parmenianum. 368. 20.
 ticonij sententia de Ecclesiæ Catholica. Ibidem. 21. scripta. Ibid. 22.
 ticonij regulæ scriptæ. Ibid. 23.
 ticonius quando vixerit. Ibid.
 timotheus cum Apollinari damnatus Romæ. 373. 7.
 timotheus ordinatus Episc. Alexand. post Petrum. 380. 16
 timotheus Episc. Alexandr. venit Constantino- poli. 381. 53
 timothei Episcopi Alexandrini obitus. 385. 30.
 timotheus quid de Amnone monacho prædicente sibi auriculam. Ibid.
 titus Episcopus Bostrensis quas calumnias à Iulia- no Imp. passus. 362. 15. 4. interfuit Concilio Antio- cheno. 363. 142.
 Tomis

Index Annal. Ecclesiast.

Tomis Scythiæ caput. 371. 114 à Valente persecutio-
nem passa. Ibidem. 361. 12
Tonfor Constantinij prædices. 361. 12
Tonfores & coqui, & similes artifices à Iuliano exa-
cti. Ibidem.
Torsura clericalis ex numismate expressa. 394. 10
Tortura dirissima per Iulianum illata. 362. 42
Torquem aurum gestabat Episcopi Ariani. 381. 93
Toxotius senior, maritus sanctæ Paulæ. 382. 40. iu-
nior filius sanctæ Paulæ. Ibidem.
Traditionibus inhærendum. 371. 57
Traiani templum Antiochiæ incensum à Iouiano.
363. 151.
Traianus dux sub Valente studiosus monachorum.
370. 83. quid in Valentem de barbaris. 378. 23. in
pugna cum Valente occumbit. Ibid. 25.
Transactio inter Episcopos Catholicos, & Episco-
pos lapsos, sed penitentes. 362. 183. inter Mele-
cium & Paulinum. 372. 51. 378. 36
Transferentes se ad alias Ecclesias excommunicat
Damafus. 373. 11
Translatio reliquiarum Babylæ marisris solemnii
pompa. 362. 102. 104. corporis Pauli Episcopi
Constantinopolim 381. 79. corporis Meleij An-
tiochiam. 381. 42. capitis Ioannis Baptistæ. 391. 7.
diuersa de ea historia. Ibid. 9
Treucentis Synodus in causa Ithacij sub Maximo.
385. 29. 386. 25
Treucentis Concilij Episcopi in feni Ithacio ei co-
municant. Ibid. 26. aduentu sancti Martini animo
confertantur. Ibid.
Tribulationis uilitas. 370. 86
Tribunal Romanæ Ecclesiæ supremum, 381. 6. Ec-
clesiasticum illibatum uult Theodosius. 385. 31
Tributa à Iuliano Christianis indicta. 362. 281. relaxat
Theodosius belli tempore. 393. 37. bona dafin-
natorum restitui iussit. Ibidem 40.
Tribus vexati monachi à Valente. 375. 12
Tributum haud pendendum ab Ecclesijs & clericis.
387. 11
Turbo Episc. Eleutheropolitanus Arianus. 362. 219
Tyancensis Synodus parat literis Liberij Papæ. 365.
15. 22. Synodice inde ad omnes Ecclesias. Ibid. 16
Tyrannus sacerdos Saturni Alexandriæ. 389. 94. e-
ius scelera. Ibidem.
Tyranni in Africa Firmus & Gildo fratres. 373. 36
Tyrannidis affectatæ rei. 370. 95. 96.

V.

Valenti confessio coram Iuliano. 362. 36. eius
exilium. Ibid. 38.
Valens creatus Imperator à fratre. 364. 7. ab
exordio Catholicus fuit. Ibid. Catholicis fauet,
tribuens eis magistratus. Ibid. ad se uocauit Cæsari-
um cratem Gregorij Nazianzeni. Ibid.
Valenti numismata cum Labari effigie. Ibid. 10.
Valens in Oriente, Valentinianus in Occidente im-
perant. 364. 11
Valens comitatus fratrem redijt Constantinopolim
Ibid. 12. à Themistio admonetur seruare clemen-
tiam. Ibid. 14. frustra à Themistio admonitus.
366. 2.
Valenti aduentus Antiochiam quando contigit.
364. 15
Valens exagitat amicos Iuliani. Ibid. 18. exagitat ma-
gos & idololatrias. Ibid. 19. indulget Prætextato ut
dij colantur. Ibidem.
Valenti & Valentiniani epistola ad Episcopos A-
rianos ob faciendam fidem Catholicam. 365. 18.
peperam in ea de Pilati innocentia. Ibid. 23. ve-
tant Christianos templa Gentilium custodire. Ibid.
43.
Valens Arianus ille dicitur à coniuge. 366. 4. Imperator
baptizatus ab Eudoxio Episcopo. Ibid. 5. per-
sequitur Catholicos. Ibid.
Valenti persecutionis tempus. Ibid. quam dira per-
secutio. Ibid. 13. ministri ab exordio sedis Basilij ei
aduertantur. 369. 58. cum Gothis pax. Ibid. 67
Valens persecutionem excitat in Orthodoxos. 370.
1. promulgat edictum de expellendis Episcopis
Catholicis. Ibid. damnans exilio Episcopos Catho-
licos, cur parcat Athanasio, Epiphano, atque
Paulino. Ibid. 4.
Valens quos uoluit Episcopos exulare. Ibid. 17. Con-
stantinopolitanæ Ecclesiæ Legatos Catholicos
occidi iubet. Ibid. 27.
Valenti tempore persecutio acerbior, quam sub Iu-
liano. Ibid. 34
Valens uenit Cæsaream Cappadociæ. Ibid. 37. ag-
greditur expugnare Basilium. Ibid. 39. à Basilio uictus.
Ibid. 44. addit ecclesiam Basilij. Ibid. 45
Valens in Ecclesia Basilij præ stupore deliquit a-
nima passus. Ibid. 46
Valenti Præfectus Modestus ægrotans supplex orat
Basilium. Ibid. 49
Valens decernit Basilio exilium. Ibid. 50. nõ ualere scri-
bere exilium Basilij. Ibid. calam. contracti. Ibid.

Valenti vxor dira patitur per uisum. Ibid. 51. filius
ægrotans à S. Basilio in meliorem statum dedu-
citur. Ibid. 51. 52. ab Arianis baptizatus moritur.
Ibid.
Valens ex Cappadocia proficiscitur Antiochiam.
Ibid. 63. Catholicos persequitur. Ibid. 68. quid in
Meletium. Ibid. 97. quid in Aphraatem monachum
Ibid.
Valenti cubicularius contumeliosus in Aphraatem
dat pœnas. Ibid. 73. equus curatus ab Aphraate mo-
nacho. Ibid. 47
Valens Themistij oratione cohibitus. Ibid. 84. Antio-
chiæ habet diram de magis & incantatoribus que-
sitionem. Ibid. 93 & seq. ob magorum prognosticum
Theodoros & simili nomine homines occidit. Ibid.
95. 96
Valenti Edeffam aduentus. 371. 108
Valens quid in Edeffenos. Ibid.
Valenti peregrinatio Ecclesiæ calamitosa. Ibid. 14
Valens persequitur Ecclesiam Scythicam. Ibid. ueritus
Scythas persecutionem reuocat. Ibid. 115. uictus à
Bretannione Episcopo. Ibid. scidit libellum Te-
rentij ducis pro Fidelibus oblatum. 372. 3
Valenti persecutio in Ecclesiam Alexandrinam. Ibid.
35. edictum pro Arianis aduersus Catholicos Æ-
gypti. Ibid. 91. scriptum de Bibliotheca Constan-
tinopolitana. Ibid. 116
Valens occidentum curat Theodosium seniorem,
quærit necem Theodosium iuniorem. 373. 36.
Antiochiæ agens aduersus Orthodoxos acruis
commouetur. 375. 8. à Themistio admonetur. Ib.
oratione Themistij mitigat furorem in Catho-
licos. Ibid. 10.
Valenti in monachos in folia persecutio. Ibid. 10
Valens monachos militare cogit. Ibid. datum ab eo
rescriptum. Ibid. 11. quas pœnas de deretius culpæ.
376. 8. à monachis tributum exigit. 375. 12
Valenti Imperium quibus calamitatibus afflictaum.
376. 7. impietas barbaros uocauit in uisionem
Ibid.
Valens causa belli Gothici Antiochiam uenit. 377. 2
Valens Antiochia Constantinopolim proficiscitur.
378. 22. coactus iubet relaxari exules Episcopos.
377. 2 sed non proprijs Ecclesijs restitui. 378. 24. à
Constantinopolitanis infectus conuicijs. Ibid.
22. ob id ad bellum proficiscitur. Ibid. 23. quid in
Traianum ducem exercitus uera exprobrantem.
Ibid.
Valens arguitur ab Isacio monacho. Ibid. 24
Valenti ad bellum proficiscenti interitum & exerci-
tus iacturam prædicit Isacius. Ibid.
Valens quid in Isacium monachum comminatus.
Ibid. 26. inuidens Gratiani gloriæ expectare eum no-
luit contra Gothos pugnaturus. Ibid. 25. recusat pa-
cem à Gothis oblatam. Ibidem.
Valenti pugna cum Gothis. Ibid. interitus dignus
scelera. Ibid. inscriptio super sepulchrum, & ora-
culum. Ibid. 26. obitus præstigia. Ibid.
Valens & Vrfacius damnati Romæ à Damaso. 369.
33.
Valens pseudoepiscopus damnatus in Concilio A-
quileiensi. 381. 91
Valentinianus sub Iouiano ab exilio liberatus post-
liminio redit. 363. 126. Nicææ Bithyniæ Imperator
electus 364. 4. à Sallustio Præfecto creatus.
Ibid. quid in Rodaaniu assiduum iniuria uidu-
am. Ibidem.
Valentinianus Imper genis & virtutes. Ibid. 5. 6
Valentinianus ex confessore Imperator. Ibid. 6. sedat
militares tumultus. Ibid. 6. allegit collegam Imperij
Valentem fratrem. Ibid. 7. defenditur hæc eius ac-
tio. Ibidem.
Valentiniani & Valenti rescriptum ad Cæsarium.
Ibid. 8
Valentinianus & Valens certant pro Cæsareo ha-
bendo. Ibid.
Valentiniani & Valenti numismata cum Labaris.
364. 10
Valentinianus & Valens Imperium inter se patiu-
tur. Ibid. 11
Valentinianus proficiscitur in Occidentem. Ibid.
Valentinianus rebus fidei se immiscere non uult. Ibid.
12. liberum relinquit Episcopis de reb. Ecclesiasti-
cis agere. Ibid.
Valentiniani scitè responsum de non immiscendo se
rebus Ecclesiasticis. Ibid.
Valentinianus & Valens quos Iulianus caros ha-
buit persequuntur. Ibid. 18. Christianos professores
restituunt. Ibid. 20. idololatrias in feni. Ibid. 19. con-
tra sacra nocturna legem ferunt. Ibidem.
Valentiniani & Valenti leges. 365. 41. & seq.
Valentinianus exordio Imperij fuit quoque pro
arbitrio quas uellent sectas sequi. 364. 19. 365. 4. ob
id à Deo punitus. 364. 18. rescripto pro clericis 365.
42.
Valentinianus & Valens Christianos uentant templa
Gentilium custodire. Ibid. 43
Valentinianus Imperator. concedit priuilegia virgini-

bus, uiduis & pupillis. Ibid. 44. prohibet milites pro-
fanare synagogas Iudæorum. Ibid. 45
Valentiniani sanctio de sanctificando die Dominicæ
resurrectionis. 367. 1.
Valentinianus licet Catholicus, tamen infamatur
tolerantia nimia hæreticorum. 366. 31
Valentiniani pietas suspecta. 365. 4. fauita. 367. 21
Valentinianus seuerissimè punit adulteros. Ibidem.
Valentiniani rescriptum ad Prætextatum de reddenda
basilica Damaso. 368. 2
Valentinianus Imperator pellendum iubet ab Vrbe
Vrficinum cum socijs, scribens ad Prætextatum.
Ibid.
Valentiniani aliud rescriptum ad Prætextatum de
indulgentia schismaticis concessa. Ibid. 4. aliud ad
Olybrium aduersus schismaticos. 369. 6
Valentiniani rescriptum ad Agnatium Vicarium
aduersus schismaticos. Ibid.
Valentinianus deceptus ab Auxentio. Ibid. 17. 18
Valentiniani rescriptum aduersus Chronopium Episco-
pum appellentem ad Imperatorem. Ibid. 40. e-
de quaestionebus. 370. 103
Valentinianus rescriptum ad Damasum, ne clerici ali-
quid caperent ex testamento. Ibid. 117. causa sanc-
tendæ legis. Ibid. 118
Valentiniano calumniosè adscribitur lex de duabus
vxoribus ducendis. Ibid. 124
Valentinianus defenditur à calumnia Socratis de
duabus vxoribus. Ibid. 125
Valentinianus de scholis & discipulis Romæ pro-
fidentibus. Ibid. 129. de uirginibus, uiduis, & pupil-
lis. Ibid. 131
Valentinianus Imper. reuocat Vrficinum ab exilio.
371. 1.
Valentinianus de maleficis Senatoribus, quaestione
haberi uoluit. Ibid. 6. quid de scenicis rescriptum. Ibid.
128.
Valentinianus aruspiciam concessit. Ibid. 129. Genti-
lium superstitioni fauet. Ibid. fuit idola coli. Ibid.
130
Valentinianus aram uictoriae concessit Gentilibus.
Ibid. 130
Valentinianus priuilegium dat sacerdotibus idolo-
rum. Ibid. 131
Valentinianus. quid lege lata contra Manichæos. 372.
111.
Valentinianus occidi mandat presbyterum nolentem
prodere qui apud eum confugerat. Ibid. 115.
Donatistas rebaptizantes cohibet. 373. 35
Valentinianus lex de baptismate non iterando. Ibid.
oratione Episcopi eligendo. 374. 2
Valentinianus lætatur Ambrosium electum Episco-
pum. Ibid. 6.
Valentinianus cogitur occurrere Martino, sella di-
uinitus conflagrante. 375. 2.
Valentiniani Imp. obitus. Ibid. 4. corpus translatum
Constantinopolim. Ibid. 6. filij eius & filia. Ibid.
Valentinianus iunior Augustus non uapatur. Ibid.
Valentiniani iunioris foiores. Ibid. eius a talis. 366.
31.
Valentinianus puer à Gratiano allecitur in collegam
Imperij. Ibid.
Valentiniani indulgentia hæretici & Gentiles in Oc-
cidente uirescunt. 376. 1.
Valentinianus Ambrosium ad Maximum legat. 383.
19.
Valentiniani Imp. epistola de electione Siricij. 385. 6.
lex de relaxandis uinctis tempore Paschæ. Ibid. 38.
lex pro Arianis data. 386. 4.
Valentinianus Ambrosium ad disputandum cū
Auxentio cogit. Ibid. 15. 16. basilicam S. Paulo Aposto-
lo construit. Ibid. 39. huius consilij ratio. Ibid.
Valentiniani epistola de construenda basilica Pauli
Apostoli. Ibidem. Consulatus III. & Europij.
387. 1.
Valentinianus edictum fert de Catholicis ab Eccle-
sijs eiiciens. Ibid. 2. persequitur Ecclesiam. Ibid.
36.
Valentiniani conatus pro basilica Ambrosio auge-
renda. Ibid. 1. & seq. rei euentus. Ibid. 24. 25.
Valentinianus reprehenditur à Maximo ob iniurias
Ambrosio & Catholicis illatas. Ibid. 32
Valentinianus supplex orat Ambrosium, ut opem ferat
contra Maximum. Ibid. 44. legat ad eum. Ibid. 47
& 45. quid egerit describitur. Ibid. 47
Valentinianus cui Maximum hostem habuerit. Ibid.
58.
Valentinianus Dominum legat ad Maximum. Ibid.
56. incautus à Maximo opprimitur. Ibid. eius au-
dito aduentu Theffalonicam cum matre fugit.
Ibid. 58.
Valentinianus Legatos mittit ad Theodosium de rebus
Maximi. Ibid.
Valentinianus & Iustina fugam arripiunt, ut Maxi-
mum uident. Ibid.
Valentinianus recuperat Imperium. 388. 66
Valentiniani hæretici quid in monachos. Ibid.
83.

Valentinianorum hæreticorum sanum incensum à Christianis. Ibid. hæreses quæ. Ibid.
 Valentinianus accersit Ambrosium, vt baptizaretur ab eo. 392. 5. confessor obiit, quod denegasset sacra Gentilibus. Ibid. 14
 Valentiniani mores laudati. Ibid. 7. eius probata castitas. Ibid. 8. scenicam formosam ex Vrbe dimouit. Ibid. eius obitus tempus. Ibid. 4. causa. Ibid. 6. cuius dolo necatus. Ibid. 6. Imperij tempus. Ibid. 9. ætas eius. Ibid. corpus delatum Mediolanum. Ibid. 10. eius sepulchrum. Ibid. 12. laudatus ab Ambrosio publica concione. Ibid. 13
 Valentinianus saluatus per Baptismum flaminis. Ibid. 13.
 Valentinum Concilium in Gallia. 374. 12
 Valerian. Aquileiens. Episc. in Oriente pollens. 372. 42. floret sub ipso Ecclesia Aquileiensis. Ib. præclarus meritis. 381. 82. venit Romam ad Synodum 382. 18
 Valerius Hipponensis Episc. creat presbyterum Augustinum. 391. 22. primus egit vt presbyteri in Africana Ecclesia concionarentur. Ibid. 34. sollicitus ne perderet Augustinum, cogitat eum relinquere suæ sedis Episcopum. 393. 34
 Vartonianus pater Iouiani Imp. 363. 115. 116. puer filius Iouiani Consul creatus. 364. 1.
 Vasa sacra profanata à Iuliano auunculo Iuliani Apostata. 362. 105. in admiratione habità Gentilibus. Ibid. 107. fracta pro redemptione captiuorum. 387. 62
 Vaticanæ basilicæ aquas noxias exiccat Damaso. 384. 18. fons baptismalis. Ibid. & qui in atrio erat. Ibidem. 19
 Vaticanis pauperes, qui pro foribus astant basilicæ. 386. 1.
 Vaticinia de interitu Iuliani. 363. 2. 32. 60. 61
 Vectus Prætextatus. 382. 47
 Velum cum imagine an verè ab Epiphano confisum fuerit. 392. 48
 Velorum fuis in Ecclesia. Ibid. 56. eademque pictæ erant. Ibidem.
 Velum cum imagine sancti Stephani diuinitus ostensum. Ibid. 57. sacrarum virginum. 362. 272. 375
 Vela & pallæ sublata à Donatistis. Ibid. 275
 Venerandus Episc. Aruernensis. 394. 98
 Veneris simulacrum in Ecclesijs Christianorum se collocaturum Iulianus minatur. 363. 24. templum dirutum à Chrysofomo. 386. 63
 Veneficos Romæ morte mulctat Apronianus. 363. 4
 Veni pugnans pro Theodosio. 394. 8. 13
 Venustus Vicarius in Hispania. 363. 2
 Verbi incarnationis mysterium. 362. 200. recta fides Synodi Alexandrinæ. Ibid.
 Verbum loco animæ in corpore fuisse, hæresis à Damaso damnata. 373. 11. à Patre productione & contractione fecerentibus anathema irrogatur. Ibid. essentia carere, aut moriturum afferentibus, anathema dictum. Ibidem. quo modo humanum corpus suscepit. Ibidem. 5.
 Verborum formula, Et quæ excurrit, quid significet. 368. 15
 Vercellensis Ecclesia viduata pastore admonetur à S. Ambrosio de Iouiniani hæresi. 375. 1
 Vercellensi Ecclesiæ post Eusebium Limenius præcst. 381. 82
 Vercellensis femina innocens adulterij damnata septies ietâ. 367. 23. 25. & deinceps. insultat in carnifices. Ibid. 27
 Veritas absque armis vincit, impietas licet armata corruit. 372. 90. vbi sit, ex propugnatoribus hæresum & oppugnantibus earum agnoscitur. 390. 47. Vide supra Hæreses.
 Vestalis Maxima Prætextato crexit statuum. 387. 49. lapsa, vnde erubescerent Gentiles. 384. 5. 6. eius supplicium. Ibid. 7
 Vestalium numerus. Ibidem.
 Vestes clericorum cuius esse solerent coloris. 393. 48. cur niger subinductus color. Ibidem.
 Vestiana vidua in monasterio sanctæ Macrinæ magni nominis. 370. 62. castitatem Basilij ope & viduitatem tuetur. Ibid. 57. 58. 62
 Vetus institutio & doctrina quantopere sit retinenda. 363. 100. & quantæ auctoritatis. 371. 74. 387. 33
 Vicefaceratus magistratus iunctus cum Præfectura Vrbana. 394. 78
 Victor dux Iuliani. 362. 81
 Victoræ ara quando & à quo primum sublata è Capitolio. Ibid. 249. à Valentiniano concessa Romanis. 371. 129
 Victoræ aram restituendam petit Symmachus Se-

natus nomine. 384. 1. aræ plures Romæ, & vbi. Ibid.
 Victoræ aram petunt Gentiles à Theodosio. 388. 93. rursus restituere Symmachus tenar. 389. 51
 Victoræ ara Gentilibus reddita ab Eugenio. 392. 18
 Victoria parta Theodosio virtute Crucis. 394. 11.
 Victoria non numen, sed Deidonaum. ibidem. 15. 16.
 Victoria Theodosij longè præcognita. ib. 20. Deum sequitur. 378. 23. sequitur veram religionem. ibid. 17. 18. 20. 23. 379. 12
 Victorinus deserit scholas. 362. 297
 Victorini ad Christum conuersio. ibid. & 298. fidem alta voce vult profiteri. ibid. 299. lucubrationes ibid. 300.
 Victorinus serò conuersus ad sacras litteras. ibid. 301. donatus statua. ibid. 298. 301
 Videlicet certamen. 362. 257
 Vidua à S. Basilio defensa aduersus Eusebium Præfectum. 370. 57. missa ad monasterium S. Macrinæ fororis. ib. 62
 Viduæ depositum defendit Ambrosius contra rescriptum Imperatoris. 388. 93
 Viduæ minori celebritate nubebant, quàm virgines. 362. 273.
 Viduus, pupillis, & sacris virginibus concessa exemptio à censu soluenda. 365. 44. 370. 131
 Vigilantius quid Hierosolymis tempore terræ motus. 394. 23. peregrinationes ad loca sancta primus improbauit. 386. 49. quid de vtu vocis Alleluia. 384. 23
 Vincentius presbyter Luciferianus. 371. 122. collega Hieronymi ordinatus Constantinopoli. 379. 22. Hieronymi comes presbyter ordinatur. ibidem.
 Vindicta ob persecutionem Ambrosij. 387. 59
 Virgo Vestalis lapsa. 384. 5
 Virgines à proposito virginitalis dimouere tentant quid acciderit. 382. 45
 Virgines à Gentilibus suis profuturæ. 362. 150
 Virgines sacre lege Iouiani defensæ. 363. 128. sub Iuliano expositæ rapti. ibid. nuptæ Deo. 362. 272. & seq. crinitæ in Africa. ibid. 273. quomodo à Donatistis redduæ profanæ. ibid. ab Arianis male habitæ. 370. 32. quæ passæ à Donatistis. 362. 268. 272. gestabant mitrillas. ibid. 272
 Virgines ad S. Ambrosium ex remotis Orbis partibus sacrandæ veniebant. 377. 12. in domo paterna agere solitæ. Ibidem.
 Virginibus concessum priuilegium ab Imperatore. 365. 44.
 Virginum sacrarum genus duplex. 377. 12. velum 362. 272. 275.
 Virginum sacrarum in Ecclesijs proprius erat locus. 377. 12
 Virginum Christianarum in irridenda gentilitate coram Iuliano libertas. 362. 131
 Virginum Helioopolitanarum & Arethusarum martyria. ibid. 150
 Virginum vndecim milium Britannarum martyrium. 383. 3
 Virginitatem quantopere Ambrosius suaserit. 377. 10. 12.
 Virginitatis sublimis status. ibid. 12.
 Virginitatis & nuptiarum præmia. 390. 42. ofores perstringuntur. 382. 34. laudes quorum scriptis fuerint celebratæ. ib. 28
 Visio ostensa Ambrosio de Theodosio. 390. 17
 Visiones sanctiorum virorum de Iuliani interitu. 363. 60.
 Vita Iuliani Apostata manifestum signum Christianæ religionis. ib. 62. Ponticorum monachorum valde austeræ. ib. 107
 Vita durissima exemplum Simonis Stylitæ. 378. 55.
 Vitalis Episcopus Antiochenus ex parte Apollinarius. 363. 147
 Vitalis controversia cum Paulino. ibidem.
 Vitalis vocatus Romam ad causam dicendam, obtulit libellum Damaso. 373. 2. res ab eo gestæ Romæ. ibid. 3. acceptus in communionem ab Orientalibus. litteris Damasi. ibid. 2. causam Damasi Paulino delegat. ibid. 5. occultat heresim. ibid. 6. edita confessio dolosa detegitur. ibid.
 Vitaliani heretici. 378. 13
 Viuentius Præfectus post Lampadium. 367. 1
 Vita corporis vis probis impedimento esse ad ordines non censuit Timotheus. 385. 30
 Vna mensura Nili. 389. 100
 Voces vitatas in Ecclesia interdum non vitare permiffum. 371. 67. 68

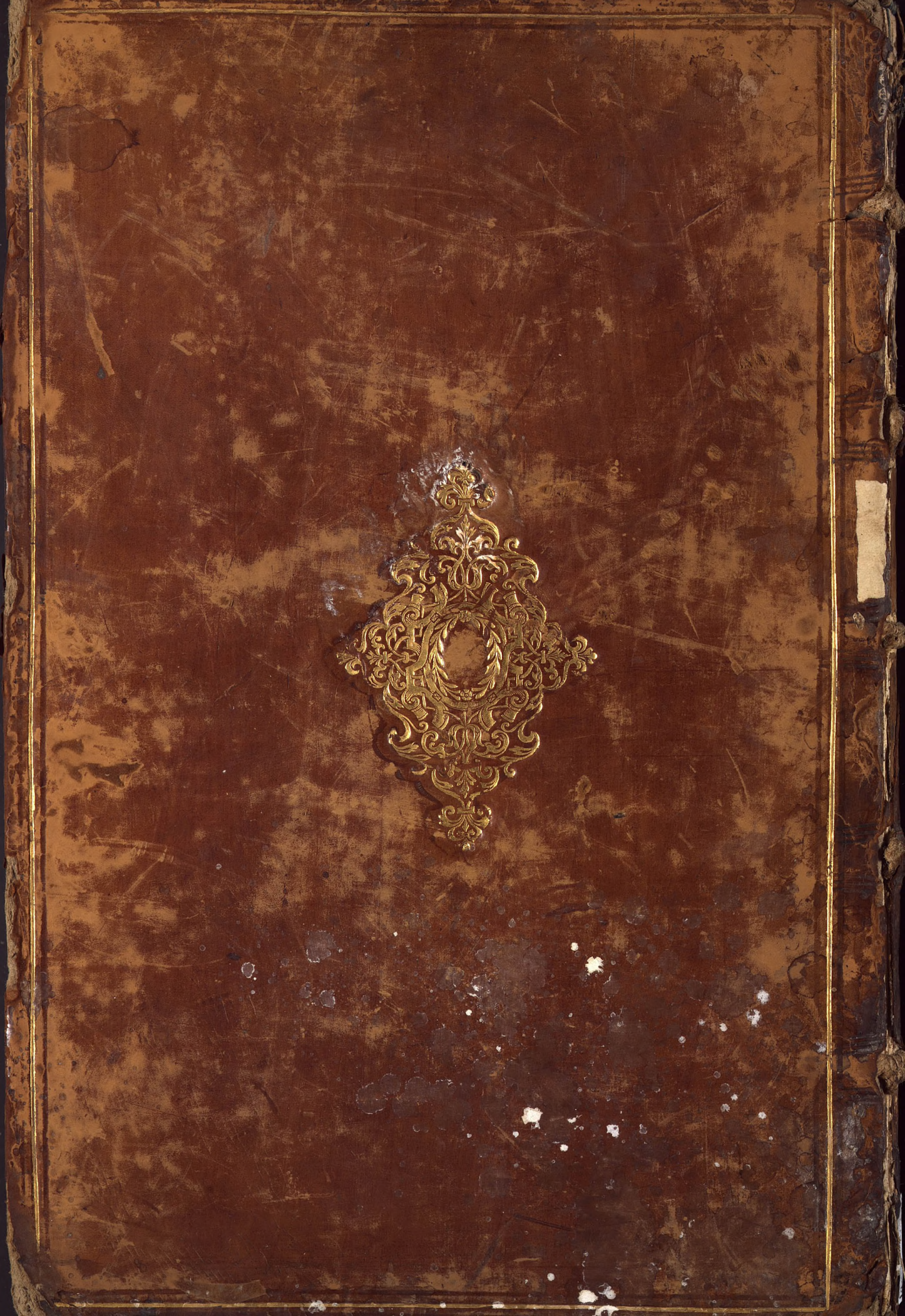
Voluena Occidentalium in Concilio Constanti-nop. editum quid. 381. 26
 Voluianus secretò dedicat aram ad sacrificia. 390. 1. idem in senectute morti proximus baptizatur. ibid.
 Votum Iuliani de immolandis Christianis dijs Gentium. 363. 24. in auspiciando bello Persico. ibidem.
 Vota lfdi nuncupata. ibidem.
 Vota Fidelium pro Gratiani victoria. 379. 8. Ambrosij pro salute Italiciæ. 383. 14
 Vota S. Laurentio nuncupata pro Satyro à Marcel-lina. ibidem.
 Vranus Satyrus frater S. Ambrosij. ib. 16. alius Au-dianus hæreticus. 370. 115
 Vrbani martyr vna cum socijs. ibid. 27. Formensis scelestissimus Donatistarum. 362. 267
 Vrba Priscilliani discipula. 385. 22. propter pertinaciam lapidibus obruta. ibid.
 Vrbs Roma qualis. 370. 130
 Vrbs fames sequissima sub Theodosio. 381. 41. ob eam pauperes & incolæ ex Vrbe eieci. Ibidem.
 Vrsacius & Valens damnati Romæ à Damaso. 369. 34.
 Vrsicini schisma. 367. 7
 Vrsicinus schismaticus ab Vrbe pulsus. 368. 2. turbat Romanam Ecclesiam. 367. 7. instat acrius. Ibid. 14. 15. & deinceps. cum suis sæpè ab Vrbe pulsus. Ibid. 19.
 Vrsicini affectæ quid moliti Romæ fuerint. 369. 2
 Vrsicino studentes iterum compressi. Ibid. 1.
 Vrsicini damnatio in Synodo Romana. Ibid. 32
 Vrsicinus schismaticus reuocatur ab exilio. 371. 1
 Vrsicini schismatici affectæ quamdiu quietè vixerint Ibid. 4.
 Vrsicini schisma reuifecit. 383. 1. illud lege coërent Gratianus & Valentinianus. Ibid.
 Vrsicinus relegatur in Gallias. Ibid. 3. falsò asseritur creatus Episcopus Neapolis. Ibid. 7. tumultuatur in electione Siricii post Damasum. 385. 5. impro-batur ab Ecclesia, & eligitur Siricius. Ibid.
 Vrsula Britannaa cum socijs virginibus ab Hunnis occisa. 383. 3
 Vulpilas Gothorum Episcopus. 320. 107. inuentor litterarum Gothicarum. Ibid. 110
 Vxoribus duas duci posse, calumniosè à Valentiniano lege sancitum ducitur. Ibid. 124
 Vxoribus maritos dimittendi licentiam Iulianus lege indulfit. 362. 308
 Vxoribus blanditijs Valens in hæresim labitur. 366. 4.

X.

X Littera Christum significabat apud Iulia-num. 362. 86.

Z.

Zacharia in templo cædes. 365. 23.
 Zelus habita Synodus ab hæreticis. 365. 12
 Zenobius Episcopus Florentinus à S. Damaso Papa missus ad Valentem Constantiaopoli-m. 370. 36
 Zenobij Episcopi Florentini cum sancto Ambrosio familiaritas. 392. 24
 Zenon medicus Alexandrinus exul restitutus à Iu-liano. 361. 14. cui fuerit, ignoratur. Ibid. mona-achus in Syria celebris 370. 83
 Zenon Tyri Episcopus interfuit Concilio Tyanen-si. 365. 28
 Zenon Episcopus Tyri, vel Maiumæ, ordinator Io-annis Chrysolomi. 382. 72
 Zenon martyr Gazensis. 362. 138. martyr Nicome-dia. Ibid. 45
 Zeugmatensis solitudo in Syria. 370. 83
 Zeugmatius monachus in Syria celebris. Ibid.
 Zofimus Episcopus, Neapolitanus pulsus ab Arianis. Ibid.
 Zofimi de Libanio error. 388. 11. & de Gallæ vita.
 Zofimus detrahit Theodosio. 395. 24. calumniator Theodosij. Ibid. 28
 Zofimus reuifecatione Gentilium historicorum re-fellit. Ibid. & 31
 Zofimi error de loco necis Gratiani. 383. 7. & de bello Theodosij cum Eugenio. 394. 7. eius stu-dium in fugiendis Christianis Imperatoribus. 387. 58.

B
5
050